This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Mason
L. 144.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

VERA RELIGIO VINDICATA

CONTRA

OMNIS GENERIS INCREDULOS.

EDIDIT

IGNATIUS NEUBAUER, S. J.
IN ALMA WIRCEBURGENSIUM UNIVERSITATE
SS. THEOLOGIAE PROFESSOR P. et O.

CONTRA

ATHEOS, QUI NEGANT OMNEM RELIGIONEM.

POLYTHEOS, QUI ADSTRUUNT FALSAM RELIGIONEM.

MAHUMETANOS, QUI TENENT IMPIAM RELIGIONEM.

THEISTAS, QUI NEGANT REVELATAM RELIGIONEM.

JUDÆOS, QUI NEGANT CHRISTIANAM RELIGIONEM.

SECTARIOS, QUI NEGANT CATHOLICAM, UNICE VERAM RELIGIONEM.

PERMISSU SUPERIORUM.

SUMPTIBUS ET TYPIS JOANN. JACOBI STAHEL,
UNIVERSITATIS BIBLIOPOLAE.
MDCCLXXI.

Digitized by Google

Digitized by Google

ADAMO. FRIDERICO.

CELSISSIMO. S. R. I. PRINCIPI.

ECCLESIARUM.

BAMBERGENSIS. ET. WIRCEBURGENSIS.

PRAESTANTISSIMO. PRAESULI.

FRANCIAE. ORIENTALIS. FORTISSIMO. DUCI.

EX. ILLUSTRISSIMA. PROSAPIA.

PRINCIPUM. ET. COMITUM.

DE. SEINSHEIM.

IN. FASTIS. ECCLESIAE. ET. IMPERII.

A. SUMMIS. MERITIS. AC. PRAEMIIS.

NOBILISSIMA. GLORIOSISSIMA.

PRAESULI.

IN. FRONTE. ECCLESIAE. INSCRIPTO.

SEDIS. APOSTOLICAE.

STUDIOSISSIMO. OBSERVANTISSIMO.

HIERARCHAE.

AVITAE. RELIGIONIS.

QUAM. SUMMIS. ET. IMIS. PERSUADET.

VINDICI. PROPAGATORI.

OPERE. ET. SERMONE. POTENTISSIMO.

AUGUSTAE. PIETATIS.

SANCTORUM. FRANCONIAE. PATRONORUM.

AEMULO. ZELOSISSIMO.

ZELI. APOSTOLICI.

SANCTORUM. FRANCONIAE. APOSTOLORUM.

HAEREDI. FELICISSIMO.

Digitized by Google

AD. NORMAM.
SANCTORUM. FRANCONIAE. PRAESULUM.
PASTORI. OVIUM.
AMANTISSIMO. VIGILANTISSIMO.
QUI. DUM.
EPISCOPALI. PEDO.
TOT. IN. ECCLESIAM. MERITIS.
TOT. AB. ECCLESIA. PRAEROGATIVIS. DECORATO.
ITA. REGIT. OVILE. CHRISTI.
UT. LUPI. RAPACES. CUSPIDEM. SENTIANT.
PRETIOSUS. APEX.
OVES. ET. PASTORES. CORONET.
DIGNISSIMUS. EST. ANTISTES.
CUI. INNECTAT.
PASTOR. AETERNUS.
IMMARCESCIBILIS. GLORIAE. CORONAM.

PRINCIPI.

SPIRITUS. VERE. PRINCIPALIS. SCHOENBORNIANI.
ECTYPO. ABSOLUTISSIMO.
PUBLICAE. SALUTIS. CUSTODI.
GERMANICAE. LIBERTATIS. ASSERTORI.
TURBULENTIS. TEMPORIBUS. COELITUS. ELATO.
PRO. INCOLUMITATE. IMPERII.
PRO. MAJESTATE. SUMMORUM. IMPERANTIUM.
EX. AUGUSTISSIMA. ET. INVICTISSIMA.
DOMO. AUSTRIACA.
AB. UTRAQUE. PALLADE. SPECTATISSIMO.
VICTRICIBUSQUE. AQUILIS.
SUIS. ET. CONSILIIS. ET. COPIIS. ET. ARMIS.

AD.

Digitized by Google

ADDICTISSIMO. DEVINCTISSIMO.
QUI. CUM.
DUCALEM. FRANCONIAE. GLADIUM.
TOT. PRO. IMPERIO. VICTORIIS.
TOT. AB. IMPERIO. LAUREIS. EXORNATUM.
INDIES. FORTIUS. STRINGIT.
IN. HOSTES. ECCLESIAE. IMPERII. ET. PATRIAE.
IN. UNO. PRINCIPE.
SACERDOTII. AC. IMPERII. NEXUS.
FELICISSIME. PULCHERRIMEQUE. RESPLENDET.

DUCI.

FRANCONIAE. SAEPIUS. PER. IPSUM. SERVATAE.
PATRIAE. PATRI. OPTIMO.
SUBDITORUM. GAUDIO. SUAVISSIMO.
AFFLICTORUM. SOLATIO. DESIDERATISSIMO.
RERUM. PUBLICARUM. STATORI. SAPIENTISSIMO.
SACERDOTI. JUSTITIAE. INTEGERRIMO.
COMITATIS. AEQUITATIS. PROVIDENTIAE.
PRODIGIO.
VIRTUTUM. OMNIUM. SACRARIO.
NOVI. PRO. SACRIS. LITERIS. MAGISTERII.
SACERRIMO. FUNDATORI.
SACRORUM. PRO. AVITIS. SACRIS. TRIUMPHORUM.
AUSPICI. AC. STATUMINATORI.
LITERATORUM. MAECENATI.
OMNIUM. SCIENTIARUM. ARCHONTI.
MAGNIFICENTISSIMO. MUNIFICENTISSIMO.

QUI. CUM. SIT.
FLOS. PRINCIPUM.
DUCUM. AC. PRAESULUM. GLORIA.
FRANCORUM. AMOR. ET. DELICIAE.

Digitized by Google

ILLUSTRISSIMAE. STIRPIS. SPLENDIDISSIMUM.
SIDUS.
ECCLESIAE. IMPERII. PATRIAE.
MAXIMUM. ET. ORNAMENTUM. ET. MUNIMENTUM.
VERAE. RELIGIONIS.
COLUMEN. ARX. ET. PERFUGIUM.
PRO. CATHOLICIS. FRANCIDOS. ARIS.
PRO. ORTHODOXIA. DOCTRINAE.
SANAE. ET. VERAE.
PRO. INTEGRITATE. MORUM.
ET. DISCIPLINAE. ECCLESIASTICAE.
ZELATOR. SUMMUS.
ARDENTISSIMIS. OMNIUM. VOTIS.
DIUTISSIMAM. AC. SECUNDISSIMAM. PACEM.
VITAE. PROSPERITATEM. NOMINIS. GLORIAM.
REGIMINIS. FELICITATEM.
AETERNAEQUE. SALUTIS. IMMORTALE.
PRAEMIUM.
SUMMA. DEMISSIONE. AC. VENERATIONE.
ADPRECATUR.

REVERENDISSIMAE.
SUAE.
CELSITUDINIS.

SERVORUM. INFIMUS.
IGNATIUS. NEUBAUER. S. J.

PRAE-

Digitized by Google

Praeloquium Autoris.

§. I.

Nulla non aetas vidit & exhorruit teterrimas pestes in opprobrium honestatis ac Religionis. Nostrum vero Seculum (cui quidem suas in multis praerogativas nemo sanus invidet) sicut Typographis undique abundat, ita novis quotidie monstris inundatur; jam Fabularum Romanensium, jam Literarum Exoticarum & Anonymarum, jam Lexicorum, Tractatuum, Institutionum, Odarum, Carminum & Novellarum, quae plerumque ementito prelo & autore jamdum in fronte stigma gerunt, ac sub speciosa epigraphe, Religionis Prudentum, Viri Honesti, Jurisprudentiae Naturalis, virus omne propinant. Sane problema videri potest, utrum Christi Ecclesia, fides orthodoxa & avita Religio plus hodie periculi ac scandali subeant; quam Novatorum Sectis debacchantibus; problema, inquam, utrum temporum illorum tenebrae, & crassa rerum divinarum caligo plus obfuscarint veritatem Christianam, quam hodie lux spuria inflantis scientiae, quae fidem & mores depravet. Quippe dum alii Ecclesiae ac Sedis Apostolicae supremam autoritatem sugillant; Episcoporum ac utriusque Cleri jura & privilegia vellicant alii; alii Ecclesiasticae Hierarchiae majestatem

Digitized by Google

arrodunt; alii clisa bicipitis regiminis specie Religionem subordinant felicitati Status; alii Religione indifferenter tractata ad licentiam autonomicam viam sternunt; alii Ecclesiasticas Sanctiones, disciplinam & ritus explodunt; alii sanctissimam fidem libellis ac foliis, ut captiosis, sic perniciosis, undequaque invadunt; alii mysteria, oracula, miracula, & quidquid sanctum ac divinum est, exsibilant; nonne videantur velut ex condicto in unum omnes conspirasse, ut Petram & aedificatam in petra Ecclesiam suffodiant, pessime tandem cum inferorum portis blasphemantes? ecce! praevaluimus adversus eam?

Aurea, si superis placet, aetas nostra; artibus quidem efflorescens, sed & omnis generis incredulorum ac impiorum ita ferax, ut nulla magis; quorum irreligio foliis aeque ac aris extrema minitans, in Deum & Ecclesiam, in Sacerdotium & Imperium vexillum effert rebellionis. Adeo, prob dolor! inde a seculis aliquot avita Religio Germaniae (qua vix ulla quondam gens visa fuit Ecclesiae Catholicae addictior) ruere coepit in deterius, ut primum Factio Heterodoxa multum splendoris detraheret; dein adnitentibus Heterodoxis invueheretur Indifferentismus; tandem Naturalismus ac Theismus, & huic affines irreligio ac impietas haud parum invalescerent.

§. II.

Sunt vero in hac legione impia Incredulorum & numero & ferocia potiores Theistae seu Naturalistae, reipsa fors Atheistae; quibus vel nullus existit Deus, vel saltem providus non est: quibus nulla datur praeter legem naturae divina revelatio, & pro unica tam fidei, quam vitae regula est ratio, aequitas & honestas, ut ajunt, naturalis: qui fidem sibi pro lubitu adornant, quam dicunt Religionem prudentum, liberam & eclecticam: qui sapientes philosophos & spiritus fortes sese vocitant, eoquod infantiae praejudiciis, Majorum exemplis, doctrinae Apostolorum & Ecclesiae Christi, Doctorum placitis, ipsis adeo Ss. Bibliis & Tradi-

tio-

Digitized by Google

ditionibus divinis, totius denique Ecclesiastici Ordinis & veterationi & autoritati fortissime resistant; verius novi Celsi, Porphyrii, Juliani, Lampridii, Libanii & Christiani nominis depraedatores, de quorum vita & doctrina CLEMENS XIII. in sua Encyclica de anno 1766. 25. *Nov. gravissime eloquitur:*

„*Pestifera contagio librorum, quibus fere obruimur, serpentina venena pectoribus invomit, illimes credendi fontes corrumpit, & Religionis fundamenta convellit. Impii currunt adversus Deum erecto collo, quem semper & ubique in oculos incurrentem negant, vel desidem & otiosum fingunt, cujus nec providentiam colant, nec justitiam vereantur. Increduli arcana fidei mysteria, quae exsuperant omnem sensum, humano subdunt criterio & experimento: irridetur simplicium fides: evisceranter arcana Dei: quaestiones de altissimis rebus temere ventilantur. Infensissimi Ecclesiae hostes praetergressi quoscunque modestiae ac debiti obsequii fines, editis nunc certo, nunc ementito prelo contumeliosis libris, irruere in ipsam Petri sedem, hoc perdito fortasse consilio adducti, ut ubi Caput affixerint, liberius Ecclesiae membra discerpant.*“

Hucusque monita Patris ac Pastoris supremi & universalis, in quem sensum effatus nuperrime est CLEMENS XIV. in sua Encyclica ad Patriarchas, Primates, Archi-Episcopos & Episcopos Catholici orbis.

§. III.

Equidem aeterna oblivione potius contumulanda forent & scripta & scriptorum nomina, ne fors operosa impiorum confutatio quaedam sit piorum offensio; tamen quia pestifera eorum opera jamdum elata sunt in publicum; ut boni omnes cavere & abominari possint magistros pestilentiae, juvat magis famosa eorum capita (prout illa in Protestanticis etiam vin-

Digitized by Google

diciis Christianae Religionis perstringuntur) hic percensere, ac posthac totis viribus refellere & profligare. Sunt autem

I. BENED. SPINOZA, praesertim in Ethica ordine geometrico demonstrata, & in epistolis, quae uti illa extant in ejus operibus posthumis. BOULAINVILLIERIUS Spinosae sic dictus Reformator, in fallaci scripto: Refutation des Erreurs de B. Spinosa. JOAN. TOLANDUS praecipue in literis, to Serena; in epist. 5ta, & in Pantheistico (Cosmopol. 1720.) DE LA METRIE, nouvelles libertés de penses, histoire naturelle de l'ame, l'homme machine, l'homme plante . . . JOANN. CHRIST. EDELMANNUS saltem in der Göttlichkeit der Vernunft, und in dem Glaubensbekäntniss.

II. THOM. HOBBESIUS in suo Leviathan, sive in operibus philos. BOLINGBROCKIUS, cumprimis in den Philosophical-Works.

III. PETRUS BAYLIUS in suo dictionaire historique & critique, pensées diverses sur les cometes, continuation des pensées, reponse aux questions d'un Provincial. VOLTAIRIUS in suo dictionaire philosophique portatif, velut in quodam errorum compendio. J. ROBINETUS ceu autor libri, de la nature. DAVID HUMIUS in den philosophischen Versuchen über die menschliche Erkentniss.

IV. CAROLUS BLOUNT in suis animadversionibus, & in Oraculis Rationis. ANTON. COLLINS in variis discursibus de prophetiis, de Religione Christ . . . ANTON. DE SCHAFTESBURY, BERNARD. MANDEVILLIUS, THOM. WOOLSTON, CHUBB, MORGAN & MATTH. TINDAL, in suis Characteristicis, Collectionibus, Tractatibus & variis Discursibus. His accensentur ALBERT. RADICATI, recueil de pieces curieuses, Voyages & Avantures de Jaques Massé, lettres choisies. AUTOR EPISTO-

LA-

Digitized by Google

LARUM, lettres sur la Religion essentielle a l'homme. . . pensées philosophiques. JOAN. JAC. ROUSSEAU in suo Emilio, & in professione fidei, du vicaire Savoyard. MARQUIS D'ARGENS saltem in defensione paganismi, par l'Empereur Julien. Huc quoque pertinent SPINOZAE Tractatus Theologico-Politicus, TOLANDI Amyntor, Adeisidaemon sive Titus Livius a superstitione vindicatus, Nazarenus; nec non EDELMANNI Moses mit aufgedecktem Angesicht, it. Christus und Belial. . .

V. HERBERTUS DE CHERBURY in libro de veritate, prout distinguitur a revelatione. . . de causis errorum, una cum tractatu de Religione laici, de Religione gentilium. ARTHUR BURY in Latitudinario orthodoxo; TOLAND in Christianity not mysterious; CHUBB & scriptor dissertationis, ou l'on établit le vrai & l'unique moyen de reunir tous les chretiens; item MICHAEL DE LOEN in der eintzigen wahren Religion. Nec suspicione hic carent, praeter alios Socinianos & Fanaticos, JOANN. LOCKIUS quoad suum, Christianisme raisonnable; JAC. FOSTERUS. . .

Demum inter scripta hujusmodi recensentur & illa CRELLII, WHISTONI, WHITBY, CLAYTONI, BEVERLANDI, CUDWORTHI, BULLI, JOANN. CLARCKII. . . Item variorum Lucubrationes: les moeurs, l'esprit, lettre sur les aveugles, les principes de la philosophie morale, l'oracle des anciens fideles, l'esprit de Jesus Christ sur la tolerance, pensées sur l'interpretation de la nature, epitre a mon esprit, & sexcenta alia, quae ferme indies profunduntur, autoris nomine aeque, ac luce publica indignissima.

Ex his autem manifestum est, quod variae sint classes Incredulorum, quorum alii vere sunt Athei magis aut minus feroces, prout exhibet utraque series prior; alii pyrrhonii seu sceptici, uti scriptores classis tertiae; alii Theistae ac Natura-

Digitized by Google

raliſtae, qui ſunt quartum illud genus autorum; demum alii ceu Indifferentiſtae, Syncretiſtae, Latitudinarii, & Fanatici poſtremum ordinem conſtituunt. Equidem non omnes aut aeque deſipiunt, aut aeque deſaeviunt ſcriptores hucusque nominati; attamen profligandi ſunt omnes, quia hoſtes ſunt vel divinae Revelationis, vel chriſtianae veritatis, vel Eccleſiae Chriſti orthodoxae; ne unice vera, & vere ſalvifica Religio vel indefenſa vel inulta opprimatur.

§. IV.

Equidem ea nos de patria ſumus, quae eſt inde a ſuis Apoſtolis, Martyribus & Patronis ſanctae fidei tenaciſſima; in ea Civitate degimus, in qua omnis literatura, & ſacratiora praeprimis ſtudia, ſunt florentiſſima; ea nos excolit Academia, quae ſacramento ſe ſe obſtringit ad tuenda Dei & Deiparae, Chriſti & Eccleſiae jura; ii vero identidem inaugurantur ſanctae fidei Magiſtri & Doctores, qui ſicut dignitate muneris, eruditionis apparatu, & Apoſtolici Inſtituti praerogativa, ita eximio ardore pro illibata Majorum ſuorum Fide praefulgent ſub eo PRINCIPE, qui divinae Religionis ſcientiſſimus, ſimul & ſtudioſiſſimus eſt, & vel exinde vindex per Franconiam glorioſiſſimus, quod ſacrarum Scripturarum novum Magiſterium, ceu murum vere aheneum, objecerit torrenti Impiorum. Attamen, quia merces ſpuriae Incredulorum, non obſtantibus ſaluberrimis Superiorum ſancitis, ab exteris Emporiis in quasvis orthodoxas etiam civitates clam irrepunt, curioſorum manus & oculos callide ſubeunt, lectorum animos ſenſim depravant, fidem & mores praeſertim incautae juventutis ſuffodiunt; praefidiis antebac memoratis inſtructus hoſtes Religionis eo fidentius aggredior, quod certus ſim, hac in pugna pro Patria & pro Patriae Patre a me decertari adverſus ejusmodi conatus, queis populorum ſalus & Principum ſecuritas labefactatur. Videlicet, ut ſi ab Irreligionis graſſante

Digitized by Google

sante hodiedum contagione immunis sit Eoa Francia, immunis porro conservetur; si fors Patriae ea pestis immineat, suffocetur in semine; si radices alicubi figere attentaverit, ad extremas usque fibras extirpetur.

§. V.

Sanctissimis summorum Principum exemplis excitatus, praesertim Romanorum Pontificum, & Augustissimorum Imperatoris ac Imperatricis, contra Incredulorum impietatem decerto. Quippe CLEMENS XIII. S. M. in laudata Encyclica omnes Ecclesiarum Antistites adhortatus est, „ut opere & sermone succidant fallaciae stirpes, corruptos vitiorum fontes obstruant, sanctae fidei depositum tueantur, stent pro muro, ne fundamentum aliud ponatur praeter id, quod positum est, detegant fideli populo vulpes, quae vineam Domini demoliuntur, moneant suos, ne capi se finant splendidis certorum Auctorum nominibus, & libros omnes execrentur, in quibus aliquid residet, quod lectorem offendit, fidei, Religioni, bonis moribus adversatur, & non sapit Christianam honestatem.“ Ipse quamvis vere Clemens scriptores, venditores, lectores librorum Religioni, summae sedi & Hierarchiae obstrepentium in terris Pontificiis ad triremes damnans ad decennium. CLEMENS XIV. in sua: „si unquam eos, inquit, qui tuendae vineae Domini praesunt, excitatos esse oportuit, hoc praesertim tempore illos inflammari, est perneceſſarium. Quando enim tam multiplices, tam noxias sive ad labefactandam, sive ad tollendam Religionem exoriri fere quotidie, ac circumferri opiniones, quando novitatis illecebra magis inductos & quadam peregrinae scientiae dviditate pertractos ad hanc confluere, atque eandem libentissime conquirere vidimus, unde animarum pestem & perniciem extendi latius indies ac miserrime propagari dolemus. Quare & acrius vobis erit laborandum, Venerabiles Fratres! omnesque vel diligentiae vel auctо-

Digitized by Google

auctoritatis vires exercendae, ut hanc tantam ac de divinis etiam & sanctissimis rebus grassantem temeritatem atque insaniam repellatis.“

JOSEPHUS II. Romanorum Imperator, pro suo erga Religionem Romano-Catholicam zelo vere Austriaco vereque Apostolico, gravissimis poenis subjecit illos etiam, qui venditores ac detentores librorum ejusmodi non deferant castigandos; nuper admodum bibliopolam in poenam libri suspecti a se divenditi exulare jubens, & intra 24 horas terris omnibus Austriacis exesse in perpetuum; nuperrime Ministri Aulici manibus extorquens Voltairium, continuo a se flammis traditum, adjuncta comminatione carceris, ni quas domi haberet similes pestes, eadem ipse poena multaret; Legati adeo cujusdam quamvis inviti libros excuti mandans, & suspectos omnes tolli ac concremari; cui quidem Jus Gentium praetexenti Jus Naturale & Divinum Religiosissimus Caesar opposuit; tot praeterea indies ac cumprimis in obitu Augustae Conjugis, in Augustae Parentis morbo, Romae vero praecipue, pietatis Christianae documenta tam admiranda, & omnibus seculis stupenda praebens, ut Theismus Viennae (quidni in universa Europa) dicatur vere agonizare ad extrema deductus. MATER item Augustissima sanctissimis legibus omnem impiis scriptis aditum praecludens, Heroica fortitudine Ecclesiam & Ecclesiasticos tuetur ac vindicat.

In Italia Planomachorum coaluit Societas Literaria ad recentium scriptorum errores perstringendos, sub protectione potentissimi ELECTORIS PALATINI. Idem cum EMIN. MOGUNTINO collatis studiis Theismum aggressus gratiosissimo annutu probavit Vindicias Sacri Codicis contra varii generis Incredulos opera Societatis Jesu Moguntiae editas, quarum fama excita Anglia ad se transferri curavit complura Exemplaria. Permulti adeo Protestantes, ne extincto penitus

tus Christianismo Paganismus reviviscat, elaboratissimas sacrae Scripturae vindicias ediderunt. Quin & in Anglia ROBERTUS BOYLE fere sexcentos quot annis florenos legavit, pendendos praeconi sacro pro sermonibus octo, adversus Incredulos habendis in annos singulos. Berolini nuperrime ingens praemium illi propositum, qui praecellenti scripto Religionem vindicaverit; passim autem per Provincias Regi subditas publicae in Gymnasiis habentur Institutiones pro stabilienda veritate ac divinitate Religionis Christianae. Atque ideo CLEMENS XIII. in sua Encyclica intimo solatio Ecclesiae gratulatur, quod praeprimis Praelati Ecclesiastici in hac avertenda peste fortes vigilesque hactenus extiterint; id quod Herbipolitani Pontificis, multoties bibliopolarum receptacula excuti, atque ab omni faece fidei & morum corruptrice expurgari, mandantis, laudes cumprimis spectat.

§. VI.

Praeterea ansam hujus Opusculi dedit annutus CELSISSIMI, quo habita pro vindicanda Religione Inauguratio Doctorum Theologiae luce publica donanda erat; quae vero pluribus jam Dissertationibus aucta & exculta, glorioso gloriosissimi PRINCIPIS Nomini ut inscribatur, obtinuit. Id quod sapientissime ac optatissime evenit; tum ut hujates libri classici hac in parte compleantur; tum ut Patria nostra non destituatur hoc qualicunque antidoto, legenti & intelligenti, ni fallor, saluberrimo efficacissimoque adversus grassantem ferme ubivis Impietatem. Hasce ergo Vindicias debemus PRINCIPI Nostro avitae Religionis fortissimo vindici, cujus tam sanctis nutibus non obsecundare, summum nefas; debemus propriae ac alienae de sacris studiis Wirceburgensium existimationi, cujus dedecet esse incurios; debemus Patriae nostrae inde a primo fidei Christianae ortu suo fervide ac constanter orthodoxae, erga quam amore carere, scelus est; debemus Ecclesiae, erga

quam

Digitized by Google

quam deesse officio, sacrilegium; Deo denique debemus, cujus honoris & gloriae oblivioſum esse, summa nec pianda demen-tia est. Cum vero plures antehac sanctae fidei Hyperaspistae ampliora Christianae eruditionis volumina certatim ediderint, mihi liceat pulcherrimae aemulationis vestigia premere; & qui me hoc in agone anteceſſerunt, Duces sequi praestantiſſi-mos, Italos, Gallos, Anglos & Germanos, ut collectis un-dique copiis conjunctisque viribus, tota acie pro Christo & Christi fide decertetur; etiam paribus saepe armis, queis ipſi adeo Scriptores Proteſtantici Christianam veritatem tuentur ac vindicant (quamvis haud aequa in omnibus fide) in qui-bus id plane insolitum, quod cum pro Aris Christianis sat for-titer depugnent, ad suimet victoriam non pertingant, vi cujus Religio Christiano-Catholica, unice vera & unice salvifica, in eorum cordibus triumphet. Atque hinc non unos Theistas aut Naturaliſtas impugno, ſed cujusvis nominis Incredulos, Paganos, Atheos, Polytheos, Judaeos, Mahumetanos, Hae-reticos, Libertinos, Indifferentes, Tolerantes, Pseudo-Poli-ticos, & hujus furfuris alios; ut ſic excuſſis omnibus latibu-lis Incredulorum, eorumque Irreligione cum foediſſimis errorum & erronum monſtris comparata, omnibus evidenter appareat, Sectis turpiſſimis ſimillimam, aut turpiorem etiam peſtem esse Incredulorum irreligionem.

§. VII.

Methodo in diſſertando uti viſum est quodammodo me-dia, quae per Praecognita, Themata, Antitheſes & Corolla-ria decurrens, ad Scholarum formulas minus sit adſtricta; ut aliquid indulgeatur genio illorum, quibus diffuſum dicendi ge-nus magis arridet. Sicubi nitidiorem quis ſcriptionem requi-rat; is meminerit, quod rem iſtam Polemicam nitor ille haud deceat; ſed magis ſcriptio, non quidem aut calamiſtris or-nata, aut barbarie foedata, ſed plana & perſpicua. In al-legandis Sacri Textus elogiis non admodum multus ero, quia

contra

Digitized by Google

contra Naturalistas pugno praecipue, qui omnem pernegant divinam Revelationem; non tamen plane nullus, quia contra eosdem vindicaturus sum Verbum Dei & scriptum & traditum. Si Sanctorum Patrum effata adducam rarius; id non fit, quod ii sint viri pie creduli, nec docti, nec philosophi, ut criminantur Theistae; sed quod libri unius fere AUGUSTINI, cujus testimonia liberalius depromo, sint instar armamentarii victricibus undique armis adversus quasvis Incredulorum machinas instructissimi. Reflexiones adversarias non omnino omnes consector; cum earum plurimae in libris nostris classicis profligentur; sed nova cumprimis dicteria & deliria Incredulorum perstringo, queis suos hodie libros infarciunt, & contra fidem, bonos mores, ipsam honestatem, omnemque divinam & humanam auctoritatem liberrime debacchantur.

Cum vero contra Incredulos decertandum sit, veluti contra gentiles Sophistas, qui, ut Christianismum eliminent, Paganismum tamdiu cum probro sepultum iterato ex orco revocant, illustrato terrarum orbi obtrudendum; ad vindicandam stabiliendamque Veram Religionem iisdem accingor armis, quae Evangelium Judaeis scandalum & Gentibus stultitiam in orbem universum invexerunt. Dum interim Auctor & Consummator fidei fidelium votis exoratus largiatur, ut festinato impetu propriam in perniciem ruat Irreligio; & divina Christianorum sacra indies laetius ac latius efflorescant.

CONSPECTUS OPERIS.

DISSERTATIO I.

DE DEO.

SECTIO I.

De Deo Existente, & Objecto Religionis.

Pag.

Si Deus non est; neque Religio est, ceu cultus Dei. - 1

b) Deum esse, prima, summa, & notissima veritas est. - 2

c) Igitur vesania & impietas est, aut non agnoscere, aut non colere Deum. - - - 4

SECTIO II.

De Deo Creante, & Autore Religionis.

a) Deus, qui solus aeternus est, hunc Mundum creavit in tempore. 6

b) Solus Deus hunc Mundum creare potuit & voluit in laudem gloriae suae. - - - 7

c) Summa itaque ingratitudo est, hunc Deum non glorificare. - 8

SECTIO III.

De Deo Providente, & Fine Religionis.

a) Qui Dei Providentiam negant, negant reipsa esse Deum. - 9

b) Certissima est veritas hujus de Deo sententiae: tua, Pater! providentia gubernat omnia. - - - 11

c) Provida Dei gubernatio attingit a fine usque ad finem fortiter & disponit omnia suaviter. - - 12

d) Argumenta Incredulorum contra sapientiam, justitiam & bonitatem divinae Providentiae vana sunt omnia & fatua. - 14

e) Adhortatio ad singularem Dei erga hominem Providentiam adorandam & praedicandam. - - - 17

SECTIO

Digitized by Google

SECTIO IV.

De Dei Providentis Oeconomia circa Religionem.

Pag:

a) Summaria praelibatio de Primi Hominis ſtatu, creatione, lapſu & reparatione. 18

b) Deus ſatis providit homini de Vera Religione in Lege Naturae: 20

c) Explicatius in Lege Scripta per Moſen Veram Religionem edocuit: 22

d) Pleniſſime in Lege Gratiae per Filium & Apoſtolos; 23

DISSERTATIO II.

DE RELIGIONE.

SECTIO I.

Notio & Quidditas Religionis.

De Religione cum grandi metu & diſciplina agendum: 24

b) Religio eſt Cultus Dei legitimus. 24

c) Religio expoſcit ab homine tam intellectus, quam voluntatis erga Deum obſequia. 25

d) Religio exigit cultum Dei non ſolum internum, ſed etiam externum. 26

e) Refelluntur Antitheſes Incredulorum. 28

f) *Quo* igitur ſublimior Dei majeſtas, eo dignior cultus ei deferendus eſt. 31

SECTIO II.

Utilitas Religionis.

a) Hominis plurimum intereſt, ſive ad conditionem privatam, ſive ad Societatem naturalem, eſſe Religionem. 33

b) Religio praecipuum fundamentum eſt Status Civilis, cui illa optimos & Principes & ſubditos efformat. 34

c) Exploduntur cavilli Hobbeſii, Spinozae, Baylii, Rouſſeau, Laterrii. 36

d) Proin Scripta Incredulorum contra Religionem, & populorum ſalutem & Principum ſecuritati inſidiantur. 42

Digitized by Google

SECTIO III.

Neceſſitas Religionis.

Pag.

a) Sine Religione non eſt vera honeſtas, uti perperam praetendunt impii ac increduli. - - - - 44

b) Nec vera probitas conſiſtere poteſt cum Irreligione. - - 46

c) Absque Religione non eſt ſive imperans, ſive ſubditus quisquam ſtatui vere proficuus. - - - - 48

d) Incredulitas ſicut peſtes Reipublicae, ita ſuorummet jurati hoſtes ſunt. 50

e) Conteruntur putida argumenta Hobbeſii, Spinozae & aliorum Impiorum. - - - 51

DISSERTATIO III.

DE RELIGIONE NATURALI.

SECTIO I.

Quidditas, Exiſtentia, Veritas Religionis Naturalis.

Per Religionem Naturalem rite intelligitur Collectio omnium officiorum, ſive erga Deum, ſive erga ſeipſum, ſive erga alios homines, quae ex divinae naturae, & conditionis humanae naturali conſideratione inveſtigari & concludi poſſunt. - 57

b) Exiſtit Religio Naturalis vera ac vere divina, quam homo exequi tenetur. - - - - 57

c) Exiſtit Lex Naturae noſtrae congruens, diffuſa in omnes, dictans officia naturae rationalis, ac praeprimis Religionem erga Deum. - - - - 58

d) Rebelles in Legem & Religionem Naturalem ipſis Ethnicis pejores ſunt. - - - - 60

SECTIO II.

Inſufficientia Religionis mere Naturalis ad veram Juſtitiam.

a) Recenſentur deliria Voltairii, Marmontelii & aliorum circa Religionem mere Naturalem. - - - 61

b) Re-

Digitized by Google

Pag.

b) Religio ſic dicta Naturalis non eſt ſufficiens ad recte ſentiendum. 62

c) Religio ſic dicta Naturalis non eſt ſufficiens ad recte vivendum. 63

d) Perſtringuntur ſtolida aeque ac impia commenta Adverſantium. 65

e) Deliria Incredulorum ab ipſis Gentilibus, maxime a Tullio, confutantur. 70

SECTIO III.

Inſufficientia Religionis mere Naturalis ad aeternam Salutem.

a) Gentilium triplex claſſis diſcernenda eſt. 71

b) Religio ſic dicta Naturalis ſalvare neminem poteſt. 71

c) Religio, ſive gentilium Philoſophorum, ſive hodiernorum pſeudoſophorum, non eſt vera Religio Naturalis. 73

d) Argumenta Naturaliſtarum nec fidem faciunt, nec vim ullam habent. 74

e) Frequentiſſimae & graviſſimae hallucinationes circa ipſum Jus Naturae, ejusdemque Principia, non ſunt evitandae, ſecluſa Revelatione. 78

DISSERTATIO IV.

DE RELIGIONE SUPERNATURALI.

SECTIO I.

De Revelatione Externa Verae Religionis.

Temeritas & malignitas Incredulorum adverſus Religionem libere revelatam, multiplici ex capite. 79

b) Religio debet eſſe cultus Dei ab ipſo Deo hominibus revelatus ac praeſcriptus. 80

c) Religionem a Deo hominibus revelandam ac praeſcribendam eſſe, fere perſuaſio naturalis eſt. 81

d) Impudens aſſertum eſt Naturaliſtarum, quod ſit Religio Revelata ipſamet Naturalis Religio, ſed emendata. 83

Digitized by Google

SECTIO II.

De Possibilitate ac Utilitate Revelationis Externae.

Pag.

a) Revelationis divinae triplex objectum esse potest. 80

b) Revelatio Externa Cultus divini nullo modo impossibilis est; imo divinis attributis maxime congrua, - - 84

c) Revelatio Externa summe utilis est, ceu clarior, brevior & perfectior via ad bonam vitam, veramque Religionem. - - 85

d) Profligantur Naturalistarum seu Theistarum argumenta contra divinam Revelationem. - - - 88

SECTIO III.

De Necessitate Religionis Revelatae.

a) Ventilantur Criteria Naturalistarum circa fidem & salutem hominum in Lege Naturae, - - 94

b) Necessaria semper fuit Revelatio Externa Religionis, ceu Legis universos obligantis. - - - 95

c) Revelatio Externa semper necessaria fuit, ad cognoscendum Primi Hominis peccatum, hujus poenam, & remedium, - - 96

d) Revelatio Externa cumprimis necessaria est, ad cognoscendum & obtinendum Finem hominis ultimum. - - 98

e) Revelatio Externa, quantum omnibus semper necessaria, tantum fuit omnibus communis. - - - 100

f) Praecluduntur misera Theistarum effugia, - - 101

g) Revelationis praecipuae dotes commendantur pro statu, quem vivimus; sive hominis lapsi indignitas, sive elevati & reparati dignitas spectetur, - - - 113

SECTIO IV.

De Existentia Religionis Revelatae.

a) Exstitit divina Revelatio, quae Verbo Dei dicto, scripto, & tradito continetur. - - - 119

Digitized by Google

Pag.

b) Sacrarum Scripturarum semper fuit, ac esse debet, summa fides & veneratio. - - - 116

c) Divinae Traditiones ejusdem cum Sacris Scripturis autoritatis sunt. 118

d) Convincuntur falsitatis ac impietatis aberrationes Lockii, Woolstoni, Rousseau . . contra Verbum Dei scriptum & traditum. 119

e) Nunquam Revelatio defuit hominibus, sed potius homines Revelationi defuerunt. - - - 127

DISSERTATIO V.
DE RELIGIONE PAGANICA.

SECTIO I.
De Atheismo.

Praevia de Atheistarum gente, & illorum patronis disquisitio. - - - - - - 129

b) Atheismo, siquidem datur, nihil sceleratius in Deum & in homines. 130

c) Atheistarum, uti summa est impietas, sic & summa vesania. 132

d) Enervantur protervae Atheorum argutiae. - - 133

SECTIO II.
De Pyrrhonismo.

a) Atheis haud absimiles Sceptici seu Pyrrhonici. - - 136

b) Mendacium est absurdissimum, quod Revelationis necessitas sit causa Pyrrhonismi. - - - 137

c) Pyrrhonismus circa immortalitatem animae & poenarum aeternitatem, a tota antiquitate exploditur. - - 139

d) Immortalitas Animae ceu indubitata veritas solidissimis contra Pyrrhonismum argumentis vindicatur. - - 143

e) Poenarum aeternitas momentis pariter gravissimis fulcitur contra eosdem Incredulos. - - 145

f) Dissipantur dubia Incredulorum, Baylii, Voltairii, Collini, Robineti, Humii. - - - - 148

Digitized by Google

SECTIO III.

De Polytheismo.

Pag.

a) Ortus & progressus Idololatriae exhibetur in Epitome. 162

b) Polytheismus seu Idololatria, vesana ratione objecti, abominanda ratione cultus, impia ratione dogmatum, suamet absurditate opprimitur. 163

c) Polytheismus eadem fere ratione quondam inter Ethnicos invaluerat, qua hodiedum Theismus orbem Christianum invadit. 165

d) Displodiuntur Polytheorum inaniae pro Deorum pluralitate. 167

e) Compendiaria Evictio pro Unitate veri Numinis, ex omnium, etiam gentilium, sensu. 174

SECTIO IV.

De Mahumetismo.

a) Referuntur Rousseauvii cumprimis & Edelmanni absurdissima sensa de Mahumetismo relate ad Christianismum. 175

b) Mahumetes impostor omnium maximus fuit. 175

c) Mahumetis Alcoranus absurditatum, contradictionum & blasphemiarum pleniissimus est. 177

d) Mahumetis Secta omnium falsissima & spurcissima est. 179

e) Confunduntur Theistarum cavillationes contra sanctissimam Christi Religionem pro Mahumetis Secta omnium maxime abominanda. 180

SECTIO V.

Paganorum & Mahumetanorum Testimonia pro Vera Religione.

a) Voltairium ceterosque perfidos Theistas ipsi refellunt Pagani & Mahumetani. 184

b) Non defuerunt inter Ethnicos Scriptores antiquissimi, testes Revelationis praesertim Mosaicae. 185

c) Prostant luculentissima gentilium Testimonia pro Revelatione etiam Christiana. 188

d) Splen-

Digitized by Google

Pag.

d) Splendida sunt Testimonia Mahumetis & Mahumetanorum pro divinitate utriusque Revelationis, Mosaicae & Christianae. - 190

e) Retunditur frivola Exceptio Theistarum contra testimonia minime suspecta pro veritate Religionis Revelatae. - - 191

DISSERTATIO VI.

DE RELIGIONE JUDAICA.

SECTIO I.

Religio Judaica quondam vera, vereque divina.

Exhibetur vafrities Theistarum circa Legem Mosaicam, ut subvertant Christianam. - - - - 193

b) Pentateuchus est genuinum Mosis opus. - - 194

c) Moses fuit Scriptor omnium primus & fide digniſſimus. - 197

d) Moses fuit Auctor Pentateuchi Theopneustus, & divina praeditus autoritate. - - - - 199

e) Lex Mosaica, ac proin Religio Judaica, vere fuit Divina. - 201

f) Eliduntur momenta Theistica contra divinitatem Veteris Legis. 202

SECTIO II.

Religio Judaica contenta in Libris V. T. vere divinis.

a) Theistarum machinae contra Vetus Testamentum, ut eo facilius Testamentum Novum suffodiant, - - 213

b) Libri V. T. qui divinitatem Religionis Judaicae eloquuntur, sunt authentici & divini. - - - - 214

c) Doctrinae in Libris V. T. puritas & sanctitas argumentum est probatiſſimum divinae Inspirationis. - - - 216

d) Scriptorum V. T. Characteres Authentiam ac Theopneustiam V. T. luculentiſſime commonstrant. - - - 217

e) Spinozae, Rousseau, & aliorum Impiorum injuriae depelluntur a divinitate Ss. Scripturarum V. T. - - - 218

Digitized by Google

Pag.

f) Theiſtarum in Vetus Teſtamentum perfidia ſimillima eſt Manichaeorum quondam impietati a S. Auguſtino protritae. - 222

SECTIO III.

Religio Judaica per Chriſtum abolita.

a) Judaeorum de aeternitate Legis Moſaicae perſuaſio pertinaciter erronea. - - - 223

b) Religio Judaica, ſpectatis ſeu Ceremoniis, ſeu praeceptis, non fuit perfectiſſima. - - - 223

c) Religio Judaica non fuit ita a Deo inſtituta, ut eſſet aeterna, & nunquam abroganda. - - 225

d) Tempus illud, quo Religio Judaica in aliam, Chriſtianam ſcilicet, mutanda erat, jam pridem effluxit. - - 226

e) Infringuntur arma perfidiae Judaicae, ac Theiſticae rebellionis. 227

f) Judaei, ſive recipiant, ſive non recipiant Prophetias de Chriſto, invicte probant, Meſſiam adveniſſe. - - 238

SECTIO IV.

Judaeorum Teſtimonia pro Veritate Chriſtiana.

a) Voltairius eum ſuis fruſtra nititur enervare Teſtimonia Judaica pro Chriſto, & Eccleſia Chriſti. - - - 233

b) Ex Libris Judaeorum Talmudicis evidens eſt, non amplius Judaicam, ſed Chriſtianam eſſe divinam Religionem. - - 233

c) Ex Libris Judaeorum Hiſtoricis, praeſertim Joſephi, apertiſſime conſtat Chriſti divinitas, & veritas Religionis Chriſtianae. - 235

d) Modernus Judaeorum Status pro Veritate Religionis Chriſtianae manifeſtiſſime eloquitur. - - 236

e) Diſſolvuntur objectiones Judaeorum atque Incredulorum. - 239

f) Paraeneſis Apoſtolica ad Chriſtianos, ut ſtent fide ſua; ne ob incredulitatem inter Chriſtianos invaleſcentem Deus ad Judaeos ſuam transferat fidem. - - - 243

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO VII.
DE RELIGIONE CHRISTIANA.

SECTIO I.
Religio Christiana vere Divina, & quoad substantiam Antiquissima.

Pag.

Extitisse ante septendecim jam secula Christum, Novae Legis Auctorem, res est certissima. 244

b) De Christi in terris triplici Officio, Prophetico, Sacerdotali, & Regio generatim. 245

c) Christus Auctor Religionis Christianae verus est Deus. 246

d) Religio a Christo instituta est vera, vereque divina. 247

e) Religio Christiana, uti vere divina, sic quoad substantiam antiquissima est. 248

f) Compescuntur Increduli in Christum spermologi. 250

g) Detestanda Theistarum obstinatio est, nolle Verbum Patris, Dei Filium, Legatum Omnipotentis, audire Magistrum veritatis, ac sequi Ducem salutis. 254

SECTIO II.
Religio Christiana consignata in Libris N. T. vere divinis.

a) Praefamen de ingenti Judaeorum Zelo pro Libris V. T., quo divinitatem N. T. contra seipsos attestantur. 255

b) Divinitas Librorum N. T. gravissimis argumentis evincitur. 255

c) Ex Libris N. T. invictissime stabilitur Divinitas Christi, & Christianae Religionis. 257

d) Convelluntur fallaces conjecturae Anti-Christianorum. 258

e) Circa Authentiam Librorum N. T. fides habenda maximis Doctoribus, Ss. Hieronymo & Augustino, prae toto grege Theistarum. 248

SECTIO

Digitized by Google

SECTIO III.

Religio Christiana splendidissimis ubique Miraculis confirmata,

Pag.

a) Impia Spinozae, Voltairii, Tolandi, Pomponatii, Pradesii . . praejudicia adversus Miracula adnotantur, - - 269
b) Verum Miraculum quid sit ex notione sibi propria. - - 271
c) Existunt vera Miracula, praesertim Christi & Apostolorum. 272
d) Vera Miracula a falsis discernendi Regula, quam dedit Moses pro V. T., & Christus pro N. T., certissima est. - - 273
e) Vera Miracula Verae Religionis demonstratio sunt divinissima - 275
f) Confutantur dicteria Incredulorum contra vim & veritatem Miraculorum. - - - 276
g) Theistas Judaeis haud absimiles exhibet par, aut pejor etiam perfidia, circa fidem Miraculorum, - - 287

SECTIO IV.

Religio Christiana a Vaticiniis exactissime adimpletis stabilita.

a) Prophetiarum magna semper autoritas, etiam apud Gentiles, contra Grotium & Socinianos, Episcopium, Simonium, Collinium. 288
b) Omnes de Messia Prophetiae certissimo & clarissimo eventu comprobatae in & a Christo. - - 289
c) Vaticinium Christi de sua gloriosa Anastasi, testatissimum Religionis Christianae, ceu divinae, fundamentum est. - 290
d) Vaticinium Christi de excidio Jerosolymae, & de eversione Judaicae Reipublicae, efficacissimum Christianismi Judaismo surrogati testimonium est. - - - 292
e) Respondetur ad ineptias Incredulorum, maxime contra Christi Resurrectionem obstrepentium. - - - 294

f) Quam

Digitized by Google

Pag.

f) Quam perfide Judaei, tam sacrilege Theistae non credunt in Christum, quem typi & figurae omnes, Moses & Prophetae omnes praesignant ac praedicant. . . . 304

SECTIO V.

Religio Christiana mirifice per universum propagata & conservata.

a) Si nullis unquam prodigiis inclaruisset Christi Religio; hoc unum grande miraculum sufficeret, ejus tam subita & latissima propagatio, & per tot jam secula Conservatio. . . 305

b) Doctrina Religionis Christianae nonnisi per dexteram Omnipotentis ita potuit propagari. . . 307

c) Praecones doctrinae Christianae nonnisi divina virtute Orbem terrarum Christo subegerunt. . . 308

d) Stabilitas Religionis Christianae per septendecim secula & ultra, insigne divinae Providentiae prodigium est. . . 310

e) Exploduntur futiles naeniae Clarckoni, Dodwelli, Voltairii. . 312

f) Innumerabilium Martyrum incredibilis in fide constantia fortissimum Veritatis Christianae monumentum est. . 321

SECTIO VI.

Sola Religio Christiana, vera vereque salvifica Religio.

a) Indifferentistarum duplex genus est; utroque deterior Beaumellius in suo systemate de exploranda veritate Religionis. . 323

b) Religio Christiana est unice Vera Religio. . . 324

c) Religio Christiana est vere ac unice salvifica Religio. . 326

d) Convelluntur mendacia Libertinorum atque Incredulorum. . 327

e) Sanctissima aeque ac castissima Fides nostra non alium habere potuit Autorem, quam Filium Dei. . . 333

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO VIII.

DE RELIGIONE CHRISTIANO-CATHOLICA.

SECTIO I.

Sola Religio Christiano-Catholica vera Christi Religio.

Pag.

Sola Religio Christiano-Catholica praefefert Verae Christi Ecclefiae omnes Characteres. - - 330

b) Sola Religio Christiano-Catholica praefulget Verae Chriſti Ecclefiae Proprietatibus. - - - 341

c) Sola Religio Chriſtiano-Catholica gaudet Praerogativis Verae Chriſti Ecclefiae. - - - 343

d) Satisfit Reflexionibus Adverſariis Heterodoxorum. - 345

e) Poteſtatem in Energumenos inter praerogativas Verae Chriſti Ecclefiae adnumerant omnes Orthodoxi; nec omnino diffitentur Heterodoxi. - - - 356

SECTIO II.

Sola Religio Chriſtiano-Catholica Magiſtra omnis veritatis.

a) In omni Republica rite ordinata oportet eſſe Judicem controverſiarum, ipſo teſte Baylio; quanto magis in Eccleſia Chriſti, cen Republica Sacra per univerſum diffuſa. - - 358

b) Sola Scriptura ſacra non eſt ſupremus ac ſufficiens omnium fidei controverſiarum Judex. - - 359

c) Spiritus ille Privatus Novatorum nequit eſſe Judex controverſiarum fidei. - - - 361

d) Nec Rationi humanae, nec Principi Seculari, competit Judicium infallibile in controverſiis fidei. - - 363

Digitized by Google

Pag.
e) Judex fallere nescius, & Magistra omnis veritatis certissima est Ecclesia Christiano-Catholica. - - 363
f) Dissolvuntur Exceptiones Heterodoxorum. - - 364

SECTIO III.

Sola Religio Christiano-Catholica certissima dux ad salutem.

a) Vera & salvifica Christi Ecclesia est, in qua sunt Vicarius Christi, Oves Christi, Spiritus Christi, praecepta & consilia Christi, atque claves Regni Coelorum a Christo. 370
b) Religionem Christiano-Catholicam, ceu unice salvificam, omnes debent profiteri. - - - 371
c) Religionem Christiano-Catholicam, prae omnibus aliis Sectis evidenter credibilem, omnes possunt profiteri. - 373
d) Diluuntur Heterodoxorum ac Incredulorum momenta in contrarium. - - - 373

SECTIO IV.

Religio Christiano-Catholica tam perfecta, ut perfectior non sit surroganda.

a) Christianae Legis perfectio & felicitas, prae illa Legis Mosaicae, breviter at nervose adumbrata. - - 381
b) Religio Christiano-Catholica quoad Leges suas perfectissima est. - - - 386
c) Religio Christiano-Catholica quoad Ritus & Ceremonias sanctissima est. - - - 389
d) Religio Christiano-Catholica incitamentis ad virtutem, & mediis ad salutem instructissima est. - - 394
e) Religio Christiano-Catholica quoad Finem & Praemia excellentissima est. - - - 395

DI-

Digitized by Google

DISSERTATIO IX.

DE DESERTORIBUS RELIGIONIS CATHOLICAE.

SECTIO I.

De Variis Sectis Christianorum.

Pag.

Indoluit animarum hostis, videns destructum per Christi fidem suum Idololatriae regnum; idcirco Haereses & Schismata disseminavit contra Catholicam Christi Ecclesiam. - - 388

b) Sectariis seu VV. seu RR. justa., deserendi Religionem Catholicam, causa non fuit praetensa necessitas Reformationis in Moribus & Ritibus. - - - 389

c) Minus etiam Sectariorum a Catholica fide defectio fieri debuit, ob praetensos Ecclesiae Romanae lapsus & errores in fide. 390

d) Defectionis a Religione Catholica Autores tales nunquam fuerunt, ut iis fides habenda sit. - - 392

e) Refelluntur Exceptiones frivolae Sectariorum. - - 394

SECTIO II.

De Libertinis, Indifferentibus, Tolerantibus.

a) Impiae Juriaei, Collini, & Tolandi machinae contra unitatem Verae Religionis. - - - 400

b) Libertas, credendi quidlibet, imprudens, impudens, ac detestabilis libertas est. - - - 402

c) Tolerantismus aperte contradicit divinae circa Religionem Oeconomiae. - - - 403

d) Indifferentismus ac Tolerantismus ad Paganismum, quin ad Atheismum viam sternunt. - - 403

e) Praecluduntur effugia Libertinorum, praesertim circa unionem necessariam cum Episcopo Romano, ceu Capite Ecclesiae. - 405

SECTIO

Digitized by Google

SECTIO III.

De Machiavelliſtis & Pſeudo-Politicis.

Pag.

a) Machiavelli, Hobbeſii, Velthuſii, Triglandi, Rouſſeau, Baylii & Eugenii Philalethis monſtroſae opiniones. 413

b) Religio neque a Magiſtratu humano primitus introducta fuit ad ſubditos duntaxat coercendos; neque eidem ita ſubjecta; ut parendum ſit vel falſam invehere volenti. 414

c) Religio Climati non eſt attemperanda, ut potius qualecunque Clima Religioni cedere debeat. 415

d) Religionem accommodare ad motiva humana, & ad terrena duntaxat commoda, ſumma veſania & impietas eſt. 416

e) Perſtringuntur putida figmenta Pſeudo-Politicorum. 417

f) Ex his conficitur, quod memorati hactenus deſertores Veraę Religionis omnes indigni ſint nomine Chriſtiano. 419

DISSERTATIO X.

DE DEPRAEDATORIBUS NOMINIS CATHOLICI.

SECTIO I.

Theiſtae non ſunt ſpiritus fortes; nec ſapientes Philoſophi.

Recenſentur famoſa capita, & impia dogmata Theiſtarum. 422

b) Theiſtae nonniſi frivole, & ad ſui opprobrium, ſpiritus fortes ſeſe vocitant. 423

c) Theiſtae Philoſophi Sapientis nomen nonniſi cum ignominia veraę Sapientiae ſibi arrogant. 425

d) Diſpelluntur inanes Theiſtarum argutiae. 426

e) Opponitur Theiſtarum fucatae ſapientiae ac fortitudini vera pectoris orthodoxi conſtantia, veraque ſapientia mentis probe Chriſtianae. 431

)( )( )(SECTIO

SECTIO II.

Theiſtae verius ſunt Athei ac Impii, ſectariis & infidelibus deteriores.

Pag.

a) Quid cauſae ſit, quod facilius aut Judaeum, aut Mahumetanum, aut Paganum ducas, quam aevi noſtri Incredulum reducas ad Chriſtum. - - - - 433

b) Theiſtae ſeu Naturaliſtae reipſa ſunt Atheiſtae. - 434

c) Theiſtae ſeu Naturaliſtae verius ſunt impii. - - 435

d) Hodierni Increduli pejores ſunt quibusvis Sectariis ac Haereticis. 436

e) Increduli hujus Seculi etiam Paganis deteriores ſunt. - 437

f) Exſufflantur Theiſtarum pro rebellione ſua vindiciae. - 439

g) Quam ſint Theiſtae conſimiles Idololatris, ex Apologetico Tertulliani conficitur. - - - 443

SECTIO III.

Nulla Theiſtarum Autoritas, ad perſuadendam Chriſtiano homini ſuam Irreligionem.

a) Fallaciſſima Verſutia Incredulorum, ad ſuos tranquillandos, & ſequacium animos magis ineſcandos- - - - 444

b) Nulla eſt autoritas Theiſtarum, ſpectatis eorum placitis. - 445

c) Nulla eſt auctoritas Theiſtarum, ſpectatis eorum motibus. - 447

d) Nulla eſt auctoritas Theiſtarum, ſpectatis eorum fatis. - 450

e) Theiſtarum, praeſertim Rouſſeau & Voltaire, genius & ingenium vividis coloribus expingitur. - - - 453

SECTIO IV.

Argumenta Theiſtarum totidem ſophiſmata VV. Haereticorum, ac gentilium Sophiſtarum, ab antiquis Patribus & Apologetis dudum exploſa.

a) Quae contra Deum & Dei Verbum egganniunt hodierni Increduli, ex Antiquitatis, qua Ethnicae, qua Haereticae, lacunis hauſerunt. 457

b)

Digitized by Google

Pag.

b) Suam adversus Christum & Christi Ecclesiam rebellionem hodierni Increduli resuscitarunt ex protrita dudum Antiquorum incredulitate. - - - 460

c) Arma, queis Naturalistae pro humana ratione contra divinam fidem decertant, ex castris Veterum Impiorum surripuerunt. - 463

d) Inde vero impudentia, vesania & impietas Incredulorum plenis modiis colliguntur. - - - 465

DISSERTATIO XI.

DE CAUSIS IRRELIGIONIS ET PRAESIDIIS CONTRA ILLAM.

SECTIO I.

Quae non sint verae Causae Irreligionis Theisticae hodiedum grassantis.

Mirum, quod sint inter Catholicos non pauci, ferme aequiores erga Theistas, quam erga Ecclesiam, & scholas Catholicorum. - 467

b) Abusus, siqui sunt inter Catholicos, non sunt vera causa Irreligionis. 468

c) Discordiae Catholicorum nequicquam juvant Theistarum perfidiam. - 469

d) Philosophia Eclectica impietatis Theisticae minime rea est. - 470

e) *Miserum* ergo patrocinium Theismi in hisce querelis, nescio, quorum aut reformatorum aut pacificatorum; idque ex ipsorum Theistarum sensu. - - - - 478

SECTIO II.

Quae sint verae causae Irreligionis Theisticae hodiedum debacchantis.

a) De Socini & sequacium doctrina; de Jansenio & factione Janseniana; de Pseudo-Philosophorum impietate Praecognita. - 472

b) Socinianismus inter Heterodoxos indies magis invalescens Theismi verior causa est. - - - - 473

c) Jansenismus, uti Socinianismo, ita Theismo maxime affinis jure dicitur. - - - 474

d) Pseudo-Philosophia est certissima causa Irreligionis Theisticae. 477

Digitized by Google

Pagg.

e) Hiſce Fontibus adde cauſas Incredulitatis tam intra, quam extra nos; & rebellionis Theiſticae totam abyſſum penetrabis. 479

SECTIO III.

De Mediis, & Praeſidiis contra Irreligionem Theiſticam.

a) Plane ſtupendum ac lugendum maxime, quod non obſtantibus ſummorum in utraque Republica Magiſtratuum ſaluberrimis ſanctis, incredulus Orbis quotidie ruat in deterius. 479

b) Ut magis reddatur inexcuſabilis omnis Incredulus; ſuggeruntur iterato media, ejurato Theiſmo, Veram Religionem profitendi. 480

c) Ceteri fideles, ad praecavendam Theiſticae Impietatis contagionem, debitis praeſidiis obarmantur. 484

d) Nulla igitur excuſatio eſt Incredulorum, ni convertantur; nulla egredientium, ſi pervertantur. 488

e) Demum vota fiunt pro converſione omnium Incredulorum, quos ut recipiat ſancta Mater Eccleſia, maternum pandit Sinum, & plorat & orat; dum dignetur devias reducere oves Paſtor aeternus. 490

Digitized by Google

DISSERTATIO I.
DE DEO.

SECTIO I.
De Deo Existente, & Objecto Religionis.

§. I. PRAECOGNITA.

Si Deus non est, Auctor & Rector Mundi hujus; vanum in Mundo nomen Religio est. Religio est ac dicitur summi amoris & obsequii *cultus ei*, cui debetur, praestitus; cumprimis ergo investigandum est, an sit & quis ille, qui hunc sibi cultum jure deposcat. Cum vero summum esse oporteat, cui summum amorem & obsequium creaturae deferant; Ens supremum & perfectissimum vel ex notione Religionis omnis natura rationalis cognoscit. Res plane stupenda, quod suam Enti supremo existentiam (quam non homines modo, sed brutae animantes, resque omnes creatae licet mutae innumeris vocibus prædicant) complures hodie Increduli detrahere audeant, & in ipsis adeo terris Christianis, quod nec Roma, nec Athenae mediis in tenebris ausae fuerant. Equidem haec vesaniae ac proterviae portenta validissime confutat tum Philosophorum tum Theologorum copiosa de Deo pertractatio;

Digitized by Google

ad nostrum tamen institutum asserendae Verae Religionis apprime facit, eorundem perversitatem revincere, sed ex ipsis Ethnicorum de Deo sensis, quo sit probrum majus Christiani Nominis depraedatorum.

Sunt vero illorum Argumenta vel Moralia, ex auctoritate hominum, ex hominum utilitatibus, ex interiore voce naturae, ex historiarum fide: vel Physica ex rerum, quibus constat Mundus, naturis, operationibus, dispositione & constantia: vel Metaphysica ex mentis nostrae conceptibus & ideis desumpta. Esse Deum ceu Ens supremum, cujus numine & procuratione cuncta regantur, cum summa vi & auctoritate suadent Argumenta Moralia; sed quia parum explicant Naturam Divinam, vulgus hominum, non etiam rerum physicarum ac metaphysicarum contemplationi intentum, circa Dei naturam & virtutem multoties cespitavit. Argumenta Physica ad clariorem ducunt cognitionem Dei, quem illa ostendunt esse totius universitatis Artificem solertissimum, totius naturae diffusione suae virtutis Rectorem & quodammodo Animam, atque ipsarum etiam substantiarum omnium Creatorem & Adminiculum. Demum Metaphysica interiorem Dei notitiam praebent, ut qualis in se sit, intelligamus. Ex his summa duntaxat capita sat erit delibare.

§. II. Thema.

Existere Deum ceu Objectum Religionis, summa & prima Veritas est, quae invictis argumentis demonstratur.

Probatio I. Nulla Natio ut ut barbara extitit unquam, quae agnitione & Religione Numinis penitus careret. Quippe omnibus retro Saeculis & ubivis terrarum mortales universi (in quibus natura non esset omnino depravata) Deum supplici adoratione reveriti sunt, in prosperis laudantes, in periculis adversisque Deum implorantes, in malefactis metuentes summum Vindicem, in benefactis exspectantes summum praemiatorem. Hinc erectos tollit ad sidera vultus, & nativo quodam instinctu homo fertur in Deum ceu Legislatorem, Judicem & Finem Ultimum; & quamvis impius in corde suo percupiat, nullum esse Deum, punitorem scilicet suorum criminum; persuasio tamen men-

tis,

Digitized by Google

tis, sensus intimus & remorsus conscientiae adversus reprobi cordis vota evincunt, eum esse, quem timet. Igitur Deum existere, prima & summa Veritas sit, necessum est; sin: summa falsitas (nempe ineluctabilis error de existentia Numinis, quod reipsa non existit) basis ac norma foret honestatis, Religionis ac Felicitatis; id quod Deus & Natura solis Atheis hominum impiissimis revelaverint, sapientes vero & probos omnes celaverint; quo nihil absurdius excogitari potest.

Proin verissime pronuntiat SENECA de incredulorum fortissimis: „Mentiuntur, qui dicunt, se non sentire, esse Deum; nam etsi tibi affirment interdiu, noctu tamen & soli dubitant.“ Et de EPICURO, Incredulorum antesignano COTTA apud TULLIUM: „nec quemquam vidi, qui magis ea, quae timenda esse negaret, timeret, mortem dico & Deos.“

II. Pulcherrimus Megacosmi ordo, consensio & inviolabilis constantia; admirabilis Microcosmi structura, mentisque humanae existentia & intelligentia; creaturarum varietas, foecunditas & perfectio; coelum & terra & quae iis continentur, totidem sunt disertissimae linguae, quae summum Artificem, & Mentem divinam universis annuntiant. Si enim horologium affabre factum, excellens *pictura*, oratio eximia, aut machina quaecunque nitide ac praestanter elaborata suum continuo artificem commendant; hoc profecto Universum Opificem sapientissimum ac potentissimum, videlicet Deum, clarissime praedicat.

„Nemo sane tam rudis est, ait LACTANTIUS, qui tametsi nesciat, cujus Dei providentia regatur hoc omne, quod cernitur; non aliquem tamen esse intelligat ex ipsa rerum magnitudine, motu, dispositione, constantia, utilitate, pulchritudine, temperatione.“ Idem Oratione 34. non longe ab initio eleganter eloquitur GREGORIUS NAZ.

III. Demum existentia entis contingentis, & possibilitas entis necessarii fere geometrica certitudine probant, existere Deum seu Ens a se, necessarium, aeternum, immen-

Digitized by Google

sum, omniscium, atque in omni genere perfectionis illimitatum. „Omnia quaecunque sunt, vel creata sunt, vel increata. Quodsi creata sunt, omnino sunt mutabilia: quorum enim esse a mutatione coepit, haec mutationi plane subjecta erunt, sive corrumpantur, sive voluntate mutentur. . . . & si mutabilia sunt, prorsus ab aliquo condita sunt. Oportet autem Conditorem increatum esse: nam si etiam ille creatus est, omnino ab aliquo creatus est, donec ad increatum aliquid procedendo perveniatur. Increatus ergo conditor plane est & immutabilis. Hoc vero quid aliud potest esse, quam Deus?“ Ita S. Damascenus L. I. de Fide orthod.

Adde, quod si Deus non existat, & quidquid est in hoc Universo, a fortuito atomorum concursu pendeat, nonnisi materia sit in Mundo; quod manifeste pugnat cum phoenomenis Praedictionum, Miraculorum & Exorcismorum, quorum nihil esse potest a materia; sed omnino Ens aliquod omniscium, omnipotens, & substantiis quibuslibet superius ea praesupponunt.

§. III. Corollaria.

Sapere supra vulgus affectant Increduli, qui vel negant Deum, vel de Deo dubitant; at frivole & insipide. Nonne enim plus sapit is, qui cum tenenda est sententia de geminis una, eam praeferat, quae minus difficultatis habet? Multo autem facilius percipiet sapiens, horologium ab artifice intellectu praedito, quam a se ipso conditum fuisse; materiam potius a principio, quam sine principio motus ad hunc vel illum motum determinari; fuisse hominem primum, a quo alii continua serie prodierint, quam fuisse infinitas hominum series, quae semper extiterint sine ullo existendi principio. Qui Deum negat, omnibus hisce difficultatibus adeo intricatur, ut motum sine principio, artefactum sine artifice, sapientiam sine mente, ordinem, pulchritudinem & veritatem sine ratione adstruere, ac infinitae divini Conditoris sapientiae & bonitati fortunam, temeritatem, erro-

rem,

Digitized by Google

rem, vanitatem ſurrogare cogatur. Quanta mentis aberratio animique abjectio in ſapiente Philoſopho & ſpiritu forti? Sapientis eſt & Philoſophi, ex conſideratione pulchritudinis & magnificentiae rerum animum ſuum perficere & amplificare; ſapientiam & beneficentiam Conditoris perſpicere & admirari; accommodare res naturales, quantum in ſe eſt, ad Conditoris gloriam, & ſuam aliorumque felicitatem.

Plura in hanc rem ſuppeditant Cl. HOOCKII Tomus I. de Principiis Relig. Nat. & Rev. Pariſiis 1754. Illuſtriſſ. D. de LIGUORI Verità della Fede P. I. 1767. ANTILUCRETIUS Cardin. de POLIGNAC. BERNARDUS NIEUWENTYT in egregio opere intra tres fere annos quater recuſo: L'exiſtence de Dieu, demontrée par les merveilles de la nature. P. ROBERTI PERSON, S. I. Weegweiſer der Menſchen, Auguſtae Vindel. 1761. P. HERMANNI GOLDHAGEN, S. J. Nöthiger Unterricht in den Religionsgründen, Manhemii 1769. Demum Philoſophi noſtri Morales, praeſertim Viennenſes.

SECTIO II.

De Deo Creante, & Auctore Religionis.

§. I. PRAECOGNITA.

Sunt & fuere ex Atheiſtica gente, quibus viſum eſt, non ſat proterve a ſe negari Supremi Numinis, a quo conditus hic Mundus fuerit, exiſtentiam; niſi Mundi ipſius aut aeternitatem aut fortuitam coalitionem contra divinum rerum omnium auctorem objicerent. Quantumvis autem haec vaniſſima opinio aliorum omnium & initium & finem Mundi aſſerentium multitudine opprimatur; non abs re tamen fuerit, eam identidem praeſertim ex antiquiſſimis omnium gentium omniumque temporum Traditionibus ſic explodere, ut ſimul ſtabiliatur, Deum uti Conditorem creaturarum, ita auctorem eſſe Religionis, qua creaturae colant creatorem, qui propter ſemetipſum operatus eſt omnia.

Digitized by Google

§. II. Themata.

I. *Deus, qui solus aeternus est, hunc Mundum creavit in tempore.*

Probatio. Scriptorum omnium antiquissimus Moses libros suos sic exorsus (in principio Deus creavit coelum & terram) definito rerum omnium initio universi generis humani historiam, serie generationum non interrupta, ad suum usque tempus perducit, nihil dubitans aut disputans ut Philosophus, sed rem nude descriptam ceu omnibus notam cum summa securitate determinans ut Historicus; fuit ergo constantissima doctrina vetustissimae gentis Hebraeorum, quin potius communis Traditio omnium hominum, originem generis humani ac Mundi genesin contigisse in tempore. Atque hinc est, quod succenseant Increduli nostrae telluri, inter mille, quas dedit effossas hactenus monetas antiquissimas, nullam plane exhibenti, quae suam Mosaicae Chronologiae fidem detraheret. Concinunt autem Hebraeis Phoenices, Aegyptii, Chaldaei, Persae & Graeci, quibus aspectabilis hic Mundus ex rudi & indigesta mole efformatus est.

Mundi nativitatem cecinere Homerus, Hesiodus, Orpheus ceterique antiquissimi Poetae. Inter Vetustatis Philosophos unus est Aristoteles, qui glorietur, quod omnium primus Mundi aeternitatem asseruerit. Nulla demum Natio, quamvis gentes de antiquitatis praerogativa acerrime inter se decertarent, se dixit aut credidit sempiternam; omnesque omnium gentium origines tam Moses, quam Scriptores graeci complexi sunt. Et sane cur de iis hominibus, qui ante sex millia annorum per aeternitatem vixerunt (quamquam aeternitatis posthumae amore tangamur omnes) nihil, nihil de aeternis gestis memoriae proditum neque libris, neque inscriptionibus, neque aedificiis? Eccur, si Mundus semper fuit, aeterna hominum inventione

&

Digitized by Google

& laboribus non sunt inventae & ad perfectionem deductae artes, scientiae, leges, civitates, respublicae, regna & imperia? Numquid teste Romanorum doctissimo VARRONE vix ulla ars suo tempore superaverat mille annorum antiquitatem: & ex publica omnium gentium ac monumentorum fide constant illorum omnium, quae ad pacis ac belli, ad publicae ac privatae vitae rationem spectant, & initia & incrementa; quae vixdum sex mille annorum intervallo omnia concluduntur?

II. *Solus Deus hunc Mundum creare potuit & voluit in laudem gloriae suae.*

PROBATIO. Vesanum ac impium systema Incredulorum est, quod fortuito casui attribuant, divinae intelligentiae, aeterno consilio & sapientiae infinitae tribuendum, videlicet fabricam hujus Universi pulcherrimam, sapientissimam, praestantissimam. Sive enim coelorum & astrorum immensas magnitudines, impetus, certos motus, apta intervalla, ratos ordines ac innumerabilem seriem spectes; sive foecundum Terraquae sinum, flores, herbas, arbores, fruges, fontes, amnes, fluvios, & universas telluris ac marium divitias ac delitias cogites; sive in organizatis corporibus partium ad invicem miram subordinationem ac dependentiam, membrorum definitos fines & usus, spirituum animalium per nervos fluxum & sanguinis per venas, pedum rectitudinem, oculorum in capite velut in specula vigilias, oris venustatem ac innumera alia suspicias; sive substantias cogitantes, earumque vim rationis, quae homini in omnia terrestria sive animata sive inanimata dedit imperium; vim ineffabilem intelligendi, judicandi, discernendi, reflectendi, colligendi, abstrahendi, & penetrandi etiam coelestia; vim volendi, diversissimosque affectus perpendas; omnia haec non ab inerti materia, non a fortuito minimarum partium nexu, non a bruta & caeca vi, sed a sagacissima mente &

Digitized by Google

ab omnipotente dextera ad gloriam Altissimi fabricata esse, stipes sit, qui non intelligat, & qui tam providae mentis consilia non adoret, tamque excelsae dexterae prodigia non revereatur; inutile terrae pondus, ac monstrum hominis non ferendum, si non, prout cognovit in tam excellenti opere divinam virtutem, det gloriam Deo.

Discant igitur Increduli, quibus ab ore Christiano profluens veritas omnis desipit, ab infideli & Pagano verba veritatis: „ Quodsi omnes Mundi partes ita constitutae sunt, ut neque ad usum meliores potuerint esse, neque ad speciem pulchriores: videamus, utrumne ea fortuita sunt, an eo statu, quo cohaerere nullo modo potuerint, nisi sensu moderante, divinaque providentia. . . . Si ergo meliora sunt ea, quae natura, quam quae arte perfecta sunt, nec ars efficit quidquam sine ratione, ne natura quidem expers rationis est habenda. Qui igitur convenit signum aut tabulam pictam cum aspexeris, scire adhibitam esse artem; cumque procul cursum navigii videris, non dubitare, quin id ratione atque arte moveatur; aut cum solarium vel descriptum, aut ex aqua contemplere, intelligere declarari horas arte, non casu; mundum autem, qui & has ipsas artes & earum artifices & cuncta complectatur, consilii & rationis expertem putare . . . praesertim cum multis partibus sint illa natura perfecta, quam haec artium simulata, solertius?“ CICERO, L. 2. de Nat. Deorum. Tandem concludat ATHENAGORAS: “Satis liquet, quod intuitu primariae & universalis rationis hominem Deus creaverit ob seipsum, suamque & bonitatem & sapientiam, quam in omnibus facile perspicias.“ De Resurrect. c. 11.

§. III. Corollaria.

Si Deus est, qui fecit Mundum & omnia, quae in eo sunt: Si ex uno omne genus hominum inhabitare fecit super universam faciem terrae, definiens statuta tempora & terminos inhabitationis eorum: Si ipse dat omnibus vitam & inspirationem & omnia: Si in ipso vivimus, movemur & sumus, sicut & quidam gentilium Poetarum dixerunt: „ ipsius enim & genus sumus;“ non aliud contra Incredulos, quam quod contra Ethnicos a Doctore gentium inferri potest ac debet; quaerendum esse Deum, si forte attrectent eum, aut inveniant, quamvis non longe

Digitized by Google

longe sit ab unoquoque nostrum; hunc coeli & terrae Dominum agnoscendum, adorandum ac diligendum esse, qui cum sit conditor hominum in laudem gloriae divinae, etiam Religionis uti objectum, ita auctor est. Numquid enim mentem indidit homini ad cognoscendum verum, Deus autem prima & summa veritas est? Numquid cor immersit corpori hominis ad amandum bonum, summa vero & infinita bonitas Deus est? Numquid libertate donavit hominem, ut cum possit, libere velit Deum, sicut cognovit, glorificare? numquid omnis alia creatura quamvis tot praerogativis destituta, quoquomodo potest, suum dilaudat Conditorem; cum nulla earum tam sit exilis, quae non illius magnitudinem commendet; nulla tam magnifica, quae se non subdat illius immensae potestati; nulla tam abjecta, quae illius non exaltet infinitam majestatem; nulla tam sublimis, quae se non demittat, aeternam illius veracitatem ac sapientiam ut eloquatur. Et homo sit incredulus? Pudor, stupor, impietas!

SECTIO III.

De Deo Providente, & Fine Religionis.

§. I. PRAECOGNITA.

I. EPICURI de grege sunt, qui humana Diis cordi & curae esse negant. Deos quidem agnovit EPICURUS, sed qui turpi languentes otio nec orbis efformationi praefuerint, nec illius conservationi invigilent, nec entium, ex quibus componitur Mundus, provideant necessitatibus. Hoc nempe impio consilio, ut leges, poenas, praemia, & cum ipsa honestate omnem exterminent ex orbe terrarum Religionem, quae tota posita est in divinae Providentiae nobis semper invigilantis, rationem habentis meritorum, & vota recte supplicantium exaudientis sensu & persuasione.

Digitized by Google

Quin & inter Providentiam ac Existentiam Dei nexus intercedit arctissimus adeo, ut nullus unquam fuerit, qui admisso Numine Numinis Providentiam serio negaverit. Inde VV. Philosophi omnes fidenter asseverabant, quod EPICURUS tollendo Providentiam reipsa sustulerit Deos, ac ideo solum Deorum nomen reliquerit, ut fucum faceret imperitis, & atheisticae impietatis infamiam aliquatenus vitaret. His fere succenturiantur vesani quique Philosophastri, qui vel providae gubernationi Conditoris optimi, sapientissimi ac potentissimi fatum, fortunam, casum caecamque necessitatem substituunt; vel Dei Providentiam solis coeli orbibus includunt, terrena, minutiora & viliora, omniaque individua & singularia eidem subducentes.

II. Per Providentiam divinam intelligimus cum BOETIO infinitam illam & efficacem mentis divinae cogitationem, quae continet ac determinat ordinem & statum rerum omnium; complectens omnia tempora, omnia entia, omnes eventus, unamque componens immensam & cohaerentem seriem, quam tempus fluendo & labendo perpetuo explicat & in aeternum explicabit. Tres habere partes concipitur, Creationem, de qua hucusque diximus; Conservationem ceu vim illam, quae perpetuo rerum omnium vires & ipsum esse producit; & Gubernationem sive illam procurationem, qua Deus illa omnia, quae sunt conservantia status creaturarum, praeparat, & quae sunt noxia, removet. Attributa divinae Providentiae sunt, Sapientia ceu constans voluntas prosequendi optimos fines per optima media; Sanctitas, quae excludit umbram omnem malitiae, invidiae, inimicitiae, vindictae, crudelitatis, injustitiae, falsitatis, & cujuscunque demum defectus; Justitia, quae leges divinas confirmat sanctione poenarum & praemiorum; Bonitas seu benigna voluntas communicandi cum suis creaturis felicitatem, quae si bona dividit non merentibus, gratia dicitur,

Digitized by Google

tur, si pro malis tribuit bona, misericordia, si malos tardat punire, longanimitas appellatur. Demum Providentia alia dici potest Naturalis, quam experientia & ratione intelligimus; alia supernaturalis, quam nobis divinitus accepta Revelatio aperuit, quae ad restitutionem generis humani in primaevum perfectionis & felicitatis supernaturalis statum Christi mediatione & Spiritus sancti administratione procedit.

Utemur autem hic sola ratione, imitati S. AUGUSTINUM contra Manichaeos. Lucis vero non parum hinc afferemus quaestioni de origine mali ex Revelata Religione, quae docet mala graviora vitam humanam vexantia non esse ex primo Dei consilio, sed poenam peccati.

§. II. THEMATA.

I. *Certissima est veritas hujus de Deo sententiae: Tua, Pater, Providentia gubernat omnia.*

PROBATIO. Deus ut sit perpetuus Mundi rector, ab infinita sua sapientia ita adstringitur, ut hoc Imperio Universi abdicare se non possit, quin ipse se deneget, suamque naturam aspernetur. Nimirum dictante sapientia is debet moderari cuncta, qui fines optimos novit, mediaque ad fines optimos obtinendos aptissima. Sed Deus is est, & nullus alius praeter auctorem Mundi satis habet exploratas suaeque voluntati subditas rerum naturas, motus cogitationisque principia, ut queat causarum vim suspendere vel dirigere, cordibus hominum consilia seu indere seu evellere, appetituum vim fraenare, Imperiorum fata nunc sustinere, nunc inclinare, cavere, nequid detrimenti ex partium damnis vel erroribus immensa rerum summa capiat, ac efficere, ut ex ipso malo bonum & admirabilis ordo ex ipso discordiae sinu oriatur. Ipsi proin ac soli Deo divina sapientia commisit imperium universi, ut recte inferat TULLIUS: „*Deo* nihil praestantius; ab eo igitur necesse est, Mundum regi.“

Digitized by Google

regi. " Porro Deus seipsum amat necessario, atque suas perfectiones ipse veneratur & colit; nequit ergo Mundum, qui impressum gerit characterem istarum perfectionum (quas amat & in quibus gloriatur) alienum a se putare, sicut nec architectus suum excellens aedificium. Demum bonus imo optimus est Deus, nulla ratione ad condendum hunc Mundum adductus, quam ex bonitate; ab hac vero bonitate Conditoris divini abhorret maxime, suarum creaturarum, nequicquam curare perfectionem ac felicitatem, sed eas omnes fortunae ac temeritati committere.

Praeclare hic AMBROSIUS, „ quis, inquit, operator negligat operis sui curam? quis deserat aut destituat, quod ipse condendum putavit? Si injuria est regere, nonne major injuria est fecisse; cum aliquid non fecisse, nulla injustitia sit, non curare, quod feceris, summa inclementia? " L. de offic. c. 13. Nec minus scite arguit NEMESIUS: „ Si Deus Mundum non regit, causa est vel insciti, vel impotantia, vel defectus voluntatis: atqui Deo omnipotenti nihil difficile, omniscienti nihil occultum, optimo nulla ignavia est; quae ne in stupidissimas quidem pecudes cadit; nam & illae suos foetus curant, nec ita delicatae sunt, ut viliores aspernentur. "

II. *Provida Dei gubernatio attingit a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.*

PROBATIO. Summae insciliae ac stupiditatis est, Entis supremi atque infinite perfecti vires expendere ad modulum nostrae imbecillis naturae, cujus cogitatio tantam rerum multitudinem complecti non possit. Longe majus spatium est illud, quod patet ab homine ad Deum, quam id quod ab animantibus ad nos; & plurima tamen facit hominis industria, quae comparata cum facultatibus animantium videntur impossibilia. Numquid angusta etiam hominis ratio, quae per exigui corpusculi foramina quaedam prospicit, multa simul negotia variis in locis animadvertere, ac fine magna perturbatione & molestia gubernare potest; & quanto magis Deus, ante quem orbis terrarum est tanquam momentum

Digitized by Google

mentum ſtaterae & tanquam gutta roris antelucani, quae deſcendit in terram; & qui omnibus rebus ſubſtantia & virtute praeſens eſt, cum ſumma facilitate cuncta provideat, & dextera verſet ac gubernet?

Vaniſſimum quoque eſt, Dei Majeſtate indignam videri procurationem terreſtrium adeo rerum & quarumvis etiam viliſſimarum: quaſi vero non ſit alienum a bonitate Creatoris, ſuum denegare praeſidium illis creaturis, quae plus illo indigent ob varias mutationes, quibus terra obnoxia eſt, & appetituum paſſionumque procellas, quibus ejus incolae perpetuo jactantur? Quaſi vero non ſint ordinati ipſi coeli & aſtra ad uſum hominum; & aequum non ſit, ut magis curetur id, cujus gratia eſt aliud, quam quod in uſum alterius comparatum eſt? Item cur magis Deo indignum ſit minora curare, quam feciſſe? Nonne cum grandioribus naturae partibus ita conjuncta ſunt minora, ut nullatenus poſſint illa adminiſtrari a Deo, quin & horum habeat rationem? Cum nec Imperantes, nec Patresfamilias, nec naviüm gubernatores, nec machinarum fabri ſua arte aut officio rite fungi cenſeantur, niſi aequa lege & majores res & minores ingenio comprehenſas habeant, ſuisque conſiliis & rationibus temperent.

Nec minus falluntur, qui individua & ſingularia ſubducunt divinae Providentiae: nam genera non ſubſiſtunt niſi in ſingulis ita, ut ſi ſingula perire poſſint deſerta a Deo, poſſent & ipſa genera, quorum conſervandorum nulla alia Deo cauſa eſſe poteſt, quam benefica ejus in ſingulos voluntas. Sane ſi Deo mei aliorumve ſingularium cura non eſt, cui bono erunt leges, poenae, praemia, minae, conſilia, adhortationes, ipſaque Religio? Ais: non quidem eum, qui male egerit, ſigillatim puniri, ſed cum tota communitate, ubi haec a Deo caſtigatur. Infero: is ergo, qui inter mille pericula & ſcandala improborum in probitate tamen ac integri-

Digitized by Google

tegritate perstat, non erit magis probus ac laudabilis, quam is, qui inter probos probus est; imo quamvis probitate antecellat iste, gravioribus tamen poenis subjiciendus, ubi pravorum communibus suppliciis ipse etiam involvendus est? En! quam indigna affingant Increduli Deo, de quo sentiendum nonnisi in bonitate, qui in bonitate & justitia, in sapientia & sanctitate, in fortitudine & suavitate ordinat universa.

„ Caveamus, inquit PLATO, ne Deum mortalibus opificibus viliorem putemus: isti sane quanto peritiores sunt, tanto arte sua & parva simul & magna exquisitius absolutiusque perficiunt. " L. 10. de LL. Et quae demum naturae pars vilis dici queat? num minima? Sed ut a PLINIO notatum: „ rerum natura nusquam magis, quam in minimis tota est. "

III. *Argumenta Incredulorum contra sapientiam, sanctitatem, justitiam & bonitatem divinae Providentiae vana sunt & fatua.*

PROBATIO. Multa sunt equidem, imo plurima, quae ex malis physicis & moralibus, nec non ex inaequali poenarum ac praemiorum distributione coacervant Increduli adversus suavem aeque ac fortem oeconomiam divinae Providentiae; sed quia his omnibus abunde satisfit a Philosophis aeque ac Theologis; consulto abstinemus ab operosa confutatione, hac generali duntaxat responsione suam Incredulis vafritiem & vesaniam exprobrantes:

1mo. Systema Providentiae divinae, quod non unius tantum alteriusve entis historiam aut fortunam, sed divini imperii universitatem, ejusdemque imperii undequaque connexi vices omnes complectitur, immensum, aeternum & infinitum est respectu nostri, adeoque incomprehensibile. Sive enim spectetur physica sive moralis rerum administratio; illinc stupenda connexio & subordinatio perpetua innumerabilium causarum & effectuum, finium, antecessionum, prae-

para-

Digitized by Google

parationum, adiunctorum & consequentiarum; hic vero exercitationes virtutis in hoc statu militiae & probationis, vitiis data licentia, tempora exercendis Dei judiciis statuta, praedestinata divinorum judiciorum instrumenta, praemiorum & poenarum distributiones, atque omnes actus justitiae & bonitatis, quamvis undique connexi, plane necessarii, & ad bonum commune praeordinati; ex proprietate tamen infinitae sapientiae omnino superant mentis humanae sagacitatem. Exemplo sit unus ex innumeris JOSEPHUS, de quo si nihil aliud relatum fuisset, nisi quod venditus a fratribus fuerit, deportatus in Aegyptum, & ob injustam accusationem conjectus in carcerem; severitate erga eum usam esse Providentiam divinam putaremus; sed ubi intelligimus, hoc e omnes eventus fuisse totidem gradus ad imperii summam in Aegypto obtinendam, & ad salutem sui generis, sortem JOSEPHI nequicquam miseramur.

2do. Sapiens Mundi administratio & sapientissimae regiminis leges postulant vias secretas & occultas: nam major in nobis excitatur admiratio, qui parvi pendimus obvia, & nonnisi a communi hominum sensu valde disjuncta suspicimus. Sine incerto exitu rerum humanarum & recondita divinae Providentiae ratione nullus esset locus probationi hominum, neque exercitio summarum virtutum, fidei, spei, fiduciae & devotae erga Deum voluntatis. Num fuisset tam admirabilis JOBI patientia & fides, si antea intellexisset, brevissimas suas aerumnas ipsi allaturas esse majora praemia, vitam longiorem, soboiem numerosiorem, majores divitias & famam? Eadem ratio providendi magis est accommodata hominum libertati: si enim boni semper felices, & mali infelices in hac vita essent; nullus foret optioni locus, an vellent homines boni vel mali esse. Secus, ubi eventus incertus est, atque hinc spes, illinc metus sollicitat, sicque & merito & demerito locus datur. Denum optima quoque ex eo est, quod, cum homo ad immortalita-

tem

tem destinatus sit, eum abducat a vanitatibus hujus vitae, & ab illecebris voluptatum hujus saeculi; adducat vero ad spem aeternorum & futurae vitae desiderium inspiret.

3tio. Haec divinae Providentiae ratio incomprehensibilis manifeste convincit Incredulos, errare homines in multis, & posse res sapientissimas nobis videri alienas a sapientia; ut dum ignoramus, quid cujusvis rei naturae conveniat, & quibus legibus quaeque res gubernari & possit & debeat; dum a finibus non discernimus media, & in mediis desideramus finium excellentiam; dum partes sumimus pro toto, & in parte aliqua desideramus totius pulchritudinem & convenientiam. Eadem vero inscrutabilitas divinae Providentiae Deum absolvit tum in illis omnibus actibus, in quibus nihil intrinsece malum deprehendimus, adeoque objectum illorum ob sapientes justasque causas nobis licet incognitas permitti potuit; tum in illis etiam actibus, qui dici possunt supremae auctoritatis, nimirum contenti intra limites justi & recti, quorum nullam aliam rationem quaerere debemus praeter Dei arbitrium & beneplacitum; cujusmodi est supernaturalis illa in genus humanum oeconomia & inaequalis distributio gratiarum. Eant ergo Increduli, & tanquam sapientes Philosophi Dei agant consiliarios, eaque infinitae sapientiae suggerant media, queis Deus diversissimis diversissimorum hominum studiis, affectibus, votis ac indigentiis (ad ipsorum fanatismum) faciat satis; aut saltem ad respondendum suis dubiis Numen adstringant sempiternum minuti Philosophi!

Legant Increduli magnifica divinae Providentiae praeconia apud TULLIUM L. 1. de nat. Deorum; apud TERTULLIANUM L. contra Marcion. c. 24; apud LACTANTIUM L. de ira Dei c. 9. contra Epicurum; apud S. AUGUSTINUM de vera Relig. epist. 70. Et erubescant, quod recoquant cramben tam antiquam, & jam foetulentam ex lacunis VV. Incredulorum.

§. III.

Digitized by Google

§. III. Corollaria.

Cum igitur veriſſimum ſit, quod monet Seneca: „quocunque te flexeris, ibi Deum videbis occurrentem tibi. Nihil ab illo vacat, opus ſuum ipſe implet. Ergo nihil agis, ingratiſſime mortalium, qui te nega. Deo debere, ſed naturae, fato aut fortunae. Officium ſi, quod a Seneca acceptiſſes, Annaeo te dicares debere vel Lucio, non creditorem mutares, ſed nomen: quoniam ſive praenomen ejus, ſive nomen dixiſſes, ſive cognomen, idem tamen ille eſſet. Sic naturam voca, fatum, fortunam, omnia ejusdem Dei nomina ſunt, varie utentis ſua poteſtate.“ L. IV. de Benefic. c. 7. Itaque Providentiam Numinis infinite ſapientem, o homo, praedica, ſanctam adora, bonam ama, juſtam time. Fundat haec divinae Providentiae fides fiduciam erga Deum maximam: huic fidei ceu fulcro firmiſſimo inſiſtit Religio, cum ſummam hominis a Deo dependentiam illuſtret, ac pietati omnium virtutum ſuggerat actus: ex hac fide pendebat ſalus Reipublicae Judaicae, quam illa deficiente premebant fames, peſtis, bellum, arma Providentiae vindicantis; & quam illa vigente ac reviviſcente Providentiae miſerentis ac largientis munera recreabant.

Quin omnium temporum monumenta exhibent aptiſſima divinorum judiciorum exempla, inſignium ſceleratorum tragicos exitus, criminum ſecretiſſime admiſſorum detectionem & poenam, gentium, dum probitatem ac virtutem coluerunt, felicitatem, earundem in vitia ac irreligionem prolapſarum ruinam & interitum; & tam miris ſaepe modis, tamque contra omnem exſpectationem, ut ex iis omnibus aeterna ac infinita Dei Providentis ſapientia, potentia & juſtitia clariſſime eluceſcat. Igitur in omnibus providae Dei voluntati non modo aſſentiendum, ſed (ut praecipit Epictetus) tueri etiam apud alios oportet divinam Providentiam,

Digitized by Google

dentiam, ac imitari magnum illud patientiae exemplar JOBUM, cum diceret: „Dominus dedit, Dominus abstulit: sit nomen Domini benedictum.“

Incredulorum exceptiones ne vose compressas exhibent SCHERLOCK de Provid. Dei. BUTLER Analogia Religionis naturalis cum revelata. YOUNGIUS in den Nachtgedanken pag. 297 - 99. LEON. LESSIUS, S. J. de Provid. & immortal. animae. GEORG. STENGELIUS, S. J. in Libro: Mundus & Mundi partes divinae bonitatis praecones, Ingolstadii 1645. P. HENR. KILBER, S. J. in Inst. Theol. de Deo, Wirceburgi 1767. AUGUSTI NÖSSELT Vertheidigung der Wahrheit und Göttlichkeit der Christlichen Religion, Hallae 1766. . . . .

SECTIO IV.

De Dei Providentis oeconomia circa Religionem.

§. I. PRAECOGNITA.

Vere problema dici potest vita humana, quod ut solvant, omnes Religiones adlaborant. Quid est homo? cur terram inhabitat? unde venit? quo vadit? quaestiones sunt non parum arduae, quibus ut satisfaciant, omnium gentium ac temporum sapientes eo modo respondent, quem sua cuilibet Religio dictat. Videtur ergo praehabenda ceteris ea Religio ceu sapientissima sanctissimaque, quae isthaec quaesita expediat optime, modo scilicet, qui sit Deo dignissimus ac homini optatissimus. Quis vero sit modus iste, brevis divinae oeconomiae circa veram Religionem descriptio & successivae dispensationis historia elucidabunt. Juvat autem praegustare primi hominis statum, nempe creationem, lapsum & reparationem.

1mo. Perfecta Mundi fabrica hominem formavit Deus innocentem & rectum, sive, ut ajunt, in justitia originali (quae est prima hominis stola ac beata conditio) tot juribus ac privilegiis exornans primum omnium parentem. Nempe homo Deo charus erat, angelis fere par, contra diabolicos in-

Digitized by Google

insultus probe munitus, animo rerum cognitione & scientia amplissima, divinaque gratia & reliqua virtutum supellectili instructo, corpore vero perfectae habitudinis sine vitio ac naevo gaudebat. In eo perfecta libertas, summa quies animi, nulli passionum ac perturbationum tumultus; divina identidem colloquia recreabant; fundebat tellus facilem jucundumque victum; posita vitae arbor immortalitatis alimentum; divinam in homine imaginem bestiae adeo venerabantur; divinae gratiae radius ubertim affluebat, & inhabitabat Spiritus Dei ac gratia sanctificans, vitae interioris & spiritualis principium supernaturale. Videlicet cuncta suppetebant ad beatam vitam in terris degendam, ac coelestem deinde multo beatiorem obtinendam; licet enim terrestris tractus incola esset, coelestis tamen civitatis municeps erat.

2do. Verum homo, cum in honore esset, ab eo desciit, & carpendo lethalis arboris mala (quibus illum interdixerat optimus parens) eam naturae integritatem amisit, quam cum divina gratia acceperat; hinc naturae corruptae status; hinc Dei hostis factus, qui ei prius erat in deliciis; stola prima spoliatus ac coelesti excidens municipio, angelis horrori, daemoni ludibrio fuit; hinc paradiso ejectus in terram incultam; hinc morti addictus ac mortalibus aerumnis obnoxius, cujus jam nec formam amplius tremebant animantes, nec vocem agnoscebant. Libertas agendi relicta quidem est, sed longe debilior evasit, fomite peccati accenso, irritata concupiscentia, motibus passionum tumultuantibus, obductis ignorantiae errorumque tenebris. Ita peccatum in summas animi & corporis angustias hominem redegit, ut nisi denuo succurrisset divina bonitas, spe salutis omni caruisset.

3tio. Homo lapsus cum non posset satisfacere laesae Majestati, nec pristinam recuperare potuit felicitatem; & sicut Adam, si stetisset, eandem naturam integram iisdemque

Digitized by Google

dotibus ac praerogativis instructam in totum genus humanum derivasset; ita per obsequii desertionem ex pristino gradu dejectus & sceleris notatus infamia, hanc quoque posteris inussit, ut proscriptus a Deo gigneret filios justitiae originalis expertes, iisdem aerumnis & miseriis obnoxios, paterni reos criminis, damnationis & maledictionis ejus haeredes. Res humanae in pejus semper ruissent, ac animae immortales solutae corporibus in aeterna morte cum Daemone permansissent; sed Deus stupendo charitatis mysterio (in quo vere justitia & pax osculatae sunt) in gratiam hominem recipit, & capitis sententiam in exilii poenam mutat propter merita futuri Liberatoris. Hujus mediatione novum sancitur pactum (vere pietatis magnum Sacramentum) Unigenitus Dei Filius assumpta ex Virgine natura nostra, postquam decrevit eam offerre Deo plenissimam satisfactionem, quam ipsi reddere homo natura filius irae & debitor non potuit, factus propitiatio pro delictis totius Mundi delevit chirographum, quod erat contrarium nobis, exspoliavit principatus & potestates, atque ab aeterna morte totum genus suum liberavit. Hisce praenotatis divina circa Religionem oeconomia splendidius illucescet.

§. II. Themata.

I. *Deus satis providit homini de vera Religione in Lege Naturae.*

Probatio. Deus sicut jamdum ab origine Mundi leges quasdam tulit ac promulgavit, quibus homines contineret, ut sibi propositum finem aeternae beatitudinis prosequerentur; ita primis in curis semper habuit, ut veram Religionem ceu medium unicum obtinendi illius finis homines edocerentur. Et quidem in Lege Naturae Deus privatis quibusdam hominibus sui Spiritus copiam faciebat, a quibus dein alii rescirent, quis sit ille cultus Deo acceptus. Cetetum

Digitized by Google

rum nullam iis legem ſcripto tradidit, ſufficere ratus iis temporibus, quibus longaeva eſſet hominum vita, continuatam primorum dogmatum ac praeceptorum a Majoribus ad poſteros transmiſſorum conſecutionem. Ita primis noſtris parentibus ſtatim poſt lapſum patefecit venturum aliquando Liberatorem ex ſemine mulieris, qui antiqui ſerpentis caput contereret, veniam peccatis hominum mereretur, & cohaeredes regni ſui eos efficeret, qui fide ipſi conjuncti pie & recte viverent; pollicitusque eſt propter hujus ſeminis benedicti merita ſe humano generi non defuturum; utque hujus Mediatoris memoria diutius vigeret, mactationibus beſtiarum coli voluit, quibus clare ſignificabatur, homines morti deſtinatos Agni immaculati cruento ſacrificio aliquando liberandos fore.

Hujus neglectum ac deſpectum Religionis (cum omnis caro corrupiſſet viam ſuam) generali quidem diluvio juſtitia divina vindicavit; in NOEMO tamen ejusque familia, quam ſuis Deus itidem promiſſis benigniſſime conſolatus eſt, eandem conſervavit. Tum vero 400. annorum ſpatio jam iterum evaneſcente vera Religione, cum Deum non mente, ſed *oculis* quaerere homines coepere, ſolem & ſtellas colere alii, demortuos alii parentes & Reges adorare, alii muta & frigida ſimulacra venerari; ſuccurrit rurſum Dei benignitas, decernitque unam a Nationibus ceteris gentem ſegregare, cujus ipſe eſſet quaſi gentilitius & tutelaris Deus, quamque ſingulari cura tegeret, augeret, inſtitueret. In hanc adoptionis gratiam aſſumſit ABRAHAMUM, cum quo pactum iniit, cujus pars altera temporalis pertinebat ad progeniem carnalem & terram Chanaan, pars ſpiritualis altera ad ſemen benedictum & univerſam gentem humanam; quodque ſolemni ritu & jurejurando ſanctum voluit, ISAACO etiam & JACOBO confirmatum ita, ut appellari non ſit dedignatus omnipotens, „Deus Abraham, Deus Iſaac & Deus Jacob.“ Gen. XVII. & XX.

Digitized by Google

II. *Plenius veram Religionem Deus edocuit in Lege Scripta.*

PROBATIO. In Lege Scripta (quae successit Legi Naturae, & pro qua Deus MOSIS operam adhibuit) sacri ritus a Deo ordinati, qui Religionem Judaicam ab aliis distinguerent, horum item rituum sacri ministri constituti cum potestate, de rebus ad cultum divinum spectantibus judicandi: Prophetae identidem divino afflati Spiritu oraculis & miraculis divinam Religionem illustrabant: Summus etiam Pontifex Judaici ritus supremus judex fatidico instinctu concitus nonnunquam edebat vaticinia: tam vero peculiari providentia Deus semper rexit hunc populum suum, ut salus publica & reipublicae incolumitas cum pietate & obedientia fuerit conjuncta, desolatio & afflictio rebellionem adversus Deum semper insecuta sit; quo modo apud populum durae cervicis servata semper est vera Religio. Qua in re id notandum praecipue, quod in Lege Mosaica ita Deus omnia disposuerit, ut ea, quae acciderent, typi & figurae essent rerum futurarum; ut in ipsa Lege significaret venturum aliquando Prophetam similem MOSI, hoc est, Legislatorem & Mediatorem Testamenti, cui parendum sit etiam a Judaeis; ut demum per continuam Prophetarum successionem, quo propiora erant Messiae tempora, eo clarius illius personam, munera, vitamque omnem exprimeret.

III. *Pleniſſime Deus inſtruxit hominem de veritate Religionis in Lege Gratiae.*

PROBATIO. In Lege Gratiae (quae est Evangelica) Deus multifariam multisque modis olim locutus in Prophetis loqui nobis voluit per Filium, placita verae Religionis & verba salutis aeternae. Nascitur is Virgine Matre, stirpe Davidica, in urbe Bethlehem, Templi Dominator & Angelus Testamenti; ab angelis annunciatur pastoribus, sidere

Magis

Digitized by Google

Magis innotescit, voce clamantis in deserto hominibus demonstratur, & clara etiam voce de coelo delapsa; postquam Legationis suae fungi munere incipit, instituens Ecclesiam, quam in spiritu charitatis regit, suo sanguine pascit, sua gratia recreat, sua carne saginat; in qua diversos Hierarchiae gradus & ordines distinxit sub uno supremo Capite, diversa Ministeria constituit tum ad Verbi Divini praedicationem, tum ad Sacramentorum administrationem, tum ad varium jurisdictionis Ecclesiasticae usum; in qua indefectibilitas, perpetuitas, omnesque praerogativae ac privilegia simul esse voluit, quae in aliis duntaxat seorsim fuerant; in qua demum propter passionem mortis gloria & honore coronatus, & summa rerum potitus Spiritum Sanctum illiusque dona distribuit, venturus aliquando cum gloria judicare vivos & mortuos.

Haec omnia uti sunt evidentissima divinae oeconomiae circa Veram Religionem argumenta; ita sunt & ipsa testatissimae fidei monumenta ex Sacris Annalibus Verae Religionis, quorum summam itidem authentiam suo loco vindicaturi sumus.

Digitized by Google

DISSERTATIO II.
DE RELIGIONE.

SECTIO I.
Notio & Quidditas Religionis.

§. I. PRAECOGNITA.

UT ordinate procedant Noſtrae Vindiciae, de Religione dicendum eſt primum generatim. Sicubi vero Religionis Chriſtianae prius occurrat mentio, quam de Chriſtianismo ſpeciatim actum ſit; hujus cauſa eſt, quod Vera Religio harum Diſſertationum ſcopus ſit; vera autem nonniſi una eſt, eaque Chriſtiana. Faxit Deus, objectum, auctor, finis ac praemium Verae Religionis, ut dum verſor in argumento tam gravi, ſcopo reſpondeat conatus & huic eventus; mens vero mea jugiter reſpiciat illam SALVIANI ſententiam: „Tanta eſt Majeſtatis Sacrae & tam tremenda reverentia, ut non ſolum ea, quae ab impiis hominibus contra Religionem dicuntur, horrere; ſed etiam quae pro Religione nos ipſi dicimus, cum grandi metu & diſciplina dicere debeamus.“

§. II. THEMATA.

I. *Religio eſt Cultus Dei Legitimus.*

PROBATIO. Qui non Deum, ſed aliud quid veneratur ac colit ſine ullo ad Deum reſpectu, cultum praeſtat non reli-

Digitized by Google

religioſum, ſed vel officioſum, vel ſuperſtitioſum; & qui Deo cultum exhibet, ſed contra legem ac voluntatem Dei, Deum non tam colit, quam ſubſannat. Proin ut veri nominis Religio detur; & Dei ſit cultus, & legitimus ſit, oportet. Cum vero Deus infinitis gaudeat perfectionibus; legitimus Dei cultus non eſt, niſi ſummus ſummi amoris erga fontem totius & perfectionis & felicitatis creatae, ſummique obſequii erga Conditorem, Moderatorem, Dominum, Patrem ac Finem Ultimum creaturarum, Igitur Fundamentum Religionis eſt primo exiſtentia Creatoris infinite perfecti, qui licet ſibi ſufficientiſſimus atque in ſe ipſo felicitiſſimus creaturis non indigeat; tamen inexplicabili bonitate creaturas condidit uti ad ſuam gloriam, ita ad aeternam illarum beatitatem: Secundo exiſtentia creaturarum, quae ſicut non ſunt ſine Deo, ita ſine Deo felices eſſe non poſſunt; ac proin ſe totas Deo debent, & non tantum obſervantiam, ſubjectionem, obedientiam, fidem, pietatem, amoris timorisque affectum; ſed officia & obſequia omnino omnia honoris, laudis, gratulationis, adorationis, ac quaecunque atteſtantur, Deum propter infinitam excellentiam digniſſimum eſſe, pro cujus honore vitam cum ſanguine profundamus.

II. *Religio expoſcit ab homine tam intellectus quam voluntatis erga Deum obſequia.*

Probatio. Religio partim Theoretica eſt, quae (cum praeſtatur ab intellectu) exigit, ut de natura & proprietatibus naturae divinae recte ſentiamus: partim Practica, quae (cum a voluntate exhibetur) poſtulat, ut Deum diligamus, invocemus, metuamus, colamus ſignis etiam externis. Itaque deficit Religio quoad officia Theoretica, ubi ſpecies Numinis corporea fingitur, quae omnis a divina Majeſtate aliena eſt; ubi Atheismus eſt, Polytheismus, Theismus, Manichaeismus, Epicureismus, Idololatria; quia qui vel nullum vel plures Deos vel Deum corporeum vel noſtri

Digitized by Google

incurium, vel pro Deo simulacra & bestias colit, Deo indignissima tribuit. Deficit quoad officia Practica, ubi vani & superstitiosi ritus sunt, quales erant apud Ethnicos Aruspicum atque Augurum Religiones; ubi ludi, qui nedum foveant pietatem, sed avocent potius & abducant, quales erant Circenses & Scenici; verbo, ubi odium & contemptus Dei, desperatio, superstitio, magia, infidelitas & haeresis pro amoris & timoris obsequio redduntur Deo sapientissimo, veracissimo, providentissimo, sanctissimo, ac in omni genere perfectissimo.

Demum ut plenissime satisfiat officiis erga Deum: si Deus leges ferat, iis exactissime parendum est; siquid vetet, fugiendum; siquid mandet, exequendum; si beneficia conferat, grates agendae; siquid inferat poenae, aequanimiter tolerandum; si re quapiam indigemus, ab eo summis precibus flagitanda; si annuat, gratulandum; si renuat, acquiescendum est; & siquid a nobis admittatur, quod cum recta ratione non consentiat, & vel Deo ingratum, vel proximo grave sit, venia exoranda, culpa lacrymis eluenda est, ut sicut Deum cognoscimus, ita in omnibus glorificemus.

III. *Religio exigit cultum Dei non solum Internum, sed etiam Externum.*

Probatio. Religio, quae solum exterius Deum colit, nec Deo nec homine sat digna Religio est, plebeja nimis ac fere paganica. Religio mere interna & Deo & homine digna magis, at minus plebi accommodata est; igitur vera & perfecta Religio est, quae utrumque Deo cultum exhibet, tum ut rude vulgus erigatur ad interna, tum ut sapientes demittantur ad externa. Quippe oportet plebem nosse spiritum literae, & doctos literae suum spiritum submittere per exterius obsequium. Hinc ubicunque invaluit Religio, invaluit exterior

Digitized by Google

terior Dei cultus per templa, preces publicas & sacrificia ita, ut pro tempore Legis Naturae hunc externum Deo cultum primus exhiberit ENOS, de quo etiam ipsa jamdum ABELIS & CAINI ac postea NOEMI sacrificia attestantur; in Lege autem Mosaica a Deo, & in Lege Evangelica a Christo cultus externus ac publicus fuerit institutus. Idque ad nativam hominum constitutionem ac propensionem, qua non solum mentem & voluntatem, sed omnes, quas natura dedit, facultates corporis ad Dei cultum conferre oportet, quo fiat tam corporis, quam animae sacrificium; animae Deum super omnia diligentis, & corporis per externa signa testificantis, Deum vitae ac mortis supremum arbitrum esse.

Conditi nempe sumus propter Deum & in laudem gloriae ejus; proin uti de Deo recte existimare & bene erga eum affici, sic recte agere necesse est. Et profecto exercitationes corporis externae naturaliter comitantur internos animi motus, eosdem sensus in nobis intendunt, & (quod in honore publico praecipuum est) contagione quadam excitant in aliis cultum itidem religiosum. Demum quia Religio publica in omnibus una esse debet, signorum quoque externorum conformitas ad pacem & mutuam gentium consensionem plurimum conducit.

Verum cum Naturae Divinae infinita majestas sit, testanda est summa reverentia, maximaque in cultu externo gravitas, ne summa in Sacris reverentia Mahumetanorum ac Ethnicorum confundat Christianorum irreverentiam; & cum Deus sit Ens sanctissimum, simulque cordium scrutator oculatissimus, non solum admovenda est divinis Aris castimonia Corporis, sed pura etiam & incorrupta mente perfungi oportet officiis Religionis. Nam simulare pietatem contumelia est, & Sacris sese immiscere absque pio animo, contemptus est Majestatis. „ Donis impii (ait TULLIUS) „ ne placare audeant Deos: Platonem audiant, qui vetat dubitare, qua fit „ mente futurus Deus, cum vir nemo bonus ab improbo se donari velit. „

§. II.

Digitized by Google

§. II. Antitheses.

I. Nequit Deus intendere quidquam prorsus inutile: sed cultus a creaturis exhibendus inutilis est; tum quia Deus in seipso perfectissimus ac felicissimus hoc cultu non indiget; tum quia finit Deus, undique grassari impietatem atque irreligionem, quod seriae voluntati divinae de cultu ac obsequio Religionis omnino repugnat.

Resp. Frivolum hoc Thomasii argumentum 1mo. nimium probat, videlicet Deum ne Mundi quidem creationem potuisse intendere, eoquod nihil inde boni valeat percipere: 2do. retorquetur a Cl. Heineccio de cultu interno, qui, licet Deus illo non indigeat, tamen Deo debetur ob summum in creaturas dominium, summamque creaturarum a Deo dependentiam. Deus itaque sui cultum intendit ab hominibus eo fere modo, quo Princeps de terra suscitans inopem hujus intendit gratitudinem, non ut bonum, quo ditetur ipse aut perficiatur; sed ut tributum, quod reddi pro beneficiis, suprema ratio jubet. Impietatis ac Irreligionis fere per Universum debacchatio nihil praejudicat summae Dei seu bonitati seu potentiae. Nam divina omnipotentia de his, qui non faciunt, quae vult, obediendo, facit ipsa, quae vult, puniendo. Infinita Dei bonitas, quod non redametur ab homine (cujus amori sese totam impendit pro odio identidem reddens amorem) vel exinde commendatur magis ceu dignissima omnium fide, amore, adoratione, confidentia, timore, gratitudine, summaque mentis & corporis subjectione. Principem beneficum ac liberalem, quisquis vecors non fuerit, laudat, extollit, amat & veneratur; ergo tanto plus Deo id praestandum, quanto humanis praestant divini favores.

II. Si Deus naturae auctor Religionis etiam sit auctor, eadem universis mortalibus colendi Numinis ratio inde a naturae primordio praescribi debuit, ne diversitas cultus Divini

vini diversas inter se gentes collideret. Verum quot sunt gentes ac nationes, tot fere sunt aut fuerunt cultus diversissimi.

RESP. Consensus populorum in admittendo exteriori Numinis cultu, in quantum auctorem habet Deum & concernit substantiam Religionis, semper fuit unanimis, pari vigens modo, ubicumque audita est vox naturae; unde CICERO in Oratione pro Flacco: „Sua cuique civitati Religio est; Deum quippe natura venerari novit; nec quisquam est homo, qui lege, quae hoc praecipiat, careat.“ Signa vero cultus exterioris (modo indecori nihil habeant, & hominis in Deum declarent observantiam) varia pro varietate Regionum esse, haud obstat: sive enim alicubi stantes, alicubi flexo genu, alicubi expansis in coelum manibus orent homines; sive CAIN de fructibus terrae, sive ABEL de primogenitis sui gregis munera Deo offerat; ubique gratum Deo sacrificium, si pie oblatum. Attamen sacrificia liquorum & pecorum, exterior quaedam Corporis demissio in ipsa Dei invocatione, amor & gratiarum actio, quae primorem Dei cultum constituunt, pari omnium consensu recepta; & in Lege Nova unica oblatio munda in omni loco offertur & sacrificatur.

III. Cultus Dei externus recens adinventus est, & quidem ab arbitrio, phantasia & superstitione hominum, adeoque indignus Deo & natura rationali; hinc SENECA ridet Idololatras, quod exteriore cultu sua prosequantur Numina, cujus sententiam laudat S. AUGUSTINUS L. VII. de Civ. c. 10.

Ita ROUSSEAU Emile Tom. III. pag. 94. & LES MOEURS P. I. c. 3. pag. 64.

RESP. Haec quam sint falsa, omnes omnium temporum, omniumque nationum historiae eloquuntur; si quidem nulla unquam gens fuerit solo cultu Dei interno contenta;

sed

Digitized by Google

sed populi omnino omnes ritibus, ceremoniis & sacrificiis quibusdam externis suos Deos coluerint; atque ipse adeo MACHIAVELLUS simulato cultui Religionis externo suam pseudopoliticen inniti voluerit. Cum igitur haec persuasio hominum universalis ac naturalis sit; necessum videtur, pro Vera Religione eum ritum externum fuisse aut generice (ut in Lege Naturae) aut magis specifice (ut in Lege Mosaica & Evangelica) a Deo determinatum, ne is pro lubitu hominum in ridiculos, superstitiosos ac saepe detestandos abusus recideret. Idololatrae suis Idolis deferebant cultum externum hominibus deferri solitum ita, ut crederent ex suis muneribus vel Diis commodum accedere, vel suum Diis internum affectum innotescere; quod utrumque merito ridet cum SENECA AUGUSTINUS; quia Deus non eget nostris bonis, & scrutator cordium est.

Contra ROUSSEAU & LES MOEURS vide plura in D. ERNESTI Vindiciis arbitrii in Religione constituenda.

IV. Deus in spiritu & veritate adorandus est, ut docet ipsa Veritas apud JOANNEM. Deus non colitur, nisi a nando, verba sunt S. AUGUSTINI. Et MINUTIUS FELIX in Octavio, „haec nostra sacrificia (inquit) haec Dei sacra sunt; apud nos religiosior est ille, qui justior.“ Non ergo colendus est Deus signis externis ac corporeis.

RESP. CHRISTI & AUGUSTINI verba hoc sensu intelligenda sunt, quod sine interno affectu nihil prosint externa opera pietatis; atque id contra errorem Judaeorum, quibus tota ratio divini cultus in solis externis ceremoniis erat. Utrumque in- & externum cultum Christus conjungi voluit ita, ut interior cultus per operat externa manifestetur, atque exterior velut animetur ab interiore. Hinc multa discipulis servanda ipsis mandavit; hinc Pharisaeis hypocritis dixit: „haec oportuit facere, & illa non omittere.“ MINUTIUS FELIX non cultum exteriorem vere Christianum,

Digitized by Google

num, quem pie ac devote obiit ipse, sed vanas ac impias Gentilium superstitiones redarguit. Utrinque S. THOMAS vere Angelicus: „Adoratio corporalis, ait, etiam in spiritu fit, in quantum ex spirituali devotione procedit, & ad eam ordinatur.“ 2. 2. q. 84. a. 2. ad 1. „Idololatrae deridentur ex hoc, quod ea, quae ad homines pertinent, Idolis exhibeant, non tanquam signa excitantia eos ad aliqua spiritualia; sed tanquam per se iis accepta, & praecipue quia erant vana & turpia.“ 2. 2. q. 31. a. 7. ad 3. Constat itaque vera in Deum pietas (ex omnium Patrum ac TT. sensu) his tribus: reverentissimis de Deo sententiis, piissimis in Deum affectibus, & cultu Dei externo honorificentissimo.

§. III. COROLLARIA.

Si ergo quo sublimior est dignitas Imperantium, eo major a subditis debetur observantia; ut proin Caesaream Majestatem summa, quam homo homini deferre potest, demissione revereri quivis Incredulus nihil haesitet. Quanta demum Regi Regum & Domino Dominantium mentis ac corporis obsequia deferat homo? Rides ac renuis, perfide Theista! revereri ac colere publicis externisque testificationibus pietatis, quem universus orbis Christianus Deum adorat? Austriacorum, velis, nolis, exempla splendidissima tuos ob oculos pono, ut ab augustissimis, gloriosissimis, invictissimis, sapientissimis aeque ac pientissimis Terrae Principibus tandem addiscas summam erga Deum & Coelites in Templis maxime & Sacris obeundis pietatem, reverentiam, corporis animique demissionem angelicae aemulam, quam coelum suspiciat, terra demiretur, summis & imis in exemplar, probe Christianis in gaudium, Incredulis in opprobrium, Ecclesiae in ornamentum, Imperio in fulcimentum, Austriadum gloriae in Regnorum ac Triumphorum aeternitatem.

Digitized by Google

SECTIO II.
Utilitas Religionis.

§. I. PRAECOGNITA.

Sub imperio sanctissimi & justissimi Numinis utilitas & pietas divisae esse non possunt. Agnitionem & cultum Veri Numinis ad hominum utilitatem privatam aeque ac publicam conferre plurimum, hisce demonstratum eo adversus turbam Impiorum, quorum Coryphaei CARDANUS & HOBBESIUS Religionem hominibus noxiam, BAYLIUS inutilem, ROUSSEAU & LASERRIUS rebus publicis minime convenientem pestiferis scriptis traduxerunt. SPINOZAE vero systema, cui quandam dedit auctoritatem novitas & forma geometrice elaborata, uti Religionis ita felicitatis humanae eversivum, omnium perniciosissimum ac sceleratissimum est; cui tamen seu vesania seu impietate vix quicquam cedit Emilius ROUSSEAU, in quo, ut omnem penitus Religionem eliminet, eam hominis educationem proponit, vi cujus homo non sola communicatione cum Deo, sed omni etiam humana societate ut ut innoxia spoliatus, ad bestias & infra sortem brutorum abjicitur.

ROUSSEAU in Libro: Principes du Droit Politique, 1762. LASERRIUS in Libro: La vraie Religion demontrée, 1745. Ejusdem impietatis est schediasma: Naufrage des Isles flotantes, 1753. . . .

§. II. THEMATA.

I. ***Hominis plurimum interest, sive ad conditionem privatam, sive ad societatem naturalem, esse Religionem.***

PROBATIO. Religio ceu agnitio & cultus existentis ac providentis Dei, homini aperit ordinem rerum maxime optandum, cum Irreligio in scenam immittat tristitia & horrore plenissimam. Quippe Religio nobis exhibet in rerum univer-

Digitized by Google

universitate Rectorem sapientem, benevolum, beneficum, propter infinitas virtutes summe amabilem, cujus optimis & sanctissimis decretis cuncta primum constituta perpetuo ordine decurrunt. Amplificat naturam hominis & auget ejus dignitatem persuadendo, nos divinam sortitos originem cum optimo parente Deo, cum Ente infinite perfecto habere quandam similitudinem & cognationem, atque esse quaedam ejus simulacra. Adjunctam habet securitatem, summam spem atque solidam felicitatem docens, optimi parentis ditione cuncta contineri, ejusque beneficam erga bonos voluntatem, propter infinitam sapientiam atque potentiam nunquam suis finibus frustrari; etiamsi adversa utamur fortuna, habere nos in spe divini praesidii maxima fortitudinis & constantiae adminicula; spem quoque injicit, non esse hujus mortalis aevi limitibus finitam hominum vitam, extremum diem nostrum, non extinctionem (quam refugit natura) sed commutationem tantum loci afferre, aeternique natalem esse. Tandem excitat ad omnes virtutes, quae mentem exornant, pacem & tranquillitatem animis ingenerant, adjungunt nobis alios homines, & cujus commoda sunt infinita.

Irreligio vero Atheistica statuit, tenere in Mundo principatum vim quandam infinitam sine ratione, sine consilio, sine benevolentia, temere & sine lege cientem motus necessarios: naturam humanam vilissimam, ejus originem fortuitam, & vitam acervum atomorum adstruit, quarum si commissurae dissolvantur, vitam nostram omnem interire necessum sit: nullam affert securitatem, cum teneat fortuna imperium; spem nullam, quia omne bonum nostrum constituit in iis, quae nec in nostra sunt potestate, nec nos ut atomi ullo modo curant, aut juvare possunt: horrenda etiam exspectatione mortis omnes laetitias eorum inficit, qui in ea omnia putant interire, atque post exantlatos vitae labores nihil homines manere, praeter extinctionis malum sem-

piternum: demum vitiorum laxat habenas, quae mentis corporisque habitum corrumpunt, animum aegritudinibus elidunt, alios homines a nobis alienant, contemptum cient & odia, praeter innumera alia incommoda. Praeterea cum irreligio seu atheistica impietas tollat necessitatem bene agendi ortam ex consideratione Numinis sanctissimi, omniscientis & omnipotentis; omnem quoque spem praemiorum, omnem metum suppliciorum, sicque honestatis ac felicitatis conjunctionem dirimat; mutua hominum erga se officia, eorumque perfectam obligationem penitus tollit cum summo detrimento societatis naturalis.

Quanto igitur praestat sapientia caecitati, benignitas & beneficentia temeritati, ordo confusioni, gratissima concordia tristissimae anarchiae, spes & securitas horrori ac desperationi, virtutum decora ac praemia vitiorum probris & suppliciis; tanto gratior est aspectus Religionis ad vitae tam privatae, quam socialis commoda utilissimae.

II. *Religio praecipuum fundamentum est Status Civilis, cui illa optimos & Principes & Subditos efformat.*

PROBATIO. Summa hominum in terris felicitas erit, si Imperantes aeque ac subditi tales sunt, quales efformat Religio, uti fraenum despotismi ac tyrannidis, fraenumque rebellionis ac perfidiae, sic calcar ad honestatem, ad virtutes, ad quaevis summa & optima. Namque Principes efficit Religio semper memores, se Deos esse terrestres, omnes vero homines esse fratres; totam suam potestatem a Deo esse, ut sit divinae aemula in bonum subditorum, sed & Dominum Dominantium esse in coelis, cui subdantur omnes Magnates terrae; supremam judicandi ac vindicandi Regibus esse potestatem, esse vero judicem judicum, qui judicaturus sit universos eo districtius, quo major potestas & latius imperium homini concessum fuerit; eorum imperium omne

Digitized by Google

omne his geminis duntaxat fulcris insistere: Deum diliges ex toto corde & proximum sicut teipsum; conscii suae fragilitatis humanae conquiescendum esse in consilio prudentum, in exemplis Majorum, in legum divinarum humanarumque regula, & in recto affectuum moderamine; Dei honorem quaqua via promovendum in primis curis esse debere, ut divino hoc studio divinam pro Patria benedictionem demerentes, veros se probent Patriae Patres; nunquam a Principibus ceu vicariis Dei in terris permittendum esse, ut majestas nominis & muneris aut injustitiis aut oppressionibus subditorum inquinetur; imitatores divinae fidelitatis in promissis, sapientiae divinae in administranda Republica, divinae oeconomiae in dispensatione gratiarum & poenarum, pacis & longanimitatis divinae in condonandis & vindicandis injuriis, esse Principes oportere.

Subditi autem quam erunt boni, qui colunt Religionem, & a Religione excoluntur? Cives nonnisi optimi esse possunt, ubi duce Religione conscientia perpetuus ac fidelis monitor inter ipsas vitae distractiones sua ipsis officia & culpas ob oculos ponit; ubi infirmitates corporis, vitae hujus calamitates, rerum terrenarum vanitas, mors inevitabilis ac saepe repentina fratrum continuo in mentem revocant rationem reddendam judici omniscienti ac omnipotenti, qui rimatur intima cordium, & nihil impunitum relinquit; ubi mentem identidem subit cogitatio, quod vita haec brevissima ad aeterna vel gaudia vel supplicia hominem deducat. Sequantur subditi in omnibus ductum Religionis, & Deum in Principe suo reveriti ejus mandatis promptissime obsecundabunt, si bonum publicum ea spectant; sin: cum quodam etiam suo detrimento parebunt, ac simul pro suis Rectoribus ad Deum preces fundent. Ubi ubi poterunt, sui Principis onus alleviabunt, & non tam timore ducti, quam amore, nec minimum aut fidei aut obsequii detrahent vel in iis etiam, quae occultissima sunt, & fraudibus patent nunquam eruptu-

Digitized by Google

ris. Quidquid ore proment, corde recondent, aut opere exhibebunt, Deo & Regi grata ac statui proficua erunt. Dictet Religio quaecunque erga Deum, sejpsum & alios homines officia; adimplebunt omnia exactissime, Deum ex toto corde super omnia, seipsos amore ordinato, & proximum sicut sejpsos diligentes propter Deum, non spe terrenorum sed bonorum coelestium; obedientes praepositis etiam discolis non tantum propter iram, sed etiam propter conscientiam; inimicis pro malis bona & pro odio reddentes amorem; ceu membra ejusdem corporis totis viribus commune bonum procurantes, vitiorum osores, cultores virtutum, vanitatum contemptores, Dei & Christi imitatores; indeque suorum hostium terror, amicorum fulcrum, Patriae ornamentum, suorumque Principum gaudium & corona.

Fingamus autem omnes Reipublicae cives factos subito Incredulos, omni vacuos erga Deum & homines reverentia, omni sensu honoris & justitiae, omnique pudore; quis erit exitus? Existet (uti posuit HOBBESIUS) bellum omnium contra omnes, in quo licebit vi & dolo tentare omnia, atque ad communem salutem necessum erit, per leges & poenas civiles adigere reluctantes ad illam temperationem morum, ad quam a Religione sine labore finguntur; & ad illa invite praestanda officia, quae imbuti verae Religionis sensu cum jucunditate obirent.

§. III. ANTITHESES.

I. Religio enervat animos, exarmat manus ad fortia, impellit ad infima; ac totum fere Evangelium redundat praeceptis ac monitis ad injuriarum condonationem, vindictae odium, tolerantiam, suique abnegationem; & nimia simplicitate, quam fidelibus inculcat, & nimia severitate, qua illos constringit, omnem deperdit dignitatem ac utilitatem Religio praeprimis Christiana, quae omnium maxime vera dicitur.

RESP.

Digitized by Google

RESP. Evangelium Christi christianis primorum temporum eas praecipue virtutes commendat, quae fervente tum persecutione fidelium prae ceteris erant necessariae; alias dum praeterit, non excludit, nec plane tacet alibi. Vincere autem in bono malum & pati injuriam ex amore Dei, numquid generosissimum est? columbae simplicitatem admiscere serpentis prudentiae, numquid sapienti philosopho convenientissimum est? domare rebelles appetitus, & sui ipsius victorem esse, numquid spiritu forti dignissimum est? odisse inimicos, malefacere his, qui oderunt nos, crudam ubique vindictam quaerere, naturae corruptae pravisque affectibus in omnibus fraena laxare; in his certe nec sapientia, nec vera fortitudo est, nec dignitas aut utilitas ulla; cum potius internecinis odiis cives ista inter se collidant, statum foedis cupiditatum mancipiis, & rempublicam truculentis facinoribus ac mille caedibus perturbent.

II. Etiam ii, qui profitentur Religionem, & praemii ac poenae aeternitatem sperant aut metuunt, creduntque animorum immortalitatem, turpissimis se se flagitiis dedunt; cui igitur bono sit Religio? Ad haec nulla unquam gens fuit, est aut erit, quae ad normam Religionis exacte vivat, & felicitatem consequatur vi Religionis verae obtinendam; dum interim falsis Religionibus consistant Regna & floreant.

RESP. Quid tum? Numquid ex eo, quod peritissimus Regum aut Principum minister, non obstante communis felicitatis melius procurandae scientia, tamen rempublicam deperdat, rite concludas, haud necessum esse, ut alius quidam minister Regni quamvis imperitissimus suo munere misere ac infauste fungatur? Succumbet navis aeque, sive imperitia sive ebrietas Navarchi eam praecipitaverit. Id certe evidens, quid valeat Religio, siquidem ab Imperantibus & subditis digne exculta; & contra quam pestilens sit Atheismus

mus aut Irreligio humanae societati. Nec sane defuerunt unquam uti verae Religionis cultores, ita verae felicitatis consortes; nec desunt hodie, qui pietatem ad omnia utilem esse, suis exemplis commonstrant. Sit vera undique Religio, sit exactus undique cultus verae Religionis, sint omnium vita & mores ad praescriptum verae Religionis; & Mundus erit paradisus, qui sine Religione tetrum chaos est. Demum apud eos, qui falsis Religionibus vivunt & conservantur, est non solum falsa Religio, sed aliud simul verissimum naturae dictamen, a quo falsa etiam Religio totam vim suam salutarem accipit; videlicet vivendum esse cum Religione; quod si abesset, nec ipsae falsae Religiones, neque Regna persisterent aut perdurarent.

III. Omnis Religio verius est aut superstitionis filia, aut fructus panici timoris, quam Magistra pietatis & causa seu privatae seu publicae felicitatis; siquidem cervicibus hominum imponat sempiternum Dominum, quem dies & noctes timeat homo, omnia providentem, & cogitantem, & animadvertentem, & futurorum horrore mentes humanas percellentem.

Resp. Irreligionem potiori jure dixeris superstitionem, & turpissimam quidem. Docet namque Religio, Mundum & universa in Mundo regi ab infinita Dei Providentia ad sapientissimos fines, cum Impii ac Increduli eam denegent Providentiam, & Athei pro ea fatum aut coecam necessitatem inducant. Atheismus nihil plane novit de Numine, & superstitio tale Numen effingit, quale si esset Deus, cessaret esse Numen; Ille negat Deo debitum; haec pravo aere debitum exsolvit: illa Deum adorat, ne noceat, aeque adoratura diabolum, ut absit metus; hic de Deo ejusque justitia renuit scire, ne Dei judicis & futurarum poenarum cogitatio mentem concutiat. Eu! quam improbi timoris partus sit cum Atheismus, tum Superstitio? Vera Religio non habet, quod metuat, cum sciat

Digitized by Google

fciat aut credat, Deum amore noſtri totum hoc univerſum & omnes creaturas condidiſſe; Deum in omnibus amantiſſimum eſſe patrem, qui noſtras preces & vota praeveniat, qui dona ſua gratis in nos congerat, e malis bonum noſtrum eliciat, ſoletur in adverſis, erigat a lapſu, & faciat cum tentatione proventum; Deum adeo protecturum ſuos, ut ſine ejus nutu nec capillus de capite decidat; Deum hujus vitae felicitatem a ſuis voluiſſe praeguſtari ceu pignus futurae in altera vita aeternae felicitatis.

Metus ille, quem incutit vera Religio, ſalutaris eſt, avocans voluntatem a vitiis, quorum natura maxime noxia eſt, excitans ad omnes virtutes, quarum infinita ſunt commoda. Nec proprius Religionis effectus eſt metus turbulentus, cum illa potius ſuavem jucundamque ſpem mentibus ingeneret; hic vero improbos tantum afficiat, confitentibus EPICURO & LUCRETIO, „non poſſe jucunde vivi, niſi honeſte vivatur.“

IV. Si vis tanta in Principes verae ineſt Religioni (ajunt Increduli) deberent longe plures reperiri in monumentis Imperiorum, quam reipſa inveniantur ſummi & optimi Principes ex eo, quod ſint aut fuerint fideles ac Chriſtiani, Scilicet Principes etiam viri naſcuntur communi fato haeredes naturae corruptae & pravorum affectuum, quos nec ſplendor natalium eximit a majoribus fors periculis amittendae integritatis, ab inſtrata roſis via, quae ducit ad devia, & ab adulatione mille modis adnitente, utne ſeipſos aut ſuae dignitatis officia cognoſcant.

RESP. Attamen ſola eſt Religio, quae arma ſubminiſtrat Principibus ad depellendas haſce inſidias. Praeſtantia Religionis in eo eſt, quod Imperantes iis imbuat placitis, quae & Principum & ſuorum ſubditorum felicitatem certiſſime promoveant. Si pravorum affectuum potius, quam Religionis ductum ſequatur Imperans; quid culpae reci-

Digitized by Google

dat in Religionem; cum quotquot fuerint Principes verae Religionis cultores, totidem extiterint populorum deliciae, fulcra & decora insignia Imperiorum? Enimvero recenseant suos Increduli summos & optimos sine Religione Principes. Princeps sine Religione, qui vel Deum non novit, vel non colit, nonne sua superiorem libidine legem veneratur nullam, nec ullum sui judicem formidat, nec vitam sperat post hanc meliorem, suis duntaxat commodis se natum reputat, subditos prae se despicit ceu abjectissimos homulos in id propemodum natos, ut imperantium excelsibus deserviant, vilissima irae, vindictae, superbiae, ac cujusvis regii facinoris instrumenta? Num Irreligio vel unum NERONEM aut DOMITIANUM commutavit in TITUM aut ANTONINUM? Numquid tolius Religionis opus est ac fuit semper, ex leonibus efformare agnos, & ex tyrannis Principes numeris omnibus absolutos, qui meritis praemia, demeritis supplicia decernant, tollant abusus, subditorum leniant onera, miserias sublevent, indigentiis succurrant, bonos mores edictis & exemplis commendent, artes & scientias subministrent, pacem colant & tranquillitatem publicam, subditorum saluti solicite invigilent, & ceu fratres ac filios paterna cura, favore & amore subditos complectantur?

V. Si vero tam amplam pro Imperantibus auctoritatem, & tam coecam pro obsequentibus submissionem decernat Religio; facile ad despotismum ac tyrannidem deflectet potestas Principum, & in seditionem nimis dura subjectio populorum. Quotusquisque enim est de summis Imperantibus, qui ad praescriptum Religionis suum expleat munus? Si autem Deo & Religioni non obsequantur Principes; ut quid subditi Principibus obediant, quorum duro nimis regimine opprimuntur populi? Ita Increduli omnis scilicet jugi & divini & humani impatientes.

RESP.

Digitized by Google

RESP. Ex cantu avem, ex contemptu legum & Regum ſpiritum fortem, ex ſpiritu rebellionis & contra Deum & contra Dei in terris vicarios incredulum Theiſtam quis non internoſcat? Verum audiant Impii, quid circa Principes, & quid circa ſubditos vera Religio conſtituat. Equidem Regum poteſtas inter homines ſumma eſt, ſed relate ad Deum vicaria duntaxat poteſtas ſeveriſſimo olim judicio Dei ſubjicienda, & relate ad ſubditos velut urbs refugii pro cunctis civium anguſtiis ac neceſſitatibus ſublevandis; quapropter Chriſtus, qui verbo & opere quamplurimum commendavit Magiſtratuum honorem ac reverentiam, tamen Reges hoc ſolum titulo decoravit, „qui benefici vocantur.“ Ubi ubi ſacrae Paginae de Imperantium Majeſtate ac potentia memorant, ſimul eosdem hortantur, ut vitent ſuperbiam, metuant ac ſpernant adulationem, conſilia optima exquirant, leges revereantur, juſtitiam colant, ſuorum mandatorum rigorem clementia temperent, faciles civium querelis aures, & liberales egentibus manus praebeant. Si vero monita hujusmodi haud ſatis coerceant juſtitiae limites egreſſam Magnatum terrae licentiam, minas & poenas Regibus intentat graviſſimas Religio.

Sapientiae VI. 2. „Audite ergo Reges & intelligite, diſcite judices finium terrae. Praebete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum; quoniam data eſt a Domino poteſtas vobis, & virtus ab altiſſimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur: quoniam cum eſſetis miniſtri Regni illius, non recte judicaſtis, nec cuſtodiſtis legem juſtitiae, neque ſecundum Dei voluntatem ambulaſtis. Horrende & cito apparebit vobis: quoniam judicium duriſſimum his, qui praeſunt, fiet. Exiguo enim conceditur miſericordia; potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim ſubtrahet perſonam cujusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cujusquam, quoniam puſillum & magnum ipſe fecit, & aequaliter cura eſt illi de omnibus. Fortioribus autem fortior inſtat cruciatio. Ad vos ergo Reges ſunt hi ſermones mei, ut diſcatis ſapientiam & non excidatis.“ Ecquidnam in hac tam fervida oratione Religionis ad Reges, quod deſpotismum inſpiret, aut tyrannidem foveat, cui nulla magis infeſta Religio eſt, quam Chriſtiana?

Digitized by Google

De subditorum vero obedientia quid tradit Religio? Non eam in ira aut vindicta, sed in conscientia; non in Legislatoris privatis dotibus, aut in legum humanitate ac suavitate eam inniti vult, sed praecise in auctoritate Imperantium; quos qui audit, Deum audit, per quem Reges regnant, & legum conditores justa decernunt. Huic vero basi insistens obsequendi necessitas quam parum adversus Deum, tam parum valet adversus potestatem divinitus concessam, quamvis ejusdem fiat abusus. Nam & discolis parendum esse non sine fructu patientiae & merito gloriae, monet Princeps Apostolorum. En! quam sancte provideat Religio & tranquillitati publicae civium simul & Principum securitati? Minime autem metuendum, ne subditorum obedientia etiam facinorosae Imperantium voluntati se conformet caeca nimis & phantastica; quippe injusta praecipienti reponet cum S. PETRO, magis Deo, quam homini obediendum esse; & si facinus urgeat Imperans, minis ac vexationibus aliud non opponet, quam lacrymas, preces, patientiam usque tenax obedientiae legitimis Principum mandatis praestandae; at non minus reverens erga leges divinas, quarum violationem nulla potestas humana valeat imperare.

VI. Tametsi nulla sit Religio, quae Regum ac Principum commendet dignitatem, potestatem extollat, & pro Majestate summa deposcat obsequia; tamen ipsa sat dictat ratio, Caput reipublicae supremum Dei esse vicarium, & summo Principi summos deberi honores. Inde est, quod jamdum ante Legem seu Mosaicam seu Evangelicam gentes suis subjacerent Regibus cum exacta obedientia, perfecto cum obsequio, & cum stupenda non raro demissione ac veneratione.

RESP. Quandonam fuit Mundus, & non fuit Religio in Mundo? Eosdem cum Mundi & hominis ortu natales Religio habet. Quamprimum ergo exorta sunt Regna & Imperia

Digitized by Google

peria (quorum originem accuratius discutere hic non vacat) eorum regimen Religio effinxit optimum; de quo in Lege Veteri res plane indubia, cum regimen fuerit thearchicum; Lex vero Evangelica omnium maxime illud perficit, cum doceat, Deum ipsum & auctorem & exemplar esse omnis potestatis; Reges esse praecipuos Dei ministros & Vicarios Altissimi; unice a Deo pendere coronam regiam; ab omni humano judicio in temporalibus exemptos esse summos Principes, & soli Regi Regum eorum subjici imperium; Regibus proin obediendum esse in omni timore, quorum adeo solium penes suum Deus erigi voluit in conscientia subditorum. Igitur non tam natura & ratio (quae cordis humani libertatem magis, quam vincula affectant) rem istam perfecerunt; sed praeprimis Religio, exactissimam erga Imperantes observantiam ac obedientiam populis persuadendo, & legum onus ut ut durum Dei amore magis, quam timore emolliendo.

§. IV. Corollaria.

Quam ergo vitae & societati humanae ac civili profi-cua Religio est, tam sunt eidem noxia Theistarum & Atheistarum scripta, quibus Religionem ceu basin felicitatis humanae suffodere conantur. Exulet enim a Statu Religio, nec fit amplius obedientia populorum obligatio in conscientia & meritum coram Deo; corruet derepente legum vis & auctoritas omnis, personae Imperantium contemptui ac risui exponentur, & ex Republica bene ordinata exsurget anarchiae chaos funestissimum. Quippe norma Principum & fraenum subditorum est Religio; & tametsi sua Principi voluntas suprema lex foret, nihilominus Religioni deferre debet propter subditos, quibus illa emollit Principis jugum ita, ut propter Deum humano Magistratui parere gestiant. Princeps, qui verbis aut factis derogat Religioni, quanto populis scandalo, tanto suae dignitatis periculo exponitur, semoto

Digitized by Google

semoto fere unico fulcro suae Majestatis; in quam quid valeant subditi omnis Religionis expertes, occultae eorum machinae facile exhibebunt. Portentum hominis est Princeps, qui Religionem, tantillum solatii in laboribus & aerumnis, quae subditorum libertatem indies magis coercent, subditis invideat, ac suam sibi securitatem.

Sectio III.

Necessitas Religionis.

§. I. Praecognita.

Quod, qui tollit Deum & Religionem, veram ac propriam tollat potestatem Magistratuum parendique obligationem, quae hominis conscientiam afficiat; patet ex Incredulorum utroque antesignano Spinoza & Hobbesio, quibus auctoritas omnis est in sola potestate cogendi, non in jure, sed in viribus ita, ut si cives Magistratibus resistere possint impune, jure resistant. Qui eum politicam potestatem separent a Religione, sequitur etiam, quod illa poenis tantum, non item praemiis suas sancire leges possit; cum Magistratus humanus non habeat vel sufficientem praemiorum supellectilem ad bonos omnes remunerandos; vel saltem omnium bonorum praemiandorum notitiam, eoquod haec pendeat ex interno hominis consilio. Qua vero ratione hisce defectibus medeatur Religio; adversus Religionis aeque ac Reipublicae hostes nunc decernendum.

§. II. Themata.

I. Sine Religione non est vera honestas, uti perperam praetendunt Increduli.

Probatio. Vera honestas nititur cumprimis vera dilectione proximi ad illam normam: fac alteri, quod tibi vis fieri; non fac, quae vis tibi ab altero non fieri. Regnet in omnium cordibus haec dilectio; & nulla erit in Mundo injuria,

Digitized by Google

injuria, violentia, fraus, invidia, depraedatio, calumnia, aut quodvis aliud vitium, quod turbat Rempublicam. Hanc vero legem mire perficit ac vehementer inculcat his verbis Religio: diliges proximum tuum, sicut teipsum; non solum quia ejusdem naturae sunt homines, aut eundem omnes naturae auctorem habent; sed ideo etiam, quia cuncti fideles sunt filii Dei adoptivi, ipsius Divinitatis imagines, ejusdem Patris (qui Deus est) ejusdemque Matris (quae est Ecclesia) dilectissima pignora, membra unius corporis sub uno capite Jesu Christo (qui est unigenitus Dei Filius) conjuncti in terris fidei unitate, eorundem mysteriorum participes, ac tandem ejusdem regni (quod est in coelis sempiternum) haeredes felicissimi. Imo nequid deesset perfectioni hujus Legis, noluit Christus mutuae dilectionis normam esse virtutes aut vitia proximi, injurias aut beneficia aliorum, sed universalem esse voluit erga probos & improbos, amicos & inimicos, concives & advenas; hujus ipse in cruce exemplar, Patrem exorans pro persecutoribus & Deicidis.

Huic vero dilectioni Proximi adversatur ceu infensissima hostis philautia, quae vero nomine audit in Verbo Dei cupiditas ob eosdem utrinque malignos effectus: quod enim avarus immitis in pauperes & erga divites invidus: superbus contra aemulos virulentus ac factiosus machinator: voluptuosus ad vocem honestatis & justitiae obduratus sit; ex cupiditate, ex philautia, ex defectu mutuae dilectionis christianae est. Quantopere autem non detestatur vera Religio cupiditatem & philautiam? vocat laqueum diaboli, malorum universitatem, & aeternum vae multoties utrique intentat. Adde, Irreligionem exterminare metum gehennae ac poenarum aeternitatem, sicque omnem honestatem: quid enim ad honestatis amorem & odium inhonestatis efficacius, quam illa etiam ad summos Principes, etiam inter secretissima crimina, vox Religionis: omnium, quaecunque cogitas, desideras, perpetras, machinaris, omnium testis, judex & vin-

dex

dex est Deus omniscius & omnipotens; item: „nolite timere eos, qui possunt occidere corpus, animam vero non possunt occidere; sed potius timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.“

II. *Nec vera Probitas consistere potest cum Irreligione.*

PROBATIO. Vera probitas non est nisi in vera virtute; vera autem virtus nulla est nec esse potest apud Incredulos, utpote quorum virtus, ipso teste BAYLIO virtutis atheisticae laboriosissimo apologeta, non est aliud, quam temperamentum hominis, seu indoles bona, utilitatis propriae studium, vanitatis aut metus humani effectus. Sola igitur Religio, quae Deum divinasque perfectiones & agnoscit, & colit, & amat, & imitatur exercitatione virtutum maxime arduarum ac vere heroicarum, verae probitatis magistra est; sunt autem, diligere inimicos, potius mala omnia perpeti, quam malum facere, inter diriissimas persecutiones divinae voluntati se conformare, caduca Mundi bona omnia despicere, vitam, famam & omnia Dei beneplacito consecrare ..., ad quarum virtutum fastigium nemo hactenus sine vera Religione eluctatus est. Religio, inquam, quae omnes hominis sententias, affectus, actiones, atque externum etiam corporis habitum ex scientia veri & ex amore recti constanter moderatur; quae cum Deo sentit & judicat, cum Deo amat & desiderat, ministra est actionibus Dei, cujus exequitur voluntatem & providentiam adjuvat; quae obligationes nostras commutat in officia amoris & gratitudinis erga Deum; quae simul arma subministrat, quaecumque virtutum obstacula perrumpendi; quae ad virtutes excitat uti promissione divini subsidii, ita praemii aeterni certitudine juxta mensuram nostrorum in hac vita laborum, dolorum ac meritorum.

Vide

Digitized by Google

Vide BAYLII penſées diverſes, §. 129. - - 137. Ita teſtantur CROUSAZIUS in ſuo Examine Pyrrhonismi; & WARBUTON Tom. I. P. I. §. 4. de Div. Miſſ. Moſis.

Quam demum cordi ſit incredulis vera virtus & probitas, vel ex eo conjicies, quod cum MONTESQUIEO virtutem ſaltem in Monarchiis negent obtinere poſſe, imo cum MANDEVILLIO etiam vitia ſtatuant neceſſaria in Republica his fere verbis: non tam virtute ſtant & florent Respublicae, quam civium intemperantia; experientia enim compertum habemus, privatorum vitia publica eſſe beneficia, & ad vires ac potentiam Imperii promovendam multum conferre, videlicet proferendo commercia, & celeriori mercium conſumptioni occaſionem praebendo; ſic bibendi intemperantia quam multis prodeſt civibus? vinitoribus, qui colunt vineam, nautis & rhedariis, qui advehunt, cauponibus, qui divendunt, publicae rei, cujus auget reditus: ſic quoque Magnatum luxus ingentem numerum mercatorum ad eoas & occiduas oras ire cogit. Monſtra hominum & opinionum! ſic quippe caedes & parricidia quis vetabit, quis evitabit, cum ſint aut veſpilloni aut carnifici proficua? Monſtra, inquam, ipſis etiam Ethnicis horrida!

MONTESQUIEU in libro, l'eſprit des lois; III. T. I. MANDEVILLIUS in libro, Apum Fabula, qui initio JACOBI MASSII larvato nomini inſcriptus fuerat, 1740. Quos vero P. ANTON. SCHMITT S. J. in Meditat. Philoſoph. copioſe ac ſolide confutavit Heidelbergae, 1768. Quin & ab Ethnicis ſonore vapulant, docente TULLIO: „ pervertunt homines ea, quae ſunt fundamenta naturae, cum utilitatem ab honeſtate ſejungunt. Omnes enim expetimus utilitatem, ad eamque rapimur, nec facere aliter ullo modo poſſumus. Nam quis eſt, qui utilia fugiat? aut quis potius, qui ea non ſtudioſiſſime perſequatur? ſed quia nusquam poſſumus, niſi in laude, decore, honeſtate utilia quaerere. " Et SALLUSTIO teſtante: „ poſt ſubactam Graeciam primum fractae coeperunt res Romanae in pejus ruere, quia ibi inſuevit exercitus populi Romani amare, potare, ſigna, tabulas pictas, vaſa caelata mirari, ea privatim & publice rapere, declu-

delubra spoliare, sacra profanaque omnia polluere, ut ait HORATIUS:

„ Saevior armis
Luxuria incubuit, victumque ulciscitur orbem. "

III. *Absque Religione non est sive imperans sive subditus quisquam statui vere proficuus.*

PROBATIO. Exulante Religione erit in Republica pro lege fundamentali: quod libet, licet; procul erit fides & pietas; sinceritas vix ulla inter homines persistet; nihil in foederibus publicis, in juramentis, in promissionibus, in contractibus utut solemnibus & sacrosanctis contra vim & fraudem sat tutum; amicus amico lupus erit, si e re sua videbitur; conjugii rumpetur vinculum, ubi charitas refrixerit; prolium vix curam habebunt parentes, ut sumptus suppetant patri ad pellices fovendas, & matri ad lusum & luxum; a liberis nec parentes vitam vivent securam partim ob pauperiem, partim ob eandem morum contagionem; bellis, furtis ac deprædationibus, aut certe injustitiis miscebuntur omnia; frustra invocabit subditus aut potestatem Principis, aut judicum æquitatem, cum hi secundum cruda Irreligionis principia maxime formidandi, quia potentiores; populo tamdiu sui oppressio toleranda videbitur, dum desperatio adversus Imperantem promptis arma manibus inferat; ac demum quid viduis, pupillis, egentibus & tenellae juventuti pie educandae fiet, ubi suprema cuivis lex sua utilitas & sua voluptas est? Paucis: erunt Principes crudelitatis & ambitionis portenta, quotquot cum MEZENTIO Deorum & Sacrorum contemptores; erunt subditi omnis expertes Religionis totidem suorum Principum ac Reipublicæ proditores. Unde CONSTANTIUS CHLORUS quamvis idololatra, facta suis Aulicis christianis optione, vel Christum ejurandi, vel aula excedendi, eos omnes ex Aula indignabundus ejecit, qui suae Religionis, Christianae de-

Digitized by Google

desertores gratiam Imperatoris Christo anteferebant; ratus, non fore terreno Principi fideles, qui in Regum Regem perfidi sint.

Igitur sine Religione non est Magistratuum auctoritas vera & propria, nec perfecta legum civilium sanctio, utpote ad pleraque Societatis humanae officia rite urgenda insufficiens, & nonnisi vindex publicorum criminum: „ quatenus manu (ut ait TULLIUS) tenere potest. „ Dum contra Religio nobis exhibeat Deum supra & circa nos stantem, factorum, dictorum, cogitationumque censorem, qui habiturus sit bonorum & malorum rationem, homines constituat in omnimoda necessitate parendi legibus, etiam in secretissimis locis, omnem tollendo spem fugiendi supplicii.

Atque hanc Religionis vim ad continendos cives intellexerunt Legislatores omnes; idcirco studiose populorum animis inculcarunt esse Deos, & ad eorum tribunalia cujusvis hominis vitam expendi; hinc non satis secura videbatur subditorum fides, nisi jurejurando firmata, eoquod unius Religionis vim in subditos maximam conferent; hinc periculosissima semper habita antiquae Religionis immutatio tanquam a Majoribus traditae altumque animis posterorum infidentis; hinc omnes ad unum Philosophi, quamvis plures disputando sustulerint Deum aut futuram vitam, hanc tamen opinionem animorum immortalium, Deorumque Religionem pro firmissimo Legum praesidio habuerunt. Athei etiam hac manifestissima Religionis utilitate permoti in omni aevo decreverunt, illam a Legislatoribus inventam fuisse ad salutem & incolumitatem Reipublicae. Id certissimum ex tota antiquitate, quod Irreligionem nunquam non insecuta sit ruina Status, & cum Religione culta semper effloruerit felicitas Imperiorum.

Digitized by Google

IV. *Increduli uti Reipublicae pestes, ita suorummet jurati hostes sunt.*

PROBATIO. Increduli & se & alios, quos sua irreligione inficiunt, omni privant & fructu & solatio Religionis, æternique interitus præsentissimo periculo objiciunt. Sapientissimi quique Legislatores censuerunt, Religionem fortissimum esse vinculum vitae socialis, sine quo humanis officiis haud satisfiat, nec vera sit hominis felicitas. Non esse sine timore Domini sapientiam, cujus ille initium est, affirmat sapientissimus Regum. Infelicem esse, qui in prosperis nesciat uti moderamine, & in adversis solamine careat; utroque autem destitui, qui Religione destituitur, certissima docet experientia. Ethnici adeo Philosophi senserunt cum APOSTOLO, omniumque gentium assensu firmata veritas est, quod pietas in Deum & hujus & futurae vitae repromissionem habeat; ipsaque ratio dictat, stultitiam esse maximam, quot impietatis socios, tot sibi metuendos hostes conquirere, atque in hac simul & in altera vita summis sponte miseriis involvi.

Hæc autem omnia Incredulis conveniunt: nam Deum malorum vindicem negant existere, quod optant, sed non probant, nec unquam a tota Impiorum turba probari potuit; sicque in horrendas divini Judicis manus se se ultro projiciunt. Quod est sine Religione Respublica, scilicet tetrum chaos, hoc est sine fraeno Religionis cor hominis, indomitis affectibus velut mare exaestuans; & in hoc mare scopulis ac syrtibus infestum se se praecipitant increduli, dum favet fortuna, mente captis, dum non favet, desperabundis similes. Sapere supra modum affectant, & insipientissimos se produnt, cum quod dictat vera sapientia, ignorent aut despiciant, sibimet contradicant, virtutem a vitio non discernant, votum depravati cordis pro voce naturae venditent, impios exoptent suos amicos; miserrimi in vita, quia

Digitized by Google

quia pax impiis nulla, & ab impiis nulla securitas; miserrimi in fine vitae, quia sine fide futurorum & sine spe melioris vitae; miserrimi post hanc vitam, quia, cui credere, in quem sperare, quem amare impie recusarunt, aeternum sentient vindicem & propriae & alienae impietatis.

§. III. Antitheses.

I. Ratio Status, honos Monarchiae, summa Imperantium auctoritas sufficiunt omnino ad obtinenda omnia subditorum officia, quin stimulos addat Religio. Ad haec leges humanae poenas decernunt & praemia, ceu media prorsus efficacia ad obtinendam subditorum exactissimam obedientiam. Religionis ergo nulla est necessitas.

Resp. Ubi deficiunt vera virtus & probitas, quas Religio commendat & perficit, genuinus amor Patriae, verae studium gloriae, sui abnegatio, terrenorum contemptus, cupiditatum refraenatio, cultus, timor & amor Numinis subditorum ligantis conscientias, & poenis aeternis seu inobedientiam populorum, seu crudelitatem Imperantium castigantis; pro securitate Principis, pro incolumitate Imperii, pro pace & tranquillitate publica nihil veri subsidii habebit Status, sive a brachio semper extento Principis ad coercendos subditos, sive a praerogativa Regiminis Monarchici, sive ab honore Status; quae omnia sine vera virtute fallacissima, & sine Religione vanissima sunt praesidia. Non ergo dignitas, utilitas & necessitas Religionis immolanda commodis Status; sed nexus utrinque & subordinatio faustissima procurari debent.

Leges vero civiles externam quidem civium obedientiam urgere valent; at non amorem sincerum, animi gratitudinem, affectum compassionis, veram fiduciam, providam benevolentiam. Impediat humana potestas fraudes & injustitias publicas, furta, homicidia & seditiones; at non fal-

Digitized by Google

laces insidias, astutias, clandestinas strophas, aliasve reconditas animi pestes, quae serius aut ocyus hominem aeque perimant, ac apertus invasor & homicida. Multa etiam mala nequidem vetari aut puniri possunt legibus publicis, ac proin permittenda sunt ad evitandum majus malum. Quin & omnes leges ac poenae vixdum proficient quidquam contra illos, qui aut effraenes spernunt, aut potentes illas non metuunt. Denique potestas humana omnis neque scit, neque si scit, valet omnia omnino bona aut praemiare, aut castigare mala; quod soli Deo proprium esse omniscienti & omnipotenti, dictat ratio, & docet Religio. Haec quia animorum domina ipsa subditorum corda sanctificat, potest ac debet actus etiam internos vel malos cohibere, vel bonos promovere, idque vel metu poenae, vel spe praemii sempiterni.

II. Fraenum cupiditatum ac vitiorum sat potens Incredulis est horror dedecoris, & laudis cupiditas. Athei etiam servant sensum justi & injusti, ac inter bonum & malum discrimen percipiunt. Probant denique mores eorum, qui Deum & divinam Religionem olim ac nostris temporibus sustulere, quod in vita instituenda parum sectentur principia sua philosophica; uti de Stoicis compertum habemus, & de conspicua Diagorae, Theodori, Evemeri, Nicanoris, Hipponis, ipsius Epicuri, Romani Cassii, Attici, Plinii antiquioris & aliorum virtute memoriae proditum est.

BAYLIUS in Libro: Pensees diverses sur la comete.

RESP. CICERO, PLATO aliique ad veram honestatem requirunt, ut propter seipsam virtus diligatur, & vitium odio habeatur ex nativo utriusque merito; & inhonestissimum ipsis etiam Ethnicis moratioribus visum semper, colere virtutem, & vitare flagitia in oculis duntaxat hominum, at coram Deo oculatissimo aeque ac sanctissimo, clam & impune si possis, perpetrare quaeque turpissima. Judex horret

Digitized by Google

horret infamiam injustitiae; sed morum pravitas dudum in eo extinxit lumen fidei Christianae; non jam cogitat aut metuit amplius judicem judicum; cupiditates, quarum cum Religione fraenum abjecit, exsatiare non potest sine laesione muneris sui; quid fiet tandem? Sicut Religionem litavit morum licentiae, ita honorem muneris litabit pravis affectibus iniquissimus ibi judex, ubi non palam appareat iniquus. Quae vero causa, tametsi aequissima, subsistet ad tribunal ejusmodi, quod honestatem ac Religionem dudum condemnavit? Num ipsi increduli optarent aut concederent sibi jus dici a tali judice Religionis experte, & non potius a judice, qui sit christianae fidei & aequitatis?

Insit omnium hominum animis appetitus laudis; tamen apud vulgus vim cupiditatis nequaquam suspendet, qua in praesentia commoda ferri solet. Porro favor popularis aurae semper adjunctus est divitiis & potentiae; proin appetitus laudis magis stimulat ad has comparandas, quam ad virtutis exercitium, praesertim cum potentia & divitiae cupiditatum omnium explendarum media sint. Demum affectiones istae non veram sinceramque virtutem, sed hypocrisin tantum valent procreare; a publicis avocant sceleribus, & privatis habenas laxant. Quod sua principia non ubivis sequantur increduli, id solum fit, vel dum contraria sunt sensibus internis, quos exuere non possunt, vel opposita cupiditatibus, quarum vi abripiuntur; non item ubi sunt cupiditatibus consentientia. Nam res foret admiratione dignissima, si vis appetitus aucta principiorum Atheisticorum auctoritate non inclinaret voluntatem atheisticam; cum plerumque habeat illam vim, etiam renitente ratione & terrente conscientia, imo sub aeternorum suppliciorum comminatione, prout Christianis Increduli objiciunt.

Quod autem ad virtutes VV. Incredulorum attinet; ex paucorum hominum vita res non conficitur, quia in homi-

Digitized by Google

nibus ingenue educatis, & quorum ratio probe exculta est, quique se totos dederunt Philosophiae studio, servare vim magnam potuit sensus justi & injusti, atque nota rerum discrimina, cum naturae excultae bonitate victi sint. Unique etiam singularitate doctrinae oculos in se omnium convertissent, non parum eos afficiebat publica existimatio. Denique necessum quoque ipsis fuit, ut bona vita amoverent publicam invidiam, quam ipsis conflabat philosophandi ratio abhorrens a Vulgi opinionibus. Haec vero motiva in vulgus rude & incultum vim nullam habebant; neque in aliis verae & perfectae virtutis, quae ab omni vanitate & philautia longissime distat, laudem evincunt.

III. Latum est discrimen (ajunt Increduli) inter nos & illos CONSTANTII Imperatoris auscos viros: a nobis enim nonnisi persuasis de falsitate Religionis Christianae Christus deseritur; cum illis fidem Christianam, quam crederent vere divinam, repudiandi aliud motivum nullum esset, quam utilitas propria, gratia Principis & aulae honos. Perperam quoque inter nos & inter EPICURUM aut LUCRETIUM fit comparatio; cum nequaquam simus discipuli eorum, qui palam profitentur Atheismum, & nequidem legem sequuntur naturalem, quae est nobis sacrosancta.

RESP. Si tam innoxii sunt a perfidia hodierni Increduli: eccur Christi doctrinae tum primum assentiri desierunt, cum inciperent Christi praecepta violare? Nonne vita in pejus commutata fidei pariter immutatae ratio fuit? par ergo utrobique motivum defectionis a Christianismo. Si vero cordis depravatio tam altis fixam radicibus Religionem confestim eradicavit; quid porro non valeat etiam contra Legem Naturae in Incredulis Christi desertoribus? Nam pravi affectus multo facilius virum honestum (cui sola lex naturae pro vitae & fidei regula est) transformant in hominem flagitiosum,

Digitized by Google

sum, quam Christianum hominem suae Religionis optimarum in virum plane incredulum.

Quod a primis & celeberrimis suae Irreligionis defensoribus & Magistris passum unum recedere conentur; & placet conatus, quo non obscure fatentur, quod ratio & lex naturalis luce Evangelii magis nunc collustrata aliquantum dispellat crassissimas ethnici Atheismi tenebras; & non placet, quia Theismus eorum reipsa non est aliud, quam infausta soboles Atheismi Paganici, iisdem nixa principiis, queis EPICURI ac LUCRETII Atheistica impietas

Vide Dissertationis X. Sectionem II.

IV. Religio etiam Christiana impunita relinquit flagitia societati humanae prorsus exitialia, siquando ipsi judices eorundem scelerum rei sunt; idque ad exemplum Christi circa Mulierem in adulterio deprehensam, quam poenae subduxit clam insinuando, judices ipsius aeque reos esse. Et quot non sunt inter Christianos, qui tametsi Religionis tenacissimi sint, sine studio virtutis, sine observantia suorum officiorum, suarum passionum mancipia & probra honestatis?

RESP. Ita videlicet Pharisaeorum astutiam superare contendit malitia Incredulorum. Christum illi adoriuntur maligno consilio, quo vel reum crudelitatis, si adulteram condemnaret; vel legi inimicum, si eam absolveret, essent accusaturi: sed pudore suffusi a Christo nec verbulo obloquuntur, & majorem humana sapientiam in Christo suspiciunt. Increduli vero & Christum & Christi Religionem criminantur in hoc Christi gesto, quo nec legem violavit, nec poenam in scelus statui prohibuit; sed ab insidiis se expedire, & consilii malignitatem illaeso etiam honore malignantium patefacere sapientissime voluit. Non minus proterve vitia Christianorum ipsi impingunt Religioni; cum vitia hominum sint, non Religionis; cujus quotquot dogmata fidei & morum placita sunt secuti, ad virtutis & sanctitatis

Digitized by Google

perfectionem pervenerunt, membra Ecclesiae & Reipublicae honestissima ac utilissima. Cedo vel unum vere Christianum, qui ad leges Evangelii exacte vixerit, & bonus civis non fuerit? Cedo vel unum, qui abjurato Evangelio ad castra Impiorum transfuga melior factus sit civis, ac ante fuerat? Profecto si meminisse libeat, quod, si qua inde ab extremi belli tempore morum depravatio, & humanorum divinorumque officiorum quidam aut neglectus aut contemptus invedit terris antehac fervide Christianis, ex scriptis, dictis & factis Incredulorum suam habeat originem; evidens erit, Statum, quo addictiorem verae Religioni, eo feraciorem optimorum civium esse.

Dissertatio III.
De Religione Naturali.

Sectio I.
Quidditas, Existentia & Veritas Religionis Naturalis.

§. I. Praecognita.

Qui veram Religionem, quae est Christiana, impugnant, plerique etiam Naturali Religioni reipsa excidium minitantur; maxime quod Scripturam sacram, uti omnem revelationem ceu Naturalistae abjiciant, in qua tamen vel continentur, vel fundantur officia omnia Religionis Naturalis. Haec cum dictet & urgeat legum praecipue naturalium observantiam, de utrisque agendum. Lex vero & Religio Naturalis oriuntur ex summo jure divino imperandi, & hoc non tantum ex eo, quia omnipotens est; sed etiam quia Dei omnipotens voluntas sanctissima

Digitized by Google

ctissima est, aequissima & sapientissima, quae est ipsa lex aeterna ac immutabilis, illi decernens jus imperandi, qui fines optimos novit, mediaque maxime idonea ad hos optimos fines obtinendos; quique propter infinitam perfectionem omnia optime moderari & vult & potest. Eadem toti naturae rationali imponit obedientiae officium, cum ostendat, hoc Dei imperium omnibus profuturum.

§. II. Themata.

I. *Per Religionem Naturalem rite intelligitur collectio officiorum omnium, sive erga Deum, sive erga seipsum & proximum, quae ex Divinae Naturae & conditionis humanae consideratione ratione investigari & concludi possunt.*

Probatio. Haec notio vere constituit cultum Dei in- & externum, qualem recta ratio dictat naturae rationali; ac vere eundem discernit a Religione supernaturali, quae insuper Mysteria continet intelligentiae nostrae inaccessa, atque praecepta imponit viribus gratiae supernae adimplenda, utraque a Deo auctore fidei & gratiae supernaturalis mortalibus libere communicata. Igitur naturae insita Religio Naturalis cum hominum sensibus nascitur & explicatur: evolvitur argumentatione, & demonstratione fulcitur: naturalem rerum ordinem & Providentiae naturalis leges inquirit, officiaque duce natura designat in cognitis rerum convenientiis posita, vere intrinseca, necessaria, indelebilis in animis hominum ratione utentium. Per Legem autem Rationis seu Naturae intelligitur collectio praeceptorum, quam sua cuique conscientia promulgat, aut quam sibi proprio marte potest conficere.

II. *Existit Religio Naturalis vera vereque divina, quam homo exequi tenetur.*

Probatio. Existit Deus summe perfectus & infinite sapiens naturae rationalis Conditor ac Rector, qui incunde

Digitized by Google

consilium creandi Mundum non potuit non a natura rationali intendere tum sui cognitionem & amorem (ideo & in terra & in coelo sapientiae & magnificentiae suae explicans divitias, & universa coelestia & terrestria condens in hominis gratiam) tum sui venerationem per certos ritus & sacrificia. Hic vero est cultus Dei exterior ad contestandum supremum Dei dominium, ille autem interior ad redamandum tot bonorum auctorem, patrem optimum & summum benefactorem; in quo utroque stat Religio; naturalis, quam ipsa dictat ratio officiorum & praeceptorum naturalium praeco; vera vereque divina, quae naturae rationalis legisque naturalis auctorem & sui auctorem habet Deum.

Igitur merito Doctor Gentium Graeciae stultos potius quam sapientes pronuntiat inexcusabiles, qui cum per ea, quae facta sunt, sempiternam Dei virtutem cognovissent, eum tamen non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed in cogitationibus suis perditi nefanda quaeque perpetrarunt, non intelligentes, quoniam, qui talia agunt, digni sunt morte, ut qui perpetuam supremae rationis legem offendant. Rom. I. 20.

III. *Existit Lex Naturae nostrae congruens, diffusa in omnes, dictans officia naturae rationalis, ac praeprimis Religionem erga Deum.*

Probatio. Est quaedam vitae ratio, quam necessario probamus, & sunt quaedam vivendi principia tam evidentis aequitatis & sapientiae (e. g. suum cuique tribuendum, fidem servandam, beneficiis gratum animum deberi) quae doctis & indoctis sponte innotescunt temporum omnium & locorum omnium communia; atque hinc sensus justi & injusti tam est naturalis, tam constans & uniformis, ut nullis possit praefocari praejudiciis, aut passionibus extingui, aut praeruptis corrumpi ejus judicium, vigens in scelera-

Digitized by Google

leratissimis, quibus ita gratiosa est virtus, ut invite probent meliores. Est ratio in homine, quae in vita instituenda & in singulis fere actionibus perpetuus & domesticus monitor est, & quidem cum tanta auctoritate, ut homo rationis monita nequeat contemnere, quin naturam hominis aspernetur, & ipse se fugiat. Est in singulis hominibus meriti & demeriti sensus, delicti & innocentiae conscientia, vel cum jucunda voluptatis affectione, quae vitam ad dictata rationis institutam semper comitatur; vel cum angore & cruciatu, quibus perturbantur & eliduntur ii, qui magistram vitae sequi recusant Rationem; id quod de Impiis & Atheis confitetur LUCRETIUS.

Sensui interno, Rationi & Conscientiae consentiunt naturales hominis propensiones, queis ad omnia vitae officia commovemur: quis enim cogitare queat excellentissimam Dei naturam ac infinitas perfectiones, quin admiratione teneatur, & ad augustissimi Numinis adorationem, timorem & amorem rapiatur? unde factum, ut omnes gentes in colendo Deo consenserint. Quid magis a natura commendatum, quam diligere alios & benefacere? Hujus generalis benevolentiae & gratuitae bonitatis tanta vis est in omnibus hominibus, ut ignotis periclitantibus ultro succurramus, & naturali commiseratione in omnium miserorum opem feramur. Demum quemque a natura excituri ad quaerenda ea, quae sunt conservantia sui status & ejusdem perficientia, nullus dubitat.

De ingenio & moribus aliorum hominum quid? Certissima est illa SOCRATIS & PLATONIS observatio, nullum esse juvenem rudem & omni vacuum praejudicio, qui si recte ac methodice sive de rerum veritatibus, sive de regulis morum interrogetur, non apte respondeat; ex quo experimento alii concludebant, scientiam esse reminiscentiam; alii veritates primas esse homini innatas; inde vero certum, eas ab ipsa natura edoceri. Experientia constat, perditos homines aequum ferre judicium de aliorum hominum actionibus. Novimus, quod etiam flagitiosi aliquam virtutis rationem habeant. Nullus est, qui suas actiones licet turpissimas defen-

Digitized by Google

defendere non studeat, & illis recti speciem induere. Denique esse legem naturalem, omnes populi agnoverunt; omnesque sapientes & Legislatores admiserunt legem, quae, ut ait TULLIUS, „ nec hominum ingeniis excogitata, nec scitum aliquod populorum sit, sed aeternum quiddam, quod universum Mundum regat, imperandi prohibendique sapientiam. "

§. III. Corollaria.

Atque ex his itidem liquet, Spinozam, Hobbesium, Mandevillium, Sextum Empiricum aliosve Incredulos sua in Legem & Religionem Naturalem rebellione ipsis Ethnicis sceleratiores, & nonnisi vetustissimorum inter Paganos Atheorum, Calliclis, Carneadis, Archelai, Aristippi, Epicuri & Pyrrhonis discipulos esse sceleratissimos. Nam sicut apud Callicleм luxuria, intemperantia & licentia, modo facultas suppetat, virtus est atque felicitas; & apud Carneadem nullum est jus naturale, nulla justitia, aut si sit aliqua, summa est stultitia: sic apud Spinozam jus naturale uniuscujusque hominis non sana ratione, sed cupiditate & potentia determinatur. Apud Hobbesium homines in statu naturae feruciores sunt lupis, ursis & serpentibus; & status hominum naturalis est status belli, & omnium contra omnes; imo quivis in ista conditione perpetuo intenti sunt in aliis seu fraude, seu vi, seu quovis alio modo praeoccupandis. Apud Mandevillium privatorum vitia ut ut lege ac Religione naturali prohibita, publica sunt beneficia. Ubi ratio? ubi pudor? ubi humanitas? haec procul dubio vox esset totius saniòris antiquitatis Ethnicae, qua (si reviviscceret) rationalis naturae abortus detestaretur.

Sectio II.

Insufficientia Religionis mere Naturalis ad veram Justitiam.

§. I. Praecognita.

Theistae seu Naturalistae ut gravius deprimant Religionem Christianam, insolenti praeconio extollunt mere Naturalem,

Digitized by Google

ralem, cujus officia tam sint in aperto constituta, ut ab omnibus etiam rudibus facile & dilucide perspiciantur; cum illa Christianae sint obscurissima; & cujus ductum secuti Gentiles honestissime vixerint, cum Christianorum multa & magna sint flagitia. Hujus meritis regnum coelorum adscribunt, ut adeo VOLTAIRE Socratem, Solonem, Aristidem, Zoroastrum, Alexandrum, Trajanum, Marcum Aurelium & Julianum Apostatam sanctorum fastis ausus sit adscribere; & MARMONTELIUS in recentissimo suo opere (Belisaire cap. XV.) Tito, Antonino, Trajano, Catoni & Aristidi per ridiculam apotheosin vitae gentilis ac barbarae praemia inter caelites decreverit.

Verum cum ex omnium Saeculorum experientia compertum habeamus, neminem unquam sola ratione duce omnes ad Religionis & honestatis optimam institutionem necessarias veritates comprehendisse, fuisse barbaras & efferatas gentes in doctrinae ac vitae ratione parum a belluis abhorrentes; apud omnes gentes etiam cultiores, quae nec Mosen nec Christum institutorem habuerunt, summam opinionum pervesitatem viguisse; inter omnes omnino Philosophos ne unum quidem repertum fuisse, qui universam de Deo & moribus doctrinam complexus omnia vitae & Religionis officia docuerit, quin veris falsa misceret; non admodum difficile fuerit, hosce Paganismi restauratores & adoratores revincere evidentissimis argumentis, queis demonstretur, ex Religione sic dicta Naturali nullam esse aut unquam fuisse veram Justitiam, & nullam salutem esse posse seu Paganis seu hodiernis incredulis; qui cum fide in Christum omnem divinam Revelationem abjiciunt, imo & horum & illorum Religionem nec esse, nec fuisse unquam veri nominis Religionem Naturalem. De Justitia, quae scientiam veri & amorem recti, ceu duo praecipua verae Religionis officia complectitur, ducamus initium.

§. I.

Digitized by Google

§. I. Themata.

I. *Religio sic dicta Naturalis non est sufficiens ad recte sentiendum.*

Probatio. Gentiles solis naturae viribus relicti nunquam non pessime hallucinati sunt circa substantiam Deitatis, ejusdemque cultum ac Religionem. Nam gentes omnino omnes (si Judaicam excipias) idololatriae fuerunt mancipatae ita, ut aliae militiam coeli, solem, lunam & astra, aliae genios & daemones, aliae Heroas ut ut scelera-tos, aliae plantas vel bruta, boves, crocodillos & vilissima quaeque animantia, aliae metum adeo, febrem, ipsamque impudentiam pro Diis colerent. Nec sanior erat de Divinitate sensus gentium etiam excultissimarum: Chaldaei enim inter ceteros populos sagacissimi draconem venerati sunt, & Bel suum rati invisere in templo faeminas, ibidemque epulari: Tyrii obsidente Tyrum Alexandro Herculis statuam funibus vinxerunt, ne fugam arriperet: Graeci Jovem, Bacchum, Venerem & alia id genus portenta adorabant: Romani dispersa toto orbe Numina collegerunt, summa exin Religione superbi, quod nullam respuerent superstitionem: Galli praeeuntibus Druidis suis inanibus simulacris thus adolebant, quod & Germani praestiterunt.

In Cultu autem Numinis quam multi ritus ridiculi, quam futilis pompa, quam vana Augurum & Aruspicum divinatio, quam multa scelera & flagitia diebus festis admissa, & religione publica consecrata? Bacchino placebat ebrietas, Veneri luxuria, furtum Mercurio. Hic litabatur humano sanguine, qui instar aquae depluebat: illinc bacchantum furoribus, scortationibus & impudicitiis Numen colebatur, & florales ludi celebrabantur cum omni lascivia. Finitimi Judaeae populi filios suos coram idolo Moloch flammis dadiderunt, & Phaenices coram Saturno, rati, sic coli Deum,

Digitized by Google

Deum, qui propriam prolem devoraverat; hinc trecentos una die homines eidem immolavit Aristomenes; hinc ex Oraculi mandato decimum quemque e suis filiis Pelasgi macta-runt. Mitto impura & horrenda quaevis alia, quae potius vel deflenda ab Heraclito, vel ridenda a Democrito, quam confutanda esse, edixit LUCIANUS.

Atque haec non tantum invaluerunt, uti de Natura Deorum & horum Religione, ita de fine hominis ultimo errata turpissima, apud unum alterumve populum, sed apud omnes propemodum; non tantum apud barbaras & efferatas gentes, sed etiam apud quasvis moratiores, in quibus artes & scientiae floruerunt; neque solum ad breve tempus, sed ab antiquissima aetate, atque in hunc usque diem, quo populi Revelationis luce destituti alii daemones colunt & Magiae student, uti Madagascari Insulae; aliis horrenda visu idola pro Diis sunt, ut Indis; alii Atheismum profitentur, ut Sinenses quamvis literati. Sola igitur illa gens, quae Deum habet appropinquantem sibi, & a quo acceptam habere legem gloriatur, a communi contagione libera, recte de Deo & divinis officiis sensisse deprehensa; Paganorum vero vanissimae Religiones & infamia instituta summae temeritatis arguunt Naturalistas, qui propterea novas gentes e suo cerebro parturiunt, ut vel in terris quibusdam fabulosis famoso suo Rationis regno sedem figant.

Vide Librum: Histoire des Severambes, quos ajunt inhabitare terram Australem; & Librum: Memoires de Gaudence de Luques . . .

II. *Religio sic dicta Naturalis non est sufficiens ad recte vivendum.*

PROBATIO. Morum honestatem vitaeque rectitudinem ex officio dirigit Ethica & Moralis; sed in utraque quantum non defecerunt ingenia Regnorum praestantissimi & clarissimi Philosophi, quibus pene altaria consecravit an-

Digitized by Google

antiquitas? PYRRHONII nihil non aeterna sua dubitatione subvertebant. ACADEMICI lacessebant & demoliebantur, nihil aedificantes. EPICUREORUM doctrinae gravissimi errores stigma inusserunt. PYTHAGORAEIS doctrina placuit obscura, superstitiosa, ac numeris inextricabilibus involuta. PERIPATETICI a paedantissimo nimium spinoso famosi in suis tot scriptis vix quidquam proferunt praeter officia civium & instituta civitatum Graeciae, pro gentis humanae disciplina parum certe profutura. PERSAE suas matres ducebant uxores, nec alius, quam ex tali incestu natus princeps, Magorum esse potuit. Inter AEGYPTIOS ac tandem ATHENIENSES nupsit frater sorori, invitante Jovis & Junonis exemplo. HELIOPOLITANIS promiscuae erant mulieres. HIRCANII patrem suae auctorem vitae volucribus praebebant & canibus dilaniandum. GRAECIS & ROMANIS jucundissima erant feralia gladiatorum spectacula, & prolem, quam enutrire haud arridebat, quovis mortis genere enecabant. Quid vero aliud ista spirant Ethices ac morum placita, quam errorem, tenebras & propudiosam etiam sapientissimorum vesaniam?

PLATO (divinus ille Plato) praeterquam quod astris, telluri & daemonibus divinam essentiam impertiretur, uxorum communitatem commendabat, permittebat vagos concubitus, & fratris cum sorore connubium; in festis Bacchi ebrietatem approbavit, & nudos utriusque sexus homines digladiari praecepit. ARISTOTELES non tantum de Deo scripsit tam obscure, ut pro atheo a multis haberetur, providentiam ultra coelestia non protendens, & circa animae immortalitatem anceps ac incertus; sed quam ineptis argumentis confirmat novam suam de Mundi aeternitate opinionem? partuum abactiones non condemnat, nec in infantes crudelitatem; turpes quoque ac lasciuas

Digitized by Google

scivas Deorum imagines probat. ZENONIS gregales Stoici, quorum igneus fuit Deus, plerique fatalem rerum concatenationem defendebant, fornicationem probabant universi, ipse etiam EPICTETUS; incestum a natura maxime abhorrentem patris & filiae, matris & filii concubitum non horrebant; ut vero intolerabilem homini superbiam ingenerarent: est aliquid, ajebant, quo sapiens antecedat Deum, quia Deus naturae beneficio, non suo sapiens est: Deus non vincit sapientem felicitate, etiamsi vincat aetate: sicui virtus animusque in corpore praesens, hic Deos aequat. Quid ad ista quam Deo injuriosa, tam homini sive soli, sive in societate posito pernicioса Incredulі? Si erubescant, res salva; si vero insaniant adhuc & obbrutescant, adoranda simul & timenda sunt Dei vindicis judicia; cum nemo possit corrigere, quem Deus pro meritis despexerit.

§. III. ANTITHESES.

I. Celebratur a tota retro antiquitate Socrates, Plato, Seneca, Trismegistus & alii VV. Philosophi, quos tenuerit ingens studium virtutis & veritatis, qui & nostris temporibus mire depraedicantur tanquam viri integerrimae vitae ac doctrinae, Christianis Heroibus multis nominibus praeferendi; sufficit ergo lex & ratio naturalis ad scientiam veri & ad amorem recti, adeoque naturalis gentilium Religio ad recte sentiendum rectеque vivendum.

RESP. Stet sane sua laus & veneratio illis Philosophis, non quod reipsa incorrupti ac tales fuerint, quales VOLTAIRE depingit; sed quod inter corruptissimos meliores ipsi fuerint. Quippe Socrates, Plato & Cicero, queis nihil divinius novit ethnica antiquitas, tametsi contemptis idolis verum Deum unice colendum cognoverint; tamen, quos privatim irridebant Deos, publice colebant, ac uno ore docebant, in iis, quae de Religione constituta sunt, nihil esse

Digitized by Google

immutandum; imo expedire falli in Religione civitates. CICERONIS praejudicia popularia & superstitiones patent abunde: nonne enim mirari se ait, quod non rideret aruspex, aruspicem cum videret; jubet tamen, ut in Religione instituta Pontificum & Aruspicum serventur? SOCRATES jurabat in canem, quercum, anatem; in rebus venereis immodicus, & uxoribus & vulgaribus usus; invocabat daemonia, litabat Aesculapio, dictus ab antiquis impostorae Magister, derisor, simulator & scurra atticus, in quem vel ex metu poenae, vel adulationis studio idololatram (qui morti proximus rogavit familiares suos, ut Aesculapio gallum, quem voverat, pro se sacrarent) merito LACTANTIUS invehitur: „o hominem scurram, si cavillari voluit Religionem; dementem, si hoc serio fecit, ut animal turpissimum pro Deo haberet." Quam igitur impudens illa ERASMI vox: sancte Socrates ora pro nobis?

De PLATONE sat, credo, dictum; his adde, quod Delphium daemonem paternum Graeciae interpretem appellaverit & ceu Numen celebraverit; Deos & Deorum nepotes Saturnum, Jovem & Junonem in suo Timaeo divinis honoribus dignos judicaverit, atque in Epinomide pro coelis & stellis divinum cultum praeceperit, demum teste TATIANO „Platonem philosophum, quod nimis gulosus esset, Dionysius vendidit." SENECA christianus ille stoicus nunquam ausus est laudare Christianos metuens invidiam & contrarium patriae suae morem; notatus pessime a S. AUGUSTINO propter librum hodie non extantem, in quo superstitionum paganicarum absurditatibus omnibus congestis ita subscripsit, ut eas omnes servari a sapiente vellet, non tanquam Diis gratas, sed tanquam legibus jussas. De TRISMEGISTO S. Augustinus: „Hermes aegyptius, ait, quem Trismegistum vocant, alios Deos dicit a summo Deo factos, alios qui ab hominibus contrectabilia simulacra velut corpora Deorum esse asserit ... iste sapiens in tantam venit stultitiam,

Digitized by Google

tiam, ut futurum simulacrorum casum tanquam exitialem Aegyptiis deploraret . . . "

En! quantos veritatis Magistros, quam autem in injustitia detinent; & quanta virtutis prodigia e ruderibus Paganismi producat VOLTAIRE, sed qui cum cognovissent Deum, non sicuti Deum glorificaverunt, atque ea fecerunt, quae faciebant illi, quos stultissimos confitebantur.

II. Gentiles Philosophi & sapientes Ethnici poterant & suam & aliorum Rationem probe excolendo assequi notitiam omnium praeceptorum naturalium; poterant ea certo cognita rudioribus ad optimam Vitae institutionem promulgare; quidni & Deum & verum Dei cultum, ad quem principaliter obligat lex naturalis, sincero ac indefesso studio tandem pervestigare; maxime cum recta ratio in iisdem sufficiebat ad efformandas sapientissimas leges, ad constituenda Imperia, ad quasvis artes & scientias vel inveniendas vel perficiendas?

RESP. Ex actuali omnium ignorantia & perversitate, ex idololatria, infidelitate, libidine, simulatione, aliisque excaecatae mentis ac depravati cordis facinoribus (a quibus nec sapientissimos gentilium immunes fuisse, hactenus demonstratum) verissimum est, quod exprobrat TULLIUS: „Quotus enim quisque philosophorum invenitur, qui sit ita moratus, ita disciplinam suam non ostentationem scientiae, sed legem vitae putet, qui obtemperet sibi ipsi, & decretis suis pareat? videre licet multos libidinum servos . . . " Certissimum est, quod sola ratio non sufficiat tanquam Magistra omnis seu veritatis seu verae virtutis, utut exculta fuerit, sed lumine Revelationis destituta. Eam genetalem hominum corruptionem conquesti sunt in omni aetate Legislatores, ipsi Philosophi, Poetae & Oratores; ad hanc fraenandam inventae sunt civitates & leges in ultionem criminum latae; in eadem pravitate causae suae arcem posuerunt Athei; atque

Digitized by Google

inde est, quod nulla Philosophorum schola totam veritatem tenuerit, ac illae etiam, quae de disciplina morali optime meritae sunt, ut Academia, Lyceum & Porticus, in absurdissimas opiniones abirent.

Religionis praeceptores & legum naturalium praecones constituis gentiles Philosophos? at pauciſſimos reperias illorum discipulos aut sequaces; tum quod ipsimet nonnisi cum amiciſſimis sua arcana communicarent, ut passim vulgus Gentilium erraret sicut ovis sine pastore; tum quod rudium aut ratio aut studium ad ea non penetrarent, quorum pauciſſimi sunt ad principia Religionis & morum attenti, aut satis ingeniosi, aut satis vacantes, plerique contentionis omnis incapaces, pauciores acuto ingenio sanoque judicio pollentes; tum quod pauciſſimi semper essent Philosophi, tanto operi haud pares, quantum est omnium rudium & a prima quidem pueritia ad veritatem institutio, pauciores etiam, qui ad hanc procurandam labores & molestias in se vellent suscipere; tum denique, quod carerent hi doctores philosophi necessaria apud vulgus auctoritate a virtute & doctrina; cum inter se perpetuo diviſi de omni re litigarent, ac praeterea sua vivendi ratione omnem vim praeceptis adimerent, summum ipsi nefas censentes, Deos Patrios non summe venerari, & caventes sollicite, ne hostes Idololatriae viderentur.

III. Apostolus inexcusabiles dicit Philosophos, quod non, uti cognoverunt, ita Deum glorificaverunt; cognoscere ergo Deum poterant ceu creatorem, provisorem & finem ultimum hominis, & observantia legis naturalis omnia hominis erga Deum, seipsum & alios homines officia adimplere. Unde Lactantius affirmat: „si extitisset aliquis, qui veritatem per singulos, perque sectas Philosophorum diffusam colligeret in unum, ac redigeret in corpus; is profecto non dissentiret a nobis Christianis. “ L. VII.

Resp.

Digitized by Google

Resp. Cognitio illa Philosophorum mere naturalis fuit, sistens in bonis naturalibus a Deo petendis & sperandis, quin supernaturalia & aeterna attingeret; non igitur sufficiebat sive ad finem hominis ultimum simpliciter (quem in rebus abjectissimis passim & turpissimis, aut certe vanis & inanibus constituerunt) cum supernaturalis & coelestis sit gloria juxta ejusdem Apostoli effatum: „ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae Deus praeparavit iis, qui diligunt ipsum; " sive ad medium finis illius obtinendi simpliciter necessarium, quod itidem supernaturalis est gratia, sine qua homo nec per seipsum possit emundari a peccatis, nec peccata, ut oportet, vitare, nec universam legem implere. Hanc vero gratiam utique largita iis fuisset divina bonitas, si modo pro sua cognitione gloriam dedissent, & gratias egissent Deo, prout Apostolus commendat.

Veritatem illam per innumeros Philosophorum libros dispersam nemo hactenus collegit, nec colligere potest, nisi „jam veri peritus & sciens; verum autem nonnisi ejus scire est, qui sit doctus a Deo; " ut ibidem ait Lactantius. Praeterea hic dispiciendum, qua aetate ac ubi vixerint & scripserint Philosophi, ut rite constitui possit, quid ratio naturalis valeat aut non valeat in causa Religionis: nam qui propiores erant Aerae Christianae, aut Scriptoribus sacris V. ac N. T., aut consortio fidelium usi (uti Julianus, Maximus, Porphyrius, Jamblicus aliique recentiores) multo saniora de Religione, Ethica & Morali doctrina scriptis ediderunt, sed adjuti divinis oraculis; ut proin perperam lumini naturali adscribatur, quod Revelationi divinae debetur.

Pluribus hujuscemodi objectionibus pleni sunt libri, Les Moeurs; Catechisme de l'honette homme; Dictionaire Philosophique . . .; quas vero solidissime perstringunt TURRETINUS, ejusque editor Franciscus Vernet, Traité de la Verite de la Religione chretienne, de la Necessité de la Revelation; & cumprimis CAROLUS SANSEVERINUS S. J. in celebri opere, Della Morale Filosofia degl' antichi Filosofi Pagani, in Bologna 1764.

Digitized by Google

§. IV. Corollaria.

Cum itaque quam diversae VV. Philosophorum opinationes, tam frequentes & turpes fuerint eorundem aberrationes, dissensionesque & pugnae perpetuae; jactatae ab ipsis virtutes speciosa plerumque nomina; eorum, quos in Lycaeis & Academiis formarunt, discipuli, superbi passim & facinorosi; eorum sapientia mere humana, ac potius minor duntaxat stultitia; & quod rei caput est, cum gentilium etiam clarissimis ipsa Religionis & morum fundamenta, natura & cultus Deorum, animorum immortalitas & finis hominis ultimus non essent compertae veritatis (id quod de Socrate Tertullianus, ac de aliis Tullius testantur) nostrae assertionis veritas apertissima est; ipso confitente Ciceronе: „Jam vero nisi haec pro certis habeantur, necesse est homines in maximarum rerum ignoratione versari, quibus sublatis (vel in dubium vocatis) nulla potest esse pietas, nulla sanctitas, nulla Religio; & perturbatio vitae sequitur, magnaque confusio; fides etiam & societas humani generis, & una excellentissima virtus, justitia tollitur.“ Idem: „nunc parvulos natura nobis dedit igniculos, quos malis moribus opinionibusque depravatis restinguimus, ut nusquam naturae lumen appareat.„ QQ. Tusc. L. III. c. 1. Quae rei evidentia haec etiam Baylio extorsit verba: „ipsa ratio suas homini tenebras, suam impotentiam & revelationis necessitatem manifestat.“

Sectio III.

Insufficientia Religionis sic dictae Naturalis ad aeternam salutem.

§. I. Praecognita.

Cum per gentilium apotheosin suae etiam Irreligioni coeli portas aperire conentur hodierni Increduli; ut sonore ex-

Digitized by Google

explodatur hic impietatis cavillus, discernendum videtur inter Gentiles, veri Numinis veros cultores, quorum uti vera Religio, ita & salus extra controversiam est; siquidem vel anteriores vel posteriores Lege Mosaica, cum Abele, Setho, Noemo, Abrahamo, Melchisedecho, Jobo, Jethro & Achior, Deum sicut cognoverunt, ita glorificaverunt fide in Deum, spe in Messiam, legisque naturalis per revelationis & gratiae subsidium exacta observantia. Ac inter Gentiles idololatras, qui vel de Veri Numinis agnitione & cultu, legisque naturalis notitia & obligatione parum solliciti, vel potius ea cognitione abusi, & cum plerisque gentibus ingressi sunt vias suas ab erroribus & sceleribus infames; de quorum uti Irreligione, sic & perditione itidem nullum etiam apud Naturalistas saniores dubium esse potest. Tandem vero inter Gentiles, qui ratione sua probe exculta Deum verum ex creaturis cognoverint, & sine gratiae ac revelationis ope ad speciem honestatis suam vitam composuerint; quales fuisse jactitantur Socrates, Plato, Seneca & quos non ita pridem VOLTAIRIUS & MARMONTELIUS cum insigni elogio commendarunt; praesertim JULIANUM APOSTATAM ceu infidelem fidei, sed fidelem rationi; scandalum Ecclesiae, & Regum exemplar; aberrantem a Religione, nunquam a lege naturali.

Atque de postrema hac Gentilium classe potissimum quaeritur.

§. II. THEMATA.

I. *Religio sic dicta Naturalis salvare neminem potest.*

PROBATIO. Religio vere salvifica edocere debet credenda & agenda, quibus assentiri & obsecundare ex institutione divini Salvatoris necessum sit ad salutem; proin Religio tametsi naturalis (si veri nominis est) dictat, Deum esse unum & verum; a Deo esse omnia; ad Deum omnia tendere; Deum omnibus providere; Deo deberi cultum in- & externum uti dignum, ita gratum Deo; tenendam, aestiman-

Digitized by Google

dam & amandam esse veram Religionem, ea omnia praescribentem, quae humanitas, pietas, justitia & ratio ab homine postulant; sanctissimam Dei Optimi, Maximi voluntatem omnium humanarum cogitationum, affectuum & actionum normam & scopum esse; legum divinarum transgressiones gravissimae Legislatoris omniscientis ac omnipotentis vindictae subjacere; esse media certumque modum placandi Numinis offensi; verae virtutis summa fore praemia; ac demum animam post mortem hominis superstitem futuram, sive ad aeternam mercedem pro meritis, sive ad supplicia sempiterna pro demeritis hujus vitae. Verum quantum ab illa Religione salvifica distat ista Religio Naturalis, qua ad mentem VOLTAIRII & MARMONTELII gentiles Philosophi, ethnici Principes, atque ipse adeo Julianus Apostata vitam aeternam consecuti, ac inter sanctos relati fuerint? Quantum, inquam, sive fidem, sive placita, sive mores, sive fata illorum hominum spectes?

SOCRATIS errores & vitia ex dictis patescunt. SOLONIS, ARISTIDIS & ZOROASTRI sapientiam deturpant cum teterrima rerum divinarum ignorantia, tum idololatriae faediissima labes. TRAJANI in ipsam naturam delicta, vitaeque licentiam impudentissimam quis ignorat? MARCUS AURELIUS non minus in amore familiae mollissimo, ac in obstinatione idololatrica ridiculus magis, quam ex sapientia & clementia spectabilis erat. ALEXANDER si ab immani non raro furore, ab excessu intemperantiae, ab arrogantiae ineptiis vere Magnus fuit, quomodo sanctus erit? JULIANUS fors quia Apostata a Deo ad idola, a Christianismo ad Paganismum, Christi & Christiani nominis hostis tam infestus, ut nullus magis, Voltairio ejusque gregalibus coeli terraeque spectaculum est; sed orbi nunquam visum, horroris, offensionis ac indignationis plenissimum. Undenam ergo salus sit pro turpissimis erronibus? unde retributio summorum praemiorum pro summis flagitiis? unde Deus

ipse

Digitized by Google

ipse merces magna nimis pro idololatria & apostasia? unde vita aeterna pro desperabundis suicidis? unde corona gloriae coelestis pro diriſſimis Christi & Christianorum persecutoribus?

Plura de his exhibet Editio correcta Viennensis Libri (BELISAIRE) pag. 451. De assertis autem fanaticis VOLTAIRII, editio novissima Libri: Les erreurs de Voltaire, 1767.

II. *Religio tam gentilium Philosophorum, quam recentiorum Pseudosophorum non est vera Religio Naturalis.*

PROBATIO. Dogmata & officia Religionis Naturalis antehac descripta, certe pleraque, omnino adversantur superstitiosis Gentilium & ritibus & moribus & placitis; id quod ex historicis etiam monumentis, ex itinerum probatis descriptionibus, atque ex ipsis VV. Gentilium scriptis (nam de facto hic sermo fit) evidens est. Nonne enim (quod monstro simile est) populos omnes revelatione destitutos Idololatria fascinaverat, error omnium pessimus? Quotusquisque est aut fuit de sapientissimis illorum ab hac labe immunis? quam fatuas, faedas & blasphemas de Deo ideas obtrudit gentium etiam cultissimarum Mythologia? quam spurca, horrida & abominanda sacrificia ad colendos placandosque Deos ab ipsis quoque Philosophis oblata? Ubi inter gentes barbaras genuina fides ac notitia de summa Dei providentia? Ubi certitudo de beata post mortem vita, ceu praemio verae virtutis, & non civilium duntaxat meritorum? Ubinam exempla humilitatis, abnegationis, veri amoris ac timoris divini? ubi victoria sui, dominium passionum; & ubi non turpissima contra naturam, & legem & honestatem naturalem facinora, ad honorandos & imitandos Deos impune perpetrata, quin & apotheosi in flagitiosissimis saepe coronata?

Igitur sine superno lumine nunquam fuit vera Religio Naturalis, sive illa gentilium maximis in doctrina fidei &

Digitized by Google

morum absurditatibus plena; sive illa nostrorum Pseudosophorum nonnisi absurdas protrudens hypotheses, futiles conjecturas, principia statui ac Ecclesiae injuriosa, placita & dogmata vero Deo ac ingenuo homine indignissima; & vel ex eo detestanda magis, quod infames idololatras, & impietatis ethnicae portenta ceu legis, Religionis, justitiae & honestatis naturalis prodigia ad sidera extollant.

§. III. Antitheses.

I. Sapientes Ethnici acie ingenii sui assecuti sunt doctrinam ex effato Apostoli necessariam ad salutem, nimirum de Deo, quod sit, & quod inquirentibus se benefactor sit ac remunerator; cum ex Ciceronis, Plutarchi & aliorum gentilium sensu nulla sit Religio, si rebus humanis Dii sese non immisceant; & nisi credatur, quod Deus amet homines, hominum cura tangatur, hominum interfit negotiis. Itaque cum fides supernaturalis & divina jure ab iis non exigatur, qui nunquam de illa audierunt (quomodo enim audient sine praedicante?) Religio gentilium quamvis mere naturalis dicenda est salvifica.

Resp. Fides, cui salutem adpromittit Apostolus, supernaturalis est ac divina ceu sperandarum substantia rerum, & argumentum sive convictio aut demonstratio non apparentium. Deum esse auctorem naturae, demonstrat Ratio; gratiae & gloriae, quae non apparent, Deum esse largitorem, Ratio non declarat. Pro ea fide exempla profert Sanctorum V. T., quos certe Revelatio excoluit, gratia sanctificavit, & merita gratiae glorificaverunt. Ab oculis, ab auribus, a corde hominis removet praeparatam in coelis gloriam; non ergo apparet, nisi Deo revelante. Quod vero jure fidem istam Deus a gentibus etiam requirat, nemo inficiatur, nisi indignus gratia fidei Naturalista: si enim gentiles Deum, cujus cognitionem naturali sua perspicacia ex creaturis hauserant, glorificassent, exacte observando legem naturalem

ralem, Dei opem assidue implorando, & dignas agendo gratias suo tam benigno ac providoq gubernatori; Deus dives in omnes haud denegasset facientibus, quod in ipsis erat, uberiores gratias, internas illustrationes, ac externam quoque praedicationem.

Verum „cum in se ipsis gloriarentur (ait CHRYSOST.) nihil invenerunt eorum, quae oportet; " non veras virtutes: „quis enim unquam (ait TULLIUS) de virtute sua gratias Diis egit? " non veram justitiam, Deum sic rogantes ex HORATIO: „det vitam, det opes; aequum mi animum parabo: " non veram sapientiam, cum ille sit sapiens ad mentem TULLII, „qui est totus aptus ex sese, quique in se uno ponit omnia; „ & ad sensum HORATII: „sapiens uno minor est Jove; " non tandem veram aeternamque felicitatem, quia sine fide, qua sua culpa & vitio caruerunt, impossibile est placere Deo, qui & gratiae & gloriae, quam sola fides demonstrat, solus ipse largitor est. Omnis ergo illa Gentilium cognitio vana & ad aeternam salutem fatua est.

II. Eruditissimi S. J. Theologi hanc tuentur sententiam, sufficere gentibus, queis nulla est notitia Christianae Religionis, notitiam naturalem de Deo & de lege naturae; atque hujus sententiae S. Justinum, Clementem Alexandrinum, aliosque antiquos Patres appellant auctores. Illorum autem prior Socratem & Heraclitum aequiparat Abrahamo & Eliae; posterior vero: „ipsa, inquit, Philosophia graecos paedagogi more ducebat, sicut lex Hebraea ad Christum; " quam & Philosophiam edixit justificare, L. I. Stromat.

RESP. Quid sentiant eruditissimi TT., qui non allegantur, nescio sane; hoc scio, quod omnes sentiant cum Apostolo, sine fide impossibile esse placere Deo, & accedentem ad Deum debere credere. Scio, cunctis probari sententiam, quod ubi adultus infidelis legem naturae intactam

ac

ac integram servet, Dei providentiae sit, illius saluti consulere, cujus fere innumerabiles sint viae. Verum ista minime evincunt notitiam Dei, Deique amorem duntaxat naturalem sufficere ad obtinendum finem supernaturalem, qui est coelestis gloria.

Quod S. JUSTINUS Veteres Philosophos, qui inter idololatras unum Deum confitebantur; & TERTULLIANUS paganos, qui repentinis in casibus Deum unum invocabant, natura Christianos compellaverit; eundem fere sensum habet, ac quo CONSTANTINUS M. Arianos compellari voluit Porphyrianos, sub aliqua nimirum ratione magis analogica, quam propria. Hinc ibidem subdit TERTULLIANUS; „fiunt, non nascuntur Christiani.“ Socrates & Heraclitus comparantur cum Elia & Abrahamo, quantum praecise ad unitatem Dei a sanioribus Philosophis aeque cognitam. Justificare dicitur Graecorum Philosophia, quatenus „regali doctrinae viam parat, utcunque castigans & mores formans prius:“ Ceterum ait ALEXAND. PHILOSOPHUS L. VI. strom. „iis, qui justi erant a Philosophia, non solum opus erat fide in Deum, sed etiam ut ab idolorum cultu discederent.“ Sicubi autem sententia CLEMENTIS aut alterius cujusdam Patris aequo magis propendere videatur in salutem gentilium; opponenda est mens Ecclesiae Catholicae, gravissimaque rationum momenta praehabenda sunt.

Quae sit doctrina Theologorum S. J. de Salute Infidelium, nitide, docte ac eximie exponit Lucubratio P. GODEFRIDI HERMANN S. J. edita Wirceburgi 1738.

III. S. DIONYSIUS Areopagita docet de Providentia divina, quod „cunctos homines ad salutem Angelorum ductibus tradiderit promovendos.“ ORIGENES ad illud Apostoli (gloria & honor & pax omni operanti bonum, judaeo primum & graeco) inquit: quod ut ego capere possum, de judaeis & gentibus dicit, utrisque nondum credentibus.“

S. Jo-

Digitized by Google

S. JOANNES DAMASCENUS salvatos opinatur omnes, „ qui in vitae puritate nullum non perfecerunt bonum, temperanter, sobrie, tenuiterque vivendo, licet non satis exercitati fuerint, nec divinam ac sinceram fidem acceperint. “ Idem plerique Patres sentiunt de illa S. PETRI sententia: “ „Jesus Christus . . . & his, qui in carcere erant, spiritibus veniens praedicavit, qui increduli fuerant aliquando. “ Itaque non abhorret a sana & orthodoxa doctrina salus Gentilium etiam sine fide supernaturali.

RESP. Benignior Ss. Patrum de salute Gentilium sententia videtur tribuenda nimio in celebrieres Ethnicos affectui tum maxime ostenso, cum verisimiliter identidem a gentilibus Neophytis de Majorum suorum salute interrogarentur. Attamen sensum vere orthodoxum neutiquam excludunt; nam S. DIONYSIUS, ut docet Angelicus, loquitur de prima classe gentilium, quibus de Christo facta revelatio, uti Melchisedecho, de quo ibidem: „ nequaquam inanium Deorum, sed altissimi verique Dei sacerdos fuit. “ Per Angelorum ductus custodiam intelligit angelicam, quam Deus uti alia ad salutem apta omnibus auxilia praeparaverit, quin eandem omnes reipsa consequantur, cum subdat: „ solus fere Israel prae omnibus ad veri Dei notitiam fuit conversus.“ ORIGENES de gloria quadam temporali intelligendus, cum de Gentili utcunque virtuoso subdat: „ iste licet alienus a vita aeterna videatur, quia non credit Christo; & intrare non possit in regnum coelorum, quia renatus non est ex aqua & spiritu sancto; videtur, quod per haec, quae dicuntur ab Apostolo, bonorum operum gloriam & honorem & pacem perdere penitus non possit. “

Quae de S. DAMASCENO dicta, inter fabellas referunt saniores Critici, Leo Allatius, P. Le Quien . . . Demum ex communiori Patrum ac Interpretum sententia S. PETRUS loquitur de liberatione eorum spirituum in Limbo, qui initio,

Digitized by Google

initio, dum adhuc fabricaretur Arca, & patientia Dei eos ad poenitentiam exspectabat, increduli fuerant aliquando de futuro diluvio; postea vero praedictionis veritatem experti & ad Deum vere conversi, quoad corpora quidem mersi aquis interierunt, sed quoad animas in Limbum descenderunt. Haec autem interpretatio sensui Ecclesiae magis conformis praehabenda Patribus, qui cum S. Augustino, S. Gregorio & Niceta platonico philosopho aliquantum haesitantes, non tam cespitaverint, quam reliquerint in medio rem necdum satis discussam.

§. IV. Corollaria.

Cum itaque Ratio & Rationis usus in diversis diversissimus sit, & in gentilibus nostrisque Philosophastris abusus saepius sit ac fuerit ad vitam & doctrinam a recta ratione plurimum abhorrentem; cumque affectuum rebellio, voluntatis deordinatio, studiorum inaequalitas omnium oculis pateant; nec non Magisterii interni neglectus, externi autem in plerisque defectus ingentia pervestigandae verae ad veram justitiam & aeternam salutem viae obstacula sint; cum tandem nemo unus luce fidei non collustratus verae Religionis ideam sit assecutus; cedat se seque submittat auctoritati infirma Ratio, & divinae Revelationi fallax Philosophia, quae in iis etiam, qui Christianam Revelationem confitentur, se sola tamen gravissimorum errorum magistra extitit. Quis enim nescit portenta opinionum circa Moralia aeque ac Politica, inprimis autem circa principia Jurisprudentiae Naturalis, quae sepositа Revelatione, ex sola ratione, statuere ausi sint Scriptores Heterodoxi, Thomas Hobbes in LL. de Cive & Leviathan, Puffendorff in Compendio de officio hominis & civis, Thomasius, Fleischerus, Schmausius & horum similes? Si viri etiam orthodoxi doctissimi simul & piissimi, licet Ss. Scripturae, Ss. Patrum ac utriusque Juris scientia ad praecepta naturalia rite cognoscenda

Digitized by Google

fcenda diligenter usi, vixdum ab errore in omnibus immunes fuerint (prout constat ex multis propositionibus a Sede Apostolica proscriptis) qua ratione iis, qui utne quemquam Legis Naturalis interpretem suis cupiditatibus adversum (sive humanus sive divinus is fuerit) audire cogantur, exclusa omni auctoritate tum sacra tum profana, divinis item Revelationibus posthabitis jus naturale ad suum spiritum privatum, ad propria commoda, ad effraenem sentiendi vivendique licentiam conantur fabricare; & quamvis ad tribunal rationis omnes provocent, alii aliis & saepe sibi ipsis apertissime contradicunt, reipsa in igni Naturae Magisterio.

DISSERTATIO IV.
DE RELIGIONE SUPERNATURALI.

SECTIO I.
De Revelatione Externa Verae Religionis.

§. I. PRAECOGNITA.

Religio pro cultu Dei legitimo ab omnibus accipitur. Undenam autem homo cultum Dei legitimum certo resciat? Nimirum vel per lumen rationis, si Deus ex creaturis cognitus exigat Religionem duntaxat naturalem, uti pro statu, ut vocant, Naturae purae; vel per specialem Dei ipsius Revelationem, siquid amplius praeter officia, quae sola ratio dictat, ab homine pro statu naturae elevatae, quem vivimus, requirat supernaturalis Religio, quae fide Deo loquenti praestita in deferendis Deo obsequiis mortales dirigat ceu dux certissima omnisque erroris nescia

Digitized by Google

nescia Magistra veritatis. Loqui nempe Deum necesse est, & manifestare superna atque inaccessa menti nostrae, quae nequidem ad arcana naturae pervidenda se exporrigit. Inde vero se prodit summa Incredulorum temeritas & malignitas, quorum alii negare Revelationis Externae possibilitatem, alii inutilem & homine ac Deo indignam asserere, alii divinae oeconomiae negotium omne alienum a ratione traducere ausi sunt.

His quidem displicet doctrinae Revelatae successiva evolutio; illis nec miracula nec vaticinia evincunt Revelationis existentiam; visum est aliis, omnia, quibus insistit Revelatio, facta negare, & Ss. Scripturarum suspectam habere fidem & auctoritatem; alii vero sepositis gravioribus armis illudere Revelationi, & quod nequeunt confutare, inficetis sannis exsibilare praesumunt. Quin eo pervicaciae prolapsum est id genus hominum perversissimorum, ut cum SPINOZA, HOBBESIO & BAYLIO contra divinam Revelationem, veluti contra rem lethiferam ac sollicite evitandam conclamantes, Deum prope ex natura, hominemque ex homine corruptissimis scriptis hactenus sustulerint. Contra hos sint

§. II. THEMATA.

I. *Religio debet esse Cultus Dei ab ipso Deo hominibus revelatus ac praescriptus.*

PROBATIO. Religio ceu cultus Dei legitimus Deo & dignus & gratus sit cultus, oportet; igitur Deus Religionis ipse auctor esse debet, sicut objectum & finis seu praemium est Religionis. Nam si terreni adeo Principes constituere assueverint, quibus observantiae signis velint a suis subditis honorari, nequid aut regia dignitate indignum, aut summae Majestati ingratum accidat; quam potiori jure Regi Regum, qui minutissima quaevis alia ad suam gloriam ordinat ac dirigit,

Digitized by Google

rigit, nihil magis cordi fuisse dicatur, quam augusta Religionis res, quae divinum honorem promovet, Dei laudes celebrat, & Deum Mundo manifestum facit? Non ergo infirmae mortalium rationi aut voluntati, minus Quackerorum deliriis aut Enthusiastarum phantasiae liberum reliquit Deus, Deum quocunque vellent cultu revereri; sed ad Religionem Deo dignam Deoque gratam, hoc est, divinitus revelatam ipsemet adstrinxit universos.

Profecto in hac nostrae naturae depravatione aut difficillimum, aut vix possibile est, ex sola ratione determinare cultum, qui infinitam Dei majestatem deceat, neque superstitiosum aut absonum quid redoleat. Undenam enim vix non in toto genere humano cultus Dei tot ritibus ac Religionum formis tam varius? undenam in ipsis etiam Ethnicorum sapientibus tam monstrosi circa Cultum Dei errores, tam ridiculi & a superstitione infames ritus, tam detestanda a libidine & crudelitate sacrificia; nisi ex illo Incredulorum putido mendacio, quod sola ratio ad determinandum Dei Cultum sufficiat; & ex illa Baylii impiissima sententia, quod errores in Religione ne Atheum quidem damnationi reddant obnoxium, si absit malitia? sed nempe abesse non posse, ratio demonstrat; proin a Deo Dei cultus legitimus est determinandus, qui sicut non sola lege naturali nos regere, ita nec sola Religione naturali se coli voluit; quod deinceps pluribus demonstrabitur.

Atque inde est, quod BOLINGBROCKIUS (operum suorum tolum. V. pag. 208.) quamvis invitus huic nostrae assertioni non obscure subscribat:

II. *Religionem a Deo hominibus revelandam ac praescribendam esse, fere persuasio naturalis est.*

PROBATIO. Id quidem confessus est SOCRATES in Platonis Alcib. 2. quod ignorent homines, quid Diis gratum sit, ac idcirco concludit; „nihil tutius atque consultius esse,

Digitized by Google

quam quiescere & exspectare, donec aliquis didicerit, quo nos animo & erga Deos, & erga homines esse oporteat. " PLATO in Epinomide „ neminem, ait, pietatem docere posse, nisi Deus quasi dux praeiverit ac Magister. " In Phaedone (qui est Dialogus de animae immortalitate) SIMMIAS dicit, idem sibi videri, quod Socrati, nempe difficillimum aut plane impossibile esse, veram pietatem ac Religionem certo cognoscere, „ nisi quis firmiore quodam vehiculo, aut verbo quodam divino transvehi possit. " TULLIUS vero quamvis glorietur, quod sic studuerit Philosophiae, ut omnes cognoverit disciplinas, tandem confitetur: „ mihi autem non modo ad sapientiam caeci videmur, sed ad ea ipsa, quae aliqua ex parte cerni videantur, hebetes & obtusi. " His suffragatur tota fere antiquitas cum LACTANTIO, dum scribit: „ verum autem scire, nonnisi ejus est, qui sit doctus a Deo. " Omnium sane temporum monumenta testantur, quod ubi ubi legum Conditores de Religione quidquam statuerunt, id omne tanquam coelo delapsum populi suspicerent.

ROMULUS & NUMA dum sacrificia ordinarent, ceu a Deo docti censebantur. LYCURGUM ab Oraculo Delphico instructum credebant. SYPHIS Rex Aegypti circa Sacra potissimum a commercio cum Diis celebrabatur. Nec artibus aut machinis opus erat Regibus, ut ritus & sacrificia a Diis se accepisse, subditis persuaderent, quod ipsa natura dudum gentibus persuaserat; quae idcirco omnes suae Religionis divinitatem mire extollebant, ac summe venerabantur. Igitur ubi de Religione ceu Cultu Dei legitimo agitur, non hominis, qui cultum debet, criterium; sed Dei, cui debetur cultus, beneplacitum verae Religionis norma est. Deus autem ut auctor Religionis cultum sibi gratum, ut objectum Religionis cultum se dignum, ut finis & praemium Religionis cultum undequaque perfectum jure deposcit; quem tristissimo generis humani fato sola ratio nunquam, nulla

Digitized by Google

nulla unquam Philosophia, etiam per sectas quam plurimas studiose culta, est assecuta.

§. III. Antitheses.

Religio Revelata non est aliud, quam ipsamet Naturalis Religio, sed emendata seu magis exculta; cum ergo haec tota sit in rationis usu, illa nihil praescribit, quod ratio non capit. Profecto sola ratione duce (prout de gentibus non obscure innuit Apostolus) amari ac honorari Deus ab homine potest; ut quid inde ab exordio Mundi Deus sit locutus, quo sui cultum homines edoceret, fide & praescriptis ritibus exhibendum?

Resp. Admitti ceu verum poterit assertum hoc sensu: Religio Revelata est Religio Naturalis vera, quae antehac per Idololatriae tenebras misere obfuscata, suo dein candori ac splendori restituta, nova nos notitia rerum utilissimarum ac jucundissimarum collustret, quas sola ratio humana vel nunquam, vel non ita certo cognovisset. Hac vero mente, quod Revelatio Externa verae Religionis nihil admodum contineat, quod sine illa resciri non potuerit, falsissimum est; cum ne unum ex omni retro memoria produxerint Naturalistae, qui (sive Socrates, sive Tullius aut Plato is fuerit) Deum ex creaturis cognitum sine fide, ut decebat, Deum coluerit & amaverit.

Adeant defensores illi Naturalis ac Philosophicae Religionis S. CYRILLUM ALEXANDRINUM L. VI. contra Julianum; ac quid ibi de Socratis cultu & amore Dei ad leges naturae Porphyrius edicat, audiant! audiant LACTANTII de philosophia, vita & Religione Ciceronis sententiam! L. III, Div. Inst. c. 14. Ipsos PLATONIS libros V. & VI. consulant, atque cum alias plenis buccis Naturae, Rationis, Sapientiae laudes creparent; jam, velint nolint, exclament: o praeclaram divini PLATONIS philosophiam! o sancta Religionis sic dictae Naturalis scitu, ubi pro naturae legibus jacturae ant molestiae metus est, pro ratione libido, & pro sapientia nulla non absurdissima sensa de Deo & cultu Dei! Quae sit doctrina Apostoli, nuperrime declaratum.

Digitized by Google

Sectio II.

Possibilitas ac Utilitas Revelationis Externae.

§. I. Praecognita.

Revelationis divinae triplex objectum esse potest; res videlicet ejusmodi, quae naturali ratione investigantur, sed ope revelationis facilius, clarius, certius, universalius, utilius; praesertim quia cum obsequio etiam intellectus & cum merito fidei cognoscuntur, uti sunt praecepta Legis Naturalis. Dein objecta, quorum cognitio creati intellectus perspicaciam exsuperat, uti sunt dogmata fidei & praecepta supernaturalia. Demum doctrinae, quas, ut ab omni suspicione erroris liberentur, quodam divinitatis sigillo munitas Deus homini tradit; sunt autem Prophetiae & Miracula invictissima illa divinae Revelationis argumenta.

Naturalistae plerique omnes, Bolingbrockius, Cherburius, Blountius, Rousseauvius & cumprimis Tindalius, quamvis, ubi e re sua esse videtur, Rationem ultra meritum deprimant; tamen ubi contra divinae Revelationis possibilitatem & utilitatem decertant, ultra modum extollunt humanae Rationis praestantiam ita, ut cum Legem quoque Naturalem summe claram, ab omni dubio expeditam, nullis egentem adminiculis, & cuivis rudi perviam depraedicent; solam Rationem ad eam semper & pro omni eventu intime pernoscendam sufficere contendant. Quippe hominum, si superis placet, oculatissimi non vident Legis etiam Naturalis profunditatem, vastitatem atque amplitudinem; simul autem hominis lapsi caecitatem, imbecillitatem, inconstantiam & perversitatem.

§. II. Themata.

I. ***Revelatio Externa Cultus Divini nullo modo impossibilis est, sed divinis attributis maxime congrua.***

Probatio. Ex parte Dei neutiquam repugnat (cum sit supremus Dominus omnium creaturarum) quaedam ad sui cultum,

Digitized by Google

cultum, quae Religione naturali praescripta non sint, hominibus imperare. Possit Deus hominem utut sibi charum charis simul omnibus, patre, matre, conjuge, liberis & fortunae bonis orbare; ac simul pro casu tam acerbo exigere, ut querelarum loco supplex sit adoratio judiciorum Dei; & non possit multo faciliora injungere? Possit paterfamilias, quo filiorum amorem & obsequium exploret, quaedam identidem exigere non absolute necessaria; & non possit Deus?

Neque ex parte creaturae rationalis ulla est repugnantia: non enim Deus aut nimia imponit, aut impossibilia praecipit, utpote Legislator infinite sanctus & justus; creatura autem rationalis, quo plus praestat operae, eo plus mercedis exspectat ab eo, qui inquirentibus se remunerator est, ac ipsemet suorum merces magna nimis. Tandem exigit ipsa Dei in homines summa benignitas, ut id revelet pater aeternus, qnod sibi relicta filiorum Ratio etiam sagacior nunquam detectura sit; cultum scilicet Dei legitimum, qui sit & dignus & acceptus Deo, homini vero ad vitae sanctitatem aeternamque salutem vere proficuus.

Adhaec necessaria est Revelatio: existit Revelatio: (quae deinceps conficientur) ergo possibilis est.

II. *Revelatio Externa summe utilis est, ceu clarior, brevior & perfectior via ad bonam vitam, veramque Religionem.*

PROBATIO. Quod vulgus hominum attinet, experientia constat ejusdem incapacitas ad discendam philosophiam: nam quia rude, caret ingenio satis acuto & caret otio: quia leve, praeceptionibus philosophorum raro benignas aures accommodat: quia pervicax, ad quamcunque disciplinam fuerit fortuito delatum, illi quasi affixum saxo adhaerescit. Jam vero loquente & attestante Deo non est opus in-

Digitized by Google

quisitione, neque acri & perspicaci ingenio, neque multo otio; quia per Revelationem sine labore ea innotescunt omnia etiam pueris, quae nonnisi post adultam aetatem & post longa studia consequuntur Philosophi. Ad divinam vocem arrectas aures habere solent, atque eorum animis impressa manent coelestia mandata, dum elabuntur humana. Denique praeceptionibus divinis mentem submittimus, nec contumaciter audemus contendere cum omnipotente. In omni vita civili, multo autem magis in rebus ad Religionem pertinentibus homines fide ducuntur: pauca perfecte norunt, plura credunt: nulli fere sunt, qui suum adhibeant judicium, & qui non id habeant ratum, quod judicatum vident ab iis, quos maxime probant: & ubi judicandum est, magis sunt a natura comparati ad recta de factis ferenda judicia, quam ad argumentorum vim explorandam, certitudinis moralis quam metaphysicae meliores aestimatores.

Philosophi vero etiam perspicacissimi in Revelatione seu externa legum naturalium promulgatione sine dubio multa invenirent veritatis & scientiae adminicula: nam 1mo. illa oculis exhiberet, quae solum ratiocinando ipsi concludunt; in quo sicut erroris summa securitas, ita facilitas maxima; uti si in scientia Mathematica sufficerent enuntiata theorematum sine demonstrationibus; cum ergo Revelatione caruerint VV. Philosophi; „errarunt velut mari magno (ut ait LACTANTIUS) nec quo ferrentur, intelligebant, quia nec viam cernebant, nec ducem sequebantur.“ Recentiores Naturalistae perfectiorem complexionem legum naturalium perfecerunt; an quia Pythagoram, Socratem, Platonem vincunt ingenio & gravitate, cum quibus complures eorum, nescio, an vel comparari possint? an non potius propter illam ipsam Revelationis lucem, quam ingrati aspernantur? Quippe ab Evangelio, quod fastidiunt, Theistae exscripserunt, quidquid boni habent, sicut meliora sua Platonici hauserunt ex Judaeorum scriptis; quod etiam ex parte

fecit

fecit Mahumetes. Atque ut exemplo domestico utar; unde alias, quam a Christianis Legibus, illa Majorum nostrorum rejecta jam nunc est inveterata invicem trucidandi libido, aut barbara potius gloria, contra maxime perspicuum Juris Naturalis principium: non occides?

2do. Si veteres illi a Deo accepissent praeceptorum naturalium complexionem; profecto in rebus maximi momenti, in Dei cultu, & in alia doctrina morali universa non fuisset seu monstrosa illa opinionum dissensio, seu tot & tam saeda errorum monstra. 3^tio. Vox Dei loquentis sustulisset omnem anxietatem ac dubitationem, quam in animis Philosophorum relinquere videtur Ratio, etiam circa res gravissimas & maxime confirmatas.

Praeterea sicut errorem a praeceptis morum & Religionis removet; ita summam iisdem praeceptis addit auctoritatem Externa Revelatio. Quamvis enim quisque investigare posset omnia vitae & fidei officia; multo tamen efficacius idem commoveretur ad ea exequenda, si eadem ab ipso Deo externe injungerentur, miraculorum splendore confirmarentur, & (quod praecipuum est) per divinam Revelationem in clariori luce constituerentur futura virtutis praemia & vitio destinata supplicia; quae interim sola Ratio imperfecte apprehendit, & circa ea homines sibi fingunt, quidquid velint. Sane si Deo admonente intelligamus, paratum esse nobis Regnum, visionem intuitivam Dei, immensum & inenarrabile gloriae pondus; sed contra manere impios horrenda supplicia, vermem nunquam moriturum, & ignem inextinguibilem: quis dubitet, quin majorem habiturae sint vim ad impellendos homines ad virtutem, vel ad coercendos a flagitiis hae expressae denuntiationes, quam fictae Camporum Elysiorum & Stygis imagines?

Inde est, quod Revelationem divinam propter utilitatem illius maximam summi Philosophi ardentibus votis expetierint, non sine spe tanti a Deo muneris suo tempore obventuri. Vide Thema II. Sectionis I. praeoedentis;

Digitized by Google

cedentis; nec non CLARKIUM, FORSTERUM, DITTONUM, HUTVILLIUM, & praeprimis P. BUFFIER S. J. in praestanti opere: Expositions des preuves les plus sensibles de la veritable Religion, a Paris, 1732.

§. III. Antitheses.

I. Incredibile videtur, Deum aut velle aut posse hominibus sese communicare; tum quia hominis vilitas a Majestate divina distat infinite; tum quia de modo unionis divinae cum homine nullo modo constat. Est quippe medium ad instituendos homines extraordinarium, a naturali constitutione disjunctum, quodque necessario fundari debeat in prodigiis, quibus fidem addere credulitas est.

Resp. Nequiter hic se humiliant Increduli alias superbissimi: si enim sincera & rationabilis sit eorum de sua vilitate confessio; fateantur necessum est, quod cum semetipsos ignorent, circa Deum & Dei cum homine unionem non possint erudiri, nisi a Deo; qui cum infinite bonus sit ac potens, de ejus voluntate se se modo, quo voluerit, communicandi hominibus, sive per lumen rationis, sive per lumen Revelationis, sive per inspirationem, sive per Incarnationem, non est ambigendum; licet is modus non sit admodum pervius humanae rationi, quae si omnia pervestigare omnino posset, nulla essent mysteria & dogmata fidei (objectum fidei liberae ac meritoriae) nulla Dei judicia abscondita aut investigabiles viae ejus.

Praesumptionis fundamentum contra veritatem Revelationis nequit esse ignorantia: quam multa enim in rerum natura & in ordine Providentiae Naturalis oculorum fugiunt & mentis aciem, quae ineptissime pronuntiaremus incredibilia? Adhaec major inter divinam oeconomiam & naturalem rerum ordinem intercedit connexio, quam solent Theistae suspicari. Demum si miracula sint possibilia, eaque patrandi causa sit legitima; quae est, quaeso, ista adversus

Digitized by Google

versus illam praesumptio? Numquid ante ducentos annos incredibile visum fuisset, quod sint animalia acaro millies tenuiora, suis tamen venis, arteriis, ceterisque artubus instructa? Nonne Siamenses, qui aquam frigore constrictam nunquam viderant, rem incredibilem pronuntiant potiori jure, quam Theistae miracula? cum illud Siamensium judicium nulla ratio ipsis cognita elevat, & legibus naturae ipsis cognitis phoenomenon istud non videtur consentire: at Revelationem probabilem adeoque miracula etiam (sine quibus Revelatio vix habet auctoritatem) credibilia facit hinc opis divinae necessitas, illinc divina bonitas, quibus permoti inter Ethnicos sapientissimi hanc a Deo gratiam & petierunt & exspectaverunt.

II. Revelatio seu Mosaica seu Christiana gravissimum onus & credendorum & agendorum imponit hominibus. Homines ea saepius abutuntur; jamque occasio extitit multarum calamitatum. Denique perquam levis semper fuit Revelationis efficacia ad temperandas hominum passiones: sed primum divinam bonitatem, alterum sapientiam, & postremum potentiam Dei infinitam minus commendant; itaque Revelatio non ita est congrua divinis attributis, ut praetexunt ejusdem defensores.

Resp. Duo sunt, quae Deus ab homine potissimum exigit, fuga mali & exercitium boni; haec ut certius obtineret, varias leges & ritus imposuit, quibus ceu repagulis etiam aditum mali praecluderet; non secus ac prolis incautae amantissimus parens eam non solum prohibet ab ultima praecipitii margine, sed a vicinis ejusdem locis; ne si ferat se, quo licet, proruat, quo non decet. Etiam providentiae divinae naturalis muneribus homines abutuntur, & Revelatio per lumen naturale homini a Deo facta, ad moderandam hominum vitam, multo leviorem efficaciam habere deprehenditur, quam habet Revelatio e. g. Christiana. Non ergo a Thei-

Digitized by Google

stis judicandum est de divinis institutis ex hominum moribus, sed ex legum scopo. Ratio & Fides admonent, quid faciendum; & Fides melius admonet. Utraque multa habet ad virtutem incitamenta; sed Fides habet potentiora. Neutra vero cogit ad amplectendam virtutem, neutra tollit arbitrii libertatem.

III. Lex Naturalis tam est perfecta, ut nihil ad mores & Religionem pertinere possit, quod quisque etiam idiota non pervideat. Deinde quid interest, siquis pius in Deum, benignus in proximum sobriusque sit, motivis excitatus naturalibus an revelatis? Virtute sola delectatur supremum Numen, & quaecumque institutio etiam coelestis huic fini subservire debet. Quae igitur utilitas Revelationis?

Resp. Quam mala fide identidem oggerunt toties repressa minuti Philosophi? Quis unquam Philosophus officiorum vitae & Religionis summam confecit sine maximorum errorum admixtione? Quotusquisque eorum fuit animo ita comparatus, uti Ratio praecipit; & disciplinam suam non ostentationem potius scientiae, quam legem vitae putavit? Qui factum, ut sola ratione duce ne una quidem gens in Veri Dei legitimum cultum inciderit? Qui contigit, ut sola gens Judaica Veri Dei notitiam habuerit? Nonne summo hominum bono legem & ipsa continet naturalem Religio Revelata, constans, perpetua & flecti nescia vitae regula, externa & nova legum naturalium promulgatio sine admixtione erroris ac superstitionis, & cum nova earundem auctoritate a miraculis aliisque argumentis ad vulgi captum valde accommodatis? Veras virtutes & vitae sanctitatem, quae Deo grata sit, & gratum hominem faciat, undenam hauries limpidius ac certius? an ex monstrosa veterum, aut ex corrupta Recentiorum Naturalistarum philosophia? An ex Revelatione Mundo coaeva, quae constanti & perpetua Traditione ad nos pura & incorrupta decurrens, a singulari doctrinae

Digitized by Google

ctrinae puritate suspicienda est, praeceptis morum optimis instructissima, nobisque commendatissima a viris in omni aetate ab insigni pietate conspicuis?

Quam igitur praeclare LACTANTIUS pro hac contra illam: „da mihi virum, qui sit iracundus, maledicus, effraenatus; paucissimis Dei verbis tam placidum, quam ovem reddam. Da cupidum, avarum, tenacem; jam tibi eum liberalem dabo, & pecuniam suam plenis manibus largientem .... Nam quis haec Philosophorum aut unquam praestitit, aut praestare, si velit, potest?" L. III. de falsa sap.

IV. Ratio prae Revelatione certa est; nam illa parit certitudinem metaphysicam, & demonstrationi innititur, haec vero nonnisi moralem, quae est ab auctoritate. Facilior etiam via est ad veritatem per Rationem, dum contra difficillimum sit, dijudicare Revelationem veram a falsa; tum ob varietatem praetensarum Revelationum, & cujusvis Nationis de sua Religione a Diis accepta persuasionem; tum ob perpetuam variationem in Religione per Traditionem propagata. Id certum, quod hodie apud gentes magis excultas clarior vigeat cognitio legum naturalium, ad quas si caecutiit Antiquitas; nihil id prorsus obesse potest perspicuitati illarum legum in se clarissimarum.

RESP. Cum praecepta morum & fidei per se evidentia non sint, nec plerique hominum valeant conficere demonstrationes; manet Revelationis summa utilitas respectu multitudinis. Manet quoque respectu sapientum, quia externa promulgatio praeceptorum naturalium, confirmata miraculorum & vaticiniorum splendore, confirmat animos jam veritate per rationem imbutos, efficitque magis constantes, dubiis & supicionibus minus obnoxios; est lucis quoddam augmentum & magis auctoritativa, quam ea, quae fit per rationem; & cum omnes sensus feriat, attentionem majorem provocat. Moralis certitudo ceu hominum ingeniis magis accommodata eandem vim habet in vita civili, quam habet metaphysica. Adhibemus fidem sensibus & testimoniis homi-

hominum sine ulla errandi formidine. Cui principio philosophico firmius adhaeremus, quam factis positis in consensione hominum? Prius dubitaremus de aequalitate trium angulorum in Triangulo & duorum rectorum, quam de existentia S. KILIANI & ejus glorioso martyrio. Sic quamvis immortalitas animi solidissimis argumentis fuerit a Platone & aliis demonstrata; tamen CICERO scripsit, quod multi alii experiuntur: „dum lego, assentior; cum posui librum, omnis illa assensio elabitur.“ Et quod demum argumentum ad convincendum etiam philosophum esset magis accommodatum, quam mortui sepultique amici frequens apparitio, & de rebus hujus & alterius vitae sermo gravis & constans in iis circumstantiis, cum omnes sensus sine ulla perturbatione essent liberrimi? Igitur sensus & consensio hominum eam pariunt certitudinem, quae Rationi quocunque nomine certae quoad vim & efficaciam ad persuadendum nullatenus cedit.

Facilius inveniri posse praecepta vitae per rationem, quam per auctoritatem Revelantis, plane absurdum est; cum experiamur, nullos plane priori modo informari, totum autem genus humanum institutione a parentibus, Magistris & publica fide accepta, ubique erudiri. Homines facile instituì, difficulter philosophari, abunde stabilitum. Mutationi exposita est Religio Traditione propagata: numquid minus Religio promulgata per rationem, cujus in diversis usus diversissimus est? Sed libri, quibus innititur Revelatio, possunt interpolari & adulterari. Quam ridicula conclusio; omnes ergo libri sunt corrupti? Ex vanissima suspicione contra innumeros & integerrimos testes concludere, temeritatem habet maximam. Quod in systematis philosophicae Religionis major quaedam claritas in rebus compluribus hodie vigeat; hoc omne perfidi a vera Religione apostatae secum abstulerunt; uti antehac dicta manifestant.

V. In

Digitized by Google

V. In omni aetate Populi, qui Revelationis auctoritate ducebantur, novarum semper revelationum percupidi fuerunt; nec ullo tempore Impostores deerant, qui Populos fallerent; ut idcirco probandi sint spiritus, utrum ex Deo sint. Hoc vero examen longe difficilius est, quam Rationis ductu ipsam veritatem invenire.

Resp. Populi semper avidi fuerunt novarum Revelationum; esto. Ergo nulla vera; quae consecutio philosophi? Unde orta est haec populorum ad recipiendas Revelationes propensio, nisi ex conscientia suae ignorantiae, & sensu illius indigentiae, in qua erant constituti; aut ex antiquissima Traditione a communibus parentibus accepta, qua sciebant, Deum olim cum hominibus locutum esse? ergo contra communem hominum sensum negant Theistae, Revelationem esse utilem, & deprecantur munus ab omnibus expetitum.

Impostores discernere, nullo modo tam difficile, quam ex sola ratione omnem veritatem dignoscere: nam rudibus ad omne examen ineptis omnia aequaliter sunt difficilia, & summa eorum felicitas est, si forte nascendi hoc summum acceperint a divina providentia beneficium, ut cum lacte suscipiant veritatem, cujus inveniendae pares non fuissent. Aliis quamvis ad ratiocinia ineptis facilius est, factum dijudicare, quam philosophica disputatione veritatem invenire; cum experiamur eos bene contexere narrationem facti, cujus ipsi testes fuerunt, & recte judicare de aliorum relationibus. Demum quod prudentiores & doctiores, qui solent praesidere ceterorum hominum Religionibus ac opinionibus, summas in Religione Revelata utilitates reperiant, ex alibi dictis indubium est.

Se-

Digitized by Google

Sectio III.

Necessitas Religionis Revelatae.

§. I. Praecognita.

Est haec ac fuit multorum sententia, potuisse haud dubie aeternam salutem consequi eos, qui in statu Legis Naturae per bis mille annos Deum coluerint ex creaturis cognitum, & a gravioribus peccatis sese abstinuerint, quae ipsa ratio dictat rationi adversantia. Cum enim Numen benignissimum omnes homines velit salvos facere; medium salutis aeternae ita debere esse comparatum contendunt, ut obtineri ab omnibus possit; quod proin aliud non fuerit, quam lex illa naturalis. Fuit namque aeterna salus non uni alicui genti tunc alligata, sed sicut lex, ita salus una omnibus communis. Multa etiam pro illo statu, quo Dei natura minus homini perspecta erat, humanae imbecillitati indulsisse Deum excogitata a prudentioribus symbola Divinitatis, per quae rudiores clara Dei notitia non imbuti, quadam ipsis etiam Patriarchis, Tharae inprimis & Abrahamo, nec non Labano & Jacobo consueta sensibili ratione Deum colerent & adorarent. Posthac ubivis terrarum invalescente Dei & legis naturalis aut oblivione aut ignorantia, cum homines ipsa illa symbola pro Diis haberent; gentem aliquam peculiarem ex omnibus discretam fuisse, quae certis instructa legibus reliquis exemplo esset. Hac vero servitute & legum jugo excusso tandem venisse Messiam, qui tot legibus ac ritibus abrogatis primam illam libertatem restituerit, revocata sola lege morali, ac naturali de Deo notitia, addita tantum Fide in Christum.

Atque hujus sui systematis hoc ponunt fundamentum, quod de divina bonitate non sit praesumendum, velle tot hominum myriades aut olim propter defectum fidei in Christum, aut hodie propter fidem non rectam in Christum ad tartara

Digitized by Google

tartara detrudere. Tametsi vero id genus Naturalistae nostris Incredulis, qui omnem & Revelationem & Fidem divinam explodunt, aliquantum aequiores videantur; tamen par fere impietas paribus armis profliganda est.

§. II. THEMATA.

I. *Necessaria semper fuit Revelatio Externa Religionis, ceu Legis universos obligantis.*

PROBATIO. Religio est universalis omnium Regula obligans & pueros, qui inde a teneris ad cognitionem, timorem & amorem Dei, ad justas veri & aequi leges adstringuntur; & plebejos, qui inter virtutes & vitia discernere; & tenuioris ingenii homines, qui modo non sint animi impotes, nulli rectae rationis officio deesse debent. Haec vero Regula nequit esse duntaxat humana; cum hominis in hominem non sit tanta auctoritas, quae (tametsi ARISTOTELIS aut PLATONIS aut cujusvis sapientioris Philosophi fuerit) vel unius hominis, nedum totius gentis humanae conscientias ligare valeat ceu ineluctabilis; unice proin a Deo Revelante, cujus infinita est sapientia, veracitas & Majestas, ea est repetenda.

Nimirum inde ab exordio naturae rationalis certissima edocuit experientia; 1mo. plerosque mortalium non admodum intentos fuisse in rerum invisibilium notitiam ac contemplationem; minus affectos ad Divina, quam humana; abreptos cura terrestrium prae illa bonorum coelestium; & corporis, quam animae studio magis addictos. 2do. Magisterio destitutos, tametsi vellent, haud potuisse tot inter Mundi illicia, hominum scandala ac vitiorum impedimenta, solo rationis lumine ad Dei Veri, Unius ac Providi cognitionem cultumque legitimum, ad spem firmam aeterni in coelis praemii, ad suae mentis immortalitatem rite aestimandam eluctari. 3tio. Magisterium, siquod fuit, non fuisse

pro

pro universis, quod liquet ex dictis; nec fuisse sufficiens ad tot tantaque Religionis officia omnibus efficaciter persuadenda, utpote sola auctoritate humana nixum, eorum scilicet Magistrorum, qui perpetuas inter se discordias foverent ipsi, ut quod uni verum, alteri falsum, aut dubium videretur; ipsi quamvis perspicacissimi, post longissima tamen studia qua ancipites circa veritatis ex Revelatione certissimas, qua in omne genus errorum prolapsi; ipsi, quod melioribus auspiciis aliquando invenere verum (uti de animae immortalitate & de praemiorum poenarumque aeternitate) non habentes tamen pro incunctanter vero & certa Regula morum.

Atque idcirco acutissimi quique Populorum moderatores pro asserenda suis legibus ac institutis ineluctabili auctoritate, easdem ex inito cum Superis consilio prodiisse, commenti sunt. Igitur quovis tempore ad excutiendas erroris ac dubii nubes lumine Revelationis indigebant mortales universi.

* Verissime jamdum pronuntiavit LACTANTIUS de Religione mere philosophica & naturali: „ Sed nihil ponderis habent illa praecepta, quia sunt humana; & auctoritate majori, id est, divina illa carent. Nemo igitur credit, quia tam se hominem putat esse, qui audit, quam est ille, qui praecipit. " L. III. c. 27.

II. *Revelatio Externa semper necessaria fuit ad cognoscendum Primi Hominis peccatum, hujus poenam & remedium.*

PROBATIO. Quis est homo, qui naturae corruptae malignitatem & miserias non sentit vixdum natus? qui non perpetuae inter carnem & spiritum contradictionis tragicos effectus experitur? qui, dum corpus quamvis ex imperio Numinis animae subditum, animae tamen constanti rebellione obluctatur, meliora quidem videat & probet, sequatur tamen deteriora? qui suae rationis caecitati, voluntatis deordinationi, & concupiscentiarum rebellioni non merito ingemiscit?

Digitized by Google

miſcit? Inde vero Ethnici etiam, CICERO & PLINIUS conqueſti, quod homo a natura non ut a matre, ſed ut a noverca in lucem editus ſit; inde ſummi etiam Philoſophi PYTHAGOREI & PLATONICI inferebant, nos in ſtatu multo feliciore primum conditos, & in hunc quaſi purificationis ſtatum detruſos fuiſſe, ad luendas hic poenas criminum illic patratorum; inde alii duas in nobis animas eſſe delirarunt; inde tota fere antiquitas ſibi perſuaſum habebat, eo in ſtatu (in quo nunc eſt) hominem a Deo minime creatum eſſe; alioquin, cum tantus ſit operis creati defectus, in ipſum autorem redundaret; nec inſtituti divini eſſe, quod naſcamur irae, non gratiae filii; ſi vero ita ſit, injuriam eſſe, cum omnis ira feratur in autorem injuriae; igitur irato Numini injuriam ab homine illatam fuiſſe; quisquis autem inferat injuriam, eum jam exiſtere; aliquis proinde, isque primus homo eſſe debuit, qui filius irae natus non ſit, ne in infinitum fiat progreſſus. Funeſtam igitur mutationem naturae integrae in depravatam, nocentem, & ream a primorum parentum culpa derivari, extra omne dubium prudens poſitum eſt, ſemperque fuit.

Undenam autem, quod natura aliquando integra extiterit; quod Primus Homo praevaricando legem divinam ea integritate exciderit; quod unius hominis peccatum & cum eo mors in omnes homines pertranſierit; certo reſcirent omnes Mundi aetates, atque omnium aetatum homines, licet gentiles, niſi ex Revelatione divina ſcripta vel tradita; qua Deus, cui ſalus noſtra curae eſt, ut tales eſſemus, quales eſſe debemus, nos ſcire voluit, quales fuerimus; qua ut hominem ſuae conditionis ac miſerrimi ſtatus (in quo nunc eſt) pudeat, fecit cognoſcere illius gloriam, unde exciderat; qua voluit hominem ſibimet imputare, quod patitur, ac divinae miſericordiae ſe vel inde obſtrictum eſſe intelligat, quod non patiatur graviora; quodque cum homo per ſeipſum merito finiti valoris haud valeat, nec Deus ipſe

Digitized by Google

ubi posset satisfacere, eum modum & rationem inierit Dei sapientia, qua & homines bearet, & justitiae satisfaceret, Deum-Hominem ordinando Redemptorem: nam homo esse debuit, qui pro hominibus satisfaceret; & Deum esse par fuit, cujus satisfactio esset infinita.

Itaque tametsi in administratione naturali vestigia deprehenderentur tanti Mysterii de lapsu & reparatione gentis humanae; tamen (ut docet S. AUGUSTINUS L. IV. contra Julianum) sine revelationis luce rem duntaxat, hoc est, corruptionem naturae agnoverunt; causam vero, nempe peccatum (ut vocant) originale, multoque magis ejusdem remedium innixum meritis Christi omnes ignorarunt.

Testatur Cl. HOOCKE Tom. II. legisse se in antiquissimis Aegyptiorum scriptis; „ in primo coeli statu hominem supremae rationi interius unitum fuisse, & in suis actionibus justitiam secutum; animum ejus sola tunc delectatum veritate, immunem ab omni errore. " STRABO L. XV. pag. 713. de hac Indorum doctrina testatur: " olim omnia plena erant triticeae & hordeaceae farinae: fontes alii lacte, alii aqua fluebant ... Homines autem ob satietatem ac luxuriam ad contumeliam se transdiderunt. Jupiter igitur illum statum exosus omnia abolevit, & vitam per laborem degendam instituit. " In quae sensa commentatur CAUSABONUS: „ Nemo dubitabit haec legens ex eo esse ficta, quae nos sacra pagina docet de statu primi parentis ante lapsum. "

III. *Revelatio Externa cumprimis necessaria est ad cognoscendum & obtinendum Finem Hominis ultimum.*

PROBATIO. Finis, ad quem Deus hominem creavit, non est alius, quam illa merces nostris laboribus promissa; quam corona illa, quae manet victores ex hoc rerum mortalium conflictu egressos; quam propositum nobis praemium aeternae beatitudinis, quae sit clarissima Dei visione inchoanda, amore perficienda, & gaudio complenda sempiterno. Hunc tam sublimem & excelsum Finem (cum vires humanas superet) merito vocamus supernaturalem, non liquido cognoscendum, nisi per lumen Revelationis supernaturale, nec certo obtinendum, nisi ope gratiae super-

natu-

Digitized by Google

naturalis. Quantumvis enim communis omnium populorum ac temporum consensus de aeterna hominis felicitate non obscure testaretur; tamen nec vera illius obtinendae media suggerere, nec, in quo sit vera & aeterna hominis felicitas, tota retro antiquitas (quae luce caruit Revelationis) clare pervidere ac rite statuere unquam potuit; in Campis Elysiis quaerens gaudia immortalium animorum, quae nec sunt, nec vera esse possunt, nisi in coelis & in Deo. Ubi vero ad rite cognoscendum Finem hominis Ultimum superna Revelatio; ibi ad eundem certo obtinendum praeter Revelationem divinae gratiae auxilium plane necessarium est.

Ut ad Deum remuneratorem accedere possit homo, necessaria omnium fides, quae Deus credenda proposuit; necessaria omnium obedientia, quae Deus praecepit agenda; necessaria omnium expiatio, quae contra Deum homo deliquit; necessaria virtutum merita, quae coelesti, supernaturali ac aeterno digna sint praemio; necessaria omnium executio, quae ceu media ad aeternam salutem Deus ordinavit. Undenam autem horum omnium (inter quae altissima mysteria, sacerrima Sacramenta, leges, veritates & virtutes supernaturales sunt) aut sufficiens sine divina Revelatione cognitio; aut sufficientes ad eorum omnium observantiam sine gratia divina vires in homine, tam ad divina & coelestia caeco, quam infirmo? Ergo vel nulli unquam Philosophi cognoverunt, aut potuerunt cognoscere omnem veritatem; vel impleverunt aut potuerunt implere omnem obligationem ad perfectam Religionis & Morum informationem pertinentem.

Quid enim inter cetera ad Religionem tantum attinet, quantum cognitio viae & modi, quo peccata expiari possint, & placari infensum sceleribus Numen? At dum malum aperiebat Ratio, & conscientia minitabatur; remedium nullum afferebat Philosophia. Poenitentia nunquam visa est Philosophis, neque videri debuit expiatio criminis sufficiens,

Digitized by Google

ad ulciscendum legum divinarum contemptum, ad vindicandam divini imperii majestatem, ad manifestationem divinae sanctitatis; hinc ad sacra omnis generis & expiatoria sacrificia veteres ubique confugerunt, ipso etiam litantes humano sanguine; quae tamen sacrificia minus probarunt sapientes, quasi exspectandum esse, donec reconciliationis inter Deum & hominem modum Deus ipse hominibus significaret.

IV. *Revelatio Externa Religionis, quantum omnibus semper necessaria, tantum fuit omnibus communis.*

Probatio. Utprimum condidit Mundum, etiam se manifestavit homini Deus, & lapso promisit Messiam ex muliere nasciturum; horum testem constituens Adamum. Hic tametsi filiis ac posteris easdem revelationes ac promissiones divinas communicaret; tamen prima jamdum Mundi aetate hominum culpa factum, ut eae penitus obliterarentur, nisi in Enocho, Lamecho atque aliis quibusdam Sanctis fides in Deum, spes in Christum & veritatum divinarum notitia ac veneratio perstitissent. Invalescente hominum malitia missus a Deo Noemus, quem cum reliquis submersis solum servaret Deus, divino hoc miraculo cum potestatem, tum voluntatem salvandi Mundum comprobando, spem hominum in Messiam denuo corroboravit. Vigente etiamnum memoria Noemi Deus Abrahamo undique ab idololatris cincto Messiae adventum iterato promittit. Hunc Isaac & Jacob cum suis in fide & spe exspectabant; & quamvis abominatio terram undequaque oppleret, haec in verba moriens ac filiis benedicens Jacob: „Salutare tuum exspectabo Domine; " Revelationis divinae testis extitit incredulo orbi.

Inficiant Magia & Idololatria Aegyptios, atque Aegyptii ipsum etiam Dei populum secum abripiant; erit Moses & cum Mose plures erunt, qui Deum adorent, Messiam exspectent,

Digitized by Google

ſpectent, & bona ſperent aeterna. Graeci & Latini falſis Divinitatibus, Poetae Theologiis & Philoſophi Sectis diverſiſſimis aeque ac falſiſſimis orbem inundant; nec deſunt tamen in medio Judaeae homines electi cumprimis Prophetae, quorum Vaticinia ſimul cum Judaeis diſperſa per totum fere Mundum: abundant vero etiam imagines ac figurae de Meſſia, de Meſſiae adventu, de modo & tempore adventus.

Demum in plenitudine temporum venit Meſſias; & quamvis contra Chriſtum & Eccleſiam Chriſti Reges, populi & gentes infremant, portae tenebrarum ſchismata & haereſes evomant, regna & imperia quaevis collabantur cum ſtupenda ubivis rerum omnium cataſtrophe; tamen Vera Chriſti Religio in hunc diem adorat Deum, qui adoratus fuit ſemper, nulli unquam mutationi aut errori obnoxia, tot ac tantis inſignita praerogativis & characteribus, ut inexcuſabilis ſit, qui eam non internoſcat atque amplectatur. Sic ergo communis erat neceſſaria Revelatio divinae Religionis, & omnibus & ſemper, ut ad omnes gentes ea potuerit pervenire; quae ſi non pervenit, hominum, non Dei culpa non pervenit.

§. III. Antitheses.

I. Si Revelatio quam neceſſaria omnibus, tam fuit omnibus communis; cur Deus non fecit taliter omni Nationi, & judicia ſua non manifeſtavit eis? Cur Judaica Religio in Arabiae deſertis & ad unius populi divinis beneficiis indigniſſimi uſum conceſſa? Cur Chriſtiana etiam doctrina in Judaea ſolummodo fuit a Chriſto praedicata, cujus tametſi in variis Mundi partibus ſenſim propagatae innumeri populi vix ullam in omni aetate notitiam habuerunt? Si Deus voluit Revelationem omnibus neceſſariam; debuit quoque omnibus, olim quidem via prophetiae, ac hodie via praedicationis Evangelicae, ne ſit acceptor perſonarum, ſed pater ſuorum amantiſſimus, eandem communicare.

Digitized by Google

Ita Scriptor Anglus libri: Oracula Rationis.

RESP. Exponant Theistae, cur vel in ordine Naturalis Providentiae alii hebetes, alii ingeniosi; alii nativa quadam prudentia imbuti, alii leves & inconsiderati; alii humani & benigni, alii crudeles & ad malum propensi nascantur? Cur Deus alios bonis fortunae, optima institutione, omnibus bonae beataeque vitae adminiculis adjuverit; alios in adversa fortuna sine iisdem reliquerit, vel etiam permiserit, ut ab infantia traderentur Dominis flagitiosis, qui ad omne scelus eos erudirent? Si hujus in rebus humanis exposuerint causas varietatis, nos quoque explicabimus secundum eadem principia, cur in oeconomia Revelata eadem facta sit hominum distinctio & discretio. Ab ortu Mundi illuxisse quandam Revelationis lucem, constat ex dictis. Quippe manifestum, quod Deus VV. Patriarchis fuerit locutus; quod omnes gentes non sine lumine superno conspiraverint in offerenda Deo sacrificia; quod prima aetate hominum origini propinquiore ad Dei unius cultum indigerent sola Traditione ab ADAMO ac NOEMO accepta; quod inde Religionis notitia diu steterit in Oriente, prout Melchisedechi, Abimelechi, Jobi & aliorum exemplis comprobatur; quod ignotus multo tempore Idolorum cultus etiam Romae, in veteri Gallia, in Graecia & in Aegypto a ritibus de se innoxiis ceperit; quod posthac (ut fieri amat) creverit superstitio, ac evanescente ex hominum mentibus primaeva rerum institutione pleno alveo orbem prope universum inundaverit.

Non ergo Populis Revelatio, sed populi defuerunt Revelationi. Sed investigare, ob quam causam Deus nec olim, nec hodie omni Nationi locutus sit aut per Prophetas, aut per Christum, aut per Apostolos, aut per inspirationem; id plane vilissimum est in arrogante Philosopho, nempe perscrutari vias Dei investigabiles, divinam oeconomiam ad humanum tribunal cogere, atque audere infinitam consiliorum penetrare abyssum.

Satis

Digitized by Google

Satis ac prope nimium pro homine (qui omnis Dei inimicus nascitur) quod Deus illuminet omnem hominem venientem in hunc mundum, via Rationis, via Illustrationis, via gratiae ad fidem & salutem vere sufficientis.

II. Revelatio, quae sit universalis omnium Regula, ad instituendam Veram Religionem & bonam vitam cunctis necessaria, debet esse certa & evidens: cum credibile non sit, Deum voluisse ad homines mittere legatos sine clarissimis legationis suae signis, aut obligare universos ad Religionem, de cujus veritate docti etiam & sapientes dubitant. Quae autem certitudo ac evidentia Religionis Revelatae; cum viri etiam acutissimi post multam positam operam in explicandis fidei Christianae fundamentis assensum denegent; imo Evangelium totius Judaeae gentis testimonio refellatur? Revelatio perficit Religionem naturalem; sensibili ergo ratione, ut omnia mysteria & dogmata comprehendi faciat, exposcit ipsa notio Revelationis. Perfectissima Religio est, quae est omnium clarissima; cum illa, quae praedicat mysteria, contradictiones involvat & diffidentiam causet. Deus, quem adoro, non est Deus tenebrarum; sed lucis, qui & lumen rationis indidit homini, ut scitu digna & necessaria perviderет omnia.

Ita ROUSSEAU Emile L. III. pag. 105 - 39. inde deducens pestifera haec capita: non esse instruendos infantes circa Dei existentiam, vitam futuram & principia morum, prius quam ipsi sunt rationis lumine ea clare percipiant; non oppido certam esse Mundi creationem; omnia Mysteria a Religione eliminanda; non rationem sacris literis, sed has rationi subjiciendas; liberum esse unicuique cogitare, loqui, scribere de Religione, prout libuerit.

Resp. Ne in ordine quidem naturali natura & providentia Dei, vel humanae vitae principia sua evidentia ita percellunt hominum mentes, ut ad assensum cogantur; id manifestum ex gravissimis dissidiis Veterum circa omnia, quae sunt in Philosophia certissima, nec non ex turpissimis errori-

Digitized by Google

bus totius fere humani generis circa divinam naturam & Religionis naturalis principia. Quippe insevit natura humanis mentibus solummodo semina scientiae & virtutum, scientiam & virtutem non dedit, quae fructus sunt industriae & meditationis aut liberalis institutionis, quibus mediis carentes homines illos naturae igniculos sic quandoque extinguunt, ut nusquam naturae lumen appareat; ex quo tamen male inferret ROUSSEAU, vanam esse scientiam & virtutem. Numquid in vita etiam civili ceu stultum rideret ROUSSEAU, qui nihil ageret ex eo, quod non haberet certissime compertos exitus suarum actionum?

Deus lucis, non tenebrarum, Deus est: sed qui lucem habitat inaccessibilem, qui Deus absconditus vocari amat, & qui posuit tenebras latibulum suum; quod ipsum docet Religio. Nimirum circa oeconomiam Revelatam Deus voluit esse locum merito in recto usu omnium facultatum, intellectus & voluntatis; sapientissime ergo actum, ut Religionis splendor omnium oculos haud statim feriret, ut libera essent judicia, & „ut sermo Evangelii tanquam lapis esset lydius, ad quem ingenia sanabilia explorarentur;“ ut ait GROTIUS. Num Mosi & Prophetis, Christo & Apostolis manifestissima missionis divinae fuerint argumenta; ii solum dubitant, qui illorum claritati attentam mentem denegant, uti ROUSSEAU; aut qui majorem adhibent diligentiam ad inveniendas difficultates, quam in ponderandis rationibus, uti ROUSSEAU. Res non ideo certae sunt minus, quae a talibus non admittuntur, qui Deo, summae veritati credere renuunt, ut rationi credant suae etiam in naturalibus tenebricosae.

III. Ratio & Lex naturalis hominibus a Deo data est ceu vitae Regula relate ad Deum, seipsum & proximum; nulla ergo necessitas Revelationis est, praesertim cum lex tota naturalis contineatur pauciissimis veritatibus simplicissimis, scilicet

Digitized by Google

ſcilicet notitia exiſtentiae & perfectionum Dei; & quod ad praxin attinet, obligatione uti honorandi ac diligendi rerum omnium parentem Deum, ſic omnia entia rationalia, cum quibus eſt nobis juris communio, benevolentia proſequendi. Haec autem duo praecepta omnibus obvia ac notiſſima, atque in omnium mentibus uniformia eſſe, nemo ignorat.

Ita in Libro: Les Moeurs.

RESP. Simili ratiocinio conficiam adverſus Incredulos, nullos naſci ſurdos aut caecos, quia datus eſt a Deo oculus ad res videndas, nec vane a Deo ſapienti & bono datus eſt. Item, nullum eſſe in Mundo malum nec phyſicum nec morale, quia haec nobis non videntur conſentire cum Dei ſumma bonitate. Nullius ergo roboris ſunt argumenta metaphyſica contra facta clariſſima. Eſto, quod Ratio & Lex naturalis, dum natura adhuc integra eſſet ac incorrupta, fuerit perfecta vitae regula; non vero in praeſenti conditione naturae humanae: certum enim, quod ratio cujusque hominis illam perfectionem jam non habeat, quam habuit homo primum conditus; ſicut certum quoque videtur, primam hominis progeniem non fuiſſe caecam, neque ſurdam. Utrum Deus ab hominibus maleſanis illa omnia exigat, quae ab hominibus ſanis exigebat: & utrum homines naturalia officia, quae primus homo integer praeſtitit, nunc non poſſint praeſtare; non eſt hujus loci definire. Sine dubio parens optimus eſt aequus creditor, qui metere non vult, ubi non ſeminavit, uſuram talenti commodati tantummodo repetens, & ſi amplius voluerit, vires daturus ampliores. Id certum, eſſe homines in ſumma difficultate veritatis inveniendae & virtutis exercendae, quae difficultas reddit veriſſimum, quod Lex Rationis ſit imperfecta, conſtituens hominem in magna indigentia opis alicujus ſupernaturalis.

Principia illa Legis Naturalis pauciſſima non aeque ſunt aut fuerunt ante propagationem Religionis (uti jactitantur a

Geg Thei-

Digitized by Google

Theistis) manifestissima, & in omnium mentibus uniformia; cum teste TULLIO in LL. de Nat. Deor. „perdifficili & perobscura quaestio sit de natura Deorum, quae & ad agnitionem animi pulcherrima est, & ad moderandam Religionem necessaria. De qua tam variae sunt doctissimorum hominum tamque discrepantes sententiae . . . " Et apud eundem L. de amicit. „mihi semper, inquit PLATO, vitium est, & etiam nunc videtur, hominum ad rectam vitam institutionem omnium longe difficillimam . . . " cui ibidem consentit ARISTOTELES. Idem vero TULLIUS L. II. de leg. dicit, „raro evenire, ut vel in senectute homines sapiant, rectasque habeant rerum notiones. " Si vero Philosophi optimi & gravissimi tantas in investigandis primariis veritatibus illis difficultates experiantur; quanto magis abest rudis plebs ab hac officiorum perfecta comprehensione, cum illa contineantur tanquam conclusiones in principiis per argumentationem evolvenda, & per difficilem quandoque seriem consectariorum.

IV. Si Revelatio est necessaria maxime ideo, quod Ratio hominis sit imperfecta, & sine Revelatione lex naturalis non clare cognoscatur; ergo plurimorum salus redditur impossibilis: maxima enim pars hominum rudis, inculta, agrestis, imo in sylvis enutrita ad Revelationis & legis supernaturalis notitiam pervenire non potest; hac autem destituta nequidem officia naturalia satis cognoscit. Quis autem de Ente infinite bono & justo vel cogitare audet, quod hominum aeternam salutem alligaverit qua legi naturali valde obscurae, qua legi supernaturali plurimis imperviae?

Ita ROUSSEAU, TINDAL, & quod mireris, BASNAGE.

RESP. Non imputatur in culpam aut in poenam, quod quis invitus ignorat; quicunque ergo Revelationem penitus ignorat, quidquid ex hac ignorantia perpetrat, nec culpae subjacet, nec poenae. Attamen Revelatione sic destituti in multis

Digitized by Google

tis impingunt etiam contra legem naturae, quamvis ſine peccato (ut ajunt) formali; igitur fatendum eſt Theiſtis, quod pro Legis Naturalis neutiquam in omnibus clariſſimae notitia atque obſervantia & utilis & neceſſaria ſit Revelatio. Ipſi vero Theiſtae peccati etiam formalis reatu ſtringuntur, quod cum poſſint praeceptorum naturalium uberiorem notitiam conſequi per ipſam Revelationem; hanc revelationem, quam ipſa Ratio ſuadet, nulla ratio diſſuadet, & multiplex ratio perſuadet, perfide abjiciant, ne ſuos illi mores cogantur attemperare.

Divina ſane ac infinita bonitas eſt, quae delicta adverſus Legem Naturae ex invincibili ignorantia perpetrata abſolvit a reatu; quae Revelatione ſua Rationem & Legem Naturalem adjuvat; quae vitam conformem iis, quae manifeſtat Ratio, ulteriori beneficio dignatur; quae facientem, quod eſt in ſe, fidei & ſalutis aeternae mediis vel ſolitis, vel inſolitis etiam neutiquam deſtituit. Sed & juſtitia Dei infinita eſt, quae Incredulos Majeſtatis ſuae ſcrutatores opprimit; quae culpabilem praeceptorum naturalium ignorantiam, neglectum & contemptum Revelationis, & mores Theiſtarum nec Rationi, nec Revelationi conformes pro graviſſimis flagitiis habet; quae fidem divinam, qua ſe indignos faciunt arroganţes Philoſophi, transfert ad gentes; quae tandem in die illa multo tolerabiliora paganis, quam Theiſtis, ſupplicia decernet.

V. Finis cujusvis Religionis eſt facere bonos & virtuoſos, ad quod ſolae leges conducunt, nihil autem ſeu dogmata ſeu Myſteria Revelata; maxime cum haec dicantur eſſe ſupra Rationem, atque hoc ipſo ſint contra Rationem. Quod vero pugnat cum Ratione, nec medium eſt virtutis, nec Religionis objectum eſſe poteſt; ac proin Revelatio minime neceſſaria eſt, quin etiam indigna Vera Religione. Ita Bayle, & Les Moeurs.

Resp.

Digitized by Google

Resp. Vera est Religio, quae devovendo totum hominem Deo, totum hominem efficit bonum. Bonum autem, cognoscere quodvis verum, cum nulla veritas (quamvis diversi ordinis) contradicat veritati; sicque perfici intellectum, cujus objectum est omne verum: bonum, credere Deo revelanti ceu primae & summae veritati; sicque intellectum humanum captivari in obsequium fidei: bonum, obtemperare Deo praecipienti; sicque voluntatem, & quasvis alias facultates devinciri obsequio legum divinarum: bonum, suae naturae imbecillitatem ac depravationem, & horum originem malorum certo rescire; sicque Dei clementiam opemque cum humilitate exposcere: bonum, Dei-Hominis nosse labores, dolores & amorem erga nos summum; sicque ad fiduciam in meritis Redemptoris, ad horrorem peccati, ad amorem infiniti amoris vehementius accendi . . . Cum igitur Revelatio de peccato Originali, de Incarnatione Verbi & de aliis Fidei dogmatibus ac Mysteriis totum hominem ita Deo devoveat vereque perficiat; quis ambigat, per Revelationem constitui Veram Religionem, cujus duo sunt cardines, credere & operari ita, ut nemo sit bonus, qui alterutrum negligat aut contemnat.

Attamen Mysteria Theistae contemnunt & dogmata quaevis supernaturalia; eoquod cum Rationi non congruant, Rationi opponantur. Acsi inter opponi & congruere non sit medium, scilicet esse ordinis superioris? Non est statuenda oppositio inter ea, quae se invicem excedunt, ac ubi inferiora non contingunt superiora, quae a suprema & divina Ratione hominibus communicata tanta auctoritate praestant, ut tametsi Ratio humana pugnaret cum divina, huic potius auscultandum foret, atque illa nullo esset loco habenda, vel ipso Baylio teste; fere sicut sensuum relatio parum valet in iis, quae sunt purae rationis. Deus imbecillitati humanae consulturus fecit hominem sibi ipsi incomprehensibilem, quo minus posset conqueri, si Deum non comprehendat; hinc

fideles

Digitized by Google

fideles vere humiles & quod comprehendunt, & quod non comprehendunt, adorant; probe gnari, hanc vitam eſſe tempus tenebrarum, in altera primum vita removeri velamina, diſſipari umbras, & veritatem omnino detegi. Incredulus, quod non comprehendit, vel negat, vel in dubium vocat, nihil convictus vel a voce Prophetarum, vel a docilitate caeca humilium, vel a loquela facunda miraculorum. Et quid ultra requiret? an deſcendat Deus in terram ad edomandam ejus obſtinationem? Deſcendit, nec tamen major eſt fides Increduli, imo pejor exin incredulitas. Deus homo factus, Deus crucifixus, Deus mortuus; ecce myſteria fidei noſtrae, ſed & objecta Incredulitatis!

Vide BAYLII Reponſe aux queſtions d'un Provincial ch. 161. Tom. III.

VI. Myſteria & Dogmata Supernaturalia ſunt extra limites humanae intelligentiae; huic ergo applicari non poſſunt. Sunt incomprehenſibilia; ergo & incredibilia: nam per revelationem rerum ſupernaturalium Deus homini loquitur, ut intelligatur & loquenti habeatur fides. Pleraque Myſteria Revelata manifeſte pugnant cum principiis Naturae etiam univerſaliſſimis; & vera ſint ac certiſſima, quae contradicunt veritati? Nulla ergo neceſſitas Revelationis relate ad Myſteria, quae Rationis lumen extinguunt, fundamenta naturae evertunt, & legem tollunt naturalem.

Ita TOLANDUS, & auctor Libri: Les Princeſſes Malabares...

RESP. Certum, quod nonniſi ignorantia ſit aut levitas & falſa metaphyſica, quae Myſteriis affingat contradictionem; cum ipſemet BAYLIUS ſuo Joanni Clerico tandem confeſſus ſit, nullam dari demonſtrationem contra veritates fidei, & quascunque rationes illis oppoſitas & de facto & de jure nullas eſſe. Poteſt homo homini patefacere ſua cogitata vel ſonis articulatis, vel ſcriptis characteribus, vel aliis ſignis; & non poſſit, qui poteſt omnia, Deus revelando

Digitized by Google

velando supernaturalia se se homini rite communicare, vel immediate agendo in animas hominum, vel afficiendo sensus & organa corporis humani? Sint Mysteria in se supernaturalia, sint aliqua etiam in se inexplicabilia, sint vero etiam incomprehensibilia comparate ad infimi hominis captum; non vero comparate ad miracula, vaticinia, aliave signa evidentis credibilitatis. Non sit homini plurium Mysteriorum notitia philosophica, quae declaret, quomodo & quare, ut sciat; sed est tamen revelata, quae satis exacte proponit veritatem & motivum fidei, ut credat. Theistae, quibus incredibile est, quod comprehendi non potest, evacuant Mysteria, & cum Mysteria naturae non intelligant, capere praetendunt mysteria gratiae; nec prius credere volunt, quam dum nihil credendum supereſt; qui si in omnibus evidentiam requirunt ad fidem; edicant, quaeso, quomodo inter se concilientur Dei immutabilitas cum ejus libertate, aeternitas cum temporaria creatione, praescientia cum libertate humana?

Revelet Deus, & intelligent omnes, quod Deus sit locutus, cujus auctoritas & testimonium, quid enuntietur per terminos, satis sunt ad fidem Mysteriorum. Quamvis autem evidens non sit, quid sit locutus, quomodo & quare res ita se habeat e. g. circa mysterium Trinitatis; attamen ex parte cognoscimus, cum notum sit omnibus, quid nomine naturae ac personae veniat; sed ex parte prophetamus, cum nemo comprehendat modum, quo termini simul connectantur, aut quo in unica Natura Divina tres sint subsistentiae, quae totidem personas divinas constituant.

Quod Mysteria gratiae debili rationi nostrae aut principiis naturae videantur repugnare; id prope necessarium est, ut submissioni nostrae respondeat meritum, & fides laudem virtutis habeat; dum Intellectus humanus divinae Revelationi ex tot argumentis certissimae acquiescit prudenter judicans,

Digitized by Google

dicans, de Infinito enuntiari posse infinitas propositiones veras; cum ab humana ratione finita attingi nequeat veritas propositionum numero infinitarum. Verumtamen principia naturae saltem universalia & ad divina aeque ac humana pertinentia non pugnant reipsa cum Mysteriis fidei; vel quia veritas utrinque conciliari rite potest; vel quia oppositio non est facienda inter ea, quae sunt infimi, & quae sunt supremi ordinis: horum enim tanta auctoritas est, quanta est Dei, qui omnem olim altitudinem sapientiae philosophicae, Magiae diabolicae, nobilitatis ac potentiae extollentem se adversus scientiam Dei toto orbe destruxerit: omnemque intellectum quamvis sapientia sua praefidentem vicerit, & in captivitatem redactum Christo & Evangelio subjugaverit; qui jamdum in creatione Mundi stultum ostenderit illud axioma Philosophorum: ex nihilo nihil fit; stultum in Incarnatione illud: Deus corpore, loco, tempore concludi non potest; in Passione Domini istud: Deus immortalis pati & mori non potest; & in Eucharistia illa Heterodoxorum principia: corpus nequit esse in puncto, & duo corpora nequeunt esse in eodem loco.

Quam igitur verum illud Apostoli effatum: „nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus Mundi?“ 1. Cor. I. 20.

VII. Hominem a statu perfectionis & felicitatis culpa primorum parentum in labores & aerumnas praesentis aevi deveniisse, videtur repugnare Divinae sapientiae, justitiae ac bonitati; ut neque Prophetiis, neque miraculis, neque ullo prorsus argumento vindicari queat. Methodus reparandi humani generis per mediationem Filii Dei Incarnati tam singularis est & absona, ut refugiat mens sana, nec fidem addere possit; nulla ergo necessitas est Revelationis ad cognoscendum seu dogma peccati originalis, seu Mysterium Incarnationis.

Addit LA METRIUS: si vero docet Revelatio, nos in peccato conceptos fuisse, ex quo dein vehementes illi sensationum delectabilium

Digitized by Google

bilium appetitus in nobis enascuntur; hic status erit naturalis, in quo & manendum & emoriendum sit.

Resp. Quod felicior primi hominis conditio fuerit, ac nunc est; & quod funesta haec mutatio ex culpa primorum parentum contigerit; id ex communi & constanti populorum Traditione accepimus; id Poetae in suis de aureo seculo carminibus reliquerunt; id ipsi etiam sapientiores Philosophi, Pythagoras, Plato & alii (quamvis fors allegorice doctrinam nostram exposuerint) putaverunt, quod liquet ex dictis. Non ergo Religio Revelata facit nos miseros aut malos, sicut nec causa est nostrae a parentibus in Deum rebellibus originis. Quod per poenitentiam haud valeant homines suis malis afferre medelam; neque id efficit Revelatio, sed plana res est ab experientia, quae nimis omnibus comperta testatur, poenitentia non reddi firmiorem valetudinem jam infirmam, nec morbis seu corporis seu animi poenitentiam mederi.

Si vero etiam in Societate civili (cujus constitutio pertinet ad Providentiam naturalem) poenitentia nunquam visa est sufficiens expiatio criminis, ut ad vindictam scelerum poenae repetantur, quandoque etiam universam familiam omnesque posteros malefactoris attingentes: quo fundamento negant Theistae, hanc administrationis rationem locum habuisse in initio Mundi, aut habituram in vita futura? Demum quod methodus reparandi generis humani per mediationem Filii Dei Incarnati (si generatim consideretur) naturali etiam rerum ordini valde analoga sit, vel exinde patet, quod in ordine naturali nostra perfectio & felicitas magna ex parte ab aliorum hominum mediatione pendeat. Nonne parentum mediatione nascimur? Nonne Magistrorum mediatione explicantur facultates? nonne omnes vitae jucunditates per aliorum hominum mediationem accipimus? Et supernaturali constitutioni adversetur, consulere hominum

Digitized by Google

num ſaluti mediatione Chriſti, qui eſt auctoris noſtri Unigenitus? plura, ubi de Religione Chriſtiana.

Illa vero LAMETRII argutatio tam eſt heteroclita, quam eſt ipſe homo paradoxus: ad revelationem circa peccatum originis provocat; ex eadem ergo revelatione addiſcat, quod homo etiam pro ſtatu (ut vocant) naturae lapſae vere liber poſſit, ſi velit, fraenare concupiſcentias & rebelles animi ſui propenſiones compeſcere ope ſupernae gratiae, quae omnibus praeſto eſt; media ſalutis aeternae conſectari, & merita & praemium ſupra naturam longiſſime elevata adipiſci.

§. IV. COROLLARIA.

Itaque cum in ſtatu, quem vivimus, & magna ſit hominis dignitas, ad quam aeternus Conditor ac Redemptor Deus hominem elevavit; & magna etiam vilitas, ad quam peccatum hominem depreſſit; nihil utilius, nihil magis neceſſarium homini, quam Religio Revelata, ut humanae tum dignitatis tum vilitatis diverſum edoceat principium, ac utrique ſalubre medium, uni quidem animi demiſſionem, alteri vero animi erectionem adhibeat; ne vel ex deſperatione, vel ex praeſumptione homo proruat in perditionem. Namque altera facile aequabit Deo, altera beſtiis: illa naturam incorruptam, haec irreparabilem ſtatuet. Atque exin Sectarum quondam diverſitas exorta, praeprimis Stoicorum, Epicureorum, Dogmatiſtarum & Academicorum; quorum alii perſpecta duntaxat naturae humanae praeſtantia elationem; alii conſiderata ſola naturae corruptae miſeria abjectionem animi ingerebant, geminam ſcaturiginem vitiorum omnium, quae ſecta altera refugiebat ceu praeſumptuoſa, altera ceu deſperabunda liberrime omnia ſectabatur; indeque etiam Academicis omnia incerta, Dogmatiſtis omnia erant certiſſima; quamvis illos natura, & hos ipſa ratio confutaret.

Digitized by Google

Ecquis autem utrique malo rite medebitur, nisi Revelatio? Haec dum justos, quos ad ipsius Divinitatis participationem attollit, facit memores peccati & miseriae & erroris & mortis ex peccato; haec dum injustis, quibus aeternum vae intentat, gratiam offert Redemptoris, qua convertantur & vivant: peccatum & gratiam ceu vera contrarietatum in homine principia ita exponit, ut terrorem incutiendo iis, quos justificat; & inspirando solamen iis, quos condemnat, cum spe timorem dexterrime jungat; ac infinite magis, quam valeat superbia naturae, elevet dignitatem hominis a Deo-Homine reparati, quin tamen ingerat superbiam; ac infinite magis, quam valeat sola ratio, deprimat vilitatem hominis, qui omnis nascitur filius irae & servus peccati, quin tamen agat in desperationem.

Atque ita Religio Revelata (cum sola sit expers erroris ac vitii) sola est Magistra hominum, ad docendas veritates & virtutes, ad dedocendos errores & vitia, quovis tempore ac cuivis mortalium summopere necessaria.

Sectio IV.

Revelatae Religionis Existentia.

§. I. Praecognita.

Sat notum omnibus, homines non solum de Deo, sed etiam ad Deum loqui, cum suis precibus Dei opem implorant; Deum vero ad homines locutum aliquando fuisse, pernegant Theistae, eoquod divinae ad nos locutionis (praeterquam quod vix possibilis ac inutilis videatur) indicia nulla sat idonea dari existiment. Ubi ergo demonstratum a nobis fuerit, quod Deus pro omni statu, Naturae, Legis & Evangelii plura hominem nosse voluerit, quae per lumen rationis naturalis non innotescunt; quodque reipsa extent semperque extiterint aliqua ad memoriam nostram a Majoribus

Digitized by Google

ribus prodita, quae nec sciri, nec scribi, nisi Deo peculiariter revelante, potuerint (uti est prae ceteris futurorum praenotio, quae omnium non tantum Christianorum & Judaeorum, sed & gentilium Philosophorum ac Poetarum consensu vim nostrae rationis & facultatem excedit) indubia erit Divinae Revelationis existentia.

§. II. THEMATA.

I. *Existit Divina Revelatio, quae Verbo Dei dicto, scripto & tradito continetur.*

PROBATIO. In omni aetate & statu hominum Deus locutus est. In Lege Naturae sanctissimis illis Patriarchis, ADAMO, NOEMO, ABRAHAMO; & quidem Primo Homini praecipiendo: „de omni ligno paradisi comede; de ligno autem scientiae boni & mali ne comedas; in quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris.“ Gen. II. 16. Alteri vero parenti gentis humanae severe edicendo: „carnem cum sanguine non comedetis.“ Gen. IX. 4. „In quo benedicendae erant omnes Nationes terrae ... egredere de terra tua, & de domo Patris tui .... & excidetur ex vobis omne masculinum.“ Gen. XII. XVII. XVIII. In Lege scripta longe plures extiterunt, cumprimis autem MOSES & PROPHETAE, ad quos Deus verba fecerit. In Lege Gratiae praeter Prophetas, quos ea initio habuit, ipsum Dei Verbum auditum est, nobisque Deus in FILIO locutus. Cum igitur Verbum dictum non sit aliud, quam quod a Deo, vel ab Angelo Dei vicario auditur: cum de praedicto Dei Verbo non solum Mosen, sed antiquissimos etiam Scriptores alios habeamus testes: cumque nihil eorum, quae Deus hac ratione locutus fuit, aut lex aut ratio naturalis dictaverit; certissime existit semperque extitit Divina Revelatio in Verbo Dei dicto.

Verbum Dei Scriptum, quod Legi Naturae aut defuit, aut cujus saltem nullum authenticum extat monumentum, in

Digitized by Google

Lege Scripta multis Codicibus sacris (quibus divina oracula continentur) consignatum totius antiquitatis fides attestatur & praedicat. Lex Gratiae etiam suos habet libros divinos, & majoris quidem momenti, summa omnium seculorum ac populorum veneratione comprobatos.

Verbum Dei Traditum eloquuntur pro Lege Naturae ea omnia, quae de re sacra & cultu divino a primis parentibus accepta magna cura quasi per manus tradebantur. In Lege Mosaica fuisse divinas Traditiones, evincit illa Christi ad pharisaeos exprobratio, quod genuinas ac divinas Traditiones adulteraverint; imo nonnisi traditione illum ritum tenebant, qui faeminis ad peccatum originis eluendum adhiberi consueverat; cujusmodi remedium extitisse, omnes consentiunt. In Lege demum Nova quot & quanta non fecit auctor fidei & gratiae CHRISTUS JESUS, quae oculato teste sancto JOANNE nullo volumine comprehendi possint. Hinc Ecclesia suas Traditiones servat Christi & Apostolorum ore acceptas, & nudis verbis jam inde ad nos transmissas.

Itaque in Verbo Dei Scripto & Tradito exstitit Revelatio Divinae Religionis, certissima ex totius generis humani fide ac persuasione.

II. *Sacrarum Scripturarum semper fuit ac esse debet summa fides & veneratio.*

PROBATIO. Scripturae Sacrae 1mo. nihil enuntiant, quod fidem non mereatur, aut cujus non dentur exempla plurima aeque digna fide; nihil quod genio & ingenio illius aevi, circumstantiis personarum, aut Nationum (de quibus loquuntur) moribus non exacte consentiat; id quod prodigio simile in Historia Foederis tam antiqui, dum coaeva aliorum Scriptorum monumenta a fabulis & mendaciis ferme omnia scateant. Siqua obscuritas aut ambiguitas se se objicit; hoc fere totum est circa unum alterumve textum perperam

Digitized by Google

peram intellectum, circa historiam aevi nostri moribus ac crisi non satis accommodam, aut circa aliam apparentem in Genealogia aut Chronologia difficultatem; ut mirum sit, Theistas (quamvis de hisce rebus ob linguae usum, mores, sensa, loca, tempora & varias differentias aliarum Nationum Orientalium nobis parum cognitas, ob temporis longinquitatem & narrationis brevitatem rite dijudicare ipsi omnium minime valeant) propterea toti tam venerando fidei depositi illudant, narrationes sacras suis ideis & anecdotis accommodent, ad sensus extraneos quaevis detorqueant, & quidquid apertum ac verum, sanctum & divinum est in Libris divinis, proscindant atque exsibilent.

2do. Scriptores Sacri candore ac simplicitate, veritatis integerrimo studio, zelo divinae gloriae maximo, atque aliis Theopneustorum hominum characteribus ubique ita praefulgent, ut ceu veracissimi hominum, & a quaestu seu aeris seu famae remotissimi, omnium quoque fide dignissimi sint; qui demonstrant, quod enarrant; qui rerum ac temporum catastrophen, quam consignant, ipsi vivendo contigerunt, vel saltem eidem proximi fuerunt; quorum sinceritatem vel ipsae apparentes hinc inde antilogiae manifestant; quae scriptis evulgant, pleraque Ephesi, Jerosolymae & celebrioribus in locis, atque publica in luce gesta erant; ea libertate styli ac securitate usi, ut (quod humana duntaxat sapientia certo prohibuisset) non tantum suos & suae gentis, sed & summorum virorum (qui capita & fundamenta Religionis erant) Abrahae, Davidis, Petri & Pauli naevos propalarent; ut tametsi pro veritate verbera, carceres & mortem ferrent a Judaeis & gentibus; tamen veritatis revelatae hostes Scriptorum authentiam nunquam inficiarentur.

3tio. Tota Antiquitas; scriptores fere omnes, qui in mores & regiones orientalium accuratius inquisierunt; Mytholo-

Digitized by Google

thologia etiam gentilium, in qua si veritatis supereſt veſtigium, ex ſacris Literis depromptum fuit; quin & hoſtes Religionis Judaicae ac Chriſtianae, nolint velint, Ss. Scripturarum divinitatem, antiquitatem & auctoritatem atteſtantur; prout erudite ac copioſe demonſtrant Euſebius, Grotius, Huetius, Prideaux, Schuckford, Lavaur, Lardner, Biſcoe, Köcher & alii Recentiores, ex quibus manifeſtum, quod nulla unquam monumenta Hiſtorica (uti illa Ss. Scripturarum) tanta fuerint accuratione diſcuſſa, & nulla alia tam concordi aſſenſu declarata ceu veriſſima; quod doctrina in Libris divinis contenta tam ſit pura & ſancta, ut ſi gens humana ſuos eidem mores conformaret, feliciſſimus foret orbis terrarum; quod denique apud omnes Gentes ſumma Ss. Bibliorum veneratio viguerit, ut jam dum trecentis annis ante Chriſti adventum Rex PTOLEMAEUS verti curaverit Hebraeum Codicem in graecum idioma, ac Regi ARISTAEUS enarraverit de Theopompi irreverentia erga Ss. Codices, in uno vertigine cerebri, & in altero oculorum caecitate vindicata ita, ut hic caecutiret, & ille inſaniret, dum ſuam tandem perfidiam ejuraſſent cum propoſito, nunquam deinceps Libris Divinis ad nugas & fabulas abutendi. Capin' Theiſta?

III. *Divinae Traditiones ejusdem cum Sacris Scripturis auctoritatis ſunt.*

PROBATIO. Verbum Dei Traditum aeque eſt Verbum Dei, ac Verbum Dei ſcriptum; cujus ſumma auctoritas non eſt a ſcriptore vel traditore, a calamo vel ore, ab atramento vel aure, a charta vel corde, ſed ab eodem Revelationis traditae ac ſcriptae divino auctore. Si hujus infinita ſapientia & veracitas omne excludit dubium, omnemque removet ſuſpicionem erroris a Verbo Scripto, quidni a Tradito? Si hujus infinita Providentia conſervandae Ss. Scripturarum integritati mire invigilet, quidni conſervandae divinarum Traditio-

Digitized by Google

ditionum authentiae; cum utrinque sit Verbum, quod Deus locutus est? Quin ausim dicere, Verbum Traditum non majoris quidem auctoritatis, sed potioris conditionis esse, quam Scriptum: nempe traditione quadam tenemus, Vulgatam illam, ut vocant, Editionem veram esse & legitimam; & licet Florentinum ac Tridentinum statuerint, tot & non plures sacri textus Codices, hos & non alios esse admittendos; hoc tamen ex antiqua Ecclesiae traditione didicerant.

Imo, quod sit in Ecclesia quaedam Regula Fidei fallere nescia, licet ex sacris paginis habeamus; id tamen ex communi quadam traditione firmius tenemus, quae sacri textus germanum sensum retinet, quem multi in multis aliorsum, atque scripta sunt, flectere ac detorquere facile possunt. Igitur recte credit, qui cum S. Augustino Evangelio non crederet, nisi ecclesiasticae traditionis auctoritate niteretur: recte sentit, qui cum S. Chrysostomo nihil amplius quaerendum esse judicat, ubi ad Traditionem perventum est: recte docet, qui cum Apostolo praedicat, servandas esse a cunctis fidelibus omnes Traditiones ab Apostolis seu verbo, seu scripto relictas: pessime vero sibi ipsi contradicit, qui rejicit Traditiones, ac soli textui insistit. Si enim duntaxat id divina fide tenendum, quod in Ss. Libris scriptum est, (quod ipsum in iis nuspiam legitur) ergo vel hoc ipsum non scripto, sed traditione tenetur; si vero id traditione accepimus, alia quoque esse possunt, nudo verbo non scripto jam inde a Christo ad nos transmissa.

§. III. Antitheses.

I. Si Deus locutus est (ait Rousseau Emile T. III. pag. 99 - 129.) cur mihi non est locutus? Nonne id Deo perinde fuisset, ac mihi consultius contra periculum perversionis? Tandem quid obsit, nulli praetensarum

Digitized by Google

Revelationum assentiri; dum certus sum circa agendorum obligationes? Serviam Deo in simplicitate cordis, atque ea praecise addiscam, quae mei sunt officii, parum sollicitus de doctrina, quae ad mores & vitae rationes non attinet.

RESP. Dubium plane est, ROUSSEAU & ejus assecias, qui ad tantam lucem veritatis Evangelicae (quam is alicubi confitetur) nihilominus dubitant, dubiturosne fuisse, si Deus ipsis locutus fuisset. Procul dubio huic inspirationi divinae suum illud inconceptibile, contradictorium & ἀδύνατον iterato opposuissent. Item cur minus timenda cordis mei deceptio, quam aliena delusio? adhaec uti Deo liberum, loqui ad homines; ita liberum, huic vel illi homini loqui. Tune ausis obstrepere summae veritati, cui placuit Prophetis loqui & Apostolis; Ecclesiam vero eam custodire divinam locutionem, ac fidelibus fidelissime tradere? Itane sapientia Numinis ROUSSEAUVII dementiae victima cadat?

De vita & moribus suis quae debuccinat, verba quam splendida, tam sunt fucis illita. Quid si Deus ad ea te obliget officia, quae nescis, aut quae sola Ratio non attingit? Eccui mortalium in statu elevationis ad finem supernaturalem sit certitudo de notitia omnium suarum obligationum abs revelatione? Quae cordis simplicitas sine perfecta cordis submissione ad nutum supremi Numinis, sine animo ac studio, investigandi Revelationem reipsa extantem? Nonne inter omnia hominis officia non sola voluntatis, sed intellectus etiam obedientia est, Deo loquenti aeque ab intellectu, ac Deo praecipienti a voluntate praestanda? Cui certo non constat, falsam esse quamcunque Revelationem; nec tamen inquirit, sed contemnit; is fallit & fallitur, cum dicit, nescire se ac adimplere omne suum officium, injurius Deo, incurius salutis.

II. Prae-

Digitized by Google

II. Praecepta divina de ligno scientiae boni & mali, de non comedenda carne cum sanguine, atque de circumcidendo omni masculino, non fuerunt universo hominum generi imposita; aut si praeceptum illud Adamo datum, ejusdemque praevaricatio, & redemptionis per Messiam necessitas ad omnes omnino homines pertinebat; eccur labis originariae contagio, atque divini Redemptoris promissio non statim omnibus patefacta, nec statim ab omnibus cognita fuit; illa omnibus funestissima, haec vero omnibus optatissima?

RESP. Si poenam cuncti mortales luimus mortem per peccatum ingressam in mundum; quidni & culpae rei simus, cui illa statuta est poena? Ad omnes quippe pertinet illud: „in sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de qua sumptus es; quia pulvis es, & in pulverem reverteris.“ Legem NOEMO datam strinxisse etiam posteros, vel ex eo conficitur, quod qua fuit auctoritate lata, eadem fuerit multo post tempore abrogata. Quod ABRAHAE praeceptum fuit, stringit universos, at spirituali sensu, quo videlicet Abraham pater noster est, fideique ac spei nostrae typus & exemplar. Si enim de illo dictum: „credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam.“ de nobis tenet illud, „accedentem ad Deum oportet credere, quia sine fide impossibile est, placere Deo.“ Quod Abrahae promisit Deus: „noli timere, ego protector tuus sum, & merces magna nimis:“ hoc nos quoque excitare debet ad spem futurae gloriae, quae est in coelis ipsius Dei visio facie ad faciem; Theistas vero edocere, quod ad felicitatem aeternam sibi comparandam Abrahae haud visum fuerit sufficiens, suum cuique mortalium reddere, & mores suos ad praescriptum rationis exigere; qui insuper fide duce & ex amore optimi Numinis parentes & patriam deseruit, per gentes & regiones exteras peregrinatus est, & ad filium adeo charissimum immolandum extitit paratissimus; hisce conten-

Digitized by Google

dens, Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis viribus diligere.

Equidem placuit Altissimo successiva evolutio Revelationis de venturo Redemptore ita, ut ADAMO serpentis, mulieris & seminis allegoria; ABRAHAMO, ISAACO & JACOBO iterata Messiae & promissio & praedictio sufficeret; Prophetas autem indies perspicua magis collustraret notitia de legato illo coelesti, de Reparatore Mundi deperditi, de Legislatore populorum, de lumine in revelationem gentium, de salute Israelis, de Sancto Sanctorum, qui deleturus sit terrae iniquitatem, spiritu Dei repleturus orbem terrarum, aeternam & justitiam & pacem daturus omnibus hominibus; quos etiam fines ac munia Messiae palam omnibus & ubique praedicabant. Attamen omnes Patriarchae & Prophetae qua desideriis ac votis, qua vaticiniis, figuris & ceremoniis de Messia abunde testati sunt ad necessariam & de peccato Adae, & de adventu Reparatoris fidem. Tota certe Natio Judaica hac semper spe repleta fuit, quae tam altis etiamnum radicibus fixa haeret, ut post septendecim seculorum durissimam servitutem cum incredibili malorum omnium tolerantia exspectent, qui venturus est; sed qui dudum venit.

III. Libri Sacrae Scripturae sunt vitiati; cum Ss. Patres, IRENAEUS, JUSTINUS & HIERONYMUS Judaeis ac Haereticis impingant crimen Scripturae adulteratae. Sunt inter illos libri plures deperditi, & plures apocryphi, quos passim omnes aut ignorant aut abjiciunt. Nulla extant amplius Autographa. Apographa, praesertim Hebraica & Graeca, non sunt authentica, prout de his fatentur ipsimet orthodoxi. Apographum autem signatum testibus fide dignis in foro fidem facit, cum exemplum apographi quacunque firmatum auctoritate nullius sit ponderis. Latina denique versio a mendis fere sexcentis ac innumeris lectionibus

nibus variantibus deformata est. Quae igitur divinitas Revelationis descriptae in libris, quorum nulla est authentia?

Ita fere LOCKIUS L. IV, de Intellig. hum. c. 16.

RESP. Apage naenias Incredulorum contra totius generis humani contestationem! Nonnulla Bibliorum Exemplaria ab haereticis corrupta, & versiones aliquas a Judaeis, Aquila, Symmacho & Theodotione male redditas fuisse, conqueruntur Patres: quid paucorum hominum impudentia officiat divinae Revelationi, aut sacrorum Voluminum substantiae? Catholicorum Exemplaria, ne circa fidem & mores, aut res majoris momenti depravarentur; id cavit Dei Providentia, nec cura Patrum aut Episcoporum unquam permisit. Quantopere cordi fuerit Ecclesiis, ut haberent emendatissimos Codices Ss. Scripturarum, vel indefessa ORIGENIS & S. HIERONYMI studia satis declarant.

De libris deperditis quis scit, utrum Canonici aliquando fuerint, an inspirati divinitus, an non sub aliis Nominibus nunc extent in ipsis libris Canoni insertis? Et quis dubitat, iis jam deperditis sua Canonem V. T. integritate valere, maxime si hi ad illum nunquam spectabant? Numquid sine iis in hodierno Canone elucet Revelationis divinae, Religionis Judaicae & Thearchici Regiminis idea omnibus numeris absoluta? Hanc recipiant, hanc venerentur Theistae, & salva res erit. Quos universalis Ecclesia a Divinarum Scripturarum canone excludit, & nos excludimus ceu apocryphos; quin vel minimum decedat Revelationi, cujus divinitas inde magis commendatur. Credat, agat Theista, quae ex hodierno Canone N. T. credenda & agenda proponit Ecclesia; & certus sit de summa vitae ac Religionis perfectione.

Verum autographa requiris Incredule? requiro & ego autographa Sanctorum Patrum, imo Scriptorum profanorum. Si non exhibeas; ex tota antiquitate nullum suscipiam Scriptorem aeu genuinum. En! quo deducant argu-

tiae

tiae Incredulorum. In Apographis noſtris idem eſſe Dei Verbum, quod erat in Autographis conſignatum, aeque ex conſtanti aetatum ſibi ſuccedentium judicio & teſtimonio diſcimus, ac genuinos eſſe aliorum Scriptorum libros. Qui humano majus teſtimonium poſtulat pro authentia Librorum ſacrorum, non nobis, ſed crucem figit iis, qui Eccleſiam non audiunt. LOCKIO reſpondendum, recte conſtitutum eſſe, ut non valeat exemplum Apographi, licet valeat ipſum Apographum; non quia certi eſſe non poſſumus, quod exemplum ſit accurate deſcriptum; ſed quia nulla ratio eſt, cur non adeatur ipſum Inſtrumentum. Rejici debet teſtimonium magis remotum, cum aliud minus remotum, haberi poſſit. Sed ſi aliquo caſu Inſtrumentum ipſum primum interiiſſet, ſine dubio Apographum ipſius locum teneret Inſtrumenti, ex quo poſtea alia Apographa valerent. Sic in Religione tradita, eum vetuſtate conſumpta ſunt prima Inſtrumenta, non vetat Regula Juris, quin valeant antiquiſſima & fide digniſſima Apographa, & ex illis nova deſcripta. De Fontibus quam imperita objectio? Ex iis certe omnes Catholici majorem claritatem, elegantiam & energiam in multis hauriunt, iisque ceu Fontibus (ſiquidem extant puri) ſummam deferunt fidem & venerationem.

Vide hic P. HERM. GOLDHAGEN S. J. Introduct. P. I. & P. FRANC. WIDDENHOFFER S. J. Sacrae Scripturae Dogm. & Polem. explicatae Tom. I. Wirceburgi, 1755.

Menda & Sphalmata, quae in Libris ſacris occurrunt, levioris momenti ſunt, & ſummam rei ſeu Religionis Revelatae, quam laceſſunt Theiſtae, neutiquam attingunt; prout MILLIUS & HEINECCIUS exhibent in Bibliis Quadrilinguibus. Et ſane varietas lectionum adeo nihil officit, ut potius cauſam noſtram juvet. Nam ſi omnis plane abeſſet variatio; nonne, qui criminantur omnia, Theiſtae dicerent: qui poſſibile eſt, per tot ſaecula nec literu-

Digitized by Google

terulam ullam excidisse, aut mutatam, aut transpositam fuisse, in Codicibus prope innumeris, quales ante inventam Typographiam descripti fuere a librariis nec doctis, nec accuratis? At quomodo placent Theistis TERENTII Comoediae? Audio exclamantes: o quam purus & integer textus! quamvis plusquam viginti millia lectionum variantium ex copia Manuscriptorum adnotaverint Eruditi. Eant ergo Increduli, & suas ineptias venum exponant hominibus, sed Rousseanis.

De his AUGUSTUS NÖSSELT §. 232. . . . P. HERM. GOLDHAGEN S. J. in Praef. ad Editionem Novi Testamenti Graeci, Moguntiae 1753. Ejusdem Introduct. in S. Scripturam P. I. Sect. II. Q. X.

IV. Scriptura sacra abundat obscuritatibus, ambiguitatibus, antilogiis & paradoxis, uti sunt: litera occidit, contingebant omnia in figuris, duplex captivitas, Christus humiliatus usque ad mortem Crucis, Messias triumphans de morte per mortem suam . . . Sensus item S. Scripturae est mere allegoricus, quo Seculi IV. & V. Scriptores unice usos fuisse, ostendit WOOLSTONUS; non ergo lex certa Religionis esse potest.

RESP. Jam iterum Theistae muscas venantur. Lucem volunt & non tenebras; & non est lux Incredulis, cum fides sit lux vera, quae illuminat. Caliginem & ambiguitatem divinae locutionis incusant, quam dudum Ss. Patres, & novi & antiqui Interpretes felici opera dispulerunt. Contradicentiae rea conclamant divina oracula, quae vel non est contradicentia nisi ad speciem, & pridem conciliata; vel salva historiae ac doctrinae veritate permittitur, " ut per haec ipsa, quae in eis contraria videri possint, multi excaecarentur digne traditi in concupiscentias cordis, & in reprobum sensum, & multi exercerentur ad elimandum pium intellectum; " AUG. L. de Consensu Evangel. Res mira;

ubi

ubi tenebricosos Homeri, Virgilii & Ovidii libros volvunt Naturalistae; summa ubique claritas refulget, quamvis sua de natura & cultu Deorum, uti & de fine hominis sensa nuspiam declarent. Ubi vero libros ex omnium consensu vere divinos inspexerint; quantum undique chaos offunditur oculis, sed caecorum?

Quae ceu paradoxa feriunt Theistas, velut in luce posita intuentur fideles, & qua adimpleta, qua illustrata a Christo & ab Apostolis censent assensu fidei dignissima. Duplicem esse sensum S. Scripturae, literalem & mysticum, semper agnovit Ecclesia: Doctores Ecclesiae, Concilia, & Sancti Patres non raro usi sunt; qui tamen fere omnes (si cum Philone & Origene unum alterumve excipias) literalem ceu fundamentum ante positum credebant, cui dein pro majori fidelium utilitate sensus allegoricos innectebant. Recte igitur suam WOOLSTONO malam fidem exprobrant ipsi Angli Schmalbrockius & Stackhusius.

Copiose ac eximie de his pertractat P. ALPHONSUS NICOLAI S. J. Dissertationum in S. Scripturam Tom. I. Dissert. I. Florentiae, 1756.

V. Religio Traditione propagata facile mutatur, facilius vitiatur, & cum multae etiam fabulae per manus tradantur, quis veras Traditiones a falsis discernat? Legitimum vix erit testimonium hominum in re tanti momenti, nisi de eorum probitate ac propensionibus constet; sed Judaei testes Revelationis Mosaicae pro gente nimis credula & superstitiosa semper habiti sunt; & Christiani Christianae Revelationis testes sunt in propria causa.

RESP. Multa sane suppetunt exempla, quae probent sacrum quoque textum a depravatione haud esse prorsus immunem. Imo scriptis mandata longe facilius adulterantur, quam communi Traditioni, hoc est, omnium hominum memoriae credita; quanquam utrumque depravari potest Verbum

bum Scriptum & Traditum, & utrumque certam regulam fallere neſciam deſiderat, cujus opera verum ac legitimum a ſpurio & adulterino diſcernatur, ſine qua neutrum valet ex auctoritate, quam divinae fidei firmitas poſtularet. Catholicis pro regula tam neceſſaria eſt infallibile Eccleſiae judicium, quae aſſiſtente Spiritu ſancto (qui docet omnem veritatem) & inter Scripturas & inter Traditiones rite diſcernit. Sed Heterodoxi, qui Eccleſiam non audiunt, & divinas Traditiones rejiciunt, qua ratione Chriſtianae Revelationis in Libris Divinis exiſtentiam Theiſtis perſuadebunt? Quippe mutant hic ſcenam, & (prout reperi in Proteſtanticis Chriſtianismi vindiciis Recentioribus,) ad hoc praeciſe dogma de exiſtentia Sacrae Scripturae, ceu fundamentale, requirunt divinam Traditionem. Verum ſi hanc Proteſtantium in ſuis Principiis inconſtantiam, ac malam cohaerentiam reſciant Theiſtae; ſi propter obſcuriores divinitatis notas nec Scripturam S., nec Traditionem illam admittant; ſi Sacrae Scripturae in multis obſcuritatem ad oculos exhibeant, cujus illi clariſſimam in omnibus lucem mirifice praedicant; dubito plane, quod multos de gente Theiſtica ſuae Sectae proſelytos facturi ſint Proteſtantes.

Pro Traditione Judaica & Chriſtiana ſtat teſtimonium univerſale aut pene univerſale, cui legitime conſtituto error omnino & undequaque repugnat; idque ſecundum veritates illas nobis veluti congenitas: non omnes inſaniunt homines; in fraudem uno ore conſentire omnes non poſſunt; non ſunt omnes mendaces in uno ſeculo & ſinceri in altero; nec univerſum genus humanum ad decipiendum aliquem conſpirat; nec aliquis toti generi humano illudere poteſt; quibus adde illud CICERONIS: „Commenta enim delet dies.“

§. IV. COROLLARIA.

Viguit ergo ab initio Mundi, proin ante Moſis tempora Vera Religio, cujus beneficio potuerunt omnes, quod

fecere

fecere pauci, a vero & recto non desidere. Vel in fabellis Gentilium Mundi creatio, Diluvium aliaque Historiae sanctae capita memorantur. Noverat cum Aegyptiis primus ille PHARAO, manum Dei esse cum JOSEPH, & noverat eum soli Deo vero servire. Vidit, obstupuit & ingemuit Aegyptus ad splendidissima illa MOSIS prodigia, atque digitum Dei hic esse, probe cognovit. Rescierunt populi finitimi Israelitarum, & ab his alii, unum a posteris ABRAHAM coli Deum, coeli & terrae conditorem. Percrebuit ubique fama de sapientia & de Religione SALOMONIS. Ad Ninivitas missus fuit JONAS; & Babyloniis diu permixti vixere DANIEL, EZECHIEL & plures alii a Religione celebres viri, quos inter TOBIAS ad filios Israel his verbis usus: „ideo dispersit vos inter gentes, quae ignorant eum, ut enarretis vos mirabilia ejus; & faciatis scire eos, quia non est alius Deus omnipotens praeter eum.“ Dem im Versio τῶν LXX. Interpretum lectionem Ss. Librorum Graecis omnibus aperuit.

Verum quia oculos plerique claudebant, ne viderent lumen; quia arrogantia elati evanuerunt in suis cogitationibus; quia lege naturae liberrime violata abierunt post concupiscentias suas; quia spreto vero Numine creaturam sibi ipsis pejorem pro Deo coluerunt; merito subtracta est lux veritatis ita, ut Aegyptus etiam ad tot tantorumque prodigiorum divinam lucem obdurescceret magis; & Philistaei quamvis Dagon suum ante Arcam Dei Israel prostratum viderent, nequaquam cessarunt clamare ad invicem: „confortamini adversus Deum, & estote viri, ne serviamus Hebraeis.“ Theistae numquid meliores, quorum tota fortitudo & virile robur in eo est, ne serviant Christo, sed Dagon, hoc est idolo Rationis suae, cui vero non tam ipsi serviunt, quam ipsis Ratio ad quosvis errores & vitia deservire debet?

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO V.
DE RELIGIONE PAGANICA.

SECTIO I.
De Atheismo.

§. I. PRAECOGNITA.

Athei, faex hominum pessima, Deum a Mundo hoc aspectabili non discernunt: Mundo Aseitatem, necessitatem existendi & aeternitatem asserunt: Providentiae Dei substituunt fatum, casum, fortunam caecamque necessitatem: animam eodem cum corpore interitu perimunt: pro una & summa lege habent propriam utilitatem quacunque ratione procurandam. Hujus Atheismi aevo recentiore Professores extiterunt BENEDICTUS SPINOZA, BOULAINVILLIERIUS, JOANNES TOLANDUS, LAMETRIUS, nec non EDELMANNUS. Athei minus, quamquam satis impudentes, Deum quidem profitentur, sed qui humana cuncta negligat se solo contentus; ac proin negant attributa divina, cumprimis autem specialem Dei Providentiam, animae immortalitatem, poenarum & praemiorum aeternitatem; totam vero hominis justitiam quacunque legis naturalis observantia, & felicitatem quacunque affectuum seu passionum tranquillitate ita definiunt, ut non minus ac illi quamvis Religionem pessumdent. Hujus impietatis famosi defensores fuere HOBBESIUS in suo Leviathan, & BOLINGBROCKIUS in suis operibus Philosophicis.

Digitized by Google

Equidem homines tam sui, Dei ac Religionis incurii haud digni sunt cura aliena, sed merito suae vesaniae ac pervicaciae relinquendi; tamen quia Vera Religio zelatur pro omnium salute, de qua hac in vita nemini est desperandum: adnitamur lucis aliquid hisce tenebrarum filijs affundere, ut si velint nostram hanc opellam sincera mente pervolvere, nec cor suum obdurare ad vocem veritatis, deinceps nolint esse increduli, sed fideles.

Illorum infamia scripta sunt: Ethica opere geometrico demonstrata, 1677. Pantheisticon: Histoire naturelle de l'ame, l'homme machine, l'homme plante, oeuvres Philosophiques: Libri de divinitate Rationis, 1742: Professio fidei, 1746. . . .

§. II. Themata.

I. *Atheismo, siquidem datur, nihil sceleratius in Deum & homines.*

Probatio. Impius est, qui dicit, hoc est, optat in corde suo, non esse Deum; cum tamen mens persuadeat, Deum esse; vitium enim cordis, non mentis est Atheismus illorum, qui Deum suum Conditorem (quem tota natura praedicat) coelo exturbare, atque annihilare contendunt, ut ne, quem vitae sceleratae testem habuerunt, vindicem sentiant & punitorem. Impius est, qui summum rerum omnium opificem (a quo omnis homo libertate & intelligendi facultate instructus est ad agnitionem & cultum Dei) ceu Non Ens videt ac exsibilat, ut eo liberius summam illam Majestatem quavis impietate lacessat. Impius est, qui Dei (a quo non alia de causa mortalium animis impressus est inexsuperabilis nisus ad summam beatitatem, ac quod voluerit Deus eos tanti boni reddere participes) existentiam intrepide negat, idque in plena luce Evangelii. Impius est, qui ex aliorum quoque animis insitam naturae humanae agnitionem Numinis (quae nulla arte, nulla praefocari industria possit) eradicare nititur, sicque hominibus etiam corruptissimis aut atheisti-

atheisticam Irreligionem, aut improbitatem Hobbesianam reddat intolerabilem. Impius est, qui in profundum malitiae, excaecationis ac obdurationis eousque immersus est, ut nec ratio, nec natura, nec militia coeli, nec totius, quoquoversum diffunditur, naturae spectaculum, nec bonorum monita, exempla & praemia, nec malorum supplicia & interitus, nec coelum, nec terra, nec infernus dimovere queant.

Ne igitur oleum & operam ego perderem, plus mihi in animo est ac fuit ab initio harum Dissertationum, eos qui de Supremo Numine bene sentiunt, hisce confirmare.

Improbitas atheistica eo detestanda magis, quod sit humanae Reipublicae perniciosissima. Gens quippe athea praefracte negat ac pernegat, quidquid commentis suis adversatur, quamvis Seculorum ac Gentium consensione firmatum; statim ergo ubi e re sua esse judicaverit, negabit eos, qui praesunt Principes, legitime praeesse; negabit obtemperandum legibus seu praecipientibus seu prohibentibus; negabit pervicacissime omnia, quae ad Deum, ad cultum Dei, ad potestatem Imperantium (quae est a Deo) ad obedientiam subditorum, ad quaevis humanae societatis officia pertinent. Horum enim multa pendent a primoribus factis, quae certius non constant, quam quae hactenus a nobis pro Dei existentia & pro Dei locutione protulimus. His adde, quae supra demonstravimus de necessitate Religionis, sine qua non est vera honestas, nulla salus Reipublicae, nulla Principum securitas ita, ut quotquot sunt sine Deo & sine Religione rebelles Numini cives, tot sint metuendae pestes humanae societatis.

Ast pannicis fors timor est ac horror ab impietate & Irreligione Atheistarum; qui nulli sunt? Respondet NICOLIUS epist. 45. „Non jam grande malum; quod fascinat Mundum; haereses Calvinistae aut Lutherana, sed Atheismus est.“

Digitized by Google

II. *Atheistarum uti summa est impietas, sic & vesania summa est.*

Probatio. Hodierni Increduli sic fere ratiocinantur: nescio, quis mei sit conditor; quid & unde sit Mundus; quid corpus & quid corporis sensus; quid anima, quid ego ipsus sim, nescio; nescio, unde veniam, & quo vadam, nescio; hoc scio unum, quod sit moriendum, adeoque decidendum vel in nihilum, vel ut putant alii, in statum felicitatis aut infelicitatis aeternae; inter quae nihil jam mediat, nisi vita brevis & fragilis. Quapropter vivam brevi hoc tempore sine cura & metu futurorum, quae non apparent; cum quieta oblivione praeteritorum, quae nunc disparent; in jucunda fruitione praesentium, quae comparent; ne casu, quo verum sit, Incredulos post hanc vitam aeternum fore miseros, & hinc & illinc miser esse cogar. Quam detestanda hominum deliria, qui cum alii sint in aliis omnibus, & quaevis minima anxie prospiciant ac pertimescant, imo dies noctesque velut rabidi transigant ob dispendium muneris, aut ob laesionem honoris; divina, coelestia & aeterna nec serio cogitent, nec curent, nec sperent, nec formident?

Detentus carcere reus post horae spatium capitis damnabitur: rescire horam & feralem evitare sententiam potest: sed ludendo ac jocando & tempus perdit & vitam. Quid tibi videtur, Incredule? ringeris prae ira & spumans in illum detonas, vesanum caput! Et tu stolido hoc reo longe stolidior es: non enim de hac vita brevi & misera, sed de vita & morte aeterna agitur; & rides, & ludis, & ruis, quo minime reris, momento temporis in abyssum miseriarum incurius, dum viveres, Dei, Religionis, salutis & interitus sempiterni. Profecto glorioſum verae Religioni, quod tam vesanos homines suos habeat inimicos, qui veritatem Religionis sua vesania stabiliunt magis, quam enervent.

Docet

Docet Religio naturae depravationem, & depravatae reparationem per Christum; hanc quidem negant Impii, sed illam multoties suis deliriis contestantur: quid enim depravatum magis, quam obstinate dubitare de iis, quorum notitia summe necessaria commode haberi potest? quid summam spiritus imbecillitatem prodit magis, quam non cognoscere, quanta sit hominis miseria sine Dei & Religionis cultu & cognitione? quae inertia & cordis abjectio magis propudiosa, quam exoptare, ut non sint promissiones divinae ac aeternae; ut non sit Deus summum & infinitum bonum; cui soli suavitas tam antiqua, tam nova, quae satiet semper, nauseam creet nunquam, propria est? quae tandem vesania hominum maxima, qui sapere supra homines ambiunt, eousque desipere, ut semetipsos plantis aequiparent, quae brevi flacceſcunt? aut machinae fragili, quae casu quovis corruit? aut certe vilissimis animantibus, quibuscum mori exoptant, ut vivere cum illis impune liceat sine Deo, sine Religione, sine ratione, sine humanitate, sine spe aeternorum? dum contra, qui Deum agnoscunt & colunt, Deum habeant pro suo auctore, objecto, fine & praemio sempiterno.

§. III. Antitheses.

I. Chaos est infinitum, quod Deum separat ab homine; cum ergo hominis finita ratio suadere nihil possit in tanta distantia, ego ne vel asseverando vel inficiando, Deum esse, agam male; media tutissimus incedam, asseverando nihil.

Resp. Cum & Ratio totius Universi vocibus excita invicte probet, & fides superno lumine collustrata certissime edoceat, quod & quid sit Deus, quantum ad salutem satis & necessum sit: jam non asseverare, quod sit Deus, & asseverare, quod non sit Deus, eundem habet reatum stultitiae, perfidiae ac damnationis. Attamen (sepositā tantisper Revelatione utraque tam naturali, quam supernaturali)

Digitized by Google

quid lucraris Impie, credendo esse Deum, si est Deus? & quid deperdis itidem credendo, Deum esse, si non est Deus? Si est Deus; lucraris omnia: si non est; nihil deperdis. Igitur cum asseverandum est aliquid, ne si est, quod discredis, perdas omnia; abs ulla haesitatione, quod sit, asseverandum est. Ludis adhuc & dicis, periculum lucri & dispendii haud esse aequale, cum incertum sit, an lucreris, certum autem sit periculum, non lucrandi? at tibimet pessime illudis: nonne enim omnis, qui ludit, exponit certum pro incerto, quin eum temeritatis arguas? Adde, si vis, certissima testimonia Sacrarum Scripturarum, atque alia Veraе Religionis firmissima argumenta, quae de lucro vitae supernaturalis ac aeternum beatae certiorem te reddent, quam sis certus de tua vita naturali.

II. Deus solummodo notus est per suas operationes, de quibus autem non constat nisi ab experientia; ab hac experientia progredi ad asserendam Dei existentiam, modus est plane insolitus, nempe causam ab effectis demonstrandi.

Ita HUMIUS in den philosophischen Versuchen über die menschliche Erkenntniss, IIten Versuch, pag. 321 -- 331.

RESP. Nescit HUMIUS, aut renuit scire, quod & quantis argumentis Christianus philosophus Dei existentiam evincat; non quidem ex solis operationibus, sed ex sensu etiam intimo, ex persuasione naturali, ex contingentia omnium entium, ex possibilitate & existentia Entis Necessarii? Adeat ergo quamvis invitus praestantissimos scriptores Ortho- & Heterodoxos, ut sciat tandem, quam vere Philosophia ab effectis visibilibus ad causae invisibilis existentiam progrediatur. Siquem ista nihil admodum moveant, ut impiissimis scriptis identidem invadat Entis supremi existentiam: nae is mihi homine infideli deterior sit, cum adeo a Mahumetanis Summa D. Thomae, eoquod hanc praeseferat quaestionem (an Deus sit? videtur, quod non ...) combusta dicatur.

Sunt

Digitized by Google

Sunt vero contra Atheisticam Irreligionem opera praestantissima: P. MAUDUIT Traité de la Religion contre les Athées . . . Mr. de la Motte FENELON Archevêque Demonstration de l'existence de Dieu . . . Expositio P. le BUFFIER, & Demonstratio P. le FEBRES. J. . . RICHARDI BENTLEY stultitia & irrationabilitas Atheismi, 1696. . . GILBERTI BURNETI Extraite des Ecrits publiés pour fondation de Mr. Boyle.

III. Verius refunditur omnis sensus Numinis in versutiam Legislatorum, qui cum intelligerent fore, ut multo facilius in officio erga Magistratus continerentur cives, si Deum esse putarent; vitia illa naturae, pavorem & ignorantiam sollicite foverunt, feceruntque semina Religionis.

Hanc VV. Atheorum mentem expressit PLATO L. X. de Leg. Inde HOBBESIUS ex sua & RR. Atheorum sententia Religionem ac superstitionem sic definivit: „ metus potentiarum invisibilium, sive fictae illae sint, sive ab historiis acceptae publice, Religio est: si publice acceptae non sint, superstitio. "

RESP. Quod Legislatores ad unum omnes usi sint Religione ad continendos cives; id non juvat Atheos, quia ita agere debuissent, si naturalis fuit in hominibus Numinis sensus. Quod versutia Legislatorum Religionem in id primitus excogitaverit; quaestio facti est exemplis confirmanda, quod nullum habent Athei. Quod civitas quaevis Deos proprios habuerit; id non est profectum ex diversa indole Legislatorum, qui summi viri fuerunt, & a Vulgi imperitia ac stupore multum distantes; sed ex levitate multitudinis, quae praeter communem omnium parentem suos habere voluit Deos indigenas, locales, gentilitios & tutelares; cui populari ingenio morem gerere coacti sunt praestantissimi Philosophi, & summi Legislatores.

Si legibus aut institutis introducta fuit de Deo opinio, cur ea non minus viguit apud barbaras gentes, quae carent omni cultu civili? cur, quae hominibus molesta supponitur Deorum Religio, tam facile omnium animos occupavit? cur docti etiam & sapientes, Reges & Magistratus

Digitized by Google

vanis somniis deludi se patiuntur, & necdum illud Veterum Regum & Sapientum arcanum detexerunt? cur ceteris opinionibus fictis & vanis diuturnitate extabescentibus, haec de Deo opinio stabilis permansit, & cum seculis hominumque aetatibus inveterata? Qui factum denique, ut cum fraudem a tot seculis Athei detexerint, hominesque admonuerint; tanta tamen sit hominum in errore isto perversitas, ut Magistros Atheos irrideant, exhorreant, & salutarem illorum doctrinam indignati aspernentur?

Plura CUDWORT in syst. Intellect. GENUENSIS in Dissert. de Natura Dei. . .

Sectio II.
De Pyrrhonismo.

§. I. Praecognita.

Atheis haud absimiles Sceptici ac Pyrrhonici, qui uti de omnibus aliis, ita quoque de existentia & providentia Dei, & vel maxime de animae immortalitate ac aeternitate poenarum sic dubitant, ut vel captui humano haec omnia plane impervia, vel illorum fidem tamdiu suspendendam esse dicant, donec aliquando lumen hominum mentibus illuxerit, quo illustratus homo & humana & divina comprehendat. Qui vesanus Scepticorum dubitantismus quod nihilo melior sit impietate Atheistica, sat produnt infames sequelae, quae cultum & fidem divinam, morum honestatem, vitae sanctitatem, & veram hominis felicitatem neglectui ac contemptui exponunt aeque ac Atheismus. Illud vero improbitatis praecipuum caput est, quod ex ipsa Revelationis necessitate a nobis hactenus asserta inferre audeant suum aut Pyrrhonismum aut Atheismum. Hoc itaque mendacium refellendum est, & stabilita jamdum Existentia & Providentia Dei ea hic loci vindicanda restant, quae ad munus divinae Providentiae cum-

pri-

Digitized by Google

primis attinent; videlicet decerni a supremo legislatore justis post hanc vitam praemia, injustis supplicia eaque aeterna, ac proin animam post fata hominis superstitem vereque immortalem esse.

Duces hac in legione Incredulorum fuere BAYLIUS in diversis opusculis, dictionaire historique & critique, pensées diverses sur les cometes, reponse aux questions d'un Provincial; VOLTAIRIUS in suo Dictionaire philos. portatif; Auctor libri, de la Nature; COLLINSIUS in libro de libertate cogitandi, ROBINETUS, HUMIUS...

§. II. THEMATA.

I. *Mendacium est putidissimum, quod Revelationis necessitas sit causa Pyrrhonismi.*

PROBATIO. En fallaces & futiles Pyrrhoniorum argutias: necessaria est revelatio, eoquod ratio haud sufficiat in iis, quae ad Deum & mores pertinent; si autem ratio in his, multo magis in aliis errori obnoxia erit; igitur de omnibus dubitandum, ut atheus illi (qui urget, ut credat Deum existere) non absre dicat: ut quid esse Deum firmissime teneam, ad cujus cognitionem nonnisi fallacis rationis ope assurgere possum? Dicam ergo iterum, quod saepe dixi, ut si non velit semper & in omnibus desipere incredulus, sapiat tandem & capiat, quid valeat ratio, quid non valeat, & cur necessario Rationi Revelatio ferat suppetias.

Ratio sat potens est contra Pyrrhonismum, quia naturae totius voce excita evidenter certissimeque docet, existere Ens necessarium, sapientissimum ac perfectissimum hujus mundi Auctorem, Rectorem ac Moderatorem naturae rationalis sanctissimum aeque ac justissimum. Attamen nimis etiam infirma est sola ratio contra Pyrrhonismum, cum aliquanto plus progressa multoties haeserit etiam inter Philosophiae principes & patres Sectarum. Quippe dubitavit

Digitized by Google

aliquamdiu Ratio illorum, an non summus ille Deus cultum suae creaturae dedignetur. Id cum detexit, dubitatum, an quid paenae iis immineat, qui neglecto Deo haerent in corporeis. Dubitat, an post mortem plectatur reus aeterno cruciatu. Dubitat, an haec vel illa actio, fornicatio vel mollities, rectam rationem & in ipsa Deum offendat. Quamvis ergo multum valeat Ratio saltem in iis, qui sunt vel perspicacioris ingenii, vel animi purioris, ad detegenda quaedam primaria hominis officia, ad fundamentalia quaedam morum & Religionis principia, & praeprimis ad necessitatem Revelationis cognoscendam; tamen ad omnia non sufficit, prout tum VV. Philosophorum, tum hodiernorum Theistarum exemplo & agendi ratione comprobatur.

Cum insuper neque futurum sit, ut pueri, plebeji, ac tenuioris ingenii homines (qui tertiam & eo plus partem Mundi constituunt) sola Rationis ope cultum Dei legitimum, vitii & virtutis distantiam, atque saniora purioris Ethicae principia detegant; neque ut haec certo addiscant a Philosophis, tum ob defectum auctoritatis legislativae, tum ob perpetuas eorundem dissensiones; quid prorsum magis, quam inferre necessitatem Revelationis? quid falsum magis, quam necessitatem istam accusare ceu viam ad Pyrrhonismum, cujus illa caecitatem depellit, frangit pervicaciam, vesaniam confundit, & ceu praecipuum Dei munus naturae ac rationis humanae imbecillitati summopere opitulatur?

Quippe totis viribus adlaborant increduli, ut dubio subjiciant id omne, quod metuunt, prout arcanum hoc prodidit LUCRETIUS, quo teste timor potius sustulisse Deos, quam fecisse videtur. Decetne autem sapientem, metuere ac horrere parentem naturae, auctorem gratiae, fontem vitae aeternae? Decetne philosophum, sensum immortalitatis ac aeternitatis, quem natura indidit, extirpare? Equidem

dem id paucis aut nullis contingere fatentur scholae Magistri EPICURUS & LUCRETIUS. Si autem feliciter succederet, quis foret quaestus? praeclarum hoc adepti erunt, quod credant, se totos esse in aeternum perituros; quid ista res laetabile habet aut glorioſum, & quid non habet exitiale? Nam publice recepta communem, privatim admissa privatam certissimam operatur ruinam. Quis erit hujus philosophiae fructus post mortem? si Deus nullus sit, nec coelum, nec infernus; bene est; sed si forte sit aliquis Mundi Rector, arbiter & censor humanarum actionum,?

Hunc Pyrrhonismum festive explosum exhibet le BARON VAN HESDEN, ou la Republique des incredules, a Toulouse, 1762.

II. *Pyrrhonismus circa animae immortalitatem & paenarum aeternitatem a tota Antiquitate exploditur.*

PROBATIO. Animam hominis post hanc vitam esse superstitem, fore post mortem hominis judicium, praemia & supplicia, esse infernum & paradisum, & in utroque vel gaudia vel tormenta sempiterna; gentes universae, Hebraei, Ægyptii, Chaldaei, Indi, Persae, Getae, Galli, Graeci, Romani, quin & genus omne Philosophorum pro compertis semper habuerunt. De GALLIS VV. Cajus Caesar L. VI. Bell. Gall. testatur: „ & hi & cum his alii interitus expertes dicunt animas. “ De AEGYPTIIS Herodotus in Euterpe; „ dogma illorum est morte carere animas. “ De THRACIBUS Solinus C. 10. „ Nonnulli putant obeuntium animas reverti, alii non extingui, sed beatas magis fieri. “ INDI Brachmanes teste Strabone L. XV. „ mortem ajebant esse partum ad eam vitam, quae vere vita est planeque beata iis, qui sapientiam sectati fuerint. “ Cum his vero omnes consentiunt, qui hodie sunt terrae incolae, Mexicani, Peruani, Brasilienses. . . Demum

Digitized by Google

si specimen naturae cujuslibet a natura optima sumendum est, uti possumus praeclarissimis ingeniis & summis Philosophis in omni gente, CONFUCIO, ZOROASTRE, SOCRATE, innumerisque aliis, quorum extant gravissimae hac de re Sententiae.

PLUTARCHUS apud Steuchum L. X. „Est, inquit, providentia, idque veris apparet exemplis; haec docet animos immortales, hos post mortem remanentes manere vel coronas vel supplicia; ea enim est ratio, cur providentia inducat immortalitatem animorum, ne vel probitas contempta jaceat (contemnitur autem in hac vita) vel improbitas triumphet impunis." Idem testatur C. 27., HOMERUM, PINDARUM, SOPHOCLEM priscos Poetas de poenis inferorum scripsisse. C. 28. describit locum iis suppliciis destinatum; tum recenset virorum sapientum sententias imprimis JAMBLICI, & hic refert doctrinam PYTHAGORAE de paenis inferorum, TULLII quoque testimonium: „illi impii, quos cecidistis, etiam ad inferos paenas parricidii luent." PLATO L. V. „Accipe, quod ajunt, egregiam praeclaramque narrationem. Qui juste sancteque vixisset, eum post obitum ad beatorum insulas profectum in omni felicitate degere malis omnibus liberatum; qui vero scelerate & impie, hunc in supplicii paenarumque carcerem, quem Tartarum appellant, descendere. Deinde toto apparatu nudatos judicium subire oportebit, utpote quod jam mortui subituri sunt. Haec ego, mi Callicles, quae auditione accepi, vera esse credo. „Et L. XI. " verum hoc in genere cum aliis, quae hac de re ex omni memoria celebrantur, habenda fides, tum legislatoribus etiam ita statuentibus, nisi eos amentes omnino esse velis. „Idem in Dialogo de anima: " animus igitur ille noster hoc statu si discedat, ad illud continuo se se recipiet, quod affine sibi est, divinum quiddam utique, immortale simul ac sapiens,

Digitized by Google

eus, quo cum pervenerit, tum demum felix esse incipit, ab errore, insscitia, insanis amoribus ac reliqua morborum humanorum contagione liberatus. " PORPHYRIUS L. I. ad Boeth. „ Utrum, inquit, immortalis sit animus, omnique interitu superior? . . quorsum alias ejus immortalitati probandae rationes exquiras, ac non potius istam sat esse censeas, quod nimirum Deo similes agendi vires accepisset nunquam, nisi esset ipse divinus. " Unde & PLATONICI nullum peccatum a poena immune esse posse dixerunt, sed vel in hac vita plectendum, vel post mortem expiandum esse; de quo testatur S. AUG. L. XXI. de Civ. C. 13. ibidem recitans illos VIRGILII versus:

> Ergo exercentur poenis, veterumque malorum
> Supplicia expendunt; aliae panduntur inanes
> Suspensae ad ventos; aliis sub gurgite vasto
> Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.

etiam de Resurrectione Corporum iidem fere testantur; quam in rem praeclare disputat ATHENAGORAS Tom. II. Biblioth. PP. Edit. Lugdun. 1677.

Nec minus de aeternitate suppliciorum testatur communis sensus: PLATO L. X. de Republ. narrat, quendam duodecimo a morte die revixisse, atque inter cetera narrasse, a se visum fuisse Aridaeum Tyrannum Pamphyliae, aliosque in carcere conclusos sine spe exeundi; quam quidem narrationem refert S. JUSTINUS in paraeneti ad Graecos. Idem Dialogo de anima fabulis vera miscens ait: „ qui propter scelerum atrocitatem locum remedio nullum reliquisse videtur . . . hos vero digna plane sors in Tartarum, unde non emergant, praecipites agit . . . qui autem Philosophiae opera expiati omnino purgatique discesserint; ii non modo sine molestiis aevo sempiterno vivunt, sed etiam in domicilia nobiliora perveniunt, quae nec verbis describere facile sit, nec per tempus commemorare jam licet. " Idem sensisse PYTHAGORAM, multis exhibet

Reuch-

Digitized by Google

Reuchlinus de art. Cabal. L. II. PLUTARCHUS in Libro (an recte dictum, latenter est vivendum) „ tertia, ait, via est eorum, qui impie & flagitiose vixerunt, quae animas in orcum & voraginem detrudit . . . oblivione in fluvium illum illaetabilem abripiens, inque abyssum demergens. " SENECA in Hippol. „ Non unquam amplius convexa tetigit supera, qui mersus semel adiit silentem nocte perpetua domum. "

Quod eidem dogmati olim consenserint JUDAEI, constat ex L. Midras Tehilim; ex Josephi testimonio, & ex Bartoloccio Rabbino inter Talmudistas eruditissimo. De GRAECIS testatur ex Platone Huetius; de ROMANIS Montfauconius; de AEGYPTIIS Diodorus siculus; de INDIS Strabo; & de MAHUMETANIS saltem quoad infideles Classenius & Huetius. De sensu CHRISTIANORUM inde a primis Ecclesiae Seculis testatur S. AUG. L. de haer. C. 43. quod sententia Origenis de finiendis impiorum supplicüs in censum veniat illorum dogmatum, „ quae Catholica Ecclesia omnino non recipit; quis enim Catholicus Christianus vel doctus vel indoctus non vehementer exhorreat eam, quam ORIGENES dicit purgationem malorum. " Alibi: „ Origenem & propter hoc . . . non immerito reprobavit Ecclesia. " Atque hunc Origenis errorem tot jam seculis consepultum (quo nemo unus istud fidei dogma hucusque impugnavit) ex orco hodiedum revocant aevi nostri increduli. Contra quos ex Paganorum testimoniis eodem fere modo decertandum, quo Ss. Patres & Apologetae Christiani gentiles olim Sophistas refellebant.

Sic THEOPHILUS ANTIOCH. L. II. ad Autol. fidem ultimi judicii adstruit ex ipsa hac sententia ab Homero asserta: „ credidere judicium futurum etiam illi, qui negabant, post mortem esse sensum. " Homerus quidem dixit: „ anima instar somnii avolabit . . . anima ex membris avolans ad inferos descendit . . . sepelite me, ut quamprimum portas Plutonis transeam. " ARNOBIUS L. II. cont. Gent.

Digitized by Google

Gent. „ audetis ridere nos, cum gehennas dicimus, & inextinguibiles quosdam ignes, in quos animas dejici ab earum hostibus inimicisque cognovimus. Quid Plato idem vester in eo volumine, quod de animae immortalitate composuit, non Acherontem, non Stygem, non Cocytum fluvios & Periphlegetontem nominat, in quibus animas asseverat volvi, mergi, exuri? TERTULLIANUS in Apolog. c. 47. „ Ridemur Deum praedicantes judicaturum: Sic enim & Poetae & Philosophi tribunal apud inferos ponunt; & gehennam si comminemur, quae est ignis arcani subterraneus ad poenam thesaurus, proinde decachinnamur; sic enim & Periphlegeton apud mortuos amnis est. „ unde haec, oro vos, Philosophis aut Poetis tam consimilia? nonnisi de nostris Sacramentis; si de nostris sacramentis, ut de prioribus; ergo fideliora sunt nostra, magisque credenda, quorum imagines quoque fidem inveniunt.

III. *Immortalitas animae ceu indubitata veritas solidissimis contra Pyrrhonismum argumentis vindicatur.*

PROBATIO. In gubernatione spirituum magis, quam in quavis alia re agnoscendus est Rector Mundi sapiens, parens bonus, aequus sanctusque judex; ergo cum ne corpora quidem per mortem hominis illico resolvantur in elementa, certe anima dissoluto corpore saltem aliquamdiu superstes erit. Si vero superstes est; suas haud dubie functiones peragit, intellectiones ac volitiones, quibus suam anima justi mercedem, & suam anima injusti poenam recipiat, seu virtutibus, seu flagitiis a vita reliquis debitam. Sin: decedet sapientiae divini Legislatoris, quod efficaci suarum legum observantiae non prospexerit, quarum infractorem pari loco habens cum observatore effecit, ut ille magis ac magis recedat a lege, quae difficile impletur, & impune negligitur; hic vero poenalem simul & infructuosam legem abjiciat. Decedet bonitati divinae, sine qua nulla majestas est, eoquod leges tulerit nullo modo efficientes suarum creaturarum felicitatem; siquidem religiosi propter pietatem in Deum (quae saepe ad aerumnas ducit & miserias) infelices erunt, improbis propter impietatem suas in hac vita utilitates consecutis. Decedet justitiae Dei, cujus est, justos hac in vita partim

Digitized by Google

intus scrupulis & tentationibus, partim extus magnis saepe calamitatibus ac potentum injuriis ad extremum usque spiritum excruciatos in altera vita reficere (quia „si tantum in hac vita sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus," ait APOSTOLUS I. Corinth. XV. 19.) Contra vero injustos, quibus per omnem vitam id unum curae fuerat, ut per fas & nefas genio ac voluptae indulgerent, bonisque omnibus affluerent, plectere in futuro seculo; idque ad ipsam naturae vocem, quam exhibent illa ad divitem Epulonem Abrahae verba: „fili, recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris." Luc. XVI. 25.

Si vero aliquamdiu, eccur non perpetuo duret post mortem anima ceu substantia, quae ab intrinseco dissolvi non potest, & ab extrinseco dissolvi non debet? Creaturae nonnisi dissolvendo rem in partes destruunt, quas simplex & spiritualis anima nullas habet. A Deo autem quamvis in originarium nihilum redigi posset; tamen cum ex unanimi consensu Philosophorum inde ab ortu Mundi nullam vel atomum in nihilum Deus redegerit: quae sit Deo causa, nobilissimam sui imaginem (quam cum germine immortalitatis ipse condidit) redigendi in nihilum? Illam hominis animam, quae aliarum rerum existentiae nil obturbat; & finem, quo creata est, semper retinet cum invicta beatitudinis cupidine, quam cum non frustra dedit Deus (qui nihil operatur frustra) profecto non ad interitum animam condidit, sed ad illius jugiter expetitae felicitatis possessionem, Tenetur anima rationalis Deum diligere totis viribus & super omnia, etiam cum dispendio omnium bonorum hujus vitae; quidni bona sua & felicitatem aeternam suis Deus amicis ac filiis communicet, sed parem cum brutis interitum ita, ut si non sit spes aeternorum, natura rationalis brutorum conditione multo sit deterior? Optant & student mortalium plerique, ut nomen suum etiam post obitum proferant ac glorioſum transcribant

Digitized by Google

scribant posteritati; quidni natura rationalis anhelet magis veram nominis gloriam eamque in coelis immortalem? Dedit Deus homini cor irrequietum, donec requiescat in Deo, tanquam in possessione summi boni; cocur Deus, cum possit, eam animae capacitatem, innataraque cupidinem adeo non expleat, ut prius animam, quam corpus in nihilum redigat?

Proh! qualem Deum sibi fingunt Increduli? videlicet Principem, qui egenum quempiam hodie de terra suscitet, opibus, nobilitate, ac prope regia instruat dignitate, jubeatque a suis aulicis aeque ac a plebe eum supplices honorari; sed ut eundem cras annihilet. Deum, inquam, qui creet animas, queis nulla in terris creatura nobilior, nulla ad Numinis repraesentationem splendidior, nulla dominatu in cetera creata potentior, nulla totius fere Mundi fruitione beatior; ut illas, dum homo brevi vixit tempore multis repletus miseriis, interimat & annihilet.

Adi hic opera Philosophica Francisci de FENELON Archi-Ep. Cam. P. I. n. 23. Dissertationes de praecipuis Religionis Fundamentis Q. 11. p. 209. Traité sur la spiritualité & l'immortalite de l'ame par le R. P. Hubert HAYER Recollet. Item Novissimam Editionem Psychologiae P. Sigism. STORCHENAU S. J. Viennae 1769.

IV. *Poenarum aeternitas momentis pariter gravissimis fulcitur contra eosdem Incredulos.*

PROBATIO. Homo, qui gravi offensa laedit aeternum Numen, in eaque decedit non expiata, in eam se statum liberrime conjecit, in quo gratia & charitate spoliatus, nunquam se eximere potest a reatu, quem contraxit & culpae & poenae. Delinquendo graviter omnem suum amorem & finem ultimum reposuit in creatura, propudiose contempto creatore, in quo uno vera felicitas est. Conversus ad creaturas, & aversus a Deo per lethale crimen sponte renuntiavit divinae amicitiae, filii adoptivi juribus, regnique coelestis promissae haereditati, & palam se Dei inimicum professus,

Digitized by Google

cum tam hostili odio immoreretur, spem nullam habet reconciliationis in loco vindictae, & ubi tempus gratiae in aeternum nullum erit. En ratiocinia GREGORII M., AUGUSTINI & CHRYSOSTOMI, quos non tam ut Doctores Ecclesiae, quam ut Philosophos Incredulis opponere visum est, tantos quidem, ut iis nulli Theistae aut Pyrrhonii ingenio, nulli sapientia pares inveniantur.

Dubitant adhuc minuti Philosophi, possitne peccatum quantumlibet magnum, parvo scilicet tempore perpetratum, poena castigari nunquam finienda? Definiunt quasi ex Tripode Increduli, sine fine puniri non debere culpam cum fine, & quod peccato non aeterno commissum est, aeterno non esse tormento vindicandum? Sed audiant tantilli tantos veritatis Magistros & conticescant! Inter octo genera poenarum, quas TULLIUS scribit esse in Legibus, „damnum (ait S. AUGUST. L. XXI. de Civ. c. 11.) ignominia, exilium, servitus plerumque sic infliguntur, ut nulla venia relaxentur; nonne pro hujus vitae modo similia poenis videntur aeternis? Ideo quippe aeterna esse non possunt, quia nec ipsa vita, quae his plectitur, porrigitur in aeternum: & tamen peccata, quae vindicantur longissimi temporis poena, brevissimo tempore perpetrantur; nec quisquam extitit, qui censeret tam cito nocentium finienda esse tormenta, quam cito factum est vel homicidium, vel adulterium, vel sacrilegium, vel quodlibet aliud scelus, non temporis longitudine, sed iniquitatis ac impietatis magnitudine metiendum. Qui vero pro aliquo grandi crimine morte mulctatur, numquid mora, qua occiditur, quae perbrevis est, ejus supplicium leges aestimant, & non quod eum in sempiternum auferunt de societate viventium?“

Audiant GREGORIUM M. (L. XXXIV. Moral. in Job. c. 19. n. 36.) „Quibus citius respondemus, quod recte dicerent, si judex justus districtusque veniens non corda hominum,

Digitized by Google

minum, sed facta tantum pensaret: iniqui enim illeo cum fine deliquerunt, quia cum fine vixerunt. Voluissent quippe fine fine vivere, ut fine fine potuissent in iniquitatibus permanere. Ad districti ergo judicis justitiam pertinet, ut nunquam careant supplicio, quorum mens in hac vita nunquam voluit carere peccato: & nullus detur iniquo terminus ultionis, quia quamdiu valuit, habere noluit terminum criminis.“ Audiant S. JUSTINUM Apolog. I. „Hoc si non sit (poena reproborum in futuro seculo) neque Deum esse; aut si sit, nihil illi curae esse res humanas, atque nec virtutem esse, nec vitium.“ Idem docet S. CHRYSOSTOMUS Homil. II. in Epist. ad Colosſ. Si vero etiam nec sapientissimi, nec sanctissimi homines fidem merentur apud Incredulos; credant Deo, qui de aeternitate suppliciorum manifestissime testatur, & metuant Incredulitatis justissimum vindicem, qui poenam aeternam comminatus non fuisset, si eam juste inferre non posset. Credunt, quod Deus bonas unius fere momenti actiones sempiternis praemiis compenset? credant vero etiam, quod malas aeternis castigare possit: Credunt Rationi suae, quae negat, quod metuunt? Credant Revelationi, quae confirmat invicte, quod recta etiam ratio de Inferno docet; credant divinis oraculis & Patrum effatis, & Ecclesiae, & fidelium sensui, & infidelium consensui, ut, quod metuunt (ac prae omnibus malis maxime metuendum est) certius evitent.

De Praemiorum aeternitate non ita obstrepunt Theistae, quamquam ipsorum non sit regnum coelorum: nam qui non crediderit, condemnabitur. Quippe vitam aeternam ipsa ratio ex dictis probe intelligit; consensus omnium fere Nationum reipsa futuram confirmat; & divina oracula clarissime eloquuntur de regno sanctis parato a constitutione Mundi, cujus non erit finis, quia regnum Jesu Christi est, qui ejusdem beatitudinis consortes facturus suos fideles servos dicet: „intra in gaudium Domini tui,“ quod plenum

Digitized by Google

est gaudium sine luctu, morte, clamore & dolore ullo, itaque perpetuum, ut nunquam auferatur.

Gravissima est Lucubratio VINC. PATUZZI O. P. de futuro Impiorum statu adversus Incredulos, Venetiis an. 1764. Hanc vide.

§. III. ANTITHESES.

I. Ait VOLTAIRE non abs re, quod Fides commendet credulitatem de animae immortalitate, quam vero nulla ratione probet; quod haec quarundam Nationum credulitas, praesertim Aegyptiorum, fuerit commentum mundanae Politices; quod nec Hebraei, & ne illorum quidem Patriarchae immortalis animi vitaeque aeternae fidem habuerint; quod demum Salomon (ut praetendit COLLINSIUS) eam fidem prorsus abnegaverit.

RESP. Quam miserae sunt hae VOLTAIRII argutiae! Nonne decedere divinae providentiae, bonitati & justitiae, si mortalis est anima, ostensum hactenus? Ergo probat Ratio, quod Fides commendat. Politices inventum oggerit, sed oggerit pro more, quin probet. Audiat vero ipsius naturae vocem in media gentilitate! CICERO "omnibus curae est (ait L. II. Tusc. QQ.) quae post mortem futura sunt." De Senect. c. 21. „cum simplex animi natura esset, neque haberet in se quidquam admixtum, non posse eam dividi; quod si non possit, non posse interire." In L. de Amicit. „Neque assentior iis, qui nuper differere coeperunt, cum corporibus simul animos interire, plus ad me antiquorum auctoritas valet." In Cat. Maj. c. 21. „Neque me solum ratio ac disputatio impulit, ut ita crederem; sed nobilitas etiam summorum Philosophorum & auctoritas." L. I. Tusc. QQ. c. 13. „omni autem in re consensio omnium gentium lex naturae putanda est. . . atque haec ita sentimus natura duce, nulla ratione, nullaque doctrina; maximum vero argumentum est, naturam ipsam de immortalitate animorum tacitam judicare." SOCRATES & PLATO L. X. Ethic.

Digitized by Google

Ethic. c. 6. „separata anima a corpore est ipsum id, quod est.“ SENECA Consol. ad Marciam: “animus nititur, unde dimissus est; ibi illum aeterna requies manet.“ Ad Helviam: „animus quidem ipse sacer & aeternus est, & cui non possit injici manus.“ ARISTOTELES L. II. de anima: „potest separari a corpore, sicut perpetuum a corruptibili.“ L. I. c. 4. „mens videtur ingigni essentia quaedam existens, neque corrumpi.“

De fide aut persuasione Aegyptiorum testantur HERODOTUS & DIODORUS Siculus; iidem de Getis, de Thracibus, de Chaldaeis, de Brachmannis, & de Arcadiae populis. De Gallis scribit CAESAR L. VI. de Bello Gall. „inprimis hoc volunt persuadere Druides, non interire animos.“ ARRIANUS in Celtico de Germanis: „Germani mortis contemptores ob spem secundae vitae.“ De Gothis JOANNES Magnus Gothus L. II. Hist. c. 13. De Sinensibus MASCRIER Tom. V. de Rit. Relig. p. 380. De Japonensibus P. KIRCHER. De Peruanis P. HAYER. Huc faciunt gentilium Epitaphia: „vale: gaude: Have & vale, aeternum have. Commendatum habeatis meum charum.“ (Vide GRUTERUM & MONTFAUCONIUM Suppl. T. V. L. 2.) Item Libationes gentilium super sepulchra defunctorum, de quibus uti aliis eorum Ritibus GORI, BONAROTTI & MORINUS. Demum PLATO in Mem. „quicunque, scribit, Poetarum divini sunt homines, tradunt animam esse immortalem.“ Ex his rite concludit SENECA epist. 117. „cum de animorum immortalitate differimus, non leve momentum apud nos habet consensus hominum aut timentium inferos, aut colentium: utor hac persuasione publica.“ Quin & VOLTAIRE non diffitetur, quod interfit boni publici, ut credant homines, animam esse immortalem; cur vero ipsemet aut dubitat, aut negat? Num hostis est boni publici, aut deterior cunctis gentibus homo, qui ad vocem naturae solus obbrutescat?

Digitized by Google

Demum de fide Hebraeorum, magis autem Patriarcharum & Prophetarum, haec sibi habeat VOLTAIRE; descripsit MOSES creationem Mundi juxta Majorum avitam traditionem; inibi vero manifeste discernit inter corpus ceu pulverem, & inter animam ceu spiritum vitae. JACOB Gen. XLVII. 9. suam apud Pharaonem vitam, uti & Patrum suorum, compellavit peregrinationem, de quibus APOSTOLUS: „confitentes, quia peregrini & hospites sunt super terram; qui enim haec dicunt, significant se patriam inquirere;" Hebr. XI. 13. BALAAM exclamat: „moriatur anima mea morte justorum;" Num. XXIII. 10. Igitur aliam post mortem vitam speravit. Juxta illud DAVIDIS: „non derelinques animam meam in inferno: „certa extitit fides Resurrectionis. Idem de beatitudine aeterna: „satiabor, cum apparuerit gloria tua;" & de beatis: „inebriabuntur ab ubertate domus tuae." DANIEL: „suscipient autem regnum Sancti Dei altissimi, & obtinebunt regnum in seculum, & in seculum seculorum."

COLLENSIO ipse respondet SALOMON (Sap. V. 8.) ore reproborum: „quid nobis profuit superbia, aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? transierunt omnia illa tanquam umbra . . . talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt." Proverb. XIV. "sperat autem justus in morte sua." Eccles XII. 7. „memento creatoris, antequam revertatur pulvis in terram suam, unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum." Idem praedicant ISAIAS XXVI. 19. . . . LVII. 2. TOBIAS II. 8. Idem de Hebraeis testatur JOSEPHUS L. II. cont. Appion. " futurum omnino credunt, ut illis, qui leges servaverint . . . vitae vicissim alterius longeque melioris fructum Deus largiatur." Et de iisdem ORIGENES, quod vix nati & adhuc balbutientes didicerint animae immortalitatem, subterranea tribunalia, mercedem recte viventibus destinatam."

AR-

Digitized by Google

ARNALDUM docere ausum (Apolog. de Port Royal) quod veteri Legi nonnisi bona terrena fuerint promissa, solide confutat Cl. Fleury in L. de Moribus Israelitarum; confoditque illa Machabaei ad Antiochum oratio: „tu quidem, sceleratissime! in praesenti vita nos perdis; sed Rex Mundi defunctos nos pro suis legibus in aeternae vitae resurrectione suscitabit." 2. Mach. VII. 9.

II. Si immortalem animum Deus homini infudit, cur nullos patitur mortuos reverti, qui de hac immortalitate tantopere dubia inter mortales certiora edoceant? Cur hominum etiam sanctissimi tam vehementer abhorrent a morte, quam ceu liberationem a corpore, quod aggravat animam, optare satius foret animo nunquam morituro? Nonne quo magis liber a corpore mortis hujus est animus, eo magis ad functiones spiritui convenientes viget expeditus?

RESP. Epiphanias mortuorum postulant Increduli; & quid demum magis eorum dubitantismo subderetur, ac illae? Deus homini providit de lumine Rationis, de luce Revelationis, de Scripturis sacris & de autoritate Ecclesiae: si vero his omnibus (quorum infinite major est certitudo) nec aures nec cor accommodant suum Pyrrhonii; num spes sit fore, ut spectrum (quod omne alibi exsibilant) pro vitae & fidei arbitro ac Magistro habeant? Attamen neque hoc immortalitatis testimonium deesse voluit Deus, uti in multis aliis, ita in MOSE, qui inde a mille quingentis annis jamdum vita functus, vivus interierat Christi in monte (ut vocant) Transfigurationi, oculatis testibus Petro, Joanne & Jacobo, inter quos PETRUS 2. epist. 1. testatum reliquit, quod & Christi Jesu gloriam oculis, & Patris coelestis vocem suis auribus perceperint.

Vide hic etiam Matth. XVII. Marc. IX. & Luc. IX.

Mortem non admodum horret, quam potius exoptat anima justi, tum illis APOSTOLI verbis: „cupio dissolvi & esse cum Christo:" tum illis S. HILARIONIS: „egredere anima mea, quid dubitas? Septuaginta prope annis

Digitized by Google

Christo serviisti, & mortem times?" Si horret animus mortem, non is ratione animi praecise existit horror, sed ratione vinculi arctissimi corpus inter & animam morte disrumpendi; nec non ratione futurorum, quae servantur homini incerta. Hic autem sensus conscientiae immortalitatem, quam adstruit magis, minime labefactat.

III. Infernus, gehenna, ignis inextinguibilis, poena damni & sensus aeterna inanes sunt strepitus, & vana hominum terricula, ad quae nequicquam moventur spiritus fortes. Si est infernus; cur nemo unus inde ad nos ascendit; quod & potuit & debuit Deus concedere hominibus, quorum omnium tam fidem, quam rationem superant, infligenda a Deo, summo bono, summa aeternaque mala iis, quos libere condidit ad gaudia sempiterna?

Resp. Quanta sapientiae vis, objicere se periculo praesentissimo sempiterni interitus? quanta spiritus fortitudo, cum summo aeternae salutis discrimine toti antiquitati obstrepere, omnium sapientum sensa irridere, divinam humanamque auctoritatem, qua fulcitur poenarum aeternitas, conculcare? Si qualecunque periculum esset aeternum pereundi; si invicte probaretur contra tot tantaque testimonia, periculum illud verum non esse, sed mere fictitium; indulgendum esset aliquid Incredulorum dicacitati ac irrisionibus. Cum vero ex una parte infernus, (cujus aeternae intentantur poenae) & omnium & summorum colluvies sit malorum: atque ex altera parte ad eludendas tam graves minas nihil adduci possit, quam frivola dubia, levissimae conjecturae & ridiculae argutiae, illudque frigidum (peut-être) nonne Incredulos jure dixerim hominum abjectissimos, stupidissimos, infelicissimos, & sui & aliorum maximos impostores? Jam iterum ex orco testes expostulant; verum cum illos de coelo submissos, Mosen & Prophetas, Christum & Apostolos, Evangelium & Ecclesiam non audiant, nec stygios

Digitized by Google

gios audient Magistros; id quod nuperrime unus de grege incredulorum palam suis in Scriptis asseverare non dubitavit, videlicet nec resurgenti mortuo, nec emergenti e styge reprobo se crediturum quicquam, si aliud, quam quod sua sibi ratio dictat, is esset annuntiaturus.

Sed incredula Theistarum Ratio in suis argutiis utque adeo delirat, ut ex iis sequi videatur, Deum potius debuisse non creare hominem, quam creare peccabilem (quod de homine immutabiliter justo systema BAYLII dudum a Leibnizio, Joanne Clerico aliisque explosum est) imo Deum nequidem posse per plura secula, per annum, per diem, per horam diritissimis inferni poenis immortalem animam (sui imaginem & Regni coelestis haeredem) ob peccatum saepe unicum ac prope momentaneum excruciare. En! quo demum abducant deliria incredulorum.

IV. Metus gehennae totam hominis vitam angoribus terroribusque infestat, ac prope infelicem reddit: singulis fere momentis imaginem mortis objiciens vix ullam patitur animi humani quietudinem, minus laetitiam cordis ullam. Sit enimvero in vicem gehennae remorsus conscientiae pro malefactis, ac ipsa vitiorum turpitudo in vindictam flagitiorum; sicque redibit sua vitae honestae serenitas, & suus inhonestae tortor erit satis truculentus.

RESP. Sed cujus est haec animadversio? LUCRETII poetae ethnici, cujus Magister EPICURUS. Sat est ad confutationem impietatis, hos nominasse magistros & duces impiissimos. Virtutem sibimetipsi praemium, & vitium sibimetipsi sufficiens esse supplicium; id si fors locum habeat in imaginaria PLATONIS republica, non item in nostra, quam vivimus, Societate humana; in qua tantas patitur difficultates assidua virtutum exercitatio vitiorumque omnium fuga, ut si omnis absit aut metus aut spes praemiorum paenarumve (quas divinus aeternusque de-

Digitized by Google

cernat judex) & vitia passim omnia grassatura esse, & virtutes ubique neglectum iri, certissime conjiciatur. In republica seu Epicurea seu Theistica ecquid valebunt (qui vix ulli forent) remorsus conscientiae; cum ibidem nulla legis, nisi politicae, transgressio reatum criminis haberet, sacratissimis etiam naturae legibus impune violatis? Ad haec undenam enascuntur acres conscientiae stimuli? ex eo videlicet, quod homo seu male seu bene agens pro certo habeat, suum judicium divino judicio vel con- vel dissentaneum esse; id vero identidem locum non habet in systemate incredulorum, quibus uti Deus nil approbat boni, ita nec mali quidpiam redarguit.

Sint vero etiam remorsus conscientiae; num sublato aeterni Vindicis metu, id genus fraenum in tanta hominum corruptione satis compescet concupiscentias & libidines? Nonne tragica omnium aetatum exempla docent, impios extincta pene syntereſi iniquitatem velut aquam bibere, & cum in profundum venerint, contemnere non solum aculeos utut acres, sed & minas quasvis atrocissimas? Sane ubi futurorum ac aeternorum exulat fides, spes aut timor; ebriaeni evoment ore increduli: „ manducemus & bibamus; nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra; opprimamus pauperem justum, & non parcamus viduae; sit fortitudo nostra lex justitiae; cras enim moriemur. " Sap. II.

Vide Antilucretium Emin. Card. de POLIGNAC; cui praestantissimo operi ad decorem, ad eruditionem, ad soliditatem adeo deest nihil, ut omnium exspectationem longe superaverit.

V. Paenarum aeternitas pro delictis hujus vitae, tam brevis, tam fragilis, tam periculis & scandalis plenae adversatur & fini ultimo creaturae rationalis, qui est aeterna felicitas a provido Mundi rectore constituta; & bonitati, justitiae, divinaeque Sapientiae. Qui enim de optimo Parente

Digitized by Google

rente vel cogitari fine crimine poſſit, quod velit hominem, ſui imaginem & ad aeterna gaudia conditum, aeternis ignibus diriſſimisque cruciatibus excarnificare ob unicum ac ſaepe momentaneum delictum, & quidem Deus infinite bonus?

Ita BAYLIUS, TILLOTSONUS, TOLANDUS, TINDALIUS...

RESP. Contra apertiſſimam ex Verbo Dei ſcripto & tradito voluntatem Dei, contra infallibilem Eccleſiae deciſionem, contra omnium hominum fidelium, quin & infidelium ſenſum ac conſenſum parum valent argutiae Theiſtarum. Deus finem, quem ſibi praeſtituit (gloriam Nominis ſui) ſive creatura rationalis ſuum (nempe felicitatem aeternam) obtineat, ſive non obtineat, ſemper aſſequitur; hinc in oſtenſione juſtitiae, & illinc in oſtenſione bonitatis. Huic nihil praejudicat perditio hominis, cui & libertatem & gratiam & media neceſſaria ad ſalutem ſuppeditaverat. Finita hominum merita, ſaepe vix non momentanea, Deus praemiat vita aeterna, quod patet in Martyribus; quippe infinite bonus eſt. Cur non etiam poena aeterna caſtiget hominum demerita, quamvis in ſe finita aut fors momentanea (quorum autem malitia & moraliter & reſpective infinita eſt in gravi delicto) cum infinite juſtus ſit? Bonitas Dei infinita eſt, ſed ita, ut leges aequitatis a Deo ſapientiſſime conſtitutas haud violet; conſtitutum autem eſt lege ordinaria (quam Dei providentia non praeterit) „ite maledicti in ignem aeternum.“

Inter judicem divinum & humanum infinita eſt diſtantia; attamen hic quoque plectit delicta hominum perpetuo exilio, perpetuo carcere, perpetua infamia, mortis item ſupplicio, quae poenae (ſi nunquam aliunde moriendum eſſet homini) reipſa forent aeternae; ac nunc etiam patrii ſoli dulcedinem, bonae famae honorem, ac ipſum vitae

hujus

Digitized by Google

hujus usum eripiunt in perpetuum, idque ob homicidium aliudve delictum intra brevissimam temporis moram perpetratum. Homo graviter peccando, in eoque peccato ad mortem usque perseverando, avertit se a Deo, in creatura posuit finem suum ultimum, Dei amicitiam dissolvit, gratia & charitate semet spoliavit, ac proin se se conjecit libere in eum statum, e quo se in aeternum eximere peccator ipse non potest; Deus autem nec vult, nec debet eximere, cum post mortem non jam veniae, sed vindictae tempus & locus sit. Hinc Ecclesia pro damnatis nec orat, nec oravit unquam, utpote quos novit esse extra communionem Sanctorum; hinc Sancti in caelis nunquam pro iisdem intercedent apud Deum, cujus sanctissimam & justissimam de poenarum aeternitate voluntatem intuentur & adorant; hinc S. GREGORIUS, „ omnipotens Deus (ait) quia pius est, miserorum cruciatu non pascitur, quia autem justus est, ab iniquorum ultione non sedatur; " & S. AUGUSTINUS docet: „ quia cuicunque culpae, qualis & quanta poena debetur, divini judicii est, non humani; sic scriptum est: o altitudo! " Haec non capis, incredule? crede & time infinitam justitiam, ut olim sentias infinitam bonitatem.

GREG. Dialog. IV. . . . AUG. L. II. de nat. boni. c. 31.

VI. Quis sit ille locus tormentorum, & ubi sit domicilium damnatorum, nemo hominum novit. Dicitur gehenna, quae autem vox nullibi in V. T. pro inferno accipitur; & ex radice Chaldaica praecise denotat vallem filiorum Hennon. Dicitur infernus, hebraice SCHEOL, quae vox pro sepulchro ponitur; uti de se JACOB dixit: „ descendam ad filium meum lugens in infernum; „ imo vox eadem exprimit infernum, in quem vivi descendisse dicuntur Core, Dathan & Abiron. Demum nec de immortalitate animae, nec de inferno vel verbulum habet Pentateuchus MOSIS, de quibus tamen & potuit & debuit ceu Legislator edocere popu-

Digitized by Google

populum Dei; cum metus gehennae fraenum sit potentissimum adversus legum divinarum praevaricationes. VOLTAIRE.

RESP. Quantum ad fidem & ad salutem sufficit ac necessum est, circa mentis humanae immortalitatem, paenarumque & praemiorum aeternitatem; id omne docet Revelatio, declarat Ecclesia, confirmat Ratio & consensus omnium saeculorum. Non exprimi gehennam in Pentateucho, verum quidem; sed eam abesse ab omnibus Libris V. T., falsum est: nam 4. Reg. XXIII. 10. Jerem. VII. 31. fit mentio gehennae, quae v. 32. Dei jussu dicta est vallis interfectionis. Isaiae XXX. 33. legitur de Tophet (qui erat mons ad illam vallem interfectionis) „ cujus nutrimenta ignis & ligna multa, flatus Domini, sicut torrens sulphuris, succendens eam. " Erat autem gehenna vallis filiorum Hennon, in qua primum judaei idololatrae filios suos & filias suas idolo Moloch per ignem consecrabant, excitato ingenti strepitu tympanorum & tubarum, ne gemitus & lamenta immolatorum audirentur. Posthac facta est colluvies ac sentina omnium sordium. Atque haec fecit absurditas & impietas, ut infernus Chaldaeis a tympano vocaretur Tophet, a Christo & Apostolis gehenna, non solum ceu locus ignis aeterni, quo cremantur rebelles filii inter horrendos damnatorum aeque ac tortorum clamores & ululatus; sed & ceu locus ac sentina omnium turpitudinum atque flagitiorum. Adde, quod ex psalmis etiam, ex Libris Job, Judith, Danielis & Isaiae certissime constet, Judaeis quondam fuisse revelatam Dei vindicis contra impios justam aeternamque ultionem.

De vocibus (inferi, infernus, scheol) fatemur cum S. AUGUSTINO, quod tametsi in V. T. sortem mortuorum generatim significent, sicque sub multiplici intellectu uti rerum, de quibus agitur, sensus exigit, accipiantur;

tamen

tamen cum eodem & S. HIERONYMO dicendum, illud Num. XVI. de Core, Dathan & Abiron intelligendum esse, quod vere descenderint in eundem locum tormentorum, in quo sepultus est dives mortuus, & in quem rebelles Angeli detrusi, tanquam carceribus inferni puniendi reservantur, quique opponitur Abrahae sanctorumque Angelorum demorationi in caelo superiore. Quis enim dicat, plus hic tribuendum incredulis, saepe vix trium literarum homulis, quam HIERONYMO graecae, hebraicae ac chaldaicae linguae peritissimo, cui nullus seu Patrum seu Theologorum unquam ausus est refragari ad usque aetatem Novatorum. Ipsi etiam LXX Interpretes vocem (scheol) transtulerunt ibidem non in vocem graecam (ταφον) sepulchrum, sed (ἀιδην) quae orcum, tartarum &, inferos significat; prout constat ex Euripide, Platone, Luciano, S. Epiphanio & Theophilo Antiocheno. Ac demum voces illas (inferi, infernus) aliis vocabulis (quam quibus sepulchrum exprimitur) indicant ceterae Nationes in suis linguis.

Quod in toto Pentateucho nihil omnino legatur sive de inferno, sive de immortalitate animae; in hoc pro more suo fallit & fallitur VOLTAIRIUS. Numquid enim Num. XVI. Core, Dathan & Abiron descenderunt vivi in infernum? Numquid credendum a Judaeis (proin revelatum fuit) Deum esse & remuneratorem omnium bonorum, & vindicem omnium malorum esse? Numquid in iis, quae tametsi necessaria ad salutem, tamen scripta non essent, aut non dabatur, aut non sufficiebat Traditio? Numquid cum in libris MOSIS legere est diversissimam corporis & animae humanae productionem, frequentem Angelorum cum hominibus consuetudinem, Henochi ex hac vita raptum ob pietatem, vitam Patriarcharum, quam dicerent suam velut hospitum in terra peregrinationem: cum Deus ABRAHAE promitteret, quod sit futurus ipse merces ejus magna nimis:

cum

cum in morte JACOB ediceret: „ Salutare tuum exspectabo Domine! “ Numquid in his & Deus, & sensus fidelium non edocuerunt animae immortalitatem, ac praemii aeternitatem? Numquid cum Deus Exodi III. 6 diceret: „Ego sum Deus Abraham & Deus Isaac & Deus Jacob; non est Deus mortuorum, sed viventium: „ & hanc Christus sententiam contra Sadducaeos (qui solum Pentateuchum agnoscebant ceu librum divinum, & negabant Resurrectionem Corporum, junctam cum immortalitate animorum veritatem) hanc & Deus & Dei Filius abunde testati sunt? Nemo quippe dicitur dominus rei, quae omnino periit; vivunt ergo Abraham, Isaac & Jacob, non quidem corpore, sed anima.

Demum quod noluerit Deus, ut sublimior doctrina simul & semel omnis & omnibus clarissime innotesceret; sed ut successu temporis magis magisque evolveretur, facta quidem primitus Revelatio de scitu & creditu necessariis; oeconomia divina est, & abyssus consiliorum Dei. Vide I. Antithesin hic.

VII. Aeternitas poenarum si est veritas tam eliquata, atque a Mundi exordio ad nostra usque tempora rite propagata; eccur ab ORIGENE tanti viro ingenii ea fuit negata, & a Ss. Patribus Origene cum anterioribus tum posterioribus, Justino, Irenaeo, utroque Gregorio, Ambrosio & Hieronymo in dubium vocata?

RESP. Non sine grandi injuria error Origenistarum Ss. Patribus imponitur; cum certum sit ex S. AUGUSTINO, THEOPHILO ALEX. & S. EPIPHANIO, neminem fuisse ante Origenem, qui vel indicium quoddam hujus erroris dederit; ac proinde certum, neque sententias illorum Patrum controversas attingere illam fidei sententiam sive de poenis inferni, sive de poenarum aeternitate.

S. Ju-

Digitized by Google

S. JUSTINUS affirmat, animam non esse immortalem eo sensu, quo Plato docuit, ut nimirum sit ingenita; non tamen esse mortalem eo sensu, quo Epicurus putavit, ut ipsa pereat cum corpore; & apologia I. exustionem futuram tam Angelorum, quam hominum vocat supplicium in igne sempiterno reportandum.

S. IRENAEUS in eundem sensum loquitur; & L. V. cont. Haeres. C. 27. „ Christum ait venire, ut colligat Zizania, & comburat igne inextinguibili, haedosque in aeternum ignem mittat. "

S. CYPRIANUS serm. de Ascens. Dom. docet: „ immortales miseri vivent inter incendia, & inconsumptibiles flammae nudum corpus allambent . . "

S. BASILIUS in Reg. Brev. ad Interrog. 267. „ plerique homines, inquit, quo majore cum audacia peccent, supplicii sibi finem praescribunt . . . itaque sciendum est, neque illud: vapulabit paucis, neque illud: vapulabit multis; significare finem, sed diversitatem supplicii. "

S. GREGORIUS NYSS. orat. de Bapt. docet, eos, qui sine baptismo decedunt, frustra & inutiliter deflere ac poenitere, non secus ac divitem Epulonem; quos utrinque maneat ignis, qui extingui non potest. "

S. GREGORIUS NAZ. orat. 15. identidem affirmat aeternitatem suppliciorum, & inustam sempiternae ignominiae notam; nullibi autem id negat, aut dubitat; sed censet duntaxat, poenas impiis constitutas mitiores esse, quam a justo malorum vindice constitui possint.

S. AMBROSIUS Praef. in Psal. 37. ait: „ Si hinc peccata gravia portaveris, illic requiem non habebis: " Et in Psalm. 118. „ Christus suos castigat, quos diligit; alienos tanquam generali damnatione impietatis adstrictos, poenae donat aeternae. "

S. CHRY-

Digitized by Google

S. CHRYSOSTOMUS Homil. 25. ad Rom. „Si ergo vita aeterna est, supplicium est aeternum. . . Haec dico, non ut moerore conficiam, sed ut cautiores reddam.“

S. HIERONYMUS suae doctrinae integritatem ipse vindicavit scripta contra Ruffinum Apologia; & in suis Commentariis ubi ubi occasio se offerebat, aeternos cruciatus asserit (videlicet in c. 5. Isaiae: in epist. ad Pamachium, ad Avitum: in c. 5. Jonae: & in c. 5. epist. ad Ephes. v. 6. . .) Ubi generatim pronuntiat, peccatorum supplicia non esse aeterna, id negat in sensu Pelagii, qui nullum voluit esse peccatum veniale. Contra eosdem Pelagianos discernit inter impios ceu gravium delictorum reos, & inter peccatores levium duntaxat culparum reos; hos, non illos negat aeternum perire. Equidem recenset testimonia illorum, qui volunt supplicia aliquando finiri; iis vero non subscribit, sed identidem cum APOSTOLO asseverat; „qui praevaricati sunt in Dominum, aeternis tradentur tortoribus.“ Dum explicat v. 9. c. 1. Prophetae NAUM, refutat errorem Marcionis, qui Legis Veteris auctorem alium, alium vero Novae Legis esse credidit, atque illum quidem crudelem.

Igitur cum nihil ab Heterodoxis ac Theistis ex Ss. Patrum effatis extundi queat adversum integerrimae fidei dogmata de poenarum aeternitate; habent illi, quod in his imitentur, nimirum superbae rationis suae debitam submissionem ad dogma fidei divinae; habent, quod in ORIGENE pertimescant, nempe tanti ingenii tantum lapsum, atque in ejus asseclis luctuosissimum fidei & salutis naufragium.

Plerisque aliis hic objici solitis satisfit tum ex Psychologia, tum ex Theologia. Vide Instit. Theol. P. HENR. KILBER S. J. de Poenitis, Wirceburgi 1769. Illustriss. de LIGUORI Verita della Fede P. II. p. 260. 284. P. ROBERTI PERSON S. J. Wegweiser der Menschen zu ihrem ewigen Heyl, Augsburg 1761.

Sectio III.
De Polytheismo.

§. I. Praecognita.

Rationis naturalis sibi relictae partus omnium deterrimus fuit Idololatria. Extulit haec orco caput post diluvium. Nam ut primum facta per terras mortalium dispersio fuerat, acceptam a Majoribus Dei scientiam putidis inquinare commentis coeperunt, & Religio in foeda superstitionum monstra degeneravit. Assyrii sub Nino Rege dicuntur initium fecisse: secuti sunt Aegyptii, Graeci, Romani: hodie adhuc Chinenses, Japones & plures Indiae ac Americae populi eadem detinentur. Initio coelum, terram & astra, horum pulchritudine & utilitate illecti, pro Diis habuerunt. Posthac iis etiam hominibus divini honores delati, quos vel ceu Heroas finxerat insigne quoddam facinus non raro scelestum, vel ceu benefactores eximios commendaverat profusa in alios liberalitas: horum in numero sunt Bacchus & Ceres, quibus terrae fertilitatem, Mars, cui victorias, Janus, cui populorum felicitatem & pacem, Aesculapius, cui bonam & firmam valetudinem in acceptis referebant; & Venus adeo meretrix Cypria, non ob singulare beneficium, sed ob effusam libidinem a suo amatore consecrata. Tertium genus Deorum ex Poetarum, praesertim Hesiodi & Homeri, Theogonia subnatum terrae coelique liberos continet, Oceanum & Tethyn; horum Phorcyn, Saturnum & Opem; ex Saturno & Ope Jovem, Junonem. . .

Sed quia fabulis Poetarum turpissima quaeque admiscebantur (uti quod Jupiter nec Sorori suae pepercerit, & Apollo Hyacinthum, Leucotoin, Cyparissum, Clitiam & alios prope innumeros contra omnem naturae legem afflictim deperierit) Philosophi in allegorias ea detorserunt, ut sic

quar-

Digitized by Google

quartum Deorum genus prodiret, vel eo nomine res naturales (ut per Saturnum tempus, per Jovem mundum aut mentem, per Apollinem solem, per Dianam lunam . . .) vel affectus humanos, vitia & artes intelligendo (puta iram per Martem, cupidinem per Venerem, ebrietatem per Bacchum, rationem per Minervam . .) Tandem ipsos etiam diabolos ceu Deos coluerunt, veluti hominum maleficorum patronos & principes. Necdum finis insaniae: muta adeo animalia, cepas & porros, cloacinam, pavorem, pallorem (& quid non utut vile ac turpe?) divinitatis loco habuerunt Aegyptii, Romani, ceteraeque Nationes idololatricae.

Explodenda est haec farrago Numinum stupidissima, ex ipsa ratione, ex ipsa veri & summi Dei notione, ex ipsa Mundi hujus ordinatissima gubernatione, quam uni duntaxat & primae causae rerum omnium convenire, vetustissimae gentes, omnesque inter Ethnicos sapientes semper consenserunt, juxta illud TERTULLIANI: „ summo magno nihil sinit adaequari. " Exhibenda vanitas prodigiorum (queis gloriantur Ethnici) falsitas Oraculorum omnisque divinationis; Theologiae aut Mythologiae paganicae stultitia, rituumque impuritas; ut corruat cum sonitu Pantheon illud Idolorum, non sine strage impietatis Theisticae, quae paribus innititur fundamentis cariosissimis.

§. II. THEMATA.

I. *Polytheismus seu Idololatria vesana ratione objecti, abominanda ratione cultus, impia ratione dogmatum, suamet absurditate opprimitur.*

PROBATIO. Religio, quae divinos honores impendit iis, qui nec profanis digni sunt, ipsa quoque Religionis nomine indignissima & mera abominatio est. Quae enim

Digitized by Google

insania magis abominanda naturae rationali, quam cultus divinus eorum, quae vel sunt inanima & mera simulacra aut statuae, quibus assideat Numen; vel animata, sed ratione destituta; vel rationalia quidem entia, sed quae aut nunquam extiterint (cum nota alias eorum origo foret) aut tantum a sceleribus famosa fuerint, quorum malim corruptos mores & spurcitias premere silentio, quam ex iis potentius argumentari? Quae abominatio pudenda magis, quam Deorum flagitiis Deos colere flagitiosissime, ne, qui Deos colunt, homines Diis suis meliores viderentur? aut si ab ebrietate Bacchi, a furtis Mercurii, a latrociniis Martis, a libidine Veneris, ab incestu & adulteriis Jovis sese abstineant, Deorum inimicos se constituerent? Ubi vero summa flagitia ceu divinitates colere necessum est; ubi Deos libidine furentes imitari oporteat; ubi Bacchi orgia, lupercalia, cerealia, Jovis Latialis feriae, Saturnalia, aliaque gentium festa, conculcatis omnibus naturae legibus, pudore omni prostituto, ipsa humanitate protrita, sanguine etiam humano crudelissime profuso celebranda sunt: quis sine horrore non intelligat, sacra gentilium impiissima, & nonnisi Deastris impiissimis omnium flagitiorum Magistris ac Patronis digna fuisse?

Dogmatum diversitas num major possit esse illa, quae tot pseudo-Numina, & inter haec homines sceleratissimos ac ipsos daemones, uti vitae exemplar, sic fidei ac Religionis objectum proponat homini, cujus ipsa ratio dictat, insitam hominum animis notionem summi & veri Dei uni & sanctissimo Numini propriam esse, quod sanctissimo castissimoque corporis & animi cultu sit honorandum? quae finem hominis ultimum (quem intimus animi sensus docet esse summum & infinitum bonum) in creaturis, in voluptatibus, in flagitiis constituat? quae coelum pandat ceu Amphitheatrum omnium scelerum, atque ut omnium oculis ea pateant,

omnium-

Digitized by Google

omnium que animos polluant, publicis spectaculis reddat celebriora? quae doctrinae veritatem ab oraculis deducat (hoc est enim) a divinationibus diaboli, qui est pater mendaciorum? Dum enim Pythia (quae inter Vates celeberrima est) quoties ex Apolline promere oracula creditur, Castalium illud os impure insidet, & inferiori sinu mulliebri spiritum fatidicum impurissime suscipit, imo dum haec Vates Pythia, quoties ab Apolline exagitatur ac divexatur, furens nec sui compos oracula promit; quis erit ille spiritus furoris & tenebrarum, nisi daemon improbus? Idem de Jovis Dodonaei, Hamonis & Clarii oraculis testatur ORIGENES, quod illorum auctores „ aliud non sint, quam daemones, qui cum sacrificiis & nidoribus gaudeant, in praemium sibi litantibus reddunt aliorum perniciem.“ L. VII. cont. Celsum.

Eu! quam inde christianam sequelam deducat gentilis SENECA L. de vit. beat. „ Quid interest, utrum Deos neges aut infames? . . . Quibus (tot scilicet impiis divinitatibus) aliud actum est nil, quam ut pudor hominibus demeretur.“ CICERO ait: „ quid absurdius, quam homines morte deletos reponere in Deos, quorum omnis cultus esset futurus in luctu?“ LACTANTIUS „ ipsa vitia, inquit, religiosa sunt; non modo non vitantur, sed etiam coluntur.“ L. I. C. 13. Plura in hanc rem TERTULLIANUS in LL. cont. Valentinum, Marcionem & Manichaeos, quorum Polytheismum summae falsitatis, impudentiae ac improbitatis convincit.

II. *Polytheismus eadem fere ratione inter Ethnicos quondam invaluerat, qua hodiedum Theismus orbem Christianum invadit.*

PROBATIO. Idololatria ortum fere suum ac propagationem sensibus debet, affectibus & praejudiciis. Mens caeca Paganorum, cum ad unius veri Numinis agnitionem non pertingeret, sensuum criterio dimetiebatur Divinitatem; cum vero sensus spirituale quid (utpote a sensibus omnino remotum) penetrare neutiquam possent, creaturae visibiles

Digitized by Google

invisibili Creatori fuerunt surrogatae. Cor Paganorum depravatum, ut sine fraeno, sine remorsu, sine ullo vindicis metu suis affectibus indulgeret, sibi effinxit Deos aeque judices, sed aeque reos omnium vitiorum ac criminum. His vero praejudiciis pessimis ac falsissimis innixa Idololatria facile plurimorum & mentes pervasit iisdem tenebris obvolutas, & corda mancipavit iisdem affectibus depravata.

Numquid melior aut origo aut progressus hodiedum invalescentis Theismi? Nonne Mysteria fidei (quae oculos non videt, nec percipit auris, non repraesentat phantasia ceu sensus communis, nec ratio infirma assequitur) ceu vana & falsa explodit ideo, quod sensui plus deferatur, quam rationi; & plus rationi, quam Revelationi? Si vel Metaphysici essent Theistae; ex Daemonologia ceu Spirituum Scientia edocti meliora facilius assentirentur summae & primae Veritati, revelanti veritates a sensibus plane abstractas, insensibiles ac supernaturales. Nonne depravatio cordis est (cui ut liceret, quod libet, circa fidem & mores) odio & contemptui esse coepit Christianismus? Hic ut victima caderet pravorum affectuum, omnis divina Revelatio seu scripta seu tradita, seu Novo seu Veteri Testamento consignata, erat conculcanda inter mille dicteria & opprobria (quorum scopus Idololatria esse debuerat) congesta in veram divinamque, hoc est, unius ac veri Numinis Religionem.

Quam ergo verum est, quod Baco pronuntiat: minuta Philosophia adducit ad irreligionem, vera Philosophia ad Religionem? Quam verum: Theista sicut Idololatra vivit sibi, quia sensibus credit, & affectibus obsequitur; Christianus Deo vivit, cui credit in omnibus, quem colit, quem amat per omnia, & cui in omnibus ceu Deo unico, unice vero, vereque provido & Rationis & Revelationis auctori obsecundat?

§. III.

Digitized by Google

§. III. Antithesis.

I. Religio Paganica erat Mundo congenita, per universum orbem diffusa, universali assensu & persuasione firmata; ergo legitimum Numinis cultum habere debuit, ne dicendus sit Deus, omnium temporum & omnium locorum homines (si Judaeam, Mundi angulum, excipias) voluisse obnoxios errori & mendacio, quod pugnat maxime cum infinita bonitate.

Resp. Qua fronte ausint Increduli ethnicam superstitionem, ut ementiantur divinam, ceu Mundo coaevam praedicare; cum per duo annorum millia & amplius, sicut unum idemque loquendi genus inter homines, ita unus coeli terraeque Dominus erat, quamvis non pari ab omnibus pietate cultus, nullo tamen ullibi vestigio Polytheismi apparente? Divina ergo non est Religio, quam nesciverunt primi homines a Deo recens conditi ac informati. Cum deinde per vesanam Turris Babel structuram inducta linguarum diversitas, & genus humanum ubique dispersum fuit; coepit quidem in Mundo & crevit superstitio idololatrica; attamen error non erat universalis, cum posteri Semi, Abrahae & Jacobi, totaque gens Judaica in accepta a Majoribus notitia & fide veri ac unius Dei sancte perstiterint. Quamvis autem inter alias gentes confictis sensim innumeris Deastris obliterari videretur unicitas veri Dei; tamen nullo non tempore extiterunt inter gentiles etiam, ut Graeci & Romani Philosophi ac Poetae, inter quos Orpheus, Xenophanes, Parmenidas, Hesiodus, Homerus, Pythagoras, Socrates, Plato, Antisthenes, Xenophon, Cleanthes, Cicero... (tametsi ex Tyrannorum aut vulgi metu simulacra colerent) unum tamen reapse Deum esse, persuasum habebant.

Quin & de Vulgo seu plebe Gentilium observat TERTULLIANUS in Apolog. quod licet „ pravis institutionibus circumscripta, libidinibus & concupiscentiis evigorata, & falsis Diis exancillata, cum tamen respiscat, ut ex crapula, ut ex somno, Deum nominat, quia proprie verus hic unus Deus, bonus & magnus."

Digitized by Google

Quod tandem ingentes in orbe progressus fecerit Idololatria; id neque est ex instinctu Numinis, sicut nec illa per omnes homines diffusa in sensuum illecebras & voluptates corporis propensio; sed ex metu Imperantium, ex Regionum praejudiciis, ex impunitate criminis contra leges perpetrati: neque veram efficit Religionem, quae nec legitima summeque veraci nitatur auctoritate, nec hominem sancte perficiat in omnibus officiis Deo, sibi & proximo debitis: neque Dei paternae bonitati praejudicat, quae conjuncta justitiae (adinstar patris prolem usque rebellem ac perfidam tandem abjicientis) dimisit gentes ingredi vias suas, quin seipsum Deus relinqueret sine multiplici naturae & gratiae testimonio.

II. Luculentissimum veritatis divinitatisque argumentum suppeditant Oracula & Vaticinia; haec vero non defuere gentibus, cum teste Tullio ingens illorum volumen Chrysippus congesserit. Vel ergo non solide probant pro Revelatione Christiana Prophetarum oracula, in multis ambigua, plerumque obscura, nec raro praesaga eventuum, qui praevideri perspicacia naturali poterant: vel etiam Ethnicorum vaticinia (illa vero Sybillarum oracula praecipue) Ethnicae Religionis divinitatem commonstrant.

Resp. Qui fuerint universim apud Gentiles oraculorum characteres, gentilis edoceat Cicero (L. II. de Div.) exprobrans suum Chrysippo volumen ceu repletum Oraculis „partim falsis, partim casu veris, partim flexiloquis & obscuris, ut interpres egeat interprete, & sors ipsa referenda sit ad sortes; partim ambiguis, & quae ad Dialecticum referenda sint.“ Edoceat Demosthenes, qui Pythiam irridens dixit, a Philippo Rege auro corruptam φιλιππίζειν. Edoceant Aristoteles, Epicurus & Porphyrius cumprimis de Apolline ejusmodi vaticinia, quae nebulonem, non item Deum scelerum & mendaciorum osorem decent;

ejus-

Digitized by Google

ejusmodi oracula Deorum, quae innocentum mortem, libidinum infamias & ineluctabilis fati doctrinam praecipiebant. Qui vero Religionem ista divinam comprobent, quae tum in factis, tum in dogmatibus saniora ipsius naturae jura subvertant, non sine summa auctoris naturae injuria?

Sed oracula Prophetarum de omnibus fatis Judaicae gentis, de Messia nascituro ex Juda, de Regnorum ac Imperiorum conversionibus & revolutionibus, de nascituro post ducentos annos Rege Persarum Cyro Judaeorum liberatore, & horum similibus; nonne expressa clare, & eventu certissimo comprobata, hominibus contraria omnia agentibus, vel plane non cogitantibus, ac postea eventu posito Prophetiam recognoscentibus, cum omnibus loci & personarum circumstantiis exactissime convenientem? Siqua in nonnullis obscuritas erat, eventus declaravit, & fidei meritum compensavit.

In Oraculis Sybillarum si tanta est certitudo tantaque evidentia, cur ea non intelligebant Gentiles; & quae de vera Religione praenuntiarunt, cur non solerter investigabant, ut ad veritatem pervenirent? Nonne (recte ait CLEMENS Alex.) „quomodo Deus Judaeos salvos esse voluit quos eis Prophetas; ita etiam Graecorum spectatissimos, propriae suae linguae exercitatos, prout poterant capere Dei beneficentiam, a vulgo secrevit?“ Quippe demonstrabant (ait LACTANTIUS) „monstrosa quaedam miracula, quorum nec ratio, nec tempus, nec auctor designabatur;“ ut adeo ex illis, quia veris falsa miscebant, sacrilegos ritus Romani eruerent.

De his plura vide apud NATAL. ALEX. Diss. I. in seculum I. HONORATUM a S. Maria L. II. Critices Diss. II. P. THOM. HOLZKLAU S. J. Inst. Theol. de Deo Verbo Incarn. Diss. I. Sect. III.

III. Falsitas Religionis non stat cum Miraculis, quae sunt veritatis pignus certissimum. Nemo autem ignorat, quot & quanta inter Gentiles prodigia evenerint. Jam sanati

Digitized by Google

sunt coeci in Aesculapii & Serapidis templo; jam Alexandri milites in templo Cereris, quod spoliare parabant, irruente flamma excaecati; jam Brennus ille Gallorum dux, qui Apollinis templum ad praedam ingressus, ex vindicta Apollinis furibundus suicida factus; nihil ut de Ancyli coelitus submisso, de Tucciae cribro, de Claudii cingulo, de Vespasiani & Apollonii Tyanaei prodigiis commemorem, vere tantis, ut illa non aegre admiserit ceu vera miracula S. AUGUSTINUS Lib. XXII. de Civ. c. 10.

RESP. Cum de Miraculis Gentilium sermo incidit, ridendum sane est cum VESPASIANO, quem risisse narrat Tacitus, dum caecus & debilis se ab illo sanari poterent. Quippe ridiculum, aut ab homine petere miraculum, quod humanas vires infinite superat; vel a daemone obtentum (nescio, quale portentum) venditare ceu verum Religionis miraculum, cujusmodi solus Deus verus & unus operatur, ut daemonis subvertat imperium. Quin & is pluries victum se confessus est; sive in Evangelio, cum Christo testimonium perhibuit; sive in Actis Apostolorum, cum Pauli & sociorum ejus sanctitatem commendavit; sive deinceps, cum ad reliquias S. Babylae Martyris conticuit Daphniticus Apollo. Quaecunque Paganorum mirabilia recensentur, vel naturales hominum aut daemonum vires non transcendunt; & miracula non sunt, cum maximis, splendidissimis & invictissimis illis Mosis & Prophetarum, Christi & Apostolorum prodigiis nullo modo comparanda; (id quod vel in una Resurrectione manifestum, de qua cum a PAULO audivissent Ethnici, „novorum daemoniorum seu Numinum annuntiator" visus est PAULUS, a quo sicut Christum esse Deum, ita Resurrectionem veluti Deam ab eo praedicari putabant) vel pleraque errori ac mendacio obnoxia, cum velut incerta & ut plurimum fictitia suis a sponsoribus referantur.

Nonne vel in limine sui operis fatetur TITUS LIVIUS, se fabulas fictaque pro arbitrio prodigia recitaturum?

Digitized by Google

sum? Numquid major fiducia VALERII MAXIMI, ubi de prodigiis Deorum scribit: „sed fidem auctores, qui haec primi scripserint, sibi vindicent?“ Num alia mens TULLII, qui relata per Quintum fratrem suum trecenta Deorum mirabilia in Libro I. Divinationum, eadem ceu frivola, Numine indigna, & per superstitionem invecta in Libro II. Divinationum explodit? Demum S. AUGUSTINUS plus non admittit, quam quod teste Scriptura sacra interdum a Deo permittantur daemonibus quaedam prodigii cujusdam speciem referentia ex virtute causarum naturalium, & quidem ad obscurandam ex illorum intentione (si fieri posset) lucem Evangelii & Christi gloriam. Sed vel ex hoc fine pessimo illorum mirabilium patescit & falsitas & malignitas.

De Miraculis Gentilium plura exhibent P. Herm. GOLDHAGEN S. J. Introduct. in S. Script. Tom. III. Nec non Instit. Theol. P. Henr. KILBER S. J. de Deo, Wirceburgi 1667.

IV. Argumenta contra Deorum pluralitatem non minus feriunt Trinitatem Personarum divinarum; praesertim ex illo dilemmate, quod vel una persona satis sit, vel non, ad condendum & regendum Mundum; item quod vel quaelibet sit id, quo aliud melius cogitari non potest, vel non sit. Hanc tamen toto corde suscipiunt Christiani; eccur illam tantopere detestantur? Profecto non est, quod sua Polytheis tot Numina invideant, qui & ipsi non solum Deum, sed Angelos etiam & Archangelos, Martyres quoque & homines alios, quin & imagines & statuas, resque adeo inanimes, cruces, ossa, cineres & lacinias religiose venerantur.

RESP. Inter Deos Gentilium cum sint alii minores, alii majores, & Deus Deorum Jupiter; diversa in singulis natura, diversa voluntas, diversa potentia est, quod aperte pugnat cum idea Summi Magni, & cum creatione ac gubernatione hujus Universi. Pater, Filius, & Spiritus Sanctus ejusdem naturae, voluntatis & potentiae sunt; nec personae divinae,

Digitized by Google

divinae, in quantum personae sunt, creant aut regunt Mundum, sed in quantum Deus sunt, per potentiam & voluntatem, quae in omnibus una est. Quaelibet earum in genere Personae est id, quo melius nihil possit excogitari, cum nihil desit ad summam perfectionem; nihil ex parte naturae, quam secundum perfectiones essentiales unaquaeque totam habet; nihil ex parte personalitatis, quam aliis Personis aequalem habet, imo & quarum hypostasin identice possidet in essentia.

Circa cultum Sanctorum quanta sit inter Christi & Idolorum cultores differentia, declarant Christiani orbis lumina, Cyprianus, Ambrosius, Augustinus, Gregorius M. & Arnobius: „honoramus sane memorias eorum tanquam amicorum aut sanctorum hominum Dei; at quis audivit aliquando stantem Sacerdotem ad Altare etiam super sanctum corpus Martyris ad Dei honorem cultumque constructum, dicere in precibus: offero tibi sacrificium Petre vel Paule vel Cypriane? cum apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos & homines & martyres fecit, & sanctis suis Angelis coelesti honore sociavit; ut ea celebritate & Deo vero de illorum victoriis gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum eodem invocato in auxilium, ex eorum memoriae revocatione adhortemur. . . . Gentiles suis Deastris singulis peraeque sua templa, altaria, sacrificia & sacerdotia constituunt; & quos fatentur improbos, etiam daemones sacrificiis & precibus honorant; nos vero sanctis duntaxat Angelis ceu fidelibus Dei servis cultum Divino longe inferiorem impendimus; cacodaemonas vero ex obsessis etiam corporibus, accepta a Deo potestate, ejicimus, ut ab iis nos rogemur, quos Ethnici rogant, nos timeamur ab iis, quos Ethnici adorant. . . . Nos denique nec Cruci, nec imaginibus aut reliquiis Sanctorum divinitatis quidquam inesse credimus. Etiam ante Salvatoris imaginem non quasi ante divinitatem prosternimur; sed illum adoramus, quem per imagi-

Digitized by Google

imaginem aut natum aut paſſum, ſed & in throno ſedentem recordamur. At gentiles aſtra, elementa, ſimulacra ipſa aut Deos omnino eſſe, aut divinitatem in iis reſidere, atque ideo divinis honoribus afficiendos eſſe arbitrantur. "

Digna eſt, quae ex toto perlegatur, diſſertatio ARNOBII diu in caſtris verſati, omniaque Idolomaniae arcana edocti, L. VI. cont. Gentes, ſub finem. Vide etiam hanc in rem, de Cultu Sanctorum & Imaginum P. Thom. HOLZKLAU Inſtit. Theol. de Deo Incarn. Wirceburgi, 1768.

V. Religio Paganica ſuos habuit cultores undequaque honeſtos & virtuoſos ita, ut datae fidei, ſobrietatis, temperantiae, pudicitiae & fortitudinis eximia reperias documenta inter Paganos, qui non omnino omnes aut ita delirabant, aut ita furebant circa cultum ſuorum Numinum, prout nuper aſſertum fuit.

RESP. Vera virtus ex fine dignoſcenda atque aeſtimanda eſt. Quaecunque grandia patravit Antiquitas Ethnica, non ex ſtudio laudis & gloriae divinae, ſed ex ſpiritu ſuperbiae & laudis propriae cupidine profecta ſunt; verae proin virtutis laude carent. Et virtus ſit, quae parum boni, mali vero plurimum aſperſit factis Gentilium? faedatur Lucretia nolens, & ſe dolori impar trucidat; quid non hic mali? ſervat fidem Attilius Regulus datam hoſtibus? idem atheus praeſtat in ſuam vel patriae gloriam. Sobrius ac temperans miles Romanus praedicatur; ſed idem ferro & flammis univerſum orbem invadit, ſuccendit, depopulatur. Et virtus ſit ibi, ubi ſunt ſecretae, non raro manifeſtae Gentilium abominationes, quas nec ipſi Scriptores Ethnici ſiluerunt, & nervoſe infectatus eſt PAULUS?

Sint vero etiam ac fuerint inter Ethnicos Ethnici „ perhoneſti (inquit ARNOBIUS) ſed audire depoſcimus, quot ſint aut fuerint numero ... unus, duo, tres: at genus humanum non ex bonis pauculis, ſed ex ceteris omnibus aeſtimari

Digitized by Google

mari convenit. " Et ne hi pauculi quidem honesti ex Idololatria, sed ex spiritu, qui ubi vult spirat. Et vere pauculi, cum in celeberrimis ac sapientissimis Rebuspublicis, Romae, Athenis & Corinthi summa flagitia in aris & templis honorata fuerint, sacrificiis in publica probra, festis & solemnitatibus in nefandas helluationes deterrimaque spectacula degenerantibus.

§. IV. Corollaria.

Quam igitur verum est, Deum ceu Ens summum, perfectissimum, necessarium & infinitum nonnisi unum esse & unicum esse posse; tam falsum est, quod Gentes vel ex lumine naturali illam veritatem pervidere non potuerint. Testis est S. Cyrillus, quod gentiles Philosophi Deum unum maximum, creatorem, rectorem & conservatorem hujus universi agnoverint, a quo alii Dii omnes dependeant. Onatus Pythagoraeus scribit: „ imperat omnibus Deus is, qui virtute praestat; hic universum Mundum moderatur & continet; reliqui Dii coelum eodem, quo tota rerum universitas motu decurrunt, primum illum Deum ordine sequentes." Cicero „Deus (inquit) alio modo intelligi non potest, nisi ut mens soluta & libera, omnia sentiens & movens." Aristoteles: „omnes homines affirmant, Deos esse sub imperio."

De Poetis testatur S. Chrysostomus orat. XXXVI. „Poetae omnes primum principemque Deum uuiverse parentem appellant rerum omnium." Orpheus, Sophocles & Plautus dicunt: „ qui est Imperator Divum atque hominum Jupiter." Virgilius: „o pater, o hominum Divumque aeterna potestas!" Horatius: „qui res hominum & Deorum temperat horis." Ovidius: „ moderantem cuncta Deorum." Berosus de Chaldaeis scribit, quod Bero sive Jupiter ipsis fuerit creator Universi. Strabo de Aethiopibus, quod unus ipsis Deus immortalis fuerit

causa

Digitized by Google

causa omnium. De Persianis ZOROASTER, quod inter suas Leges hanc Dei descriptionem habuerint: " Ens est primum aeternum, immortale, sine socio aut aequali, a se existens perpetuum." De Romanis & Graecis constat, quod solum Jovem dicerent Optimum, Maximum; ac idem fere Historici (Rochefort, Du-Terre, & Sagard) testantur de Indiarum, Sinarum, Africae & Americae populis. Addit Cl. HOOCKE, quod calumniae loco haberent Gentiles, si plures Deos a se invicem non dependentes ab ipsis coli, Christiani edicerent.

SECTIO IV.

De Religione Mahumetana.

§. I. PRAECOGNITA.

Nihil tam vesanum ac impium, quod ROUSSEAU non effutiat. Emilii Tomo III. summopere dilaudat Religionem, quae tres admittat Revelationes, per quam intelligit Mahumetismum, ceu systema aevi nostri genio accommodatum magis, & prae caeteris Religionibus maxime cohaerens. Hanc quoque blasphemiam exprimit CHUBBIUS in opere suo posthumo. Pejus vero delirant alii & pessime blasphemant, qui non tantum aequiparant Mahumetismo Christianismum, quantum ad utriusque propagationem ac conservationem; sed una cum EDELMANNO aut quovis alio impiissimo auctore libri (de tribus Impostoribus) & Mosen & Christum & Mahumetem eadem impositurae infamia contaminant. Pateſcet omnibus mysterium iniquitatis inauditum, ubi de Mahumete, Mahumetis Alcorano & Mahumetis secta veriora, at simul probrosissima viderint.

§. II. THEMATA.

I. *Mahumetes impostor omnium maximus fuit.*

PROBATIO. Impostor facinorosissimus est, qui Dei prophetam se dicit coelitus submissum ad instituendam Religionem,

Digitized by Google

gionem, cum non sit nisi mercatura, fraudibus, latrociniis & armis inclytus, homo ferus & mulierosus; qui tot vesanos ac impios tradat errores, quot capita doctrinae; quot doctrinae suae discipulos, tot latrocinantes Saracenos; quot raptus & colloquia coelestia, tot aniles fabulas; quot miracula, tot putida mendacia hominibus imponat; qui Sacras Scripturas V. ac N. T. commendat, & ubique tamen totus est in eo, ut pessumdet utrumque; quem suimet contribules quamvis rudes ob defectum miraculorum (quibus novam doctrinam suam adinstar Mosis & Christi stabiliret) ceu insanum impostorem cum tota familia proscripserunt; qui demum ut sceleratissimus fuit, autore coelo sceleste esse voluit. Haec vero omnia quam exacte conveniant Mahumeti, nemo ignorat, nisi ROUSSEAUVIUS, aut EDELMANNUS aliquis, aliusve Theista, egregii scilicet Mahumetismi encomiastae, ipsi nihilo meliores Mahumete.

Notum quippe omnibus est, quod Mahumetes aere proprio gravis, ut regionis propriae imperium capesseret, novae Religionis jecerit fundamenta: notum, quod collectis opibus inflatus & suffultus latrociniis suorum sequacium in prophetam & principem se erexerit: notum, quod suis assectis bellum praedationemque praeceperit dicens, se non cum miraculis, sed cum armis a Deo missum esse: notum, quod capi & interfici mandaverit eos omnes, qui suae sectae associari, nec tamen praedones esse voluerint: notum, quod comitialem, quo laborabat, morbum mentitis visionibus & colloquiis cum Gabriele Archangelo occulere solitus: notum, quod desertus a plerisque ex urbe Medinna ceu pseudo-propheta ejectus fuerit: notum, quod prodigii nihil aliud proferre potuerit, quam Lunae scissae redintegrationem, suam ad coelos subvectionem, Cameli secum locutionem, aut similes naenias: notum, quod, cum miracula ab eo peterentur, ea jam ceu inutilia rejecerit, ut quae neminem olim converterint; jam increpaverit suorum auditorum

Digitized by Google

torum infidelitatem, quae eruptura alioqui pleno fonte prodigia sua cohibeat; jam fassus fuerit (quod primum dici debuerat) se non ad patranda miracula, sed ad aperiendam salutis viam emissum esse: notum, quod negaverit Christum, se dixisse Filium Dei, quod Mariam Christi Matrem cum sorore Mosis confuderit; quod non Christum, sed alium ejus loco a Judaeis cruci affixum asseruerit: notum, quod uxores duxerit ad minus quindecim; pellices, quantum voluit; quod uxores duas repudiaverit, conjugem sui liberti suam fecerit, & quod mulierum commercio ad orationem accendi se diceret: notum, quod ut orta ex his scandala tolleret, per blasphemam scurrilitatem diceret, concessam sibi privilegio Numinis singulari facultatem, quae sibi placerent, mulieribus fruendi.

Haeccine nota & necessaria sanctitas in Institutore Religionis, effusa in venerem libido, omnisque pudoris ac continentiae exterminium? haeccine divinitas Missionis, velut Antichristum quendam pro viribus agere veae Religionis subversorem, qui vitam inter facinora transactam pari morte claudet, propinato scilicet a mulierecula veneno, ad experiundum, sitne Mahumed amicus Dei, an sycophanta?

II. *Mahumetis Alcoranus absurditatum, contradictionum & blasphemiarum pleniſſimus est.*

Probatio. Satis esto, ad exhibendam Alcorani summam impietatem, praecipua ejus capita recensere. Capite II. Deum quidem diligi vult, non vero ex toto corde: Cap. LX. inimicorum dilectionem omnino prohibet: Cap. VI. orationem commendat, sed orantibus praefert strenue pugnantes: Cap. III. ad Eleemosynas hortatur, sed depraedationes omnino praecipit: Cap. II. Jejunium praesertim mense Romodan indicit, sed post diuturnam inediam noctem in comessationibus & libidine transigi permittit:

Digitized by Google

Cap. XVII. scribit, Deum praecepisse Angelis, ut Adamum adorarent, & omnes dempto Beelzebub paruisse: Cap. XXXII. vetat Alcoranum suum vocari in quaestionem; a Christianis vero suae Religionis expoſcit demonſtrationem: Cap. XXXVIII. docet Mahumetes, Alexandrum M. venisse ad fontem, in quo sol quiescebat: Cap. LXIV. fabulatur, magnam Lunae partem sibi in manicam delapsam esse, sed remissam iterum, ut sua Lunae rotunditas restitueretur: Cap. XLIII. Deum pro se orare fingit: Cap. LVI. fingit Deum sibi praecipientem, juramenta delere: Cap. LXXXVII. Deum jurare ait per ventos siccos & imbriferos, daemonesque licitorum & illicitorum discretores: Cap. XLIII. Cuivis uxores quatuor ingenuas permittit, quin tot uxores, quot alere quis possit; easque pro arbitrio dimittendi & mutandi facultatem passim concedit, sibi vero a Deo in omnes mulieres datam esse facultatem seu emptas, seu donatas, seu amitae, seu materterae filias, seu volenti gratis succumbere cupientes, ut pro suo velle illas possit vel adjungere, vel semovere, & prius abjectis, si placeant, iterato uti: Cap. III. damnandos asserit omnes, qui Alcoranum non servaverint: Cap. XI. Judaeos etiam & Christianos salvos fore pronunciat: Cap. XIX. Converti nolentes ad Mahumetismum jubet interfici: Cap. XII. LIV. LXXXVIII. in beatitudinem suis constituit paradisum, ubi dulcissimae sint aquae pomaque multimoda, fructus varii & decentissimae ac mundissimae mulieres, puellae, quas ducent beati, cum oculis claris & immensis, quorum albugines candidissimae & pupillae nigerrimae; ubi vasis vitreis & argenteis potus velut zinziber saporifer ex fonte Zelsibil administrabitur; ubi vestes sericas & deauratas juvenes induent; ubi timentes possidebunt hortos palmarum & vitium, puellasque consocias & consimiles; hoc est enim donum, optimaque remuneratio Dei.

Num

Digitized by Google

Num quid vero his absurdius reperias vel apud idololatras? videlicet qualis Legislator vere Epicureus; talis lex & Religio; & qualis, nempe bruta Religio, talis est beatitudo, quae brutis conveniat magis, quam aut sapienti philosopho, aut fideli & ingenuo homini.

Vide NATAL. ALEX. Differt. IV. in Hist. Eccl. Seculi VII. HUMPHREI-PRIDEAUX & Joannem GAGNIER in vita Mahumetis.

III. *Mahumetismus Secta omnium falsissima & turpissima est.*

PROBATIO. Religio sic dicta Mahumetana pro auctore suo & capite habet virum a perjurio, incestu, fornicatione, adulteriis, viduarum & patriae suae devastatione famosum. Quippe fraudibus Mahumetis sua debet initia Mahumetismus, armorum violentiae suam diffusionem, conservationem & amplificationem servili timori atque ignorantiae turpissimae, quam vi ipsius Legis Mahumetanae ne liceat quidem depellere Alcorani discussione & veritatis accuratiore perquisitione. Tradit & tenet Mahumetismus dogmata de Deo, de Officiis & Fine ultimo hominis Deo ac homine indignissima, permittendo polygamiam a Christo vetitam, repudium ab eodem reprobatum adstruendo, & libidinibus omnia complendo; uti constat ex Alcorano. Totam hominis justitiam absolvit externis ablutionibus & projecta dudum a Deo circumcisione corporis, quam tertio decimo aetatis anno ad Ismaelis imitationem peragit. Sacrificium plane nullum habet contra sensum & morem omnium Gentium, quibus inde ab humana origine pro praecipuo cultu divino semper erant sacrificia.

Et quis ausit, hoc monstrum Religionis cum sanctissima castissimaque Christi Religione comparare, aut illam divinitus institutam praedicare? Nemo certe alius, quam qui ipse, sicut Mahumetis irreligio, omni Religione caret, mortalium pessimus ac turpissimus.

Digitized by Google

§. III. Antitheses.

I. Si Mahumetismus totus quantus a recto & vero deficit; qui potuit tam celeri per Asiam, Africam & Europae magnam partem propagatione efflorescere? qui potuit inter tot victrices de Christiana fide progressus in seculum jam duodecimum perdurare? qui demum valuit ea majestate ac felicitate Imperii quaevis Imperia Christiani Nominis superare?

Resp. Quasi vero non fuerint majores progressus Ethnicae superstitionis, & multo latior per antiquum Babylonis Romaeve gentilis Imperium servitus Idolorum; quam ipsi tamen Mahumetani ceu impietatem detestantur? Eccur, qui ex vastitate Imperii Ottomannici amplitudinem Mahumetismi dimetiuntur, non etiam computant illos Muselmannos, qui hodiedum manifestae superstitionis pertaesi magno numero deflectunt ad Atheismum? Cur non innumeros fere inter ipsos Mahumetanos recensent Christianos, qui licet a se, vel a communione Romana disjuncti, Mahumetismum omnes execrantur? Cur non recolunt ex Recentioribus Annalibus clades maximas Saracenorum vel in Hungaria acceptas a Christianis, quibus non raro arma, luna & caudae illorum Cruci Christi substratae jacuerunt? Cur tantopere extollunt Sectam, cujus amplitudo & temporaria felicitas non tam rationum momentis, quam armis procuratur? & de qua (eoquod carni & sensibus tam plene indulgeat, ut nullam habeat difficultatem in dogmatibus & vix ullam in factis) mirum potius est, sed Christi promissis adscribendum, quod totum orbem necdum impleverit? Eccur autem illud prodigium longe maximum non commemorant, quod Religio Christiana (quam sensibus & concupiscentiis adversa, quam armi & voluptatibus inimica, quam mundanae gloriae omnibus vitiis infesta; tam virtutum maxime arduarum & actuum vere heroicorum in suimet victoria cumpri-

mis

mis ſtudioſa) non obſtante tot ſeculorum diriſſima perſecutione, atque ipſo etiam in ſinu Mahumetismi, ejusque promiſſionum ac illecebrarum, perſtiterit hactenus, perſtatque?

II. Teſtantur Annales Veteres ac Recentiores, pleraſque Gentes ad Religionem quoque Chriſtianam aut illectas, aut vi & armis compulſas fuiſſe. Id de Imperatoribus Orientis & Occidentis in Seculo IV. & V. certum quoad idololatras; nec minus certum de Germanis, Hungaris, Normannis, Suevis & Danis in poſterioribus Seculis; non ergo hic modus propagandi Religionem praejudicat Mahumetismo.

Ita BAYLE in Dictionario Critico, artic. Mahumed.

RESP. Quantum ſit diſcrimen inter illas Ethnicorum & Mahumetanorum furias ad ſuam Irreligionem orbi obtrudendam, ac inter Chriſtianismi per orbem propagationem, diſcat BAYLIUS ex LACTANTIO: „at nos contra (inquit ſub initium Seculi IV.) non expetimus, ut Deum noſtrum, qui eſt omnium, velit, nolit, colat aliquis invitus, nec ſi non voluerit, iraſcimur... & cum tam nefanda perpetimur; ne verbo quidem reluctamur, ſed Deo remittimus ultionem, non ut ii faciunt, qui defenſores Deorum ſuorum videri volunt, & ſaeviunt efferati adverſus non colentes.“ L. IV. Inſt. c. 20. Et quid demum armis Chriſtianorum, hoc eſt, docendo, patiendo & moriendo per tria priora ſecula effectum? Vixdum a Conſtantino ſublatum eſt vexillum Crucis ac libertatis Chriſtianae; & Romanus orbis, quin totus pene occidens atque oriens Chriſtianum ſe vidit & obſtupuit.

Eſto igitur, quod dominante jam Religione Chriſtiana rebelles adhuc tanto lumini gentes aliquae armorum metu tranſierint ad Chriſti ſacra; ſic quippe conſultum etiam no-

Digitized by Google

lentibus, quando quid bonum esset, nescirent; at metu tamen cessante magno pietatis affectu Christum & Christi fidem coluerunt. Sed Mahumetismus arma habet pro essentiali regula; armis coepta, armis propagata fuit Superstitio Mahumetis, cujus nonnisi arma in ore, in corde, in manu gerentis effatum hoc erat praecipuum, „miraculis sibi opus non esse, armis Religionem suam stabiliendam.“

III. Nec desunt tamen sua Mahumetismo prodigia; videlicet quod sepulchrum Mahumetis sublime pendeat medio in templo: quod Alcoranus e coelo submissus & per Gabrielem ad Mahumetem fuerit delatus: quod Mahumed coelos coelorum conscenderit, ac ibi hanc sententiam arabice scriptam legerit; „non est Deus praeter Deum, ejusque propheta est Mahumetus:“ quod voci prophetae columba obedierit, & haec illius aurem ore suo leniter percusserit. . . .

Resp. Somnia! non pendet, sed humi jacet sepulchrum impostoris; quod si penderet, vi magnetica elatum penderet; quid in hoc miraculi? Non e coelo demissum, sed ex orco submissum potiori jure dixeris Alcoranum, in quo nihil ullibi deprehendas dignum majestate Religionis, nisi forte in primo jamdum Capite, quod inscribitur de vacca. Raptus Mahumetis ad coelum, quem Mossemi Doctores inter ipsos Mahumetanos plerique aestimant ceu nocturnam visionem, nobis fabula est, donec Archangelus Gabriel, qui solus itineris divini comes fingitur, illius veritatem edoceat; alioqui credendum cuivis pseudo-prophetae & tenebrioni de suis prodigiis enarranti, si citra ullam probationem habenda sit fides. Idem esto judicium de columba, de camelo, & de quavis alia simili naenia Alcorani.

Quam ergo putidum est, quod Incredulos non pudeat, ejusmodi praestigias Mahumetis omni evidentia facti destitutas, & unius Mahumetis, hominis aperte mendacis, improbi, luxurioši & ambitioši testimonio nixas in medium afferre

Digitized by Google

ferre, non alio consilio, quam ut miracula Christi & Christianorum tantopere testata, & Religionem sexcentis jamdum annis ante Mahumetem iisdem stabilitam evertant?

IV. Doctrina fere omnis Alcorani a superstitione vindicari potest, si dicatur Mahumetes in multis locutus parabolice aut allegorice, ad eum fere modum, quo Christus in Evangelio ad beatitudinem adumbrandam cibi, potus & mensae typis utitur.

Atque hoc non ita pridem RELANDUS praestitit in Libro: La Religion de Mahumetans exposée par leurs propres Docteurs, A la Haye, 1721.

RESP. Christus allegorias, quas hinc inde suae doctrinae admiscuit, alibi & ipse, & per suos Novae Legis praecones abunde dilucidavit. Nullius etiam depravati sensus latebat hic suspicio, ubi Christus virgo & virginis filius castimoniam, quam ipsus impense coluit, per suos voluit praedicari; constituens paradisi gaudia in visione Dei, & a Resurrectione etiam nuptias procul amandans. Mahumetis autem vita omnis cum ad venerea fuerit projecta, totaque ejus felicitas in mulieribus; quis credat hausisse hircum sua e limpidis fontibus spiritualium gaudiorum? & quis suorum de rudi plebe discipulorum non omnia Magistri verba juxta mores & vitam Magistri literaliter interpretatus, suam fidem, mores & felicitatem posuerit in carnis Mundique illecebris ac voluptatibus?

RELANDUS, quod Missionarios aeque ac alios quosvis, qui rem habent cum Mahumetanis, admoneat, sedulo cavendum esse, ne illam sententiam „La Ellah, Ellalah Mahomed vesul Alla“ vel per jocum repetant, alias vel morte plectendi, prout non ita pridem incauto juveni graeco contigit; vel ejuranda erit fides Christiana; item utne in rabiem agantur Mahumetani (nunquam sic convertendi) abstineant à dicteriis vel in Alcoranum, vel in Mahumetem, & ne quid

Digitized by Google

falsi huic imponant; sed potius adinstar dubii aut inquisitionis in mores, in missionem, in librum Mahumetis deducant ex absurdis ad absurdiora, quo possit Mahumetanus seipso, ni stipes sit, colligere Mahumetis, Alcorani ac Mahumetismi perversitatem. In hoc, inquam, laudem meretur RELANDUS; non item quod in suis vindiciis Mahumetismi a criminibus falso impactis, adstruere videatur salutis possibilitatem pro omni Religione. Hoc enim quamvis tentari possit a Turca; a scriptore autem Christiano plane abhorret.

SECTIO V.

De Veterum Paganorum & Mahumetanorum Testimoniis pro Vera Religione.

§. I. PRAECOGNITA.

Tametsi Paganicae ac Mahumetanae superstitionis probra omnium oculis pateant ad proborum omnium detestationem, ut adeo Verae Religioni summus sit honos, divexari ab ejusmodi hostibus, a quorum summa impietate illius sanctitas toto coelo distat. Attamen Increduli cum suo VOLTAIRIO, quo veram ac praeprimis Christianam Religionem novis identidem convitiis prostituant, ad Ethnicos confugiunt, sic fere argutati: Si Mundo condito coaeva est Revelatio; si Religio Mosaica a Deo instituta tot seculis efloruit; si fides Christiana Dei filium auctorem habuit, qui tot tantisque signis & suam & suae Religionis divinitatem comprobavit in Palaestina Romani Imperii tam spectabili provincia; eccur Revelationes istae omnium seculorum scriptoribus Ethnicis incognitae fuere? Eccur Romae, Romano Senatui, Romanis Imperatoribus tempore Christi de Christo & miraculis Christi nihil unquam innotuit?

At vertamus arma Incredulorum in ipsos Incredulos: si nunquam in Mundo extitit Revelatio seu Mosaica seu Christiana,

Digitized by Google

stiana, certos praeferens divinitatis characteres; eccur inde a primordiis aerae christianae Tacitus, Thallus, Suetonius, Phlegon, Chalcidius, Celsus, Porphyrius & Plinius, omnes ethnici Scriptores; eccur Pilatus adeo & Imperatores ethnici, Tiberius, Hadrianus, Alexander Severus, & Julianus Apostata de Christo, de Miraculis Christi, de sanctitate Legis Christianae tam aperte eloquuntur, apertissime vero Mahumed ejusque Alcoranus? Eccur antiquissimi Scriptores (quorum fors nomina vix norunt, qui nosse omnia videri volunt) Sanchoniaton, Hesiodus, Megasthenes, Euripides, Berosus, Alexander Polyhistor, Artapanus, Numenius, Diodorus Siculus & horum similes de Revelatione, quae viguit & ante Mosen, & sub Mose, & post Mosen; ab hoc vero libris primitus consignata fuit, tam abunde testantur? En! quam sit mentita iniquitas sibi, cui majori jam probro os-ut oppiletur; sit

§. II. Themata.

I. *Non defuerunt inter Ethnicos Scriptores antiquissimi Testes Revelationis praesertim Mosaicae.*

Probatio. Revelationes sunt, quas ex Scriptura sacra vel ex Traditione certas tenemus de Mundi origine per architectum & gubernatorem Deum, de homine ad imaginem Dei ex terra formato & animantibus cunctis praeposito, de Religione servandi Sabbathi, de praecepto non gustandi fructum ex arbore Scientiae boni & mali, de Diluvio, de Arca Noe servatisque per eam animantibus, de Turri Babylonica & linguarum confusione, de prodigiis Mosis, de Ritibus & Legibus genti Hebraeae impositis. Cum vero de his omnibus apertissima sint testimonia Veterum; nimium pertinax sit, qui neget, quod hasce veritates illi didicerint ex Revelatione vel scripta vel

Digitized by Google

tradita; demptisque fabularum additamentis, potissimum ex Pentateucho Mosis, quae fuerint defloratae.

De Origine Mundi scribens Sanchoniaton tenebras, spiritum, chaos sive abyssum ex geneſis I commemorat. Laertius in Prooemio, Megasthenes apud Amboſnem, Hesiodus in Theogonia Mundi principium ajunt esse molem confusam, ex hac discreta quatuor Elementa & perfecta animalia, Mundum vero uti ortum, ita interiturum esse; simul autem ipsas Mosis voces exprimunt, Erebum ab erebh, Tartarum seu abyssum a thehon, Amorema merachephet, quae vox columbae super ovo incubitum significat, & de spiritu Dei super aquas motitante legitur Geneſis I, 2.

De Creatione Hominis, cui Deus os sublime dedit, & quem finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum, canit Ovidius L. I. Metamorphoseos, simul ac expromit sensum Latinum. Euripides adeo cum in Supplicibus cecinit de homine per mortem reversuro in pulverem, unde sumpserat primordium, „ & ad brevis aevi tempus spiritus coelo redeat, corpusque terrae;“ nonne respexit ad Geneſis caput III. „ Revertaris in terram, de qua sumptus es; & ad Cap. XII. Ecclae: “ revertatur pulvis in terram, unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. „ De lapsu primi hominis ob esum pomi vetiti ad vocem serpentis Chalcidius ad Timaeum ex Libro Geneſis describit omnia, quem & Mosi librum diserte tribuit. Quo spectat etiam mos ille in graecorum mysteriis, monstrandi serpentem cum acclamatione, Evae.

De Diluvio & Arca Berosus scripta secutus antiquissima, Abydenus Assyrius in suis Commentariis, Alexander Polyhistor apud S. Cyrillum, Lucianus in Libro de Dea Syria, dilucide ac copiose enarrant ferme totidem Mosis verbis; ex his vero alius Noemum appellat Xisuthrum,

alius

Digitized by Google

alius Deucaleonem, qui solus ad secundi generis exordium relictus sit, alius Noachum generis nostri auctorem servatum, cum ea ad cacumina Armeniorum montium se applicuisset. . .

De SABBATHO seu de consuetudine septimi diei celebrandi Numenius: „ quid aliud Plato est, quam lingua attica loquens Moses? sed haec omnia obsignet Sabbathi Religio, quae jam olim pertigisse ad omnes gentes videtur: " Homerus: „ septima sacra dies referato illuxerat orbi: " Hesiodus: „ lux septima sancta est. " Quibus accinunt Callimachus, Suetonius, Diogenes grammaticus. . .

MIRACULA MOSIS, RITUS ET LEGES JUDAEORUM, prout ista Libris Exodi, Levitici, Numerorum & Deuteronomii continentur, innotuisse gentilibus, manifestum est ex Artapani opere de Judaeis, ex Numenii Libro III. de Bono, ex Diodoro Siculo, qui de εγγραφοις νομοις, de Transitu maris rubri, de submersione Pharaonis, de Virga Mosis, de farina e coelo deplua, de gravissimis calamitatibus a Musaeo duce Judaeorum in Aegyptum invectis, & quibusvis aliis clarissime effantur. Item ex Graecorum Sacris, quorum nulla teste Plinio offerebantur sine mola salsa juxta illud Mosis: „ in omni oblatione tua offeres sal. " Ex lege Numae Regis, qua teste Porphyrio nullum in Templis Dei simulacrum tolerabatur usque ad annum 170 ab Urbe condita juxta illud Deut. V. „ non facies tibi sculptile. " Ex Platonis Republica ad Deuteronomii leges in multis adornata. His adde superius adducta gentilium sensa de Providentia Dei, de animae immortalitate, de poenarum ac praemiorum aeternitate, quorum & similium dogmatum certitudinem ex Revelatione hauserant.

Praedicta VV. Testimonia reperies collecta apud EUSEB. praep. Evang. L. I. C. 10. . . L. IX. C. 8. 12. & 27. Apud CLEM. ALEX. L. I. & V. Strom. & in Protreptico. Apud CYRILL. ALEX. L. I. cont. Julianum.

II.

Digitized by Google

II. *Profiant luculentissima gentilium Testimonia de Revelatione etiam Christiana.*

PROBATIO. Summa Capita Revelationis Christianae his fere continentur: Christum Dei filium ejus auctorem esse; doctrinam Christi & Christianorum fidem ac vitam esse plenam sapientia & sanctitate; Christi & Christianorum miracula vera & maxima esse prodigia. Atque de his quae & quanta non extant gentilium testimonia? Nam

Imo. TIBERIUS cum ex Actis per Pilatum transmissis Christi divinitatem cognovisset, retulit ad Senatum cum praerogativa suffragii sui, ut inter Deos adlegeretur, comminatus periculum accusatoribus Christianorum. ALEXANDER SEVERUS inter Romanos Imperatores facile sapientissimus Christo, quem suo in Lararío matutinis horis coluit, templum destinaverat. HADRIANUS ut omnia templa Christo consecraret, ea in omnibus civitatibus sine simulacris fieri jussit. PORPHYRIUS furoris sui in Christum immemor Christum tum suis, tum Deorum suorum encomiis extollit, scribens, mirum forsitan nonnullis videri, quod Christum Dii summe religiosum fuisse, immortalemque factum esse prodiderint, & de illo cum laude mentionem fecerint...

2do. ALEXANDER SEVERUS summo in pretio habuit doctrinam Christi, ut illius sententiam: „ quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris: " & in palatio, & in publicis operibus praescribi juberet. Plinius TRAJANO testis fuit, „ hanc esse Christianorum summam culpae vel erroris, quod essent soliti stato die ante lucem convenire, carmenque Christo quasi Deo dicere secum invicem; sequè sacramento non in scelus obstringere, sed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent... " ANTONINUS Imp. laudat constantiam christianorum, „ qui pro Deo suo lubentius moriantur, quam in-

Digitized by Google

incolumes remaneant, & majorem tunc fiduciam in Deo collocent, cum terrae motibus aliisque flagellis quatiuntur. " JULIANUS Apostata, quamvis infensissimus hostis Christi, tanta in aestimatione habuit Christianissimum, ut suum paganissimum eidem totis viribus conformare adniteretur.

3tio. THALLUS & PHLEGON praeter eximiam Christi prophetiam de Excidio Hierosolymae memorant de excellenti inter omnes, quae ante illam acciderant, defectione Solis facta ad eum annum Olympiadis, qui respondet emortuali anno Christi, quae & in Annalibus Romanis & Tabulariis publicis fuit consignata. CELSUS & PORPHYRIUS, quamvis Hieronymo teste rabidi canes adversus Christum, in ipsis adeo Libris, queis insectantur Christianos, fatentur, Jesum patrasse miracula; ac ille quidem: „ credidistis, inquit, eum esse Dei filium ideo, quod claudos & caecos sanavit. „ JULIANUS Apostata (quis unquam hostis Christianismi deterior ac sceleratior?) " Jesus, ait, qui spiritibus imperabat, & in mari gradiebatur; „ cujus & innocentiam & miracula & vaticinia, quamvis invitus, fateri debuit maxime in illo suo vano molimine Templi Jerosolymitani rursus aedificandi. Et vel haec sola Celsi, Porphyrii & Juliani elogia abunde sufficiunt ad veritatem ac divinitatem christianae Revelationis ex Paganorum confessione stabiliendam, quin necessarium sit, illa etiam Taciti, Suetonii & Chalcidii longius enarrare.

Singulorum fidem faciunt TERTULL. Apolog. C. 5. ORIGEN. L. II. cont. Celsum. LAMPRID. in vita Severi. EUSEB. L. IV. Hist. Eccl. C. 12. . . Praep. Evang. L. V. CYRILL. ALEX. L. VI. S. AUG. in LL. de Civ. Novissime autem & copiosissime P. Dominicus DE COLONIA S. J. in Libro: la Religion Chretienne autorisé par le temoignage des auteurs payens.

Memoratu vero dignissimum videtur illud testimonium, quod post Eusebium Huetius enarrat ceu prodigium, prop. H. C.

Digitized by Google

II. C. 136; & ex Huetio his verbis depromptum extat: Thamus aegyptius navis rector, cum in Italiam tenderet, jamque Echinadas insulas praetervavigaret, vento confestim remittente vocem ad Paxas insulas audiit, quae appellato ex nomine Thamo jussit ipsum, simul ac appulisset ad portum Pelodem, clamare, magnum Pana esse mortuum. Paruit ille, eaque, quam jussus fuerat, voce edita ejulatus auditi sunt, quasi Panos necem gementium. Vectores Romam delati portentum vulgarunt. Pervenit illud ad Tiberium, qui & a Thamo ipso de re certior factus hominum eruditorum sententiam super ea exquisivit.

Narrat id apud PLUTARCHUM Aemilianus Rhetor, ut sibi a patre suo Ephiterse rei teste traditum. Atque id convenit in tempus mortis Christi, qui verus Pan est, rerum omnium parens & totius naturae auctor.

III. *Splendida sunt Testimonia Mahumetis & Mahumetanorum pro Divinitate Revelationis & Mosaicae & Christianae.*

Probatio. Credidit & credendum reliquit in Alcorano Mahumetes, quod locutus sit Deus olim quidem Mosi & Prophetis, novissime autem „ Christo Mariae filio commiserit Evangelium ceu lumen, confirmationem & complementum Veteris Testamenti, rectamque viam omnibus timentibus Deum. “ Adstruit miracula plurima a Christo patrata, de quo in colloquio Angelorum ad Mariam ait: „ Mariae filius caecos & claudos curabit, leprosos emundabit, mortuos creatore cooperante vivificabit, quae cuncta a credentibus in Deum miracula censentur. Vetus Testamentum confirmabit: quaedam tamen prius prohibita licitis annumerabit, seque divina virtute potentiaque veniisse patefaciens inquiet: timentes Deum me sequimini. “ Ipse in suo ad coelos raptu Christi in septimo coelo omnium supremo constituti precibus se commendasse fatetur. Demum

differte

diserte Mahumed enuntiat : „ omnes boni Deo serviant, ut Christus Jesus Mariae filius persuasit. “

Quid vero illustrius pro Revelatione Veteris ac Novi Testamenti ; & quid probrosum magis pro Incredulis dici aut cogitari potest, quorum adeo incredulitas ab impostore maximo tantopere confunditur ? Quid iis futurum esset, ubi suas in Christum blasphemias vel inter Mahumetanos eructarent ? Exemplo sit illud, quod narrat ex oculato teste editor RELANDI ; videlicet Mahumetanos Christum venerari adeo, ut e suis unum, qui adversus puram Christi nativitatem blasphemaverat, palo transfigi jusserint Constantinopoli.

Haec & his similia exhibet ALCORANI Azoara V. XII. XIII. XXIX. . . Consule, si vis, Chardin Voyage de Perse Tom. X. . . . HERBELOT Biblioth. Orient. . . RELANDI Not. in Compend. Theolog. Mahum.

§. III. ANTITHESES.

Si tam illustria de Christo, de Christi & Christianorum miraculis testimonia viguerunt inter Gentiles, praesertim Romanos ; cur nunquam effectui datum, quod de Imperatorum propensione in Christi Sacra hactenus enarratum fuit ? Cur primi Christiani ea non identidem opposuerunt gentilibus ? Cur Suetonius, Tacitus & praeprimis Mahumetes tot falsitatibus & fabulis ea omnia contaminarunt, quae de Christo & Christianis commemorant ? Sane quae ex mendaciis & naeniis accersitur, nulla est auctoritas divinae Revelationis.

RESP. Sic est apud Incredulos. Testatissima ex Verbo Dei scripto & tradito, ex universali sensu & consensu Apostolorum, Discipulorum, Martyrum, omniumque Christianorum inde ab initio Ecclesiae pro veritate Revelationis christianae argumenta depromis ? rident & explodunt omnia, eoquod gentiles illorum temporum Scriptores ac ethnicos

Im-

Digitized by Google

Imperatores ea prorsus latuerint. Horum vero etiam sat luculenta, nec minus splendida testimonia producis ? aeque & ista rident atque exprobrant christianis, quod in fabulis & falsitatibus gentilium suae Revelationis ponant fundamenta. Verum jure optimo ista Incredulorum cavillamenta attribuas inveteratae eorum pervicaciae ; & illam in Romanis Imperatoribus minorem efficaciam, & in Scriptoribus ethnicis tenebras luci offusas Romanorum fastui, Romae immersae voluptatibus incuriae, judaeae gentis summo inter Romanos despicatui, ac cumprimis dominanti illo tempore idololatriae, quae nihil prorsus movebatur, tametsi de Eclipsi illa in morte Christi palam affirmaret Magistratui Romano TERTULLIANUS : „ eum Mundi casum in Archiviis vestris haberis. " Quamvis Origenes, Minutius Felix, Lactantius & S. Lucianus Martyr inde contra gentiles pro divinitate Christi tam firmum eruerent argumentum, ut Celsus & Porphyrius ad ejus vim obmutescerent. Quamvis a Justino, Tertalliano & Eusebio contra Ethnicos saepe, magnaque animi firmitate provocatum sit ad tabellaria publica Romana, quibus Pilati relatio de vita, miraculis & morte Christi inserta tertio etiamnum seculo vigebat.

Haec ergo Paganorum qua caecitas, qua infelicitas fuit, quod luce Revelationis non collustrati veris falsa miscerent, & falsa magis crederent, quam vera suis utpote superstitionibus ac libidinibus adversantia. Haec vero Incredulorum summa improbitas est, quod lucem, in qua ambulabant, extinguerent, & caeci esse malint, ut impii ac miseri esse possint.

Vide Librum : Defense de la Religion contre les difficultes des Incredules, par Mr. Francois.

§. IV. COROLLARIA.

En impudentiam, proterviam, impietatem Theistarum contra universalem orbis consensionem ! Si paucos excipias

pias populos in orbe idololatras, veluti triſtes reliquias gentium olim ſine revelatione miſerrime aberrantium ; univerſum prope genus humanum Judaeis, Chriſtianis & Mahumetanis comprehendes. Sed Chriſtianus per Filium adductus ad Patrem veneratur prophetiam, quae hunc Dei Filium annuntiavit, ſuamque Religionem habet pro complemento Judaicae. Mahumetanus & ipſe reveretur prophetiam, quin & Meſſiam Chriſtianorum (cui tamen ſucceſſerit ſuus Mahumed pſeudo-propheta) Religionem colit nec judaicam, nec chriſtianam, ſed ex utraque monſtroſe permixtam ; utramque vero ante ſuum Mahumetiſmum extitiſſe fatetur, ac proinde non minus, quam Judaeus & Chriſtianus Revelationem, & fundatam in Revelatione ſuam credit Religionem. Unus ergo eſt puſillus grex Theiſtarum heri coalitus ex quisquiliis gentis humanae ad contradicendum atque illudendum orbi univerſo.

DISSERTATIO VI.
DE RELIGIONE JUDAICA.

SECTIO I.
Religio Judaica quondam vera vereque Divina.

§. I. PRAECOGNITA.

Cum Mundi Creatio multis jam ſeculis eſſet remotior ab hominum memoria, ſuſcitavit Deus Hiſtoriographum ſagaciſſimum, fideliſſimum doctiſſimumque, deputans integrum populum ad cuſtodiam Libri ejus, ut prae omnibus ſcriptis auctoritate ſumma pollerent Mundi Annales, qui tot teſtes, quot homines gens tota & numeroſiſſima & florentiſſima haberet. Quotquot

Digitized by Google

etiam de rebus Judaicis scripserunt sive Judaei, sive Christiani, sive Ethnici, de antiquitate & autoritate Pentateuchi nullum unquam dubium obmoverunt usque ad Spinozam, Hobbesium, Pereirium, & quosdam vanissimos olim Haereticos. Horum Theistae vestigia secuti, ut Religionem Christianam (cujus veritatem ex veritate Legis Mosaicae cum Christus, tum Apostoli non raro demonstrant) quaqua via evertant, Mosen personis Romanensibus, & Legem Mosaicam fabulis ac mendaciis narratiunculis accensent. Quam quidem Legem alii delirant splendidiori doctrina Alcorani deletam esse; alii ceu plane confictam blasphemant ex eo, quod innitatur familiari Deum inter & Mosen commercio aeque fictitio, ac fuerit illud Numae cum Egeria nympha, Minois cum Jove, & Mahumetis cum Gabriele; alii ceu inventum mere humanum ad scientiae politicae (quam in Aegypto Moses didicerat) regulas compositum ab omni Revelatione separant; alii ex Abenezra viro non integrae apud Judaeos famae, ejusque obscuris sententiis asserunt, Pentateuchum non esse a Mose, sed ab alio, qui multis post annis vixerit, quique vera falsis admiscuerit.

His ergo turpissimis Incredulorum cavillis opponenda sunt Pentateuchi, qui genuinum est Mosis opus, summa auctoritas, vere Divina Mosis legatio, extraordinaria & supernaturalis procuratio Reipublicae Judaicae, origo divina Legis Mosaicae, Legumque Judaicarum fines & institutio sapientissima.

§. II. Themata.

I. *Pentateuchus est genuinum Mosis opus.*

Probatio. Ex fide publica tum vocali tum reali evidentissimum est, extitisse Mosen Pentateuchi verum Auctorem. Quippe Imo. constans semper fuit, & consentiens de hac

Digitized by Google

hac re omnium hominum vox & opinio ab hac noſtra aetate ad remotiſſima Moſis tempora. Ita credidit aetas Chriſtiana, hoc eſt, a diſſolutione Reipublicae Judaicae omnes non ſolum Judaei & Chriſtiani, quorum magis intererat; ſed etiam Ethnici, ut Apion, Diodorus Siculus, Strabo, Celſus, Porphyrius, Trogus Pompejus, Plinius, Longinus & Julianus, qui fere omnes contra Judaicam & Chriſtianam Religionem ſcripſerunt. Ita credidit aetas Hebraeorum Pontificia, hoc eſt, a reaedificatione Urbis usque ad interitum Reipublicae omnes tam Judaei, praeſertim Philo, Joſephus, Paraphraſtae Chaldaici, Miſchna Judaeorum ex antiquiſſimis Scriptoribus, Auctor Libri ſecundi Machabaeorum & LXX. Interpretes, quam alienigenae, quorum fragmenta nobis ſervarunt Juſtinus Martyr, Clemens Alex. Euſebius & alii apud Huetium, cumprimis autem Samaritani, quamvis a Judaeorum communione repulſi iisdemque inimiciſſimi. Id ipſum teſtantur ipſe Pentateuchus, Libri Joſue, omnes Scriptores ſacri, ſive Prophetae, ſive Pſalmographi, ſive Hiſtorici, quos inter Esdras, quem ſuſpicatur SPINOZA auctorem Pentateuchi, ſe nuncupat ſcribam velocem in Lege Moſis. Ergo perpetua traditione conſtat, ſemper extitiſſe Moſis genuinum opus, & Pentateuchum eſſe iſtud opus.

2da. Ipſa pariter monumenta temporum atque ipſarum rerum fides apertiſſime ſuffragantur: nam quae ab origine Reipublicae per Moſen conſtituta ſunt, ita cum hiſtoria Pentateuchi concordant, ut nulla ſit res geſta alicujus momenti, quae non ſit etiam ſymbolis & inſtitutis expreſſa. Ecquid enim feſtum Azymorum, Agni Paſchalis ritus, Primogenitorum omnium redemptio & Levitarum conſecratio loco Primogenitorum aliud eloquuntur, quam interfectionem primogenitorum Aegypti & populi Iſrael immunitatem ab hac plaga, Aegypto cum praecipitatione relicta? Nonne Legis Tabulae juſſu Dei in Arca ſervatae ad usque

Digitized by Google

captivitatem Babylonicam confirmabant res gestas ad montem Sinai? Numquid mensura Mannae ad latus Arcae reposita populi cibum per 40. annos coelitus subministratum, & Virga Aaronis induta foliis ibidemque reposita confirmatum a Deo Aaroni ejusque posteris Sacerdotium demonstrabant? Laminae aureae altari affixae nonne in perpetuum designabant interitum Levitarum cum Core, Dathan & Abiron rebellantium, in hujus rei memoriam illic collocatae? Dum serpens aeneus ad usque tempora Ezechiae servatus partem aliam Pentateuchi confirmaret.

Sane Tabernaculum, Arca Foederis, Sacerdotum consecratio, vestes & varia munera, Sacrificiorum ceremoniae, Purificationes, Familiarum genealogiae, Tribuum Ruben & Gad cum dimidia tribu Manasse habitatio trans Jordanem, divisio terrae Chanaan, diei initium a vespere sumptum, Asyla & aliae constitutiones, quae certissime omnes coaevae fuerunt Reipublicae, totum Pentateuchum ita exponunt ac complectuntur, ut necesse sit, legem scriptam & consuetudines illas aequalis esse antiquitatis, atque ex his illam accipere maximam auctoritatem.

Si vero magna insania est, non subscribere fidei publicae circa Aeneidem Virgilii, Homeri Iliadem aut Mahumetis Alcoranum; summa erit vesania, summae auctoritati & evidentiae morali maximae circa Pentateuchum, ceu genuinum Mosis opus obstrepere; cum per tria annorum millia & amplius ne unus auctor gravis vel levissimam fraudis suspicionem significaverit; cum magnae gentis Tabularia, in quibus Autographum Mosis servatum fuit, fidem faciant; cum monumenta ab origine Reipublicae totius illius Libri imaginem exhibeant; cum testes habeat omnes Reipublicae Judaicae cives, quorum mores vitaque civilis & domestica ad illius praescripta componi debuerat; cum in omni aetate plures fuerint, quorum maxime intererat, fraudem fors laten-

Digitized by Google

latentem detegere, in aetate christiana Celsus, Apion, Porphyrius, Julianus aliique hostes nostrae Religionis; ante aeram christianam Samaritani, & tempore Antiochi Judaeorum persecutores; ante Captivitatem Babylonicam Jeroboam Regesque impii, qui adeo Legibus Mosaicis erant infesti, ut Religionem patriam mutare conati sint.

II. *Moses fuit Scriptor omnium primus & fide dignissimus.*

PROBATIO. Quos Graecia celebrat antiquissimos Scriptores, Trojano excidio posteriores fuere HOMERUS & HESIODUS. SANCHONIATON illis etiam vetustior rerum judaicarum Scriptor fui a Mosis aetate disjunctus, teste Porphyrio. TAAUTUS graece Ερμης, hoc est, Mercurius, qui Scriptorum omnium primus praedicatur, & vetustissimus (prout multis erudite ostendit Huetius) ipsus est MOSES. Artapanus etiam, Polyhistor & Eupolemus testantur, „ Mosen primum sapientem fuisse, Judaeisque primum literas tradidisse, a quibus eas Phoenices, & a Phoenicibus Graeci acceperint, eundemque Judaeis leges primum condidisse. " Certum denique, tum quod Phoeniciam quondam, tum Judaeam, hodie Palaestinam dictam incoluerint Hebraei; tum quod graecae literae Hebraeorum nominibus quidem simillima, his tamen uti propriam & singularem quandam significationem (quae apud Graecos locum non habet) ita antiquitatis praerogativam cedere debeant. Verbo uno, nullus in hunc diem Scriptor MOSE antiquior produci potuit.

Scriptoris autem fide digni partes sunt pietas in Deum, quam vere tenerrimam in MOSE circa divinae sapientiae, bonitatis & potentiae laudes, admirationem atque amorem spirant singulae paginae Pentateuchi. Studium virtutis, quod quantum in MOSE exarserit, probant omnes illae leges, quas pro extirpandis vitiis sanxit, nec non patheticae ad

Digitized by Google

populum orationes, quibus ad patientiam, ad fiduciam, & ad omnes virtutes excitabat. Fuga ambitionis ac privatae utilitatis, quam summa animi demissione contemptuque terrenorum MOSES comprobavit nunquam affectans imperium, nunquam publica privatis postponens commodis, populi liberationem contra omnem spem humanam suscipiens cogente Deo, per totam vitam nil praeter molestias perferens ac aerumnas, Sacerdotium summum in Republica munus conferens Aaroni fratri ejusque filiis in aeternam haereditatem, constituens Josuam virum ex alia tribu Ducem populi, propriis filiis in plebem Levitarum redactis; ipse quidem Dux populi, sed a quo singulis diebus, ni Deus ferat suppetias, mactandus sit. Ingenuitas in confitendis suis & suorum erroribus, in iisdem reprehendendis & castigandis sancta severitas, & in omni re candida nec fucata simplicitas; abhorruit autem MOSES quam maxime ab assentatione & adulatione, cum singulari constantia suos populo & principibus naevos exprobrans, in propriam familiam severissime animadvertens, nec eas praetermittens historias de vitulo aureo, de Idololatria, de turpi cum Moabitis faeminis crimine, de incestu Judae, de flagitiis fratrum Joseph, quae haud parum gentis suae & atavorum famam laedunt; naevos ipse suos & peccata sine ulla defensione enarrat, tarditatem linguae, Aegyptium a se occisum, fugam suam in Madianitidem regionem, expostulationem cum Deo, concitatam contra se propter omissum circumcisionis ritum Numinis iram, diffidentiam ad aquas contradictionis, ac demum poenam a Deo impositam; nihil admodum commemorat ad famam sibi comparandam, nihil, quod per longum tempus gloriose versatus fuerit in Aula Pharaonis potens in verbis & in operibus suis, nihil, quod contra Aethiopas duxerit exercitus; homo fere sui oblitus, & solius Dei rebus intentus.

Demum

Digitized by Google

Demum quidquid fere relatum a MOSE, id omne consensu Scriptorum profanorum firmatum esse, exhibet Grotius de veritate Religionis Christianae, & Joannes Clericus in notis ibidem. Verissime autem GROTIUS, „ neque vero, ait, cuiquam prudenti credibile fiet, Mosen, qui non Aegyptios tantum hostes habebat, sed & plurimas gentes alias, Idumaeos, Arabes, Phoenicas, vel de Mundi ortu & rebus antiquissimis ea ausum palam prodere, quae aut aliis Scriptis prioribus revinci possent, aut pugnantem sibi haberent persuasionem veterem atque communem, vel de sui temporis rebus ea praedicasse, quae viventium multorum testimoniis refelli possent.“

III. *Moses fuit Autor Pentateuchi Theopneustus, & divina praeditus auctoritate.*

PROBATIO. Tam leges, quam doctrina Pentateuchi divinam innuunt inspirationem atque auctoritatem. Quis enim credat, tam grave ac pene intolerabile jugum tot praeceptorum in se suscipere voluisse ingentem populum durae cervicis, incircumcisum corde & divinorum beneficiorum saepe immemorem, pronumque ad murmura contra Deum & ad seditionem contra Duces suos, spirantem minas & vindictam, atque ad caedes promptum & alacrem; si ab humana duntaxat potestate fuisset impositum? Durum sane ac perquam difficile, circumcidi omnes masculos, viros omnes ter per annum sistere se Domino, ne pauca quidem ligna colligere in Sabbatho, nulla cum extraneis inire connubia, infidam mulierem gravi supplicio plecti, iterata pro peccatis sacrificia offerre, & plura hujusmodi sub poena capitis adeo imperata. Attamen circa haec & sexcenta alia animos intractabiles ita commovit MOSES, ut sua lege Judaeos ab omnibus populis divisos in Mundo Idololatrico, atque in omnium errorum colluvione immunes a superstitionis contagione per tot annorum secula servaverit, ut Judaei mil-

Digitized by Google

lies mori mallent, quam ejurare Legem Mosis. At nonne Moses homo erat praesidiis & opibus destitutus; quibus ergo armis id evicit? coelestis quippe autoritas & missio divina unus erat titulus, munimen & arma Mosis.

Cedant vel unum Theistae Legislatorem tam potentem, sola fretum autoritate humana! cedant vel unum volumen, ex omnium temporum Mythologia, & ex omnium gentium Philosophia, quod perfectissimam in primo ortu Religionem, omnia Religionis & vitae moralis ac civilis praecepta, omniaque erga Deum, proximum & seipsum officia hominis complectatur, ac Pentateuchus Mosis! In hoc pro lege fundamentali est: diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo; Deum, qui est, & cujus nomen, omnipotens, aeternus, Deus exercituum, cujus verbo coeli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum, cujus coelum sedes est, terra autem scabellum pedum ejus, coram quo omnes gentes nihilum, qui dissipat consilia gentium, & Principum consilia reprobat, qui mortificat & vivificat, deducit ad inferos & reducit. In hoc sicut unius Dei dilectio, ita gratiarum actio, ita recursus ad Deum in omni necessitate praecipiuntur; commendantur boni prosecutio, fuga mali, ejusdemque per poenitentiam reparandi media; districte prohibentur furta, caedes proximi, odium fratris, & quaecunque rei alienae appetitio. In illis vero incertum, an Deus sit unus, an Mundi conditor, an rector Universi, an vindex mali, an liber, an spiritus? id certum, quod circa Dei cultum & honestatem vitae erroribus & absurditatibus plerique scateant Libri gentilium Philosophorum ac Poetarum, & siquid circa Deos suos, Heroas, auctores Religionis & morum placita hinc inde proferant quadam divinae sapientiae imbutum specie, id omne (Huetio demonstrante) e Mosaicis vel libris vel Traditionibus hauserint, ac pro suis inventis Ethnici venditaverint. Quippe ad tam sancta, sublimia & coelestia pertingere nunquam

Digitized by Google

quam potuit sola Ratio, minus etiam mens coeca gentilium, quae inspiratus a Deo omnis veritatis, veraeque sanctitatis auctore MOSES didicit, ac populo Dei promulgavit.

IV. *Lex Mosis, ac proin Religio Judaica, vere fuit divina.*

PROBATIO. Vera divinaque Religio his constat praecipue, rectis de Deo sententiis, piis in Deum affectibus & cultu externo honorificentissimo. Nullus vero unquam tanta, quanta MOSES dignitate ac energia inculcavit vividam in Deum unum fidem, Dei ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota fortitudine dilectionem, timorem Dei & fiduciam in Deum, devotionem animique demissionem erga Deum; omnia quoque externi cultus officia cum maxima solennitate injuncta, & omnia Majestati cultus contraria graviter prohibita; ac omnem denique perfectionem, omnemque sanctitatem. Igitur de Divinitate seu Legis seu Religionis Judaicae nequicquam ambigendum est, praesertim tum quia Legis Mosaicae praecipuus finis erat Verae Religionis in Mundo Idololatrico (quod patet ex pacto Abrahamico in foedere Mosaico partim completo) tum quia MOSES Deut. IV. haec ad populum verba fecit: „haec est enim vestra sapientia coram populis, ut audientes praecepta haec dicant, nec est alia gens tam grandis, quae habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris;" tum quia Lex MOSIS confirmata ac illustrata fuit veris & crebris miraculis (uti erant terribiles Aegypti plagae, transitus maris rubri, Pharaonis cum suo exercitu submersio, Lex in monte Sinai data inter turbines & tonitrua, hiatus terrae in ruinam Core, Dathan & Abiron, nubes per diem in modum tentorii, & per noctem in modum ignis, aliaque omni exceptione majora prodigia) tum denique quia Vaticiniis referta, quae sicut omnium consensu facere nemo potest, nisi solus Deus; ita cum

Digitized by Google

certissimo eventu longe post comprobata sint omnia; ac illud quidem de maledictione Chanaan Genesis IX. partim sub Josue & secutis Judicibus, partim sub Alexandro M. & Romanis Chananaeam debellantibus; illud de benedictione Abrahae tam in numerosissima ejus posteritate multis seculis Chananaeam possidente, quam in omnium gentium Christo ex eodem Patriarcha prognato devotarum felicitate (sic & de reliquis per quinque Libros Mosis) Legis & Religionis Judaicae divinitatem luculentissime commonstrant.

§. III. Antitheses.

I. Lex Mosis aut dubiae aut nullius fidei & auctoritatis esse convincitur, quia multa continet aut minus verisimilia; ut dum Moses tanto intervallo distaret a creatione Mundi, & haec a Diluvio, hoc tamen cum illa paucis generationibus interjectis ferme conjungeret: aut incredibilia, ut dum refertur in Genesi, omnes populos, proin etiam Americanos toto oceano disjunctos ab Asia descendere ab Adamo: aut difficillima intellectu e. g. de Diluvio, de Arca, & quae sunt hujus generis.

Resp. Solide & copiose haec dudum omnia refutarunt Interpretes fide instructi sanctique Patres, uti Sacrarum Scripturarum callentissimi, ita veritatis ex Scriptura & Traditione studiosissimi. Atque hic cumprimis contra Incredulos obtinet illud S. Augustini: „multum disputant de iis rebus, quas majori prudentia nostri auctores omiserunt, ad beatam vitam non profuturas discentibus, & occupantes, quod pejus est, multum pretiosa & rebus salubribus impendenda temporum spatia.“ Ad 1mum quod attinet, inde veritas Traditionis stabilitur magis, vigente scilicet adhuc eo, quo haec Moses scribebat tempore, memoria Facti quam illustris, tam antiqui. Nam cum vita Patriarcharum admodum longaeva esset; Sem, qui vidit Lamech, qui vidit Adam,

vidit

Digitized by Google

vidit ad minimum Abraham; & Abraham vidit Jacob, qui vidit illos, qui viderunt Moſen. Accedit, quod cum nec artes nec ſcientias, quae partem vitae magnam ſibi vendicant, illi excolerent, praeprimis conſervandae temporum hiſtoriae, & genealogiarum curam geſſerint.

Ad 2dum omnino quadrat RELANDI obſervatio, quod quidem jure inter incredibilia recenſeatur opinio de fictis Planetarum incolis ab Adamo deſcendentibus (cum, qua via homines a terra ad Jovem & Saturnum tranſierint, intelligi nulla ratione poſſit) Non item propagatio hominum per Adamum, quorum via utpote de una duntaxat telluris parte in aliam multiplex eſſe poſſit. Nec inepte conjiciunt alii: poterat America ſeptentrionalis in modum continentis olim adhaerere Siberiae: poterant Scythae vel hac via vel per fretum glaciatum migrare in Americam: poterat longis olim commeatibus & navigatione Aſia jungi cum America Meridionali. Optime vero rem dirimit S. AUGUSTINUS: „quorundam enim mirabilium operum Dei etiam expedit tantiſper occultam eſſe rationem. "

Ad 3tium ſat eſt reſponſi contra Incredulos ex JOSEPHO: „hujus autem Diluvii & Arcae meminerunt omnes barbaricae hiſtoriae Scriptores: " Ex GROTIO & rerum naturalium Scriptoribus, quod Diluvii veſtigia in omnium ferme gentium memoria, & in omnibus terrae partibus extent, & quidem apud Beroſum in Chaldaea, in Africa apud Abydenum, apud Plutarchum & Lucianum in Graecia & Syria, atque apud Molonem, Nicolaum Damaſcenum, Apollodorum & vetuſtiſſimos Scriptores alios Poetasque in America. Ex AUGUSTINO denique, „quod intellectui fides aditum aperiat, infidelitas claudat. "

Vide hic S. AUG. L. II. de gen. ad lit. c. 4. Opus item eruditiſſimum hanc in rem nuperrime editum Florentiae a P. Alphonſo NICOLAI S. J. inſcriptum: Diſſertationi e Lezioni di Sacra Scrittura. 1756 - 64.

II. Manca

Digitized by Google

II. Manca in multis est narratio Mosis, cum nihil de Angelis & de coelo Beatorum commemoret: in nonnullis ridicula, uti dum colloquium serpentis cum Eva, costam Adamo subductam ad formandam Evam, & plura hujusmodi describit: suspecta circa commercium Mosis cum Deo ejusque mirabilia, utpote injecta Pentateucho ad dandam vim Legi, quae vera non sunt prodigia; cum iis sua gentiles aequo jure opponant.

Resp. Antiquissima narratio Mosis simplicitate & majestate plena omnium seculorum meruit fidem; & jure quidem potiori, quam atomi Epicuri, aeternitas Mundi Platonici, & hesternorum Theistarum somnia de suo Naturalismo. Quae narrat Moses de Mundi Creatione, de Lapsu hominis, de ejus poena & manante in omnes Adae posteros ejusdem criminis reatu, de perfectionibus Dei, de natura rerum & cordis humani depravatione; ea omnia in hunc diem experimur exacte congruere cum ratione, cum natura rerum, cum indole hominum, cum perfectione doctrinae moralis, politicae ac sanioris philosophiae; ita ut leges ibi descriptae tales omnino sint, quales esse oporteret, si Deus eas dictasset. Similia ante Mosen nullus aut philosophus aut poeta vel dubitando prodidit. Post octo vel novem a Mose secula Plato circa Deum & res divinas coepit balbutire. Poetae, philosophi & historici postea omnes Mosaicam de Mundo & homine historiam fere totam exscripserunt. Apud vetustissimos populos, praesertim in oriente, moribus ceteroquin & studiis dissimillimos nihil pervagatius, uti creatione Mundi, Diluvio & Arca Noemi, sic plurimis etiam ritibus, ceremoniis, nominibus significantibus ex Pentateucho hausti, cujus quidem antiqua veritas per tot annorum millia obfuscari poterat, at nunquam oblivione penitus deleri. Atque haec una responsio abunde sufficit ad explodendas argutias Incredulorum. Ad haec coeli nomine & Angelos & sedem beatorum complexus est Moses, prout

hodie

hodie communior fert sententia; & sicut diabolus non sine arcana Dei dispositione organum & linguam elegit serpentis, animalis lubrici, tortuosis anfractibus mobilis ac ideo tali operi magis congrui; ita formatio Evae non caret mysterio, sive spectes officia conjugum, sive Christum & Ecclesiam.

Mosis cum Deo commercium sicut & prodigia, queis illud Moses confirmabat, certa, notoria, nulla ex parte suspecta ac plane summa erant. Quae enim gens alia unquam dicere potuit, apertum fuisse sub pedibus suis mare, quo transiret? se per 40 annos cibatam esse manna? hiantem terram eructasse ultrices flammas, queis ustulati rebelles proruerint in abyssum? se ab ignitis serpentibus laceratam fuisse? ... Aut quae gens haec & similia unquam confinxisset miracula falsa, partim in sui opprobrium redundantia, partim gravissimum onus toti populo imponentia, quale est Pentateuchus tot legibus refertus? Et quibusnam prodigiis suo cum Pseudo-Numinibus aut cum Angelis commercio plenam fidem conciliabant Numa, Minos & Mahumetes? Nonne ipsi Ethnici, Titus Livius & Valerius Maximus illos Numae cum Dea Egeria congressus rident ac explodunt? Nonne finis alius non fuit, tale cum Diis commercium praetexendi, quam propria Legislatorum utilitas; cum illud Mosis tenderet ad sanciendam legem, quae cupiditates gravibus poenis coerceret, atque solius Dei cultum spectaret ac promoveret?

III. De Miraculis Mosis praeter Mosen soli testantur Judaei in propria causa. Scriptores ceteri aut silent, aut contradicunt; & quidem Josephus de transitu maris rubri mare sciissum esse refert sponte naturae; Justinus tradit expulsos fuisse ex Aegypto Judaeos propter vitiliginem; Tacitus scribit, Mosen ab onagris didicisse modum, quo populum prae siti deficientem reficeret. Demum si vera fuere Miracula Mosis, cur ipso aevo Mosis tot erant apud

He-

Digitized by Google

Hebraeos increduli ac idololatrae? Nemo enim non credit, quod oculis videt, si verum est, quod videt.

Resp. Miracula patravit Moses (cujus praeclari characteres ab omni suspicione impostura ex dictis longissime distant) non tantum coram infinita Israelitarum multitudine, sed & in Aegyptiorum Regisque conspectu; atque ipsorum etiam gentilium ore & calamo celebrata, ut idcirco Deum appellaverit Mosen Diodorus Siculus. Indubia ergo illorum fides est, tum quia non pauci tantum Hebraei, sed tota & ingens Natio illorum fidem & dignitatem attestatur; Natio, quae nec decipi potuit utpote oculis suis spectans omnia, & posthac tam in monumentis publicis, quam in publicis ritibus sacris eorum memoriam conservans, & in monumentis quidem coaevis, a tota Natione erectis, sinceramque pietatem & veri Dei cultum spirantibus; nec voluit decipere sive exteras gentes, cum quibus nullum ipsis commercium erat, sive concives suos, qui tam grave jugum Romanensibus duntaxat Historiis innixum utique explosissent. Tum quia Scriptores multo antiquiores Josepho meminerunt Librorum & factorum Mosis, ut Heccatheus, Chaerillus, Numenius, Polyhistor.

Apud JOSEPHUM L. cont. Apion. & ex ipso Eusebius L. IX. Praep. Evang.

Verba Josephi haec sunt: „mare scissum fuit sive Dei voluntate, ut ego quidem credo;“ ne sibi ipse contradicat, cum alibi scripserit: „semita incedentes a Deo patefacta:“ quod addat: „sive sponte naturae, ut alius putare poterit:“ in hoc se accommodat gentilibus, quibus ista scribebat, ut quacunque demum ratione hoc ipsis portentum credibile faceret, subdens: „at de his quisque, ut libuerit, sentiat.“ Denique auctoritas Mosis multum hic praeponderat Josepho.

Justini & Taciti in his parum auctoritatis, quia nihil fundamenti est. Tacitus quod sua fors novit melius

Digitized by Google

lius, quam aliena; & cum de Christianis sui adeo aevi tam male differat; quid mirum, si circa primaeva Gentis Hebraeae gesta hallucinetur? semper inter Hebraeos fuere numero plures, ingenio certe pares, virtute etiam potiores, qui crederent. Qui non credebant, quisquiliae erant inter Judaeos, sicut inter Christianos malesani Theistae; quin tamen ex eo, quod non raro idolis servirent, & sideralibus scripturis uterentur Judaei, aut fidem negarent miraculorum, aut veritatem Religionis suae: fere sicut Christianus aliquando magicis artibus serviens aut daemoni se nuncupans non hoc ipso abnegat fidem Christianam; sed per nefas extundere nititur, quod aliunde non datur. Ac tandem quis non miretur potius atheo-theistam ab ejurata avita Religione perfidum transfugam ad castra impiorum, quam Hebraeum miraculis non commotum?

IV. Praecipua Mosis prodigia, quae venditantur, plagae sunt aegyptiacae & transitus maris rubri; haec autem phaenomena nullatenus arguunt virtutem humana majorem, utpote causis naturalibus adscribenda. Nam imprimis conversio virgarum in serpentes, ranarum procreatio, & mutatio aquarum in sanguinem factae etiam a Magis fuerant, Mose confitente, eos „similiter feciſſe;“ idque virtute duntaxat naturali per virgam magicam. Hinc mirum non est, quod nec Pharao, nec proceres, nec vulgus Aegyptiorum virtutem divinam in hisce phaenomenis suspicerent. Illud patratum ad mare rubrum per aestum maris & ventorum adminiculum rite explicatur sine maris divisione prodigiosa; fere sicut Alexander flantibus tantisper aquilonibus mare videns recessisse, celerrime pertransiit, militibus umbilico tenus aqua demersis. Idem quoque est de prodigiis in deserto patratis.

Resp. En sapientes philosophos, qui aequo caecutiunt ad splendorem miraculorum, ac idololatrae! En spiritus fortes,

Digitized by Google

tes, qui aeque aggravant cor suum ad Dei gratiam, ac idololatrae Aegyptii! Quippe oculos habent, & non vident, quod omnes fere Patres ac Interpretes vident, videlicet, quod Magi pro veris miraculis intuentium oculis illuserint, & species duntaxat ranarum, serpentum & sanguinis incantationibus magicis produxerint; ideoque nec tot sciniphes adducere, nec ulcera a se prohibere, nec plagas divinitus immissas a se avertere potuerint, coacti tandem ad illam Mosis majorem longe vim thaumaturgam exclamare: „digitus Dei hic est: " Pharaone etiam uti pro medela non ad Magos, sed ad Mosen confugiente, ita ad septimam plagam confitente: „peccavi etiam nunc; Dominus justus; ego & populus meus impii. " Quamvis ergo Sacrae Literae, qualia fuerint Magorum prodigia, diserte non exprimant, nec de modo objectarum illusionum Patres omnino conveniant; id tamen certum ex AUGUSTINO, quod aliquantulo tempore permissum fuerit Magis, „facere quaedam mira, sed ut mirabilius vincerentur; " Deo ne hoc quidem permissuro, si Theistarum e numero fuissent Magi, hoc est, si Dei unius ac providi fidem professi, hunc Deum verum in testem veritatis (quem non agnoverunt idololatrae) imploravissent. Attamen in hujus veri Numinis agnitionem, falsitatisque miraculorum a Magis patratorum facile perveniissent Aegyptii, si Mosis miracula & numero & excellentia multo praestantiora rite pensassent, obortisque exin salutaribus dubiis docilem ac veritatis studiosum animum porro applicuissent. Non autem evenit ad tot & tam splendida Mosis prodigia conversio Aegyptiorum? hanc propria illorum culpa impediebat, non tamen illa impediebat consilium Dei, per tam manifesta plagarum prodigia liberum Israeli exitum procurandi.

Circa transitum maris rubri Theistae vere illudunt sensui communi: Fingunt namque totam Aegyptum una cum Pharaone ab omni arte & scientia, & vel ab aestuum maritimorum

Digitized by Google

timorum experientia destitutam: vanissime conjiciunt, potuisse Mosen per tam angustum tramitem, ducentis ad summum passibus per sex horas latum, vigesies centena millia hominum jcum jumentis & apparatu omni una nocte transmittere: callide dissimulant, quod in refluxu marino aquae non hinc & inde recedant ac velut muri utrinque consistant; item quod in fluxu & refluxu maris per horas duodecim nonnisi una alterave hora terra appareat sicca: scire renuunt aut intelligere, quod Deus dicatur usus ministerio venti, non ad dividendas aquas, sed ad solum exsiccandum; imo quod ventus ille vehemens ab orientis plagis ad maris divisionem plus confirmet miraculum, cum mare rubrum non sit protensum ab oriente in occidentem, sed a septentrione in meridiem, ac proinde vento illo orientali augeri haud potuerit refluxus maris: verbo; jubente Deo manum super mare extendit Moses, & subito mare dividitur, & ventus aiveum exsiccat, & secure transeunt Israelitae; sequuntur Aegyptii, ac iterum Deo jubente manum super mare extendit Moses, sed coeuntes aquae hostes involvunt. Sic docent divina oracula; sic perpetuo carmine hoc prodigium celebrat totus Israel; procul ergo somnia Incredulorum!

Quoad prodigia in solitudine patrata aut facessant Incredulî vanissimas & plane ridiculas exceptiones suas; aut ostendant, qua naturali virtute, vel qua arte mechanica effecerit Moses, ut manna per 40 annos in coelo concresceret, & in terram ante solis ortum caderet; putresceret proximo quoque die, excepto die Sabbati; quo instrumento usus terram aperuerit ad absorbenda tabernacula, & universam substantiam Dathan & Abiron; vel qua usus solertia Israelitarum vestimenta & calceamenta per 40 annos deteri non sit passus; vel denique (si haec non effecerit) qui totam naturam humanam perturbaverit ita, ut ea sensibus experirentur Judaei, quae revera sensus non afficiebant?

Digitized by Google

V. Quaecunque Moses a se patrata in suis libris commemorat prodigia, naturales effectus erant, sed magicis artibus procurati, & ad obtinendam facilius fidem a gente credula, poeticis illustrati descriptionibus magis, quam historice descripti; nullam ergo fidem merentur.

RESP. Falsa hic plurima Mosi, Israelitis, quin & Deo imputantur. Falsum namque est, quod Moses populo Dei imponere aut voluerit, propter summam ejus fidentiam ac securitatem (quam vix ullibi reperias in scriptore profano) summam orationis gravitatem, simplicitatem narrationis, confessionis ingenuitatem, designationis exactitudinem circa loca, tempora & personas, omnesque alias eximii scriptoris ac Legislatoris dotes & praerogativas; aut potuerit imponere populo numerosissimo, & quam jugi impatienti, tam & sagaci ad detegendas Ducis sui impostura, nec minus prompto ad excutiendum jugum impostoris. Sane in hunc diem nullus impostor ingenti & satis effraeni populo tot legum gravissimum onus aut imposuit, aut hoc illum per tot secula coercuit; cum omnis impostor assentatione potius, affectatione publicae salutis ac felicitatis, scelerum impunitate, propriae impietatis fraudulenta occultatione captare & captivare homines adniteretur.

Falsum, quod gens Hebraea male & nimis credula fuerit, cum inter innumeros illorum prodigiorum testes viri plurimi & probitate & scientia insignes eadem comprobaverint, & Judaeorum foecunda passim ingenia, & ad detegendas fraudes solertissima, uti ad rebellionem promptiora, sic ad credendum tardiora nunquam non fuerint ita, ut nonnisi firma persuasio de divina Mosis legatione, & certa fides de veris & summis ejusdem prodigiis populum toties rebellem compescere valuerint. Falsum, quod Deus permiserit miracula Mosis, quae vera non fuerint, ceu vera ab omnibus haberi; ab omnibus Judaeis, qui illis inducti Mosi ceu Duci

&

Digitized by Google

& Legislatori se se ultro subjecerint; a vicinis Nationibus, quae illorum fama territae amicitiam gentis Hebraeae exposcerent; a plurimis Aegyptiorum, qui propterea tantam erga Israelitas liberalitatem exhibuisse credantur. Miracula, inquam, Mosis, quae jussu Dei & ad invocationem Dei eo tempore facta sunt, quo Moses a durissima servitute liberavit Israelitas; Miracula, cujusmodi ab orbe condito nullum unquam virtute mere naturali factum est; Miracula, ex quibus ceu factis summi momenti pendebat Religio, politia & fortuna universae gentis Hebraeae; Miracula, quae facta erant publica & sensibilia, circa quae falli nec idiota, imo nec infans potuit; & tam arcte cum reliquis Historiae partibus connexa, ut vel uno illorum sublato hae omnes corruant; haec, inquam, Miracula non sint patrata virtute divina, sed magicis artibus? verae illusiones & praestigiae, sed nulla aut falsa prodigia fuerint?

VI. Mosis Pentateuchus inhorrescit stylo barbaro & inculto: frequens earundem rerum repetitio, & obscuritas in illo maxima est: redundat antichronismis & hysterologiis: multa habet, quae a Mose scribi non potuerint, ut sunt genealogiae ultra aetatem Mosis protensae, Nomina urbium nonnisi post mortem Mosis indita, quin laudes & mors ipsius Mosis: mercedem proponit solum temporalem, cujus iteratae promissiones concupiscentiam fovent magis, quam charitatem, quae tamen est finis Legis: demum nihil magis alienum a Dei bonitate & a veritate Religionis, quam oblatio humani Sacrificii, de quo tamen Levit. XXVII. & Num. XXXI. Lex innuit, atque Abraham & Jephte probant exemplis. Si ergo vel ex hoc titulo omnes paganicae Religiones falsitatis arguuntur a Christianis, quidni & Mosaica?

RESP. Viri peritissimi cum BOSSUETO authentiam Pentateuchi non absre conjiciunt ex eo etiam, quod obscuritate & difficultate non omnino careat; cum nihil facilius

Digitized by Google

impostori fuisset, quam hunc evitare scopulum, atque ad genium intemperantis Critices scriptionem Pentateuchi accommodare. Qui majorem requirunt aut elegantiam aut claritatem Pentateuchi; ii non callent phraseologiam & idiotismos illius aevi; nec perspiciunt, quod obscuritas innuat transcriptiones prope innumerabiles, antiquissimam aetatem, simul & venerationem conciliet. Facta saepe repetitio oritur ex Hebraicae linguae genio, ex ejusdem inopia, ex idiotismis, ex formulis urbanitatis. Hysterologia, cum ratione nitatur, non est vitiosa; & Sancti Patres ac Interpretes commode explicant, quaecunque videntur in Chronologicis perturbatissima; in VV. Scriptoribus profanis longe major est incuriá chronologiae; & Chaldaeorum, Aegyptiorum ac Chinensium supputationes innumeris scatent obscuritatibus, fabulis ac contradictionibus; denique voluit Moses non tam systema chronologicum exponere, quam Religionis revelatae oeconomiam, minus solicitus de rationibus exactae chronotaxeos.

Mortem Mosis descripsit vel ipse Moses ex spiritu prophetico, uti cum aliis sentiunt Josephus & Philo; vel Josue & Eleazar, qui & ipsi spiritu sancto pleni in aliis quoque notoria quaedam textui adjecerunt. Laudat se Moses; & Paulus hoc fecit; sed uterque afflante divino spiritu, non ex jactantia, cum suos uterque naevos etiam propalet. Lex & Prophetae promiserunt bona vere spiritualia, sed sub figuris temporalium; cujus ratio fuit in ipso populo utpote carnali, qui ceu depositarius Testamenti spiritualis constituendus erat; quamvis ergo promissiones temporalium diserte exprimerent; simul tamen innuunt, dicta sua esse recondita, & alio, quam verba praeseferant, sensu intelligenda, testante S. Augustino: „quando felicitatem temporalem agebant, aeternam veram & praeferendam intelligebant; & istam ministrabant in mysterio, ut illam consequerentur in praemio.“ Epist. 140. n. 5.

Si,

Digitized by Google

Si, ut Theistis placet, humana sacrificia habebantur inter Judaeos; eccur tales victimae idolis gentium toties, sed nunquam Deo Israel oblatae fuerunt? Exemplum ABRAHAE quam est impertinens? Nonne expresso Dei jussu excitatus obtulit filium, sed fide plenus nec dubitans: " quia & a mortuis suscitare potens est Deus?" qui cum post expertam Abrahae fidem ac obedientiam suppeditaverit aliam victimam, satis declaravit, nullo modo sibi gratas esse humanas victimas, illudque praeceptum unice ad obedientiae probationem pertinuisse. JEPHTE si (quod credibile non est) filiam obtulit in holocaustum, ingratam Deo victimam obtulit contra Legis praeceptum:

Videlicet Deut. XII. 31. Psalm. CV. 37. Ezech. XVI. Isai. LXVI. 3.

At verior sententia illa verba, „& fecit, sicut voverat," intelligit de consecratione, non de immolatione filiae ita, ut particula ET juxta Hebraicum habeat vim disjunctivi hoc sensu: " erit Domino; vel offeram illud in holocaustum:" nempe si ejusmodi fuerit, quod sic offerri rite queat. Ita JOSEPHUS, David KIMCHI, LEVI BEN, GERSON & alii. Circa illam oblationem Leviticam omnem tollunt difficultatem Lectio των LXX, & plures aliae versiones: „omnis consecratio, quae offertur ab homine:" non de vel ex homine. Demum in Lege Deuteronomii de primitiis praedae dandis Sacerdotibus & Levitis ne verbum quidem est de immolatione hominum.

SECTIO II.

Religio Judaica contenta in Libris V. T. vere Divinis.

§. I. PRAECOGNITA.

Testamentum idem est ac foedus seu pactum, quod aeterna Majestas icit cum humano genere; & primum qui-

Digitized by Google

dem per Mosen & Abrahamum, promissionem continens non solum de bonis temporalibus & possessione terrae Chanaan, sed de aeternis etiam per Messiam obtinendis. Extat hoc pactum in Libris divinitus inspiratis expressum, quos inter ii VETUS TESTAMENTUM appellantur, quotquot de rebus divinis divina cum auctoritate ante Christi adventum pertractarunt, atque ab Ecclesia vel tum vel postea Sacro Canoni inscripti fuerunt. Est vero ea aevo nostro protervia Incredulorum, ut sicut Pentateuchi, ita Librorum sacrorum omnium V. T. autoritatem arrodant explodantque. Nimirum ut facilius suffodiant Christianae Religionis fundamenta, eos libros, qui Christi & ejus Ecclesiae figuras, typos & vaticinia praeseferunt, ceu opera vel conficta, vel depravata, vel fabulosa impudentissime exagitant. Hisce criminationibus sat, credo, fuerit, opponere testimonium omnium hominum & aetatum gravissimum, Religionem & Politiam Judaeorum vere Theocraticam, tam Librorum, quam Autorum divinos characteres, doctrinae in Libris expressae sanctitatem ac sublimitatem, demum miracula & vaticinia, sigilla divinitatis spectatissima.

§. II. THEMATA.

I. *Libri V. T., qui Religionis Judaicae divinitatem eloquuntur, sunt authentici ac vere Divini.*

PROBATIO. Pro Authentia & Theopneustia Librorum V. T. tot & tanta pugnant omnium aetatum, omniumque hominum, Judaeorum, Christianorum, quin & Gentilium Scriptorum testimonia, quot & quanta pro nullo alio volumine, Xenophontis, Curtii, Livii, Suetonii, Taciti, aut cujuscunque nominis sit liber, proferre ausit ullus Theista. Inter Scriptores Ethnicos Berosus, Abydenus, Plutarchus, Lucianus, Pythagoras & Plato sua, quae de Deo rebusque divinis meliora habent sensa, ex sacris Hebraeorum libris deflo-

Digitized by Google

deflorarunt, in quibus ſtyli gravitatem cum ſimplicitate, rerum ſublimitatem cum ingenuitate ſcriptorum, docentis vel inſpirantis majeſtatem cum ornatu prorſus admirabili nunquam non ſuſpexerunt. Judaei & Chriſtiani toto alias genere diverſi circa divinitatem V. T. eosdem fovent ſenſus, eandem reverentiam, eundem zelum, qui tantus ſemper exarſit in gente Judaea, ut ſuam Religionem iis libris contentam (quamvis dudum contemptui ac deriſui expoſitam) ſanguinis & vitae adeo profuſione tueri ac profiteri etiamnum non recuſet; indeque illud ſit prodigio ſimile, quod collapſis fere omnibus Religionibus paganicis (utprimum vis & autoritas imperantium deſiit) illa Judaeorum fere per omnes Mundi plagas in hunc diem perduret, nullis hominum artibus, nullis temporum injuriis, nullis aut promiſſis aut minis aut caedibus exterminanda. Undenam autem iſta, niſi ex inſita & innata omnium Judaeorum animis perſuaſione de Librorum (in quibus exarata eſt Lex & Religio Judaica) inſpiratione ac divinitate?

Vide JOSEPHUM hic teſtem domeſticum L. 1. contra Apion.

Ac demum ſi foecundiſſima haec lucidiſſimaque teſtium nubes necdum diſſipet ſpiſſas tenebras Incredulitatis; Chriſtum, Apoſtolos, Sanctos Patres, omnes Chriſtianos, atque ipſosmet Haereticos audiant minuti Philoſophi! Nonne Chriſtus, ut Meſſiam ſe probaret, multoties uſus eſt oraculis Veteris Teſtamenti? Nonne Apoſtoli, Chriſti & Apoſtolorum diſcipuli & voce & calamo veteris Teſtamenti per Novum Teſtamentum perfecti ac completi divinam auctoritatem praedicarunt? Nonne Sanctiſſimi quique Patres & Doctores Eccleſiae theopneuſtiam Scriptorum V. T. identidem adſtruebant, eorum libros ceu divinos venerabantur, Commentariis & homiliis illuſtrabant? Nonne Chriſtiani omnes & credebant, & cum vitae etiam periculo contra paganos defendebant Teſtamenti veteris divinitatem, plerisque Haereticis in idipſum conſpirantibus?

Digitized by Google

His adde, quod libri & res gestae exacte congruant temporibus, locis, usibus ac moribus tum Judaeorum illius temporis, tum aliarum gentium; quod Scriptores sacri mire concordent, quamvis tempore, aetate, ingenio & loco admodum discrepantes; quod referti sint Libri V. T. signis & miraculis quam eximiis, tam indubitatis pro divina Scriptorum missione ac inspiratione; quod Vetus Testamentum abundet Oraculis & Vaticiniis, praesertim de Reipublicae Judaicae, nec non externorum Imperiorum fatis, aliisque eventibus remotissimis, minutissimis cum adjunctis; quae sicut nulla sagacitate praenosci poterant, ita ex spiritu vatidico praedicta certissimo eventu fuerunt comprobata.

II. *Doctrinae in Libris V. T. puritas & sanctitas argumentum est probatissimum divinae inspirationis.*

PROBATIO. Scriptura sacra V. T. unicum erat volumen illud, quod doctrinam sanam, puram & dignam Deo afflatis Scriptoribus exhiberet eo tempore, quo omnes fere homines ad muta idola procumberent, quo sapientissimi gentilium a vero & justo aberrarent, quo teterrima caligo circa divina & coelestia totum prope orbem obfuscaret. Ea quippe sola V. T. Scriptura tam hominis lapsi miseriam, quam hominis integri dignitatem ac felicitatem graphice depingit: summi Entis summas perfectiones tam vivide exprimit, ut nescias, an plus reverearis potentiam creatoris, quam admireris sapientiam, & bonitate commovearis: negat aliud esse Numen, quam Ens sibi sufficiens, quod per se existens omnia sustinet, quod coelum terramque immensitate complet, quod futuras omnium temporum periodos scientia complectitur, quod cum summa aequitate res temperat humanas: docet hominem ad imaginem Dei factum, destinatum ad immortale aevum, in pietate & virtutis exercita-

Digitized by Google

citatione positam esse hominis excellentiam: inculcat homini ceu praecipuum ejus officium, diligere Deum & solum Deum diligere: indicat causam, ob quam pie & juste viventibus in hoc seculo saepe colluctandum sit cum gravissimis calamitatibus; & ob quam sit tam diversa hominum sors, divitum & pauperum, validorum & infirmorum, potentium ac depressorum miscela super terram: excitat in adversis ad Dei opem implorandam, qui unus possit ac velit e malis eruere: promittit, atque variis in figuris ac symbolis jamdum exhibet mittendum a Deo gentis humanae Redemptorem, qui irato Numini faciat satis, qui nostrae infirmitatem naturae sublevet, qui juvet coelestibus auxiliis ea implere, quae Deus mandat.

Quis autem unquam Philosophus Deum expressit tam magnifice? quis sapiens ethnicus originem, officia & finem hominis definiit tam exacte? quis mortalium sine afflatu divino de lapsu & reparatione hominis, de Mediatore Deo, & de divini Mediatoris satisfactione vel divinare potuit tam plena mysteriis, vere ineffabilia ac incomprehensibilia? Igitur doctrina V. T. cum ab hominum ingeniis excogitata non sit, nec esse possit; a sanctissimo Numine orta sit, necesse est.

III. *Scriptorum V. T. characteres authentiam ac theopneustiam V. T. luculentissime commonstrant.*

Probatio. Moses, Samuel, David, Salomon, Daniel, Isaias, Jeremias quae & quanta Nomina? per omnium sane aetatum ac gentium memoriam celebratissima. Duces, Reges, Prophetae fuerant omnium praestantissimi, in historia suae gentis versatissimi, politiae aeque ac Religionis Judaicae callentissimi, inter adversa & prospera Deo fidelissimi, a candore, simplicitate & mirifica consensione commendatissimi, a legatione divina, a patratis virtute divina miracu-

Digitized by Google

lis, ab impletis exactissime prophetiis spectatissimi, a publica fide innumerabilium oculatorumque testium (non semper faventium) scriptores probatissimi; vere majora omni exceptione, dignissimaque omni reverentia ac fide organa divinitatis.

Qui ergo suam Libris sacris V. T. fidem, divinamque denegat auctoritatem; toti is antiquitati contradicit, spernit vaticinia, miracula explodit, omnes Judae ac Israelis Reges, omnesque Prophetas personis accenset Romanensibus, autores Liorum ceu totidem impostores traducit, ipsos quoque Libros Josephi & Philonis Judaeorum, uti & plura opera Tullii, Salustji, Taciti & aliorum (qui de Republica & Religione, de Templo, Legibus & Bellis Judaeorum mentionem faciunt) ceu spurios partus a similium Veteratorum fallaci ingenio editos, nolit velit, aspernari debet.

§. III. Antitheses.

I. Libri V. T. praesertim Prophetici nullatenus divinitatem spirant; sive quoad scriptionem, quae undequaque diversa, jam humi repit, jam assurgit, jam tenuis est, jam sublimis, jam regia, jam pastoritia est; sive quoad res scriptas, quarum plurimae pugnant cum Scriptura Apostolica, quae dum praedicat Christum crucifixum & commendat caelibatum; illa maledictum pronuntiat, qui pendet in ligno, & maledictum, qui non suscitaverit semen in Israel; sive quoad personas, quas dilaudat (quamvis homines fuerint facinorosissimi) uti Abraham, qui ex insana cupiditate prolis ancillam duxit uxorem, conjuge etiamnum superstite; & Saram uxorem venditans pro sua sorore turpiter imposuit. Lothus ab incestu cum filiabus, Jacob a concubitu cum sororibus Rachele & Lia & harum famulis, David ab homicidio & adulterio, Salomon a spurcissimo amore 300 uxorum & 700 concubinarum, Oseas a conjugio cum fornicaria infames.

Resa.

Digitized by Google

RESP. Quot verba, tot deliria & cavilli blaſphemantium id, quod ignorant. Genus ſcriptionis in Libris divinis metri ad leges ſtyli humani (qui tamen ipſe in profanis etiam ſcriptoribus ſui raro ſimilis aut conſtans eſt) inſipientia eſt; cum hic in verborum & ſententiarum delectu concinnaque ad delectandum diſpoſitione conſiſtat, ille autem in perpetuo veritatis & ſanctitatis tenore quieſcat. CHRISTUS pro nobis factus eſt maledictum, ut nos a maledicto per infame crucis ſupplicium redimeret: quid in hoc contradictionis? In Lege ſcriptum erat, ut frater defuncti fratris ſuſcitet ſemen: ſed Legem Chriſtus abrogavit, & Deus, qui per Moſen ſic locutus, per Iſaiam dixit & promiſit Eunuchis, qui cuſtodierint Sabbata & tenuerint foedus Domini, locum in domo & muris ſuis, nomen melius a filiis & filiabus, nomen ſempiternum, quod non peribit. Viden aberrationem caecorum!

ABRAHAM & JACOB polygami erant, ſed ex conceſſione divina; cum nullibi in Patriarchis eam aut reprehenderit aut caſtigaverit Deus; quamvis adverſus vitia carnis alias rigidiſſimus vindex. Idem eſt de OSEA, qui Deo jubente duxit fornicariam. Saram dixit ſororem ABRAHAM, cum eſſet uxor? tamen mentitus non eſt, cum reticendo veri aliquid, falſum non dixerit. LOTHI inceſtum, DAVIDIS lapſum & probra SALOMONIS recenſent, at minime probant divinae Literae: ecquid ex his in ſacros Libros redundet indignum Deo illorum auctore? potius in cavillatores dimanant opprobria inſcitiae, proterviae, impietatis ac rebellionis.

II. JOBUM & ejus librum ignorant Hebraei: ECCLESIASTES a Salomone mulieroſo conſcriptus, Epicuro magis, quam Deo dignus eſt liber: CANTICUM CANTICORUM, in quo nuſpiam vel Dei nomen deprehendas, carmen eſt amatorium a Salomone adornatum pro filia Pharaonis:

Digitized by Google

nis: SUSANNAE historiam ceu fabulam rejicit cum Julio Africano etiam S. Hieronymus; Deum ergo auctorem habere nequeunt.

RESP. Necdumne finis, criminandi Libros sacerrimos, & qui suos duntaxat criminatores summi criminis arguunt? Et JOBUM & ejus librum extitisse, soli negant Thalmudici & cum his Theistae: omnes enim saniores Hebraei, omnes antiqui Patres, LXX. Interpretes, Jacobus Apostolus atque Ezechiel de utroque testantur. Refert hinc inde ECCLESIASTES dicta impiorum, non ut probet, sed ut damnet atque absterreat: subdit namque saluberrima de officiis & fine hominis, de morte & vita futura, de memoria Creatoris & metu supremi Judicis. Haec quippe Theistis non placent, sed magis illa impiorum sensa; en causam criminationis adversus Librum Ecclesiastae, simul & Epicureismum in Theismo redivivum! Epithalamium Christi & Ecclesiae in CANTICIS CANTICORUM quam misere & contra unanimem Patrum ac Interpretum sententiam Theistae detorqueant ad vesanos amores, quis non intelligit, ubi complura inibi legit, quae nec Salomoni nec filiae Pharaonis conveniunt? Numquid enim Salomon Rex simul erat & Pastor, sponsae suae frater, atque seipsum depraedicans ceu candidum & rubicundum, florem campi & lilium convallium? Numquid uxor ejus, filia Pharaonis, caput habuit instar Carmeli, nasum sicut turrim Libani, oculos instar piscinae, dentes sicut greges ovium? I nunc Theista, & humanis ista sponsis accommoda; quam nobile par conjugum constitues? Dei nomen requiris in illo Salomonis Cantico? non nomen, sed verbum Dei librum efficit divinum.

DANIELEM jamdum in fronte Prologi prophetam confessus est S. Hieronymus; vel ergo Hebraeorum, non suam refert sententiam de historia SUSANNAE; vel nomen fabulae accepit in sensu latiore, pro historia lectu & auditu jucunda.

Digitized by Google

jucunda. Julium vero Africanum a Judaeis deceptum meliora edocuit Origenes, quocum utinam aliquando sapiant & resipiscant Theistae jam toties optima edocti!

Vide Ezech. XIV. 14. Epist. S. Jacobi v. 11. Eccles. XI. & XII.

III. Vetus Testamentum ferme ubivis iram Numinis, vindictam, zelotypiam, acceptionem personarum & Dei in homines odium spirat: Deum ceu belli & mortis Deum adumbrat, nonnisi tormenta & supplicia etiam insontum anhelantem.

Ita fere ROUSSEAU Emile Tom. III. pag. 104.

Addunt cum Spinoza alii ab impietate & incredulitate celebres sexcenta alia in Libris V. T. aenigmatica, fabulosa, falsa, amatoria, antilogica, ac prope impia & blasphema. Libri ergo divini esse non possunt.

RESP. Cuinam credibile sit, virum, qui sacrum Codicem vel inspexerit, qui unicum adeo psalmum aut partem minimam historiae de populo Dei electo perlustraverit, & (quod rei caput est) qui bonam fidem multoties pollicitus sit (être toujours de bonne foi) tam imperite, tam maligne ac perfide Deo & divino Codici imponere aut velle aut posse? Esto, quod Deus populo durae cervicis extrema identidem minitetur, in tertiam adeo & quartam generationem: numquid etiam diligentibus se benedicit in millesimam usque generationem, ac semetipsum ceu mercedem magnam nimis liberalissime adpromittit?

Spinozae calumnias & blasphemias vix dignas censeo operosa confutatione; tum quod sexcenti sint ac fuerint sacrarum Scripturarum eximie periti, qui difficultates ejusmodi scite omnes enodaverint, planeque dissipaverint fallaces conjecturas; tum quod Patriae nostrae (pro cujus avita Religione decerto) sapientissime provisum sit de Magisterio sacrarum Literarum, quod solide, copiose

Digitized by Google

copiose ac erudite retundat ausus omnes Impiorum atque Incredulorum adversus divina oracula utriusque Testamenti. Stupenda plane caecitas est ac obstinatio Impiorum, quod nolint videre, quod omnis retro antiquitas vidit, demirata & venerata est in sacris Scripturis; videlicet veritatem, ut nemo unquam etiam acutissimus easdem convincere falsitatis potuerit; sanctitatem in saluberrimis praeceptis & consiliis; profunditatem in altissimis Mysteriis; concordem rerum varietatem (sive spectato omnium Scripturarum fine, qui est Christus; sive attenta admirabili Scriptorum consensione) & praesagam futurorum divinitatem, quam certissimi aeque ac clarissimi eventus humano generi demonstrarunt.

Exceptiones aut potius cavillationes Incredulorum contra Veteris Testamenti Libros & Auctores solide discussas ac feliciter repressas exhibet P. Herm. GOLDHAGEN S. J. Introductio in S. Scripturam in I. & II. parte, Moguntiae 1765-66.

§. IV. Corollaria.

Quod olim contra Manichaeos a magno illo Hipponensium Praesule dictum; idipsum stringit aevi nostri Incredulos, atque informat Christianos: „discerpentes & laniantes maxime vetus Testamentum, ut commoveant imperitos, qui profecto nesciunt, quatenus sint accipienda illa, & quemadmodum hausta utiliter in venas quasi vagientium adhuc animarum medullasque descendant. Testor, Honorate! conscientiam meam & puris animis inhabitantem Deum, nihil me existimare prudentius, castius, religiosius, quam sunt illae Scripturae omnes, quas Testamenti Veteris nomine Catholica Ecclesia retinet. Miraris, novi, non enim dissimulare possum, longe aliter nobis fuisse persuasum... quicquid est, mihi crede, in Scripturis illis, altum & divinum est. Inest omnino veritas, & reficiendis instaurandisque animis accommodatissima disciplina; & plane ita modificata, ut nemo inde haurire non possit, quod sibi satis est, si modo

ad

Digitized by Google

ad hauriendum devote ac pie, ut vera Religio poscit, accedat. "

Ita a Manichaeismo ad meliora traductus S. AUGUSTINUS suo quondam insaniae socio confessus est Libro de Utilitate credendi c. 2.

SECTIO III.

Religio Judaica per Christum abolita.

§. I. PRAECOGNITA.

Stabilita veritate ac divinitate Religionis quondam Judaicae triplex suboritur quaestio adversus ipsosmet Judaeos, qui Legem Mosis in aeternum sancitam fuisse contendunt, curatius hic expendenda: 1ma, utrum ea fuerit perfectio Legis Mosaicae, ut perfectior nunquam potuerit surrogari? 2da, fueritne ex institutione divina perpetuo & ad Mundi finem perstitura? 3tia, num venerit illa plenitudo temporis, quo Lex Vetus in Novam esset commutanda? Videlicet Judaei nullo in argumento versantur copiosius ac contentiosius, quam in asserenda Legis Mosaicae aeternitate, cujus immutabilitas inter eorum dogmata locum obtinet praecipuum. Dignum ergo operae pretium, ut & a nobis majori diligentia hoc eorum pervicaciae fundamentum evertatur.

§. II. THEMATA.

I. *Religio Judaica spectatis seu Ceremoniis seu Praeceptis Legis Mosaicae non erat perfectissima.*

PROBATIO. Ceremoniae Legis Mosaicae, quamvis piae & salutares (si pia in Deum mente frequentabantur) tamen nulla afferebant remedia efficacia gravioribus delictis; suapte nil conferebant ad veram animi sanctimoniam; fere in signum ac potius ad vitandam idololatriam a populo in eam prono; & soli quidem Judaicae genti praescriptae. Infirmum

Digitized by Google

firmum ergo Sacramentum ad animam sanctificandam circumcisio corporis, cum qua cordis incircumcisi pravitas non raro persistat, & quae a solis Abrahae posteris, ac inter hos etiam a solis masculis sit subeunda; infirmum ergo & egenum sacrificium in fuso duntaxat animalium sanguine, quo aeque parum Deus laetatur, quam parum vere aversatur immunda quaepiam, quae creavit, dataque benedictione in usum & obsequium hominis voluit multiplicari.

Neque praecepta Legis Mosaicae ad perfectum (ad perfectam scilicet dilectionem proximi, ad perfectum castimoniae studium, ad perfectum terrenorum contemptum) Judaeos adduxerunt. Equidem jussit Moses, diligere Deum super omnia & proximum sicut nos ipsos; tamen dilectionem inimicorum nusquam praecepit, indulta etiam durae cervicis populo poena talionis. Damnavit Moses omnis generis fornicationem, plures tamen uxores permittit & libellum repudii, virginitate adeo nullibi commendata, ut jusserit etiam, defuncto fratri improli semen per fratrem superstitem suscitari. Furtum severe prohibuit Moses, at concessis usuris relate ad alienigenas, de pretio voluntariae paupertatis nulla prorsus facta mentione.

Et quis ambigat, in his multum praecellere Legem Novam, cui adeo primordia naturae saltem integrae praeluserant: quo in statu effloruit Virginitas, & praeter res victui necessarias vix quidquam concupiscebatur; in quo nec plures erant in carnem unam, nec licebat separare, quod Deus conjunxerat. Quin & mitissimus Moses jam tum de dilectione inimicorum & injuriarum tolerantia (quod sciret eas virtutes uti excellentissimas, sic Deo acceptissimas esse) non unum documentum exhibuit Legis Novae multo perfectioris, quae olim id genus virtutum impense commendaret.

II. Re-

Digitized by Google

II. *Religio Judaica non fuit ita a Deo instituta, ut esset aeterna, & nunquam abroganda.*

PROBATIO. Lex ipsa, Moses & Prophetae aperte praenuntiarunt fore, ut Deus Legi Veteri substituat Novam; non modo in gratiam Israel & Juda, sed pro omnibus Mundi populis usque ad extremum terrae & ad Mundi finem; non saxo duntaxat insculptam, sed in corde & visceribus hominum inscriptam; fore, ut externi ritus Legis Mosaicae sint abrogandi; arca ipsa & proin ejus veneratio desitura una cum publico cultu, cujus arca centrum erat; desiturum templum & ejus altare, desitura sacrificia, iisque surrogandum aliud multo praestantius & in omni loco offerendum; fore, ut transferatur Sacerdotium Leviticum substituto Sacerdotibus Aaronicis novo Sacerdote secundum ordinem Melchisedech, qui ipsemet Levi omniumque credentium Patre Abraham major sit, alteriusque a Levi stemmatis ita, ut jam non e stirpe Levi, sed ex Africa & Lybia, ex Italia & Graecia, atque ex universis quaquaversum gentibus sint assumendi Sacerdotes; fore, ut sedentibus filiis Israel sine Rege & sine Principe, sine sacrificio & sine altari, sine Ephod & sine Theraphim veniat abominatio desolationis usque ad consummationem & finem perduratura.

Deut. XVIII. 15. Jerem. XXXI. 31. Isai. XLII. 6. . . . XLIX. 6. . . LXVI. 19-21. Daniel. IX. 26. Oseas III. 4. Psalm. L. 18. . . . CIX. 4. . . . XXXIX. 7. Malach. I. 11.

Novo autem foedere aboleri vetus, leges posteriores derogare prioribus, & translato sacerdotio necessum esse, ut & Legis translatio fiat, nemo est, qui non rite concludat cum Apostolo. Adde legem positam in temporum, locorum & personarum circumstantiis manere in perpetuum nequaquam potuisse; erat autem Lex Mosaica certae Regioni accommodata, solis data posteris Abrahae ad eorum ab omni alia gente discretionem; nec non inventa ad cohibendos ab

Digitized by Google

idololatria Judaeos; non ergo permanere debuit, nisi quamdiu Regnum Dei angustis limitibus ejus Regionis contineretur, Judaei a ceteris gentibus separati consisterent, atque per orbem dominaretur Idololatria.

III. *Tempus illud, quo Religio Judaica in aliam, scilicet Christianam, mutanda erat, jam pridem effluxit.*

Probatio. Quae Moses & Prophetae de abroganda Lege Veteri praedixerant, & quae Messias Novae Legis auctor ac praeco sui adventus signa posuerat, impleta dudum sunt omnia; ut proin frustra jam a Judaeis & Incredulis de sensu Prophetiarum lites interserantur, quas multorum suffragia seculorum explicarunt, & nostra etiamnum aetas confirmat. Nam advenit ille Propheta par Mosi, videlicet Christus, qui uterque propheta, Sacerdos & Rex, uterque splendida patravit miracula, uterque intima Dei familiaritate usus, uterque foederis inter Deum & homines mediator fuit. Promulgata est Lex Nova ad vaticinium Jeremiae, non scripta digito Dei in lapide, sed in visceribus & in tabulis cordis carnalibus; quae propter sanguinis Christi virtutem & gratiae divinae efficaciam ex conditione pacti irrita esse non potest; quae non in circumstantiis temporum posita, aeterna esse debet; quae hominum conditioni accommodata & sanctissima ad veram sanctitatem vitaeque perfectionem adducit. Sacerdotium Aaronis sublatum est sine spe restitutionis: nam non solum nullos Judaei sacerdotes habent, sed ita sunt confusae eorum familiae, ut qua Tribu quisque oriundus sit, plane nesciant. Cessant eorum sacrificia, quae reipsa offerunt nulla, nec offerre licet extra templum Hierosolymitanum; & aliunde est magnum nomen Jehovae in gentibus, cui ab ortu solis usque ad occasum sacrificatur & offertur oblatio munda.

Eversa

Eversa toto pene orbe Idololatria pridem est, & vocatae ad agnitionem veri Dei, Religionisque unitatem plurimae gentes Deum unum agnoscunt, nec Mosaicis ritibus, sed longe aliis illum colunt; ad quem usque eventum Patriarcha Jacob duraturum esse statum Judaicum significaverat in illo celebri vaticinio (Gen. XLIX.) in quo Messiam praedictum crediderunt omnes olim Judaei, & de Messia illam gentium exspectationem intelligunt omnes Interpretes, ut jam non amplius exspectent novum de coelo doctorem. Templum secundum, quod aedificavit Zorobabel, quodque Judaeorum juxta prophetias Danielis, Aggaei & Malachiae ultimum esse debuerat, jamdum ab annis 1700 dirutum est. Effluxerunt LXX Danielis Hebdomadae, hoc est, anni 490 a restauratione urbis usque ad unctionem sancti sanctorum, Prophetiarum impletionem, expiationem peccati, urbis destructionem & abolitionem sacrificiorum. Venit ergo Messias, & dissipatis Veteris Testamenti umbris longe sublimiorem in omnium salutem instituit Religionem, videlicet christianam ex ipsis status Judaici ruderibus enascentem, atque adeo decantatam a Prophetis; in qua lupi & agni, gentiles & Judaei tamdiu ab invicem separati, ejusdem demum vinculo Religionis erant conjungendi.

Vide Inst. Theol. de Legibus editas Wirceburgi, 1766. Item de Verbo Incarn. editas ibidem, 1768. P. Franc. Xav. WIDDENHOFER S. J. Scripturam dogm. & polem. explicatam Tom. II. Wirceburgi, 1753.

§. III. Antitheses.

I. Lex Mosaica est lex divina; sicut ergo Deus non mutatur, ita nec lex Dei omnia ob fixum & certum finem agentis: est opus Dei; opera autem Dei perfecta sunt. Non ergo ejus imperfectio causa erat infinite sapienti Legislatori, illam mutandi vel abrogandi. Inde est, quod Prophetae tantum praedixerint, renovandam in melius esse legem Mosis; quod reipsa contigit sub Nehemia ita, ut foedus cum Deo

tunc initum fuerit accurate custoditum, Synagogae plures exstructae, atque aucta Dei in populum beneficia.

Ita GROTIUS exponit illud vaticinium Jerem. XXXI. 31.

RESP. Ni probent Hebraei, quod Lex Mosaica Ceremonialis & Judicialis sit absolute perfectissima pro omni tempore, decreta a Deo tanquam aeterna & absolute immutabilis; eademque semper & necessario futura sit ratio Legis conservandae, quae fuit ferendae, actum agunt. Perfecta est Lex; attamen Deus dispensavit in Lege, tum circa panes propositionis non edendos, nisi a sacerdote, vel qui sit ex Tribu Levi, quos nihilominus comedebat David, nec a Deo, nec a Propheta idcirco reprehensus; tum circa suspensum in ligno, cujus cadaver eadem die sepeliendum erat, cum idem David Gibeonitis concesserit, ut septem viri de domo Saul septem mensibus manerent suspensi. Quibus aliisve exemplis permotus MAIMONIDES declaravit, obtemperandum esse Prophetae quidlibet contra Legis vetitum jubenti, excepta idololatria; verum qui potest dispensare, potest & abrogare.

Jeremias ac ceteri Prophetae de Nova Lege eloquuntur Veteri substituenda, quae non sit juxta pactum praecedens, quae domui Israel, aeque ac domui Jacob atque universis gentibus sit tradenda, quae non saxo, sed cordibus & intimis visceribus inscribenda sit. Haec vero nullatenus conveniunt Legi sub Nehemia datae, quae fuit ipsa Lex Mosis. Mirum proinde, quod GROTIUS christiani nominis scriptor malit cum aut pro Judaeis quaeritare diverticula, quae sua Christianis infirment argumenta, & inimicis christianorum opitulentur, quam discere ab Apostolo, quod Jeremiae vaticinium in Christo novi foederis auctore fuerit completum. Eo quippe deducit misera prurigo, loquendi & sentiendi nova, ut ad libitum multiplicentur Synagogae; ut plura in exitu e Babylone fingantur prodi-

Digitized by Google

prodigia, quam facta sint in monte Sinai; ut major & solemnior fiat apparatus ad illam sub Nehemia renovationem, quam ad primam Legis institutionem ac promulgationem; quamvis ad istam tam splendide illuxerit tremenda Dei Majestas, ut nusquam magis.

II. Ut Lex Vetus sit & dicatur abrogata, abrogari praeprimis debuit Circumcisio, utpote character Legis antiquae; sicut Legis Novae character baptismus est. Sed Circumcisionis abolitio & nullibi legitur praedicta, & in hunc diem perdurat inter Judaeos ritus Circumcisionis, & pactum Circumcisione obsignatum, Mosisque legitima vocantur sempiterna; ergo licet diruto Templo, & abolitis per vim Principum sacrificiis, Religio tamen Judaica ex parte etiamnum subsistit.

Resp. Haec argutatio falsis ac cariosis innititur fundamentis; falsa igitur & cariosa est. Nimirum supponit, Legis Mosaicae distinctivum characterem fuisse circumcisionem; en falsum! nam Circumcisio & fuit ante Legem Mosaicam, & fuit sub Lege, & post Legem etiam ab aliis, quam Judaeis, adhibita. Supponit veri nominis aeternitatem pro Lege Mosaica divinitus decretam; en cariosum! nam haec aeternitas (cui similis eadem Scripturae phrasi nonnisi ad finitum, ad definitum & ad breve etiam tempus protenditur) jamdum ante septendecim secula suam vidit consummationem. Jamdum Abraham ante Mosen ex jussu Dei & se & filium suum Ismael, & omnes vernaculos domus suae circumciderat. Circumcisi etiam Ismaelitae Arabiam incolentes, „& usque hodie Judaeae Palaestinaeque confines populi circumciduntur, & praecipue Aegyptii & Idumaei, Ammonitae & Moabitae, & omnis regio Saracenorum," ita, ut Mahumetani quoque circumcisionem non a Judaeis, sed ab Arabibus Ismaelitis verius desumpserint.

Ita de Ismaelitis ORIGENES Philocal. c. 3. Et de reliquis S. HIERON. in Jerem. c. IX.

Digitized by Google

Etiam de servo dixit Moses in Deuteronomio: „serviet tibi usque in aeternum:“ qui tamen servus anno jubilaeo libertati restituendus est ex Levitico. Etiam terra Chanaan in possessionem aeternam promissa Abrahae & semini ejus in libro Geneseos, annis jam 1700 alienae subest potestati. Quid igitur? eadem loquendi formula non perpetuitem, sed diuturnitatem Legis Mosaicae significat, ad usque illud tempus, quo Domino Legis visum fuerit, novam sancire. Analogia est in quibusdam humanis legibus, quas Principes ut discernant ab aliis certo tempori adstrictis, vocare solent perpetuas; quin a se abdicent potestatem, illas etiam, ubi res postulat, immutandi.

III. Ipsemet, dum viveret, Christus Legi se accommodavit: Apostoli etiam post mortem Christi Synagogas frequentarunt: Deus speciali providentia Judaeos in hunc diem conservat & tuetur; ergo necdum penitus rescissum est Pactum Mosaicum, & quamvis careant Judaei civitate, templo, Rege & sacrificio, illud tamen Pactum firmum ratumque manere potest, fere sicut tempore captivitatis Babylonicae.

Resp. Equidem Christus Legem exacte adimplevit, quia divinam & illo adhuc tempore vigentem; attamen partem Legis Mosaicae moralem ad majorem perfectionem sublimavit, parti figuranti substituit veritatem, & redivivus ex mortuis Novam Legem suam praecepit Apostolis per universum orbem propagandam ac promulgandam omni creaturae, idque sub intentata exclusione a regno coelorum non renatis per baptismum Christi. Apostoli, ut cum honore sepeliretur Synagoga, & ne Ritus quondam vere divinos statim omnes condemnarent ceu superstitiosos; aliquanto tempore Legalia observarunt, dum Lex inter ruinas Templi & Urbis contumularetur; attamen Legis Mosaicae necessitatem negabant in Concilio Hierosolymitano: praedicarunt in Templo & in Synagogis Religionem a Christo institutam,

ceu

ceu inde ab orbe condito promissam, a Prophetis praenuntiatam, & a Lege Mosaica, innumeris figuris adumbratam.

Quod Deus conservet ac tueatur Judaeos: & justitia est, ut profugi & vagi super terram (sicut Cain ille fratricida) omnibus in memoriam revocent fusum a se sanguinem justi Abelis, iramque Dei Deicidae in habitu demonstrent: & providentia est, ut Christo & Evangelio testes sint omni exceptione majores, qui si penitus extincti fuissent, negarent fors infideles, ullos unquam fuisse ante Christum prophetas, aut unquam viguisse apud Judaeos exspectationem Messiae: & bonitas est in reliquias istius gentis, quam suo quondam tempore ad Christi fidem conversam in ejusdem Religionis societate cum gentilibus conjunget, prout Apostolus & antiquiores prophetae annuntiarunt.

Igitur nulla prorsus comparatio est hujus tam diuturnae, tam universalis, tam acerbae calamitatis Judaicae cum quavis alia captivitate: haec quippe omnis nonnisi septuaginta annis duravit, illa vero obtinuit jam annis mille septingentis, per tempus fere longius, quam quo steterat Respublica Judaeorum. Tempore Regis NABUCHODONOSOR remansit Jerosolymis & in Judaea magna pars populi: in Babylone suos habebant Judices, quin & thronum Regis: addebant animos clarissima Prophetarum vaticinia, septuaginta duntaxat annos determinante Jeremia, Isaia nomine adeo compellante CYRUM liberatorem, & Ezechiele novae urbis ac templi formam describente. Quam vero dispar rerum facies in hac extrema captivitate? Nullis recreantur promissionibus divinis, cernunt gentem alienam possidere suam quondam Regionem, nomen suum omnibus populis invisum sentiunt, suis conatibus & caeptis obstare Numen, semper experti.

De his plura in sequenti Sectione.

Digitized by Google

§. IV. Corollaria.

Quam igitur praestans est illa gnome Augustiniana: „dispersi sunt Judaei, testes iniquitatis suae & veritatis nostrae; ipsi habent prophetias de Christo, nos Christum: videte, quomodo de inimicis nostris alios confundimus inimicos? „ De Messia, de adventu, de vita, de doctrina, de morte & de gloria Messiae pene omnia noverant Judaei ex Revelatione, quae circa aliqua quater mille, circa alia bis mille, circa pleraque quadringentis annis antecessit natales Messiae. Ea omnia in persona Christi exactissime adimpleta; ea omnia Christianis fidelissime a Judaeis tradita sunt. Et mirum! gentes iis fidem habent, non Judaei; Judaei quam zelosi pro rebus praedictis, tam increduli circa impletas praedictiones ac prophetias. Attamen, velint, nolint Judaei; & probant Christi adventum, si Christum recipiant, utpote depositarii prophetiarum de Christo; & probant Christi adventum, si Christum non recipiant, quatenus adimplent alias de sua pervicacia prophetias.

Vide AUGUSTINUM in Psalm. LVII. P. LE BUFFIER S. J. in appendice contra Judaeos pro veritate Religion. Christ. n. 369. Item, Defense de la Religion Revelee extraite des Ecrits pour la Fondation de Mr. BOYLE Tom. VI. p. 330.

Sectio IV.

Testimonia Judaeorum pro Veritate Christiana.

§. I. Praecognita.

Quod ex ipsa Lege Mosaica, ex Mosis & Prophetarum Vaticiniis hactenus demonstratum de Judaismi abrogatione ac Christianismi surrogatione, utraque dudum impleta; idipsum argumentis veluti domesticis (aut ad hominem, ut vocant) stabiliendum videtur, ex ipsis tum scriptis historicis Judaeorum, tum maxime Talmudicis, qui in sum-

ma

Digitized by Google

ma apud illos veneratione ſunt; nec non ex moderno ſtatu Hebraeorum, ut ſic nihil admodum relinquatur effugii, quod ſuae perfidiae praetexere poſſint. Equidem VOLTAIRE cum ſuis pro dictatoria ſua impietate palam affirmat, de Chriſto ejusque geſtis nihil prorſus memoriae proditum eſſe, ſive a Philone, ſive a Joſepho, quamvis utroque Scriptore ſynchrono, utroque Hiſtorico Judaeorum diligentiſſimo, utroque maximi nominis inter Judaeos; eo proterviae progreſſus, ut quod circumfertur Joſephi de Chriſto teſtimonium luculentiſſimum ac probatiſſimum, una cum intemperantioris critices Proteſtanticis Scriptoribus (BLONDELLUM ſecutus ducem) ſubleſtae fidei accuſare auſit ac repudiare; idque ex communi hodie, ut ait, omnium ſententia; at verius dixero, quod contra unanimem fere conſenſionem ejus pugnet temeritas.

Vide Biblioth. Crit. Tom. II. c. 2. pag. 26.

§. II. THEMATA.

I. *Ex Libris Judaeorum Talmudicis fere evidens eſt, non amplius Judaicam, ſed potius Chriſtianam eſſe divinam Religionem.*

PROBATIO. Libris TALMUDICIS, quorum apud Judaeos ſumma eſt auctoritas, plura quidem inſerta ſunt contra Chriſtum, ſed nonnulla etiam de & pro Chriſto; unde id ſaltem certum & in confeſſo eſt, Judaeos conſentire Chriſtianis, quod Chriſtus aliquando extiterit. In TALMUDE JEROSOL. L. Avodah-Zara nobis quidem haud notum hoc Chriſti miraculum recenſetur: „dixit Rabbi Johanam, quod filius filii Rabbi Joſue filiae Levi quoddam mortiferum deglutiverat, conjuratumque illi fuit in nomine Jeſu filii Panther, & ſanatus eſt. Cum vero evaſiſſet, dixit pater pueri: remiſſius fuiſſet ei, ſi mortuus fuiſſet & non audiſſet verbum hoc, & ſic ſtatim factum eſt ei.“ Huic ſi-

Digitized by Google

mile prodigium a Christo patratum exhibetur in Midrasch Cohelet; quo in libro haec etiam est sententia, „legem, quam homo discit in hoc seculo, vanitatem esse prae lege Messiae.“ Apud Rabbi Simeon in Jalkut dicitur „Deus per Messiam novam legem esse daturus.“ Eam demum TALMUD refert traditionem in domo Eliae, quod sex annorum millibus definita sit duratio Mundi, quorum duo priora millia fuerunt sine Lege; duobus subsequentibus vigere lex debuit; & per duo postrema Messiae doctrinam servari oportebat: quae Traditio quam sit decisiva contra Legem Mosis pro Christi Lege, omnes intelligunt, omnes vident, qui oculos habent, ut videant.

Certissimum autem, quod veritas & divinitas Religionis consistere nullatenus possit cum doctrina hodiernae Religionis Judaicae, quae in suo TALMUDE ea tribuit Deo, a quibus gentiles adeo & Mahumetani abhorrent. Accipe summa quaedam capita Talmudistarum, vere quam ridicula, tam impia & blasphema: 1mo. docent, quod Deus quotidie lugeat tum Judaeorum captivitatem, tum & quod eos hinc eruere non possit; unde prae dolore capillos capitis sibi violenter evellit: 2do. quod idem Deus enixe efflagitet absolvi a jurejurando, quo spopondit, se Judaeos in captivitate relicturum: 3^tio. quod Deus sic vitae suae momenta dividat, ut per horas tres Legi addiscendae studeat; per tres subsequentes eandem doceat infantes, qui ante adultam aetatem occubuere; per tres alias nugetur cum Leviathan; ac demum per totam noctem invisat octodecim millia Mundorum, quos creavit: 4to. quod Deus a luna, quam primo aequalem soli fecerat, veniam supplex efflagitet, eoquod hanc deinceps soli inferiorem reddiderit; cum autem memor injuriae luna inustum sibi dedecus condonare nolit, sanctum a Deo culpam suam delere volente, ut quolibet lunari mense offeratur hircus in Sacrificium: 5to. quod Deus utique longaevi

otii

otii impatiens, antequam orbem hunc crearet, tempus insumeret in perpetua Mundi alterius creatione & destructione. Verum hujusmodi absurditates vix quisquam ethnicus unquam somniavit, & si Mahumetanus eas venditaret, continue inter suos gravissime lueret vesaniam.

His e iam absurdiora refert Auctor Libri, מסוה ישראל edi-tus Wirceburgi a Judaeo ad Christum converso, 1769.

II. *Ex Libris Judaeorum Historicis, praeprimis Josephi, apertissime constat Christi Divinitas & Veritas Religionis Christianae.*

PROBATIO. JOSEPHUS licet judaeus praeter honorificam mentionem de S. Joanne Baptista & de S. Jacobo (quem vocat fratrem Jesu, qui dicitur Christus, ab Anano summo Pontifice lapidatum) de Christo Jesu ita disserit: „ fuit autem hoc tempore JESUS vir sapiens, si tamen virum illum oportet dicere. Erat enim mirabilium operum effector, Magister hominum, qui vera libenter amplectuntur. Et multos quidem ex Judaeis, multos etiam ex gentilibus ad se pertraxit; cumque eum a primoribus gentis nostrae accusatum Pilatus ad crucem damnasset, ab eo diligendo non abstiterunt, qui primum coeperant: nam die tertio redivivus ipsis apparuit, cum divini Prophetae haec aliaque sexcenta admiranda praedixissent. Neque ad hunc diem defecit denominatum ab eo Christianorum genus. " Ac demum fata Judaeae & Judaeorum tempore obsidionis enarrans subdit: „ captivorum omnium, qui toto bello comprehensi sunt, nonaginta & septem millium est numerus; mortuorum vero per tempus obsidionis undecies centum millia . . . captivi vero illi qua vilissimo pretio venumdati, qua igne & verberibus excruciati, aut semesi a bestiis ad secundum eorum cibum servati sunt vivi . . . quin & ipsa Judaeorum terra jussu Vespasiani divendita est . . . idque in meritam scelerum poenam Dei voluntate decretam. "

Ad

Ad tantam historiae fidem in Judaeo quid adjiciam opportunum magis, quam illam HEGESIPPI Junioris in saeculo IV. de hoc JOSEPHI testimonio periocham: „ si nobis non credunt Judaei, vel suis credant: hoc dixit Josephus, quem ipsi maximum putant; & tamen ita in eo ipso, quod verum locutus est, ita mente devius fuit, ut nec sermonibus suis crederet, sed locutus est propter historiae suae fidem, quia fallere nefas putabat. Non credidit propter duritiem cordis & perfidiae intentionem; non tamen veritati praejudicabat, quia non credidit, sed plus addidit testimonio, quia nec incredulus & invitus negavit. In quo Christi Jesu claruit potentia aeterna, quia eam etiam Principes Synagogae, quem ad mortem comprehenderant, Deum fatebantur. . . . "

Haec & plura hujusmodi reperies in Libris JOSEPHI de Antiq. VI. VII. VIII. XVIII. XX. XXVIII. Et in Libro II. HEGESIPPI de excidio Hieros. c. 12. Huc pertinet Epistola a Rabbi Samuel ad Rabbi Isaac seculo XI. exarata de LXX Hebdom. Daniel., in cujus capite VIII. sic ille Rabbi: „ & si dicamus, quod Christus venturus est, & nondum venit . . . & ista desolatio non erit perpetua; respondebunt Christiani, quod adhuc ergo manet nobis occisio Christi, & adventus Titi, & populi Romani, & desolatio pejor ista, in qua jam fuimus per mille annos. Heu Domine! non est excusatio, nec evasio consona. " Traduxit hanc Epistolam ex Arabico idiomate Alphonsus boni hominis Seculo XIII., eamque ceu genuinam contra scrupulum quendam Calmeti ex probatis Auctoribus vindicat Alphonsus de Ligorio.

III. *Modernus Judaeorum status pro veritate Religionis Christianae manifestissime eloquitur.*

PROBATIO. Praesens Judaeorum conditio insuperabile argumentum est rescissi Foederis Mosaici: nam a 1700. annis JEHOVA, quem sibi elegerant Judaei Regem & Protectorem, Judaeos plane deseruit, ut sicut ipse non amplius sit Rex & caput Reipublicae Judaicae, carens ditione, carens palatio, carens throno, carens subditis & carens ministris; sic nullum obeat regalis potestatis officium, nulla apud il-

los

Digitized by Google

los edat miracula, nullos prophetas ad eos mittat, urbis & templi destructionem, cultus abolitionem, & universae gentis excidium passus, nullum judaeis solatium & spem nullam relinquat restitutionis. Quin & JEHOVA a 1700 annis (juxta illud Jeremiae XLVI. 28. „ Ego consumam omnes gentes, ad quas ejeci te, serve meus Jacob; te vero non consumam, sed castigabo te in judicio) animadvertit in Judaeos ceu perduelles, eventibus & signis plane singularibus declarans, invisum sibi esse eorum genus & ingrata munera.

In Templo Hierosolymitano 40. circiter annis ante ejus devastationem visa esse spectra, res miras & prodigiosas, referunt Doctores Judaei in TALMUDE & in aliis libris. Auditas a sacerdotibus in Festo Pentecostes, narrant JOSEPHUS & TACITUS, e Sancto Sanctorum prodeuntes hasce voces: exeamus, exeamus. Ab aliquot annis ante exortum bellum (ut memorat Josephus L. VI. de bell. Jud. c. 6.) Jesus quidam Anani filius per omnes civitatis vicos vae, vae Jerosolymis inclamabat, a quo etiam diriſſima verbera & cruciatus nec preces nec lacrymas exprimerent, sed illam duntaxat lugubrem vocem identidem repetitam, cui quoque immortuus est. Nam dum obsidionis tempore moenibus obambulans primum vae civitati & templo & populo voce alta inclamaret, ac demum adjiceret, vae etiam mihi; lapide ex balista hostium excusso ictus inter ipsas illas voces occubuit. Atque de hoc BOSSUETUS, quod in ipso nomine infaustum gesserit augurium, videaturque Deus voluisse, ut Propheta, Jesus nomine, ineluctabile fatum & praesens exitium annuntiaret; ac esset ominosum nomen pacis & salutis, quod in Christo Judaei contempserant.

Iram Numinis in Judaeos clarius etiam ostendunt graviſſimae obsidionis tempore calamitates & anguſtiae (quas ibidem recenset Josephus) ut TITUS adeo clementiſſimus Imperator negaverit suis armis interiisse Jerosolymam, &

nec

Digitized by Google

nec laureas a variis populis oblatas accipere, nec congratulatorias orationes audire voluerit. Post Urbis excidium annis quinquaginta ADRIANUS Imperator sexcenta Judaeorum millia interfecit, reliquos sub hasta vendidit atque prohibuit, ne ad Urbis suae ruinas accederent, aut etiam e longinquo in easdem converterent oculos ita, ut tempore S. Hieronymi pecunia redimerent a militibus lacrymandi licentiam. Et quodnam illustrius vindictae divinae argumentum, ac illud, quo sub Juliano Apostata nefario Imperatoris & Judaeorum ausus circa Templi restaurationem divina Virtus terrifico modo dissipavit, uti consentientes referunt Scriptores tum Christiani, tum Ethnici, tum Judaei?

Demum ab annis 1700 quam aerumnosam vitam agit apud extraneos populus ille, patrio solo extorris, sine sede fixa, nulla fruens requie; sed corde pavido (ut vaticinatus est MOSES) deficientibus oculis, anima moerore consumpta, quasi pendentem ante se vitam infelix protrahit, factus in opprobrium, in fabulam & in proverbium cunctis gentibus. Ingens quidem adhuc illorum multitudo, ac vere admiranda post tot tantasque strages: nec minus insolita eorum per omnes terras dispersio ac subsistentia, quamvis communi odio flagrent omnium Nationum: prorsus autem stupenda judaeorum tenacissima ad legem tamdiu & tam evidenter repudiatam adhaesio; Judaeorum, inquam, qui cum sub Prophetis ac Regibus, & in conspectu Templi Salomonici semper paratissimi essent ad suam Religionem cum aliarum gentium superstitione commutandam, post Legis suae excidium legi arctissime adhaerescunt; sane non alia de causa, quam ut ex providi Numinis coelesti instituto vivum ac perpetuum testimonium exhibeant veritati Christianae, quae sola novit & credit tantae & tam diuturnae calamitatis judaicae genuinas causas, videlicet obdurationem & excaecationem Judaeorum Deicidarum, qui prius non sint ab hac atroci

Digitized by Google

atroci plaga liberandi, quam ex toto corde convertantur ad illum, quem Patres eorum cruci suffixerunt.

§. III. Antitheses.

I. Testimonium Josephi de Christo jure censeri potest suspectum, & a Christianis Josephi libris callide adsutum; tum quia Josepho communis cum aliis Judaeis ea aetate persuasio fuit, Messiam futurum esse solum hominem, de quo proin scribere haud potuit: „ Si tamen virum illum oportet dicere; " tum quia plerique Critici verba Josephi controversa: „ hic erat Christus: " cum S. Hieronymo ita transferunt: „ credebatur esse Christus; " tum quia primis jam seculis haec periocha in Libris Josephi non fuit reperta, sive ab Origene, sive a Theodoreto, qui propterea negat, Josephum habuisse Christum pro Messia.

Resp. Pauci audaciores Critici, Blondellus, Tanaquillus Faber, & Simon Ricardus (quorum novellam opinionem in rem suam convertere conantur cum Voltairio increduli) tantae auctoritatis non sunt, ut testimonio usque ad medium Seculi XVII. apud Scriptores Ecclesiasticos indubitato, & ab omnibus exemplaribus tam graecis, quam latinis etiam Asiaticis exhibito valeant derogare. Erat Josephus in Scripturis sacris V. T. versatissimus, atque ex prophetis de Messiae divinitate clarissimis cum priscis Hebraeis (qui Recentioribus candidiores erant) facillime potuit conjicere, Messiam esse Filium Dei naturalem.

Quod Josephus scripserit: „ hic erat Christus: " & non secundum communem opinionem: „ hic credebatur esse Christus: " evincunt antecedentia & consequentia textus: erat enim mirabilium effector . . . tertia die redivivus apparuit, & hoc aliaque admiranda Prophetae de eo praedixerunt. " Interpretationi S. Hieronymi jure oppono codices Eusebii, Isidori, Ruffini aliorumque omnium latinorum & graecorum, quos inter Sophronius eum S. Hieron-

Digitized by Google

ronymi librum transferens in graecum restituit hanc Josephi lectionem: „ hic erat Christus. "

Ad haec qui potuit JOSEPHUS de Joanne Baptista ceu vero Propheta & viro justissimo, de hujus gestis & morte: qui potuit Jacobi Apostoli ab Anano occisi tam honorifice meminisse, eumque vocare fratrem Jesu cognomine Christi; quin simul de Christo cognoscceret? Cum vero aliud sit, Christum ceu Messiam agnoscere, & aliud Christi Religionem amplecti; jam in aperto est, Origenem & Theodoretum Josephi testimonio ceu authentico non refragari, cum scribat ORIGENES: „ & vero mirabile est, quod cum Jesum nostrum non susciperet esse Christum, nihilominus tale justitiae testimonium Jacobo dederit: " ac THEODORETUS: „ Christianam quidem praedicationem non admisit, veritatem tamen occultare non sustinuit. "

II. Incredibile est, JOSEPHUM fide judaeum & secta pharisaeum, ut ajunt, rigidissimum tam splendide attestari voluisse adventum ac divinitatem Christi. Imo absonum est, provocare ad Scriptorem ejusmodi velut ad Evangelistam, de quo tamen constet, quod Christi & Messiae nomen per adulationem accomodaverit Vespasiano, & a Religione Christiana abhorruerit quam maxime.

RESP. Quae de Christo, Joanne & Jacobo profert JOSEPHUS, eventa erant publica, quae a boni Historici famam aucupante tegi non poterant, & minus quidem ea aetate, qua vixerat Josephus. Hic quippe noverat evidentiam Miraculorum, noverat ad impletas reipsa prophetias, ac cumprimis illam DANIELIS, quem summis laudibus extollit, suo aevo aperte viderat in Templi ruina, in excidio Urbis, in devastatione & subjugatione Judaeae ad dominatum Romanorum, in omnibus item aliis circumstantiis a Propheta praedictis completam esse. Quid ergo mirum, si quae de Messia Prophetae praedixerant, & ipse testaretur, quin se Evangelio subderet; cum ipsemet Pilatus gloriosa de Christo

nun-

Digitized by Google

nuntiaverit Tiberio, quin ille fidem Christi profiteretur? Quid mirum, si tametsi christianus animo non esset, tamen historice facta recentia, publica & adeo famosa non reticeret; praesertim ne Romae tunc ipse captivus urbem & orbem adversum se commoveret?

Quod VESPASIANO Regis a Prophetis promissi nomen ac praerogativam attribueret, indigna assentatio quidem fuit orta ex ignavo studio pseudo-politices; sed quoddam simul argumentum est, quod communis illo tempore opinio fuerit, Messiam revera adventasse.

III. Sunt adeo nonnulli inter Christianos, qui laudatum JOSEPHI testimonium arguunt ex eo; tum quod in PHILONE Alexandrino, quamvis Scriptore synchrono, nihil plane habeatur de Christo; tum quod, si illud JOSEPHI genuinum esset, certe Patres primorum seculorum, S. Justinus, Origenes, Tertullianus, & Cyprianus illud allegassent, ubi adversus Judaeos disputabant. Verum & hi de illo altum silent, & nec Joseph Bengorion, nec Photius verbulo id ipsum memorant; tametsi Historiam JOSEPHI vel repeterent, vel in compendium ipsi redigerent.

RESP. Argumentum ex toto inficiale roboris parum habet (ipsis fatentibus Criticis) adversus testatissimam sententiam. Et quae demum consecutio a Philologo vel Theologo ad Historicum? Quae consequentia: PHILO nihil habet de Christo; ergo quod habet JOSEPHUS, genuinum non est? PHILO non ita Historicum egit, uti JOSEPHUS; sed de variis pertractavit sine nexu rerum. Ediderat prius omnia sua Scripta, quam Christi gesta Judaeam impleverant. Vixerat Alexandriae inter Judaeos, ab his jam grandaevus ad Caesarem missus; ejus igitur de Christo & de Christianis silentium fortassis professum, coactum & silentium inimici tot tantisque testibus plane nihil derogat.

Digitized by Google

S. JUSTINUS in Dialogo cum Tryphone e sacris duntaxat Literis disputat, ad quam pugnam impertinens visum est testimonium Josephi. TERTULLIANO fors plane incognitus fuit Josephus, cujus vix ullibi meminit; idem est de CYPRIANO. ORIGENES vel habuit Codicem Judaeorum fraude depravatum, vel illius testimonii non usque memor fuit; qui tamen ipse haec de excidio Hierosolymae verba ex eodem Josepho laudat: „ haec autem contigerunt Judaeis in ultionem Jacobi justi, fratris Jesu, qui dicitur Christus; quoniam eum, cum justissimus esset, Judaei interfecerunt: " quae verba id saltem innuunt, Josephum non pejus de Magistro, quam de discipulo sensisse. L. I. cont. Celsum.

Josephus GORIONIDES enixus est foetum Judaei recentioris, cujus in morem suppressit invisum Judaeis testimonium Scriptoris Judaei antiquioris & Christi aevo magis propinqui. PHOTII Epitome nequicquam accurata est in recensendis Veterum Scriptis, quibus utpote pro suo lubitu detraxit aliqua, ut illud de Christi divinitate & de virginitate Deiparae; aliqua adjecit, uti infanticidium Herodis, de quo nihil in Historia Josephi reperias.

Demum quid valeat paucorum aut silentium aut ambiguitas contra omnes JOSEPHI Codices cum excusos tum manuscriptos, in quibus ea Josephi sententia disertis verbis consignatur; contra EUSEBIUM sacrae Critices peritissimum, qui inde obtrectatores Evangelicae veritatis tanquam imprudentissimos convicit; contra S. HIERONYMUM, qui in illo Josephi suffragio nequicquam subtestae fidei suspicatus est; contra ISIDORUM Pelusiotam, contra SOZOMENUM, CEDRENUM, NICEPHORUM, SUIDAM & innumeros alios? Quid demum contra tredecim vel quatuordecim seculorum lucem recentioris ac intemperantioris Critices valeant molimina?

§. IV.

Digitized by Google

§. IV. Corollaria.

Metuendum sane Christianis, ne dum invalescente rebellione in Evangelium Christi complures eorum aemulantur incredulitatem Judaeorum (qui & Christi Praecursorem, quod non biberet nec manducaret; & Christum, quod biberet ac manducaret cum peccatoribus, cavillabantur) easdem poenas subeant: ut sicut initio ex Judaeorum delicto salus erat gentibus; ita ex conversarum gentium delicto fidem & salutem capiant Judaei. „ Vobis enim dico gentibus (verba sunt Apostoli ad Christianos ex gentibus assumptos, a superbis aevi nostri Philosophastris cumprimis ponderanda) ut non sitis vobis ipsis sapientes, quia caecitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel salvus fieret: veniet ex Sion, qui eripiat & avertat impietatem a Jacob; & hoc illis a me testamentum, cum abstulero peccata eorum. Secundum Evangelium quidem inimici propter vos, secundum electionem autem charissimi propter Patres: sine poenitentia enim sunt dona & vocatio Dei. Conclusit Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur. O altitudo divitiarum sapientiae & scientiae Dei! “

Vis sensum Apostoli? accipe: sicut olim permisit Deus Judaeorum incredulitatem, ut sua in gentes misericordia effulgeret; sic hodie permittit Christianorum incredulorum perfidiam, ut Judaeos respiciat, peccata eorum auferat, prophetiarum intelligentia eos collustret, iisdem donet fidem in Jesum Christum, quam deinceps nunquam deserturi, quin & Zelo suo sint propagaturi; abscindentur ergo terrifico Dei judicio rami inutiles, qui contra naturam velut oleaster in bonam olivam inserti erant, ut qui secundum naturam, suae olivae inserantur fructuosi, itaque Ecclesia Dei populum rebellem deperdens alium docilem acquirat. Concludit Apostolus „ noli gloriari adversus

Digitized by Google

ramos ... propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas; noli altum sapere, sed time. "

Ita PAULUS ad Rom. XI. 11. . . ad cujus vaticinium relegi debent ISAI. LIX. 20. JEREM. XXXI. OSE. III. 5. Praeclare autem circa haec differunt BOSSUET in Hist. Univ. & DUGUET, Regles pour l' intelligence des Stes Ecritures, p. 193.

DISSERTATIO VII.
DE RELIGIONE CHRISTIANA.

SECTIO I.
Religio Christiana vere Divina, & quoad substantiam Antiquissima.

§. I. PRAECOGNITA.

I. Sacrae Literae generatim edicunt, quod Deus sit absconditus, & post lapsum hominis hominem reliquerit in sua caecitate, e qua ad plenam lucem nonnisi per JESUM CHRISTUM eluctari possit: „ nemo enim novit patrem, nisi filius, aut cui voluerit filius revelare. " Cognitio Dei abs cognitione miseriae nostrae parit superbiam; cognitio miseriae nostrae sine cognitione mediatoris parit desperationem: sed cognitio CHRISTI eximit ab utraque. Qui Deum quaerunt sine CHRISTO, inquirunt medium communicandi cum Deo sine Mediatore, ut passim de illis verum sit: quod curiositate cognoverunt, superbia amiserunt: inde vel in Atheismum, vel in Theismum plerique prolapsi. CHRISTI in Lege Naturae promissi cognitio perpetua Traditione vigebat: in Lege Scripta Christus innumeris figuris adumbratus, & promissis iterato stabilitus fuit: de CHRISTO Scriptores Judaei, gentiles & barbari abunde testantur, ut adeo Darius, Cyrus, Ale-

Digitized by Google

Alexander, Romani, Pompejus & Herodes jamdum egerint pro gloria Christi & Evangelii, nihil ejusmodi suspicati: omnium vero locupletissime de Christo eloquuntur testes domestici, Prophetae, Apostoli & Evangelistae.

Ut ut ergo Impiorum turba Christianum Nomen tollere quasi conjurata hucusque contendit, atque ad singulas divinae oeconomiae partes convellendas opes contulit viresque omnes; tamen omnium gentium ac saeculorum testimonio stat inconcussum, quod fuerit Propheta, vel ex praedicto Jerosolymae excidio spectatissim., & similis Mosi quoad patrata prodigia, Legis Novae promulgationem, gentium ex stygii Pharaonis servitute liberationem, & patefactam in coelum viam: quod promulgata Novae Legis doctrina discipulos sibi adsciverit & habuerit sectatores, qui ante & post ejus mortem multis persuaserint eandem doctrinam a se divulgatam: quod ultionem gravissimam, quam se audire nolentibus intentaverat, errantes in orbe Judaei in hunc diem experiantur.

II. Munus, quod Christus obiit in terris, triplici constabat officio, Prophetico, Sacerdotali & Regio. PROPHETICUM obiit munus, quamdiu inter homines versatus est; hoc nomine suam ipse mortem, passionem, crucifixionem, ascensionem, & missionem Spiritus sancti praedixit; divinam nobis patefecit voluntatem, doctrinam suam tanquam vere divinam miraculis comprobavit, virtutum exemplis illustravit, suo sanguine obsignavit, ac Veteri Lege abrogata (cujus ipse complementum fuit) Novae Legis Mediator extitit. SACERDOTALE munus duas partes complectebatur, oblationem donorum ac sacrificiorum pro peccatis, & intercessionem apud Deum: Christus Sacerdos factus secundum ordinem Melchisedech obtulit holocaustum perfectissimum Domino, victimam impollutam suum Corpus, in quo peccata nostra pertulit; & in Ara Crucis positus, fundens

Digitized by Google

preces exauditus est pro sua reverentia, sedensque nunc a dextris Dei non cessat interpellare pro nobis; sicque transtulit Sacerdotium Aaronicum. Denique propter passionem mortis gloria & honore coronatus, & summa rerum potitus sancivit auctoritate REGIA Novam Legem, constituit Ecclesiam, instituit ministros, Spiritum sanctum & hujus munera distribuit, aliquando autem venturus est cum gloria judicare vivos & mortuos. Non ergo de Divinitate Christi, nec de Divinitate ac Antiquitate Religionis Christianae quicquam ambigendum; hinc esto

§. II. THEMATA.

I. *Christus Auctor Religionis Christianae verus est Deus.*

PROBATIO. Divinitatem CHRISTI copiosissime ac luculentissime eloquuntur tot tamque divini characteres ac tituli, queis utriusque Testamenti elogia Messiam insigniunt, ceu Emmanuelem, Legislatorem, Regem & Judicem nostrum, Salvatorem Mundi, Sanctum Sanctorum, Solem justitiae, Lucem gentium, Filium & Agnum Dei, Filium Dei Unigenitum, Mediatorem Dei & hominum, Caput Ecclesiae, Sacerdotem in aeternum, Principem Regum terrae, qui sit via, veritas & vita, Principium & Finis, Alpha & Omega. Eloquuntur omnium Prophetarum per bis mille annos de Deo Messia oracula, & per quater mille annos Patriarcharum omniumque Sanctorum inde ab orbe condito suspiria ad Deum Messiam, Angelorum chori nascente Christo evangelizantes gaudium magnum, Stella Magorum dux ad praesepe Domini, Simeon & Anna Christum ceu salutare Dei agnoscentes, Joannis de Christo testimonia & encomia, vox coelo delapsa ad Jordanem & in monte Thabor, stupendum Solis deliquium, scissae petrae, sepulchra aperta, tremor terrae in morte Christi. Eloquuntur vitae Christi sanctitas, veri-

Digitized by Google

veritates, quas sua auctoritate proposuit credendas, praesagia, quae ex propria scientia profudit, miracula, queis sua virtute patratis ea omnia confirmavit. Ac demum eloquuntur adimpletae per Christum promissiones, veritas Resurrectionis a mortuis, totiusque Christiani orbis consensus & veneratio. Est autem CHRISTUS uti Legislator & Auctor Religionis vere divinus; ita omni amore & honore dignissimus, qui cum Religionem omnium perfectissimam verbis edocuit, sic a discipulis suis nihil praetendit, in quo ipse suo exemplo non praeiret Dux & Magister.

Haec pluribus dilucidant HOOCKII Tomus II. de Princip. Relig. Nec non P. Thomae HOLZKLAU S. J. Instit. Theol. de Deo Verbo Incarn. Wirceburgi an. 1768.

II. *Religio a Christo instituta est vera vereque divina.*

PROBATIO. Doctrina Christiana de Deo & de perfectionibus divinis, de perfectione vitae christianae, de fine ultimo hominis, & de mediis salutis aeternae latissimo ab omnibus aliis sectis discrimine distans, tot tantisque miraculis & vaticiniis in hunc diem inclaruit, ut ejus nonnisi divina origo esse possit. Est quippe Religio Christiana ad veram aeternamque felicitatem dux tam certa, quam verax est Deus: promittit & abunde suppeditat necessaria ad hunc finem media, quae corroborent naturae imbecillitatem: summam vitae inspirat sanctitatem: mentem saluberrimis principiis imbuit: voluntatem succendit ad spem & amorem summum summi Boni: cor devium reducit, languidum confortat, fervidum meritis & virtutibus exornat: solatur hominem lapsum obtinendae a Deo per poenitentiam reconciliationis certitudine: erigit afflictum, poenas divinitus immissas ceu Patris castigantis & amantis argumenta persuadens, sine cujus provida mente eae non essent; & quarum perpessionem is larga manu compensat: ad aeterna

Digitized by Google

demum gaudia vere Christianum perducit. Num quid simile his aut dictat, aut consequitur sola imbecillis ratio, & prona in omne nefas humana voluntas Christi fide destituta, & indigna gratia Christi?

Et quid non debent christianae Revelationi Natura, Virtus & Religio? Perficit ea Religionem Naturalem, & omnium Philosophorum doctrinam supra modum transcendit. Cor ipsum sanctificat, neque virtutem ceu veram aestimat, quae non ex puro corde & divino amore profluat. Inculcat officia, quorum observantia felicitatem hominis mirifice promovet, & quae improbare nequit ratio, nec unus tamen Philosophus olim edocuit, cujusmodi est dilectio inimicorum. Ea proponit motiva & praemia virtutum, ad quae sapientissimi antehac non pervenerunt. Ad praeconium legis christianae idololatria, quae in orbe terrarum quieta consenuerat, & quae ad nullius unquam philosophi perspicaciam hucusque ne vacillaverat quidem, repente ac sonore corruit. Immania Ethnicorum spectacula, humani sanguinis hostiae, vindictae barbaries, & quaevis alia truculenta saevities subjugatur patientiae, mansuetudini ac christianae charitati. Exulat in statibus christianis, aut certe multo rarior est subditorum adversus Principes seditio, cum & jugum quandoque importabile emolliat christiana tolerantia. Redundant opera misericordiae, beneficentiae & dilectionis in & extra Nosocomia pro afflictis, egentibus, pupillis & viduis. Exurgunt undique scholae & gymnasia pro erudienda juventute praeprimis in doctrina Religionis; quae quidem subsidia charitatis, quanta quanta fuit Philosophorum sapientia, ignoravit. Miraculorum & Vaticiniorum copiam ac splendorem deinceps perstringemus.

III. *Christiana Religio uti vere divina, sic quoad substantiam antiquissima est.*

Probatio. Religio Naturalis Patriarcharum, Mosaica Judaeorum, & Evangelica Christianorum una eademque

sunt

Digitized by Google

sunt Religio divina, initio minus perfecta, posthac Revelationibus aucta, ac demum per Jesum Christum ad plenam lucem splendoremque perducta. Coaeva quippe Mundo illa est Religio, quae docet hominem ex amico Dei factum esse inimicum, & ex felicissima Dei creatura creaturam omnium infelicissimam, suae felicitati ac amicitiae divinae nonnisi per Messiam, divinum humani generis Reparatorem esse restituendam. Eadem ergo est Religio Christiana cum Religione Patriarchali in explicatione orginalis mali per lapsum primorum parentum; eadem in explicatione mali per mediationem liberatoris. Eadem ergo est Religio christiana cum Judaica quoad objectum Cultus divini, cui & illa sacrificavit, & haec sacrificat; quarum analogiam quoad omnes partes exhibet BECANUS, & copiose ac eleganter explicat AUGUSTINUS; qui „proinde aliis tunc nominibus ac signis, ait, aliis autem nunc; & prius occultius, postea manifestius; & prius a paucioribus, postea a pluribus; una tamen eademque Religio vera significatur & observatur.“ Eadem vero etiam est Religio christiana cum doctrina vetustissimorum populorum, in quorum doctrina & Religionibus innumera deprehendas vestigia fidei christianae circa tres naturae humanae status, primaevum perfectionis ac felicitatis, praesentem militiae & purgationis, & futurum perfectae felicitatis; nec non circa causam lapsus & modum reparationis.

En antiquitatem, en perpetuitatem verae ac christianae Religionis inde ab initio ad finem usque Mundi! qua praerogativa cum gloriari nulla alia Religio possit, en veritatem, praestantiam, divinitatem Religionis christianae!

Vide MARTINI BECANI S. J. Analogiam V. ac N. Testamenti, Venetiis an 1758. S. AUGUSTINI epistolam 49. ad Deogratias Q. II. III. . . . L. X. de Civ. c. 32.

Digitized by Google

§. III. Antitheses.

I. Potuit Christus esse impostor, sic ait Mahumetes. Potuit variis artibus, sublato e. g. e Templi lapide (ut ajunt Judaei) nomine Tetragrammato patrare miracula: sicque suos decipere assecias. Et sane quod tantopere commendavit verbis Christus, simplicitatem, injuriarum oblivionem, & amorem inimicorum, factis negavit; captiosis non raro quaestionibus illudens Pharisaeis, quos & acerrima dicacitate objurgavit atque exagitavit saepissime.

Resp. Longissime abfuit ille ab omni suspicione impostura, qui propter humilem vitae conditionem caruit fallendi facultate! & de quo propter excellentes virtutes certum est, caruisse fallendi voluntate. Nobilitas generis, dignitates, opes & potentia fallaciae adjumenta sunt, quibus apud homines conciliatur auctoritas: sed natus est Christus muliere paupercula, quae fabro lignario nupserat: primum domicilium fuit stabulum: educatus est in Patris officina, & in Galilaea, de qua nullus Propheta, minus Messias exspectabatur a Judaeis: non habuit, ubi caput reclinaret: nec aliunde, quam ex piorum quorundam hominum liberalitate sustentabatur: Apostolos constantissime docuit, ferre crucem suam, seseque ad omnia patienda parare: magnorum odia & persecutionem semper tulit, & tandem crudelissima morte affectus est, cui praevisae & praedictae noluit sese subducere. Hanc vero vitam qui dixerit aptam vel ad fallendos homines, vel ad eos sibi conciliandos sine excellenti virtute, sine praestanti doctrina, sine miraculis, communi is sensui contradicit.

Christus adeo nullas partes impostoris egit, ut egregia potius specimina dederit omnium virtutum; ferventissimae in Deum pietatis, referens omnia facta, sermones ac frequentem orationem ad Dei gloriam & regnum Dei promovendum, habens pro cibo, facere & perficere opus Dei; effusae

Digitized by Google

effusae in omnes homines charitatis, immensos perferens labores ad erudiendos rudes, ad avocandos a sceleribus improbos, ad aegros sanandos, ad salvandos omnes, etiam pro diritissimis persecutoribus orans in cruce: summae integritatis animi a vanitatibus hujus vitae, ab avaritia, ambitione & voluptatibus prorsus alieni, qui populi ipsum Regem proclamantis oculis subduxit sese, & publicum contemptum in probrosissima morte sustinere voluit; qui nec opes, nec dignitates, nec famam apud homines quaesivit, nec unquam usus est adulatione, assentatione, dissimulatione ceu artibus illas comparandi: summae puritatis, quae omnem superaret invidiam, & contra quam ne hisceret quidem projecta ad quaevis alia inimicorum Christi maledicentia: incomparabilis mansuetudinis, humilitatis, patientiae & constantiae inauditae, dicens se venisse, ut aliis inserviret, inter impiissimos & crudelissimos homines tanquam ovis obmutescens, atrocissimis suppliciis & morti ignominiosissimae ultro sese objiciens pro salute hominum.

Et in hac infinita Dei-Hominis sanctitate quidquam reperiant pestilentissimi hominum Increduli, quod arrodant? CHRISTUS & prudentiam & simplicitatem ex aequo commendavit; indeque ad captiosas Pharisaeorum quaestiones haud directe semper respondit, idque ad ipsos propria ex conscientia de sua persona erudiendos; at semper tamen plane & definite ad eas, quae simplicem ac ingenuam mentem praeseferebant. Erant Pharisaei ob hypocrisin, fallaciam, arrogantiam, ostentationem, divinae Legis corruptionem, aliaque vitia reprehensione publica dignissimi: intererat Reipublicae & Religionis Judaicae, ut hypocritae suis integumentis nudarentur, Veteratorum existimatio apud plebem misere ludificatam convelleretur, & Mosaicae Legis puritas vindicaretur. Jungebat ergo Christus Zelum gloriae divinae, & aliorum curam salutis cum charitate, quae

quanta

quanta fuerit apud infensissimos hostes, discant Increduli ex ejus in Cruce precatione: „ Pater! ignosce illis, neque enim sciunt, quid faciunt. “

De his copiosius differunt D. FRANCOIS in LL. Defense de la Religion, D. BELLET in L. les Droits de la Religion chretienne. P. Herm. GOLDHAGEN S. J. P. III. Introduct. in S. Scripturam.

II. Adventus CHRISTI admodum humilis officiebat fidei in Christum; & Religioni Christianae inter gentes aeque ac inter Judaeos non parum obstat adhuc. Vixit Christus annos triginta tres: per annos triginta latebat absconditus: per tres reliquos habebatur impostor, rejectus a Sacerdotibus & primoribus suae gentis, contemptus ab inimicis, mortuus in cruce veluti malefactor, proditus ab uno, negatus ab altero familiarium suorum, desertus ab omnibus.

RESP. Attamen tota gens hebraea ejusmodi adventum Messiae praedixit Prophetarum edocta Oraculis: & gentes, dum venerat hic Messias, eum adoraverunt; gentiles ergo & Judaei ceu metam & centrum suorum votorum eundem respiciunt. Nec Salomon aut Prophetae, nec Plato aut Socrates aut alius quivis sapientissimus ac eloquentissimus persuadere gentibus unquam poterat aut fidem in Messiam, aut unius veri Dei cultum. Soli gratiae Christi servata gentilium conversio, qua gentes turmatim ad Christi vexillum convolant, Idolorum fana subvertunt, & Reges illarum seipsos Cruci subjugant. Nonne hic splendor summus est pro adventu Christi, ad quem cum caecutirent Judaei, & obdurarent corda sua; hanc quoque duritiem ac caecitatem suam Judaeis praedixerat sua Lex aeque ac adventum sui Messiae humilis ac mansueti. Et vero Prophetiae, quae Christum exhibent pauperem, exhibent eum etiam dominatorem terrae ita, ut ex tota nascendi, vivendi & moriendi ratione, quam ad Messiae characterem spectare Deus voluit, velut ex nubeculis sol Divinitatis non obscure effulgeret.

Atque

Digitized by Google

Atque hic obtinet illud S. AUGUSTINI: „ grande spectaculum (Christus crucifigendus) sed si spectet impietas, grande ludibrium: si pietas, grande mysterium: si spectet impietas, grande ignominiae documentum: si pietas, grande fidei munimentum. " Tract. in Joann. CXVII. §. 3.

III. PROPHETAE & APOSTOLI homines erant, quales nos sumus: eccur plus illis tribuamus, quam mille aliis, qui de Religione senserunt aliter? Atque ideo ne Judaei quidem Christum agnoscunt ceu Messiam. Tandem fidei Christianae antiquitati obstant tam verba Apostoli ad Galatas: „ at ubi venit fides, jam non sumus sub paedagogo: " quam illa ad Romanos: „ non enim sub Lege estis, sed sub gratia. " Cum enim fides in Christum non sit sine gratia, & fides Christi primum venerit, ubi venit Christus: qua ratione Christiana videatur antiquissima Religio?

RESP. Jam iterum mentitur iniquitas sibi. Nequaquam homines erant PROPHETAE & APOSTOLI, sicut Theistae: illi enim corde erant humili, spiritu illuminato, & conscientia munda; cum sint Theistae tenebris involuti, judicantes ex praeventione, amantes vitia. Judaei non quidem omnes, at sancti tamen susceperunt Christum, quem Prophetae & Apostoli Messiam praedicaverant; & quod carnales Judaei eum rejiciant, idipsum auget gloriam Christi. Quae enim ratio in Talmude & apud Rabbinos, Christum ceu Messiam repudiandi? fors quia non omnes Nationes armis edomuit? nulla suis spolia distribuit? nullas elargitus divitias, ipsus autem turpissima morte occubuit? Verum ex his ipsis Christus ceu Messias a Sanctis agnoscitur, adoratur ac redamatur; repudiandus a Christianis Messias, qualem sibi effingunt & exoptant Judaei. Eandem autem quoad substantiam fuisse fidem in Christum ante adventum Christi, praeclare edocet AUGUSTINUS; quamvis modus discrepet, sive ex parte objecti: quia Veteres credebant in Christum nasciturum & moriturum, nos autem credimus

dimus in Christum natum & mortuum; sive ex parte actus: quia Veteres, quamdiu ab nube Legis antiquae erant, ad fidem in Christum explicitam non tenebantur, cum sufficeret implicita. Tandem Veteres Justi magis sub gratia, quam sub Lege fuerunt: si enim sub Lege esse dicitur, vel qui gratiam ignorans servitute Legis premitur, vel in quo peccatum dominatur, uti docet APOSTOLUS; illi nec servierunt peccato, nec justitiam quamvis Legi Mosaicae adscripti a Lege, sed a fide in Christum exspectabant.

Hinc AUG. Tract. 45. in Joan. „ eadem fides, ait, utrosque conjungit, & eos, qui venturum esse, & eos, qui eum venisse crediderunt. " Idem L. III. cont. 2. epist. Pelag. c. 4. scribit, „ Abraham, Moses, David omnesque veteres Justos filios fuisse promissionis & gratiae, non ex Lege, sed ex promissione; haeredes Dei, cohaeredes autem Christi. "

§. IV. COROLLARIA.

Discant hic Increduli, quem audiant Magistrum & ducem sequantur, JESUM CHRISTUM, cujus ad doctrinam exclamandum: nunquam sic locutus est homo; hic solus verba vitae aeternae habet; cujus ex prodigiis emicat Virtus Altissimi, ipsemet virtus Dei; qui quantum ad Mysteria & Vaticinia, intuetur profunda Dei, genitus in splendoribus Sanctorum, unigenitus Dei Filius, quem nihil in domo Patris sui lateat; qui offert veritatem suam, quae nos ducat; brachium, quo sustentet; gratiam, quae corroboret; crucem, quae defendat; sanguinem, qui emundet; mortem, quae vivificet. Et quis vel momento temporis dubitet, hujus tanti Magistri ac Ducis vocem audire & revereri? quid enim majus veritate, cujus est Magister? virtute, cujus est exemplum? Religione, cujus est auctor? Ecclesia, cujus est caput? augusto Sacrificio, cujus est victima & sacerdos? gratia & gloria, cujus est arbiter? coelo, quod est Regnum ejus? Deo, cujus est legatus & unicus Filius? Me sane cogunt ista exclamare cum Centurione: „ vere hic homo filius Dei

Digitized by Google

Dei erat: " & cum Principe Apostolorum confiteri: „ Tu es Christus filius Dei vivi, " auctor fidei & salutis meae, unicum spei meae fundamentum, amoris mei objectum dignissimum & praemium infinitum!

Sectio II.

Religio Christiana consignata in Libris N. T. vere Divinis.

§. I. Praecognita.

Novum Testamentum appellantur Libri divinitus inspirati, qui post Christi adventum exarati de rebus divinis divina auctoritate pertractant, & ab Ecclesia sacrum in Canonem, quem iterum recensuit Concilium Tridentinum, relati sunt. Fundatur Novi Testamenti authentia in Testamento Veteri vere authentico, cujus in hunc diem Judaei Christianis testes sunt, custodes, librarii & capsarii. Mira Dei providentia! Quamdiu extabant Prophetae, Legem suam tuendi vix curam habebant Judaei; postquam vero nulli amplius Prophetae extiterunt, successit ingens Judaeorum zelus pro Lege sarta tectaque in Libris sacris conservanda. Nimirum ut ex Libris sacris Judaeorum firmetur veritas Christianae legis; & ex Libris Sacris Christianorum convincatur ablatio Legis Mosaicae; ex utrisque vero & Judaeorum perfidia, & impietas Incredulorum confundantur.

§. II. Themata.

I. *Divinitas Librorum Novi Testamenti gravissimis argumentis evincitur.*

Probatio. Quinque sunt capita authentiae ac theopneustiae: 1mum fides publica & Traditio continuata non solum Christianorum, sed & Judaeorum, Gentilium ac Haeretico-

ticorum ita, ut nullus sit alius liber, pro quo stet tanta auctoritas, videlicet omnium hominum vox ab Apostolorum aetate ad haec usque tempora unanimis & perpetua. 2dum Notae seu characteres Librorum, qui fuere conscripti a testibus oculatis gestorum, in iis locis, ubi plures superstites testes itidem oculati, sed Christi & Apostolorum hostes infensissimi, falsitatem detegere continuo poterant, refellere ac vindicare; quin tamen vel ullus contradiceret. Adeo nihil reperias in Historia Evangelica, quod ad illam aetatem Imperatorum Augusti & Tiberii non pertineat, aut quod cum Geographia vel Chronologia, cum Historicis sive Judaeis sive Paganis non consentiat in iis, quae de Religione, Legibus, Politia, Ceremoniis, Jurisprudentia, opinionibus sectisque Judaeorum memoriae prodita sunt. 3tium Characteres Scriptorum, qui erant Apostoli & duo Christi discipuli, qui cum doctrinam suam divinam esse dicunt, & se divinitus inspiratos, summa fide digni sunt; sive styli & narrationis simplicitatem, sive in confitendis erroribus & peccatis suis ingenuitatem, sive vitae & mortis genus sanctissimum spectes; ac propterea omnibus Ecclesiae Christianae seculis maxima illorum fuit auctoritas, quorum Libris primi Christiani, si ex Judaeis erant, parem cum Libris V. T. honorem deferrent, si ex Paganis, pro illis omnes Poetas ac Philosophos (quippe Ethnicorum Prophetas) fastidirent ac defererent: fideles autem vel hoc uno argumento contra haereticos usi sunt pro sacris Libris, quod sint Apostolorum; ipsique haeretici quosdam Libros tanquam non theopneustos repudiarunt, quod non sint Scripti ab Apostolis. 4tum Materies & argumentum Librorum, videlicet altissima Mysteria & dogmata fidei summo Numine dignissima; praestantia doctrinae Moralis de amore Dei & Proximi, de humilitate & mansuetudine, de patientia, temperantia, castitate; historiae de Christi & Apostolorum vita, doctrina, miraculis, laboribus, perpessionibus & morte; in quibus

Digitized by Google

bus oeconomiam humana facultate majorem, obtusissimae mentis homo sit, qui non percipiat. Atque denique Absurda & plurima & maxima, quae si Libri N. T. non essent divini, admitti oporteret; nimirum quod per septendecim saecula opus fictitium orbem prope universum misere deluserit; quod sanctissimi aeque ac doctissimi viri fraude pessima inde ab aevo Apostolico fuerint decepti; quod innumeri Martyres frustra sanguinem profuderint, tot Ecclesiae Concilia de rebus nauci fuerint celebrata, atque integerrimi mortalium impenderint cultum Religioni ex fallaciis & mendaciis compositae; quod omnium Prophetarum Vaticinia uni Christo perperam quidem, sed apte tamen conveniant, ut nulli alteri deinceps aptius; quod Apostoli eos Libros non scripserint contra fidem totius antiquitatis; quodsi vero ab Apostolis fuerint conscripti, homines ii fuissent ab omni memoria callidissimi, improbissimi, stupidissimi, qui nullo suo commodo vitam miserrimam ac mortem crudelissimam elegissent.

II. *Ex Libris Novi Testamenti invicte stabilitur Divinitas Christi & Christianae Religionis.*

Probatio. Verus est Deus, de quo ceu Emmanuele Veterum Prophetarum Vaticinia edixerant; haec vero in Christo omnia fuisse adimpleta, testantur Libri N. T. Prodigiosum ex virgine partum Isaias, natales promissi Ducis in Bethlehem Michaeas, adorationem & munera Magorum ad cunas Dei-Hominis Psalmista, stellam ex Jacob Messiae testem Balaam, adventum Schilo tempore sceptri ablati Jacob, Messiae adventum in Templum secundum Aggaeus, Ejus per suammet gentem reprobationem ac necem David & Isaias, Ejus resurrectionem, vocationem gentium, & Judaeorum dispersionem David, Isaias, Jonas & Oseas fatidico spiritu praenuntiarunt de Christo, ac uni Christo (qui virtute divina resurrexit post mortem, qua Messias debuit, & qua Dei filius occumbere

Digitized by Google

potuit) ea omnia exactissime convenisse, demonstrant Evangelistae, & scripta Apostolorum.

Religio autem Christi in sacris libris N. T. consignata, quod sit vere divina, stipes sit, qui aut inficiatur, aut non intelligit. Quippe altitudo Mysteriorum, Dogmatum sublimitas, doctrinae puritas, virtutum praestantia, sanctitas Sacramentorum, majestas Sacrificii, Ministrorum Ecclesiae dignitas, Cultus Divini magnificentia, figilla Miraculorum ac Prophetiarum totidem sunt characteres certissimi ac evidentissimi verae Divinitatis.

§. III. Antitheses.

I. Libri N. T. possunt esse supposititii, & ab impostoribus adornati: obstant illorum authenticitati (quae praecipue innititur Christianorum testimoniis) horum credulitas, praejudicia, & in pias fraudes propensio: obstant Evangelia Matthiae, Bartholomaei & Barnabae certo spuria; de quibus adeo testatur S. Hieronymus, & quae pari veneratione recepta fuere in Ecclesia.

Resp. Autoritas hic summa est primorum Christianorum, qui reipsa increduli, utpote a teneris in Religione vel Judaica vel Ethnica instituti, omni exceptione majores sunt testes Facti (utrum scilicet illas Scripturas suis temporibus Christiani pro divinis & scriptis vere Apostolicis habuerint) in quo decipi non potuerunt. Primi quoque Doctores Ecclesiae summa diligentia distinxerunt a falsis & adulterinis Scripta vera & genuina, qualia apud S. Irenaeum, Tertullianum, Origenem & Eusebium non agnoscebantur, nisi quae continerent doctrinam consentientem cum praedicatione Apostolica, seu disciplina ex eorum autoritate ubivis recepta; haberentque confirmationem ex unanimi consensu ac testimonio omnium Ecclesiarum; & in stylo atque contextu orationis morem Apostolicum referrent. Insuper nostra Evange-

Digitized by Google

vangelia ab ipsis Haereticis admittebantur, illud S. MATTHAEI a Nazaraeis, Ebionitis & aliis, Evangelium S. LUCAE a Marcionitis & Manichaeis. . . Equidem fuere protervi homines, qui miscere res nascentis Ecclesiae ausi (procul dubio in suorum dogmatum confirmationem) relationes ab Apostolis diversas in vulgus sparserunt; at monstrent Theistae, quod horum temeritas deroget autoritati primorum Christianorum. Donec hoc confecerint, contendimus, repudiata a Catholicis Evangelia Catholicorum ostendere vigilantiam, & veracium librorum confirmare auctoritatem; praesertim cum ipsimet libri apocryphi referant contra Theistas Christi & resurrectionem & ascensionem & alia miracula.

Tandem duplex falsitas committitur a Theistis; 1ma, quod plurima ejusmodi apocrypha objiciant, cum pauciss ima fuerint: quamvis enim titulos quinquaginta collegerit Fabricius; tamen fatetur, ex his plura unum duntaxat scriptum indicare, siquidem Evangelium S. MATTHAEI cum quibusdam mutationibus dictum sit Evangelium Cerinthi & Carpocratis, & duodecim Apostolorum, & secundum Hebraeos, & secundum Nazaraeos, & secundum Syros, & secundum Ebionitas, & secundum Barnabam, & secundum Bartholomaeum; Evangelium S. MARCI dictum est Evangelium Petri; Evangelium S. LUCAE dictum est Evangelium Pauli, adjectis vero nonnullis mutationibus dictum est Marcionis & Apellis Evangelium. 2da, quod spuria illa Evangelia vanissime edicant, olim recepta fuisse ab Ecclesia. Primi namque post Apostolos Ecclesiastici Scriptores, Clemens Romanus, Ignatius & Polycarpus nullibi illorum meminerunt: S. Justinus sexcenta exscribit testimonia ex veris, nullum uspiam ex spuriis Evangeliis. S. Irenaeus horum quidem meminit; simul autem scripto reliquit, illa ubique & ab omnibus Ecclesiis repudiata, & nonnisi illa quatuor, quae habemus, Christianorum omnium suffragiis comprobata

Digitized by Google

fuisse. Clemens Alex. & Origenes laudant hinc inde illa Apocrypha; at simul testantur, quatuor tantum Evangelia autoritate divina valuisse in Ecclesia. Demum Patres antiquissimi, ut Irenaeus & Tertullianus, argumento Praescriptionis adversus Haereticos usi, ad confirmandam quatuor Evangeliorum autoritatem, eo adduxerunt haereticos, ut dicerent, „Apostolos ante praedicavisse, quam perfectam cognitionem haberent, gloriantes, se esse emendatores Apostolorum.“

Turpius delirat, ac pejus criminatur TOLANDI Amyntor pag. 20 -- 42. quod per Evangelium BARNABAE tanquam unice genuinum contendat restaurandum esse Christianismum. Contra quem vide MOSHEMII Vindicias antiquae Christianorum disciplinae; item BEAUSOBRII Hist. Critiq. de Manichée.

Eant ergo Increduli cum suo ridiculo, fortasse! fortasse ab aliis scripta sunt Evangelia; fortasse post tempora Apostolorum editi sunt libri N. T. Nonne etiam fortasse nulla unquam fuit Respublica Romana? fortasse nulla civitas Hierosolymitana?

II. Tametsi fides publica testetur, varia ab Apostolis fuisse literis consignata; non aeque tamen constat, eadem ad nos perveniisse integra & incorrupta. Nam plures textus laudantur a Ss. Patribus, quos in Codicibus nostris non reperias: Patres non raro queruntur, Exemplaria tam graeca quam latina fuisse ab Haereticis depravata: innumerae sunt variantes lectiones, quarum circiter triginta millia triginta annorum labore collegit MILLIUS: ac demum VICTOR TUNONENSIS suo in Chronico refert, sancta Evangelia tanquam ab idiotis Evangelistis composita jubente Anastasio Imperatore reprehensa fuisse ac castigata.

RESP. Quam belle consentiunt Theistae cum Mahumetanis, qui dudum hanc Novi Testamenti interpolationem ac corruptionem objecere Christianis: verum ubi, quando, &

Digitized by Google

& a quibus Haereticis attentatam? Qui fieri potuit, ut quae jam ab Apostolicis temporibus eruperunt Sectae diversissimae ac invicem infensissimae, in hanc mutationem conspiraverint? Quid? cum ubique propagatum Evangelium, & confirmata esset in animis fidelium sincera & genuina Apostolorum doctrina: dum infinita Exemplaria omnium Christianorum manibus insererentur: cum in varios populorum sermones translata essent sacra volumina: credamus omnes orbis Nationes maxime dissitas unanimi assensu convenisse ad corruptionem librorum, pro quibus saepe vitam projecere? Tantam credulitatem minutis nostris Philosophis relinquimus. Est autem revera nullus a Patribus laudatus textus, qui non extet in sacris Paginis, si non iisdem verbis, certe quoad sensum, prout a multis Criticis ostensum. Cum enim Patres laudarent eos textus memoriter, mutabant saepe verba verborumque constructionem. Nullum itidem Caput est in nostris Exemplaribus, cujus autoritatem non evidenter vindicaverint viri eruditi (ac praeprimis illa verba, „probi nummularii estote," historiam mulieris adulterae, duodecim ultimos versus S. Marci, & versum septimum Capitis quinti Epistolae primae S. Joannis) in pluribus & optimis Exemplaribus reperiri, laudari a Ss. Patribus, & in antiquissimis Versionibus contineri, demonstraverint.

Asserunt Ss. PATRES, Haereticos depravasse Evangelia, scilicet sua, non ea, quibus utitur Ecclesia Catholica. Ajunt etiam, emendata esse Graeca Exemplaria per latina & viciissim; sed in levibus tantum, quae ad substantiam fidei aut historiae Evangelicae nequaquam pertinent, in quibus per omnia Exemplaria seu graeca seu latina consensio semper summa fuit. De varietate Lectionum, quod nihil ea officiat (cum sensum vix afficiat; in vocibus sit, & non in sententiis; ac plerumque in Versionibus evanescat) sed potius confirmet autoritatem, alibi dictum. Denique argumentum ex Chronico VICTORIS cavillus est Theistarum:

Digitized by Google

si enim haec nostra Evangelia fuissent vere corrupta ac vere emendata; quos tumultus non excitasset ista immutatio? Quis historicus rei tam singularis non meminisset? Cur in Commentariis Ss. Patrum per quinque priora Ecclesiae secula omnes Novi Testamenti lineae allegantur, & optime concordant cum nostris Codicibus? Nonne tempore ANASTASII extabant innumerae Novi Testamenti versiones; has vero omnes credere immutatas ab invisо & imbelli Imperatore, insipientis est.

THOMAS HEARNE Anglus indefesso labore edidit historias LIVII cum innumeris lectionibus variantibus; quae autem stupiditas foret, inde concludere: ergo interiit LIVIUS: ergo nescitur jam, quae sint genuina ejus scripta? VICTORIS Chronico magnam hic lucem affert Cap. IV. Breviarii, quod est LIBERATI Diaconi aequalis Victori; unde colligitur, Imperatorem non voluisse authentica Ss. Scripturarum immutare Exemplaria, sed mutationem jam factam a Macedonio in uno versiculo PAULI: „qui apparuit in carne, justificatus est in spiritu:“ solum decrevisse, ut tollatur.

III. Evangelistae complura referunt, quorum aut falsitas aut difficultas non stat cum divinitate Evangeliorum; uti sunt apud MATTHAEUM occisio Zachariae ante adventum Christi, quae tamen Josepho teste primum contigit tempore obsidionis Jerosolymitanae: apud eundem & LUCAM maxima circa genealogiam Christi discrepantia est: apud MARCUM maledictio Christi in ficum fructibus carentem, cum non erat tempus ficorum: apud MATTHAEUM permissio daemonum in gregem porcorum apud Gerasenos, qui non alebant porcos: apud JOANNEM aquae in vinum mutatio, dum convivae jam prope inebriati essent.

Ita VOLTAIRE in pestilenti Libro, Dictionaire Philosophique praesertim artic. Christianisme. Item Auctor detestandi operis Catechisme de l'honnette homme, Parisiis 1764.

RESP. Quid demum a callidis Incredulorum artibus unum, ut ut divinum? VOLTAIRE haec sua venditat argumenta, sed quae sunt impii BAYLII. Venditet ergo tan-

Digitized by Google

tanquam sua Incredulorum uterque oraculum! At neuter vidit, quae viderunt post Hieronymum plerique omnes Interpretes, sermonem Christi spectare ad occisionem ZACHARIAE ante Christi adventum, & de quo jamdum in Libro II. Paralipomenon Capite XXIV. Quae caecitas in viris, qui videri ambiunt oculatissimi? Neuter ex etymo Nominis perspexit, hunc Zachariam aequo jure ad idioma hebraicum vocari filium & Barachiae & Jojadae; quae insicitia hominum doctissimorum, quales apud suos tralucent? De CHRISTI GENEALOGIA tricantur, idque post duodeviginti secula, quo toto tempore Judaeorum taciturnitas & Christianorum omnium inconcussa fides quoad rei caput & summam consenserant, videlicet utrumque Evangelistam concordare, vel quod Jesum Christum negando esse filium naturalem Josephi clare innuant, a Davide, cui toties a Deo promissus fuerat, eum descendere per Mariam Matrem suam ex Tribu Juda & familia David progenitam nuptamque Josepho ex eadem Tribu & Familia; vel quod stirpem utramque in Salathiel & Zorobabel conjungant, ut Deiparae patrem ex Salomonis stemmate deducant; quae in his absurditas?

Ad siculnea demum argumenta dilabuntur, & vinum in Nuptiis, & diabolos in porcis exagitant: at studiose ignorant Increduli, quod in miraculis Christi non raro sensus historicus cum mystico, & typicus cum prophetico conjungatur. Erat arbor foliis dives, & praecoquas saltem ficus ferre poterat juxta indolem telluris, uti rerum naturalium Scriptores consignant: Christus tametsi certus, quod nullae pendeant ficus, accessit tamen documenti causa contra Judaeorum hypocrisin eruendi, in hos ceu folia duntaxat sive externam pietatis speciem exhibentes, intus autem vera pietate vacuos & fructuum bonorum operum steriles, illam feralem sententiam vibraturus. Regio Gerasenorum inde a Pompejo subdita fuit Gedarenis gentilibus, quibuscum sub

Digitized by Google

Herode plures Judaei vixerunt commixti; unde grex porcorum vel ad gentiles, vel ad Judaeos gentilium more viventes pertinuit, vel certe Judaeis non fuit omnino prohibitum, negotiationis causa alere gregem porcorum. Demum quam imperite VOLTAIRE ebrietatem confundit cum liberali usu vini, quem vox graeca hic & alibi (Gen. XLIII. 34.) significat; tam maligne infert ex generali illius adagii, „omnis homo primum bonum vinum ponit," enuntiatione, convivas jam tum fuisse ebrios; cum tamen reprehendatur sponsus, quod melioris notae vinum necdum appoſuerit; & tam impie Christo imputat suppetitatam ebrietatis occasionem, qui solum intenderat manifestare suam potentiam, qua firmaret discipulorum fidem. Quot crimina in uno sensu Impiorum?

IV. Libri Novi Testamenti multa continent CHRISTO ceu Deo-Homine indigna; uti sunt tristitia, angor, injuriae, tormenta, & mors probrosissima in cruce.

RESP. Si rite perpendantur omnia, CHRISTI gloria non eluxit splendidius, quam in ejus passione; & hanc obfuscare ausint Increduli? Jesus moritur, sed oblatus, quia ipse voluit; & morte, quam uti praedixit, ita vehementer desideravit ipse. Agonizat Jesus in Oliveto, quo in agonem dum hominem nostri similem agnoscimus, referatur coelum, & submissus ab altissimo angelus eum confortat contra naturae reluctantiam. Proditur a discipulo Magister non sine gloria, cum inde se prodat inimicorum politica timiditas, quam incusserant patrata in populo tot tantaque Christi miracula. Captivus ducitur & vinculis adstringitur Jesus innocens, & confestim proditor sui ipsius condemnatione ac desperatione contestatur innocentiam Christi. Nocte integra ludibrio est cohorti militum, sed nocte eadem conjux Pilati multa patitur propter Jesum. Pilatus eum condemnat, sed lotis manibus velut innocens a sanguine justi hujus.

Suffi-

Digitized by Google

Suffigitur cruci, sed inter summa summarum virtutum prodigia. In cruce emittit spiritum, sed inter stupenda miracula, quorum una & clara vox cum illa Centurionis pro vera Christi divinitate eloquebatur; atque inter ea ceu splendidissimum eminuit mortem insecuta Resurrectio, de qua AUGUSTINUS: „plus est, mortem vincere resurgendo, quam vitare vivendo.“

V. In Libris Novi Testamenti plurima referuntur de Apostolis, quae omne genus improbitatis sapiunt: PETRUS neoconversos suis bonis omnibus expoliavit, quae injustitia? Ananiam & Sapphiram morte repentina oppressit, quae saevitia? PAULUS summum Sacerdotem ceu parietem dealbatum traduxit, quae dicacitas? penulam Troade relictam & a Timotheo afferendam curavit studiosissime, quae tenacitas? tandem eo collimabant studia Apostolorum, ut ex aliorum bonis ditescerent, & velut orbis domini palatia ibi erigerent, ubi quondam tuguria fuerunt. Ita Catechisme I. I. R.

RESP. Vix dignum responso spermologum os viri impudentissimi: obtundatur tamen, sed paucis. Convertitne S. PETRUS in suos usus illam pecuniam? nonne sua sponte conversi eam offerebant? Num is, qui aes apud se depositum custodit, bonorum alienorum appetitor est, raptor & praedo? De Anania & Sapphira quam non delirat insipiens Catechista? jam enim illorum mortem vocat miraculum, ac proin solius Dei opus; jam Petro ceu facinus illam impingit; jam negat, id potuisse fieri a Deo, qui non sit homicida; jam vero imputat Deo ita, ut quoties hujus memoria facti recurrat, horrore percellatur Catechista. Scire cupit, quid sibi haec poena mortis velit? & non solum Augustinus, Chrysostomus, Basilius & Hieronymus, sed perfidus adeo Beza docebunt, Ananiam fuisse reum simulationis, mendacii & sacrilegii. Quae blasphemia Catechistae,

Digitized by Google

Deum insimulare homicidii, dum plectit nocentes? Te, te catechistam serius ocyus vindicabit acerrime, quin ejus infinitae bonitati decedat, cum qua stat justitia aeque infinita.

PAULUS laesae majestatis sacrae reus agitur: sed Paulus ignorans, quis esset, dictum excusat ut primum monitus, quod sit summus Sacerdos. Illud de penula moderatam nos docet, imo laudabilem providentiam circa corporis necessitates; & „quaecunque in Scripturis levia & parva videntur, non minus esse a Deo, quam creaturae vilissimae sint a conditore coeli & terrae," ait S. Hieronymus. Quamvis enim non omnia in Ss. Scripturis aeque utilia sint; nihil tamen inutile in iis est, cum & illa, quae videntur inutilia, conducant vel ad commendandas perfectiones divinas, vel ad integritatem, ornatum & gratiam, vel ad ingenuitatem ac simplicitatem narrationis, quae magna sunt adjumenta & ornamenta veritatis. Demum edicito, Catechista! quandonam & ubi palatia exstruebant Apostoli, qui adinstar Ducis sui vix habebant, quo caput reclinarent? quandoram divitiis affluebant in omni vita sua pauperrimi ad exemplum & praescriptum Magistri? quandonam ceu Magnates terrae dominatum in homines aut affectarunt aut exercuerunt, omnibus omnia facti & servi servorum? obmutescit os impium; res salva est.

VI. Tandem Canon Ss. Librorum non diffitentibus Christianis primum fuit confectus post sexaginta annos a Christi morte: quidam existimant, editum fuisse Adriano imperante circa annum centesimum decimum septimum Aerae Christianae: JOANNES CLERICUS illum Novi Testamenti Canonem circa Seculum XIII. a peritis quibusdam deceptoribus procusum atque orbi fuisse obtrusum contendit. Ubinam antiquitas, authentia, divinitas?

LE CLERC Biblioth. Ancienne & Moderne Tom. XXII. P. II. A. 4.

RESP.

Digitized by Google

RESP. Ridicula plane objectio, quae Libros N. T. incertae autoritatis arguit ex eo, quod eorum collectio facta non fuerit, antequam scripti essent omnes Libri. Editi autem sunt diversis temporibus, prout sese offerebat occasio ab anno XL usque ad annum XCVII. Ærae Christianae; at statim a sua Editione cum eadem observantia servati, qua ante Canonis confectionem. Nonne ridiculum contendere, quod Libri posteriores Horatii vel Martialis non sint genuini, eo-quod collectio omnium Operum utriusque Poetae non fuerit confecta, nisi multis annis post Editionem priorum Operum? Imo teste Eusebio jam tum S. Joannes divinorum Librorum Canonem fecit, & „ perlatis jam in omnium ipsiusque Joannis notitiam tribus Evangeliis, ea & veritatem scriptorum suo testimonio confirmasse dicitur. Illud CLERICI deliramentum hisce exploditur: Canonem Ecclesiae Catholicae a Concilio Tridentino promulgatum PP. Tridentini acceperunt a Concilio Florentino; hoc a Concilio Romano sub Gelasio Papa; hic ab Augustino; iste ab Innocentio I. in epistola ad Exuperium ineunte Seculo V., item a Concilio Carthaginensi III. de anno CCCXCVII. a synodo generali VI. approbato; ac tandem per traditionem continuam a temporibus Apostolorum hunc Canonem accepit Ecclesia, Apostoli a Christo vel a spiritu sancto eundem edocti. Hac vero Traditione Apostolica destitutus CLERICUS omni destituitur autoritate suorum Bibliorum contra Incredulos evincenda.

§. IV. COROLLARIA.

Nituntur itaque adducta pro authentia & theopneustia Utriusque V. ac N. Testamenti momenta & testimonia quasi congenitis veritatibus ejusmodi: non omnes insaniunt homines; in fraudem uno omnes ore consentire non possunt; non sunt omnes mendaces in uno seculo, & sinceri in altero; nec universum genus humanum conspirat ad decipien-

dum

Digitized by Google

dum aliquem; nec aliquis toti generi humano illudere potest. Sphalmata item antilogica, geographica, genealogica, elliptica & cujuscunque nominis (quae Ss. Scripturis exprobrant ceu vitia Increduli) dudum apud Patres primorum Seculorum complanata deprehendes; & abunde suppeditant hodie eruditissimi Interpretes, cumprimis vero nostrum hic Magisterium Ss. Scripturarum. Malim ego, & boni omnes mecum, sequi in Ss. Scripturarum veneratione Doctores maximos HIERONYMUM & AUGUSTINUM, quam vesanos Theistas: „multa dicuntur in Scripturis, quae videntur incredibilia, & tamen vera sunt; neque enim valet natura contra naturae dominum... omnia, quae illis continentur, vel de Jesu Christo dicta sunt, vel propter illum; quaeque figuris involuta sunt, si quaedam velut sub uno aspectu quasi contexta ponantur, ita conjungunt in contestatione Christi voces suas, ut cujusvis obtusi surditas erubescat . . . sanctae Scripturae non temerarios & superbos accusatores, sed pios & diligentes lectores desiderant. "

Epist. ad Vitalem. . . Libro XII. contra Faustum. . . . libro contra Adimant.

SECTIO III.

Religio Christiana splendidissimis ubique Miraculis confirmata.

§. I. PRAECOGNITA.

I. Si veritatis praecones doctrinam, quam vel in Libris Divinis revelatam, vel sibi a Deo inspirante communicatam annuntiant, prodigiis confignent; certum est, quod & ipsi sint legati divini, & ipsorum doctrina vere divina. Nam solus Deus operari potest vera MIRACULA, & doctrinam, quam vult credi divinam, munire debet sigillo, quod sit pari-

Digitized by Google

pariter a solo Deo ; cujusmodi autem non est, nisi sigillum supernaturale ac miraculosum, quo sive Doctrina, sive Missio illius, qui Doctrinam promulgat, firmatur ceu vere Divina. Impossibile, Deum verum & infinite veracem aut sua autoritate fulcire falsitatem ; aut assequi non posse, quod intendit per Miracula, ut vera doctrina a falsa discernatur; aut a Deo abripi homines in errorem ineluctabilem. Id quod maxime indubitatum pro casu, quo publica interpellatione invocatur Deus, ut ostendat sui Legati missionem divinam, & doctrinae a se revelatae veritatem.

Hujusmodi casus extant Exodi VII. 12. 20. 22. . . VIII. 6. 7. 17. 18, Et in Actibus Apost. C. XIX. 11. 17.

Est ergo hoc argumenti genus altiori indagine dignissimum, praesertim cum PRADESIUS obstupescente Orbe Catholico non ita pridem defenderit, omnes morborum curationes a Christo peractas, si spectentur seorsim a prophetiis, aequivoca esse Miracula; aut nisi eae curationes confirmentur per Anastases mortuorum, similes esse iis, quas fecit Aesculapius. VOLTAIRE autem, TOLANDUS & POMPONATIUS cum Spinozistis, Naturalistis & quibusvis aliis hujus generis Philosophastris quaevis facile Miracula ceu inania & ridicula explodant.

PRADESIUS in Thesibus Publicis de anno 1751. 19. Novembr. Contra quem vide Lettres a l' Auteur du Traitè de Miracles, en France, 1767, VOLTAIRE in Dictionaire Philosoph. verbo, Miracles. . .

II. De Prodigiis Veteris Testamenti cumprimis a MOSE patratis abunde dictum, ubi de Lege Mosaica. De Miraculis Novi Testamenti, quae primum Jesus Christus, tum Apostoli & primi Ecclesiae Sancti patrarunt, praecipua hic disceptatio est. Erant quippe MIRACULA testimonium veritatis plane necessarium, usque dum prophetiae implerentur. Praedictum namque, quod Messias sit conversurus gentes; at qui fieri possit haec conversio, nisi per Miracula ceu complementum illius Prophetiae? Priusquam ergo

Chri-

Digitized by Google

Christus moreretur & resurgeret, fieretque gentium conversio, necdum impleta erant omnia; proin toto hoc tempore fuit necessitas Miraculorum; & apud Judaeos, ut Messiam, quem exspectabant, in Jesu Christo certissime recognoscerent; & apud gentiles, ut iis testatum faciant, quod Apostoli & praecones Evangelii loquantur Dei nomine. Posthac vero non item, cum prophetiae impletae Miraculum sint subsistens, & satis jam cognita est falli nescia auctoritas Ecclesiae, in cujus judicio fideles secure acquiescunt.

Sunt vero Miracula a Christo & Apostolis patrata quam multa, tam vera & splendida, quae dum referuntur a Scriptoribus sacris, merentur omnem fidem: plerique enim fuerunt testes de visu, alii ex certis relationibus testium de visu eadem acceperunt; nec deerat aut voluntas aut dexteritas, ab eventibus naturae Miracula discernendi. Scriptorum autem sinceritas vel exinde liquet, quod referant Miracula Christi & Apostolorum non in tenebris ignorantiae facta, sed eo tempore, quo florentissimae erant scientiae; non clam, sed palam; non coram iis, qui jam erant fideles, sed coram incredulis & obstinatis Judaeis, irrisoribus ac hostibus doctrinae Christi; coram iis, qui artes fallendi omnes apprime callebant; & quis Christi ac Apostolorum versutias detexisset facilius, quam Judas? Verum nec infensissimi hostes (Celsus, Porphyrius, Judaei, Gentiles & Apostatae) ausi negare Miracula, sed in omnes se partes torquebant, jam diabolo ea adscribentes, jam Christum peccatorem blasphemantes indignum virtute thaumaturga, jam nescio quas artes in iis fabricandis praetexentes; quorum impietatem vel sola confessio Judae, „peccavi tradendo sanguinem justum, " valide constringit.

Nostrum ergo in re tanti momenti studium esto praecipuum, genuinam MIRACULI notionem dare, veri a falso discrimen statuere, & Miraculorum tam existentiam, quam vim

Digitized by Google

vim & efficaciam evincere pro veritate Christiana non infringendam.

§. II. Themata.

I. *Miraculum est opus sensibile, notum ac bene testatum, quod in se & in adjunctis suis consideratum, omnes naturae tam corporeae, quam incorporeae vires transcendit, factum ad invocationem Dei appellati in testem veritatis, quae ceu divina annuntiatur.*

Probatio. Miraculum, quod sit effectus sensibilis, rite distinguitur ab effectibus gratiae invisibilis, qui tametsi verissimi sint, tamen vim testimonii non habent: quod sit opus notum ac bene testatum, differt a Miraculis duntaxat privatis, quae ulteriore probatione indigent: quod omnes totius naturae vires superet, excludit causam naturalem, & a miris naturae discernitur: quod invocationem Dei ceu necessariam involvat, hominis impotentiam & Dei preces hominis signifio divino confirmantis omnipotentiam exprimit: quod de veritate a Deo veniente additur, principalis scopus est Miraculi; quo ceu firmissimo argumento veritas Religionis Revelatae stabiliatur.

Si effectus Miraculosus in se spectatus nullis unquam naturae viribus produci valeat, dicitur Miraculum quoad substantiam: si vero secundum se spectatus naturae quidem vires non excedat, quoad modum tamen & ordinem faciendi (velut subita morbi gravissimi depulsio) Miraculum dicitur quoad modum: si is effectus praestatur a Deo, qui a natura saltem in tali statu praestari nequeat (uti productio vitae in mortuo) dicitur Miraculum supra naturam: si eo modo producitur a Deo, quo nequit a natura procedere (e. g. sanatio Naamani in Jordane) Miraculum dicitur praeter naturam: si remanente in effectu dispositione contraria, illum tamen efficit Deus (uti vel stationem vel retrogressum Solis) Miraculum contra naturam appellari solet.

Cum autem quodvis veri nominis Miraculum nulla ex parte repugnet; Dei item perfectio & potentia sit infinita,

Digitized by Google

nita, nec actioni causarum secundarum alligata, nec illarum ordini subjecta, nec ab iis in agendo dependens, potens autem pro suo absoluto in omnia creata dominio illum ordinem immutare, suspendere, interrumpere, & effectus ab eodem independentes producere; quis sanae & probae mentis ambigat, Miracula effici posse?

II. *Existunt descripta hactenus Miracula, praesertim Christi & Apostolorum.*

PROBATIO. Pleni sunt libri vere divini N. T. summis Christi & Apostolorum prodigiis, queis omnigenae infirmitatis curatio solo verbo effecta, morbi sine numero & in momento temporis depulsi, surdis audiendi, mutis loquendi & caecis videndi facultas subito reddita, panis iterato multiplicatus, sedatum uno verbo furibundum mare, idem sub calcante pede solidatum, frigida jam cadavera ad vitam revocata fuerunt; & quidem publice coram amicis & inimicis, in Galilaea, in Judaea, ac prope in universo orbe; & quae conscripta sunt a testibus coaevis aliis de visu, MATTHAEO & JOANNE, aliis de certo auditu, MARCO & LUCA, quorum libri primo jam Christi aevo prodierunt, tunc jam citati & a Ss. Patribus & ab Ethnicis illorum impugnatoribus; a testibus veracibus, qui nihil commodi ex falsa relatione percepturi essent, imo ex vera narratione mali plurimum ipsamque mortem retulerunt; a testibus publicis, qui Hierosolymae, Athenis & Romae, mediis in urbibus, in coetibus Sapientum, & coram Magistratibus ea praedicarunt; a testibus invictis, quorum sapientiae cessit tandem potentiorum in terris ingeniorum pervicacia, nec cessit nisi convicta doctrinae ac Miraculorum summa vi & autoritate, uti de Ignatio, Polycarpo, Justino, Irenaeo, Athenagora, Origene, Cypriano & aliis certum, qui ante suam ad Christum conversionem in Paganismo eminuerunt; a testibus, quorum

in-

Digitized by Google

integritas & autoritas ipsorum hostium fidem merebatur, ex Judaeis JOSEPHI, qui Jesum vocat mirabilium operum effectorem, & VV. Talmudistarum, ex Paganis PORPHYRII, qui Christum per sua Miracula dicit hominem pium & immortalem factum, JULIANI, qui asseverat, Jesum sanasse caecos & claudos, & daemone correptos, CELSI in Christo agnoscentis hominem, qui naturae leges inverteret, & Deos ipsos cogeret, ut ajebat Porphyrius, TIBERII, qui auditis Christi per Syriam Miraculis Christum Diis accenseri voluit, ADRIANI & SEVERI, qui propterea Templa Christo destinaverant; denique a testibus, quorum scripta ad nos integra & pura pervenerunt, cum nullum depravationis vestigium deprehendi, & vel autor vel tempus vel ratio factae depravationis ullae proferri possit; & Deo sic ordinante ad confirmandam Miraculorum fidem ne unus quidem eorum, qui a suscepto Christianismo defecerunt (vel ad primaevam superstitionem reversi, ut Simon Magus, vel ad errores ac haereses doctrinae Apostolicae oppositas conversi, ut Ebion, Cerinthus & Nicolaitae) adversus Christi & Apostolorum Miracula reclamaverit.

Dixit Christus Apostolis: „ infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, daemones ejicite: " MATTH. X. 8. Fatentur Judaei: „ notum Signum factum est per eos omnibus habitantibus Jerusalem; manifestum est, & non possumus negare: " ACT. IV. 16. Confitentur etiam Principes Sacerdotum: „ carcerem quidem invenimus clausum . . , aperientes autem neminem invenimus: " ACT. V. 23. His adde ACT. IX. 40. ACT. V. 3. . . 11. . . 38. ACT. XIII. 8. ut mirum non sit, auctam esse continuo credentium multitudinem, quin multam Sacerdotum turbam obediviſſe Evangelio, ACT. V, 7. . / 16.

III. *Vera Miracula a falsis discernendi Regula, quam dedit Moses pro V. T. & Christus pro N. T., quando nempe Miraculum abducit vel a Deo ad idololatriam, vel a Christo ad sectas falsas, certissima est.*

PROBATIO. Falsa est Religio omnis, quae non adorat, quae non amat unum ac verum Deum, & unigenitum Dei

Digitized by Google

Filium Jesum Christum, quippe deficiens quoad prima & primaria fidei morumque praecepta. Ergo & Miracula, quae falsa Religio praetexit, falsa sunt, cum vera Miracula, quae Deus aeterna veritas, facit solus, nonnisi testimonia veritatis sigillaque divinae Religionis esse possint. Vera proin & divina indubie fuerunt uti Mosis, ita multo magis Christi & Apostolorum Miracula, utpote ad unius Dei gloriam, ad solidae pietatis imperium, ad subversionem regni diabolici tendentia; contra quae Inferorum portae universas Mundi & tenebrarum potestates armaverunt; & quae demum si non Deum, sed Dei hostem Diabolum haberent autorem, nullum esset aut unquam fuisset medium discernendi veram a falsa Religione, quod bonitati, sapientiae ac providentiae divinae omnino repugnat.

Vide DEUT. XIII. 1. 2. 3. MARCI IX. 38.

Nec est, quod juste aut metuat MOSHEMIUS, ne haec discernendi Regula rudibus sit difficillima, eoquod similia veris falsa etiam Miracula Deus permiserit ac permittat pro errore; aut oeconomiam divinam arguat ob relictam in ipsis etiam Miraculis obscuritatem, penitus dissipandam, si nullius omnino generis Miracula in confirmationem erroris Deus permitteret. „ Non enim cogitationes meae cogitationes vestrae, neque viae vestrae viae meae, dicit Dominus " apud ISAIAM; attamen tam evidentibus veritatis divinae sigillis communivit veram Religionem Deus, ut in eo, qui rem mature ponderat, dubium saltem prudens excludat omne; & Miracula Mosis ac Prophetarum, Christi & Apostolorum rite comparata cum signis Magorum facile quivis internoscat majora ac splendidiora.

Qui omnimodam circa Religionem expostulat evidentiam, audiat PASCHALEM, quem quidem VOLTAIRE omnium minime sustinet adversarium, a se dudum (quod multoties promiserat) confutandum, at necdum confutatum: „ Satis est luminis pro iis, qui videre cupiunt, & satis tenebrarum pro iis, qui aliter dispositi sunt: satis claritatis, ut illu-

Digitized by Google

illuminentur Electi, & satis obscuritatis, ut reprobi excaecentur, & satis luminis, ut in excusabiles sint & condemnentur. " Ita PASCHAL 18. Pensées sur la Religion.

IV. *Vera Miracula verae Religionis demonstratio sunt divinissima.*

PROBATIO. Ex unanimi omnium sensu potestas MIRACULORUM Soli Deo propria est ceu causae principali: Deus ex notione Miraculi invocatus testis veritatis ceu divinae mirabilibus operibus loquitur (ut ait S. AUGUSTINUS) nempe dum continuo claudus libere ambulat, surdus audit, mutus loquitur, caecus videt, mortuus ad vitam redit. Est ergo Miraculum Dei loquela, quae naturae domini loquentis majestate & doctos & indoctos monet, atque ad oculos animumque pertingit; sed rebelles instar Pharaonis indurat, dociles instar Constantini M. perducit ad salutem: est testimonium Dei, cujus infinitae veracitati, bonitati, sapientiae ac providentiae evidentissime repugnat, loqui & testari per Miracula, nisi pro veritate; utne hominem Deus ipse determinet invincibiliter ad errorem per medium ex natura sua determinatum, ut sit sigillum & testimonium veritatis ac divinitatis. Atque inde est, quod Deus in Veteri, Christus, Apostoli & apologetae Religionis Christianae in Novo Testamento usi sint argumento Miraculorum; & quotquot vel Mosi crediderunt, vel Christo nomen dederunt, ac proinde Orbis propemodum universus in hujus argumenti robur invictissimum consenserit. Inde est, quod suam Judaeis incredulitatem Christus exprobraverit tanquam inexcusabilem, eoquod viderint Miracula Christi, & nihilominus suam Christo divinitatem abnegaverint; judicavit ergo Christus, veris Miraculis inesse vim demonstrandi & suam & suae doctrinae veritatem ac divinitatem, verissimeque dixit aeterna veritas: „ si opera non feciſſem in eis, quae nemo alius fecit, peccatum non haberent. " JOANN. XV. 24.

Digitized by Google

Quapropter tametsi solae de CHRISTO prophetiae aliave ex V. T. argumenta pro adventu Messiae, hunc esse Messiam, invicte non probarent; quin & doctrina Christi Nicodemo videri posset difficilis, obscura, atque ex eo suspecta, quod Pharisaeorum traditiones destrueret; tamen ad eximiam lucem illam & majestatem tot tantorumque signorum, quae fecit Jesus, ut veteris Testamenti de se elogia illustraret, ut adimpleret vaticinia, ut doctrinam & missionem suam ceu vere divinam comprobaret; fugata procul omnis obscuritas, sublata difficultas & dissipata suspicio est. Itaque si hoc Deus debet hominibus, utne in errorem eos inducat, quod certe fieret, si Miracula aeque pro falsitate ac pro veritate doctrinae militarent: hoc debent homines Deo, ut quam Miraculis (quae nemo alius facere potest) insignitam instituit, omnes recipiant ac tueantur ceu veram vereque divinam Religionem.

§. III. ANTITHESES.

I. Miraculum antehac descriptum est omnino impossibile ceu illud, quod fieri dicitur contra naturam, cujus leges sunt immutabiles, & contra quas fieri quidquam posse, ipse negat AUGUSTINUS. Adhaec si Miraculum excedere debet vires naturae, quis scit, quousque se illae extendant? Demum Deus jamdum ab initio praevertit omnem Mundi imperfectionem, ut nulla deinceps mutatio per Miraculum esset necessaria; siquidem haud deceat divinam omnipotentiam, non posse assequi suum finem per leges naturae; & opus quodvis miraculosum reipsa effectus finitus est.

Ita SPINOZA Tract. Theol. polit. c. 6. VOLTAIRE Dictionaire Philos. art. Miracles. BAYLE & Incredüli fere omnes proterve in rem suam citantes AUGUSTINUM de Genesi ad literam L. VI. C. 13.

RESP. Ubinam Deus statuit, nunquam se acturum supra leges & vires naturae, aut ex supremo absolutissimoque domi-

Digitized by Google

dominio ? Numquid praevidit Deus uti minimos eventus & minimas horum circumstantias, ita necessitatem Miraculi in iis, quae solis naturae viribus haud fieri possent ? & omnipotentiae decedat quidquam, si ex sapientissimo fine aut non omne id agat, quod agere cum possit, agere non vult; aut leges naturae, quas libere tulit, aliquando suspendat vel infringat, opera mutans (ut ait AUGUSTINUS) consilia non mutans ; idque ob regnum gratiae, cui omnia inferiora Deus voluit ancillari? „Sic ergo instituit (docet ANGELICUS) naturae cursum, ut tamen praeordinaretur in aeterna sua voluntate, quod praeter cursum istum quandoque facturus erat.“ Et HIPPONENSIS : „ quomodo est enim contra naturam, quod Dei fit voluntate, cum voluntas tanti ubique conditoris conditae rei cujusque natura sit ? portentum ergo fit non contra naturam, sed contra quam est nota natura: “ acsi dicat, non est contra ordinem naturae in principio spectatum, quod est decretum Dei immutabile ; non est contra leges naturae generales & fundatas in ipsa rerum essentia, quae sunt prima principia per se nota ; non est contra leges etiam particulares respectu Dei, cui ceu autori suo perfecte subjacent, sed respectu nostri, qui eas leges aut suspendi aut immutari aut superari cum admiratione suspicimus.

Esto, Miraculum effectus sit in se finitus, uti vita mortuo reddita; at omnes causarum secundarum vires superat, & sine illarum interventu producitur ; requirit ergo potentiam supremam & infinitam ab omni alia causa independentem & nullis terminis circumscriptam. Nonne Mundus etiam & homo entia sunt finita, quin a causa finita esse possint ? Demum in casu, quo ad Dei invocationem reipsa effectus ponitur natura superior, aeque pertinet ad Providentiam divinam, nos ab errore immunes praestare, sive cognitas sive incognitas etiam naturae vires is superet; cum si caetera

Digitized by Google

adsint, secundum communem hominum aestimationem nihil determinet Providentiam, ut testimonium suum potius affigat operi incognitas etiam naturae vires, quam duntaxat cognitas, omnium judicio excedenti.

Ita S. AUG. L. XXI. de Civ. c. 8. D. THOMAS Q. VI, de Miraculis art. 1.

II. Ordo rerum naturalis probatur perpetuo experimento, ac proinde pro hoc ordine contra Miraculum (quod est contra aut supra naturam) stat praesumptio ita, ut si testimonium de patrato Miraculo non sit ejusmodi, ut majus foret Miraculum, si falleret testimonium, prorsus nullam fidem Miraculum mereatur. Miracula Christi & Apostolorum coram paucis & indoctis patrata, & ad alios rumore Vulgi perlata sunt, sed popello rudi in his non fidendum; aut quot demum testes necessarii sunt ad verum Miraculum? aut cui bono sint Miracula, si ipsa quoque probanda sint? Tandem multitudo testium ipsa praejudicat veritati Miraculorum: nam si horum testium plures (ut factum non semel) ad aliam Religionem transeant, hoc ipso Miraculorum, uti Religionis, quam deserunt, falsitatem profitentur.

Ita ROUSSEAU Emile P. III. pag. 101. HUMIUS in Libro: Philosophische Versuch von den Wundervv. X. pag. 254 - 277.

RESP. Naeniae incredulorum! non fit testimonium contra testimonium in casu Miraculi, prout HUMIUS contendit: nam 1mo ordo naturae non testatur, omnia in Mundo fieri juxta leges naturae, & nihil fieri posse supra leges naturae; sed abstrahit ab utroque: 2do testimonium plurium fide dignorum realis proba est facti Miraculi, nisi obstet testificatio contraria aliorum itidem probatorum testium: 3tio ni valeant praedicta; ergo quidquid vel ego vel alius mihi notus non fuerit expertus ipse, incredibile erit, omniaque recens inventa ac excogitata falsitatis argui poterunt, quia antehac incognita: 4to reipsa ingens prodigium foret, si quae profert Miracula Scripturarum, genuina

non

Digitized by Google

non essent ; tum quia impossibile non est Miraculum, sed incredibile, Deum suae doctrinae unice verae & vere salvificae sigillum quoddam divinitatis imprimere non posse; tum quia reipsa sine Miraculo ea fieri non poterant, quae sacra Scriptura enarrat; tum quia facta esse per Miraculum, tot tantique testes, astutia & furor hostium incassum ea infestans, lux publici testimonii, & rei ipsius summa gravitas evincunt.

Altera aeque indigna viro cavillatio est; & quia ex Locis Communibus, qui si hic probarent quicquam, nihil plane valeret ullum seu testimonium seu experimentum humanum, cum horum rarissima sint exempla, quae non indigeant nova probatione; & quia factis apertissimis ac testatissimis ea adversatur, prout exhibet Thema II. Demum quam vile ac lepidum 3tium illud HUMII experimentum! Num ignorat, praeter Judaicam & Christianam Religionem proferri nullam posse, quae per Miracula sit introducta? Sola Ethnicorum, Mahumetanorum aut Haereticorum praejudicia de veritate suae Sectae adversus reale ac probatum testimonium Hagiographorum aeque parum valere, ac incredulorum machinas contra quodvis Christi & Apostolorum Miraculum? plus valere autoritatem paucorum etiam testium de visu ac quidem hostium veritatis per Miracula confirmatae, quam milliones testium nulla experientia instructorum? reipsa hostium veritatis Christianae (qui sunt Judaei, Gentiles & Mahumetani) testimonia de Miraculis Christianorum non everti per sua de propriae Sectae veritate praejudicia? Nam tametsi haec ipsi Miracula impugnent veluti sigilla Religionis unice verae & salvificae; vere tamen patrata esse, non diffitentur; id quod requiritur ac sufficit ad rationem testimonii, cum ad istam nihil faciat illud aut praejudicium, aut opinamentum mere humanum de propriis Sectis.

Digitized by Google

III. Verum ad quid probatio verae Religionis per Miracula, cum & Magi in Aegypto sua Mosi opposuerint pro falsa Religione, ac Deus ipse jubeat divinitatem Miraculorum probare ex doctrina, in cujus probationem ea fiunt, quod sine vitio circuli intelligi non potest.

Ita ROUSSEAU Emile, pag. 103. citans Deuteronomii c. XIII.

RESP. Tametsi 1mo concedatur (quod quidem falsissimum est) posse a Deo tribui diabolo virtutem vere thaumaturgam; tamen certum, quod sine nostra culpa iis non simus decipiendi, nisi fors caecorum more, & sine ullo criterio iisdem assentiremur juxta illud 2. THESSAL. II. 9. „ cujus est adventus secundum operationem Satanae in omni virtute & signis & prodigiis mendacibus: " cui deceptioni in paribus circumstantiis etiam patet Religio Naturalis, juxta illud ROM. I. 18. „ revelatur enim ira Dei de coelo super omnem impietatem & injustitiam eorum, qui veritatem Dei in injustitia detinent. " 2do Magi Aegyptii vera Miracula non patrarunt, sed mirabilia virtute quadam naturali ad quandam illorum Mosis similitudinem ita, ut illorum vanitatem ex prodigiis Mosaicis cuncti praesentes possent colligere; neque jussu Dei ut Moses, in quo lapsus est ROUSSEAU. 3tio Discernendum est inter doctrinam jam propalatam & admissam eu vere divinam, ac inter doctrinam, quae tanquam divina primum venditatur; haec si priori contradicat (e. g. Idola ad ferendam opem imploranda esse) praetenso licet prodigio firmata, ex ipsamet hac contradictione prodigii falsitas manifestatur. Atque hic est casus, quo innuunt sacrae Paginae, miracula ut sint vera, ex doctrina probanda esse. En! quam prudens haec norma veritatis.

Hic recole C. XIII. Deuteronomii . . . 1. Corinth. XII. 2 . . . 1. JOANN. IV. 1-3.

Si posterior non contradicat priori doctrinae (e. g. Jesum Christum esse Redemptorem generis humani) illa pariter,

Digitized by Google

ter, ut haec, poterat esse vera & divina; sed unde hoc certo scias? juxta sententiam Nicodemi ex miraculo eandem confirmante: „ scimus, quia a Deo veniisti Magister; nemo enim potest haec signa facere, quae tu facis, nisi fuerit Deus cum eo: " JOANN. III. 2. Non ergo vitiosus hic circulus est, ubi doctrinae veritas probatur per Miracula; sed potius desideratur Circulus ad Q. E. D. in hac ROUSSEAUVII demonstratione.

IV. Ethnici seu idololatrae jure occiderunt Apostolos, ignotum sibi Deum & Evangelium annuntiantes: siquidem ubi Dei & divinae doctrinae veritas ex miraculis cognoscenda proponebatur, Miraculis Miracula ii facile opponerent, quin solide quicquam oggeri posset ab Apostolis.

Ita ROSSEAU Emile pag. 103 in Nota, inde concludens: ergo rationi credendum magis quam Miraculis.

RESP. Oculos habet, nec tamen videt ROSSEAU, quantum utrinque discrimen intercedat; 1mo ex eo, quod Christi & Apostolorum quaedam Miracula fuerint indubie divina, videlicet Christi Resurrectio, morborum subita curatio vel ex umbra Apostolorum, quo in genere Miraculi a nullo deceptore imitabilis neque necessaria fuit norma probandi Miracula ex doctrina, duntaxat necessaria pro casu dubii de veritate prodigii. 2do Quod sacra Scriptura, ubi illam probandi normam statuit, praemittat ceu doctrinam indubitatam, omnem idololatriam esse falsam atque impiam, contra ac Ethnici praesupponant; si vero idipsum ex errore conscientiae de vera Religione Ethnici praemitterent, qui subsistet ROUSSEAUVII assertio, quod iis nihil solidi possit opponi? Videtur hic data opera praetermisisse ROUSSEAU, quod eodem argumento ex Cap. XIII. Deuteronomii Ethnici adversus Christum & Apostolos abuti potuerint; verum irrito pariter conatu: nam Christus & Apostoli non venerunt solvere & abjicere (ut idololatrae) sed perficere Ss. Scripturarum doctrinam: profitebantur Religionem suorum Majorum &

Digitized by Google

fidem omnium, quae divino Codice continebantur; id solum contendebant, Jesum esse Messiam Judaeis promissum, id quod longissime aberat ab inducenda Idololatria, cum hoc potius dogma Judaeorum capitale fuerit, venturum esse Messiam, quem esse Jesum Christum Christus & Apostoli ex Vaticiniis demonstrarunt: indeque nunquam Judaei Miracula Christi aut denegarunt, aut impugnarunt propterea, quod suae doctrinae contradicerent.

Demum sequela Rousseauviana (quod rationi potius, quam Miraculis sit deferendum) si ex Deuteronomii Cap. XIII. contra Christi & Apostolorum Miracula deducitur, vana: si ex cerebello ROUSSEAUVII promanat, fatua est, & seu erronis seu impostoris miserum apophthegma.

Confer hic Joann. XVI. 23. . . Matth. V. 17. . . Act. Apost. XXIV. 15. . . Rom. I. 1. . .

V. Innuit CHRISTUS ipse, patrari posse Miracula a peccatoribus, quos ceu operarios iniquitatis nunquam se nosse, enuntiat. Multis ipse locis recusavit operari prodigia, rejiciens cum indignatione eos, qui cupiebant videre signum. Passim autem de Miraculis, quae patraverat, secretum commendavit; non ergo per Miracula suam voluit divulgari Religionem.

RESP. Cum ANGELICO I^mo, posse fieri Miracula ab impiis & haereticis, non tamen in confirmationem erroris, sed veritatis, cujus homines etiam mali possunt esse testes: „nam & Saul & Balaam & Caiphas prophetaverunt:“ (ait S. HIERONYMUS) non item a daemonibus, „quorum tota voluntas ad malum est.“ 2do. Non placuit divinae Sapientiae, coram Pharisaeis, Nazarethanis & Herode, utpote superbis, male curiosis & obstinate incredulis sua prodigere Miracula; hoc sane nihil criminationis habet. Herodi in liberationem Christi propenso signum Christus denegavit, quia mori pro nobis decreverat. Non indulsit Pharisaeis

Digitized by Google

risaeis signum coeleste, quia testatissima in terris facta prodigia neglexerant. Nazarethanos, propinquos etiam & cognatos suos Miraculis indignos censuit, scilicet illos, de quibus JOANNES: " non credebant in eum: „& MARCUS energia hebraica: „non poterat ibi virtutem ullam facere:" ob voluntariam caecitatem, incredulitatem atque obstinationem. Qui, si male de Christo sentiebant eum quasi furiosum traducentes, aliorum Christi fratrum Simonis, Josephi, Judae & Jacobi sensa longe sublimiora erant. Attamen nec illos omni prorsus Miraculo destituit, infirmis quamvis non ita multis per manuum impositionem ibidem curatis. 3tio. Christus quam multa tam illustria Miracula patravit coram ingenti testium multitudine in Synagogis, in amplissimis civitatibus: ex his Miraculis Pharisaeos & Pontifices arguit Christus: inexcusabiles pronuntiat Judaeos ob visa tot Miracula: ipsi hostes Christi multitudinem signorum pro causa mortis allegant, & vel in cruce pendenti exprobrant: „alios salvos fecit."

Quid ex his colligis Incredule? quod passim mentiaris & passim calumnieris. Passim sua edidit Miracula Christus, ut palam commonstraret tum suam tum suae doctrinae divinitatem: si vero ad quaedam Miracula secretum commendavit, id factum ad declinandam initio suae praedicationis invidiam hostium, in exemplum modestiae, ad demonstrandam velut per gradus suam missionem divinam, & quae sunt causae hujusmodi peculiares oeconomiae Evangelicae.

Vide Matth. VII, 22. Marc. III. 21. Joann. VII. 5. Marc. VI. 5. 6. Joann. V. X. XI. XV.

VI. Si tanta vis est Miraculorum; eccur non dicitur, credite Miraculis, sed credite Ecclesiae? Eccur tam paucis se Deus manifestat per signa & prodigia? Eccur permittit Deus Pseudo-Christos & pseudo-prophetas illorumque signa & portenta ad seducendos, si fieri posset, etiam electos?

RESP.

Digitized by Google

Resp. Secundum exactitudinem Theologicam nec Ecclesiae credimus, nec Miraculis, sed Deo, cujus locutionem Miracula reddunt evidenter credibilem, & Ecclesia proponit credendam propter Deum. Assentiri autem evidentiae credibilitatis, praecepto haud ita indiget, uti obsequium circa credenda praestandum Ecclesiae. Deus mirabilia operatur ad excitandam nostram fidem, ut quo major & illustrior est certitudo cognitionis, eo ardentius fit obsequium mentis. Si Deus ubique & semper & omnibus via tam extraordinaria se se manifestaret, vix meritum esset fidei: si nusquam & nulli, vix ulla foret fides. Quod veris saepe Miraculis non credatur, & falsis credatur, utrinque defectus est charitatis: „non creditis (ait Christus ad Judaeos) quia non estis ex ovibus meis: " item, „ eoquod charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent, ideo mittet eis Deus operationem erroris, ut credant mendacio. " Deus vero tollere hunc defectum in volentibus caecutire ac obstinate incredulis non tenetur, quia nulla consecutio est: dantur Miracula falsa pseudo-prophetarum & Pseudo-Christorum, ergo nulla dantur vera; cum inde potius eruatur oppositum, quod non dentur falsa, nisi quia dantur vera Miracula; sicut nec falsae Religiones ac Revelationes, nisi quia dantur verae. Nulla item consecutio est: fieri possunt Miracula falsa, ergo vera a falsis nequeunt discerni; cum nunquam permittatur portentum pro errore, ut majus prodigium pro veritate non operetur Deus, simulque praedicat signa falsa & mendacia, ne fidem inveniant: praeterquam quod multa Miracula Prophetarum oraculis praenuntiata effectus habuerint illustrissimos, eversionem idololatriae & gentium conversionem. Adde, quod voces hebraicae (oth & mophet) quibus exprimuntur signa & portenta pseudo-prophetarum, generatim designent novi quid ac mirabile, & pro vero Miraculo haud decidant.

VII.

Digitized by Google

VII. Deus dicitur tentare nos (Deut. XIII.) scilicet prodigiis, quae in errorem inducant; atque hinc est, quod Haeretici etiam & Pagani sua jactitent prodigia, & signa magna patraturus sit ANTI-CHRISTUS. Nulla ergo Miracula merentur fidem tanquam sigilla verae ac divinae doctrinae.

RESP. Deus tentare nos dicitur, quod prolabendi in errorem subministret occasiones, quae tamen nullam imponant necessitatem. Si vero in errorem Deus homines induceret, necessitati illos subjiceret, sequendi falsum; id quod repugnat infinitae sanctitati, bonitati & justitiae. Quod autem in dubio vera Miracula discernant inter populum & populum, inter Judaeum & Gentilem, inter Judaeum & Christianum, inter Catholicum & Haereticum; patet ex omnibus certaminibus pro veritate adversus errorem, videlicet Abelis contra Cainum, Mosis contra Magos Pharaonis, Eliae contra pseudoprophetas, Jesu Christi contra Pharisaeos, S. Pauli contra Barjesu, Apostolorum contra Exorcistas, Christianorum contra Paganos, Orthodoxorum contra Heterodoxos, ac tandem Eliae & Enochi contra Antichristum; semper vi Miraculorum splendidissimorum (quae Deus & nemo alius facit) praevalente pro veritate. Inter CHRISTUM vero & ANTICHRISTUM ac utriusque prodigia quantum, proh! intervallum? Christus contra Deum aut Mosen aut Prophetas locutus nunquam est: Antichristus & pseudoprophetae ab utroque Testamento praedicti palam loquentur adversus Deum & Christum; poterat autem Deus aperto hosti permittere signa & portenta citra periculum erroris. Christum Moses praedixerat praecipiens, sequi Christum: Antichristum praedixit Christus, sed prohibens, sequi illum: Miracula Christi non sunt praedicta ab Anti-Christo, sed hujus portenta ab illo, quae proin neminem sanae mentis pervertent utpote praedicta ceu falsa & mendacia signa.

Verbo:

Verbo: inservierunt Miracula Ecclesiae institutioni, & deservient ejusdem conservationi usque ad Antichristum ita, ut pro hac Ecclesiae praerogativa Deus vel non permittat, vel praedicat, vel confundat Miracula falsa, vel certe majora pro veritate faciat evenire.

VIII. CHRISTUS sua patravit Miracula ceu merus Dei minister; hinc preces ad Deum iisdem praemisit, eaque Deus per Christum fecisse dicitur; suspicari ergo semper Judaeis licuit, ea ab agente oriri, quod homine quidem superius, non tamen Deus sit; praesertim circa ea Miracula, quae a Prophetis praedicta non fuerunt. Atque hinc est, quod nec Synagoga Judaeorum, controversiarum in Religione judex, ea tanquam vera & cum Christi divinitate conjuncta existimaverit.

RESP. Quam multa CHRISTUS signa fecerit ceu Dominus & naturae & gratiae, pleni sunt libri N. T. Nonne enim ad patranda longe maxima prodigia solo nutu & voluntate usus dixit: „volo, mundare: ego veniam & curabo eum: fiat tibi, sicut vis?“ Nonne uno vocis imperio expulit daemones cunctis obstupescentibus? Nonne a Centurione pro salute servi Christus ceu Dominus solo verbo omnipotens fuit exoratus? Nonne de sanctissimo Christi corpore adeo vis thaumaturga exibat & sanabat omnes? Siquando itaque preces adhibuit, hominem se ostendit & exemplum nobis praebuit. Si dicatur; „non potest Filius a se facere quidquam;“ distinctio duntaxat personarum innuitur & generatio aeterna Filii, cum doceat AUGUSTINUS: „si per Filium facit, quae Pater facit, non alia Pater, alia Filius facit.“

Praedictum Judaeis erat, Messiam ex Miraculis cognoscendum esse; num valeant prudenter suspicari, ab agente creato summa illa prodigia proficisci, in quibus divina Christi virtus apertissime eminuit? Synagoga circa personas Prophe-

Digitized by Google

phetarum saepe erravit, quidni circa Christum errare potuerit, maxime cum praenuntiaverint Prophetae, Messiam a Synagoga repudiandum esse? Attamen tota Synagoga nunquam edixit, falsa esse Christi Miracula; ac tandem deficiente tum Synagoga Deus tamen non defuit populo suo, cui providit de Propheta, qui sit Mosi similis, in cujus ore verba sua reposuerat, & cui maximam fidem fecerat ex doctrina & evidentia Miraculorum.

Demum quae PRADESIUS de Miraculis vel a prophetia, vel ab excellentioribus Miraculis v. g. anastasi mortuorum sejunctis nuperrime orbi Catholico obtrusit, protinus a Sorbona & ab Episcopis Galliae ceu impiissima atque execrabilis doctrina nigrum theta tulit.

§. IV. COROLLARIA.

Theistas Judaeis haud absimiles exhibet par circa fidem Miraculorum perfidia. Judaei Miraculorum, quae palam ac toties Christus patraverat, evidentia convicti realitatem, ut ajunt, Miraculorum negare non poterant, quin & saepe tacite & inter se confessi sunt. Sed publice ad alias causas ea detorquere conati attribuerunt jam Beelzebub principi daemoniorum, quamvis scirent, exsuscitationes mortuorum vires daemonum longe transcendere; jam artibus magicis, tametsi aliunde artes magicae Judaea exularent, & Christi adventus cumprimis tenderet ad evertendum daemonis imperium, Magiae & Superstitioni innixum; vel per ineptissimam fabulam pronuntiato Dei Nomini, quod Tetragrammaton Christus e Templo Hierosolymitano abstulerit. Numquid Judaeis meliores Theistae? Religionis, quam Christus instituit & Miraculis confirmavit, hostes infensissimi, Miracula Christi & Apostolorum variis artibus, miris fraudibus, aut causis mere naturalibus adscribunt, ac divinitate Christi & Religionis exposa, solum adorant idolum Rationis. Quippe paris perfidiae par causa, pravae animi affectiones, excae-

Digitized by Google

excaecatio mentis, obduratio cordis, spiritus rebellionis in Christum; sed & par poena utrinque consequetur, hac in vita abjectio Incredulorum inter quisquilias hominum, & in altero seculo mors secunda in loco tenebrarum & tormentorum.

SECTIO IV.

Religio Christiana a Vaticiniis exactissime adimpletis stabilita.

§. I. PRAECOGNITA.

I. Quod olim MARCIONITAE, hoc ajunt hodie SOCINIANI, veteres Prophetias esse superfluas ad demonstrandam Jesu Christi divinitatem; & quod THEODORUS MOPSUESTENUS impie docuit ab Ecclesia propterea condemnatus, hoc recoquunt hodie minuti Philosophi, nullam probandi vim inesse Prophetiis. GROTIO vaticinia non tam prosunt ad firmandam fidem, quam ad ornatum fidei & fomentum pietatis; quam vero sententiam totam turgere fermento Socini, notat Huetius; consentiunt Grotio Episcopius & Simonius. Impius COLLINUS ut Christianam Religionem vaticiniis innixam oeu falsam suffodiat, cum grege Theistarum Prophetiis, utpote mere typicis, mysticis & aenigmaticis vim & efficaciam denegat omnem. Verum prophetiam & a solo Deo esse, & ad veritatem probandam habere praerogativam divinitatis, docent sacrae literae, testatur communis Gentium persuasio, evincunt notio, natura & objectum prophetiae versantis circa futura contingentia, quae homo naturaliter cognoscere nequit; sive in seipsis, cum non existant; sive in causis creatis, cum ad hunc effectum necdum sint determinatae. Atque hinc est, quod Christus Judaeos Incredulos remiserit ad Mosen & Prophetas; quod Petrus, Paulus, VV. Apologetae omnes & Patres gravissimi ad stabiliendam Christianam Religionem usi sint Scriptis

Digitized by Google

Scriptis Prophetarum ceu validissimo argumento. Inde Gentiles adeo teste Huetio persuasum habebant, „omnem prophetiam facultatem esse a Deo,“ & Vates futurorum praescios appellabant DIVINOS; hinc Isaias ait: „annunciate, quae ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dii estis vos.“

II. Id genus Vaticiniorum ubertim profundunt sacrae Paginae de Christi adventu, nativitate, passione, morte, resurrectione, ascensione, illapsu Spiritus sancti, vocatione Gentium, Judaeorum dispersione & novo Christi regno ita, ut quater mille annorum Oracula Prophetica ad minimas etiam circumstantias exactissime impleta eventus comprobaverit. Ac profecto ni tot Prophetarum certissima praedictio antecessisset; cuinam mortalium credibile fuisset, Christum (cui tot & tam luculenti Messiae characteres ex V. T. congruerent, & eo quidem tempore, quo communis per orientem vigebat persuasio de adventu Messiae) a Judaeis rejectum, quin & morte turpissima trucidatum iri; qua tamen ignominia nullum alium, qui se Messiam falso jactitabat, unquam affecerunt? Si vel confessantur praedictiones ISAIAE de excidio Babylonis per Cyrum cum Herodoto ac Xenophonte; item CHRISTI exacta designatio Jerosolymae unaque Reipublicae Judaicae subvertendae cum Historia Josephi; illucescet clarissima undique praedictorum cum praedictionibus conspiratio. Cum vero innumera fere sint Vaticinia, quorum notitiam, lucem & veritatem nostra hic Theosophia aliunde suppeditat; duntaxat geminas hic spectamus, de Christi Resurrectione & de Excidio Jerosolymae omnium praestantissimas; tum quod earum auctor sit auctor Religionis Christianae; tum quod sint fundamentum Christianismi contra Judaismum; tum quod usitatis Incredulorum atque Impiorum effugiis non ita pateant.

Conferantur hic ISAIAS C. XIII. XIV. XLV. LVI. LVII. LII. CAS II. 26., III. 15. MATTH. III. 5. HERODOTUS L. I c. 190.

Digitized by Google

c. 190. XENOPHON L. VII. Cyropediae. JOSEPH. LL. de Bello Jud. & L. ult. de Antiq. SUETONIUS in Vespas. c. 4. TACITUS Hist. L. V. c. 13. Ex quibus etiam manifestum redditur, nullo alio tempore, quam statim post Christi mortem, tot extitisse non sine sequacibus pseudochristos, qui pro vero Messia se se venditarent.

§. II. THEMATA.

I. *Vaticinium Christi de sua Resurrectione invictissimum divinae Religionis a Christo institutae argumentum est.*

PROBATIO. Christus hanc suam Resurrectionem, quam ringentibus nequicquam Theistis credit universus orbis, ipsemet propalavit ceu divinissimum signum suae a Patre legationis. Noverant hostes Christi, hanc Resurrectionis factam esse praedictionem, antequam resurgeret. Contigit ea post tres dies, uti praedicta fuit. Hujus testes erant Apostoli integerrimae fidei, qui veritatem rei nosse poterant per quadraginta dies conversati cum Christo post ejus resurrectionem, edentes & bibentes & sermocinantes cum eo, contrectatis adeo vulneribus Christi; & cum haec omnia ante suam mortem promisisset, de veritate divinae apparitionis magis certi erant inde, quod antea haud nimis credituli praedictam sibi resurrectionem Christi vix capere aut possent aut vellent, dum oculis manibusque eam percepissent. Fucum autem facere hic Apostoli nec volebant nec poterant; tum ob candorem animi sinceriſſimum, quem ipsi hostes suspexere; tum ob ingentem zelum, quo suum quoque sanguinem huic de Christi resurrectione veritati devovebant; hinc palam & liberrime eam profitentur in loco, in quo contigit, eo tempore, quo milliones Judaeorum erant Jerosolymis, & quorum intererat plurimum, rem istam maximi momenti discutere, utpote cujus veritas veritatem ac divinitatem Christi, Religionis vero & Reipublicae Judaicae stupendam catastrophen eodem puncto temporis demonstraret.

Horum

Horum omnium clarissima testimonia exhibent MATTHAEUS C. XII. 39. . XXVI. 61. . . XXVII. 63. JOANN. II. 21. . XX. 24. LUC. XVIII. 34. . . XXIV. 11. & 21.

Igitur Resurrectio Christi undequaque certissima est, 1mo. ex parte testium, qui erant sat multi, quia plures quam quingenti, & primarii inter illos Apostoli; testes oculati, & qui serio ac frequenter testantur appellato Tribunali divino, implorato Dei Nomine, & ostensa virtute thaumaturga; testes in loco rei gestae, statim ab eventu rei, palam & modo maxime solenni; testes probi, virtute sua spectabiles, & de facta resurrectione pleniissime convicti ac persuasi; testes, quorum testimonio omnes moralis evidentiae insunt characteres, & cujus fallacia certo ac necessario detegi debuisset. 2do. a Judaeorum persuasione, sive spectemus modum, quo Apostolorum de Christi Resurrectione testimonium exceperunt, sive modum agendi contra Apostolos ob istud testimonium. 3tio. ex connexione factae Resurrectionis cum certissimis eventibus tum antecedentibus, tum consequentibus. 4to. ex absurdissimis sequelis adversus Apostolos seu homines sine omni Religione, sceleratissimos, nebulones & impostores pessimos aeque ac stupidissimos, quorum Dux & Caput S. PETRUS (prout hic acute ratiocinatur COLLET ex DUGUET *Principes* pag. 236.) his fere verbis post Christi mortem usus sit ad Apostolos:

En tandem occubuit in cruce Magister noster! Promiserat is equidem se die tertia resurrecturum, id quod sperabamus, sed spem fefellit eventus, nec jam dubium, quin foedus fuerit impostor, qui filium Dei se esse blasphemabat, & supernas nobis in regno suo sedes pollicebatur. Quid ergo jam nobis agendum? Unum e duobus; ut vel ad sordidam nostram piscatus artem revertamur, vel Jesum hunc a mortuis surrexisse, nobisque per multos dies apparuisse mentiamur. Et hanc partem ut grandibus animis longe digniorem propono vobis. Nec vero me fugit, quantis ea

Digitized by Google

difficultatibus subjaceat. Nequid enim dissimulem, disseminandum erit ubicunque mendacium ea mentis intrepiditate, qua nec alii veritatem annuntient. Pugnandum erit contra carceres, torturas, mortem ipsam & forte immanissimam. Jam nunc praevideri debent mala haec omnia & contemni. Interea, & id vos serio commonitos velim, nihil undecunque exspectandum erit solatii; non a conscientia, cujus e contrario remorsus & clamores sedulo compescendi erunt; non a Deo, qui mendaces plectit, fidum remuneret; non a Jesu, cujus in gloriam inaudita haec meditamur, & qui aeque parum salvabit nos, ac seipsum salvare potuit; non ab amicis, quibuscum id nunc inimus consilii, quia alii post alios cadent, nec forte deerit novus Judas, qui promissis allectus aut victus conscientia & futuri judicii tempore nostram hanc totam machinationem revelet, & tetram impostorum labem miseris jam & afflictis inurat. Macti tamen este animis, ite, volate & id unum metuite, ne quid in terra, in coelo, in inferis vereamini! En summam pacti inter Apostolos ineundi, ut orbem totum deluderent. Quis autem credat hoc interveniisse pactum, quis ejus successum sibi persuadeat, nisi stolidissimo quovis Theista stolidior?

Lucem dictis afferunt Matth. XXVIII. Luc. XXIV. 48. Act. Apost. I. 8 - 22. . . II. 32 - 36. . . IV. XVI. XVIII. XXV. 1. Corinth. XV. 6...

II. *Vaticinium Christi de Excidio Jerosolymae & Reipublicae Judaicae Eversione, efficacissimum Christianismi Judaismo surrogati testimonium est.*

Probatio. Christus apertissimis verbis praenuntiavit Templi & Urbis devastationem, nec non Gentis Hebraeae durissimam servitutem & funestissimam dispersionem una cum praecedentibus & consequentibus, & quidem pro illa tum aetate hominum obventuris. Haec Christi praedictio diu anteceſſit rei eventum, & Matthaeus ac Lucas multo tempore ante dirutam Jerosolymam idem Vaticinium publice edide-

Digitized by Google

ediderunt. Christus nonnisi ex spiritu prophetico ea potuit praenuntiare; quamvis enim ex Judaico rebellionis spiritu bellum cum Romanis & fata Judaeae aliquatenus posset praevidere, non vero terrae motum, pestilentiam, famem & tot pseudochristos, quibus sine prodigiis crediturі sint Judaei, qui veris ac splendidissimis Christi Miraculis nequicquam movebantur, certo praesagire potuit sine Numine. Huic Christi praesagio certissimus respondit eventus, prout testantur JOSEPHUS, TACITUS, EUSEBIUS & EPIPHANIUS, praeprimis autem JULIANUS Apostata; qui cum eam prophetiam Christi evacuare contenderet, atque ad restaurandum Templum Judaeos adigens pecunias & ingentes sumptus profunderet, subito terrae motus ac erumpentes flammae conatus omnes ita dissiparunt, ut in hunc usquediem nec patriae, nec Urbis, nec Templi spes ulla Judaeis affulgeat.

Recole hic MATTH. XXIV. LUC. XXI. JOSEPH. LL. de Bello Jud. EUSEB. L. III. c. 5. EPIPHAN. haeresi 29. THEODORET. L. III. c. 20. PHILOSTORG. L. VII. n. 9. SOZOM. L. VI. c. 22. Praecipue AMMIANUM MARCELLINUM Juliano Imp. coaevum, sub quo stipendia meritus scribit: „globi flammarum prope fundamenta crebris adsultibus erumpentes fecere locum, exustis aliquoties operantibus, inaccessum; hocque modo cessavit incoeptum.“ Et S. CHRYSOSTOMUS Juliani aevo propinquior in oratione (quod Christus sit Deus) sic habet: „nam aetate nostra Imperator facultatem tunc dedit & cooperatus est; opus incepere, at ne vel minimum ultra progredi potuere; sed ignis a fundamentis exiliens omnes fugavit. . , Indicium est, quod hactenus nudata appareant, ut videas ipsos quidem fodere coepisse, sed aedificare non potuisse obsistente Christi sententia.“ Idem testantur GREG. NAZ. AMBROS. RUFFIN. SEV. SULPIT. CASSIODOR. & FRECULPHUS LEXOV.

§. III. ANTITHESES.

I. Omnes seu Figurae seu Prophetiae tam erant obscurae ac ambiguae, ut nihil certi exinde rescire potuerit aut Synagoga aut Ecclesia: sic LXX. Hebdomades DANIELIS laborant aequivocatione; sive initium spectetur, ex verbis

Digitized by Google

Prophetiae; sive terminus ob discordantem chronotaxin: Prophetia JACOBI varium in sensum a Judaeis detorta nihil roboris habet. Atque haec tamen omnium praecipua sunt Vaticinia. Tandem si per tot secula lux tanta Vaticiniorum effulsit; eccur non crediderunt Judaei? eccur necdum exterminata gens Hebraea tantae obsistens claritati?

RESP. Dari Prophetias pro certo temporis spatio & aliqua ex parte obscuras, quae tamen per eventum clarae fiunt & perspicuae; non obstat veritati Prophetiae, nec Dei gloriae, nec utilitati hominum. Quamvis enim Vaticinium, dum ejus durat obscuritas, vim probandi non habeat; tamen ubi Deo placuerit, suarum Prophetiarum dare intelligentiam (ubi eventus praedictioni exacte responderit; ubi vel a Scriptoribus theopneustis vel ab Ecclesia earum sensus fuerit determinatus) procul est obscuritas & ambiguitas, impletae sunt conditiones, & Prophetiae miro fulgore collustrant tam Christum, quam Christi Ecclesiam. Id quidem manifestum de plerisque V. T. Vaticiniis, jam nunc vel ante Christum, vel in Christo, vel post Christum eventu comprobatis; & de illis Christi Vaticiniis supra memoratis manifestissimum est.

De illa DANIELIS certum, quod temporis discrepantia non excedat ducentos annos, & plures jam fluxerint, quam mille septingenti. Ad illam JACOBI ipsimet Judaei respondent (Joannis XIX.) „non habemus Regem, nisi Caesarem;“ ergo cum ex propria confessione non haberent Regem, nisi extraneum, & alium habere nollent; Messias tunc venerat, isque Jesus Christus. Quod nihilominus ad tantam lucem caecutiant Judaei, pervicacia est, quam etiam aemulantur Theistae, & pejus quidem. Adhaec si Judaei conversi fuissent ad Christum omnes, non essent nobis testes, nisi suspecti; & si fuissent exterminati omnes, non essent nobis testes amplius ulli. En! quam admirabilis Christi erga suam Ecclesiam contra Incredulos providentia?

De

Digitized by Google

De Figuris, quod non omnes debita luce caruerint, exemplo sit vel unica illa de JOSEPHO Christi typo splendidissimo: Joseph praedilectus Patri, missus a Patre ad fratres, innocens divenditus a fratribus, inter duos reos insons in carcere detentus, uni praedicit salutem, & mortem alteri, inde Dominus fratrum & Salvator populorum effectus est. Numquid Jesus Christus, Unigenitus Dei Filius & Primogenitus fratrum, ad fratres descendit, a fratribus proditus & venditus, medius inter duos latrones suffixus est cruci, unum salvans & alterum derelinquens, inde Dominus omnium & Mundi salus?

II. Ut vim habeat Prophetia, haec tria requirit ROUSSEAU: ut sit ipse testis prophetiae, dum profertur: ut ipse videat eventum: ut certo ipsi constet, eventum non potuisse fortuito congruere; siquidem sequi possit eventus vel ad falsam etiam prophetiam ex Deuteronomii capite decimo tertio, vel naturali via aut casu. Ac demum quis scit, Vaticinia V. & N. Testamenti non esse conficta a versipellibus, praesertim Judaeis & Christianis, quorum intererat, suam Legem vel Mosaicam vel Christianam ceu vere divinam Orbi persuadere?

RESP. Insulsitatis apicem hic contingunt Increduli: nam quis sapiens unquam existimare potuit, oracula Prophetarum (qui unius Dei gloriam intendebant nihil non mali propterea perpessi, & qui Missionem suam miraculis confirmabant) fuisse procusa vel ab Ethnicis, quibus curae plane non fuit, unius Nazaraei suorum Deorum hostis gloriam aut Religionem promovere: vel a christianis, quos, ut Judaeos lucrifacerent, palam fingere oportuisset oracula, quorum falsitas publica statim notoreitate constitisset: vel a Judaeis, qui Christo erant capitaliter infensi, & venientem in propria non receperunt? ROUSSEAU autem plane pyrrhonicus est, quod nisi ex ore Prophetarum aut ipsius

Digitized by Google

Christi Vaticinia ipsus audiverit, de iis dubitat, tametsi libris sint consignata, de quibus indubie constat, quod longo tempore ante eventum. Prophetiarum extiterint: qui, nisi eventum suis ipse oculis conspiciat, itidem dubitat, quamvis certissima historiae monumenta illum velut oculis exhibeant: qui, tametsi res praenuntiata a sola Dei voluntate pendeat, ab homine autem nonnisi theopneusto praevideri ac praedici unquam potuerit, adhuc dubitat, ne casus aut naturalis causa praedictionem impleverit.

Esto, quod possit eventus sic consequi; non tamen naturalibus etiam indiciis ita praedici potest, cum haec sit notio prophetiae proprie ac stricte sumptae: certa cognitio & praedictio rei libere & contingenter futurae, quae nulla arte humana, nullis naturalibus indiciis praevideri potest. Deut. XIII. sermo non est de eventu verae prophetiae proprio, quem Deus Deut. XVIII. ceu regulam certam veritatis assignat; sed de eventu qualicunque naturali sagacitate praevidendo, & de prophetia improprie dicta, qua Deus dici potest tentare homines, uti ibidem: „tentat vos Dominus:“ nempe permittendo daemonem vel hominem nativa uti industria ad explorandam hominum fidelitatem. Jussit ergo Deus hoc in casu eventum ejusmodi non curare, cum ex prava doctrina talis prophetae ad idololatriam inducente pateat, veram hic divinamque prophetiam esse non posse.

III. Poterant Apostoli fuisse vel decepti vel deceptores; ergo illorum auctoritas non praestat indubitatam fidem de Christi Resurrectione; praesertim cum Christus ipse eam fecerit suspectam, suam promittens Resurrectionem post tres dies, quae tamen ante tertiam diem jam contigit; cum Evangelistae in describenda Resurrectionis historia a se invicem dissideant; cum Christus post Resurrectionem suam solis discipulis & quibusdam faeminis phantasiae ludibriis admodum obno-

Digitized by Google

obnoxiis apparuerit; cum & custodia militum testata sit oppositum, videlicet Christi discipulos noctu venisse, & furatos esse corpus Christi militibus somno oppressis.

Resp. Apostolos nec decipi nec decipere aut potuisse aut voluisse, docet Thema I. Sit vero etiam figmentum aliquod Resurrectio Christi, in quod conspiraverint Apostoli duodecim; sed cum admodum proclive sit cor hominum ad levitatem ac mutationem, flexile ad minas & promissa, atque inhians bonis; vel uno illorum aut illecto hisce illecebris, aut conterrito a vinculis, tormentis ac morte, perditi erant omnes. Poterat quidem Christus, quoad cum iis conversatus, eos hac in arte sustentare; si vero postea nunquam iis apparuisset, quid demum stimulasset ad id facinus tot inter discrimina prosequendum? Christus Resurrectionem suam praedixit ad morem Judaeorum, qui, quod intra tres dies geritur, tertia die agi dicunt & compleri: sic intellexerunt Pharisaei, qui custodiri volebant sepulchrum usque in diem tertium: sic disertiores Graeci particulam μετα saepe pro εν & εις, & Evangelistae Hebraizantes μετα pro ב usurpant hic, uti alias saepius.

Discordia Evangelistarum nonnisi apparens est, & contra Theistas probat, quod non ex condicto sua concinnaverint Evangelia, facillime alioqui evitatis quibusvis levioribus discrepantiis. Testes vero mulieres etiam Deo adhibere placuit; quid oblucaris incredule? Illusiones mulierum praetexis, quas tu quidem somnias, at vel pia & attenta lectio Evangeliorum circa rei hujus seriem omnino dissipat. Apostolis suis apparuit redivivus; sed illa ipsa in credendo difficultas, quae soli evidentiae tandem cesserit, mirifice illustrat veritatem Resurrectionis. Demum quam misere circa milites & discipulos hallucinantur Theistae? illi dormierint, & simul viderint, ut testes esse possint? hi in captivitate Christi omnes profugi, & post mortem Christi prae timore

Digitized by Google

cubiculo abditi, nihilominus in sepultura Christi milites armata manu fugaverint contra Praesidis imperium, contra militum reluctantiam, & contra Judaeorum conatus omnes fregerint sigillum, lapidem praegrandem in silentio revolverint, corpus Christi sustulerint; quin ulla cuniculorum indicia extiterint, quin procul deinde fugerint, ut potius Hierosolymam sint ingressi? Apage naenias; & ut cum S. AUGUSTINO loquar: „coelum tonat, taceant ranae!“

Est jam medium fere seculum, quo a DITTON (ut testis est PATUZZIUS) ad singulare certamen provocati sunt Theistae quoad unicum divinae Revelationis de Christi Resurrectione argumentum oppido invictissimum; & in hunc diem ausus est nemo cum tanto pugile hac in arena congredi & confligere: quanta diffidentia causae, scilicet impiae?

IV. Christus palam mortuus palam debuit resurgere, & coram Judaeis ad coelum ascendere, ut juxta scopum suae Resurrectioni & Ascensioni praefixum suam Religionem firmaret validius, cunctis statim ab initio ceu indubiam persuaderet efficacius, Judaeis etiam & Sacerdotibus se videndum praebens, veritatem ac divinitatem suae doctrinae invicte probaret.

RESP. Judaei ista objiciunt? quam imperite! numquid multa credunt in fidem unius etiam testis, uti raptum Eliae ob testimonium unius Elisaei. Theistae haec oggerunt? quam insicite! Quid enim si opponat Atheus: si Deus existeret, is deberet suam existentiam tam aperte & tam universe manifestare, ut eam nemo mortalium posset in dubium vocare? Nimirum ut Deus Religionem Naturalem adstrueret, satis erat, illam validis quibusdam rationibus firmare, relictis licet nonnullis difficultatibus, queis Athei & gentiles quondam abusi sunt. Ut Christianam adstrueret, satis non est, eam argumentis stabilire, quae omne prudens dubium excludant, & quibus jam cesserit tota antiquitas Sapientiorum? Christi Resurrectionem decantant faeminae, prae-

Digitized by Google

praedicant Apostoli, eloquuntur milites sepulchri custodes, resciunt Principes Sacerdotum a militibus (quorum vero silentium aut mendacium pecunia emerunt) plures quingentis eandem afferunt, & quod afferunt, innumeris ac splendidis miraculis orbi persuadent; eccur soli propemodum Judaei & horum aemuli Theistae refragantur? quippe animo fixum est non credere, sicut nec miraculis Christi quamvis palam editis, ita nec ipsi Christo resurgenti.

Sane qui spiritum blasphemiae in Judaea gente novit penitius, is facile perspiciet eorum ludibria Christo Judaeis apparenti impingenda: quis scit, num vere mortuus fuerit? num implicat reipsa vixisse Christum, ubi de cruce fuit depositus? nonne Pilatus mirabatur, si jam obiisset in cruce? quam facile erat, eum opera Nicodemi & unguentis faeminarum velut a deliquio redire ad seipsum? quin & splendor corporis & nubes lucida, quae suscepit Christum Ascendentem, eorum cavillis patuissent: quippe negassent, Christum vere ascendisse; sed spiritum nescio quem Christi formam indutum, verius spectrum aliquod aut merum phantasma. Imo sexcenta alia quamvis miserrima effugia excogitassent potius, quam fassi unquam fuissent, Christum a mortuis vere resurrexisse. Expulit Christus daemonia; inferendum erat; ergo Christus est contra daemonem; sed inferebant, quod Christus sit cum daemone. Curavit Christus infirmos & quidem virtute miraculorum & quidem in Sabbato; concludere oportebat; hic ergo homo vere ex Deo est, qui vel in Sabbato facit opera Dei, sed concludebant, eum non esse ex Deo, qui etiam in Sabbato ab aegrorum curatione, hoc est, a miraculis se non abstinet. Inde vero quid pronum magis, quam credere, perfidos id genus homines, ubi Christus a mortuis redivivus ipsis apparuisset, minime confessuros fuisse: vivit Christus, ergo resurrexit a mortuis; sed ejus oppositum: vivit, ergo mortuus non fuit. Hujus perfidiae exemplum edidere in die Pentecostes, quo virtutem

Digitized by Google

tem spiritus sancti ceu ebrietatem deridebant. Mirabantur, obstupescebant, & Jesu divinitas sole clarius illucescebat; verum ad ipsam hanc lucem oculos claudebant, ut possent cavillari, quod ebrii sint Apostoli & musto pleni.

Vide Cl. DITTON la Religion Chretienne demontrée par la Resurrection de N. S. J. C. Item P. ANTONIO VALSECCHI O. P. Dei Fondamenti della Religione, & Dei Fonti dell' Empieta, Paduae 1767.

V. Christi Vaticinium de Excidio Jerosolymae tam erat obscurum, ut illud Apostoli nec intelligerent, nec crederent. Evenit autem eversio Reipublicae Judaicae per Titum alio longe modo, & aliis plane de causis, quam Christus praedixerat, & Christiani enarrant. Demum quis vidit, ea omnia sic contigisse in Templo & Urbe, prout hodiedum a Christicolis venditantur?

RESP. Quis scit? quis vidit? haec tota impiorum armatura est, qua Christi, Apostolorum, Evangelistarum, Sanctorum Patrum, Testium in vita & in morte fortissimorum, omnium Scriptorum, Christianorum, Judaeorum & Paganorum probatissimam fidem & summam autoritatem subruere conantur; sed ausu quam ridiculo, tam infausto. Nonne Christus apertis ea verbis edocuit saepissime, 1mo ubi de NUPTIIS, quas suo Rex Filio (Pater aeternus suo Unigenito & Ecclesiae ejus sponsae) adornaverat, sic elocutus est: misit Rex servos suos (Joannem & ejus discipulos) ut ad Regis nuptias, ad gratiam & gloriam Jesu Christi Judaeos invitarent, qui autem venire renuerunt: misit iterato alios servos, quippe Apostolos; neque hos audierunt, sed opprobriis, suppliciis & morte affecerunt eos: inde Rex iratus misit exercitus suos, famem & pestilentiam, & occidit illos latrones, civitatem autem eorum, Jerosolymam per Romanos, succendit igni. 2do Ubi sub VINEAE parabola idem praedixit Christus: Paterfamilias, ait, plantavit vineam (Deus Synagogam) huic sepem circumdedit,

in-

Digitized by Google

intellige Dei praesidium & custodiam Angelorum; fodit torcular in ea, hoc est, Legem tulit, quae ex Judaeis virtutes exprimeret; aedificavit turrim, templum scilicet & in eo cultum Dei maxime sublimem; locavit eam agricolis (summis Sacerdotibus, Regibus, Scribis & Magistratibus) ipse peregre profectus: cum vero tempus vindemiae appropinquaret, misit servos suos Prophetas, ut fructus vineae colligerent; sed agricolae sive Judaei alios ejus servos caedebant, uti Hananum, Michaeam & Jeremiam, alios lapidabant, uti Zachariam filium Barachiae, alios occidebant, uti Isaiam, Ezechielem & Amos: iterum misit alios Servos, alios quippe & plures Prophetas, & similiter iis faciebant, ubi recenti exemplo est Joannes Baptista. Filium ergo, quem habebat unicum, novissime misit; & apprehensum eum ejecerunt extra vineam & occiderunt: ideo dico vobis (ait Christus ad Judaeos) quia auferetur a vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus, hoc est, non eritis vos deinceps Ecclesia, & gens Dei, indeque auferentur a vobis omnia etiam bona, quae sunt populi Dei.

Ne vero quemquam aut aetate aut ingenio minorem ea veritas lateret, eandem sine parabolis & apertissime & frequentissime proposuit Christus: implete, inquiens, vos nunc viventes Judaei mensuram Patrum vestrorum, qui Prophetas occiderunt; ecce enim ego mitto ad vos Prophetas, Sapientes & Legis Doctores, viros plenos Spiritu sancto (meos discipulos & Apostolos) sed ex his alios occidetis & crucifigetis, alios in Synagogis vestris flagellabitis, ut veniat super vos omnis Sanguis Justus ab Abel usque ad Zachariam; amen dico vobis, venient haec omnia super generationem istam; Jerusalem, Jerusalem, quae occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt! quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta: O si cognovisses & tu (Jerusalem) diem

visi-

Digitized by Google

visitationis tuae (ita inter lacrymas Jesus) & quidem in die tua, qua vides, sed non agnoscis Redemptorem tuum, tametsi omnibus Messiae characteribus insignitum! Ecce propter hanc caecitatem tuam & obstinationem venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui, Romani, vallo & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos, qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem. Demum etiam recenset mala, famam, pestem, terrae motus, seditiones, bella, iram & furorem hostium ac Jerosolymae per gentes conculcationem acerbissimam, turpissimam, luctuosissimam.

Quid ad ista Increduli? hucusque nonnisi opprobriis & sannis, argutiis & fallaciis Christi fidem invasere, atque ideo identidem egregie vapularunt. Do consilium, ut posthac feliciori marte decertent: desistant profundere libros & schediasmata, utpote nullius in hanc horam frugis aut victoriae pro Theismo; & omnes eo intendant nervos, ut illam Christi praedictionem de Judaeis (qua revelatum, Hebraeos nunquam ad finem usque Mundi fore in populum & veram gentem, ac nunquam reaedificandum esse eorum Templum; in qua vero Revelatione plurimum confidit ac vere triumphat Christi Ecclesia digito ostendens, quot Judaeos ubique dispersos, tot veritatis Christianae testes nunquam defuturos) penitus subvertant: Judaicam resuscitent Rempublicam, victimas, altare & Sacerdotium Aaronicum restituant, faciantque Templum illud Judaeorum reaedificari Jerosolymae. Et possibile reddent Theistae, quod ceu impossibile tenet ac tradit Ecclesia; imo quod Christus ceu veritatem praedicavit, falsissimum efficient; sicque Christum, Evangelium & Ecclesiam ceu erroris & mendacii reos constituent, ac prorsus evertent. Dedi consilium, cujus executionem incredulis relinquo.

Vide

Vide MATTH. C, XXI. 33-41. MARC. XII. LUC. XX. MATTH. XXIII. 35. LUC. XIX. 41. MATTH. XXIV. 6. LUC. XXI. 9. Atque de his omnibus quam copiose, tam erudite ac nervose differit P. MAURUS LINDEMAYER in egregio Opere: Die grossen Merkmaale der Gottheit Jesu, Augsburg 1767. pag. 380-467.

VI. Oracula Prophetica designant Ecclesiam ejusmodi, quae dominetur a mari ad mare, inter omnes gentes, & ad Mundi finem usque: haec vero Elogia minime quadrant in Christianam Religionem, quae pene nullos in Sina, in Persia, in America progressus fecit; aut si Evangelium Christi jam ubivis praedicatum est, juxta aliam prophetiam advenit consummatio Seculi & finis Mundi, MATTH. XXIV. 14.

RESP. Si nossent incredduli phrasin sacrae Scripturae, & genium Idiomatis Orientalis indefinite exprimentis, quod definite vult intelligi; nossent utique, quod Prophetiae de Religionis Christianae amplitudine non ad rigorem mathematicum, sed in sensu morali sint accipiendae. Quid tritum magis, quam Veterem Romam Mundi dominatricem audivisse, ut adeo Liber I. MACHABAEORUM edicat, „Romanos omnem locum possedisse consilio suo & patientia, " quamvis nunquam toti Mundo dominata sit Roma? Numquid a DANIELE II. 39. Alexander dicitur imperaturus universae terrae, licet mediam ad summum partem Asiae subjecerit, & in Europa atque Africa longe minores provincias occupaverit? Quin & Prophetae suorum verborum interpretes sensu minus generali sunt elocuti: „ibunt populi multi & dicent, venite & ascendamus ad montem Domini: " ISAIAS II. 3. Ac praeterea unde sciunt incredduli, gentes hucusque necdum credentes in Christum nec deinceps crediturus esse?

Demum Verba Christi apud MATTHAEUM eum sensum non habent, quod, ut primum facta fuerit universa gen-

Digitized by Google

gentibus Evangelii annuntiatio, confestim sequatur finis Mundi: sed eum, quod Legi Evangelicae ad finem Mundi perstiturae non sit alia Lex surroganda; nec prius futura sit consummatio seculi, quam facta sit praedicatio Evangelii in universo Orbe.

§. IV. Corollaria.

Quod Nathanaeli dixit Philippus, quivis sibi Incredulus dictum habeat: „quem scripsit Moses in Lege, & Prophetae, invenimus Jesum filium Joseph a Nazareth:“ (Joann. I. 5.) veni igitur, incredule, & vide, num extet alius quis, cui tot seculorum divina eloquia & oracula exactius conveniant, quam Jesu Nazareno? veni & vide in Libris ab ævo Mosis usque ad tempus Machabaeorum Deo aspirante exaratis Jesum Christum, Ejus Mysteria, vitam & mortem in figuris, typis & titulis copiosissime, luculentissime, magnificentissime praesignatum ac praedicatum! si vel unicus Propheta mortem Christi & Passionem, & secuturam Judaeorum abjectionem, gentium vero conversionem tam dilucide praedixisset; nonne id summum esset prodigium fide in Jesum Christum prorsus dignissimum? cum vero per tredecim fere secula a diversissimis Prophetis, locis & temporibus diversissimis ea omnia fuerint praenuntiata; quid haesitas Hebraee! venire, videre, credere & diligere Jesum Christum, verum Messiam? & quid audes sacrilege Theista! ad quem venisti, quem vidisti, & in quem credidisti, majori nunc perfidia respuere auctorem & consummatorem fidei? Aspernaris veritatem, fidem, certitudinem & gloriam Resurrectionis, quam ceu fundamentum nostrae Religionis Ascensus Christi, descensus Spiritus sancti, mira per universum fidei Christianae propagatio, & eventa post mortem Christi omnia demonstrarunt? Vates tibi sum: excidio Jerosolymae & Judaeorum exterminio involvendus es, & supremus vindex suae Religionis ridebit in interitu sui derisoris.

De

De Hebd. DANIELIS & prophetia JACOBI vide HUETIUM in Demonst. Evangel. prop. IX. c. 8. LAMY in Apparatu Chronolog. P. II. c. 3. Item Preuves de la Religion. P. III. art. 2. P. FRANC. WIDDENHOFER S. J. P. I. Tom. II. de sacra Scriptura. P. THOMAE HOLZKLAU S. J. Instit. Theolog. de Deo Incarn. Wirceburgi, 1768.

SECTIO V.

Religio Christiana mirifice per Universum propagata & conservata.

§. I. PRAECOGNITA.

1. Si Theista (quod nemini sensato, nec sibi persuadebit) Prophetiarum ac Miraculorum omnium fidem impudentissime abneget; huic belle Augustinus: „tametsi nec Prophetae oraculis, nec miraculis Apostoli Christianae Religionis Veritatem demonstrassent; hoc unum nobis grande miraculum sufficit, quod terrarum orbis sine ullis miraculis crediderit; " hoc est, quod resipuerit Orbis sive ab Idolorum cultu, sive a Legalium observantia, nec resipuerit credendo solum, sed novum vitae genus coeperit in lacrymis, in humilitate, in paenitentia, in castitate, in constanti simul & placida injuriarum, cruciatuum ac mortis etiam perpessione. Si Judaei abhorreant a Christiana Religione, eoquod Christiani (prout in suis Libris saepius conquesti sunt) nullos Prophetas, nulla miracula, nullas rerum mirabiles habeant conversiones, & tametsi Christum magnum Regem & magnifica de Messiae triumphis illa V. T. Vaticinia praedicent, nullos tamen regii muneris actus recitare possint, quibus ante Christum Judaeorum Respublica per tot secula gloriabatur; his longe plura & majora singularis providentiae Christi erga suam Ecclesiam, quam olim erga Synagogam, argumenta exhibemus, in effusione donorum spiritus sancti in primos Christianos, in mirabili propagatione Evangelii, in efficacia.

cia incredibili doctrinae Christianae, in Martyrum constantia, in cessatione Oraculorum, in fatis Reipublicae Judaicae, in mortibus Caesarum, qui persecuti sunt Religionem Christianam, in triumphis denique Ecclesiae contra internos externosque hostes semper incolumis. Quae sane beneficia Christi illis quondam genti Judaicae collatis tanto sunt augustiora, quanto praestant terrenis spiritualia, tantoque illustriora, quanto terra Chanaan majus & magnificentius theatrum est Orbis universus.

II. Inter innumera gravissimaque Fidei impedimenta stabat, persistebat & crescebat Christi Religio non sine prodigio omnium maximo. Christum praedicat PETRUS, & appositae sunt in die illa animae circiter tria millia. Alia vice quinque millia susceperunt baptismum regenerationis. De reliquis testatur LUCAS, quod creverit numerus discipulorum in Jerusalem valde, & multa etiam turba Sacerdotum obediverit Evangelio. Magis autem indies augebatur credentium multitudo virorum ac mulierum, ut statim initio facile quindecim millia conversorum ad Christum Judaeorum Baronius recenseat. Quid sancti Apostoli per universum orbem ac praeprimis S. PAULUS in plurimis gentibus ad plantandam & amplificandam Christi fidem effecerint, verbis vix exprimi potest. PETRUS Ecclesiam fundavit Antiochenam ad Orientem, & versus Septentrionem Ecclesias Ponti, Cappadociae, Bithyniae & Illyrici; versus Meridiem Aegyptum, Arabiam, Aethiopiam & Africam Christi fide per MARCUM collustravit, cujus lucem ipsus in Occidentem intulit.

Roma adeo sub diriſſima tyrannide NERONIS per quadriennium, DOMITIANI per biennium, & TRAJANI per plures annos redundavit a Christianis. Atque inde ab aevo Apostolico multo magis efflorvit Christi Religio altero & tertio seculo Aerae Christianae, frustra ringentibus furiis Trajani, Adriani, M. Aurelii, L. Veri, & Severi, ad us-

que

Digitized by Google

que CONSTANTINUM M., a quo tandem tempore in omnium fere Regum ac Imperatorum coronis Crux Christi (antehac scandalum & stultitia) prae omnibus gemmis resplenduit. Facile igitur demonstrare est, quod ex ista Christianae fidei propagatione ac conservatione contra Judaeos & Incredulos mire eluceat Virtus Dei; maxime si spectentur Doctrina, Doctores, Media & Obstacula Christianae Religionis.

Vide ACTA APOST. C. II. V. VI. JUSTINI Dialogum cum Tryphone. IRENAEI Librum I. c. 3. TERTULLIANI Apologeticum c. 37. OROSIUM L. VII. c. 22. SOZOMENUM L. II. c. 5.

§. II. THEMATA.

I. *Doctrina Religionis Christianae nonnisi per Omnipotentis dexteram ita propagari potuit.*

PROBATIO. Religio Christiana sive in dogmatibus fidei, sive in praeceptis morum e diametro oppositа fuit & Paganismo & Judaismo. Attamen quae Legem Mosaicam, pro qua multoties copiosus Judaeorum sanguis profluxerat, convellebat; quae Deum a Judaeis adorandum proponebat hominem ab iisdem Judaeis probrosa nece sublatum; quae totius gentis correxit errores circa Messiam, quem ceu potentissimum Regem & gentium Domitorem illa exspectaverat; eam Religionem tam Judaeis ingratam intra paucos annos plura Judaeorum millia profitebantur. Attamen Religio, quae Polytheis unicum Numen, & Idololatris verum unius Dei cultum ita proposuit, ut simul edoceret, sacrilege impendi Dei nomen & honores Jovi, Mercurio, Apollini, Veneri & Dianae; hos totidem fuisse monstra hominum de utroque sexu, quibus error & superstitio templa & vota nuncupassent; eosdem aeternis inferorum ignibus cremari, ubi & eorum adoratoribus sedes praeparata sit, nisi praeteriti temporis ignorantias & delicta pari ad crimen paenitentia

Digitized by Google

eluant. Religio, inquam, quae arrogantibus philosophis summam animi demissionem; hominibus famae ac divitiis inhiantibus sui abnegationem & terrenorum contemptum; pudicitiam, quae vel ad umbram sceleris exhorreat, populis ad libidinem projectis eo magis, quod ad illam suorum Numinum exemplis provocarentur; paupertatem gentibus, quae divinos auro argentoque honores litabant; remissionem injuriarum atque inimicorum finceram dilectionem aliud prorsus a Diis suis edoctae Nationi, efferae, indomitae & ad quamvis offensam spumanti imperaret; inter omnes tamen gentes profecit plurimum, ut uno minus Seculo eam amplexi sint Graeci, Romani, Indi, & in his docti etiam ac Sapientes.

Hinc TERTULLIANUS L. contra Judaeos ait: „ Parthi, Medi, Elamitae, & qui habitant Mesopotamiam, Armeniam, Phrygiam, Cappadociam, & incolentes Pontum, & Asiam, Pamphyliam, Aegyptum & regionem Africae trans Cyrenem, & Romani, & Getulorum varietates, & Maurorum multi fines, & Hispanorum omnes termini, & Gallorum diversae nationes, & Britannorum inaccessa Romanis loca, & Sarmatarum, Dacorum, Germanorum, Scytharum examina Christo subdita sunt. " Idem in Apologet. „ urbes, inquit, insulas, castella, municipia, Castra, Tribus, Decurias, Forum, Senatum, Palatium ipsum Christiani impleverunt. " Nonne a Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris?

II. *Praecones Doctrinae Christianae nonnisi divina Virtute Orbem Christo subegerunt.*

PROBATIO. Erant Apostoli & Christi discipuli vere pauci, rudes, abjecti, rerum omnium egeni, & ob judaicam originem omnibus invisi: non opes, non honores, non voluptates corporeas, sed adversa omnia spondebant, & fere nihil praeter ignominiam, aerumnas, cruces & mortem, quibus ipsimet omnes subjiciebantur: ii tamen homines sine opibus, sine armis, sine praesidiis omnibus humanae aut potentiae aut sapientiae contra spem omnem imis & summis,

Digitized by Google

mis, doctis & indoctis Religionem Christi ita persuaserunt, ut omni Philosophorum sapientia, omni Principum potentia, omni Ethnicorum furore, omni Inferorum rabie nequicquam praevalentibus Christi fides (Judaeis scandalum & gentibus stultitia) pro unice vera agnosceretur, cum vitae & sanguinis dispendio teneretur, & Idola omnia, quibus per tot secula parentes eorum litaverant, praecipitarentur, illorumque Fana destruerentur, ac utrisque conculcatis & protritis Trophaeum Crucis ceu solum adoratione dignum substitueretur. Quam igitur verissima est illa AUGUSTINI sententia: „Incredibile est, Christum resurrexisse in carne, & in coelum ascendisse cum carne; incredibile est Mundum rem tam incredibilem credidisse; incredibile est, homines ignobiles, infimos, pauciissimos, imperitos rem tam incredibilem tam efficaciter Mundo & in illo etiam doctis persuadere potuisse. . . Jam ergo tria sunt incredibilia, quae tamen facta sunt." Videlicet ab illo, qui facit mirabilia solus. Veniant ex Japonia aliquot, ut Pagodam suum orbi ceu Deum obtrudant, & nescio quae praedicent, at sine miraculis; quid demum efficient? ubi digitus Dei non est, nequicquam commovetur Orbis terrarum.

Sicut autem ratio auxiliorum nonnisi superna esse potuit ad fidem propagandam, cui Judaei pariter & Gentiles omnimode adversabantur; ita ratio quoque impedimentorum & persecutionum divinam arguit virtutem, vi cujus Apostoli teste AUGUSTINO „exigui numero per Mundum disseminantur, populos facilitate mirabili convertunt, inter inimicos augentur, persecutionibus crescunt, per afflictionum angustias usque ad terrarum extrema dilatantur. . ." ita, ut Gentiles & Judaei conspecta Martyrum invicta constantia in dirissimis cruciatibus, aspirante Numine ad Christi castra turmatim convolarent. „Cum enim viderent, ait LACTANTIUS, dilacerari homines variis tormentorum

Digitized by Google

generibus., & inter fatigatos carnifices multam tenere patientiam; exiſtimarunt id, quod res eſt, nec conſenſum tam multorum, nec perſeverantiam morientium vanam eſſe, nec ipſam patientiam ſine Deo cruciatus tantos poſſe ſuperare.“

Vid eantur AUG. L. XXII. de Civ. C. 5. Item Epiſt. olim ad Voluſian. LACTANT. L. V. Inſtit. C. 13. Cumprimis autem graviſſima S. CHRYSOSTOMI demonſtratio (quod Chriſtus ſit Deus)

III. *Stabilitas Religionis Chriſtianae per tot jam Secula eximium divinae Providentiae prodigium eſt.*

PROBATIO. Nihil homine & rebus humanis inconſtantius, utpote quarum ex leviſſimis cauſis maximae fiunt converſiones, & torrentis inſtar cum temporis fluxu abripiuntur & mutantur humana; cum igitur Religionis Chriſtianae inſtitutum ſolum permaneat immotum, divinum eſſe coeleſtique vi contineri, neceſſum eſt. Millies & amplius imminebat Religionis noſtrae ferale excidium: jamdum in ſui ortu incurrebat in odium ſapientum, in contemptum populi, in minas, leges, edicta, opprobria & ſupplicia, tum a feroci Synagoga, tum a gentilium furore intentata: nunc ab externis violente impugnata hoſtibus, nunc inteſtinis graviter commota diſſidiis: quandoque ignorantia & morum depravatione quaſi lue multum tabefacta in diſcrimen venerat; aſt perſtitit inconcuſſa, ſemper laceſita, nunquam devicta, ita ut ſanguis Martyrum ſemen eſſet Chriſtianorum, & ex ipſis vulneribus, quae variis temporibus Matri intulerunt perduelles filii, Eccleſia ſemper novas vires ſumpſerit. Interitura forent Regna, niſi leges Regni cederent neceſſitati; & nihilominus interierunt Regna illa omnia, quorum dominatus ad annos mille quingentos ſeſe nunquam exporrexit. Chriſti Regnum ceſſit nunquam de rigore ſuarum legum

Digitized by Google

gum (cedendo enim se conservare, nihil prodigii habet) & perstitit tamen persistetque inter furias Tyrannorum, contra inferorum portas, usque ad Mundi finem. Quodnam esse possit divinae in Ecclesiam procurationis argumentum luculentius, illustrius, magnificentius?

Inde ne dicat Theista, nimis obscuram esse Ecclesiae ac Religionis Christianae veritatem; cum sit omnibus perspicua vel ex eo, quod corruente quavis alia Secta ipsa in Conventu visibili semper visibilis perseveret. Nec claritatem nimiam requirat; cum tametsi non sit una omnium de vera Ecclesia opinio, ea tamen itidem inclaresçit ex eo, quod in hunc diem perduret Ecclesia Christi: certum namque est, quod verum perstet semper, non item falsum. Huc quadrat optime gravissima illa oratio GAMALIELIS ad Concilium Judaeorum, qui Apostolos Christum praedicantes occidere parabant: Viri Israelitae! attendite vobis super his hominibus, quid acturi sitis: quid necessum, per mortem Apostolorum vobis procurare securitatem a sequacibus Jesu Nazareni? nam si est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissolvetur; si vero ex Deo est, non poteritis dissolvere illud: nonne ante hos dies extitit THEODAS dicens, se esse aliquem (cui consensit numerus virorum circiter quadringentorum) sed occisus est, & omnes qui credebant ei, dissipati sunt & redacti in nihilum: nonne post hunc extitit JUDAS GALILAEUS, & avertit populum post se, & ipse periit, & omnes quotquot consenserunt ei, dispersi sunt? Eodem fato corruet seipsa Christianorum Secta, si JESUS illius Autor pseudopropheta fuit. Si ex illorum Secta turbae, ac Seditiones oriri coeperint, compescentur a milite Romano; si vero optimos ea fructus proferat, vobis ipsa dictabit ratio, quod nonnisi arbor bona det fructus bonos; doctrina igitur illorum bona & a Deo esse debet.

Digitized by Google

Cum itaque per septendecim secula efflorverit Christi Religio; impossibile est falli nos, si dicamus cum GAMALIELE, quod illa sit opus Dei, siquidem nec longinquitas temporis, nec hominum malignitas, nec Orci furiae illud aut potuerunt hactenus aut poterunt deinceps dissolvere: opus Dei, quod non aliis armis, quam fide, charitate, patientia, fortitudine in patiendo pro justitia, & in moriendo pro veritate stabilitum ac propagatum est; in quo uno vel maxime elucet Christi Jesu divinitas & omnipotentia. Quis enim unquam extitit Exercitus, cujus indies magis accisae vires, qui tamen ex his ipsis caedibus indies creverit? cuinam Provinciae ex eo succrevit populus, quod novis indies depopulationibus affligeretur? quae tellus inde feracior reddebatur, quod diurnis nocturnisque tempestatibus quateretur ac devastaretur?

Erat GAMALIEL Pharisaeus ac Legis Doctor, & sancto quidem Stephano, Barnabae ac Paulo; de quo vide ACTUS APOST. V. 34. . . De THEODA Joseph. Antiquit. L. XX. C. 2. De JUDA GALIL. idem Antiq. L. XVIII. C. 1.

§. III. Antitheses.

I. Propagatio Evangelii orta fuit ex causis naturalibus, quarum praecipua erat enthusiasmus primorum Christianorum. Quippe Ethnicus cultor Apollinis certus, quod nulla sit suorum Numinum adversus alios Deos Zelotypia, ne cogitavit quidem, susceptis itineribus difficillimis suae Superstitionis proselythos lucrari. Judaeus divina suae gentis electione superbus alias etiam Nationes templo Jerosolymitano adgregare nequicquam curabat. Solus Christi assecla sui muneris esse rebatur, omnes alias Religiones evertere, cujus vix quisquam ausibus obsistere sollicitus erat. En subitae propagationis causam!

Resp. Alia omnia nos edocent Historiae. Numquid enim apud omnes Idololatras certorum Numinum Religio determinata non fuit ita, ut crimen Majestatis censeretur,

in-

Digitized by Google

invehere aut colere Deos alienos ? numquid apud Atheni-enses, qui alioqui sat liberales in numero Deorum Deo etiam ignoto aras erigebant, SOCRATES morte multatus & PAULUS vehementer exagitatus fuit, eoquod Deos alienos obtrudere conati ? Quis nescit, Judaeos terra marique proselythos magno studio conquisivisse; & primis Christi adoratoribus a Magistratibus, a plebe, ab omnibus contradictum esse inter dirissimas persecutiones ? Num credibile, solum Apostolorum enthusiasmum tot tantaque naturae, libertatis, superstitionis ac tyrannidis obstacula perrumpere potuisse, ut imis & summis, potentissimis & sapientissimis gentilium inimicam naturae, odiosam libertati, superstitioni ac tyrannidi exitiosam Religionem tam repente, tam ubivis persuaderent; quae etiam Religio autorem habeat infami Crucis supplicio affectum, & praecones nonnisi viros simplices, illiteratos, nullo splendore natalium spectabiles, opibus & praesidiis omnibus humanis destitutos, atque pro nova, inaudita, factu ac creditu perquam difficili doctrina nonnisi adversa Christi sequacibus pollicitos ? Quis hic non palpat Enthusiasmum, sed Theistarum, qui helleboro indigeat?

II. Nihil in hoc arduum, insolens aut stupendum, quod exterminari coeperint Paganismus & Judaismus eo tempore, quo ille refertus stultitiis ac spurcitiis suamet tandem absurditate opprimebatur; hic vero tot & tam foedis abusibus scatebat; uterque importabili legum & traditionum jugo a Sacerdotibus indies aucto sui fastidium & gentibus & judaeis ingerebat?

RESP. Eccur autem non prius uterque corruit, quam Christi fides annuntiaretur? Uti per tot jam secula incanuerat idololatria, sic tanto etiam tempore non defuerunt sapientes, qui Idololatriae vesaniam perspicerent. Judaeis autem qua ratione sua Religio videretur stulta & inutilis,

Digitized by Google

quam sibi a Deo traditam praedicabant? qua ratione onus legum refugerent, quod ipsimet continuo aggravabant; & tametsi jam Christiani facti suae etiamnum Legis antiquae observantiam optabant jungere Legi Christianae? Nec constat, gentiles unquam adversus Sacrificulorum aut avaritiam aut saevitiem fuisse conquestos. Et vero, si suam utrique Religionem pertaesi; eccur Christianam tam cito & tam constanter amplecterentur, quae Judaeis & Gentilibus tam circa corporis & sensuum commoda externa, quam circa internos affectus & cordis puritatem quaedam graviora praeciperet ac prohiberet, quam erant Judaeis sua lex, & sui ritus ac sacrificia Ethnicis; quibus ceteroquin persuasum, vivere licitum, prout libet? Demum nonne etiam Religio Christiana accusatur a Theistis ceu rea contradictionis, inutilitatis, imprudentiae? magis ergo pronum utrisque fuisset, vel omnem prorsus Religionem abjicere, vel solam Naturalem eligere, vel novam sibi effingere.

III. Doctrina Moralis Christianorum (sanctior & suavior) causa fuit Christianismi tam subito propagati? Nimirum ingemiscens tum sub gravissima Imperantium tyrannide Romanum Imperium conquisivit lenimen & solatium, uti in Stoicorum, ita in Christianorum Morali Doctrina illi simillima.

Resp. Inprimis quantum inter se discrepant inevitabile Fatum caecaque necessitas, & ineffabilis Dei providentia, quae ex iis etiam, quae nobis videntur mala, nostrum bonum elicit: tantum chaos intercedit inter Stoicorum & Christianorum doctrinam moralem. Deinde non omnes tum Imperatores fuere aut Caligulae aut Nerones; sed & Claudii, Titi ac Vespasiani ab illorum barbarie multum dissidentes. Demum quae calamitas publica potuit adigere Judaeos & Gentiles, ut praecise ad Christianismum confugerent afflicti? Nonne Judaeis ad lenimen praesto erant Psalmodia Davidis, divina-

Digitized by Google

divinarumque Promissionum ingens copia, unde levamen populi electi tempore opportuno adfuturum liquido haurirent? nonne Ethnicis, prout sapientissimi eorum dudum fecerant, in suis virtutibus acquiescere, & per apathiam Stoicam adversis omnibus insultare pronum erat? eccur Christiani fiant, queis Christus & Apostoli non pacem, sed gladium & acerrima quaevis praedixerant? ecquid mala malis accumulent, & praeter jugum tyrannicum etiam odia amicorum, sannas & opprobria a Christi hostibus accersant? ecquid suavi jugo Christi non contenti in occulto, palam cum discrimine vitae nomen & fidem Christi profiteantur?

IV. Singularem erga pauperes liberalitatem affectabant primi Christiani, virtutem, quae ipsius adeo Juliani Imperatoris zelotypiam cieret. Inde factum, ut pauperes & plebeji ad Christi sacra confestim abriperentur; reipsa vero exiguus semper numerus erat Christianorum in primis seculis.

Resp. Erat quidem mirifica in Apostolis & primis Christianis beneficentia, sed nulla prodigalitas: qua enim moderatione Collectas distribuerent, exhibent Actus Apostolorum (VI. 1. .. 1. Timoth. V. 3-16.) Quod otiosos abjectosque homines suis eleemosynis minime foverent, docet Epistola 2da ad Thessal. III. 6-12. Quod demum Jerosolymae tantum esset Gazophylacium pro ingenti copia Judaeorum, qui ad Christum conversi vel inibi habitabant, vel illuc ad festa convolabant; & quod nonnisi pro pauperibus Collectae fierent, testantur itidem Acta Apost. XI. 28; & 1ma Pauli epistola ad Corinthios XVI. 1. Porro haec liberalitas si permovit pauperes, non item divites magis exin absterrendos, quod, ubi Christum profiterentur, ipsis incumberet, suas pecunias in tot pauperes Christianos profundere. Et quid demum contra Judaeos pro sua Religione tantopere zelosos valeat tantillum eleemosynae, pro qua ingens ac praesens quotidie periculum ac persecutio subeunda foret?

Illud-

Digitized by Google

Illud vero JULIANI de ignobilitate primorum Christianorum, quam sit putidum, testes sunt doctissimi quondam Philosophi, S. Justinus, Clemens Alex., Origenes, Tertullianus, Arnobius, Pantaenus & alii, de quibus Eusebius Libro II. „Viros insignes literis & pietate numerari non posse:" testes sunt Actus Apost. XIII. 7 - 12. de Proconsule SERGIO PAULO, XVII. 34. De DIONYSIO inter Areopagitas sapientissimo ac nobilissimo ad Philipp. IV. 22. De JOSEPHO & NICODEMO spectatissimis inter Judaeos Consulibus, ac de iis, qui de domo Caesaris sunt, aliisque videatur Lamy de Erudit. Apost. c. 5. Demum Davidis CLARKONI naeniam de paucitate primorum fidelium dudum explosit inter alios P. CASTO ANSALDO O. P. ex antiquissimis Scriptoribus Ecclesiasticis.

Nimirum secundum LUCAM Act. II. 5. „ erant autem in Jerusalem habitantes Judaei viri religiosi ex omni Natione, quae sub coelo est." S. CLEMENS ROM. scribit de Petro & Paulo, „ his viris, qui divinam vitam duxerunt, aggregata est magna multitudo electorum: " quam epistolam sub persecutione Domitiani scriptam fuisse, tuetur MAMACHIUS L. II. Orig. & Antiq. Christian. CLEMENS ALEX. Strom. L. VI. scripsit: „ nostram autem doctrinam a prima usque praedicatione prohibent Reges & Tyranni, nos pro viribus exscindere conantes; illa autem magis etiam floret. " SEPTIMIUS ex Tertulliani Libro cont. Judaeos c. 7. ait: „ in quibus locis (pluribus Regnis) Christi nomen, qui jam venit, regnat. " Quae voces (floret, regnat) maximum fane numerum innuunt. TERTULL. Apolog. c. 2. & 17. „ tanta, inquit, hominum multitudo, pars pene major civitatis cujusque. " Cuinam vero potior habenda fides, an BASNAGIO, qui suis in Annalibus L. I. c. 6. scribere ausus est, vel in tertio, seculo vixdum decimam partem fuisse Christianam in Civitatibus Romani Imperii? an TERTULLIANO, qui de sui aevi factis testatur; praesertim si addas testimonia ORIGENIS L. IV. c. 5. cont. Celsum: „ in omni orbe terrarum, in omni Graecia atque universis ceteris Nationibus innumeri & immensi sunt, qui relictis patriis legibus, & his, quos putabant Deos, se disciplinae Christi tradiderunt. " Ipsorum gentilium; TACITI L. XV. c. 44. „ Eorum (Christianorum) multitudo ingens convicta est: " PLINII ad Trajanum: „ neque enim civitates tantum, sed vicos etiam atque agros superstitionis istius contagio pervagata est: " JULIANI APOST. in Satyra cont. Antioch. „ etenim populi magna pars.

Digitized by Google

pars, imo totus populus, qui impietatis sectam sequitur, mihi succenset, quod me videt Patrum Religionem amplecti. " CELSUS, PORPHYRIUS, MACROBIUS & APULEJUS observant, quod primis jam seculis infamis Idololatriae aspectus ad lucem Evangelii ita inhorruerit ex tot confictis & flagitiosis Numinibus (cum nonnisi unum & optimum & maximum colerent Christiani) ut ad cooperienda haec probra dicerent Ethnici, evulgatas de Diis suis fabulas esse meras allegorias. Quo tamen non obstante magis indies inhorrescens Idololatria ad loca deserta & viles pagos exulare debuit, unde pagani dicti sunt idololatrae.

V. Fides Christiana sui propagationem cumprimis debet Martyribus; inde vero ejus divinitatem evincere, vanum ex eo, quod extiterint pro humanis quoque opinionibus, pro erroribus & Sectis falsis, qui sanguinem vitamque prodigerent; itaque sicut hos, ita illos nonnisi enthusiasmus Martyres fecit.

RESP. Habeant error, haeresis & superstitio suos pseudo-Martyres: quis prudens inferat, ergo nec pro veritate Christiana ulli sunt veri Martyres? fuisse falsos testes in referendis factis Historicis, nemo negat: sed nemo affirmat, omnes omnino Historiographos sublestae fidei esse. Conferantur illi Martyres falsitatis cum his veritatis Christianae Martyribus; atque illinc motiva mere humana & naturalia, praejudicia, ignorantia, superbia, pervicacia & obstinatio; hinc vero doctrinae sublimitas, eximia vitae sanctitas, praecellens Religionis zelus, quanta animi dimissio, tanta fortitudo, omnigenae virtutis & gratiae supernae affluentia emicabunt. Nam

1mo. Horum sanguis ab omni genere, sexu & aetate hominum copiosissime fusus pro veritatibus, tum quae naturae imperviae a Deo libere erant revelatae, uti spes salutis aeternae per vivam fidem in Christum; tum quae futura manifestarent uti Resurrectionem Mortuorum, nonnisi ex Verbo Dei scripto aut tradito addiscenda, cum sola ratio ea neutiquam assequatur.

2do.

Digitized by Google

2do. Plerique Martyrum non erant a teneris Christiani, sed vel Judaei vel Gentiles; proin vel obterenda erat Religio altis radicibus fixa & quondam divina, vel evellenda inveterata opinio de pluralitate Deorum; & pro doctrina uti mysteriis incomprehensis plenissima, sic naturae ac propensionibus hominum inimica, & duntaxat a morum severitate, a perpessionibus, a cruce, ab opum, honorum ac voluptatum contemptu spectabili mors obeunda; & obita quidem in tanta luce cognitionis, sapientiae, patientiae ac fortitudinis praecellentia, ut suis persecutoribus injustitias quidem eorum exprobarent, sed condonarent ignominias, pro iis Deum exorarent, & quosvis alios ad eandem fidem & in fide constantiam, uti Ss. STEPHANUS & PAULUS, excitarent.

3tio. Martyres Christi ad exemplum & praeceptum Christi longissime aberant a protervia & insania Pseudo-Martyrum: non enim se ultro ac importune ingerebant in odia & persecutiones, clam & noctu ad orationem & fractionem panis congregati, interdiu cum Judaeis (quantum per Christi fidem licuit) in Synagoga & in Templo conversati, nunquam Magistratibus obluctati, nisi dum abneganda fides esset. In mortis pericula improvide ac stolide se non immittebant, sed vel fuga vel sapiente apologia periculo se extricare conabantur, MATTH. X. 23. Ubi vero pati ac mori necessum erat, non illa Stoicorum apathia superbiebant, sed mortis horrore aliquantum perculsi (uti PAULUS 2. Corinth. V. 2.) quamvis inter Apostolos omnium maxime imperterritus, ad orationem, ad solatia Evangelica conversi exultabant prae gaudio, quod digni habiti sint, pro Nomine Jesu contumeliam, cruciatus & mortem pati.

Veros ergo Martyres habet sola vera Christi Ecclesia, extra quam teste CYPRIANO Martyrium non tam fidei corona, quam poena perfidiae est: „ardeant (inquit de unitate

Digitized by Google

tate Ecclesiae) licet flammis & ignibus traditi, vel objecti bestiis animas suas ponant; non erit ille religiosae virtutis exitus glorioſus, sed desperationis interitus; occidi talis potest, coronari non potest." Videlicet Martyrem non facit supplicium & genus mortis toleratae, sed causa, status & religio patientis. Et quis ausit, tam nobilem Martyrum gloriam in tam universali & tam invicta patiendi moriendique constantia Enthusiasmi ignominia obfuscare? Sane nonnisi Theistae & Naturalistae Ethusiastarum duces imprudentissimi ac impudentissimi.

VI. Injuria fit sane maxima Imperatoribus ethnicis, praesertim DIOCLETIANO, quod a male credula simplicitate summi Principes arguantur atrocissimae tyrannidis in Christianos; cum horum neminem solius fidei causa morte unquam affecerint. Quis enim nescit TRAJANUM, M. AURELIUM & ANTONINOS fuisse Caesares mitissimos aeque ac sapientissimos fortissimosque spiritus, qui ab effusione humani sanguinis quam maxime abhorrerent? Nulli ergo tullo tempore fuerunt veri Martyres pro Christi fide.

Ita VOLTAIRE Histoire generale cap. V.

RESP. Quanta hominis temeritas & audacia adversus probatissima testimonia Gentilium adeo Scriptorum, Aelii Spartiani, Julii Capitolini, Aelii Lampridii, Trebellii Pollionis, Flavii Vopisci, Dionis Cassii, Suetonii, Sulpitii Severi, Pauli Orosii & Taciti, qui indignissimas sub NERONIS imperio Christianorum persecutiones, supplicia & caedes scriptis consignarunt: contra celebratissimas S. Justini, Tatiani & Athenagorae Apologias, quas Imperatoribus tradidere, ut a caedibus Christianorum fidei duntaxat causa imperatis eos cohiberent: contra Arnobii, Lactantii & Eusebii irrefragabile testimonium, qui testes de visu teterrimam DIOCLETIANI tyrannidem per Asiam & Aegyptum in Christianos exercitam vivide enarrant: contra Acta Martyrum

Digitized by Google

rum consensu omnium seculorum firmissima, sed quae inter veterum Monachorum deliria abjicit VOLTAIRE: contra autoritatem Ss. Patrum, Scriptorum Ecclesiasticorum, & praeprimis Baronii, Pagii, Ruinartii, Bossueti, Fleurii ac Tillemontii, quos omnes ceu simplices malae simul credulitatis arguit. Et quo demum fundamento nititur unius contra omnes tam pervicax sententia? nullo. Legit VOLTAIRE in suo DODWELLO, quod paucissimi quondam Martyres extiterint; inde ferocior VOLTAIRE asseverat, nullos plane Martyres Christi unquam extitisse. Nimirum ut magis nova & insolita prae DODWELLO luci publicae obtruderet, non puduit prae DODWELLO magis esse impudentem.

Severus, Severianus, Carpophorus & Victorinus, omnes statuarii ideo solum a DIOCLETIANO trucidati, quod ad Christum conversi & nollent idola porro adorare, quae noverant esse opera manuum suarum; & nolleat posthac sua arte elaborare idola. Quippe omnes prope statuarii jam Christiani nullis cruciatibus adigi poterant, ut Lares, Penates aliave Deastrorum simulacra Ethnicis effingerent. De his vide TERTULL. de Idolol. c. 6. & 7. Demum hasce VOLTAIRII naenias egregie depexuit P. LINDEMAYER in Libro cit. pag. 575. 670; nec non Cl. NONNOTTE in Libro: Les Erreurs de Voltaire.

Nimirum ridiculus ex toto scepticus est VOLTAIRIUS, cujus principale dogma: dubitandum esse de omnibus; & axioma praecipuum: quis scit, num verum sit? pari ergo, quin potiori jure dicam de VOLTAIRII Historia Universali: quis scit, num verum sit, quod scribit; cum sit de omnibus dubitandum? Succenset VOLTAIRE nostro de suis Scriptis scepticismo? & nos magis ipsius Pyrrhonismo, quo universalissimum, constantissimum, probatissimum tot gravissimorum testium de visu, & Scriptorum omni exceptione majorum de Ss. Martyribus testimonium arrodit, sicque omnem & fidem & autoritatem humanam adversus semetipsum totiusque Humanitatis sensum pessumdat. Idque dum ejus scripta vel ex eo de mala fide, quin de impietate suspecta reddantur, quod, ubi in sua Historia Universali Chinenses,

Indos

Digitized by Google

Indos & Quackeros copiose dilaudat; Socratem, Platonem, Aristidem, Titum, Trajanum, M. Aurelium, Antoninum, Julianum, Mahumetem & Mahumetismum mire depraedicat; de Christo & Christianismo, de primis Christianis, de nostris Apologetis, de Sanctis Praesulibus, & de innumeris Martyribus parce memoret, ac vix quidquam laude dignum proferat, imo primae Christi aerae impingat nonnisi vitia, superstitiones, seditiones, crudelitates & abominationes. Quam vero in placitis suis, tam & in suis moribus est exoticus ille Philosophus: semper recta incedit, quantumvis in via occurrant aut plaustrum foeni, aut scrobs, aut collis, aut canis veneficus: semper eundem praefert vultum: semper, ubi suum coepit dialogum, eum pertexit ad finem, quamvis omnes ejus auditores dudum fuga dilapsi sint ipso solo relicto; idque juxta suam gnomen: quis scit, num verum sit? De his plura in Dissert. X. Sect. III.

§. IV. Corollaria.

I. Prudentia quidem humana ad abolendum Nomen Christianum suggerere Reipublicae Judaicae Principibus & Romanis Imperatoribus nihil efficacius potuit, quam populorum odia excitare contra Christicolas, & hos sine numero ob ipsum nomen christianum atrocissimis addictos suppliciis crudeliter necare. Imo orbis universi conspiratio adversus Christi nomen inita sustulit ipsum autorem Religionis, sustulit Apostolos, & per tria Ecclesiae secula anteriora in aperto vitae discrimine vixere omnes Christiani, quorum infinitus numerus variis & truculentis persecutionibus fuit sublatus, ut adeo Sozomenus sub Sapore Persarum Rege 16000 Martyres recenseat; 160000 unius Provinciae Martyres adnumeret Ruinartius; S. Augustinus vel unum diem passionis Ss. Martyrum computando, millia hominum invenerit coronatorum; Genebrardus & Arias in singulos anni dies 30000 Martyres collocaverint. Fefellit ta-

Digitized by Google

men spem humanam eventus plane oppositus, & (quod nunquam antea nec postea visum est) saevitia illa in Christianos Christianismo praecipua fuit causa diffusionis ac stabilitatis, attestantibus S. JUSTINO, TERTULLIANO, ARNOBIO, LACTANTIO & aliis, se permotos incredibili constantia & fortitudine Martyrum, ut causae Christianae examen in se susciperent, & suspicientes quiddam divinum in Secta tantorum pugilum (quales in omni aetate, in omni sexu, in omni conditione illa efformaverat, & quales Philosophia suis praeceptis nunquam instituerat) ad Christum conversi uno ore cum TERTULLIANO contra paganos Imperatores hoc insigne veritatis ac divinitatis argumentum proferrent: „exquisitior quaedam crudelitas vestra illecebra est magis Sectae; plures efficimur, quoties metimur a vobis; semen est sanguis Christianorum." PACIANUS autem de primis Fidelibus cum scribit: „non sciebant disputare, sed sciebant mori:" confundit aevi nostri Incredulos ex eo maxime, quod ipsi licet sciant disputare de fide aut potius contra fidem Christianam, tamen nec mori sciant pro fide, nec vivere juxta fidem, sicque disputando fere tantum obsint fidei, quantum illi moriendo profuerint.

II. Audiant ista DODWELLUS & VOLTAIRIUS, simulque consulant ipsa Martyrum gesta olim per notarios Tachygraphiae peritissimos sollicite consignata; & profanos etiam scriptores adeant, quin Ethnicos adeo testes de visu minime suspectos (quia maxime infestos Fidei Christianae) ut tandem castigata sua temeritate de paucis vel nullis admodum veris Martyribus primorum temporum cessent toti antiquitati proterve obluctari. Quippe certissimum, sed & divinissimum est, quod Christiana Religio in sinu suorum hostium nata fuerit, altricem habuerit crudelitatem, inter caedes adoleverit, divexata a Magistratibus, a Principibus dilaniata, ab Imperatoribus excarnificata, mundani odii & furia-

Digitized by Google

furiarum infernalium scopus & meta. His vero omnibus superior & victrix triumphavit, Christi praedictionibus praemunita, Christi & Apostolorum exemplis animata, divinis promissionibus excitata, de qua TERTULLIANUS: „nihil de sua causa deprecatur, quia nec de conditione miratur; scit se peregrinam in terris agere; inter extraneos facile inimicos invenire; ceterum genus, spem, sedem, gratiam, dignitatem in coelis habere.“ Apolog. c. 1. In eundem sensum effatur aurea pro more facundia S. PETRUS CHRYSOLOGUS Serm. XX. & GREG. TURON. Lib. I. Hist. c. 39.

Quae de subita & diffusa latissime propagatione Ethnicae ac Mahumetanae superstitionis oggerunt Theistae; vide de Polytheismo & Mahumetismo alias dissipata.

SECTIO VI.

Sola Religio Christiana vera, vereque Salvifica Religio.

§. 1. PRAECOGNITA.

Duplex genus est INDIFFERENTISTARUM: Alii quasi pagani salutem cuivis Sectae adjudicant, si modo Deum unum agnoscat & colat juxta ritum & rationem propriam suae Sectae: Alii vero Christiani (quos etiam adiaphoristas aut Syncretistas vocitant) fidei in Deum superaddunt & illam in Christum, ut proin ad salutem vix quicquam requirant aliud, quam credere fundamentales, ut ajunt, articulos de Trinitate ac Incarnatione: de his posthac, de illis nunc agendum. Deterius quoddam systema Religionis nuperrime procudit BEAUMELLIUS, quo vult quatuor infantes, utprimum ratione utuntur, a Philosopho erga omnes Religiones, Catholicam, Judaicam, Mahumetanam & Protestanticam perinde affecto operose imbui cumprimis Logicae praeceptis; dein ubi discerniculum creverit, iisdem expli-

cari dogmata, praecepta, ritus & fundamenta praedictarum Religionum ita, ut demum ex his quatuor vera sit Religio, quamcunque demum pueri post maturum examen sibi delegerint. Absurditatem & Autoris & Systematis jamdum in fronte adnotare licet: nam 1mo. pestilenti scripto suum Scriptor nomen praefigere vix ausus foeditatem partus ipse abhorruit, quamvis aliunde certum sit, BEAUMELLIUM & hujus libri & aliorum aeque pestiferorum autorem esse: 2do. puerorum criterio subjiciens quatuor Religiones, abstrahit a Paganismo, a cujus tamen abominatione superstitio Mahumetana aut parum distat, aut nihil: 3tio. philosopho, nescio cui, rem totam committit; ubinam autem in Philosopho tanta Critices exactitudo, & par instituendis tot Religionibus sive scientia sive autoritas?

§. II. THEMATA.

I. *Religio Christiana est unice Vera Religio.*

PROBATIO. Illa Religio sola est vera, quae geminam hanc veritatem omnibus ingerit, & quod Deo ceu autore ac fine ultimo digna sit natura rationalis, & quod corrupta indigna sit Deo: quae sicut lapsum hominis, ita fidem in Reparatorem, & reparationem hominis per Messiam ceu dogma principale proponit: quae eo Deum cultu prosequitur, qui Deo dignus & gratus Deum autorem, objectum & finem habet. Sed sola Religio Christiana haec tradit omnia ex revelatione & inspiratione divina, ex Miraculis & Prophetiis, ex oraculis Christi & praeconio Apostolorum certissima aeque ac notissima. Cum ergo sic dicta Naturalis Religio ad superna non pertingat; Paganica labis originariae ac necessariae reparationis inscia pro sui demissione vanitatem, pro miseriae deploratione arrogantiam, pro vera virtute omnis generis impietatem, & pro fide superstitionem inspiret; Judaica in umbris & figuris haereat; Mahumetana

fabulis

Digitized by Google

fabulis delusa, terrenis immersa, flagitiis submersa nec nomen Religionis mereatur; sola Christiana est Vera Religio, summe aestimanda, eoquod hominis miseriam tam probe perspiciat ac edoceat; summe desideranda, eoquod humanae miseriae medelam adpromittat & exhibeat, summe excolenda, quia vere divina Dei Filium & autorem & praeconem habet, atque unice Vera Religio est. Videlicet una fides & una lex unam Religionem seu Dei cultum constituunt; sed una est fides, quia una est veritas & spiritus unus veritatis; sed una fides unam legem parit, quae obligat ad credenda & agenda, quae fides docet; ergo cum Christiana sit una & vera, etiam unice vera Religio est.

Itaque detestanda falsitas est, quod cuivis liberum sit, Religionem quamlibet pro suo genio & ingenio sibi deligere. Nam imprimis ille BEAUMELLII modus examinandi (praeterquam quod effraenem Scepticismum invehat) injurius est omnium seculorum clarissimis viris, qui dudum ponderarunt exactissime omnia Religionis Christianae fundamenta. Praeterea indignus est supremo Numine, cujus voluntatem in re tam sacrosancta (qualis est Religio) quatuor homulorum judicio subjicit, universis dein mortalibus promulgandam; cum sit Religio summi aeternique Parentis filia solatio submissa mortalibus. Tandem infausta libertas Religionis non humano, sed divino beneplacito subjugatur vel exinde, quod illuscente ratione exoriatur obligatio ab ipsa natura rationali homini intimata, Deum autorem suum quoad licet agnoscendi, colendi, amandi, & eo quidem cultu, quo Deus vult & praecipit coli in Ecclesia a se instituta. Eo quippe recidunt machinamenta Incredulorum, tum ut semper habeant aliquas cavillationes, quas durae & superbae cervici suae praetexant, ne suavi jugo Christi subjugentur; tum ut alios efforment homines sine cultu & amore Dei, qui in truncos denique omnis Religionis expertes obdurescant.

Digitized by Google

II. *Religio Christiana est unice Salvifica Religio.*

PROBATIO. Sola Religio vera est vere Salvifica: nam una est fides, sine qua impossibile est placere Deo; sicut ergo in sola Ecclesia Christi vera est fides, ita &. salus. Una tantum est Ecclesia Christi, una sponsa, una columba & Sunamitis, una Regina in vestitu deaurato circumdata varietate, unum boni pastoris ovile, unum corpus Christi spiritu vegetatum, unus spiritus veritatis, quo Ecclesiae corpus agitur & vivit, una demum coelestis Ecclesia, una Dei civitas, una Hierusalem: sed quae coelestis est, terrestris aliquando fuit; & quae modo triumphat in coelis, eadem in terris militavit; qui ergo non est militantis nunc Ecclesiae, neque erit posthac membrum Ecclesiae triumphantis.

Itaque falsissimum est, in sua quemvis Secta posse salvari. Si enim ante Ecclesiam conditam salus ex Judaeis erat; post conditam Ecclesiam extra hanc non est salus. Id quod non ex Alcorano Mahumetis, non ex Talmude Judaeorum, non ex libris Gentilium Poetarum, non ex fabulis & somniis Theistarum; sed ex divinis Scripturis, quae Christi institutoris voluntatem patefaciunt; sed ex evidentibus signis, queis suam Christus Ecclesiam ceu dignissimam & unice necessariam salutis ducem & Magistram insignivit, ac insignitam conservat, discere universi & possunt & debent. Et liberum sit, quamlibet Religionem sectari? necessum omnino, eam amplecti, quam Deus ordinavit; nec liberum credere, quae dictat imbecillis & superba ratio, sed quae prima & summa veritas edocuit; nec liberum, quovis ritu Deum colere, sed quem Dominus Dominantium pro suis honoribus ipse decrevit; nec liberum, hanc vel illam Sectam deligere, sed ingredi & audire Ecclesiam, quam verae doctrinae & aeternae salutis Magistram in terris constituit Autor & Consummator fidei Christus.

§. III.

Digitized by Google

§. III. Antitheses.

I. In vita Christi configuata literis Evangelicis nec verbulum legitur de Christianismo. Testes sunt omnes Evangelistae, quod Christus per totam vitam suam solicite adimpleverit Legem Mosaicam; quod Christi discipuli frequentaverint Synagogas, & praedicaverint non contra Judaismum, sed contra abusus Judaeorum; quod nonnisi exacto tempore longissimo Christi assectae secesserint a Judaeis. Tempori adscribenda sunt, non Christo, fidei dogmata Christianae: nam si Christo in mentem venisset instituere Ecclesiam, is certe omnes ritus, omnia Sacramenta, omniaque agenda & credenda nobis declarasset; ergo Religio Christiana non est unice vera ac salvifica.

Ita impudentissimus J. J. R. in detestando suo Catechisme pag. 37 - 9.

Resp. Quae audacia & improbitas mendacissimi Scriptoris? Nonne in Evangelio legitur: Tu es Petrus & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, & portae inferi non praevalebunt adversus eam? quodnam illud Regnum coelorum, quod Christus dixit appropinquare, advenisse & annuntiandum omnibus esse, si non est Ecclesia Christi? nonne ejus discipuli a prima Missione sua per Judaeam praedicabant non Judaismum, sed Evangelium, & post resurrectionem Christi baptismum, Christum & fidem in Mediatorem, ideo a Scribis, Pharisaeis ac summis Sacerdotibus extrema passi? Et nullum sit vestigium Christianismi in Evangelio, in quo Christus praecipit: ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in Nomine Patris & Filii & Spiritus sancti? Missio Apostolorum ad omnes gentes, novum Magisterium doctrinae Evangelicae, novi Baptismi institutio, congregatio filiorum Dei dispersorum, ovile etiam pro ovibus, quae non sunt ex hoc ovili, vinea aliis agricolis demandata, quid aliud significant, quam fidem pro Lege & Ecclesiam pro

Digitized by Google

Synagoga a Christo institutam? Successu temporis Lex Christi obtinuit: hoc verum dicit, sed nihil derogat divinitati Christianae Religionis: numquid Deus ipse post sex dies complevit hoc Universum? numquid Regnum Israel & Lex Mosaica crevit cum tempore, cujus initio erant duo praecepta, haec postea in decem accreverunt, ac demum exortis dubiis singula Dei responsa ad quaesita Mosis coelitus data Legi Moses inseruit, sicque ingentem Codicem instruxit? nemo propterea aut Legi Mosaicae, aut Mundi fabricae denegat, quod sint opus Dei.

Idem est de Christianismo: revelata erant, statuta ac definita Religionis capita, fidei ac morum principia, credenda & agenda ab homine Christiano: interim subnata sunt dubia, quorum judices Christus constituit Apostolos, horum judicia Apostolica totidem erant voluntatis divinae declarationes, & veritatis Christianae dilucidationes: haec vero difficultas non ex ambiguitate verborum Christi, sed ex perversitate hominum orta fuit. Si stetisset prima & sancta credentium simplicitas, idem semper stetisset numerus credendorum, quae Christus praedicavit. Verum hic Cerinthus, ibi Arius, alibi Macedonius, Nestorius, Cyrus, Sergius & Macarius conclamabant, non esse salutem sine circumcisione, Dei filium non esse verum Deum, Spiritum sanctum merum esse ministrum Dei, Mariam non esse Deiparam, unicam in Christo fuisse voluntatem... Atque errores isti ac haereses causa erant, ob quam augeretur objectum fidei. Quod adstringat Scriptor procaciſſimus Christum ad praevertenda omnia omnino dubia statim ab origine sancitae Legis Novae; hoc ipso etiam arguit Deum ceu autorem Synagogae, quod non jamdum in monte Sinai clarissime sit elocutus de mentis humanae immortalitate contra Sadducaeos, de nullitate consecrationis panum Deo factae in extrema penuria parentum contra Pharisaeos, de falsitate Metempsychoseos contra Sammai

mai & Hillel, de veritate Resurrectionis mortuorum contra Samaritanos, de quotidiani baptismi vanitate contra Hemerobaptistas, de stultitia immotae quietis in Sabbato contra Dositheos.

II. Varia sunt inter Christianos instituta ordinum Religiosorum; plures item Ecclesiae, quarum in Apocalypsi jamdum meminit S. Joannes; eccur non sit varietas Religionum?

Resp. Religiosi omnes, quamvis diversi ordinis ac instituti sint, eandem fidem ac legem profitentur, ea scilicet Christi consilia secuti, quae licet omnes minime sequantur (nec enim consilium obligat, sed praeceptum) nemo tamen est, qui consilia esse non dicat. Porro diversa habitus, cibi, cantus ac exterioris vitae ratio Religionis substantiam non mutat, sed eandem supponit, & varia tantum adnectit ornamenta. Itaque una quidem est Religio eaque Christiana; diversa tamen Religionis instituta diversique ordines, sicut in Hierarchia diversi gradus. Multas Apostolus privatas memorat Ecclesias, sed quae unam constituant, sicut multae civitates unam provinciam, multae provinciae unum Imperium. In hac una Ecclesia universali Romanum inter & Graecum Catholicum discrimen non intercedit in iis, quae ad essentiam fidei ac Religionis pertinent; quod autem diversa lingua sit, unam fidei animam aut mentem non tollit; diversa Liturgia, cantus diversi, diversaeque vestes sacrae ejusdem legis unitatem non solvunt.

Non ergo multiplex Christi Ecclesia est aut dici potest, cum sit ea fidei, legis, Religionis & Ecclesiae connexio, ut ex fidei unitate Legis ac Religionis unitas, & ex fidei, Legis ac Religionis unitate Ecclesiae unitas consequatur.

Digitized by Google

III. Fides Christianorum dicitur donum Dei, quod quidem Deus cum nemini debeat, ac nemo illud emereri possit, dat cui vult, & cui non vult dare, illud denegat; tuto proin quivis in sua Religione poterit acquiescere, donec coelitus illud donum gratuitum Deus submittat. Idque ex eo magis, quod fides Christiana sit difficillima, sive spectentur Mysteria, quae rationem vel excedunt vel evertunt; sive studium prope immensum, omnes Mundi aetates recolendi, tot omnium Seculorum & Nationum praetensas Revelationes inter se comparandi, credibilitatem discutiendi, veritatem dignoscendi, sensum investigandi, ac utrinque motiva ponderandi, ut tandem certus sis de existentia ac necessitate Religionis Christianae.

Resp. Est plane donum Dei fides nostra; quod vero ut cunctis mortalibus elargiatur, tota die suas expandit manus Pater misericordiarum. Est & lumen coeleste, sed quo illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum Pater luminum; nisi homo dilexerit magis tenebras, quam lucem. Est sua nostrae Religioni obscuritas circa dogmata & Mysteria, sed quae ex evidentibus tamen signis & characteribus cuilibet veritatis ac salutis studioso satis innotescant, ceu revelata ab eo, qui nec fallere, nec falli possit. Et verò si Religioni Christianae desint efficacissima credibilitatis momenta, qua fascinatione animorum fieri potuit, ut eam totus orbis amplexus sit? sed demonstrata per evidentiam credibilitatis divinitate Religionis Christianae fallit omnis huic contraria Revelatio: quippe cum jamdum primordia Christianismi eo tenderent, ut Idololatria & Judaismus, si cum fide Christiana pugnarent, everterentur: cum inde ad salutem hominum per omnia deinceps Secula necessaria esset fides in Christum: cum scientia salutis ex Scripturis sacris ceu ex Testamento divini Institutoris haurienda esset, secundum quas spiritus omnes Prophetarum probandi

sint

Digitized by Google

sint ita, ut anathema dicatur illi, qui tametsi angelus aliud Evangelium evangelizet: evidens est, nullam revelationem aliam esse veram, & Religionem nullam a Christiana diversam esse divinam. Non ergo, ut solent Theistae, conjiciendi primum sunt oculi in dogmata & mysteria, sed in autoritatem, quae illa proponit: si enim haec divina est, jam illa quamvis obscura fidem merentur indubiam. Verum Theistas & Libertinos non obscuritas aut sublimitas credendorum, sed agendorum difficultas & vis ardua praeceptorum Christi, de sui odio & abnegatione, de mortificatione membrorum super terram, de dilectione inimicorum, de abstinentia, de continentia . . . illos fecit osores aut desertores Religionis Christianae.

III. Si omnium fides & salus adstringenda erat ad Christi Evangelium: num operae pretium fuit, Dei Filium venisse in hunc Mundum ad tantillum temporis, & ad tam mancam generis humani institutionem? Eccur, nisi acceptor personarum sit Deus, non ubivis & omnibus annuntiari voluit fidem Evangelicam unice salvificam?

Resp. Tune ausis pauxillum luti! inscrutabilia Dei judicia pervestigare, & arcana divinae oeconomiae sanctissima, sapientissima divinissimaque ad stateram dolosam infirmae rationis appendere? gentilis cum sis, responsum accipe gentilibus datum ab Augustino: „salus Religionis hujus, per quam solam vera salus vera veraciterque promittitur, nulli unquam defuit, qui dignus fuit, & cui defuit, dignus non fuit, & ab exordio propagationis humanae quibusdam ad praemium, quibusdam ad judicium praedicatur. . . Itaque ab exordio generis humani, quicunque in Christum crediderunt, eumque utcunque intellexerunt, & secundum ejus praecepta pie & juste vixerunt, quandolibet & ubilibet fuerint, procul dubio salvi facti sunt.“ Epist. XLIX. C. 2.

Inde

Digitized by Google

Inde ab ortu naturae rationalis fidem salvificam Deus inniti voluit Revelationi, sed quae primum parcius Adamo & Patriarchis, tum largius Mosi & Prophetis, demum plenissime per Christum & Spiritum sanctum Apostolis fieret, ab his Christi Ecclesiae communicandam de credendis & agendis ad salutem necessariis. Ita visum est Altissimo, ita placuit Deo optimo; ergo nec Deus acceptor personarum est, qui providens omnibus de necessariis nemini denegat, quod debet; nec sua aut Judaeos aut Gentiles, aut quosvis incredulos infidelitas excusat ab aeterna damnatione; praeterquam enim, quod Lex Evangelica in universo Orbe ex praecepto Christi sit promulgata, & Ecclesia Christi velut arx in monte posita cognosci, discerni & adiri ab omnibus possit; Judaeos etiam suorum prophetarum Vaticinia, divina Christi autoritas Legem Veterem in Novam commutandi, Miracula Christi, vitae, passionis, mortis & resurrectionis ejus omnes circumstantiae; & Gentiles sensus universalis & suorum Majorum Scripta, Sibyllarum oracula, confessio daemonum in suis Idolis reddunt inexcusabiles; Theistae demum aliive Increduli, qui ad plenam lucem Evangelii mentem excaecant, & cor obdurant, etiam prolixius illis (scilicet Judaeis & Paganis) Judicium habebunt.

IV. Si sola Christi Religio universis necessaria est ad salutem, mirum videri possit, cur tanto tempore Dei Filius non praedicaverit ipse, aut praedicari jusserit hanc suam Religionem; sed fere extrema Mundi aetate eam primum constituerit & annuntiaverit. Demum difficile creditu est, voluisse incarnatam, ut vocant, Sapientiam & Bonitatem omnibus imponere sub dispendio salutis aeternae novam Religionem, quam praevidit a tot hominum myriadibus abjiciendam esse, sine ullo fructu Crucis & Mortis Christi.

Resp. Jam iterum audet terrae pulviculus cum coeli terraeque Domino expostulare circa suam in negotio Religio-

nis

nis dispensationem ; sed opprimendus a gloria Majestatis & aeternorum consiliorum abyssо infinita. Annuntiata fuit Christi Religio, quo tempore commodius atque utilius annuntiari poterat. Erant sparsi jam per totum Orbem Judaei, Veteris Testamenti Codices secum deferentes ; proin & liberior erat Apostolis ad Judaeos suos fratres accessus, & facilior via, gentiles etiam revincendi de fide in Christum, in quo exactissime impleta V. T. Vaticinia Judaei exhibebant. Utilitas autem major exinde perspicitur, quod tum impleta Vaticinia, Christi Miracula, comperta sapientioribus Ethnicis suorum Numinum inanitas, ipsae Philosophorum divisiones viam aperirent ad fidem Evangelii, indeque a Seculis vix tribus elapsis factum, ut terrae facies (quae fere tota Idololatriae tenebris involuta, & voragini immersa omnium flagitiorum erat) prodigiose immutata Dei digitum aperte indicaret. Quod adversus Christi Religionem insurrexerint gentes & Reges terrae; novum est prodigium, quo illa tot inter turbines germinaverit, creverit, adoleverit, & in hunc usque diem efflorescat. Quod scelesti complures vel repudiarent lucem Evangelii, vel non ambularent juxta illam, etiam cum nomine & charactere Christiano ad tenebras exteriores condemnandi; id vitio hominum fit, nec bonitati divini Redemptoris, nec sanctitati Religionis quicquam officit; minus autem ideo lumen fidei concludendum sub modio est : alioqui etiam Theistae desinant (quod optamus maxime) sua dogmata quaquaversum spargere, ne durius judicium accersant & atheis, qui illam Theisticam Religionem contemnunt, & Christianis, qui illam adeo detestantur.

§. IV. Corollaria.

Stat itaque tot jam Seculis, & stabit ad consummationem Seculi toto terrarum orbe diffusa, uti Paganismum & Ju-

Digitized by Google

Judaismum, ita & Libertinismum detriumphans Christi Religio; quae cum sit ex veritate prophetiarum, miraculorum gloria, constantia Martyrum, doctrina Apostolorum & Doctorum, virtuteque divina latissime propagata, alium sui auctorem nec habet, nec habere potest, quam Unigenitum Dei Filium; cujus ex promissione & omnipotenti virtute contra omnes furias Paganicae Tyrannidis, Judaicae perfidiae, Haereticae pravitatis & mundanae nequitiae per duodeviginti Secula jam efflоruit, quin vel Idololatria vel Judaismus suis e ruinis exsurgere potuerint, aut portae inferorum tot haeresum monstris armatae unquam praevalerent; cujus ex doctrina vigent in Ecclesia Mysteria, Dogmata, Ritus & Sacramenta ad fidem veram & aeternam salutem necessaria, quam sublimia, tam credibilia, quam incomprehensibilia, tam digna assensu fidei firmissimo; cujus ex institutione tanta est Christianae Religionis perfectio, ut Legem & Religionem Naturalem ab omni erroris admixtione liberet, tanta plenitudo, ut divinam pro statu naturae Revelationem augeat & ornet, tanta lux & veritas, ut antiqui foederis umbras illustret, & splendor tam divinus, ut Ethnicae superstitionis ac quorumvis errorum tenebras dispellat ac eliminet; cujus demum ex aeterno Decreto nulla salus illi, cui in sua Ecclesia velut arca Novi Foederis perfugium non fuerit, regnante haeresum, errorum ac infidelitatis diluvio aeternum perituro.

Dis-

Digitized by Google

DISSERTATIO VIII.
DE RELIGIONE CHRISTIANO-CATHOLICA.

SECTIO I.
Sola Religio Christiano-Catholica vera Christi Religio.

§. I. PRAECOGNITA.

Religio vera & salvifica una est, sicut una fides & unus Deus; est ergo illa, quae est in Ecclesia Christi, quam aeterna Veritas fundavit supra petram, & velut arcem in monte posuit divinis characteribus, divinis proprietatibus, divinis praerogativis insignitam. Voluit suam Unigenitus Ecclesiam esse Unam, ut subjecta; Sanctam, ut digna; Catholicam, ut proportionata; Apostolicam, ut propria esset. Voluit omnibus esse Perspicuam, cujus fides annuntietur in Universo Mundo, universis necessaria ad salutem; Indefectibilem, cujus fides contra ipsas inferorum portas praevaleat; Perpetuam, cujus fides omnium Sectarum ruinas ipsa usque ad consummationem Seculi immota conspiciat. Voluit praerogativis exornatam, Dogmatum, quae sint doctrinae unitas, veritas, sanctitas ac efficacia; Testium, quorum integritas, multitudo & auctoritas ab Apostolis, Martyribus, Virginibus & Confessoribus sit spectatissima; Sigillorum a conversione infidelium, a constan-

tia

Digitized by Google

tia fidelium, a miraculis, a signis & donis coelestibus. Et quae est ista Ecclesia, nisi in qua est fides Petri, super quem aedificata est Ecclesia Christi: nisi in qua est Cathedra Petri, radix & matrix, principium & centrum unionis Catholicae ita, ut qui juxta Sacrarum Scripturarum & Apostolicarum Traditionum oracula extra hanc domum comederit agnum, profanus sit; qui hanc Matrem & Magistram non audierit, fiat sicut ethnicus & publicanus.

Per Characteres hic intelliguntur signa & notae sensibiles, quibus, cum sint notiores re significata, omnibus obviae seu cognitu faciles ac simul propriae, Vera Christi Ecclesia certo discernitur a Sectis falsis, quae Christiano Nomine gloriantur. Proprietates reddunt Ecclesiam Christi prae aliis Antichristi Synagogis perspicuam, erroris nesciam atque perpetuam. Praerogativae sunt, quaecunque veniunt nomine Motivorum evidentis credibilitatis.

§. II. Themata.

I. *Sola Religio Christiano-Catholica praefefert verae Christi Ecclesiae omnes Characteres.*

Probatio. Imus Character verae Christi Ecclesiae est unitas Corporis sub Christo capite ejusque in terris Vicario & Divi Petri successore. Nimirum Christus suam instituit Ecclesiam ceu unum corpus sub uno Capite, ceu unum Ovile sub uno Pastore, ceu unum Regnum sub uno Rege, ceu unicam sponsam uni sponso conjunctam, ceu unam domum sub uno Patrefamilias. Hisce titulis Christi Ecclesia in sacris literis honoratur, atque exin Patres appellant Templum, Navem, Exercitum, Civitatem & Arcem; Sacerdotem igitur hoc Templum, Nauclerum navis, Ducem exercitus, Magistratum Civitas & Arx praesidem desiderant. Christus uti Autor Ecclesiae, ita Caput supremum & Pastor aeternus voluit, ut Petrus aedificandis in Domo Dei populis lapis esset ad fundamentum, columna ad sustentaculum, clavis ad regnum: Petrum & successores Petri suos in terris Vica-

Digitized by Google

Vicarios Christus constituit, quibus suas commisit oves & agnos, deditque claves Regni coelorum: Cathedram Petri, cujus esse voluit potentiorem principalitatem, posuit fundamentum Ecclesiae & centrum unitatis ita, ut qui uniuntur huic Cathedrae tanquam centro, & subjiciuntur ejus Episcopo tanquam Primati, Vicario Christi & Capiti Ecclesiae visibili, sint de Ecclesia Christi unice vera ac vere salvifica; foris autem sint omnes, qui vel ipsi ab hoc Capite se separant, vel ab hoc unitatis principio rescinduntur.

Hinc licet PAULUS 2. Corinth. XII. 12. certus de Missione sua divina scribat: „ tametsi nihil sum, signa tamen Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis & prodigiis & virtutibus: " tamen prius praedicare gentibus ausus non est, quam id cum PETRO communicasset; unde S. Hier. epist. 75. n. 8. „ ostendens (PAULUS) se non habuisse securitatem Evangelii praedicandi, nisi Petri, & qui cum eo erant, fuisset sententia roboratus. "

2dus CHARACTER verae Christi Ecclesiae est Sanctitas membrorum vel manifeste excellens vel confirmata miraculis. Utrumque exigunt & exempla & verba Christi: „ sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra, & glorificent Patrem, qui in coelis est. " Item: „ signa autem eos, qui crediderint, haec sequentur: in Nomine meo daemonia ejicient. . . " Utrumque praestiterunt Apostoli, qui, teste CHRYSOSTOMO, non minus candore morum, quam splendore miraculorum Christi Ecclesiam illustrarunt. Utrumque post Christum & Apostolos ita continuatum, ut quicunque sanctitate aut manifeste excellenti aut miraculis confirmata celebres essent, membra fuerint Ecclesiae Christiano-Catholicae. Nec defuisse seculis omnibus eximiam morum integritatem, quam Deus ipse luculentis prodigiis contestari dignatus sit, evincunt Canonizationes Sanctorum, quae summo rigore judicii evidentiam sanctitatis, & miraculorum praecellentiam, quantum humanitus haberi potest, requirunt probatissimam, & vel postremis temporibus S. Pii V., Ignatii, Xaverii, Philippi

Digitized by Google

Nerii, Joannis de Deo, Francisci Regis & Borgia, Salesii, Teresiae, Magdalenae de Pazzis, Rosae Limanae, Aloysii, Stanislai & plurium aliorum praeclare ac prodigiose factis pleni sunt libri, plenae gentium omnium historiae, quin falsitatis vel impostarae convinci a quoquam possint.

Praestat, Heterodoxorum hanc in rem delibare testimonia; PHILIPPUS BALDEUS in Hist. Jndic. C. XIII. pag. 76. ita de Xaverio testatur: „ si Xaverius fuisset nostrae Religionis, etiam apud nos ut alter Paulus cum veritate esset aestimandus, & colendus velut sanctus. Quamquam autem Religionis fuerit a nostra diversae; ajo, bonos omnes ejus zelo, vigilanti cura, & morum sanctitate excitari debere, ad cavendam in Dei opere negligentiam. „ Et in vita Xaverii apud Bouhours scribit ROBERTUS HAKLUIT Angliae Reformatus: " Pius ille Confessor & Solers Indorum instructor Franciscus Xaverius post multos exantlatos labores, post injurias & calamitates magno animo superatas, omnibus benedictionibus spiritualibus plenus obiit anno 1552; postquam multa hominum millia ad fidem Christi perduxerat. De hoc viro, virtutibus ejus & mirabilibus vim omnem naturae excedentibus omnes recentes Jndorum historiae testantur. "

3tius CHARACTER est Catholicitas seu Universalitas quoad doctrinam, tempus & locum. Est vero inter tot Christianorum Sectas sola illa Religio, quae Romae Episcopum pro Capite suo & Christi Vicario agnoscit, & cui tam Nomen, quam res ipsa Ecclesiae Catholicae competit: Nomen quidem ipsi Sectarii vel sponte vel ex conventione eidem attribuunt, ut suo jure quodvis hujus Ecclesiae membrum cum PACIANO glorietur: „ Christianus nomen meum, Catholicus cognomen; illud me nuncupat, istud ostendit; hoc prodor, illo significor. „ Quod vero re etiam eadem sola Catholica sit Ecclesia, VINCENTIUS LIRIN. sic declarat: " magnopere curandum est, quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est. Hoc est enim vere proprieque Catholicum (quod ipsa vis nominis ratioque declarat) quod omnia fere universaliter comprehendit. Sed hoc ita demum fiet, si sequamur universalitatem, antiquitatem, consensionem. Sequemur autem Universitatem hoc modo,

Digitized by Google

modo, si hanc unam fidem veram esse fateamur, quam tota per Orbem terrarum confitetur Ecclesia; antiquitatem vero ita, si ab his sensibus nullatenus recedamus, quos sanctos Majores ac Patres nostros celebrasse manifestum est; Consensionem quoque itidem, si in ipsa vetustate omnium vel pene omnium Sacerdotum pariter & Magistrorum definitiones sententiasque sectemur... " Ita in Commonitorio.

Doctrinae universalitas vel ex sola fidei Professione Tridentina elucet: & illa Loci ex eo, quod Evangelium Christi annuntiatum sit cunctis gentibus, ac in plerisque Regionibus Romanae Communionis Ecclesia vel dominetur, vel tolleretur, vel patiatur. Temporis demum universalitas manifesta est inde a praedicatione Apostolica, ejus propagatione ad nostra usque tempora, ejusdemque futura duratione ad finem usque.

4tus CHARACTER est Apostolicitas per fundationem & successionem Apostolicam. Quod PETRUS fuerit Romanus Episcopus, universa clamat antiquitas, Patres omnes, graeci praesertim, quorum maxime intererat; tabulae Fastorum evincunt; lapides ipsi & rudera vociferantur. Prostat etiamnum Romanorum Pontificum nunquam interrupta series, quam nec ipsi haeretici negare ausint, ne contradicant toti Antiquitati; & vero quisquis negaret, Petrum fuisse Romae, ibidemque ad mortem usque Ecclesiam rexisse, eodem jure AUGUSTUM Caesarem Romanorum Imperatorem fuisse, negare poterit. Ac demum historia universa attestatur, Episcopos omnes, qui pro Catholicis habebantur, cum Petro & ejus Successoribus Romanis Episcopis semper communione conjunctos fuisse. Nimirum Doctrina Apostolica, praesertim Petri, & ejus successorum ceu universalium Episcoporum, ad quorum Cathedram ceu principalem Deo providente nullus errori, nullus perfidiae accessus pateret, intrinsece constituit & distinguit veram Ecclesiam:

Digitized by Google

doctrinam hanc initio praedicatam & postea ex divino consilio sacris literis consignatam custodit Traditio : Traditionem istam inchoat & prodit Fundatio Apostolica : Fundationem hanc demonstrat producta ad Apostolos successio Episcoporum, quos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei ; ergo Apostolica fundatio & successio Episcopalis ad Apostolos terminata, ceu Nota distinguit veram Ecclesiam.

Inde illud CYPRIANI : „ Ecclesia est in Episcopo adeo, ut siquis cum Episcopo non sit, in Ecclesia non sit. " Et illud TERTULLIANI : „ quicunque ergo pro Religione Christi Sectam suam haberi volunt, ante omnia edant origines suarum Ecclesiarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverit, habuerit autorem & antecessorem. "

Atque hi sunt illi CHARACTERES, quos jamdum recensuit Oecumenica Synodus Constantinopolitana I. ab ipsis Heterodoxis commendata; ad quos contra suorum temporum Haereticos provocant antiquissimi Patres Irenaeus, Cyprianus, Optatus Milev., Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus; & qui aliis Christianorum Sectis adeo non conveniunt, ut potius destitutae vivo & infallibili judice Controversiarum etiam tot habeant Ecclesiae Capita, quot Regionum diversos Principes; ut neque in earum autoribus, neque in ullo membrorum eximia vitae sanctitas, minus vero etiam confirmata miraculis authentice edoceri possit; ut saltem illae Lutheri & Calvini trium Seculorum aetatem necdum numerent, certis limitibus Regionum circumscribantur, & doctrinam profiteantur ex damnatis fragmentis veterum Haereticorum; ut demum in iis, sicut antiquitas & successio Apostolica, sic omnia prorsus signa divinae Missionis deficiant. Scilicet EUTYCHES, LUTHERUS, CALVINUS & SOCINUS non fuerunt Episcopi, & ab Episcopis, in quorum communione aliquamdiu vixerant, damnati ejectique sunt: NESTORIUS & PHOTIUS Episcopi fuerunt, sed cum nova moliri coeperunt; ille in Concilio Ephesino I., hic in Con-

Digitized by Google

Constantinopolitano IV. depositi & excommunicati vitam finierunt extra gremium Ecclesiae tam Orientalis, quam Occidentalis, ut proin Graeci horum doctrinam secuti frustra a viris Apostolicis suam Sectam derivent: JANSENIUS denique & Episcopus & in aliorum Episcoporum communione vita functus; qui tamen damnatas ab Ecclesia ejus propositiones defendunt, itidem a communione Apostolicorum Successorum exciderunt.

II. *Sola Religio Christiano-Catholica praefulget veras Christi Ecclesiae Proprietatibus.*

PROBATIO. 1ma PROPRIETAS verae Christi Ecclesiae est Visibilitas. Videlicet Christus suam Ecclesiam, quam ceu Montem domus Domini in vertice montium praedixerant Prophetae, ipse expressit parabolis Areae, Agri, Sagenae: in ea Pastores & Doctores instituit, qui sint sal terrae & lux Mundi: ipsam promisit aedificandam supra petram, ac proin visibilem adinstar aedificii supra petram: jubet adire Ecclesiam, hoc est, praesides Ecclesiasticos, ubi fraterna correctio fratrem non emendat: neminem salvat, nisi qui adeat, & audiat hanc suam Ecclesiam; ergo spectabilis ac discernibilis illa sit, oportet. Idem docuere Apostoli, idem sensere Patres; idem semper inde ab aevo Apostolico exhibitum in Pastoribus Ecclesiae, praesertim in Romanorum Pontificum successione nunquam intermissa, nec unquam intermittenda; in Conciliis generalibus & particularibus; in debellandis Haereticis, quorum antesignani omnes ex Societate Catholicorum prodierunt; in excludendis e sinu suo rebellibus adversus monita & sancita Ecclesiae; in Ethnicis ipsis, cum AURELIANUS Imperator Pauli Samosateni Episcopalem domum ei dari voluerit, qui cum Romano Episcopo communicaret. Atque ex his nonne splendida, permanens, totique Orbi perspicua illucescit claritas Ecclesiae Catholicae?

Digitized by Google

2da PROPRIETAS est Infallibilitas. Voluit Deus Ecclesiam Christi esse Unam, Sanctam & Catholicam: sed una esse non potest sine unitate fidei; nec sancta, nisi veram fidem teneat; nec catholica sine fide universali, quae omnia vera dogmata complectatur. Ubi sunt duo vel tres congregati in Nomine Christi, qui potestate sibi ab eo facta pro eo legatione funguntur, & homines Deo reconciliant in aedificationem Corporis Christi, Christus in medio eorum est, videlicet per spiritum suum, cujus ductu Ecclesia errare non potest in definiendis controversiis fidei, & tradendis regulis morum; in quibus si erraret, sponsa Christi sine ruga & macula non esset; portae inferi adversus eam praevalerent; illa Dei Domus nutanti fundamento fulciretur; non esset columna & firmamentum veritatis; Christus promissis non staret, quia spiritus veritatis aliquando abesset; illa Dei Civitas sine Magistratu mera esset Babylon, & Regnum illud in se divisum; Templum illud sine Sacerdote Legem Excelsi conservante; Corpus illud sine anima, & fides nostra sine regula. Quis vero talia de Deo sentiat, qui etiamsi vellet, fallere non potest? Atque inde est, quod Ecclesia Catholica seu dispersa per Universum, seu congregata in Conciliis, seu docens de Cathedra Petri nunquam erraverit aut defecerit in fide.

3tia PROPRIETAS est Perpetuitas. Haec ex Prophetarum Vaticiniis de Regno Messiae, ex Christi promissionibus de sua Ecclesia, ex ipsa Legis Christianae natura & perfectione, plusquam certa est ac indubitata. Nempe vobiscum sum (ait aeterna Veritas) usque ad consummationem Seculi; & ad dilectam sibi Ecclesiam Dei Filius, sponsabo te mihi in sempiternum; misit Christus Apostolos, ut fructum afferant & fructus illorum maneat: Apostoli eandem Ecclesiae perennitatem declarant per ministerium a Pastoribus exercendum, usque dum occurramus omnes in unitatem

Digitized by Google

tatem fidei & agnitionis Filii Dei. Et mirum profecto, quod, cum rerum humanarum inconstantia fiat, ut continuis factionibus & mutationibus tot Regna & Imperia everterentur, sola Ecclesia Catholica tot inter persecutiones, factiones, haereses, schismata & morum corruptelas semper potens, semper victrix steterit, creverit, & perpetuitatem usque nunc consecuta viderit coram se corruere Solia & Imperia, immutari orbis terrarum faciem, exarmari ac confundi & furorem Tyrannorum & Philosophorum arrogantiam, tam splendide ac invicte, ut inimici facti sint vindices, quin & voluntariae victimae pro veritate orthodoxa. Habuit vero etiam Ecclesia Catholica inde a suis primordiis Episcopum saltem universalem certum ac indubium; vel si quando Schisma Antipaparum turbavit Ecclesiam, Sedes tamen Romana in Clero populoque fideli durans & spectabilis cum reliquo Orbe Catholico rite communicavit.

Atque PROPRIETATES istae tam soli Catholicae competunt Ecclesiae, ut Sectarii omnes, eoquod desperent, eas suis Synagogis accommodari posse, easdem abnegent, verae Christi Ecclesiae Proprietates esse.

III. *Sola Religio Christiano-Catholica gaudet Praerogativis verae Christi Ecclesiae.*

PROBATIO. Ima PRAEROGATIVA est Dogmatum veritas nullius in hunc diem erroris convicta; sanctitas hominem dirigens per fidem, spem, charitatem, mandatorum observantiam, cultumque Deo dignum & gratum ad veram hujus vitae sanctimoniam, & aeternam alterius vitae felicitatem; unitas in universali consensione fidei, qua hodiernae Ecclesiae doctrina eadem est cum illa primitivae Ecclesiae, quaque omnes Ecclesiae particulares omnesque fideles damnant, quod damnat Ecclesia Romano-Catholica ita, ut sicut tribus primis seculis dogma, hoc ipso quod sit oppositum

Digitized by Google

consensui Ecclesiae, etiamnum judicetur haeresis, isque haereticus, qui illud proterve amplectitur ac tuetur. Ubinam autem apud Sectarios doctrinae veritas, si eorum dogmata Criterio Theologico seu rationis seu autoritatis subdantur? ubi Sanctitas Dogmatum, quae sunt impiissima de mandatorum Dei impossibilitate, de libertatis amissione, de gratiae sufficientis abnegatione, de operum omnium corruptione...? ubi unitas in perpetuis Sectarum vicissitudinibus & controversiis Sectariorum nullo judicio terminandis?

2da. PRAEROGATIVA est Testium, quorum autoritas, multitudo & integritas, quippe Pauli Apostoli, tot Sanctorum Patrum, tot Ecclesiae Doctorum atque Episcoporum, tot virorum Apostolicorum in omnem terram ad fidei praeconium a Romana Ecclesia delegatorum, Martyrum innumerabilium omni tempore & loco pro fide catholica gloriose occumbentium, tot Virginum & Confessorum tam secularium, quam Religiosorum, in quibus perfectio Evangelica & eximia vitae sanctitas eminuit, atque etiamnum eminet, & de Ecclesiae Catholicae praecellentia, & de cujusvis Sectae Acatholicae falsitate copiosissime eloquuntur. Apostolos & antiquos Patres invocant testes Sectae Acatholicae? sed quae ab illorum aetate remotissimae sunt, & ab illis non aliud testimonium habere possunt, quam quod de pseudoprophetis illi quondam praedixerunt. Ad coaevae Ecclesiae Catholicae judicium provocant? sed quae stigma inussit Sectis omnibus, & anathemate feriit Sectarios omnes. Inde vero etiam vel nullos, vel solos pseudo-martyres sibi vendicare possunt, suae in erroribus feroci obstinationi immortuos.

3tia. PRAEROGATIVA Sigillorum, miracula, conversionem gentilium & fidelium constantiam complectitur. De quanam Ecclesia, nisi de Catholica & Apostolica dictum fuit: „in Nomine meo daemonia ejicient, linguis loquentur novis,

Digitized by Google

vis, serpentes tollent. . . & praedicaverunt ubique Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis?" Cuinam alteri sectae competere possunt dona illa ab Apostolo recensita, „divisiones gratiarum, ministrationum & operationum," quae in sola Ecclesia Catholica perseverant, in qua „quosdam Deus posuit primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum & interpretationes sermonum?" Et de dono Miraculorum in Ecclesia Catholica perpetuato ipsa factorum evidentia convincit, fideque dignissima veteris ac recentioris aevi historia. Zelus Apostolicus propagandae fidei orthodoxae vel ex Missionibus Transmarinis abunde constat: quae enim & quanta non fecerunt ac passi sunt praecones Catholici, ut Christo lucrifacerent Indos, Chinenses, Japones & quasvis gentes barbaras; his adhuc diebus novo ordine non sine Numine excitato ad succurrendum animabus in locis desertis? Demum fides Catholicorum quam contra tyrannidem infidelium, haereticorum furias, schismaticorum seditiones & pseudopolitices vafritiem victrix hactenus steterit ac triumpharit, soli ignorant aut lividi Sectarii, aut pyrrhonici Theistae.

Cum vero nullus unquam Sectariorum, ipsomet ERASMO teste, vel equum claudum curaverit; conversionem autem Gentilium nec curam nec opus esse suae Ecclesiae fateantur Sectarii; omnes quoque Familiae illustres & illustrissimae desertis Protestantium castris secundum omnem vel aliquam sui partem ad avita Catholicorum sacra redierint, & ab Hisce Saeris earum nulla inde a Lutheri turbis defecerit seu ad Lutherum seu ad Calvinum; quis ambigat, hac etiam praerogativa, uti ceteris, solam Ecclesiam Christiano-Catholiam suo jure gloriari?

ERASMUS Tract. de lib. Arbitr. de Sectis Acatholicis ita scribit:

Digitized by Google

„in quibus nec est sanctitas, nec miracula, ut qui nec caudam quidem equi sanare queat. "

§. III. Antitheses.

I. Non constat, ceteros Apostolos fuisse subjectos S. Petro ceu Capiti Ecclesiae: minus constat, Apostolos post mortem S. Petri superstites ejus successori Lino aut Clementi subditos fuisse: imo constat, quod S. Joannes suum Evangelium cum Romano Pontifice non communicaverit, habens nihilominus fidem & autoritatem Verbi Divini; non ergo Romae Episcopus centrum est unionis Catholicae; maxime cum juri naturae videatur adversum, quod Sacerdos extraneus (qui dicitur Romanus Pontifex) jus sibi quoddam arroget in Christianas Orbis civitates.

Resp. Nae is oculis & mente captus sit, qui primatum Petri in universam Ecclesiam, ac proin etiam in Apostolos non intelligat ex clarissimis Ss. Scripturarum oraculis: „Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam: Tibi dabo claves Regni coelorum: pasce oves, pasce agnos meos; " ex forma Regiminis, quod Christus in Ecclesia instituit Monarchico simile; ex Traditione omnium Ss. Patrum & Conciliorum; ex indubitata fide totius antiquitatis; ex damnatis Hussi & Wickleffi articulis. Cum vero Romanus Episcopus successor sit S. Petri in ratione Capitis (quod Christus in sua Ecclesia visibile esse voluit ac perpetuum) Primatus summi Pontificis ceu Successoris S. Petri aeque extendebatur in ipsos Apostolos, ac ille S. Petri: cum succedere non sit aliud, quam jura acquirere pristini possessoris. Secus continuo post mortem S. Petri Christi Ecclesia facta fuisset plurium Capitum Ecclesia; datum a Christo munus Petro, confirmandi fratres, cum S. Petro exspirasset; cum fratrum seu Apostolorum pars fere dimidia superstes S. Petro nequicquam dependeret a successore S. Petri; nec univoce eadem duraret Ecclesia, quae erat antehac a Christo instituta.

Quoad

Digitized by Google

Quoad Theopneustiam Evangelii S. JOANNIS nec opus erat, illud conferri cum Petri successore, nec ab hoc poterat illa conferri, de qua recte ait: „hic discipulus est ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit haec; & scimus, quia verum est testimonium ejus.“ Authentiam vero publicam Verbi Divini nacta sunt scripta S. JOANNIS ab Ecclesia dependenter a suo Capite; uti de hac quantum ad S. MARCI Evangelium testatur Papias apud Eusebium; „D. Petrum autoritate sua ratum feciſſe, quo in Ecclesia passim perlegeretur.“ Paulus etiam cum Petro suam contulit doctrinam, „ascendens videre Petrum ex officio ac de jure,“ ut ait TERTULL. de Praescript. Demum S. Hieronymus Prooem. in Matth. testatur, S. JOANNEM „occasione haeresis Cerinthi ac Ebionis coactum fuisse ab omnibus pene tunc Asiae Episcopis, & multarum Ecclesiarum (quidni potissimum Romanae) legationibus, de Divinitate altius scribere,“

Quod PUFFENDORFF ad invidiam conflandam ceu sacerdotem extraneum fugillet Romanum Pontificem, hoc satis temerarium; acsi Christus ab isto homine edisscere debuisset, quid justum esset in constituendo Capite Ecclesiae; satis etiam improvidum, cum eodem argumento invadat plures summos Principes Europae, qui utut extranei ratione Reipublicae (ad cujus regimen sunt evocati) imperium sibi commissum summa cum laude gesserunt.

II. Ex hac doctrina de unitate Ecclesiae sequeretur, perire eos omnes, qui vel in minimo fidei articulo communionem non habent cum Romano Pontifice tanquam centro unitatis; id vero prorsus intolerabile videtur tum graecis, qui non abs re gloriantur, quod Veteris Ecclesiae fidem nulla novitate maculatam hodiedum teneant, quamvis cum Romano Pontifice non communicent; tum Jansenianis, qui Ecclesiam & Sedem Apostolicam summopere venerantur, quamvis a Sedente in nonnullis diffideant.

RESP.

Digitized by Google

RESP. Quam contra PARMENIANUM Donatistam intorsit, eadem contra Jansenizantes aliosque Occidentis Sectarios, & Graecos etiam a Roma alienos decretoria est sententia S. OPTATI MILEV: „Cathedra unica est, quae est prima dedotibus... in ea sedit prior Petrus, Petro successit Linus... Liberio Damasus, Damaso Siricius (& post hoc Clementi XIII. Clemens XIV.) hodie, qui noster est socius, cum quo nobis totus orbis commercio Formatarum in una communionis societate concordat. Vestrae cathedrae vos originem reddite, qui vultis vobis sanctam Ecclesiam vindicare.“ Et GRAECI quidem, quorum alios hic errores non perstringo, quam habent post suam a Romanis defectionem Graecae Ecclesiae radicem, quod Caput & succedaneum Petro fundamentum? an PHOTIUM, quem ipsimet in Synodo VIII. oecumenica & sub imperio Leonis Sapientis depositione, anathemate, exilio mulctarunt? an MICHAELEM CERULARIUM Photiani Schismatis ad usque saeculum XIII. inflammatorem; post quem vero Graeci in Conciliis Lateranensi IV., Lugdunensi II. & Florentino Romanam Ecclesiam ceu Matrem, Romanum Episcopum ceu Christi Vicarium & totius Ecclesiae Caput identidem venerati sunt? an MARCUM EPHESINUM? quis vero primatum Petri in hunc Marcum, & quis Petri cathedram deportavit Ephesum? Erat quidem Ephesus scriptis & praedicatione S. Pauli, nec non incolatu S. Joannis vere nobilis; sed & Paulus Evangelium, quod praedicavit, contulerat cum Petro, ne in vacuum curreret, & Joannes non sibi, sed Petro oves agnosque omnes pascendos a Domino fuisse commendatos, testatur.

Illam Jansenistarum distinctionem inter Sedem & Sedentem non agnovit S. CYPRIANUS docens, „quamlibet Ecclesiam esse in suo Episcopo;“ proscripsit illam S. PETRUS DAMIANI in epist. ad Rom. Pontif. „Tu ipse es sancta Sedes,

Digitized by Google

Sedes, Tu es Ecclesia Romana; non recurro ad Petri fabricam, sed ad eos, in quibus illius Ecclesiae residet autoritas; „rejeceruntt eam celebres in Galliis Doctores, ac ipsi Praesules Gallicani his verbis reprobarunt, „non immorandum in distinctione ejusmodi abstracta, & ab Haereticis ad illudendam ipsorum damnationem inventa.“ Qua enim ratione adhaereat Sedi, qui Sedenti in ea non obedit? num alio modo loquitur Sedes Apostolica, quam per os summi Pontificis? anne quis throno regio se vere submittit, si Regi non sit submissus? quis Novatorum non dicet, revereri se sanctam Sedem, quamvis rejiciat constitutiones & fulmina rideat Apostolica? quin & depraedicabit Sedem Apostolicam verbis plane iisdem cum Ss. Patribus & Doctoribus Ecclesiae, utprimum autem Sedens super Cathedram Petri errores damnaverit, hanc sui damnationem inter deterrimas criminationes rejicient, eoquod non Sedes sed Papa, non Cathedra sed Curia, & quidem ex praejudiciis, ex artibus politicis, per seductionem & obsessionem ita judicaverit? nae is subditus throno Regio se submittat, qui praetexens Decreta Regia malis artibus Aulicorum concinnata esse, ea quamvis a Rege hortante & minitante iterato edita ac inculcata contemneret, rideret, protereret? nonne ad pervicacem suam inobedientiam is adjungeret insolentiam gravissimis poenis coercendam?

At durum valde, nexum in minimis adeo credendis cum Romana Ecclesia necessarium esse ad salutem. Num quid reatus peccati originalis propter unum hominem; aeternitas ignis in vindictam vel unius peccati mortalis; praedestinatio unius & reprobatio alterius, maxime ardua sunt humanae rationi, & tamen verissima? Sit ergo durum, propter unum fidei articulum damnari haereticos & schismaticos; sed tota Traditio docet, extra Ecclesiam non esse peccatorum remissionem, non esse charitatem, non esse salutem.

Huic

Digitized by Google

Huic malo ut occurras, dic cum S. HIERONYMO epist. ad S. Damasum: „ego quidem Cathedrae Petri communione consocior; super illam petram aedificatam Ecclesiam scio; quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus est; siquis in Arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio. "

III. Sanctitatem doctrinae etiam Sectarii praetendunt; Miracula autem aevo Apostolico exacto inter Catholicos vel nulla vel nonnisi incerta aut plane fictitia deprehenduntur; sanctitas ergo doctrinae miraculis confirmata non est nota Ecclesiae Catholicae, aut character Verae Christi Ecclesiae necessarius; cum ne uno quidem miraculo suam de Christo doctrinam JOANNES BAPTISTA confirmaverit.

RESP. Sive Patriarchas Sectariorum, sive doctrinam, sive initia & progressus Sectarum spectes; nulla undique translucet sanctitas, sed potius morum & dogmatum improbitas, effraenis opinandi licentia, legum impatiens libertas, legitimorum Magistratuum contemptus, mendacia, furor, obstinatio, seditio, apertum denique & inexcusabile schisma, prout Historia Reformationis sic dictae, & Factionis Protestanticae Geneseos abunde testantur. Ubi vero quaedam in Sectariis honestas ac virtus eluxit, ea minime adscribenda erat Sectarum principiis, sed vel bonitati indolis, vel humanae politiae, vel providentiae divinae in hostibus nonnunquam, uti quondam gentilibus, ita nunc heterodoxis, ad virtutis commendationem isthaec exempla ordinanti. Adde, quod nulli unquam fuerint aut esse potuerint inter Sectarios eximie sancti, quales ex perfectione suae legis exhibet, & vix redigere in calculum potest Ecclesia Catholica.

Miraculorum potestatem per cuncta secula viguisse, ac etiamnum vigere in Ecclesia Catholica, evincit diserta Christi promissio, & demonstrant eventus quam plurimi. Promissio potestatis thaumaturgae a Christo facta Apostolis

MARCI

Digitized by Google

MARCI XI. & JOANNIS XIV., non ad solos Apostolos, sed ad universam pertinet Ecclesiam; sicut mandatum, praedicandi Evangelium, praesidium Spiritus sancti Ecclesiae assistentis, & precationis recte factae in Ecclesia, de quibus ibidem ceu perpetuo duraturis fit mentio; proinde nexus seu contextus utrinque idem & hoc & istud aeque probat. Promissionis divinae veritatem confirmat perpetuitas miraculorum in Ecclesia, de quibus sicut pro aevo Apostolico habetur fides ex Actis Apostolorum, ita pro seculis consequentibus tam ex scriptis Ss. Patrum ceu testium ex omnium sententia gravissimorum, quam ex testimonio ipsorum Gentilium; posthac vero ex autoritate praecipuorum cujusvis seculi Historicorum; ac demum recentioribus seculis ex apotheosi Sanctorum. Quae omnia tot & tanta sunt firmamenta veritatis Catholicae, ut quilibet orthodoxus cum HUGONE VICTORINO non absre his Deum verbis compellet: „Domine! si error est, quod credimus, a te ipso decepti sumus: ista enim in nobis tantis signis & prodigiis confirmata sunt & talibus, quae nonnisi per te fieri possunt.“ Probant ergo Miracula invicte contra Infideles, quia juxta Apostolum „linguae in signum sunt, non fidelibus, sed infidelibus;“ at non minus invicte contra Theistas & Haereticos, cum neutri superiora habeant prodigia, quae nostris opponant, uti sua Miraculis Magorum Moses oppositit.

Demum S. JOANNES BAPTISTA ipse miraculum extitit plenum divinae autoritatis; id quod constat ex prodigiosa ejus nativitate, incredibili victus austeritate, summa vitae innocentia, ipsoque Nomine Joannis, quod ab Angelo praenuntiatum gratiam significat.

HUGO VICT. L. I. de Trin. c. 265. APOST, 1. Corinth. XIV. 22. Fuere ergo Miracula I. seculo Christi & Apostolorum: II. Miracula Militum Christianorum sub Marco Antonino Imp. apud TERTULL. Apolog. c. 5. Item sub M. Aurelio Legionis Fulminantis; nec non sub Juliano illud flammarum prodigium, quae molitionem Templi Jero-

Jerosolymitani impediebant: III. Miracula Gregori Thaumaturgi apud S. BASILIUM L. de Spir. S. c. 29.; apud GREG. NYSS. in ejus vita: IV. Signum Crucis coeleſtis a Conſtantino M. conſpectum, Miracula Ss. Antonii, Hilarii, Martini, Nicolai apud Ss. ATHAN. HIER. & SULPITIUM: V. Miracula deſcripta a S. AUGUSTINO L. XXII. de Civ. c. 8. ac praecipue illud Typaſi in Africa ſub Hunnerico Rege Vandalorum in ſex Autoribus ſynchronis. VI. Miracula conſignata in Libris Dialog. a S. GREGORIO M. Noſtro demum & ſuperiori ſeculo illa Ss. Xaverii, Saleſii, Vincentii a Paulo, quae vel ipſo Proteſtantium calculo adprobata ſunt.

IV. Non apparet, quo jure Catholici ſuae Eccleſiae arrogent univerſalitatem ceu notam characteriſticam verae Chriſti Eccleſiae; ſiquidem apud Graecos, Armenos, Aegyptios & Abyſſinos vix occurrat; neque ſit in Anglia, Scotia, Provinciis foederatis, Dania, Suecia, & majori parte Germaniae Catholica Religio; & multo latius olim Ethnicismus, ac hodie Mahumetismus ſe ſe diffuderint.

RESP. Ad veram, quamvis moralem duntaxat Eccleſiae diffuſionem ac Catholicitatem, plus nemo requiret, quam ut 1mo. in praecipuis Mundi partibus cultores habeat; ubinam autem eſt regio licet ab unione catholica ad ſchisma, & a fide catholica ad haereſin infauſte deſciſcens, quae non pariat Catholicae Eccleſiae filios, & non plures foveat in ipſo ſchismatis ſinu, qui ſchismatis malum invincibiliter ignorant? 2do. ut ſingulis aliis ſectis amplior ſit ac magis diffuſa (non enim hic Catholicismus cum Paganismo, ſed cum aliis Chriſtianorum Sectis comparatur) quae autem proportio inter Lutheri aut Calvini aut Socini ſectam & inter Romanam Eccleſiam, quae quantum hic deperdit per haereſin, tantum inde per converſionem infidelium lucratur? Nonne ſicut Donatiſtae intra fines Africae teſte Vincentio apud S. Auguſtinum; Luciferiani intra Sardiniam apud S. Hieronymum; Pelagiani intra aliam quandam provinciam apud eundem Auguſtinum, ſuam ipſi Eccleſiam coarctabant (id quod SINNICHIUS etiam in Spongia Notarum iisdem exprobrat)

in

Digitized by Google

ita suam quoque Jansenianі ac Quesnelliani parvam appellant Ecclesiam? nonne praeter Occidentem alias orbis partes nonnisi leviter infecerunt Novatores; in oriente autem vix cognoscuntur Lutherani & Calviniani, ac ubi cognoscuntur; haereticorum macula notantur?

Vide hic Thema I; item Antithesin V. Sect. praeced.; demum Dissertationes de Paganismo & Mahumetismo.

V. Successio Apostolica in Pastoribus, quae ceu Nota veram Christi Ecclesiam discernat, nec probat ratione loci, cum Christi Ecclesia non sit alligata loco, sicut Synagoga: nec ratione Personarum, cum haec communis sit aliis etiam Ecclesiis Graecorum, Armenorum aut Aethiopum, quae verae Christi Ecclesiae non sunt: nec ratione doctrinae, cum de hac sit controversia: imo nec ratione Romanorum Pontificum, quorum series & successio diuturno non semel schismate turbata successionem Apostolicam dudum interrupit.

Resp. In Ecclesia Catholica nec deficit successio localis, quae cum non repetatur a residentia in loco, sed a jure in sedem, ibi stat haec successio, ubicunque stat Cathedra Petri. Hinc summi Pontifices uti Romae, ita Avenione, & apud Graecos vel Francos sunt Petri successores: analogia est in hodierna compellatione Romani Imperatoris. Neque deficit successio Personalis saltem Episcoporum Universalium, prout exhibet Catalogus Romanorum Pontificum, quin & aliorum Pastorum, qui habent successionem in societate Romana non interruptam. Hinc aliud est, Ecclesiam non subsistere, ubi non viget Pastorum successio, quod ipsum nos hic asserimus, indeque Acatholicos ceu intrusos aggredimur; aliud, Ecclesiam subsistere, ubi viget successio Pastorum v.g. inter Graecos, quod haud satis esse credimus, nisi Pastores dum sibi succedunt, cum primo Pastore, Romano Episcopo communicent. Nec demum successio doctrinalis de-

Digitized by Google

ficit, siquidem doctrina sana a successione legitima adeo nequeat separari, ut & in ipsa includatur. Ubi enim quis legitima ordinatione succedit, nec a communione, in qua fuit ordinatus, recedit; necessario sanam profitetur doctrinam, utpote qui unitatem servet. Est ergo haec perpetua legitimae successionis comes, atque ex universalitate doctrinae consequitur, quamvis non sit Nota Ecclesiae, quia non ipsa doctrina loquitur, sed traditur a legitimis Pastoribus. De casu schismatis dictum alibi.

Huc quadrat illud S. CYPRIANI de sui temporis Haereticis Epist. 76. „ Novatianus in Ecclesia non est, nec Episcopus computari potest, qui Evangelica & Apostolica Traditione contempta nemini succedens a seipso ortus est. . . . nemini succedens & a seipso incipiens alienus sit & profanus. "

Societas autem Protestantica nec habet doctrinae antiquitatem; sed eam propugnat, quam Vetus & Apostolica Ecclesia in antiquioribus Sectariis, Simonianis, Pelagianis, Novatianis, Donatistis & Arianis pridem condemnavit, cujus (ut Ss. Patres declarant adnotari in omnibus Novatoribus) & autor & tempus & locus & dogmata configuari facile possint. Nec successionem Apostolicam in suis Pastoribus: ubinam enim Secta aut Calviniana aut Lutherana extitit ante Lutherum & Calvinum? Nec denique Missionem legitimam seu ordinariam, quam vel ex defectu legitimae ordinationis non acceperunt Novatores; cum sola electio, nominatio aut praesentatio praesertim laica non constituat vocationem legitimam, sed praeprimis ordinatio & jurisdictio spiritualis, quam nec populus nec Magistratus concedere potest; vel amissa per haeresin aut schisma jurisdictione eandem non retinuerunt: seu extraordinariam, quae cum ista quatuor involvat (eos immediate a Deo cum omni Veterum Episcoporum jurisdictione fuisse institutos; accepisse autoritatem, ubivis terrarum Reformatam doctrinam annuntiandi; missos fuisse, ut omnium VV. Conciliorum decisiones

nes expenderent, immutarent, abolerent; omnes continuo Nationes novam eorum doctrinam amplecti debuisse) omnino splendidis miraculis comprobanda erat, non secus ac illa Mosis, Christi & Apostolorum Missio, queis ab intrusis legitime missi discernerentur. Signa autem nulla unquam proferre poterant alia, quae si adferrent, quin se Missioni ordinariae submitterent, adhuc ministerii contra divinum ordinem fieret usurpatio.

VI. Ecclesia Catholica desaeviente CONSTANTII persecutione facta est invisibilis: saepe variavit circa dogmata & erravit: ac tandem ANTICHRISTI tempore tota deficiet; itaque proprietates verae Christi Ecclesiae eidem non conveniunt.

RESP. Sectariis 1mo. respondet SINNICHIUS adeo in Spongia Notarum: „cum vel maxime saeviret illa persecutio, verissimum fuit illud Augustini, quod Ecclesia in suis firmissimis, tanquam in columnis aedificii immobilitates, stantibus eminebat:“ Quippe Patres Seleucienses non subscripsere Arianismo, quia ob sententiarum dissensionem eo in Concilio nihil fuit definitum. Ariminenses subscripsere formulae de se catholicae, omissa duntaxat voce ὁμοούσιος, idque per fraudem Arianorum. Episcopi in oriente tunc erant numero 723, in occidente florebant 1316, adeoque S. Augustino teste multa millia Episcoporum; proinde tametsi evincerent Sectarii, Seleucienses Patres 150, & Ariminenses 400 in errorem consensisse, necdum pars major Episcoporum convincitur de lapsu in errorem; & Patres quidem Ariminenses quoad suam subscriptionem conjuncti non fuerunt cum Romano Pontifice. Ss. Patres, qui de hujus persecutionis tristissimo eventu acerbius conqueruntur, ii non de omnibus fidelibus, sed de quibusdam Provinciis Asiaticis loquuntur: vel intelligendi, quod pestis Ariana omnes quidem Provincias pervaserit, non vero infecerit: vel per au-

Digitized by Google

xesin oratoriam rem exaggerant: vel per haeresin innuunt formulam de se Catholicam, sed qua contra Catholicos abutebantur Ariani.

2do. Sectarii ut suorum errorum probra tegant, opprobriis onerant sponsam Christi ceu erroribus obnoxiam, idque contra divinas promissiones, contra Verbum Dei Scriptum & Traditum, contra Patrum & Conciliorum sententiam, fidemque omnium seculorum; unde certissime constat, Christi Ecclesiam nunquam mutasse fidem aut mutare potuisse, nullum unquam articulum verum rejecisse, aut falsum asseruisse. Quae si non esset omnis expers erroris, frustra Sedes aut Cathedra Petri ab omnibus christiani orbis partibus, & per septendecim jam secula consuleretur, veluti judex & Magistra in controversiis fidei: frustra S. CYPRIANUS in epistolis ad Cornelium & Lucium, AUGUSTINUS aliique Patres summorum Pontificum responsa postularent: frustra Gallia-rum Praesules & Christianissimi Reges ad Innocentium X, Alexandrum VII, & Clementem IX. & XI. circa Jansenii & Quesnelli errores confugissent. Hanc Magistram si audire voluissent Sectarii, non jam ipsis sat propudiose confitendum esset, quod eorum Sectis nulla competat de Proprietatibus verae Christi Ecclesiae.

3tio. Equidem ANTICHRISTUS magnae seductionis autor erit, quin vero pereat tota Ecclesia; imo hujus defectionem non fore generalem, ipsa probant mendacia Sectariorum: docent etenim, jam venisse Antichristum, qui sit Romanus Pontifex; nec tamen omnes fideles, quales ipsi suo judicio sunt, a fide defecerunt. Adhaec verisimilis est sententia, Judaeos & Gentiles, qui hactenus Evangelio non crediderant, tum fore ad Christum convertendos.

§. IV. COROLLARIA.

Potestatem in Energumenos inter praerogativas verae Christi Ecclesiae adnumerant omnes orthodoxi, quin ipsi non

Digitized by Google

non raro Heterodoxi hoc donum Catholicis proprium reipsa confessi sunt. Apud Judaeorum gentem plures fuisse Energumenos, testantur divina oracula; „ille (CHRISTUS) transiit benefaciendo & sanando omnes oppressos a diabolo;“ nec sine divino consilio, ut nempe infernissimus hostis humani generis, qui divinos honores in toto fere terrarum orbe hactenus extorserat, coram legitimo Universi Domino prosterneretur, & suae infirmitatis, miseriae ac reprobationis confessione divinitatem Messiae contestaretur. Quod primis Ecclesiae seculis APOSTOLI eorumque discipuli daemoniacos nomine & virtute Christi frequentius liberaverint, asseverant testes antiquissimi pariter ac fide dignissimi, S. JUSTINUS, S. CYPRIANUS & TERTULLIANUS; eodem Numinis consilio, quo Gentilibus praecipue ostenderetur palam summa Jesu Christi potentia in spiritus tanto tempore nefandos Mundi ac Naturae dominos, ut jam quilibet Christianus illos ad detegendas fraudes cogere, & vel Christi nomen ex obsessis valeret expellere. Cum vero diffusa etiam Christiana Religione veri nonnunquam Energumeni fuerint oblati, nullis deinceps seculis ea Ecclesiae potestas defuit, atque eo minus, quod ea apud Indos Gentiles hodiedum magis sit necessaria, ex Missionariorum certissima relatione.

JUSTINUS in Dial. cum Tryphone ait: „nos, qui in Jesum credimus, daemonia omnia malosque spiritus adjurantes, nobis subjectos obedientesque habemus; „TERTULL. in Apolog. ad Imp. & Senat. Rom. ita concludit. „quid isto opere manifestius? quid hac probatione fidelius? ipsi daemones literarum nostrarum fidem accendunt, ipsi spei nostrae fidentiam aedificant.“ CYPRIANUS L. ad Demetr. inquit: „si audire eos & videre velles, quantum a nobis adjurantur & torquentur spiritualibus flagris, & verborum tormentis de obsessis corporibus ejiciuntur.“ His adde, quod S. CAROLUS BORROMAEUS pueris adeo ordinem Exorcistatus contulerit, ut eo magis confunderet atque convinceret Haereticos de Ministrorum Catholicae Ecclesiae potestate in daemones. Qui plura de his cupit adversus Incredulos, adeat doctissimam Dissertationem CALMETI de Energ. verit. Nec non P. CONILLIAT Tom. I, dell. Controv. Liter. pag.

Digitized by Google

36. ubi recenset facta hujus generis recentissima, ac speciatim liberationem Energumeni de anno 1739. in Dioecesi Aquileensi, & per illam Judaei VENTURA CORMONS celebrem conversionem.

SECTIO II.

Sola Religio Christiano-Catholica Magistra omnis veritatis.

§. I. PRAECOGNITA.

Cum quaelibet Respublica rite administrata eos judices constituat, qui subortas lites componant & causas decidant omnes; Ecclesia, ne sit deterioris conditionis, haud dubie judices habet, quos in dubiis ac controversiis fidei consulamus, ut nullo dubio titubantes, nulla vacillantes formidine (id quod proprium est divinae fidei) firmissime assentiamur autoritati & revelationi divinae. Atque hinc ipsa ratio monet, & clamat Paulus, ut idem omnes sapiant & dicant, maneantque in unitate fidei, legis, spiritus & charitatis. Cum ergo tollenda sint dissidia, causae fidei terminandae, & extinguendae lites inter Christianos; judice opus est, quem appellemus, & cujus verbis ac decretis standum sit. Huic necessitati ipse etiam BAYLIUS suffragatur. Quis autem id juris sibi arroget, nisi coelitus illi datum sit? nempe quod fallere aut falli non possit, homo a se ipso non habet; a Deo igitur fallere nescio, qui aliquos divinae veritatis radio ita collustrat, ut fallere eos non possint, quos Dei nomine affantur, divina nuntiantes oracula. Sed clamitant Haeretici fere omnes, solam Sacram Scripturam esse judicem, normam & regulam, ad quam ceu ad lydium lapidem omnia dogmata exigenda sunt & judicanda. Addunt alii spiritum privatum dictantem, qui sit spurius aut genuinus sensus Revelationis. Alii praeter arbitrium suae Rationis vel nullum circa fidei dogmata judicem agnoscunt, vel primas saltem partes Rationi & Philosophiae deferunt, uti

Du-

Digitized by Google

DUCREIUS, ROELLIUS, Autor Dissertationis Paradoxae, alique. Sola Religio Catholica illos audit judices controversiarum & Doctores veritatis, quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei.

BAYLE article Maimbourg. „neceſſe enim eſt, ut qualibet in communione Tribunal exiſtat, quod ſummo arbitratu privatorum lites dirimat, & obedientiam negantibus poenam infligat; nulli alioquin remedio locus eſſet in perturbationibus, & controverſiae forent aeternae.“

§. II. THEMATA.

I. *Sola Scriptura Sacra non eſt ſupremus ac ſufficiens omnium fidei controverſiarum Judex.*

PROBATIO. Sacer textus Bibliorum loco Legis eſt, non Judicis. Lex ſane judex eſſe non poteſt, ubi de ipſa lege non raro litigatur, & ipſa multarum eſt diſſenſionum ac controverſiarum cauſa ſeu materies. Sacer textus in multis obſcurus ac per ſe intellectu difficilis eſt; ſive res ſpectentur, quae ſunt myſteria, prophetiae, leges credendorum & agendorum; ſive modus, qui phraſes continet ac idiotismos linguis originariis proprios, ſigna incerta, variam notionem, ambiguitatem & aequivocationem verborum; redundantiam, imperfectionem & hyſterologiam ſententiarum; frequentes tropos, figuras & antilogias. Collatio textuum vel difficilis, imo ſaepe impoſſibilis, cum deſint textus clariores; vel facta non tollit obſcuritatem, uti probant tot controverſiae. Canonem Sacrae Scripturae ipſe ſacer textus non determinat, unde ingens illud praeſertim apud Acatholicos diſſidium circa numerum librorum divinorum; confugere autem ad Canonem Hebraeorum jam eſt provocare ad alium judicem, & Traditionem admittere. Quin ipſam ſui extantiam ceu Verbi Divini non aſſerit Scriptura, quod ſi aſſereret, idem de ſe dicet Alcoranus. Genuinam ſui intelligentiam & ſenſum adeo non definit ſacer textus, ut LUTHERUS etiam impudentiſſimae temeritatis

Digitized by Google

eum arguat, qui vel unum S. Scripturae librum a se in omnibus partibus esse intellectum jactitet; ac propterea omnium haereticorum librum esse ac fuisse Scripturam Sacram, ipse effutiat. Judice ergo seu Interprete indiget, sicut obscurum quodvis aliud testamentum. Demum nec ipsa ullibi dicit, quod sola sit audienda, sed potius pro casu dubii aut controversiae in Lege ad Sacerdotem remittit fideles, qui dubium solvat & litem dirimat; imo in Cathedra Mosis scribas & Pharisaeos sedere Christus, quantumvis huic hominum generi valde infestus, ultro fatetur, quorum quidem non factis, sed dictis standum sit.

Quam ergo perfide Sectarii cuivis mulierculae, cuivis fungo in clamant: lege, cogita, statue! De his S. HIER. in epist. ad Paulinum scribit: „quae sunt Medicorum, promittunt Medici; tractant fabrilia fabri; sola Scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vendicant. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi praesumunt, lacerant, docent, antequam discant.“ Et in Libro I. cont. Pelag. ait: „verum tu tantae es liberalitatis, ut favorem tibi apud Amazones tuas concilies, ut in alio loco scripseris, scientiam legis etiam foeminas habere debere; cum Apostolus doceat, esse tacendum mulieribus in Ecclesia, & siquid ignorant, domi viros suos debere consulere.“

His adde plura fidei dogmata, quae tametsi disertis Scripturae verbis non exprimantur, credenda tamen sunt, nec ipsis Heterodoxis diffitentibus. Pari autem ratione de Traditionibus sentiendum est, quas ut certo scias esse Divinas; alio itidem judice opus est, qui eodem instructus spiritu ac omnis expers erroris eos errare non sinit, qui de earum divinitate consuluntur. Ac praeterea cum Traditiones sacris Literis concreditae non sint, aliquem esse oportet, qui earum curam gerat, easque intactas servet ac integras, alioqui facile mutandas: cum nihil sit, quod tempus non mutet, nisi ab aeterno illo spiritu vindicetur ab injuriis temporum.

II. *Spe-*

Digitized by Google

II. *Spiritus ille privatus Novatorum nequit esse Judex Controversiarum Fidei.*

PROBATIO. Judex controversiarum fidei publicus sit, oportet, sicut lex fidei nota esse debet, & Ecclesia ex natura sua visibilis est : sed Spiritus ille privatus Novatorum occultus est ac latens, qui non videtur, non auditur, prout tamen convenit Judici, qui partibus litigantibus sententiam pronuntiat. Judex seu Regula fidei debet esse, sicut ipsa fides, una & constans: sed ille Spiritus interior varius est, multiplex & contrarius, in diversis Sectariis diversissimus. Regula fidei certa esse debet atque ab omni errore immunis: sed Spiritus ille Novatorum mille illusionum, errorum ac Schismatum parens est; & a solo Spiritu veritatis habentur oracula vera, cujus autem divini Spiritus opera non singulis fidelibus promissa est; sed Ecclesiae & pastoribus. Judex ille coactiva potestate praeditus sit, necessum, ut efficax ac irrefragabile ejus sit judicium adversus contumaces, qui non tam amore veritatis & studio pacis, quam poenarum metu reguntur: qua vero ratione cogat Spiritus Lutheri illum Calvini, aut hic illum ad consensum, cum in multis aperte dissentiant? Nam nemo est Haereticorum, qui suum Spiritum non praeferat aliorum Spiritui; ac proin regeret Calvinus Luthero, aut hic illi, quod MICHAEAE Domini prophetae (cum se loqui diceret in nomine Domini) regerebat SEDECIAS pseudopropheta : „ per quam viam pertransivit Spiritus Domini a me, ut loqueretur tibi? " Igitur cum ille Novatorum Spiritus interior nec res certo definiat, nec legitima nitatur autoritate, & saepe sibi contradicat; divinae veritatis ac fidei nostrae regula esse non potest.

Vide 2. Paralip. XVIII. Quippe si Mysteria permittantur cujusvis privato spiritui, inde existet confusio plusquam babylonica juxta illud VINCENTII LIRIN. in Commonit. I. C. 2. „ quia Scripturam sacram pro ipsa sua altitudine non uno eodemque sensu universi accipiunt, sed

Digitized by Google

ejusdem eloquia aliter atque aliter, alius atque alius interpretatur, ut pene quot homines sunt, tot illinc sententiae erui posse videantur. Aliter namque illam Novatianus, aliter Sabellius, aliter Donatus exponit, aliter Arius, Eunomius, Macedonius, aliter Photinus, Apollinaris, Priscillianus, aliter Jovinianus, Pelagius, Celestius, aliter postremo Nestorius. Atque idcirco multum necesse est, propter tantos tam varii erroris anfractus, ut Propheticae & Apostolicae interpretationis linea secundum Ecclesiastici & Catholici Sensus normam dirigatur. " Idem ante dixerat EUSEBIUS CAESAR, contra Marcellum Ancyr. C. 1.

III. *Nec Rationi humanae, nec Principi Seculari competit Judicium infallibile in Controversiis fidei.*

PROBATIO. Cum sit fides nostra sperandarum substantia rerum, & argumentum non apparentium; cumque objectum fidei sint revelationes, dogmata & mysteria, quae rationem transcendunt, incomprehensibilia Dei Judicia, & investigabiles viae ejus; imo cum meritum fidei non sit, ubi humana ratio praebet experimentum; praemium autem fidei ei sit promissum, non cui caro, sanguis aut ratio, sed cui credenda revelavit pater, qui in coelis est; igitur omnis intellectus omnisque altitudo extollens se adversus scientiam Dei captivari debent in obsequium fidei. Caecutit Ratio in naturalibus, & cespitat in moralibus; qui dux esse possit in supernaturalibus? Expendat Ratio diligenter motiva credibilitatis; facem praeferat tum ad Revelationem, tum ad Ecclesiam, quae custos est Revelationis, cognoscendam: at ubi eo perventum, sistat ratio, & sola nos ducat autoritas.

Hunc errorem jamdum in Manichaeis valide repressit S. AUGUSTINUS in L. de Utilitate credendi; qui etiam in Epist. 143. docet: „ Si ratio contra divinarum Scripturarum autoritatem redditur, quamlibet acuta sit, fallit verisimilitudine, nam vera esse non potest. " Et L. IV, de Trinit. C. 6. „ contra rationem nemo sobrius, extra scripturas nemo Christianus, contra Ecclesiam nemo pacificus senserit. " Videantur hic BOSSUET dernier avertissement aux Protestans; & MURATORIUS de ingen. moder. in Religionis negotio L. I. C. 5. contra Jacob.

Digitized by Google

cob. Basnage & le Clerc, qui sub larva Joannis Phereponi intemperanter hic vellicat S. Augustinum.

Porro cum Princeps secularis seu Magistratus politicus (qualis tempore Christi instituentis Ecclesiam nullus erat inter fideles) nec autoritatem, nec infallibilitatem in rebus fidei acceperit, quae soli Ecclesiae & promissa & data fuit; cum Christus (cui pater dedit omnem potestatem) politicam & sacram ita ipsus discreverit, ut hanc Petro concedens & Apostolis, illam relinquens Tiberio, Sacerdotium voluerit divinis ministrans, Imperium autem humanis praesidens; cum primus Imperatorum Christianorum CONSTANTINUS M. se duntaxat Episcopum diceret eorum, quae extra Ecclesiam geruntur, THEODOSIUS, BASILIUS, HONORIUS, JUSTINIANUS ac fere omnes Christiani Principes illicitum esse fateantur & sibi & omnibus laicis (cum non sint ex ordine sanctissimorum Episcoporum) Ecclesiasticas causas tractare, & solum sibi munus Advocatiae sumpserint. Mirum sane ac insolitum foret, si seculares darentur Principes, qui rebus sacris profanas manus admovere ausint, novos in re fidei canones condere priscis abrogatis, Conciliis praeesse autoritate & suffragio, Ritus inducere ac mutare Sacramenta. Quin & insolitum magis, si id sibi juris Doctores acatholici arrogarent: qua enim autoritate id agis Heterodoxe? Divina; sed ubi signa & testes? ubi patentes literae? spiritu Dei te agi sentis? etiam jurato non crederem. Illa igitur autoritas definiendi controversias fidei a Deo est, atque a Deo in illos derivata, quos Deus posuit in Ecclesia Catholica unice vera Doctores & Pastores.

IV. *Judex infallibilis & Magistra omnis veritatis certissima est Ecclesia Christiano-Catholica.*

PROBATIO. Nemo in propria causa judex est, minus in re gravissimi momenti, qualis est illa Religionis unice verae

&

Digitized by Google

& salvificae; ergo cum hic consulere judicem oporteat nulli errori obnoxium, quem in spiritu illo interiore non invenias, nec in sacris Codicibus, nec in Traditionibus, nec in teipso, nec in mortalium quopiam, qui solum privata autoritate polleat; hoc restat unum, ut Ecclesiam consulas, in qua divino spiritu gubernata, indeficiente ejus afflatu directa, & supernaturali potestate praedita invenias certam & ultimam fidei regulam, divinae veritatis firmam columnam & fundamentum, omnium controversiarum fidei judicem ab omni errore immunem. Contendo adversus Acatholicum, extra Ecclesiam Catholicam eum salvari non posse; is contrarium asserit, ac suam defendit Sectam; en causam & litem! quis tandem arbiter erit in causa, quae (cum in illa salus vertitur) incorruptum postulat & fallere nescium? Officiosus monitor instо, privatus tamen; audire si renuit, testes accerso; si pervicax manet, rem ad Ecclesiam defero, de cujus judicio omnes Catholici sentiunt cum S. Augustino: „Evangelio non crederem, nisi Ecclesiae me comoveret auctoritas.“ Per Ecclesiam intelligo caput visibile Ecclesiae sive Christi in terris Vicarium & praesides Ecclesiarum, quos Deus doctores instituit, ut doceant, Pastores, ut pascant, Magistros ac moderatores, ut regant, judices, qui solvant ac ligent ita, ut quaecunque solverint vel ligaverint in terra, etiam soluta vel ligata sint in coelo; quos qui audit, Deum audit, qui spernit, Deum spernit. Igitur Ecclesiae & quidem Catholicae autoritas suprema est, cum nullum in terris agnoscat Superiorem; & cum tribunal Ecclesiae sit ipsum tribunal Christi ceu Capitis & sponsi Ecclesiae, ab Ecclesiae sententia non appellatur, quam qui audire renuit, ethnici & publicani loco habendus est.

§. III. Antitheses.

I. Scrutari Scripturas sacras, multoties Judaeos admonuit Christus, ipse non semel provocans ad Mosem &

Pro-

Digitized by Google

Prophetas. PETRUS, PAULUS & STEPHANUS Magistrum imitati, ad faciendam dictorum fidem, ea selectis & appositis sacri textus testimoniis firmarunt saepissime; est ergo Scriptura sacra lex & norma omnis veritatis.

RESP. Probant enimvero argumenta ejusmodi, sacrum Bibliorum textum esse legem a supremo Legislatore Deo latam, divinorum decretorum ac judiciorum Codicem, responsorum aeternae sapientiae Digestum, Tabulas Dei digito sculptas, Novellas legis gratiae, Authentica divinae fidei, ac aeternae Veritatis Testimonia. Legem video, testem audio, sed ubi judex? cujus est ita sententiam ferre, ut deinde partibus innotescat, quod Scripturae non competit; numquid in Scriptura duo sunt, litera & sensus? illa occidit, hic obscurus est. Multa in controversiam cadunt, quorum Scriptura non meminit. De ipsa S. Scriptura non raro fit disceptatio. Nunquam usus obtinuit sive in Veteri sive in Nova Lege, ut Scriptura in omnibus Judex esset; atque in judiciis etiam politicis & civilibus lex scripta Judex non est, sed Magistratus. Et nos sacras literas ad exemplum & praescriptum Christi ac Apostolorum legimus, citamus, veneramur, osculamur ceu sacras leges, non vero ut judices. Iis nos instituimur, inde ad refellendos errores argumenta ducimus, inde spem nostram alimus atque fovemus; sed illarum decreta, promissa & statuta accipimus a Magistratu vivente, a quo publicantur, promulgantur, proponuntur, exponuntur, idque ejusdem spiritus opera, qua condita sunt. Quod nisi fiat, quis tot nodos solvere, tot linguas ac versiones callere, tot aenigmata explicare, tot tropos, metaphoras & allegorias intelligere, tot controversias & lites componere, tot demum haereses ex pravo Scripturarum intellectu subortas confodere valeat? exemplo sunt illa verba Christi, „hoc est corpus meum," quae tametsi clarissima varii Sectarii teste VALENTIA ad octoginta diversas interpretationes detorserunt.

Demum

Demum quod Christus Judaeos remittat ad Scripturas, in quibus expressum erat factum, quod illi negabant; id quidem merito. Verum quod JOANN. V. disputans cum Judaeis, qui negabant, ipsum esse Filium Dei, eos revincat non solo testimonio Veteris Testamenti, sed testimonio etiam miraculorum, testimonio Joannis Baptistae, nec non testimonio Patris caelestis; hoc ipso innuit Christus, solam Scripturam semper & ubique neutiquam sufficere.

II. Spiritus ille interior potest esse, & fuit saepe divinus; qui sacris etiam paginis firmatur testantibus eos, qui divinis oraculis insistunt, spiritu Dei agi, ceu oves Christi vocem ejus audire, & a solo Deo per unctionem internam edoceri.

RESP. Fuerint, sed pauci admodum, qui ex singulari Dei beneficio controversias fidei illapsu Spiritus sancti illico solverint; quo autem jure hoc speciale privilegium omnes sibi vendicant Sectarii? potuerit Deus hoc munus concedere omnibus, ut interior Spiritus sine externo Magisterio eos abunde edoceret; aut quo fundamento asseritur, illud omnibus concessum esse? numquid certa experientia constat de opposito, cum Spiritus unius Spiritui alterius adversetur, unus vero idemque sit Spiritus veritatis, sicut una veritas est? Deus liberalissime concesserit Sectariis, quod vixdum concessit S. PAULO & CORNELIO Centurioni: huic S. PETRUM & illi ANANIAM designans Magistros fidei & salutis? Sed oves Christi ejus vocem audiunt: recte Christi vocem audit, qui Ecclesiam audit & Pastores a Christo constitutos: nam qui vos audit, me audit. Sed docemur a Domino, & sumus docibiles Dei, quia scilicet Deus non in Prophetis, sed in Filio nobis locutus est, qui sicut exterius voce nos docet, ita interius adjuvat, ut credamus & faciamus, quae suggerit. Quod autem S. JOANNES monet, necesse non esse, ut aliquis nos doceat, sed unctionem

Digitized by Google

nem ejus, qui docet nos, sufficere; hoc potius elidit illum spiritum privatum, id solum exigente Apostolo ab iis, quos in Christi fide instituerat, ut in ea doctrina permanerent, quam interioris operae gratiae, quae est illa unctio spiritus, initio ab Apostolis acceperant; cum novis doctrinis opus non sit, quas pseudo-Apostoli disseminabant. Quid igitur haec omnia ad spiritum illum internum & privatum?

Denique si Spiritus ille interior unicus omnis veritatis Magister est; frustra Doctores consulimus, frustra coguntur Synodi, frustra Petrus oves & agnos Christi pascere & fratres suos in fide confirmare jubetur. Edicant, quaeso, Sectarii, qua ratione suum probent Spiritum, cum probandus sit omnis Spiritus, utrum ex Deo sit? qua ratione ex hoc suo Spiritu convincant seu Theistam, quod extet aliqua Scriptura sacra; seu Turcam, quod ejus Alcoranus; seu Judaeum, quod ejus Talmud non sint Scriptura Sacra aut libri divini, cum uterque ex Spiritu suo privato hosce libros suos judicet esse divinos?

III. In sententia ergo Catholicorum de Ecclesia ceu supremo Judice, Ecclesia erit supra Scripturam divinam: Verbum Dei firmitatem accipiet ab Ecclesia, & suis Ecclesia judiciis faciet quosdam fidei articulos, qui ante ejus sententiam non erant. Haec autem quam sint falsa & absona, nemo non intelligit. Unde non absre Beausobrio videtur, quod illa gnome Augustiniana de Ecclesiae autoritate incauto exciderit in aestu disputationis.

Discours sur les livr. apocryph. pag. 446.

Resp. Quanta sit Ecclesiae erga divinum Codicem, ceu praecipuum fontem Revelationis, veneratio, demonstrant asserta hactenus plurima. Habet Ecclesia tanquam certissimum, ea esse vera, quae in sacris Paginis consignantur; quis vero genuinus illorum sensus sit, reverenter inquirit & judicat; non quidem pro nutu, seu juxta Traditionem.

Digitized by Google

nem. Non ergo Ecclesia supra Scripturam est, sed tantum supra privatorum hominum judicia. Si vero Ecclesia judicat non de veritate Scripturae, sed de vario sensu, qui eidem affingitur; non jam Scripturae accedit robur ab Ecclesia, cum illa non sit verior ob talem Ecclesiae interpretationem; sed talis Scripturae interpretatio est verior, quando ab Ecclesia confirmatur. Exemplo sit Magistratus politicus, qui legem designando, de authentia legum testificando, & genuinum legis sensum declarando, nihil sibi excellentiae tribuit supra ipsum legum Codicem. Neque novos facit Ecclesia articulos fidei; sed qui sint a Deo revelati, eos definit ex Verbo Dei, eosque aliquando evolute magis pro temporum necessitate, aut insurgentium Haereticorum oppugnatione aperit & explanat. Hanc, si per sedecim secula perquiras sensum Ss. Patrum & fidelium, hanc & non aliam reperias ideam Ecclesiae, scilicet decidentis, definientis, docentis, & rebelles anathemate ferientis. Docentem si audivissent Sectarii, non sensissent ferientem.

Beausobrius Magni Augustini cavillator in multis nullam hic fidem, & vix responsum meretur. Loqui ibidem S. Augustinum non de simplici testimonio Ecclesiae pro Evangeliorum authentia, sed de autoritate Ecclesiae definitiva in rebus fidei, evincit contextus: „ quibus ergo obtemperavi dicentibus, crede Evangelio; cur eis non obtemperem dicentibus mihi, noli credere Manichaeis? “ Evincit genuinus illius sententiae sensus, qui est hujusmodi: ego Evangelio fide divina non adhaererem, nisi prius perspicuis evidentibusque rationibus cognoscerem, Ecclesiam, quae mihi Evangelium ut Verbum divinum commendat, mentiri & me decipere non posse. Loqui autem S. Doctorem vere ac prudenter, patet inde, quod nemo prudenter ut Verbum Dei ea accepisset, quae praedicabant Apostoli, nisi prius evidentia motiva credibilitatis dignitatem & auctoritatem Apostolorum populis persuasissent.

Habent

Habeat demum BEAUSOBRIUS sibi illud S. AUGUSTINI L. de utilit. credendi : „ nolle Ecclesiae primas dare, vel summae impietatis est, vel praecipitis arrogantiae. "

IV. Catholici manifeste oberrant in circulo vitioso, dum Ecclesiam per Scripturam, & hanc per Ecclesiam confirmant. Ecclesiam ajunt falli non posse in rebus fidei, quia sacra Scriptura id enuntiat. Scripturam ajunt esse Verbum Dei, quod fallere non possit, cum Ecclesia id definiat. En! quam vitiose discurrant Catholici.

RESP. Verius dixerim, vitiosum esse circulum, in quo Acatholici obambulant, dum Scripturam probant per interiorem spiritum, & hunc per Scripturam. Res est Catholico cum Acatholico, qui Scripturam admittit? Facilis & plana est via, circulum evitandi: Scriptura, quam vos admittitis, docet Ecclesiam Christi veram esse infallibilem, ergo est infallibilis; qui modus probandi nec infrequens in Ss. Paginis ipsomet Christo contra Judaeos arguente: „ si crederetis Mosi, forsitan crederetis & mihi; " nec apud Ss. Patres, eundem in sensum arguente S. AUGUSTINO contra Manichaeos, qui Christum & Evangelium agnoscebant, Mosen & Prophetas abnegabant. Res est Catholico cum infideli, qui nec Scripturam sacram, nec Ecclesiam Christi agnoscit? alia quidem est via; sed aeque plana abs vitio circuli, invicte probandi & divinitatem Scripturae ex argumentis ab infallibilitate Ecclesiae non dependentibus; & infallibilitatem Ecclesiae aperte evincendi momentis a Scriptura non pendentibus. Illam demonstrant tot prophetiae eventu completae, summa & plurima miracula, populorum consensio, doctrinae sanctitas, sublimitas & concordantia, nec non Martyres innumeri; quarum vis rationum gravissimarum insuperabilis ab infallibilitate Ecclesiae non petitur. Hanc sine oraculis Scripturae evidentia morali summa aeque comprobant argumenta omnia (videlicet Characteres, Pro-

Digitized by Google

prietates & Praerogativae) queis hactenus demonstratum, Ecclesiam Christiano-Catholicam esse unice veram Christi Ecclesiam, summaque & infallibili praeditam autoritate.

Hac vero autoritate sic demonstrata Ecclesiae infallibilitas evidenter credibilis Scripturam proponit & declarat esse divinam, cujus revelationes credendae sint omnes non ob testimonium Ecclesiae, quae solam habet rationem causae applicantis; sed propter autoritatem Dei Revelantis, quae est formalis causa seu motivum credendi; fere sicut minister Regis deferens literas Regias inducit quidem ad fidem & ad obedientiam decreto Regis praestandam, sed propter autoritatem Regis. Cum vero Scriptura sacra sic admissa ceu divina adstruat infallibilitatem Ecclesiae; hanc firmius, quin firmissime jam credimus propter Dei Revelantis infinitam sapientiam ac veracitatem. Non est ergo Vitium Circuli, ubi via duplici planissima & verissima, Ratione scilicet & Fide, demonstrantur divinitas Scripturae & Infallibilitas Ecclesiae; quo ex utroque capite de summis totius Christianae Religionis regulis certissimi sunt Catholici.

Sectio III.

Sola Religio Catholica Dux ad salutem certissima.

§. I. Praecognita.

Unus est Christus salutis nostrae autor; & nemo novit Patrem, nemo venit ad Patrem, nisi per Filium Interceſſorem ac Mediatorem. Una est Lex Christiana, quae docet veritatem; ac proin una tantum salutis via, quae ducit ad vitam, & arcta quidem via, prout docet Christus, qui uti veritas est, cui fidem habere, sic & via, quam sequi, & vita est, quam consequi debemus. Igitur ea unice vera est fides seu Religio, quae Christum sui autorem

Digitized by Google

torem habet & Caput Ecclesiae, cujus membra Capiti adhaerent, atque in & cum Christo manent; in qua sunt oves Christi, & vocem Christi audiunt; in qua est spiritus Christi, spiritus veritatis & charitatis; in qua sunt claves Regni Coelorum a Christo; in qua est Christi in terris Vicarius; in qua demum fideles praecepta & consilia Christi perfectius exequuntur. Utut autem Christus coarctaverit viam salutis, non tamen imperviam fecit ulli veritatis studioso & salutis vere solicito: nam inter tam multas Christiani Nominis Sectas (quae in Oriente & in Occidente vigentes se invicem mordent ac lacerant) invenire veram omnes possunt, quam Deus semper ceu veram ita prae caeteris inclarescere voluit, ut haec ab altera quadam nunquam separata (sed a qua omnes reliquae secessionem fecerint) inde ab aevo Christi veritatis & possessione & evidentissimis signis praefulgeret.

§. II. Thesata.

1. *Religionem Christiano-Catholicam ceu unice salvificam omnes debent profiteri.*

Probatio. Quisquis ab Ecclesia, cujus Caput est Christus, descivit, conjunctus cum Christo esse non potest: membrum enim a corpore resciissum nequit esse cum Capite conjunctum. Cum vero Ecclesia Romana (in qua est Religio Christiano-Catholica, & in qua Christus ceu Caput Ecclesiae sui in terris Vicarium constituit) vera duntaxat Christi Ecclesia sit; quisquis ab ea descivit cum Sectariis; in ea non est, nec manet in mystico Christi corpore; cum Christo igitur non est; contra Christum igitur est. Sed quisquis cum Christo non est, salvari non potest, quia cum Christo sancti omnes regnabunt, & ubi Christus est, illic & minister ejus erit. Nimirum aedificata est fides salvifica; vera Religio & Catholica Ecclesia super fundamentum Apostolorum: fundata autem est a Principibus Apostolorum

Digitized by Google

Petro & Paulo Romana Ecclesia tanquam centrum ac vinculum unionis Catholicae, & ceu radix & matrix Ecclesiae Catholicae, a qua exoritur unitas Sacerdotalis, ad quam necesse est, Ecclesiam omnem convenire, in qua est fides & cathedra Petri, ad quam perfidia non habet accessum, & in cujus communione est integra & vera Christianae Religionis soliditas. Atque inde omnium Ss. Patrum haec fuit sententia, quod communicare cum Romano Episcopo sit communicare cum Catholica Ecclesia; quod communio cum Romana Ecclesia sit necessaria, ut quis Catholicus audire posset; quod communione consociari cum Ecclesia, quae est aedificata supra petram, sit consociari Petri successori seu Cathedrae Petri; quod quicunque non colligit cum Romano Pontifice, spargat dispergendus ipse a tritico fidelium, & a coelesti horreo salvandorum.

En praecipua antiquissimae Traditionis Elogia! IRENAEUS L. III. adv. Haeres. c. 3. „ maxima, inquit, & antiquissima, & omnibus cognita, a gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romae fundata & constituta Ecclesia. . . . ad hanc Ecclesiam propter potiorem principalitatem necesse est, omnem convenire Ecclesiam, hoc est, qui sunt undique fideles, in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quae est ab Apostolis Traditio. " TERTULLIANUS L. de Praescript. C. 36. „ Si Italiae adjaces, habes Romam, unde nobis quoque autoritas praesto est: ista quam felix Ecclesia? cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt, ubi Petrus Passioni Dominicae adaequatur. " CYPRIANUS epist. 52. „ factus est Cornelius Episcopus, cum Fabiani locus, id est, cum locus Petri & gradus Cathedrae Sacerdotalis vacaret. " Ibidem: „ scripsisti etiam, ut exemplum earundem literarum ad Cornelium transmitterem, ut sciret, te secum, hoc est, cum Ecclesia Catholica communicare. " Idem Epist. 45. ad Cornel. ait, „ Romanam Ecclesiam radicem esse ac matricem Ecclesiae Catholicae. " S. AMBROSIUS L. de excessu fratris, n. 47. „ advocavit ad se Episcopum . . . percontatusque ex eo est, utrumnam cum Catholicis Episcopis, hoc est, cum Romana Ecclesia conveniret? " S. HIERONYMUS Epist. 14 ad Damasum P. scribit: „ ego beatitudini tuae, id est, Cathedrae Petri communione consocior; super illam petram aedificatam Ecclesiam scio. " In eundem sensum conspirant tum AUGUSTINI, tum aliorum in & extra Concilia Patrum effata clarissima.

II. Re-

II. *Religionem Christiano-Catholicam prae omnibus aliis Sectis evidenter credibilem omnes possunt profiteri.*

PROBATIO. Ecclesia Catholica sicut ex eo ceu unice vera & ad salutem necessaria evincitur, quod ejus doctrina cum Evangelio Christi magis consentiat, ipsa vero Christi praecepta & consilia exactius sequatur, & jamdum ab aevo Christi in veritatis possessione fuerit, semperque autoritatem falli nesciam sibi tribuerit ac exercuerit, atque a praerogativis & proprietatibus verae Christi Ecclesiae in hunc diem usque sola resplendeat; ita ex eo conspicua ac discernibilis quovis loco & tempore fuit, quod semper Una, Sancta, Catholica & Apostolica manifestissimae veritatis & antiquitatis notas praeferret ita, ut etiamnum hodie soli Ecclesiae Catholicae ea competant signa, ex quibus olim S. AUGUSTINUS contra Manichaeos veram Christi Religionem demonstravit. Sunt autem „sinceriſſima sapientia Sanctorum, consensio populorum, autoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata, non interrupta tot seculis Sacerdotum in Sede Petri successio.“ In his vero cum deficiant Sectarii omnes, hanc chordam de evidentiori credibilitate raro vel inviti tangunt, maxime cum suam aut LUTHERI aut CALVINI aut SOCINI Sectam contra hodiernos Theistas ostendere nequaquam possint, ceu fide dignam & Deo placitam prae tot aliis in Oriente & in Occidente Sectis Christianorum, nedum prae Catholica Ecclesia.

§. III. ANTITHESES.

I. Religio est centrum omnium, quae sunt in Mundo, & quae sunt in homine, & quae fiunt ab homine, cujus sensus conformis sit oportet iis, quae docet Religio; haec ergo ut vera sit ac necessaria, evidens debet esse ita, ut im-

Digitized by Google

possibile sit, eam a quoquam ignorari. Verum talis non est Religio Catholica, in Dogmatibus obscura, in Mysteriis profunda, & quoad Praecepta multis incognita.

Resp. Ipsamet vera Religio haec tradit principia: 1mum, quod fides divina non sit sine velamine, & velut in aenigmate videat; quod Deus lucem habitet inaccessibilem; quod Christus sit Deus vere absconditus, non se revelans superbis ac sapientibus hujus Mundi, sed parvulis; futurus lapis offensionis, positus in ruinam multorum, nempe impiorum atque incredulorum. Attamen Deus ex Ratione, ex Creaturis, ex Fide; Fides & Ecclesia ex evidentibus signis certissime innotescunt, Deum, Fidem & Ecclesiam adquirentibus: 2dum, quod haec omnia non inclarescant, nisi Deum, Fidem & Ecclesiam ex toto corde inquirentibus; primum ergo nempe obscuritatem fidei, quam ipsamet adstruit Ecclesia in rebus fidei, perperam Ecclesiae exprobrant Increduli, merito exprobrandam, si summam in omnibus claritatem ac evidentiam ipsa praedicaret; alteram magis perperam negligunt Increduli, adeo ex toto corde non inquirentes veritatem fidei, ut ubi unam alteramve horam legendis sacris Scripturis impenderint, vel quaestiones aliquot super res fidei viro Ecclesiastico proposuerint, posthac incurii veritatis indagandae, quam frustra & in libris & inter homines se quaesiviisse jactitant, demum Religionem & Ecclesiam spernunt hominum stultissimi, cum sapientissimi cupiant videri.

II. Obsequium fidei debet esse rationabile; ergo & rudibus, qui motiva credibilitatis aut ignorant aut non penetrant; & doctis, sed qui nullum unquam viderunt miraculum seu praecipuum divinae Religionis sigillum; igitur utrisque sine sufficienti ratione imponitur Religio Christiana-Catholica velut ad salutem unice necessaria.

Resp. Fides divina & lumen & donum Dei est, quo in lumine nemo rite ambulat, nisi cujus cor Deus inclinat juxta

Digitized by Google

juxta illud PROPHETAE; „inclina cor meum Deus in testimonia tua!“ Credunt rudes absque ratiocinio, ac aeque bene de Deo judicant, quam docti; hi quidem intellectu, sed illi corde, quod cum Deus inclinat ad credendum, de veritate Religionis efficacissime iis persuasum est. Ex interna cordis dispositione, cui conforme est, quod de Religione nostra audiunt, sese sentiunt a Deo, ad Deum, & propter Deum esse; renuunt amare, nisi Deum; nesciunt odisse, nisi seipsos & peccatum; vere humiles, qui indignos se agnoscant divina amicitia & incapaces divinitatis participandae, nisi Deus traxerit eos; vere rationabiles in obsequio fidei, quod Deo praestant, & cui propter Deum firmissime adhaerent. Quamvis autem ejusmodi rudis fidelis infidelem, qui de sua Secta aeque se convictum dicat, confutare non valeat; tamen ex hujusce rudis fide confutabit infidelem doctus quivis alius fidelis. Discant ergo Increduli humilitatem coram Deo ex agnitione sui nihili, diffidentiam sui ex eo, quod nihil possint sine Deo, & a Deo nihil meriti sint praeter iram; discant orationis necessitatem, qua veniam impiae incredulitatis, & piae credulitatis gratiam impetrent a Deo; & quamvis nulla viderint miracula, quorum tamen certa fides facile acquirenda est, rationabile obsequium praestabunt Deo ad sua testimonia cor eorum inclinanti; secus ad summa etiam prodigia obdurandi cum Aegyptiis, & ad splendidissima miracula excaecandi cum Judaeis.

III. Inter tot Sectas & Sectarum inter se dissidia difficillimum est, eas omnes examinare, ac tandem unice veram dignoscere. Quid enim si nulli hactenus Religioni addictus adventet in Europam, & magno eum clamore invitent Zwingliani, Anabaptistae, Puritani, Hussitae, Sociniani, Lutherani, Calvinistae & Catholici: quo se vertat miser? quam prae aliis, & cur hanc, non illam, eligat Religionem?

RESP. Eam eligere Religionem, quae characteribus, proprietatibus & praerogativis verae & salvificae Ecclesiae

Digitized by Google

eminet una, omnibus possibile est ac necessarium. Exoriatur seditio in Republica; figat desertor aliquis vexilla Regia in loco eminentiore, ut iis conspectis subditos Regis suas in partes trahat! Num liceat subditis ad haec vexilla desertorum convolare? sicut ergo hoc in casu eo recurrendum est, ubi Duces Regis & Magistratus legitimi; ita inter tot Sectariorum seu desertorum vexilla confugiendum est ad eam Eccle am, in qua sunt veri & apostolici Pastores, hoc est, ubi apparet antiquitas, universalitas, successio, unitas. Hinc S. AUGUSTINUS: „nullus, inquit, praedicans Nomen Christi, & gestans ac ministrans Sacramentum Christi, sequendus est contra unitatem Christi.“ Sectarii non minus ab Ecclesia Romana, quam Samaritani a Synagoga segregati sunt; qui cum a Synagoga se scinderent, amiserunt continuam Pontificum in Sacerdotio successionem, quae teste JOSEPHO non erat in Samaria, sed in Judaea; exciderunt vero Dei Templo, cum eodem teste JOSEPHO Templum in monte Garizim circa ALEXANDRI M. tempora recentiora fuerit aedificatum; atque ita, etsi totam Judaeorum doctrinam servassent, communicatio tamen cum Judaeis concessa non fuit. Samaritanos ex duplici hoc capite, & quod summum Pontificem repudiaverint, & quod Templum Hierosolymitanum deseruerint; erasse, fuisse haereticos, & salvari non potuisse in suo schismate, oraculum fidei est ex ore aeternae veritatis: „Salus enim a Judaeis est.“

Sectarii potiore jure a via salutis excluduntur, quo luculentiora supperunt testimonia pro PETRO & ejus Successoribus, quam pro AARONE, ceu summo Pontifice suprema & infallibili auctoritate praedito: Petro enim claves Regni coelorum traditae sunt a Christo, ligandi atque solvendi collata potestas, fides illius verbo Domini confirmata, fundamentum Ecclesiae in eo collocatum, pascere oves & agnos trina indictione jussus est, ab aliis Apostolis consul-

tus,

Digitized by Google

tus, primi Concilii praeses, primus illud pronuntians oraculum: „visum est Spiritui Sancto & nobis.“ A Petro tam est traductum jus Pontificium in ejus Successores, quam ab Aarone in summos Judaeorum Sacerdotes; & par utrinque ratio est, imo potior pro Petro, qui illius Ecclesiae Caput fuit, contra quam portae inferi nunquam praevalerent; quod certe de Synagoga, cujus Aaron caput fuit, & quae ante consummationem seculi destructa fuit, dici haud potest. Adhaec erroris & schismatis utrinque fere par ratio est, nisi quod longe plura esse videantur, in quibus errant Sectarii, quam olim essent errores Samaritanorum. Praeterquam quod in tanta Doctorum & Patrum copia, in tot Conciliorum oraculis plus lucis rebus fidei modo affulgeat, quam olim affulsit. Si ergo salus a Judaeis tunc erat, nunc est a Romanis ita, ut qui cum Ecclesia Romana ceu Matre & Magistra, & cum ejus Episcopo ceu Capite Ecclesiae Catholicae non communicat, foris sit, & a via salutis absit longissime.

IV. Religio Catholica enervat verum animi robur, obstat commodis Reipublicae, inhibet florem studiorum, aggravat onus & jugum Christi leve, tot festis, tot jejuniis, tot legibus, tot officiis, ut aeque aut magis sit importabile, ac illud Judaeorum; vera igitur Religio non est, quam Christus instituit ceu legem gratiae, charitatis & libertatis.

Resp. Non est, quod Sectariis invideant orthodoxi cives, quorum Religio Catholica cum tranquillitate status externa vel maxime internam quaerit, suisque procurat. Testis est experientia, quod Imperium & Regna, quamdiu unius fidei erant sub uno Ecclesiae Capite, longissimo tempore optata pace fruerentur, scientiis, artibus & virtutibus efflorescerent; & quae fuerit Regnorum ac Imperii tranquillitas & felicitas tum, cum vetus & catholica Religio a Sectariis repudiaretur, testantur Annales, Bella, patriae Cla-

Digitized by Google

des & funesta in hunc diem rerum facies. Nonne Graecia, cum alias mirabiliter floreret literatura & sanctimonia, armis & rerum gestarum gloria; nunc obscura jacet, ignorantiae errorumque tenebris involuta, sine literis, sine virtute, sine ulla nominis fama? ingeniosos homines nobile illud solum vix alit amplius, nec strenuos, nec sapientes. Obmutuit illa eloquentia: amplissimae civitates dirutae ac desertae, & frequentissimae olim Regiones nunc maxima incolarum penuria laborant. Majorem credendi vivendique licentiam promovere pacem & bonum Reipublicae, falsissimum est: nam quod non est honestum, imo quod legibus divinis & humanis adversatur, utile esse nequit. Credendum ergo id omne, quod Deus revelavit & Ecclesia proposuit, sive plura sive pauciora sint; & agendum id omne, quod Christus vel Ecclesia autoritate Christi praecipit agendum, sive plura sive pauciora sint; quod quidem onus & jugum mire allevat superabundans Christi gratia, & compensat merces magna nimis.

Ritus quod attinet, qui laicis competunt, simpliciores esse vix possunt. Siquid Ecclesiastici ex singulari ritu adhibeant in victu, vestitu, cantu, ac totius vitae instituto; quid ista ad laicos? an horum oculus nequam est, quia illi boni sunt? Si saccum, cilicia, flagella, jejunia horreant laici; haec tamen alii sancte usurpant. Vix non locum hic illa popularis paroemia habet, canem scilicet olitoris nec edere caules, nec pati, ut alii edant. Sacramentorum usus, poenitentiae praesertim & Eucharistiae, num facilior esse possit? flagellationes ac poenitentiae publicae in usu amplius non sunt: praecepta Ecclesiastica, quae universos stringant, pauca sunt & facilia: annua synaxis laxior nonnullis visa est; festorum indictio quaedam tertii praecepti declaratio est, & simul festorum celebratio magna saltem ex parte animo remittendo inservit; pauca illa jejunia per annum praescripta

adeo

Digitized by Google

adeo facilia sunt, ut vix jejunii nomen mereantur, a quibus etiam tantula causa fideles eximit. Mirum, de his minutiis conqueri Heterodoxos ad conflandam Catholicis invidiam, cum vix ulla sit Secta, quae suis longe gravius jugum non imponat; & Regnum coelorum ex effato divinae veritatis vim patiatur; & indubie parendum esset Ecclesiae, si alia longe difficiliora imperaret; quid enim pro aeterna salute fieri non debet?

V. Si tot tantisque signis refulget Ecclesia Catholica; ergo facili eam negotio omnes dignoscerent & adirent. Sed rudes, sive sint, sive non sint de Ecclesia Catholica, vix quidquam sciunt de hisce notis & signis. Si unice vera est, ergo incredibilis est paucitas fidelium prae illis, qui erant de Synagoga, prout PHILO testatur; ac fere Donatistarum Sectae similis erit illa Catholicorum. Si unice necessaria est ad salutem; ergo ab omnibus ils, qui Christiani quidem, at non Catholici audiunt, mutanda est Religio, quod valde propudiosum summeque damnosum foret. Hae vero sequelae omnino abhorrent ab infinita bonitate Redemptoris.

RESP. Christianus es, & inter omnes Christianorum Sectas investigas veritatem, quae nonnisi una est? regulam accipe a TERTULLIANO: illa sola vera est Religio & Ecclesia Christi, quae ab Apostolis fundata, ac inde ad nos non interrupta serie successionis Apostolicae propagata est; a qua omnes Sectarii vel suapte discesserunt, vel propter contumaciam resciisi sunt. Quotiescunque enim haeresis enata est in gremio Ecclesiae, Ecclesiae Tribunali subjecta est ita, ut qui judicio Ecclesiae non acquiesceret, ab unitate illius Ecclesiae praescinderetur. Cum igitur cujusvis Haeresis exortae ac condemnatae locus & tempus designari, Ecclesiae vero Romanae initia nonnisi ab Apostolis repeti possint; & huic solae Ecclesiae praerogativam successionis Apostolicae convenire, facile demonstrari potest, uti hactenus demonstra-

Digitized by Google

stratum; nequaquam tanta est, quantam praetexis, difficultas detegendae verae & salvificae Religionis, quae duntaxat Catholica est.

Quod PHILO suorum Judaeorum immensum prope numerum extollat; inde est, quod (uti a Patribus jam olim adnotatum) in suo censu ipsos etiam Christianos complectetur; & cum de suis Essenis scribit, manifestum est, eos fuisse christianos. Quantum absimus a DONATO; tam ipse testari potest, utpote ab Ecclesia Romana condemnatus; quam Donatistae, qui suam ipsimet fatentur concludi Ecclesiam intra fines Africae; cum fides Romanae Ecclesiae praedicata sit in universo Mundo, & tot ubiyis terrarum sibi unitos fideles, hoc est, Catholicos habeat, quot nulla alia Christianorum Secta aut habuit unquam, aut habet. Adde demum hic alios characteres & proprietates, quae soli conveniunt Catholicae Ecclesiae. Hanc ergo ingredi omnes & possunt & debent.

Nec est, quod inconstantiae & levitatis probrum timeatis, Heterodoxi! nempe in melius mutare, sapientis est. Parentes vestri, qui ab Ecclesia discesserunt, justam hanc causam afferre poterant, ne a recta & sibi a Majoribus relicta fide ac lege deficerent. At vos, qui ut prudentes & cordati viri vestrorum Patriarcharum infaustum nomen, ortum, progressum & exitum probe scitis; qui fidei vestrae ac dogmatum varietatem, inconstantiam ac indignitatem clare perspicitis; qui minime ignoratis, quod nulla fere sit familia perillustris in Germania, quae non ex toto, vel saltem ex parte redierit ad Ecclesiam; qui salutem aeternam in Ecclesia Romana Catholicis non denegatis; vos, inquam, deterrere nihil potest, nihil debet a mutatione: non divitiae, quas retinetis, quae tamen si pro aeterna salute essent amittendae, melius collocari non possent: non honores, cum nihil honorificentius sit, quam illud vitae institutum

Digitized by Google

tum amplecti, in quo est verus Dei cultus & vera cum Deo amicitia, unde veri honoris gloria derivatur juxta illud: „nimis honorati sunt amici tui Deus:“ non jactura famae, cum nemo prudens vobis vitio vertet, sed summae potius laudi, quod eam deserentes sectam, in qua nihil sperare & omnia perdere, ad eam redeatis Ecclesiam, in qua nihil perdere & omnia spelare possitis.

SECTIO IV.

Religio Christiano-Catholica tam perfecta, ut ei perfectior nunquam sit surroganda.

§. I. PRAECOGNITA.

Quae sit Legis Christianae perfectio & Christianorum felicitas prae illa Legis Mosaicae & Judaeorum, nitide adumbravit BECANUS hisce verbis: „Judaei erant servi, nos liberi; illi filii Agar, nos Sarae; illi habebant solam figuram, nos rem figuratam; illi umbram imaginis, nos ipsam imaginem; illis promissus erat Christus, nobis donatus; illi timore ducebantur, nos amore; illis occulta erant mysteria Incarnationis & Redemptionis, nobis patefacta; illi offerebant sanguinem hircorum, nos sanguinem Christi Redemptoris; illi habebant literam, nos spiritum; illi semen, nos arborem; illi spicam, nos triticum; illi Testamentum inchoatum, nos perfectum; illi mortem, nos vitam.“ Haec si rite applices ad varias Christianorum Sectas (verius Antichristi Synagogas) & ad veram Christi Ecclesiam, quae est sola Catholica; hujus prae illis perfectio & felicitas tanta eminebit, ut sive Legum, sive Rituum, sive Mediorum, sive Finis in Ecclesia Catholica sanctitatem, majestatem & divinitatem spectes, perfectiorem nunquam fore surrogandam, manifestissimum sit, atque ex eo magis, quod Divina Oracula ad usque consummationem seculi aetatem ejus-

Digitized by Google

ejusdem proferant; tum vero edicant, Militantem in Triumphantem commutatum iri aeternis splendoribus effulsuram.

BECANUS S. J. in Analogia V. & N. Testamenti. Prooemii pag. 2.

§. II. THEMATA.

I. *Religio Christiano-Catholica quoad Leges suas perfectissima est.*

PROBATIO. Officia hominis erga Deum, seipsum & proximum exactissime docet, efficacissimeque inculcat omnia, ut nil usquam reperias ad vitae civilis aeque ac Christianae perfectionem magis conducens. Cultum Deo exhibendum in fide, spe & charitate interna cumprimis constituit; alios homines diligere jubet, sicut seipsum, nec amicos tantum (quod etiam ethnici faciunt) sed & inimicos; privatam injuriae ultionem & prohibet, & percutienti in maxillam dexteram vult praeberi etiam sinistram; non permittit ulli aut pluralitatem uxorum aut repudium, coelibem vero vitam & virgineam castitatem propositis ingentibus praemiis commendat; praepositis etiam dicolis parendum esse decernit, Deo tamen magis quam hominibus obediendum esse docet; expoſcit a nobis sinceritatem in negotiis, aequitatem in administratione justitiae, fidelitatem in custodia aerarii publici, junctam clementiae constantiam in exercitio supremae potestatis, liberalitatem sine prodigalitate in usu divitiarum, amorem patriae, & quaecunque boni civis ac optimi Principis officia; incitat ad assidue orandum, non tam ad obtinenda bona temporalia, quam pro delictorum venia & uberioribus gratiae auxiliis; quin & ad contemptum atque terrenorum omnium abdicationem propter Deum invitat; denique non membrum corporis, sed animum a vitiis omnibus circumcidi, carnem vero susceptis ultro afflictionibus subdi spiritui, & spiritum Deo ita vult subjici,

ut

ut pro causa Dei vitam quoque profundere non abnuamus. Inde factum, ut quamprimum Religio Christi Catholica per Mundum invalesceret, Orbis fere universi alia fuerit facies, cumprimis hominum moribus in melius immutatis.

„Nam qui olim (praeclare differit S. JUSTINUS M. Apolog. I.) stupris laetabamur, nunc castitatem complectimur, quin permulti sexus utriusque incorrupti & coelibes perdurant; qui magicis artibus utebamur, bono & aeterno nos consecramus Deo; qui possessionum & pecuniarum fructus prae rebus omnibus adamabamus, nunc etiam ea, quae habemus, in commune conferimus, & cum indigentibus communicamus; qui odiis & caedibus inter nos grassabamur, nunc etiam pro inimicis oramus." Idem Dial. cum Tryph. „Non esse, qui exterreat nos, per omnem terram manifestum est. Quod namque dum gladio percutimur & in crucem agimur, & bestiis objicimur, & vinculis, igne, tormentisque aliis excruciamur; a professione nostra non discedimus, facti constat. Imo quanto magis ejusmodi tormenta in nos expediuntur, tanto plures Jesu cultores fiunt."

II. *Religio Christiano-Catholica quoad Ritus & Ceremonias sanctissima est.*

PROBATIO. Quantum umbra praestat veritas, corpore animus, coelum terra & Deus creatura; tantum praecellunt Ritus, Sacramenta & Sacrificium augustissimum Catholicae Ecclesiae illis Gentilium Ritibus & Ceremoniis Judaeorum. Non hic lasciva illa gentilium tripudia, sed sanctarum Scripturarum lectio & castissima comprecatio: non infinitae ablutiones Judaicae, corporis duntaxat sordibus eluendis idoneae; sed lavacrum regenerationis spiritualis ex aqua & Spiritu sancto in verbo vitae, per baptismum, „quo illuminamur, ut digni idoneique simus, qui veritate agnita per opera etiam datorum nobis mandatorum custodes inveniamur:" non hic taurorum aut hircorum hecatombae; sed hostia divinissima, quae sit Unigenitus Dei Filius, qui se Patri obtulit semel in cruce hostiam acceptabilem ad exhaurienda multorum peccata: non hic azymi duntaxat panes, non mensae gentilium profanae, spurcae ac barbarae; sed panis vi-

tae

tae Eucharisticus, quem cum nullo alio communicare licet, „quam veram esse doctrinam nostram credente, & lavacro propter remissionem peccatorum abluto, & ita, ut Christus tradidit, vivente.“ Nihil ergo de hoc pignore humanae Redemptionis, de hoc alimento vitae spiritualis, de hoc vadimonio vitae aeternae participant Ethnici, Judaei, Haeretici, sed uni Catholici.

Nos enim soli (verba sunt S. Justini M. Apol. I.) non ut communem panem, neque ut communem potum ista sumimus; sed quemadmodum per Verbum Dei caro factus Jesus Christus Salvator noster & carnem & sanguinem salutis nostrae causa habuit, ad eundem modum etiam eam, in qua per preces ab eo profectas gratiae sunt actae, alimoniam, unde sanguis & caro nostra per mutationem aluntur, incarnati illius Jesu carnem & sanguinem esse edocti sumus.“

Quis tandem sit splendor Cultus Divini Exterioris in Ecclesia Catholica; quae puritas, pietas, fervor & magnificentia in administratione Mysteriorum fidei nostrae, ac praeprimis in divinissimi Sacrificii oblatione; audiunt gentes & obstupescunt; resciunt Judaei & ringuntur; vident Heterodoxi, & ne seipsos damnent, livido oculo contuentur, dente & calamo cynico arrodunt, sed in majus sui probrum, cum de Regibus terrae potentissimis unus, quamvis Catholicum nomen non gerat, haud ita pridem judicaverit; Catholicos Deum colere ceu magnum Principem, Lutheranos ceu virum honestum, Calvinianos ne ut hominem quidem.

De singulis magnifice eloquitur S. Justinus M. cit. Apolog. I.

III. *Religio Christiano-Catholica incitamentis ad virtutem, & mediis ad salutem instructissima est.*

Probatio. Ecclesia Catholica suis filiis veram se matrem in cunctis exhibet. Non contenta, quod per baptismum in Christo nos regeneraverit, noctu diuque nobis invigilat, nutrit, mundat, & confortat nos. Aperit continue

Digitized by Google

huo thesauros divinitus sibi concreditos, & facit in nostram salutem, quidquid feciſſe Apostolos & horum ſucceſſores vidit & audivit. Jam festinat, noſtram ungere frontem, ut communicet Spiritum ſanctum; jam nobis dimittit peccata humili confeſſione ſubjecta clavious Eccleſiae, & media ſubminiſtrat tam contra relapſum, quam pro fructibus dignis poenitentiae; indies aeterno Patri offert Corpus & Sanguinem Jeſu Chriſti innumeris in locis, divinoque hoc epulo nos reficit. Inſigni providentia & ſolemni ritu ſuos conſecrat Miniſtros, ſuumque conſervat & prorogat Sacerdotium. Solemnem impertitur benedictionem iis, qui Matrimonio junguntur in Chriſto & in Eccleſia. Nunquam non pro animae noſtrae ſalute ſolicita, ſemper intenta in noſtrum profectum, ubique & ſemper nobis praeſto eſt. Aliis locum refugii parat in clauſtris & coenobiis; aliis providet de mediis ad ſalutem etiam inter ſeculi curas obtinendam; jam mentem noſtram doctrina imbuit ſaluberrima, & ſicut intellectum illuminat, ſic voluntatem excitat, & corda ſuccendit illo praeprimis ſplendore & majeſtate cultus divini.

Si mors imminet filiis, ſuas pia mater geminat curas, & media colligit omnia, ut ad iter aeternitatis rite accingat ſuos; manibus morientium inſerit arma adverſus principem tenebrarum; abſcondit nos in vulneribus Chriſti, & in ſanguinem agni nos immittit; obarmat nos juxta illam CYPRIANI ſententiam praeſidio ſanguinis & corporis Jeſu Chriſti; emundat animas per ſacramentum extremae unctionis; ultimos obtutus noſtros infigit cruci Redemptoris, ut hujus Myſterii memores virtute crucis roboret ac ſalvet nos. Adſurat omnes coelites, ut opem ferant in agone ſuorum ultimo, quin & coelum & terram pro nobis intercedere facit. Ubi demum a vinculis corporis ſoluta eſt anima, hujus ad pedes usque ſupremi judicis comes Dei gratiam implorat. Equidem exuvias corporis terrae mandat; ſed non

sine testificatione honoris, qui deceat Templum Dei. Quamvis mortuus sit Ecclesiae filius, Matris tamen vivit charitas, quae nunquam cessat, fidelibus defunctis adprecari & exorare pacem & quietem sempiternam.

Haec audis Heterodoxe! & tardas redire in gremium tam piae Matris, quo Majores tui infelici schismate exciderunt? & tardas, de tot tantisque gratiarum & donorum coelestium thesauris nobiscum participare? & haeres, quam infauste! in ea Secta, quae te nonnisi frigidis verborum solatiis lactat, atque inter haec sine armis, sine praesidio ullo objicit salutis tuae hostibus; quae plusquam Synagoga sterilis te nutrit frustulo panis, quod vilius est Manna Judaeorum; quae animae peccatis sauciatae medelam ferre non potest; quae ab Apostolica Ecclesia rescissa veros Pastores non habet; quae sicut in vita, ita in morte suos destituit omni vero solamine ac subsidio, contra dolores corporis & angores animi; quae morti, aeternitati & supremo Judici tradit suos sine vera poenitentia, sine vera absolutione seu remissione peccatorum, sine veris Sacramentis, sine vero viatico; quae demum, ubi ceciderint in manus Dei viventis animae Sectariorum, has plane desertas relinquit terrificae aeterni vindicis justitiae, suum adeo officium sed crudelissimum esse reputans, non exorare pro defunctis?

IV. *Religio Christiano-Catholica quoad finem & Praemia excellentissima est.*

PROBATIO. Spiritualia & perpetua animae bona, clara Dei ipsius visio & fruitio; hic finis est, & haec praemia sunt, quae Jesus promisit suae doctrinae & Ecclesiae sectatoribus atque cultoribus; praemia sane infinito praemiatore dignissima, mortalibus optatissima, & ad beandum omni ex parte hominem praestantissima. Haec enim quam sint multo excellentiora iis, quae Religiones aliae suis asseclis pollicentur,

tur, ipsimet Gentiles & Mahumetani testantur, qui fere nihil mercedis exspectant ultra brutas corporis voluptates: testes Philosophi & Poetae veteres, qui tametsi de bonis animi saepe differant, ea tamen aut cum hac vita finienda esse statuebant, aut de futurae vitae beatitate obscure & ambigue sentiebant, aut certe nihil post hanc vitam humanis meritis adpromittebant, quod captum hominis naturalem transcenderet: testis adeo MOSES, qui parce admodum de aeterna felicitate, copiosius de mercede temporaria elocutus, ad legum observantiam promissis hujus vitae bonis Judaeos praecipue animavit: testes, quamvis inviti, omnes etiam Sectarii, qui cum veram Christi doctrinam non habeant, nec vera Christi Sacramenta, nec verum Christi Sacrificium, nec verum Sacerdotium (quae omnia sola habet Ecclesia Catholica) Catholicis haud denegant aeternam salutem; quam vero Catholici non audent concedere ulli, nisi qui fuerit in vera Christi Ecclesia, in qua sola est verus Dei cultus, dignum & acceptum Deo sacrificium, vera Christi fides, doctrina & successio Apostolica, virtus & vita vere Christiana, vera demum salutis aeternae media & adjumenta a Christo pro omnibus instituta, qui cum Christo aeternum in coelis regnare exoptant, haeredes Dei & cohaeredes Christi.

Digitized by Google

DISSERTATIO IX.
DE DESERTORIBUS RELIGIONIS CATHOLICAE.

SECTIO I.
De variis Sectis Christianorum.

§. I. PRAECOGNITA.

Vidit animarum hostis & indoluit, suae Idololatriae regnum per Christi novum regnum seu Ecclesiam subverti. Acheronta movens, ut contra Christi Ecclesiam portae Inferi praevalerent, Schismata & Haereses disseminavit. At non praevaluit corruentibus passim omnibus tenebrionum Sectis, quarum interitum in hunc diem & ad Mundi finem immota conspicit vera Christi Ecclesia. Nihilominus lolia sementi Evangelicae identidem insperguntur; & nostris quidem temporibus Sectarii ac Novatores, ut avita Sacra facilius exterminent, de Romanorum ab antiqua fide defectione, de morum inter Catholicos corruptela, uti & de rituum in Ecclesia superstitione, nonnisi tragica occinunt. Sed quae vetus haereticorum cantilena est: nam & Manichaei Catholicis olim exprobrabant hypocrisin, superstitionem, sepulchrorum adorationem, & luxuriam: Luciferiani affirmabant, universum Mundum factum esse Ecclesiam diaboli & Antichristi: Donatistae cathedram Ecclesiae Catholicae vocabant cathedram pestilentiae, in qua sancti sedere non possint. Itaque in re tanti momenti, qualis est mutare Religio-

Digitized by Google

ligionem, eoquod mutata sit Ecclesia, multa in examen vocanda sunt, praecipue autem: quis ille sit, qui nova fidei dogmata suggerit, quibus moribus instructus, quo ductus instinctu, quo animo, quo fine? quid eum ad mutationem impulerit, quae causae defectionis, quae modestia in scriptis, moderatio in dictis, integritas in factis, accuratissime ponderanda sunt.

§. II. THEMATA.

I. *Sectariis justa Religionem Catholicam deserendi causa non fuit praetensa necessitas Reformationis in Moribus & Ritibus Catholicorum.*

PROBATIO. Cum ad salutem hominum duo cumprimis necessaria sint, videlicet sincera fides & recta operatio; utrumque sua regula indiget, ne per errorem falsa credamus, aut per ignorantiam male operemur. Sicut autem in controversiis fidei institutus est a Christo judex certus, qui abs nota erroris verum discernat a falso; ita & in controversiis morum, qui bonum distinguat a malo & honestum a turpi. Sed duplici errore involveretur Ecclesia & morum & fidei, si fidelibus injungeret, quod honestum non est; qui sane error multo perniciosior foret, utpote qui non modo intellectum depravaret, verum etiam voluntatem ipsam vitiaret. Est ergo Ecclesia, fuit ac erit semper Magistra morum falli & fallere nescia. Siquando inter fideles ac ipsos etiam Ecclesiasticos morum depravatio grassetur, hominum id vitium est, non doctrinae aut Ecclesiae: docet namque adhuc Ecclesia, quae Christus docuit, angustam esse portam, quae ducit ad vitam, Regnum coelorum vim pati, qui sese abnegant, crucem suam tollunt, & carnem una cum concupiscentiis suis crucifigunt, cum Christo regnaturos esse, multos quidem vocatos, sed paucos esse electos; docet Ecclesia, cum Dei gratia (quae omnibus praesto sit, & qua ma-

Digitized by Google

jor ac uberior semper exorari possit) omnes leges & praecepta esse onus leve, & jugum suave; proponit eximiam ac aeternam mercedem obedientiae, simul & minas & poenas gravissimas inobedientiae... Huic doctrinae qui mores conformat suos, Legis factor egregius erit ac vere sanctus, cujusmodi ad morum doctrinam orthodoxam efformatos quovis seculo plures vidit & coluit orbis catholicus.

Quoad ritus sacros esto, nonnulla per simplicitatem admiscèri, quae indigeant emendatione; sed aliquid simplicium pietati indulgendum. Esto, nonnullas superstitiones a nonnullis imprudenter fuisse introductas, captata ab aliquo ritu sacro occasione; at sacris ritibus tribuendum non est, quod ab imprudentia & simplicitate nonnullorum profectum est. Esto, aliquos ritus ab ipsa Ecclesia fuisse mutatos pro diversa temporum ratione, sed salva & integra divinarum, quas nobis Christus reliquit, institutionum substantia. Hoc vero certissimum, nullum esse ritum ab Ecclesia Romana (cui sicut legum, ita & rituum suprema potestas competit) universis praescriptum esse, qui cum recta ratione non consentiat, & qui recte administratus Religionem Deique cultum non promoveat. Non igitur abusus sunt inter Catholicos, qui verae ac legitimae Ecclesiae rationem & statum e medio tollant, ac proinde Sectariis justam dederint causam, discedendi.

Hinc praeclare AUGUSTINUS Epist. 95. c. 9. „nos autem certi sumus, neminem se a communione omnium gentium juste separare potuisse. Neque enim (pergit c. 12.) propter paleam relinquimus aream Domini; neque propter malos pisces rumpimus retia Domini; neque propter hoedos in fine segregandos deserimus gregem Domini; neque propter vasa facta in contumeliam migramus de domo Domini.“

II. *Minus etiam Sectariorum a Catholica Religione defectio fieri debuit propter praetensos Ecclesiae Romanae lapsus & errores in fide.*

PROBATIO. Si Ecclesia Romana pristinum nomen & statum

Digitized by Google

statum retinuit, non erat, cur discederent ab ea salutis via Novatores: neinpe (uti vel ipse CALVINUS testatur L. IV. Instit. variis in locis) „extra Ecclesiam salus non est; & ii sunt filii Dei, quorum Ecclesia mater est; & nisi hanc Matrem habeamus, illum Patrem minime habituri sumus.“ Sed jure possessionis gaudet Ecclesia Romana, quod pristinam fidem teneat, ac quidem hisce temporibus magis expressam & explanatam; quod aliud non credat, quam olim sit creditum, etiam circa Christum praesentem in Mysterio Eucharistiae, circa cultum imaginum, purgatorium, indulgentias & Sanctorum intercessionem; quod fidei divinae articulis minime vitiatis aut depravatis inhaereat ita, ut in hanc horam nemo unus de omnibus Sectariis etiam versutissimis eam erroris in fide convincere potuerit. Si vero ea duntaxat se respuere dicant Novatores, quae vel superstitione vel errore vel alia quapiam labe corrupta fuerint in Ecclesia; ergo in aliquo erravit Ecclesia, nec veram fidem retinuit, quae una est. Itaque cum plerique sectarii Ecclesiam admittant in societatem fidei; vel ipsi quoque veram fidem non tenent; vel Ecclesia in nulla re penitus erravit; ac proin illos errare necessum est, qui articulos fidei rejiciunt, quos adstruit Ecclesia, & illos tenent ac tuentur articulos, quos damnat Ecclesia.

Mirum, quod cum teste S. AUGUSTINO nequidem Idololatria sit causa, se dividendi ab Ecclesia, eoquod (prout observat in Psalmos contra partem Donati) multi ex Judaeis tempore Isaiae, Jeremiae ac Ezechielis in crimen Idololatriae fuerint prolapsi, quin propterea ab iis se separaverint Prophetae: mirum, quod Calvinistae in suam communionem admittant Lutheranos, quos, quia in Polonia Eucharistiam flexis genibus accipiunt, & in ea Christum praesentem adorant, habere debent pro idololatris: mirum, quod plerique Reformatores pacem ambiant cum iis Ecclesiis, in qui-

Digitized by Google

bus sunt errores, quos ajunt, non fundamentales; imo & cum eis, quae articulos fundamentales solum per consequentiam, non vero directe evertunt; quod, inquam, se separaverint ab Ecclesia Catholicorum, in qua est prima sive ea unitas, qua non datur alia prior; & schisma fecerint ab Ecclesia, in qua est fides integra ac universalis omnium credendorum.

III. *Defectionis a Religione Catholica Autores tales nunquam fuerunt, ut iis fides habenda sit.*

Probatio. Longum foret, de omnibus ac singulis Sectarum Architectis effari. Satis pro Germania, Lutheri praeprimis & Calvini autoritatem excutere. Si horum doctrinam spectes, recoquit ea veterum Haereticorum errores dudum ab universa Ecclesia proscriptos: docent enim cum Simonianis, bona opera ad salutem inutilia esse; cum Pelagianis, infantes fidelium sine baptismo vitam aeternam consequi; cum Novatianis, non esse in Ecclesia potestatem clavium ad remittenda peccata; cum Donatistis, Ecclesiam constare ex solis sanctis; cum Aerianis, suffragia fidelium nihil prodesse defunctis, esse sub lege eos, qui jejunia servant, & presbyteros omnino aequales esse Episcopis; demum cum assectis Vigilantii, Sanctorum reliquiis nihil honoris deferendum esse. . . . Si personas & ipsa quidem Sectariorum Capita perlustres, Lutherum singularis protervia, palmaris superbia, innatum temperantiae, castitatis & poenitentiae odium, frequens perjurium, insolitus furor, spumantes irae, nota desperatio & celebris apostasia, aliaque id genus elogia commendant. Calvinus corpore & sensu Luthero temperatior, animo tamen intemperantior fuit, acerrimi vir ingenii, sed atrae bilis vitio supra modum laborans; atque hinc mania, furor, odium, desperatio, mordacitas, venenum cum linguae, tum calami, tumultuum & fa-

Digitized by Google

factionum amor, intolerabilis arrogantia. Zwinglius, Carolostadius, Melanchthon, Oecolampadius, Bucerus, Beza, aliique Sectariorum Principes non dissimilis farinae homines extiterunt, majori ex parte apostatae & transfugae.

De his vide P. HONORATI FABRI S. J. librum: Una fides unius Ecclesiae Romanae: & P. ALOYSII MERZ S. J. Conciones Sacras Augustae Vindel. habitas de Luthero & ejus Secta. Item BENIGNI BOSSUET Geschichte von den Veränderungen der Protestantischen Kirchen. Passavii 1769.

Et hujusmodi hominibus, quorum doctrina nova & suspecta, mores corrupti, ingenia turbida, delicta publica fuere; qui a suis claustris & ab Ecclesia Romana discesserunt, ut eas vitarent poenas, quas eorum facinora gravissimas deposcebant; & quibus nemo rem suam domesticam, & ne equum quidem generosum aut canem venaticum committeret, suam quis animam aeternamque salutem prudenter concredat? quis eorum autoritate ducatur, ut spernat Ecclesiae Catholicae autoritatem, tot sanctorum Patrum testimoniis confirmatam, tot Conciliorum oecumenicorum suffragiis exornatam, tot sanctorum Martyrum sanguine stabilitam, tam multiplici virtutum & sanctimoniae splendore illustratam? Quis Petro aliisque Apostolis & viris Apostolicis (qui exemplo Christi pro tua salute sponte ac ultro vitam profundere parati sunt, nullo alio incitamento, quam zelo animarum & divinae gloriae) praehabeat duces ejusmodi, qui desciverunt a vera Christi Ecclesia, non studio virtutis aut veritatis, sed vel formidine poenae, vel liberioris vitae desiderio, vel alio quopiam, quod minus honestum erat, incitamento?

Possem hic facile probra omnia LUTHERI, CALVINI & aliorum in plenam lucem deducere, atque alios plane fines, quam sit propriae salutis studium, in iisdem patefacere, qui a Catholica Ecclesia ad Heterodoxorum castra unquam convolarunt; sed praestat, charitate potius, quam exprobra-

Digitized by Google

tione invitare fratres nostros, ut redeant ad finum Ecclesiae, unde recesserunt.

§. III. Antitheses.

I. In Ecclesia Romana ad quingentesimum Christi annum fides integra & pura perstitit, ad quam ceu veterem Ecclesiam spectant Scripturarum oracula & Patrum elogia; non vero ad hodiernam Ecclesiam, quae cum sit abusibus, erroribus ac vitiis defoedata, justam praebet causam, discedendi a fide Romanorum.

Resp. Si Ecclesia Romana per quingentos annos fidem puram servavit; ergo ex privilegio Christi S. Petro polliciti, nunquam fore, ut ejus fides deficiat, quod utique ad consummationem Seculi usque extenditur. Fors ais, quingentis annis illis non errasse quidem, fuisse tamen errori obnoxiam? Igitur quidquid ab Ecclesia toto illo tempore definitum est, sub fidem non cadit: qui enim sciatur, falsum non esse, cum error subesse potuerit? hinc quatuor Concilia concidere necessum est; hinc vana Christi promissio; hinc spiritus veritatis toties promissus, nunquam missus; hinc portae inferi contra Ecclesiam praevalentes. Ad mores quod attinet, privata Romanorum delicta, siquae sunt, non excuso; vitia erant humanae conversationis, non praedicationis Apostolicae: inerrantiam Christus promisit Successoribus S. Petri, non impeccantiam; quin & si a recta fide quis deviasset (quod vero ne de uno quidem hactenus evictum) hoc fuit vitium credentis, ut persona privata est; non error docentis, ut est Doctor & Pastor universalis; quotiescunque enim loquuntur e Cathedra Petri ut Christi Vicarii, & de plena hujus officii auctoritate, in eo munere nec falli possunt, nec fallere. Nempe promissus a Christo spiritus veritatis non finit unquam, vel falsum dogma, vel pravos mores proponi toti Ecclesiae.

Quoad

Quoad morum integritatem si de summis Pontificibus ogganniunt Heterodoxi; certum est, plerosque omnes (rexere autem Ecclesiam inde a S. PETRO plures ducentis & quinquaginta) aut Sanctis annumeratos, aut bonae saltem & laudabilis vitae fuisse, pauciſſimis exceptis; ut ex omnium attestatione nulla alia particularis Ecclesia tot Praesules habuerit Sanctimonia illustres, quam Romana.

II. Intolerabilem fuisse Romanorum Pontificum ambitionem, Cardinalium luxum, Episcoporum incuriam, Sacerdotum socordiam, ac perditos totius Cleri mores (unde LUTHERUS & CALVINUS deficiendi ab Ecclesia Romana causam acceperint) non soli Acatholici, sed & Catholici Scriptores ingenue atque abunde testantur. Obesse ergo ad salutem non potest iis, qui LUTHERUM aut CALVINUM secuti, ob tam manifesta Ecclesiae vitia, sanctioris disciplinae studio inducti discesserunt.

RESP. Insolens plane ratiocinium: non omnes Romani Pontifices sunt sancti, & Curia Romana non caret naevis, neque in Ecclesiasticis ea semper est morum integritas, quam hujus ordinis dignitas postulat; ergo ab Ecclesia Romana discedendum est, ergo res nostrae sunt desperandae, ergo aeternae saluti renuntiandum est. Fidem non accusatis, sed mores, eosque privatorum hominum: nunquam enim Ecclesia in tradendis morum regulis erravit, sed nec errare potest; cur ergo illius doctrinam rejicitis, quae sana est? cur mores ab ea praescriptos reprobatis, qui sancti sunt? quid vestra interest, si Pastores suo erga Deum munere non defungantur; modo sanae doctrinae verbo vos pascant, & sanctis legibus instituant? Exempla optatis: optandum revera esset, ut omnes ii suo vobis exemplo praelucerent; si vero secus accidit; verbis, non exemplis, dictis, non factis standum, ac CHRISTI oraculo parendum est: „ super cathedram Mosis sederunt Scribae & Pharisaei; omnia quaecunque dixerint vobis, servate & facite; secundum eorum opera nolite facere. „ Nec est, quod Pontificum

ficum & Cleri depravatos mores tam acriter fugilletis: ut enim non negaverim, in tanta Ecclesiasticorum multitudine aliquos esse & fuisse, qui tanti nominis & muneris mensuram haud implerent; ita quisquis amans veritatis est, inficias non ibit, quin plerique ejusdem Ordinis eam vitae formam tenuerint & teneant, quae homines sacris ministeriis addictos plurimum decet. Inter summos Pontifices non desunt noviſſimis quoque temporibus Marcelli, Pii, Adriani, Gregorii, Alexandri, Benedicti & Clementes iis virtutum ornamentis instructi, quae huic summae dignitati non mediocrem splendorem afferrent.

At supponamus, vobis morem gestum ac vitia omnia esse perpurgata; palam omnino promittitis fore, ut vestri omnes ad nos redeant? si secus aliquis faciat, illum sane non excusabitis. Eadem porro militat ratio, licet ea vitia non purgentur: fidem sequere, vitia fuge; ne si fugias fidem propter vitia, in longe majus ac perniciosius vitium incurras, quod est schismatis seu scissionis ab optima parente; crimen juxta Ss. Cyprianum, Optatum Milev. & Augustinum contra Donatistas, nec ob corruptelam morum, nec ob fidei difficultatem, ipsamque idololatriam committendum. Innocentes vocatis Lutheri & Calvini asseclas, sed transfugas & apostatas insontes quis dixerit? Nec est, quod bonam praetexatis fidem, cui furor & libido nullum sane locum reliquerunt. Demus autem illam bonam fidem; sic ergo discessio quidem illa culpae ipsis non vertitur, eos tamen in eo rerum statu collocat, in quo remediis carent, quae ad salutem neeessaria judicantur.

III. Longe alia fuit ratio discessionis Protestanticae, quam quae olim: tunc enim Ecclesiam fuisse optime constitutam doctrina, sanctimonia vitae, ac morum probitate excelluisse; posthac vero Ecclesiam in plurimis deformatam fuisse, ipsi Catholici agnoverunt & doluerunt. Quippe (quod

inge-

Digitized by Google

ingenue fassus est ADRIANUS VI.) Ecclesiam indigere reformatione in Capite & in membris, antiqua vox est, audita jamdum in Concilio Constantiensi.

RESP. Falsum est, quod VV. ac RR. Schismaticorum impar sit ratio, cum in utrisque fidem Ecclesia desideraverit. Tam hi, quam illi Catholica dogmata impugnabant; imo ausim dicere, plura esse, quae a Calvinianis vel Lutheranis impugnantur, quam ab Arianis, Acephalis, Monothelitis & Pelagianis. Quoad deformationem in moribus homines sumus, atque adeo omni tempore Ecclesia habuit membra corrupta, inde sanctorum & antiquorum Patrum querelae. Quid si in primitiva etiam Ecclesia non desint exempla? nonne unus ex duodecim Apostolis Christum ipsum Judaeis vendidit, & unus ex primis septem diaconis haeresiarcha fuit? nonne septem illi Episcopi, quos S. JOANNES objurgat, a primo fervore defecerunt? nonne multi etiam Episcopi Arii, Donati, Macedonii, Pelagii aliorumque Haereticorum partes amplexi sunt, quin propterea fuerit ab Ecclesia Catholica recedendum? Cur igitur discessionis vestrae causam in corruptos Cleri mores rejicitis? cur potius humanissimam optimi parentis, ADRIANI VI. monitionem (qua Majores vestros ad reditum hortatus fuit) contempsistis? nonne eo fine tot Nuntii delegati, tot Legati destinati & missi, & quidem Ecclesiae Romanae insignia decora, Alexander, Cheregatus, Commendonus, Delphinus, Cajetanus, Campegius, Contarenus, Cervinus, Moronus, Hosius? eccur pretiosam tantorum hominum operam maximis expeditionibus supparem reddidistis inutilem?

Scio equidem, a plerisque transfugis obtendi speciem procurandae salutis: sed mera fictio est, quam ubi ad nos redeunt, liberrime fatentur. Quotquot vero ab iis ad nos accedunt (si aliquot vagos nebulones excipias) aliud finem sibi non proponunt, quam salutem propriam; hinc tot lacrymae & usus vitae melioris. IV.

Digitized by Google

IV. Evangelici ac Reformati saltem non abs re gloriantur, Ecclesiam suorum Ducum opera ab Episcoporum Romanorum tyrannide liberatam, collapsam PETRI Cathedram fuisse reformatam, suoque nitori restitutam doctrinam verae Christi Ecclesiae.

RESP. Idipsum est, quod omnes Haeretici ab Ecclesia condemnati declamitant; verum edicant Novatores, quandonam Ecclesiae Romanae fides corrupta fuerit, & quis primus de Romanis Pontificibus factus sit Antichristus? quo tempore defecerit, quae deficere nunquam potest, fides aut illius Ecclesiae, quae est radix unitatis Christianae, Mater & Magistra omnium Ecclesiarum; aut illius Pontificis, qui est fundamentum aedificii Christi, & pro quo rogavit Christus, ut fides ejus nunquam deficiat? funesta Catastrophe! sic enim nusquam instituta a Christo extabit amplius Religio, & apud Novatores omnium quidem minime; cum stare non possit sine radice arbor, sine matrice foetus, sine fundamento domus, tot praesertim inter turbines & procellas. Fors LEO X. primus in Antichristum degeneravit? at priusquam hic LUTHERI articulos damnasset, Lutherus ipse ad eundem scripsit: „ Beatissime Pater! prostratum me pedibus Tuae Beatitudinis offero cum omnibus, quae sum & habeo: vivifica, occide, voca, revoca, approba, reproba, ut placuerit: vocem tuam vocem Christi in Te praesidentis & loquentis agnoscam. " Et tametsi postea contra execrabilem Bullam Antichristi longe aliter cantare coeperit, totus tamen Christianus Orbis (si pauculos Germaniae angulos excipias) deinceps etiam eundem LEONEM ceu Caput Ecclesiae, Christi Vicarium & S. Petri Successorem habuit ac coluit.

Si vero collapsa fuit Cathedra PETRI; quaenam erat matrix Ecclesiae per LUTHERUM & CALVINUM, si superis placet, reformatae? quod centrum unitatis? quod

aedi-

Digitized by Google

aedificii hujus fundamentum? Non sane hi ipsi Reformatores & praecones novi Evangelii, qui nullo unquam oraculo aut miraculo suam Missionem suamve in Petri Sedem, deficientibus Petri successoribus, substitutionem probaverint: non sacra Scriptura, ad quam fidenter provocant, sed ex qua omnis illorum doctrina ceu spuria dignoscitur; ex illa scilicet Scriptura sacra, quam acceperunt ab Ecclesia Apostolica, cui praesidet summus Pontifex.

Quippe ait TERTULLIANUS L. de Praescript. „ Si Dominus Jesus Christus Apostolos misit ad praedicandum, praedicatores alii recipiendi non sunt, quam quos Christus instituit, quia nec alius Patrem novit, nisi Filius, & cui Filius revelavit, nec aliis videtur revelasse Filius, quam Apostolis, quos misit ad praedicandum, utique quod illis revelavit. Quid autem praedicaverint, id est, quid illis Christus revelaverit, & hic praescribam non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, praedicando eis tam viva, quod ajunt, voce, quam per epistolas postea. Si haec ita sunt, constat omnem doctrinam, quae cum illis Ecclesiis Apostolicis, matricibus & originalibus fidei conspiret, veritati deputandam, id sine dubio tenentem, quod Ecclesiae ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo suscepit: reliquam vero omnem doctrinam de mendacio praejudicandam, quae sapiat contra veritatem Ecclesiarum. " Et infra subdit: „ constat, non esse admittendos haereticos ad provocationem de Scripturis: si enim haeretici sunt, Christiani esse non possunt, non a Christo habendo, quod de sua electione sectati haereticorum nomine admittunt. Ita non Christiani nullum Jus capiunt Christianarum literarum; ad quos merito dicendum est: qui estis, quando & unde venistis? quid in agro meo agitis non mei? quo den ique Jure Marcion (Luthere) sylvam meam caedis? qua licentia Valentine (Calvine) fontes meos transfers? qua potestate Apelles (Socine) limites meos commoves? Mea est possessio: olim possideo, prior possideo, habeo origines firmas ab ipsis Autoribus, quorum fuit res. Ego sum haeres Apostolorum. Sicut caverunt Testamento suo, sicut tradiderunt, ita teneo. Vos exhaeredaverunt semper & abdicaverunt, ut extraneos & inimicos. "

V. Demum si inter omnes Christianorum Sectas una Christiano-Catholica est vera & salvifica Religio; CHRISTUS, qui est Salvator omnium, omnes Sectas deberet reducere ad illam unam; nec, qui venit ad illuminandum omnem hominem, tot homines errorum tenebris immersos dese-

Digitized by Google

deserere. Non ergo Christianis, tametsi non audiant Catholici, abjudicanda salus est.

Resp. Providit Salvator hominum universis hominibus de gratiae auxiliis, de evidentia credibilitatis, de Magisterio in- & externo, de mediis vere sufficientibus ad fidem & salutem; sed liberos esse voluit. Sunt vero superbi, qui nolunt se demittere ad credendum & obediendum Ecclesiae, quam scire & possunt & debent Magistram unicam omnis veritatis. Sunt voluptuarii, qui nolunt carnem subjicere spiritui, spiritum Evangelio, & suum Evangelium Catholico & Apostolico sensui ac rigori veri Evangelii. Sunt quaestuosi, qui tametsi veritatem esse unam probe intelligant, in ea tamen secta oberrant devii, quae minus veritatis, sed plus lucri ac commodi temporalis praefefert. Sunt corde depravati, qui Catholicae veritatis lucem obstinate respuunt, & corrigi a veritate nolunt, ne erraſſe videantur. Sunt demum protervi erga Immortalem Seculorum Regem, quem de sua Religionis oeconomia ausint interrogare; sed opprimendi a majestate, & aeternis tenebris involvendi, eoquod oculos haberent, & non viderent splendorem illius Ecclesiae, quae uti sola est vere Una, Sancta, Catholica & Apostolica, sic & sola est vere salvifica.

Eminet hic P. Le Buffier S. J. in P. III. n. 27a.

Sectio II.

De Libertinis, Indifferentibus, Tolerantibus.

§. I. Praecognita.

De Libertinis quasi paganis (qui Turcas, Judaeos, quin Gentiles etiam in Religionis societatem admittunt, modo vita cum recta ratione consentiat) dictum Sectione V. Dissert. VII. Libertini ac Indifferentes, ut ajunt, Christiani iis duntaxat unitatem fidei concedunt, qui credunt, Jesum esse

esse Christum & Dei Filium, ac praeterea Symbolum Apostolicum pro regula credendorum habent in eo sensu, quem prima quatuor Concilia oecumenica docuerunt; quo fit, ut Romani, Lutherani, Calviniani, ipsique adeo Graeci Ecclesiam Catholicam constituant. Alii vero cum JURIEO incognita toti antiquitati opinione intra salvificam Christi Ecclesiam quasvis Haereticorum sectas tuentur, modo non errent in fundamentis fidei; in quibus autem determinandis nec autoritas ipsi suffragatur, nec assectatum consensio est: quidam enim cum JURIEU Trinitatem Personarum, Divinitatem Verbi, & Satisfactionem Christi ceu praecipua Christianae fidei dogmata designant; sed quae explodunt Arius, Sabellius, Photinus, Socinus, Episcopius & alii Haeretici. Quidam eorum illa fidei dogmata necessario credenda statuunt, in quibus omnes omnino Christiani consentiunt; ea vero, in quibus dissentiunt, ceu adiaphora venditant ita, ut pro errore fundamentali id solum habeant, quod Dei Gloriam & finem hominis ultimum everti, quodve unanimi, perpetuo ac universali Christianorum consensui opponitur; sed haec quivis facile sectarius sibi vendicabit, tametsi in fundamentis fidei aberrans. Alii ex indifferentistarum grege Latitudinarii seu Moralistae solam morum honestatem sine dogmatum fide necessariam exigunt ad salutem; sed qui vel illo Apostoli effato eliduntur: " sine fide impossibile est placere Deo: " utpote qui ceu ens supremum deposcit legitimum sui cultum, & ceu supremus Legislator exactam obedientiam; ita ceu prima & summa veritas hominum fidem & affectum erga suas revelationes firmissimum. Alii demum cum COLLINS & TOLANDO sectas omnes tolerandas esse volunt, quae doctrinam a Deo revelatam sectari se putant, tametsi secum ipsis omnino repugnent; qui vero indifferentes aut potius Tolerantes cum Libertinis paganis coincidunt.

Digitized by Google

§. II. Themata.

I. ***Libertas, credendi quidlibet, imprudens, impudens, ac detestabilis Libertas est.***

Probatio. Qui Christo nomen dedit, & Christianum se vocat; Christum sequatur ducem, audiat Magistrum, & ceu fidei Christianae objectum, autorem ac consummatorem agnoscat & adoret Christum, necesse est. Si ita; ergo cujusvis Christiani libertas Evangelio & Ecclesiae Christi adstringitur. Si ita; ergo liberum non est Christiano credere, quod libet; sed necessum est credere, quae Christus revelavit, quae praedicarunt Apostoli, quae exhibet Evangelium Christi, & quae proponit Christi Ecclesia: secus, si vel in uno dogmate ab his dissentiat, fidei Christianae naufragium passus, alienus est, profanus est, hostis est, ceu homo haereticus vitandus, & habendus sicut ethnicus & publicanus. Nam sicut unus est Dominus, una fides, unum Baptisma; sic vera fides est in Ecclesia, quae unum est regnum, una domus & unum ovile. Igitur vesania & protervia execrabilis est Libertinorum, in Evangelio, quod volunt, credere, quod non volunt, non credere, atque sic potius sibimetipsis, quam Evangelio credere; prout Fausto exprobrat Augustinus. Detestanda Libertinorum impudentia est, Christi membra se profiteri, & a Christi Corpore, quod est Ecclesia, se proscindere; Christum appellare Patrem, & Christi Ecclesiam non habere Matrem; Christi discipulos se vocitare, & non audire Ecclesiam Christi, quam suae fidei custodem, interpretem ac Magistram in terris constituit Christus; & quam qui spernit, Christum spernit autorem fidei.

Vide P. Franc. Neumeyer S. J. Frag: ob in Glaubens-Sachen die Freyheit zu denken zu dulden seye?

Digitized by Google

II. *Tolerantismus aperte contradicit divinae circa Religionem Oeconomiae.*

PROBATIO. CHRISTUS unam instituit Ecclesiam, & in hac Religionem unam unice veram & vere salvificam, quam quidem praedicarunt Apostoli, successores Apostolorum propagarunt, pastores & doctores Ecclesiae illustrarunt, Concilia Ecclesiastica symbolis & professionibus fidei confirmarunt, Orbis item Catholicus in hunc usquedum intactam servat & incolumem. In hac Religione unicam fidei communionem constituit Christus, a qua quilibet falsi Prophetae, pseudo-apostoli & haeretici omnes excluderentur, utpote qui non sint de Ecclesia Dei, sed de Synagoga Antichristi. Hanc communionem unicam voluit esse universalem, quippe in sua Ecclesia tanquam Catholica ita, ut extra ipsam nemini sit speranda salus. Cum ergo indubitata haec esse omnia, abunde hactenus demonstratum sit; institutioni ac oeconiae divinae apertissime refragatur, quicunque ausit adoptare in communionem verae fidei & salutis quosvis Sectarios, quamvis ab Ecclesia Catholica & Apostolica abdicati & anathematizati, nec colant Deum, nec credant, nec vivant eo modo, quo Deus divinum sui cultum, fidem & vitam Christianam a suae Ecclesiae membris, a Sponsae suae filiis, a veris fidelibus exposcit.

Profert insignis Oratio P. SERARII S. J. quam super ea quaestione: an quivis in sua Secta, Lutherana, Calviniana, Zwingliana, . . . salvari possit: applaudente toto Senatu Academico habuit Wirceburgi, Doctor & Professor Theologiae ibidem, anno 1584, die 26. Januarii.

III. *Indifferentismus ac Tolerantismus ad paganismum, quin atheismum, viam pandit.*

PROBATIO. Cui omnes probantur Sectae, quamvis dogmata sectentur e diametro opposita, & tametsi mutuis in sese calumniis grassentur, fulminibusque detonent; huic verius nulla probatur Religio, quae si veri nominis est, non

Digitized by Google

spiritum odii & contradictionis, sed Deum unitatis & pacis autorem habet. Et sane Libertini, cum ea quae Christus revelat ac mandat, relinquant cuivis libera, uno alterove articulo, ut vocant, fundamentali excepto, in quo tamen inter ipsosmet Errones non est consensio: Indifferentes, cum eodem jure Divinitatem Christo denegent cum Socinianis, quo cum aliis eandem asserant; Deum aeque cum Calvinianis peccati autorem, & peccati non evitandi aeternum judicem constituant, ac cum aliis sentire de Domino in bonitate videantur: Tolerantes, cum quasvis Antichristi Synagogas cum salvifica Christi Ecclesia aequiparent, inscripta epigraphe: porta patens esto, nulli claudatur honesto; nec impietatis, nec infidelitatis etiam sub specioso Christi nomine labem detergunt. Nonne enim cum insigni perfidia & grandi Redemptoris injuria Christianum nomen usurpant, qui cum Libertinorum Antesignanis JURIAEO, COLLINO & cumprimis TOLANDO verbis ac sensis utitur impiissimis: „ colo Deum talem, qualem Princeps vel Respublica me jubet colere; si Turca, Alcoranum; si Judaeus, Vetus Testamentum; si Christianus, Novum Testamentum veneror pro Lege; Papa si imperans, credo Deum consubstantiatum; si Lutherus, Deus mihi particulis, in, cum, & sub, circumvallatur; si Calvinus, Deum pro signo sumo.“

Ast toleremus tantisper Tolerantes, Sectasque Toleratas Christiano nomine insigniri! Num idcirco legitima consecutio est, in sua quemvis Secta posse salvari? Qui hodie Christianorum nomine gloriantur, sunt fere Graeci Nestorio, Eutycheti, Photio addicti; Reformati deinde a Luthero, Calvino & Socino; Jansenii Iprensis discipuli & Romano-Catholici: penes quos igitur ex his unice vera & vere salvifica est Religio; cum certum sit, quod gravissimorum errorum sese insimulent; veritas autem veritati, & revelatio revelationi minime contradicat?

Memo-

Digitized by Google

Memoratu hic dignum illud ISAACI PAPINII teſtimonium, qui cum Eccleſiae Anglicanae olim Miniſter, poſtea reverſus ad Catholicos ſcribit: „ mihi perſuaſum fuit, Protęſtantes ſi vel latum unguem a Tolerantiſmo recederent, a Catholicis vinci; vinci vero ab Haereticis & Infidelibus, ſi non recederent, quibus arma ad ſe defendendum ſuppeditant; neque enim facere poſſunt, quin omnibus ſalutem concedant, plenamque credendi & docendi, quidvis libuerit, tribuant facultatem. Eadem argumenta, quibus Tolerantes eos ferendos eſſe probant, qui ſacras literas, quacunque demum ratione explicentur, pro Fidei regula habent, non minus efficaciter probant, ferendos eſſe Infideles, & generaliter, quotquot bona fide ſe eſſe profitentur, etiamſi Athei eſſent. Et quibus momentis a tolerantia Chriſtianiſmi hoſtes excludunt, etiam tolerantia eos omnes indignos eſſe pronuntiant, quos tolerandos eſſe profitentur, " Libro: les deux voies oppoſees . . , P. II, Sect. I.

§. III. Antitheses.

I. In Lege Naturae ſufficiens ad ſalutem fuit cognitio & cultus Dei Naturalis: hiſce per falſorum Numinum adoptionem obliteratis, Deus primum Abrahamo, tum Mosi onus tradidit variarum Legum: hoc Chriſtus ſuſtulit, & Lege ac Religione Naturali ad primaevum ſplendorem reducta, ſolam addidit fidem in Chriſtum ceu neceſſariam ad ſalutem. Sicut ergo Deus humanae imbecillitati multum indulſerat circa Religionem & ſymbola Cultus divini in Lege Naturae, ſi modo Deum verum & unum crederent ac colerent homines; ita & Christus pro ſua immenſa erga genus humanum charitate in Lege gratiae plus non exigit ad ſalutem, quam honeſtatem vitae naturalem & fidem in Chriſtum.

Resp. Tametſi de illa Lege Naturali pauca admodum legamus in Geneſi, nec certo conſtet, quae Religionis forma tum fuerit, qui ritus, quod remedium peccati originalis, & quae Majorum Traditiones; tamen certiſſimum, quod a Majoribus aliqua fuerint tradita, quae iſti a Deo acceperant, cujusmodi ſunt recta fides in Deum, cultus latriae, aliquod Sacrificii genus, & quorum in Melchisedech & Job luculenta ſuppetunt exempla. Si autem naturalis Dei cogni-

Digitized by Google

tio sufficeret, cur fides adeo necessaria esset ? cur sine illa homo Deo placere non posset ? cur accedens ad Deum necessario credere deberet ? cur fides totius meriti principium esset ? Num sine divina gratia a noxis lethalibus abstinere omnino poterant, & cum peccaverunt, quod suppetebat aliud remedium ad expungendum peccatum, praeter contritionem ac dilectionem Dei supernaturalem ? Illa sensibilis ratio, sub qua Deus coli potuit (modo symbola illa ad Deum ut protorypon referantur) per se mala non est; quamquam symbola illa adhibita fuisse, eadem facilitate negatur, qua asseritur. Quod aliqui Patriarchae ante ABRAHAM a recta fide deflexerint, verisimile est, & fors ipse ABRAHAM initio ; sed quid inde ? nec juvat, LABANUM excusare; quasi vero JACOB inter infideles integram fidem servare non potuerit, & ad eam uxores suas convertere. Quis autem Christianus animus non abhorreat dicere, impiam illam idololatriae labem a Deo infirmitati humanae condonatam fuisse ac permissam ?

Ratio illa, ob quam dicitur Lex MOSI a Deo data fuisse, merum somnium est: Deus enim temporum momenta ponderat, ac destinatis ab aeterno temporibus se & sua mortalibus aperit. Cum Adam, Enoch, Noe, Abraham, Job Deus sat familiariter egerat, praeter alios, quorum divinae literae non meminerunt ; Mosi deinde peculiares leges tradidit praeter divinam distinctius ac ante expressam ; ad hanc omnes omnino, non item ad Mosaicam, adstringebantur. Ubi autem Messias venit, non primam illam duntaxat naturae legem restituit, sed longe nobiliorem instituit, Christianam scilicet ac Evangelicam, quam gratiae legem vocant ob gratiae ubertatem. Ecclesiam suam aedificavit, novisque Sacramentis, novo Sacrificio, novo Ministrorum genere sub Petro supremo Vicario, novis praeceptis Evangelicis, novis consiliis, novo Testamento instructam esse voluit,

Digitized by Google

voluit, eamque universalem & Catholicam ex Judaeis & Gentibus. Qui autem felicem hunc Legis Evangelicae statum cum illo, qui ante Legem fuit, eundem & a Christo revocatum esse dicit, nae is tenebras cum plena luce, & inania quaedam ac rudia sacra confundat cum augustissimis nostris Sacramentis, ac totius rei sacrae mysteriis copiosissimis ac splendidissimis? Quod tandem nulla lex alia quam fidei a Christo condita sit, putidum est mendacium, ex quo turpissimos deducunt errores Libertini, nullam esse Legem Evangelicam, nullum Christianorum coetum, nullam Ecclesiam, ac proinde nullam Religionem; quo audaciae ac impietatis nullus unquam haereticus pervenit. Leges principales ad salutem necessarias a Christo accepimus, nec ullum naevum, qui sit contra fidem aut mores, tolerat Christus; & nulla unitas, nulla pax, sine fidei, Legis & Ecclesiae unitate.

II. Deo perinde est, quacunque Religione colatur; modo Deum & Jesum Christum credamus, quae substantialia sunt fidei Christianae; reliqua sunt leviora quaedam discrimina, in quibus dissensio nec unitati fidei obest, nec saluti; praesertim cum in extremo judicio non ita disquirendum sit, quam bene credideris, sed quam bene vixeris.

Resp. Probra Christiani Nominis! nonne & pseudopoliticis & Theistis & Atheis latissima sic porta aperitur, qua introducant sua teterrima axiomata: sola fides naturalis sufficit, sufficit honestas vitae sine fide, nulla fides requiritur, nulla datur Religio, & perinde est Deo, sive colatur, sive non colatur? Nonne praecipua sunt Christianae fidei capita, in quibus Novatores, Libertini & Indifferentes ab orthodoxis discrepant? quid enim augustius nostra Eucharistia, in qua praesentem Deum adoramus, illi pedibus calcant? quid Sacramento reconciliationis frequentius? quid sacris ordinationibus ac ministeriis illustrius? quid primatu

Digitized by Google

Petri & sanctae Sedis fallere insciae autoritate gravius? Haec sane sunt praecipua verae Religionis ac fidei nostrae mysteria & dogmata. Illa nimirum capita omnia sunt substantialia, quae ad fidem divinam pertinent, cum fides sit sperandarum substantia rerum & Religionis fundamentum. Quae vero ad fidem divinam pertinent, necessaria sunt ad salutem ita, ut rigidissimo subdantur judicio omnes, qui intellectum non captivarunt in obsequium hujus fidei, qui primae & summae veritati revelanti non assensi in omnibus fuerint, qui cum veram Christi fidem non habeant, nec virtutem Christianam habere possunt; itaque ex gemino defectu & fidei & vitae Christianae apud divinum Judicem redduntur inexcusabiles.

III. Quae Christus a prima institutione suae Ecclesiae Libera esse voluit, non debent proponi ceu creditu & facta necessaria; pars vero maxima controversiarum, quae hodie Ecclesiam tam acriter dividunt, circa hujusmodi versatur. Item Apostoli duntaxat Symbolum fidei ceu regulam credendorum fidelibus proposuerunt rati, quod per illam brevissimae fidei consonantiam inter omnes optata persistat concordia, quamvis caeterarum rerum & opinionum maxima esset dissonantia, & nullus ad Romanum Pontificem fieret recursus.

Resp. Esto, Christum voluisse cuncta libera, hoc uno excepto, quod sit parendum Ecclesiae, quam qui non audierit, fiat sicut ethnicus & publicanus. Si illa dein praecipiat aliqua aut proponat credenda; an fors detrectanda imperia, & fides neganda? Quatuor primis Conciliis stare se dicunt, in quibus autem complura fidelibus tum facienda tum credenda praescribuntur. Si Petrus & ejus Successores caput sunt Ecclesiae; ergo ratio sunt, quae dirigit, voluntas, quae statuit, os & lingua, quae voluntatis imperia promulgant. Cui bono Christus Ecclesiae potestatem fecisset, non tantum

Digitized by Google

sum pascendi ac regendi dominicum gregem, verum etiam imperandi, vetandi, judicandi & plectendi; nisi ut ea haberet supremam quoque jurisdictionem, cui ab omnibus parendum sit? In quibusnam vero sunt praesentium temporum controversiae? in iis, quae omnia in primitiva Ecclesia certa fide tenebantur, scilicet realis praesentia Christi in Eucharistia, Sacramentum reconciliationis, sacrae ordinationes, extrema Unctio, Primatus Petri & horum similia; haec vero credere vel non credere, nobis nequaquam liberum Christus reliquit, qui ea conceptis verbis enuntiavit, & per Ecclesiam identidem declaravit ac imperavit, cujus haec potestas, quod sit a Christo, Scriptura sacra, Traditio & perpetuus Ecclesiae usus manifestant.

Ad Symbolum provocant Apostolicum; sed hoc nobis ac ipsis non est idem, cum idem non sit sensus Symboli; & nonne jamdum tempore Apostolorum haereses fuere Symbolo non obstante? Fuerit inde ab aevo Apostolico quaedam opinionum & rituum diversitas tum in usu Sacramentorum, tum in Liturgiis, itemque in jejuniis & nonnullis festis (nam in diem Dominicum omnes consenserunt) attamen omnibus & semper eadem fuere Sacramenta, idem sacrificium incruentum, eadem Synaxis, eadem exomologesis, eadem Ecclesia, eadem fidei regula, eadem fides. Non ergo illa rerum & opinionum dissonantia aut fuit aut esse potuit circa res fidei, cum singuli Apostoli eadem infallibilitatis praerogativa gauderent, ac propterea nec ad sanctam Sedem recurrere ipsis necessarium esset; cum in iis, de quibus metu erroris consuluissent, errare ipsi non possent.

IV. Pontifices Romani contra Christi institutum & morem Apostolorum sibi arrogarunt regimen monarchicum & potestatem de omnibus, quae symbolo non continentur, judicandi, eaque condemnandi, proscribendi & anathematizandi, quamvis sine iis divinae Legis ac fidei substantia utrinque salva consistat. Ab hac vero tyrannide quis non liberrime reclamat?

Digitized by Google

Resp. Quod regimen Ecclesiae Monarchico simile blasphement Libertini ac Tolerantes, id manifeste prodit animum anarchiae addictum. Verum corpus expers capitis inanis truncus est; hinc Ecclesiae Caput est Christus, & Christi in terris Vicarius. Militum seu Castrorum acies Duce carere non debuit, neque Navis Ecclesiae Navarcho: oves Christi sine pastore esse non possunt, & Petrus, cujus fidei concreditae fuerunt, summi Pastoris vices gerit. Nempe oves Christo fideles regi, deviae reduci, & lupi arceri; membra noxia & putrida a corpore rescindi; fluctus, qui naufragium naviculae Petri intentant, depelli; hostesque veritatis & unitatis Christianae debellari debent. Praesides igitur, Pastores & Duces esse oportuit, qui Petro & Apostolis hoc in munere succederent, ac praeprimis Caput Ecclesiae, cum quo veluti centro unitatis membra omnia consprirarent. Sint etenim, qui sunt & fuerunt, quorum alii Filium Dei Deo minorem asserant, alii merum esse hominem affirment, alii unam tantum Christi voluntatem & operationem adstruant, alii Christum verum fuisse hominem negent; alii inficientur, Spiritum S. ex Filio procedere; alii duo rerum principia & fatum inducant; alii rejecta Christi gratia omnia naturae tribuant; alii humanam libertatem exterminent; alii in usu, numero, & veritate Sacramentorum aberrent! Qui poterit hos inter errores Ecclesia ceu sponsa Christi manere sine macula, & sine ruga, nisi Spiritus Sancti ductu sua fundat oracula, effata pronuntiet, decreta ferat & canones condat; cumprimis autem per Christi Vicarium, qui os & Caput Ecclesiae est?

Non ergo tyrannis est, sed Christi singularis erga suum ovile providentia, quod exorto quovis errore supremi Pastoris voce oves & pastores confirmet, rebelles spiritus coerceat, lupos insectetur ac profliget.

V.

Digitized by Google

V. Ipſimet aequiores ac prudentiores Catholici magnam partem Sectariorum ſalvam fore ſtatuunt, quamvis communionem non habeant cum Romano Pontifice. Et ſane nunquam auditum in toto oriente, cum utraque orientis & occidentis Eccleſia una adhuc eſſet, totius Eccleſiae unitatem, prout haec in Symbolo creditur, dependere a communione cum Epiſcopo Romano. Integrae etiam Nationes in Aſia & in Africa inventae ſunt Chriſtianae, quin de hac communione, pro terris remotiſſimis vix poſſibili, quicquam reſcirent. Imo videtur alienum a divina providentia, exigere unitatem ejusmodi ceu neceſſariam ad ſalutem, cujus uſu & notitia gentes nulla ſua culpa excidere queant.

Resp. Magnam partem Sectariorum ſalvam fore, nullum ex noſtris novi, qui hoc auſit aſſeverare. Vix magnam partem noſtrorum ſalvam fore putamus, licet hi veram fidem habeant, & neceſſariis ad ſalutem praeſidiis Sacramentorum inſtructi ſint, quia multi vocati ad fidem & gloriam, pauci vero electi. Dicam, quod res eſt; vix unum ex multis (ignorantia duntaxat invincibili excuſante) ſalvari arbitror extra Eccleſiam: vel enim error, quo tenetur, inculpatus non eſt, proin errantem non excuſat; aut ſi forte inculpatus eſt (quod raro accidit) alia peccata non deſunt, quae a ſalute penitus excludunt, praeſertim ubi deſunt Sacramenta. Nunquam auditum eſſe dicitur, cum utraque Eccleſia eſſet una, unitatem Eccleſiae ita accipiendam eſſe? imo nusquam aliud auditum eſt; & ſtatim atque Graeci ab Eccleſia Romana deſciverunt (idem de aliis) pro ſchismaticis & haereticis habiti fuere. Quaſi Patres orientis, Ignatius, Athanaſius, Chryſoſtomus aliique ad Romanam Eccleſiam non confugerint, & Conciliis generalibus in oriente habitis Legati Apoſtolici non praeſederint, aut ſaltem illorum approbatio a Romanis Pontificibus petita non ſit? Quod vero idipſum barbaris gentibus praedicemus, Dei & Eccleſiae

cleſiae cauſa jubet, ne Eccleſiam a ſuo fundamento ſeparemus, iisque taceatur ſupremus Judex in rebus fidei. Idipſum ſenſerunt, qui fidem Chriſtianam per totum orbem praedicando diffuderuat.

At nulla hujus Traditionis veſtigia in Meridie & Oriente a Luſitanis deprehenſa: quid mirum, cum a Graecis & Alexandrinis ſuas leges ac Myſtas ſuos acciperent, qui dudum Eccleſiae Romanae infenſi, illius nomen & autoritatem extinxerant. Abyſſini Patriarchae Alexandrino ſubjecti, cujus ſchisma manifeſtum ac errores perſpicui; & quod alterius Alexandrini jurisdictio ad Indos excurrat, nota res eſt. De Armenorum Patriarcha conſtat, ac paſſim de toto oriente, quod erroribus Eutychetis, Neſtorii, Dioſcori, Jacobi Syri, aliorumque pridem fuerit implicitus.

Neque impoſſibilis eſt gentibus dicta communio cum Romano Pontifice: demus enim, praedicatum apud Sinas Evangelium ad haec usque tempora viguiſſe; non tamen potuiſſe Sinas hactenus propter maxima locorum intervalla Romam mittere ad Petri ſucceſſorem; habuiſſe vero Epiſcopos juxta ritum Apoſtolicum conſecratos, fidemque intactam ſervaſſe; haec revera ſufficiunt ad veram Eccleſiae unitatem. Sed aut nunquam fides illuc pervenit, aut ſtatim extincta eſt, & idololatria poſtliminio reſtituta; ac proinde fors levia ſuperſunt monumenta, illa tamen obſcura ſunt & incerta; nec ii, qui modo vivunt, ſcire poſſunt, quid Majores ante 1700 annos crediderint. Demum inane profecto eſt, arguere Providentiam Dei ex illa ad ſalutem neceſſaria Eccleſiae unitate, qua gentes integrae nulla ſua culpa careant vel excidant: nam quis conſiliarius ejus fuit? Atque hoc ſatis, maximaeque gratiae loco habendum, quod nemo niſi ſua culpa damnetur, & quod non ſine omni culpa gentes illa notitia exciderint; utpote cum gravibus peccatis fidei lumen extinguerent, divinamque irritarent juſtitiam, in poenam ſcelerum Deus graviora permiſit.

Digitized by Google

Vide P. FRANCISCI NEUMEYER S. J. percelebres orationes Sacras Auguſtae Vindelicorum editas de Indifferentismo & Adiaphorismo, ac cumprimis Religionem Prudentium. Cl. BARTHELII editam Wirceburgi diſſertationem Dogmatico-Canonicam de eo, quod circa libertatem in negotio Religionis juſtum eſt, C. I. §. VII. VIII. IX.

SECTIO III.

De Machiavelliſtis & Pſeudopoliticis.

§. I. PRAECOGNITA.

MACHIAVELLUS fere dux pſeudopoliticorum vel parum vel nihil detulit Religioni, niſi quantum ad ſubditos, quibus eam ceu commentum mere humanum voluit eſſe propriam, & ceu fraenum aliquod populorum ſtatui non inutilem. Pſeudopoliticis autem plerisque perinde eſt, ſive omnes ſive nullam profiteri Religionem, prout utilitas propria permittat, ſuadeat aut jubeat. HOBBESIUS, VELTHUSIUS & TRIGLANDUS eodem fere modo exerrant, & Magiſtratui omnem Religionem ita ſubjiciunt, ut ſi falſam adeo is introducat, adoptari a ſubditis debeat. Horum monſtroſis opinionibus non abſimilis eſt ille MONTESQUII Spiritus Legum plus aequo tribuens Climati praeſertim intuitu Religionis: ait enim (id quod fere etiam ſentit autor Spiritus Nationum) non quamvis Religionem cuivis aut climati aut regioni aut regimini opportunam eſſe; Catholicam magis quadrare pro Monarchiis, & pro Rebuspublicis Proteſtanticam; Chriſtianae Religioni ſuos aeque praefixos eſſe limites ac Mahumetanae; Religionem invito climate alicubi ſe inſinuantem ſemper expulſam fuiſſe, indeque factum, quod Chriſtiana voluptuoſae Aſiae parum amica ex oriente in occidentem migrare debuerit. ROUSSEAU cuivis Nationi fundatorem ſuae Religionis vult aeque honorandum eſſe. BAYLE errores in Religione perinde habet. EUGEN. PHILALETHES ne atheum quidem ex errore ſuo damnationi ſub-

subjicit, si malitia abest; quasi vero abesse posset malitia. Quae sane deliramenta eo intolerabiliora sunt, quod sint eorum, qui Christiano nomine gloriantur, aut verius abutuntur.

Omnium furiosissime debacchatur LA METRIUS in suo opere: Essai sur la liberté de produire ses sentimens au Pays libre pour le bien public, 1749. avec privilege de tous les véritables Philosophes: in quo contendit, tam amplam esse Principum potestatem in res fidei & morum, ut pro suo lubitu imperare possint ea, quae Religionem risui ac contemptui exponunt; ut exterminare suo jure valeant omnes Catechismos; ut atheis possint, si velint, publicas cathedras erigere.

§. II. THEMATA.

I. *Religio neque a Magistratu humano primitus introducta fuit ad subditos duntaxat coercendos; neque eidem ita subjecta, ut parendum sit; falsam invehere volenti.*

PROBATIO. Cum ipsa naturae vox cunctis mortalibus & Deum inclamat, & cultum Dei; quid evidens magis, quam ante omnes civitates & Respublicas ab hominibus constitutas jam viguisse Religionem, adeo non recens inventam a primis Legislatoribus, ut eam duntaxat adoptarint ceu adjumentum Rerumpublicarum, quas moliebantur? Equidem Religio nullo non tempore praecipuum erat medium, quo suis illi legibus populos subjugarent; sed nixi persuasione populorum, qua illi Religionem a Deo revelatam, & omni imperio humano antiquiorem ac potiorem credebant; ut proin nullus Legislator ut ut callidus sperare potuerit suarum legum efficaciam ac stabilitatem, nisi Religionis autoritas in humanas voluntates antehac patuisset. Poterant versuti homines rudi populo imponere, quod suas leges a Diis acceperint: poterant eidem persuadere novas Deitates, novos ritus aut superstitiones in colendis Diis: poterant (id quod solemne omnibus fuit) in metu & cultu Deorum vim & robur suarum legum ponere; sed ita, ut ex his ipsis certissimum sit, apud nullum populum fidem & Religionem Numinis primum introductam Legislatorum institutis, & nullum

Le-

Digitized by Google

Legislatorem fuiſſe, qui prima Religionis fundamenta aut poſuerit, aut ponere potuerit; ſed econtrario Legislatores omnes, quorum aliqua eſt memoria, populorum opinionibus & Religionibus morem geſſiſſe, in ilsque praeſidium ſuis legibus quaeſiviſſe.

Inde vero etiam illius delirii monſtroſa abſurditas patet, quo infitus a natura ſenſus Religionis liberrimo ac deterrimo ſubdatur arbitrio hominum imperantium: vel enim quae imperatur falſa Religio (& cujus falſitas deteſtandaque ſimulatio agnoſcitur) in Dei cedit injuriam, & parendum nihilominus eſt? ergo jus naturae a fundamentis convellitur, & ſumma Dei majeſtas conculcatur: vel nec falſa Religio illa Deo diſplicet? ergo nec Deus eſt, qui ſi eſſet, dignum ſe & ſibi gratum exigeret cultum; nec ulla Religio eſt, quae ſi eſt, cultus Dei legitimus eſſe debet; nec ullum aliud flagitium erit, cum non ſit ratio, cur illud prae Religione falſa Deo diſpliceat. Num poſſit ſtygius veterator ipſe ad evertenda divina humanaque omnia quidquam ex orco ſubmittere peſtilentius, probroſius, ſceleratius in Deum, in jus naturae, atque in ipſam naturam rationalem?

Eminent hic THOMAS BOZIUS Eugubinus in Libris contra Machiavellum Romae editis an. 1593-1596. PETRUS RIBADENEIRA S. J. in ſuo Principe Chriſtiano contra Nicolaum Machiavellum. NICOLAI CAUSINI S. J. Aula Sancta. SCHERFFERUS S. J. in Phyſio-Theolog. Exercit. IV. art. 4. de Religione Deo a creatura rationali debita. Conferri etiam merentur cum principiis pſeudopoliticorum, Lettres Critiques ou Analyſe & Refutation de divers Ecrits contre la Religion.

II. *Religio Climati adeo non eſt attemperanda, ut potius qualecunque Clima Religioni cedere debeat.*

PROBATIO. Religio vera & ſalvifica duntaxat unica eſt eaque Chriſtiana, hanc Chriſtus inſtituit pro univerſis, ita ut huic decreto Numinis nullum clima obſiſtere queat: hanc Dei juſſu praedicaverunt Apoſtoli ſine ullo climatis diſcrimine aut exceptione, omni creaturae & in univerſo

Mun-

Digitized by Google

Mundo? hanc licet magis congruam Europaeis omnes populi susceperunt, cumprimis Asiatici, inter quos nata, adulta & roborata per complura secula pulcherrime efflorvit; hanc posthac Asia exegerunt, non clima, sed vis & arma Mahumetis; nec ita tamen, ut non potissima pars Asiae, quamvis haeresi aut schismate depravata, hodiedum credat in Christum: hanc in Europa etiam contra Mauros & Saracenos tuita sunt & tuentur, non clima, sed arma catholica praesertim Austriaca, quae si limites non posuissent Barbarorum incursionibus, Clima Europaeum (ut ut Christianismo magis attemperatum dicatur) nequicquam obstitisset, quin MAHUMET in media Germania aut Gallia coleretur; & Mauri in Hispania, & in Italia Saraceni invalescerent. Necdumne ex his agnoscit MONTESQUIEU, suam in rebus gestis omnium seculorum imperitiam? necdumne fatetur suam, quae est Mundi hujus, sapientiam esse stultitiam apud Deum? necdumne erubescit mortalium stupidissimus, quod praesumat pervidisse melius, quam infinita Dei sapientia, quid universo generi humano magis sit proficuum? necdumne intelligit, quod & juri naturae Europam inter & Asiam ipse terminos ponat, cum Asiaticorum immodicas voluptates (quae sibi inimicam Christi Religionem Asia fecerint excedere) non sola Religio Christiana, sed ipsum damnat jus naturale?

III. *Religionem accomodare motivis humanis, ac terrenis duntaxat commodis, summa vesania est atque impietas.*

PROBATIO. Omnis vera Religio sicut objectum, ita autorem habet Deum; inde quovis tempore & cunctis gentibus intime persuasum fuit, suam Religionem esse divinam & a Deo revelatam; proin a sola Dei voluntate ac beneplacito vera pendet Religio. Nihil hic morosa conjux, nihil opima praedia, nihil parentum observantia, nihil indigna-

tio

tio Principis, nihil metus finistrae famae, nihil humanae Leges & locorum consuetudines Religionis divinitati praejudicare possunt. Proterva igitur & sacrilega vox pseudopoliticorum: diversissimae sunt Religiones, quas inter nulla est, quae sibi non vendicet divinitatis ac veritatis praerogativam; quid faciat sapiens? eligat loco, tempori, officio accomodatam, ut publicam sustentet famam & quietem, mens vero & sensus interior supra plebem assurgens sequatur lumen naturale. Nam praeterquam quod Religio Christiano-Catholica omnibus veritatis ac divinitatis characteribus sola praefulgeat; resuscitatur hac ratione illa CICERONIS, EPICTETI & aliorum Veterum Sapientum solemnis circa Religionem simulatio, qua in externo Religionis ritu servandae sint leges & consuetudines locorum, clam vero totus ille cultus Religionis rideatur & explodatur, atque intus in animo vel nulla vel quaelibet locum habeat Religio; quod quidem non solum a divina revelatione, sed ab ipsa etiam ratione naturali abhorret maxime. Quin & via sternitur ad revocanda in orbem Christianum illa bacchantium deliria, mysteria Orphica & Eleusina, ludos florales, honores Fauno & Capro dicatos; quae omnia inter sagacissimos quondam gentiles & cultissimas gentes obtinebant vel ex eo, quod revelata ac proin unice vera Religione destituerentur.

§. III. ANTITHESES.

I. Nil obstat, quo minus cum Numa Moses, & Christus cum Mahumete ceu legum conditores comparentur. Numa vero & Mahumetes suas leges coniinxerunt ad subditos duntaxat coercendos; sic ergo & Moses & Christus.

RESP. Blasphemia est impostorum maxima, quod sapientissimos aeque ac sanctissimos Legislatores aequiparent cum hominibus facinorosissimis. Proterve asserunt, quod

Digitized by Google

nullo modo probant; improbe tuentur, quod demonstratur, falsissimum esse. Numquid enim pro MOSE & CHRISTO decertant summa sinceritas, mansuetudo, sapientia & integritas Legislatorum, Missionis divinae certissima splendidissimaque argumenta, legum & doctrinae puritas, sublimitas & sanctitas admiranda? NUMAM vero & MAHUMETEM praeter malesanam imperandi cupidinem libido, arrogantia, tyrannis, idololatria, & vitia quaevis pessima omnium oculis exhibent ceu maximos impostorum. Satis, quod & Numa & Mahumet, cujuscunque Religionis autores, eam velut de coelo lapsam atque a Numine sibi communicatam populis imponerent, ut super hanc Religionis mentitam divinitatem suas Imperii leges stabilirent. Non ergo, quod unice pendet a Dei beneplacito, liberum est homini, aut quamlibet deligere pro suis commodis, aut novam sibi fabricare Religionem.

II. Omnis Religio praecipue tenenda est ad uniformitatem membrorum Reipublicae; huic autem muneri fiet omnino satis, si exterius quidem ea obeantur Sacra, quae colit Respublica v. g. Christiana; intus vero Theista aut Naturalista lateat, qui dudum abjecit Christianismum.

RESP. Habemus ergo confitentes reos pseudopoliticos, quod ex mendaciis & impostoris compacti sint toti. Quippe statis diebus adeunt templa, sed quae suam malesanae credulitati ac ignorantiae ex ipsorum sensu originem debeant: interfunt Christianorum coetibus, in quibus tamen error & superstitio (uti blasphemant) sua fundant oracula: curvant genu ante idolum Christianorum, cui fraus altaria consecraverit: eos ritus obeunt, quos artes politicae ad legum dignitatem evexerint: ac demum quod habent praestantissimum, suam tyrannico Evangelii & Ecclesiae jugo subdunt libertatem. Haec namque officia utpote cum tranquillitate status Christiani arcte conjuncta is etiam, qui vel videri cupit Christianus,

Digitized by Google

hus, in Republica Chriſtiana haud praeterire poteſt, ut non raro a fortiſſimis ſpiritibus Incredulorum Religio Chriſtiana extorqueat ejuſmodi honores, quos tamen ceu veros vera Religio non reputat, ſed ceu impoſturas deteſtatur. Itaque in hoc eſt tota fortitudo Incredulorum, quod auſint illudere & Deo & hominibus; in eo tota illorum honeſtas, quod turpiſſimam hypocriſin mendaciis ac impoſturis valeant ſuſtentare; in eo felicitas infeliciſſima, quod cum ne in rebus politicis quidem Respublica toleret fraudes & veſtutias, in rebus ſacris & ſummi momenti tantiſper tolerentur impoſtores peſſimi; ſed ab autore Religionis Chriſtianae, qui venturus eſt, & non tardabit judex & vindex acerrimus, ejiciendi foras ad tenebras & poenas ſuae nequitiae ſempiternas.

§. IV. Corollaria.

Ex his vero omnibus haec in Diſſertatione diſcuſſis neceſſaria conſecutione deducitur, quod omnes Religionis Chriſtiano-Catholicae deſertores vix digni ſint Chriſtiano nomine: ſiquidem nec Chriſti fidem habeant communem cum veris Chriſti fideſibus; nec praeceptis Chriſti obſequantur, praeſertim de neceſſitate Sacramentorum, de humilitate & ſui abnegatione; nec Chriſtum imitentur, contra quam Chriſtus & Apoſtoli ſuis diſcipulis commendarunt: &

Imo Quidem Sectarii diverſam a noſtra Fidem profitentur, deſciverunt ab Eccleſia, Religionem & Legem cum fide mutarunt, & alium a legitimo ac nobis praeſcripto Dei cultum adhibent; ergo fidem nobis communem non habent, & a vera Chriſti Religione defecerunt, quam nos ex divinis Oraculis accepimus. Tametſi enim Sacris Codicibus credere videantur; cum tamen ſine certa regula id fiat, certa fides non eſt, qua revera deficiente totius Religionis, Legis, divini cultus & aeternae ſalutis corruit fundamentum.

Digitized by Google

2do Praeter baptismum alia quoque Sacramenta fidei & salutis nostrae autor instituit, ceu totidem divinae gratiae ductus; vel ad reconciliationem cum Deo, vel ad confirmandum cor nostrum contra salutis hostes, vel ad fovendam ac sustentandam supernaturalem vitam animae, vel ad sacram potestatem Apostolis traditam & in Successores propagandam, vel ad delendas peccatorum reliquias; his vero praesidiis plerisque carent Sectarii, ac praeprimis Sacramento reconciliationis. Si vero ad peccatum originis expiandum singulare baptismi Sacramentum institutum est; an forte actuales noxae singulari remedio carere debent? si perfectam contritionem & poenitentiam (quam Ninivitae nonnisi post lacrymas, afflictationes & macerationes corporis, Sectariis prorsus incognitas, obtinuerunt) praedicare jussi sunt a Christo Apostoli; quid novi subsidii, quid gratiae, quid praerogativae Christi nomine mortalibus denuntiabant? quid tandem novi gaudii evangelizabant, dum idem imponerent onus, sub quo humana infirmitas dudum gemebat? Sectariorum vero quae humilitas juxta mandatum CHRISTI: „Discite a me, quia mitis sum & humilis corde?" an forte legitimum Ecclesiae jugum excutere; Judicis partes assumere, dum reus es; prophetam agere, dum erras; oracula fundere, dum somnias; sacros libros interpretari, dum ipse deliras, modestiae ac demissioni Christianae quis tribuet? Ubi observantia praecepti de correctione fraterna juxta illud, dic Ecclesiae? ubi adimpletio praecepti de vitando scandalo? fortassis ubi omnes machinas admovent, ut alios in errorem inducant, a vera Christi fide avertant, omnia sacra e medio tollant, & Catholicam Ecclesiam penitus subvertant; aut ubi Leges ecclesiasticas inter sales & jocos abjiciunt, quamvis dictum sit: " obedite praepositis vestris; qui vos audit, me audit; qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus."

3tio

Digitized by Google

3tio Quisquis perfectioni Chriſtianae ſtudet, Chriſtum ſequi debet, oportet, ut ſe abneget, deliciis renuntiet, crucem portet, atque omnia ultro relinquat exemplo Apoſtolorum, quorum ſinguli veris Chriſti fidelibus inclamant: „ eſtote imitatores mei, ſicut & ego Chriſti: " At nihil viget minus inter Sectarios, quam Chriſti & Apoſtolorum imitatio, atque obſervatio Conſiliorum Evangelicorum: vix noverunt caſtitatis nomen, rem ipſam fugiunt, & caelibatum vitio ducunt: paupertatem & corporis afflictationem penitus perhorreſcunt: Chriſtianam animi demiſſionem, contemptum Mundi & terrenorum, ignominiam & contumeliam omnem palmari odio proſequuntur: nullum illis cum cruce commercium, cujus vel minimo ſigno muniri dedignantur.

Cum igitur ſicut CHRISTUS unus eſt, ita uni Eccleſiae unico Teſtamento omnia ſua tradiderit, legem ſcilicet, dogmata, praecepta & conſilia; illa Eccleſia, penes quam ſunt conſilia, habet etiam praecepta; & viciſſim quae gaudet praeceptis, gaudet conſiliis Chriſti, ne Chriſtus diviſus ſit, & Lex Chriſti aut Religio Chriſtiana multiplex. Sectarii non habent conſilia Chriſti, non ſervant praecepta Chriſti & Eccleſiae; proin perperam a Chriſto nomen gerunt.

Digitized by Google

DISSERTATIO X.
DE DEPRAEDATORIBUS NOMINIS CATHOLICI.

SECTIO I.

Theiſtae ſeu Naturaliſtae non ſunt Spiritus fortes, nec ſapientes Philoſophi.

§. I. PRAECOGNITA.

Theiſtae ſeu Naturaliſtae aut Deum, aut Deum ſaltem providum negant. Qui vero Deum Deique providentiam ore profitentur quidem, tamen ſola Religione naturali contenti, divinam Revelationem abnegant omnes. Non omnes iisdem utuntur armis: alii enim verbis ſaepe praedicant Scripturam ſacram & Religionem Chriſtianam, ut eo certius, quo tectius, utramque ſuffodiant; alii ſub praetextu Religionis Chriſtianae magis rectae rationi conformandae Religionem mere Naturalem (quae jam non eſt, nec unquam fuit, aut erit) introducere contendunt: alii argumenta contra veritatem Chriſtianam tam acriter ac vehementer intorquent, ut demum omnia Chriſtianiſmi principia abſurditatis ac ſtoliditatis arguant: alii textus ſacros pyrrhonice ventilant, ut demum omnes ceu totidem tropos & allegorias accipi velint; inde certi vel de exterminio, vel de ludibrio veritatis revelatae: alii ſicubi divinum Codicem ceu antiquitatis monumentum tolerant, eundem paſſim alibi ceu farraginem fabularum, contradictionum, errorumque ac ſphal-

Digitized by Google

ſphalmatum exſibilant: demum uno omnes ore clamant; ſufficit Deum unum colere; ſufficit eſſe virum honeſtum; in omni Religione eſt Deus & ſalus. Nihilominus tantae cum ſint proterviae, impudentiae ac nequitiae portenta, Spiritus fortes & ſapientes Philoſophi audire ambiunt.

Hujus impietatis autores, CAROLUS BLOUNT in Oraculis Rationis, ANTON. COLLINS in variis Diſcurſibus de Religione Chriſtiana, SCHAFTESBURY in ſuis Characteriſticis, MANDEVILLIUS, WOOLSTON, TINDAL, CHUBB, MORGAN, ALBERT. RADICATI, TYSSOT DE PATOT, ROUSSEAU in ſuo Emilio, MARQUIS d'ARGENS in Defenſione Pag. nimi, TOLANDUS, EDELMANNUS in ſuo Moſe, Chriſto & Belial, VOLTAIRE, &c.

§. II. THEMATA.

I. *Theiſtae nonniſi frivole & ad ſui opprobrium Spiritus fortes ſeſe vocitant.*

PROPATIO. Spiritus vere fortis & nomen & omen habet, qui a praejudiciis non abripitur; qui in re graviſſima (cujusmodi eſt Religio) rationum & autoritatis momenta rite ponderat; qui pro veritate agnita ſtrenue decertat; qui tandem immotus ad omnes caſus ſtat pro veritate Religionis. Sed Theiſtarum libertas ſentiendi contra communem ſententiam, ſpernendi autoritatem quamvis ſupernam, ipſamque vocem naturae repudiandi; nonne a maleſanis orta praejudiciis praejudicium generat graviſſimum contra veram ſpiritus fortitudinem; & ſummam potius animi imbecillitatem, aut certe putidam animi elationem in Theiſtis manifeſtat? Et quae infirmitas ſpiritus, contra lucem divinam ſolum naturale lumen ſectari, idque in divinis & ſupernaturalibus, cum ne humana quidem & terrena aſſequatur ratio duntaxat naturalis; quin & ipſa (ſi ſana & a praejudiciis libera eſt) dictet ratio, circa Dei conſilia, gratiae myſteria, & fidei dogmata in obſequium primae & ſummae veritatis

Digitized by Google

captivandum esse intellectum, ne quod tristi compertum experientia, in deterrimos errores prolabatur? Quid vero huic naturae voci, totius antiquitatis testimonio, Christiani orbis credulitati, omnibus omnium temporum sapientissimis & sanctissimis Christi fidelibus, Christo, Apostolis, Martyribus, Evangelio & Ecclesiae opponunt Theistae, ut contra tam invictum Rationis & Autoritatis Achillem suum tueantur Naturalismum? fortissima scilicet munimenta, miserrimas argutias, arrogans supercilium, risus & ludibria, sannas & opprobria.

Et quousque persistet haec fortitudo, num ad mortem usque? Sane quoad vivunt, sola ratio fuit ipsis & Deus & lex & virtus & omnia; coelum & infernus fabula, judex & aeternitas inane terriculamentum, fides & Religio delirantis phantasiae soboles. Ast ubi vel somnium terret, vel metclo quod praesagium percellit, vel repentinus casus obtuit; videas illos prae fortitudine spiritus toto corpore contremiscere, itaque turbari animo, ut vix a desperatione cohiberi possint. Multo autem magis in periculo mortis, ubi vel maxime illa fortitudo exerenda sit; ita quidem, ut vel sacerdotem anxie accersant, quem nuper ceu ministrum superstitionis explodebant, & sacramentis morientium expiari ac confortari demisse efflagitent, quae inter fanatismi quisquilias abjecerant; vel his deficientibus imbelli ancillae se concredant, ceu magistrae ac duci ad piam mortem & aeternam salutem.

Qua demum fronte excelsos sese fortesque spiritus ausint vocitare, qui improbissimis dominis, turpitudini ac dedecori parere ipsimet passim consueverint? quibus avaritia imperet, insultet iracundia, libido dominetur, & caeterae labes animi turpissimum servitutis jugum imponant? Credunt illi forsitan, in vestitu molli, superbo incessu, aliorum despectu, madente coma, lascivientibus oculis, in convivis,

Digitized by Google

viis, in choreis, in stupris fortes quisquam spiritus agnoscat? Et vero haec esse egregia illius fortitudinis argumenta, ex quotidiana partim experientia testes oculati, partim ex ipsorum ore & ingenua confessione non raro habemus. Quoties enim juvante gratia ad meliorem frugem reversi sunt, licentioris vitae illecebras unam sibi fuisse ab avita fide discedendi causam, palam omnes aperuerunt.

II. *Theistae nomen sapientis philosophi nonnisi cum ignominia verae sapientiae sibimet arrogant.*

PROBATIO. Negant Theistae Epicuri deliriis & Spinozae tenebris toti immersi, Deum peculiari quadam Religione a Deo libere revelata esse honorandum; quam insipiens est haec philosophia, aut contra persuasionem naturalem, aut certe contra communem cunctis gentibus traditionem de Religione, quod haec debeat esse a Deo, sicut est erga Deum? Quippe praejudicia enata ex sensibus, affectusque inordinati per homines utique diffundi in universum poterant; at judicium universale ex praedictis fontibus non emanans vel naturam habet magistram, vel traditionem generis humani, quam adeo gentilium fabulae de amica Dei cum hominibus communicatione attestantur. Theistae Ratione, cui in omnibus etiam Mysteriis ceu judici deferunt, abutuntur; cum non distinguant inter motiva credibilitatis, quae discutit ratio, ac inter Mysteria, quae ratio haud penetrat; atque de his Philosophastris merito dictum est illud POETAE: „faciunt intelligendo, ut nihil intelligant.“ Nonne sapientis Philosophi est (ne inter se collidat Rationem & Fidem) ea quae sunt naturae, rationi; & quae sunt fidei, altiori indagini deferre? Indignus est philosophi nomine, tum qui contra omnem sanam Philosophiam & veram Metaphysicam sensuum & affectuum judicio definit ea, quae

non cadunt sub sensus, & sunt purae rationis; tum qui ad trutinam solius rationis ea ponderat, quae sunt supra rationem, divinaeque Revelationis.

Quae major insipientia esse possit, quam adorare levidensem ratiunculam Scriptoris Increduli, & ad innumera fortissimaque veritatis Christianae argumenta obbrutescere? quam in gremio Ecclesiae natum esse, in medio credentium vivere, indeque a teneris scire & sentire, quae sunt Christianismi, & verbis tamen factisque se profiteri contemptorem ac derisorem ejusdem fidei? quam adoptare Religionem, in qua nihil sit arduum, nihil sublime, sed quae tota limitibus naturae, & limitatae rationis circumscripta sit terminis? quam denique humanum intellectum eousque extollere, ut contra naturam & autorem naturae praetendatur, nequid aut natura reconditum habeat, quod ratio naturalis non intime perspiciat; aut doceat Religio, quod rationem transcendat? Sic ergo Naturalistae & naturam ipsi praecipitant, & autorem naturae, quamvis infinitae sit potentiae ac sapientiae, ad certos limites restringunt. Sunt ergo Theistae philosophi, sed quibus panegyrin in 2da sua epistola pridem dixit Princeps Apostolorum, quosque caligine tenebrarum oppressos, fontes sine aqua, & nebulas turbinibus exagitatas; quos maledictionis filios, excaecatae mentis ac infruniti cordis foeda mancipia verissime affirmat.

§. III. Antitheses.

I. Religio Christiana ad ima deprimit humanam Rationem: nam interdicit, scrutari Mysteria fidei, utpote quae cum Ratione maxime pugnent, ut sunt spiritualis regeneratio ex aqua, panis Deus, verbum caro, Virgo mater, tres personae in una natura, duae naturae in una persona, ac demum resurrectio mortuorum in eadem carne: praecipit caecam in omnibus obedientiam, quin & fidei meritum omne

attri-

Digitized by Google

attribuit spontaneae caecitati intellectus humani. Sapiens igitur philosophus est, simul & spiritus fortis, qui tam probrosam rationis humanae servitutem vindicat, & jugum excutit omne Revelationis.

Resp. In causa Religionis nocet perinde ignorantia crassa & scientia perquisita. Qui ignorat omnia, refellit nihil; pronus est ad superstitionem. Qui omnia vult rimari, & difficulter credit; is patet dubiis impiorum. Ubivis ratiocinari in rebus fidei, obstinatio est periculosa: nam vix unquam ratiocinium operatur fidem magis docilem; dum contra Fides vera missa faciat scrutamina more credens caeco. Neque caeca haec intellectus obedientia, quae a probro & periculo erroris praestat immunem, intellectum aut dedecet aut deprimit: quid namque deroget rationi nostrae, si curioso illius examini subducantur Mysteria, quorum claram habere cognitionem non sit necessarium; quorum obscuritatem revereri perquam utile sit; quorum comprehensio impossibilis, & quorum perscrutatio discrimini pateat? Quod Deus homo factus formam servi induerit, suo sanguine hominum animas redemerit, animabus fidelibus & victima & pabulum sit, suosque servos aeternae felicitatis ac gloriae suae facturus participes; res sunt momenti summi altissimaeque indaginis. Si vero ex evidentia Miraculorum & Vaticiniorum omne possibile dubium super his excludatur; quid demum refert scire, qua ratione ea omnia fieri potuerint? Haec quidem scire perfectio foret hominis, sed ad felicitatem hujus vitae haud necessaria, nec ullius meriti, & sine qua omnium virtutum, cujus sit capax homo, perfectionem contingat. Est ergo perfectio ejusmodi, quam Deus citra omnem injuriam alteri vitae reservavit, & cujus praelibationem etiam in hac vita concedere potest in praemium vivae fidei, & caecae obedientiae erga sui verbi autoritatem.

Quae velut incredibilia Fidei Mysteria sigillatim perstringuntur, ea ceu fide dignissima exhibent ac vindicant hujates Institutiones Theologicae

Digitized by Google

logicae de Deo Uno, Trino, & Incarnato, de Sacramentis N. L., & de statu hominis post hanc vitam, editae Wirceburgi opera Societatis Jesu an. 1767. 1768. 1770.

II. Ad quid ergo lumen Rationis, si haec caecutiat ad lumen fidei, & caeco modo assentiri debeat, & assensu quidem firmissimo? Sapientis est, credere, quae intelligit; & spiritus fortis est, quae non videt, non capit, fortiter rejicere.

Resp. Sacrificium, quo nostra Ratio per assensum firmissimum se perfectissime subdit aeternae veritati, eo est Deo acceptum & honorificum magis, quod veritates rationi naturali prorsus imperviae, ab ea tamen propter Deum firmius credantur, quam omnes veritates naturales, quas ratio assequitur ac intime percipit; homini autem eo proficuum magis, tum quod majoris sit meriti pleniſſimum obsequium intellectus veritati inevidenti praestitum, tum quod certior reddatur intellectus de veritate Mysteriorum credendo autoritati divinae, quam si lumine naturali omnino clare ea pervidisset, nunquam vero sola ratione naturali pervidenda. Plurimum ergo perficit ac nobilitat intellectum haec ejus subjectio, quae illum ad usque sanctuarium Divinitatis, altissimaque Mysteria & profundissima Dei consilia cognoscenda elevat; per quam discit a Deo Dei naturam & perfectiones, quas Ratio nunquam assecuta fuisset; vi cujus Deum Magistrum habet illius scientiae, cujus objectum ipse Deus est; per quam noster intellectus & finem a Deo praefixum, & Religionem a Deo praescriptam, & beneficia a Deo collata, & media ad salutem a Deo ordinata, uti sine omni labore & studio, ita summa cum certitudine intelligit omnia. Multa non capis Mysteria naturae, quod fateris Theista! & naturae tamen defers omnia. Deus loquitur, & Mysteria Religionis revelat, quae captum humanum exsuperant; & renuis credere Theista! hoc est, Deum audes privare honore

nore obsequii grati & debiti, tuum intellectum tanta luce & perfectione, tuam voluntatem tam insigni merito; quae major stoliditas esse possit?

Quae sit mentis humanae brevitas ac imbecillitas, praeter Hoochstum, Genuensem & Forsterum praeclare dilucidant DALHAM de ratione recte cogitandi, loquendi & intelligendi L. I. P. I. c. 3, SCHERFFERUS noster Exercit. IV. art. 4. in Physio-Theologia. MONTEIRO S. J. P. V. logices de fontibus errorum. . .

III. Quae sapientia hominis Christiani, cujus approbet, improbet ratio, & qui velit, nolit, assentiri tamen omnibus debet, quamvis saepius non sint certa, nec revelata. Et quidem circa Miracula, quae jactitat Religio revelata, quot & quanta non intervenere hactenus figmenta & deliria?

Resp. Equidem non inficior, posse credulitatem rudium hinc inde esse nimiam, itaque contra veritatem impingere, ut cuivis facile prodigio ceu vero assentiatur; id autem certum, quod is error neutiquam oriatur aut ex vivaci fidelium idea de potentia, justitia & bonitate Dei, aut ex sincero affectu erga praerogativas Religionis revelatae, aut ex pia animi praeparatione ad fidem omnium, quae summa veritas edoceat: siquidem hae animi dotes semper justae ac prudentes spiritum etiam fortem omnino deceant. Sed vel defectus maturi judicii, vel excessus zeli, qui non sit secundum scientiam, illius qualiscunque erroris origo est. Nimirum haud satis est ad Christianam Miraculorum fidem, duntaxat nosse, sive quod ea pendeant vel ex solo nutu voluntatis divinae, sive quod brachium Domini non sit abbreviatum; sed insuper requiritur, ut opera illa, quae pro miraculis venditantur, ineluctabili testimonio confirmentur, simul & characteres divinae ac supernaturalis operationis praeseferant. Cum igitur simplicium ratio tam profunde non rimetur vim & veritatem Miraculorum; eorum pietati hinc inde aliquid superstitionis admiscerí potest, utpote qui

sibi

Digitized by Google

sibi facile persuadeant, quod in quibusvis Miraculis eluceat divinitas; qui sine praevio examine omnia venerantur, quae illorum pietatem nutriant; qui demum minime suspectam habent fidem historiarum ac historicorum, qui summam Dei potentiam & Sanctorum virtutes tantopere extollunt. In quo a sanae rationis ductu aberrati, nemo dubitat.

Verum Spiritus fortis Christianorum media incedit via inter nimiam credulitatem atque incredulitatem; nec omnia facile credit levis corde, sed motiva, characteres & circumstantias omnes accurate disquirit, quibus pensatis omnibus si perstat ambiguitas, exspectat sensum Ecclesiae, cujus est judicare de rebus fidei; nec facile rejicit omnia, quae prodigii instar proferuntur, cum sciat naturae ordinem autori naturae perfecte subditum, & Miraculum neutiquam incredibile esse; iis vero, quae sunt testatissimae fidei, assentitur plenissime cum veneratione suae Religionis, & cum gratiarum actione erga Deum tam sanctae ac tam augustae autorem Religionis. Secus faciunt Theistae: nam in iis omnibus, quae non capit infirma Ratio, obstringunt sapientiam Dei infinitam ad respondendum suis dubiis: ad evidentiam credibilitatis claudunt oculos, ne videant: ad vocem Magistrae, quam Deus in terris constituit falli & fallere nesciam, occludunt aures, ne audiant: & non tam cupiunt Religionem revelatam, hujus mysteria & dogmata sibi manifestari, quam ignorari ab omnibus. Quae imbecillitas, protervia, impietas?

IV. Christiani nec de altitudine, nec de profunditate Mysteriorum soliciti sine ullo examine praevio credunt, quia credunt: quae vero sapientia, etiam maxime abhorrentia a recta ratione facillime credere? quae spiritus fortitudo, maximas difficultates minime curare?

Resp. Si Deus Mysteriorum clavem in terris posuisset: & mortalibus concessum esset, in ipsa Dei essentia (in qua veri-

Digitized by Google

veritatum omnium pulcherrimus ordo & nexus splendidissime relucent) Mysteria & dogmata intueri; omnis omnino difficultas & obscuritas dudum evanuisset. Verum quia & Deus in Mysteriis maxime absconditus esse voluit, & mens humana praesertim in supernaturalibus plurimum caligat; nonnisi in aenigmate nunc videmus, & quoad vivimus, nunquam ab omni difficultate ac obscuritate libera erit fides nostra. Theista quam putide, tam insipide suam fidem patitur expugnari a difficultate, quam ex sola ratione dissolvere non valet; & suam mentem ab illa obscuritate, quae nihil obest fidei, & quae meritum fidei auget, penitus excaecari. Sic vero sua sponte excaecatum nihil plane movent motiva credibilitatis evidentissima pro veritate Christiana; nihil necessaria fides quarundam veritatum etiam naturalium, quamvis inter se pugnare videantur; nihil arma quaecunque tam Rationis, quam Revelationis, ad quaevis dubia valide profligandá. Quae imbecillitas mentis, illi non absimilis, qua victus homo ab indomitis affectibus & tentationibus proruit in abyssum vitiorum: nec absimilis Haereticorum imbecillitati, qui cum rationi suae nimium confidant, quin tamen cum ea totam mysteriorum sublimitatem rite possint conciliare; revelationi superaddunt spiritum privatum suis sensibus & affectibus accommodatum, & ex hoc Magistro errorum omnes errores.

Mavult igitur Theista dubitare, ubi orthodoxus firmissime credit dissipatis ab infallibili autoritate omnibus dubiis ac controversiis fidei: mavult caecutire Theista, ubi Christianus ambulat in admirabili lumine fidei: mavult aeternum perire Theista, quam difficiliori pugna victoriam, fidem veram, aeternamque salutem sibi comparare.

§. IV. Corollaria.

Hominem orthodoxum fidei divinae difficultas, quae Theistas dejicit, ne movet quidem. Nam ex idea Dei ceu Entis

Entis infinite perfecti probe intelligit, quod nihil transcendat omnipotentiam: abyssum divinorum judiciorum quo minus valet perscrutari, eo demissius reveretur: mirabilia divinae charitatis symbola erga homines quo magis rationem excedunt, eo ferventius spem illius animant: ex consideratione immensae Majestatis divinae despicit omnes humanae mentis argutias: fortissimae antitheses eum vel minime tangunt aut angunt, non quod earum vim non sentiat, sed quod in Petra fundata sit ejus fides adversus omnes procellas ac tempestates invicta: illud Theistarum ἀδύνατον hoc uno refellit; tametsi incomprehensibilia, non tamen incredibilia sunt, quae fecit infinita virtus, & revelavit aeterna veritas: quamvis infirma & limitata ejus sit ratio, tamen fides ejus (qua toto corde suscipit omnia, & quae sunt in ipso Deo, & quae sunt extra Deum facta a Deo, & quae facere potest Deus) fere ad sensum S. HILARII immenso & omnipotenti Deo commensuratur. En spiritus vere fortes & liberos! uni Deo servire ex toto corde, & solum Dei beneplacitum habere pro norma credendi & vivendi; haec aurea servitus, vera libertas, & fortitudo spiritus nobilissima est. En Religionem prudentum! credibilitatis evidentiam expendere, Deo revelanti captivum subdere intellectum, primae & summae veritati firmissimum praestare assensum, & Dominum gloriae, quo modo cognitus est, ad praescriptum tam Rationis, quam Revelationis glorificare.

Igitur orthodoxus ad criteria Rationis, ad Theistarum delirla, inter Mundi pericula, & hominum scandala tam constans & immotus in fide praetendit meliori jure compellari spiritus fortis; sed omnis ejus fortitudo in Deo est, sicut fiducia ejus omnis in confessione suae imbecillitatis; ejus anxietas & metus in consideratione ruinae tot a natura & a scientiis instructissimorum virorum; ejus sapientia in humilitate, in abnegatione sui, in submissione ad Ecclesiam, quae

divino

Digitized by Google

divino spiritu agitur; cum noverit oppositam hisce arrogantiam Theisticae imbecillitatis, insipientiae ac perditionis causam esse.

Vide Reflexions sur le caractere des Esprits forts . . . Sans-Souci vermischte Briefe pag. 109. . ; Episcopi Anicensis in Gallia de iisdem praestans opus.

Sectio II.

Theistae verius sunt Athei ac Impii; Sectariis ac Paganis facile deteriores.

§. I. Praecognita.

Mirum videri jure possit, quid sit, quod Judaeum, Mahumetanum, aut Paganum facilius ducas, quam hodiernum Incredulum reducas ad Christum. Nonne enim illis suam superstitionem infantiae praejudicia, inveterata consuetudo, exempla Majorum, praecepta Magistrorum, & propensio ad sensibilia duntaxat & corporea efficacissime ita persuadent, ut ab omni novitate (praesertim quae humanam rationem exsuperet, & secum ipsa in multis pugnare videatur) maxime abhorreant? His vero (eoquod una cum primo rationis usu acceperint revelationem, statimque mysteria nostrae fidei amplexi sint ac venerati, Deum unum in tribus personis, Verbum Incarnatum in sinu Virginis, Deum-Hominem pro salute hominum crucifixum, resurrectionem omnis carnis, piorumque praemia & supplicia impiorum sempiterna) necessarium non erat, praejudicia depellere, fidem mutare, aut Deum, quem antehac adoraverunt, concremare: Lex quippe Christiana lex illorum prima & ad usque transitum ad Incredulos unica extitit; proinde multo his facilius erat manere, quam illis fieri Christianos. Nimirum evidens est (quod nonnulli sua a Theismo ad Christianismum opitulante Deo reversi confessione attestantur)

Digitized by Google

Theismum non mentis incredulae, sed depravati cordis abortum esse; qui cum per effraenem licentiam sentiendi, vivendi, & audendi quidlibet adoleverit, excrescat in portentum hominis sine Deo, sine ratione, sine fide, sine honestate, sine humanitate.

§. II. THEMATA.

I. *Theistae seu Naturalistae reipsa sunt Athei.*

PROBATIO. Qui aut Deum negat, aut providentiam aliasve divinas perfectiones detrahit Deo: qui ab immortalitate animae, a poenarum aeternitate aliisque veritatibus, quae futurorum horrorem ingerunt, mentem omnino avocat, & si non ore, saltem corde easdem abnegat: qui dubia & dicteria sine numero congerit, ut sibi & aliis persuadeat, nullam esse divinam Religionem: qui demum jus ipsum naturale evertit, veram virtutem, veramque hominis felicitatem; is verus est atheus, non quidem mentis, sed cordis. Verum in his omnibus satis aperte consentiunt Theistae cum Atheistis, prout ex eorum libris & placitis Theistarum hucusque exhibitum, atque deinceps pluribus demonstrabitur. Nonne enim plerique Naturalistae cum BOLINGBROCKIO proborum calamitates, prosperam saepe impiorum sortem, clades publicas, quibus etiam innocentes involvuntur, & quae sunt hujusmodi plura quotidie in hoc orbe evenientia, pugnare dicunt cum bonitate & justitia Dei? Alii multa etiam in Mundo se reperire autumant, quae cum infinita Dei sapientia minime conveniant. Plures cum EDELMANNO nullam asserunt obligationem naturae rationalis enasci ex voluntate Dei, sed duntaxat a poenis Magistratuum & jure talionis. Alii felicitatem hominis cum EPICURO ad illam brutorum deprimunt, & pro jure naturae statuunt instinctum naturae etiam bestiis communem. Idem EDELMANNUS Deum negat esse justum, nisi tantum

Digitized by Google

tum in personis Judicum. Idem BOLINGBROCKIUS impium esse contendit, Deo bonitatem & justitiam affingere, saltem ideis nostris respondentem; indeque negat, hisce perfectionibus divinis inniti jus naturae; affirmat autem, fanaticos esse omnes, qui hasce perfectiones, quantum fieri licet, in se exprimere conentur. Contra Inferni poenas unanimi omnes sensu ita obstrepunt, ut vel fanatismo illas subjiciant, vel Deum injustitiae arguant.

Itaque cum Deum sibi effingant Theistae caecum, improvidum, incurium & injustum, reipsa cum Atheis negant, esse Deum; cum perfectiones divinae, quas utrique negant, sint ipse Deus. Atque hinc est, quod BAYLE legionis impiae antesignanus summopere in suis scriptis dilaudet virtutes atheistarum aeque ac Theistarum.

II. *Theistae seu Naturalistae verius sunt Impii.*

PROBATIO. Sicut vix ulli dantur Athei mentis, qui fere omnes corde tantum athei sunt; ita vel nulli vel paucissimi sunt Theistae, qui ex persuasione mentis abjecto Christianismo sectentur Naturalismum. Cordis namque insipientia & malitia est, qua sicut Atheistae non esse Deum, ita exoptant Theistae, non esse divinam Religionem, quae captivat intellectum, cor refraenat, pravosque affectus coercet. Idipsum Theistarum epicurei mores & doctrina, nec non propria confessio abunde testantur: quis enim ignorat, docere MANDEVILLIUM (a quo non dissentit MONTESQUIEU) quod virtus in Monarchiis obtinere non possit; infaustam fore Rempublicam, in qua sola virtus vigeat; vitia ad Reipublicae felicitatem tam esse necessaria, ut sine illis jaceat laus bellica, plures artes intereant, magna hominum pars egeat, & vita plerisque supersit miserrima? LAMETRIUS per flagitia etiam felices nos fortunatosque hac in vita effici, flagitiosissime effutiit. Hos vero ducet

dum sequuntur Theistae, & dum his illorum & aliis pestilentibus juris naturae principiis vitam accommodant; inde illa cordis depravatio & morum scurrilitas, quae uti omnem stimulum conscientiae retundit, ita contra fraenum omne verae Religionis recalcitrat. Certus enim sum ex Theistarum resipiscentium sincera confessione, quod, si Christi fides sola sine operibus fidei ad Christianum nomen sufficeret; si ex Mysteriis revelatis nulla morum sanctitas profluueret ad salutem christiani hominis necessaria: si lex Christi affectibus ac infirmitatibus naturae plus indulgeret; nullum deinceps fore aut ullum unquam extitisse Theistam. Ast quia adversus carnem & concupiscentias ejus perpetuo decertandum erat, & haec victoria difficilior visa est, quam captivario intellectus; arma in Christum vertit cor impium Theistarum.

Cum igitur peccato originis (quae est Patrum ac Theologorum sententia) plus depravatum sit cor, quam mens hominis; & experientia teste facilius sit credere, quam vivere Christiane; legitima est consecutio, quod rebellio contra legem & moralem doctrinam Christi origo sit rebellionis contra fidem, mysteria & dogmata Christi; ac proin magis impii, quam increduli sint Theistae ac Naturalistae.

III. *Hodierni Incredulî pejores sunt Sectariis ac Haereticis.*

Probatio. Tametsi in eo cum Sectariis concordent Theistae, quod utrique ex abusu Rationis hallucinentur; in plerisque tamen horum incredulitas illorum superat pervicaciam. Haeretici quidem in divinam revelationem injurii & in fidem orthodoxam perfidi sunt; sed unum duntaxat alterumve dogma verae Religionis subvertunt; Theistae simul omnia. Sectarii adeo non abjiciunt Scripturas Divinas, ut eas ceu unicam credendorum normam ad suos sensus detorqueant

Digitized by Google

queant parati (ut quidem maligne praedicant) ad ejurandam suam Sectam, utprimum ex Verbo Dei Scripto falsitatis ea convincatur; Theistae omnem omnino Revelationem seu scriptam seu traditam aspernantur. Haeretici utriusque Testamenti miracula & oracula, Mosen & Prophetas, Christum & Apostolos in veneratione habent; Theistae despectui habent omnia, & leges divinas inter opera manuum humanarum, prophetias & prodigia inter eventus fortuitos, commenta & impostoras, doctrinam Evangelicam & Apostolicam, imo effata Christi Dei-Hominis inter Confucii, Mahumetis aut Epicuri fabulas ac deliria abjiciunt. Sectarii Deum adorant & Filium ejus Christum, reverentur providentiam Dei naturalem & supernaturalem, nec omnia Christi Sacramenta, nec omnino repudiant Ecclesiam Christi; Theistae (siquidem Deum credant) non autem credunt Deo revelanti, & solam adorant Rationem; Dei Filium exspoliant gloria Redemptoris, Sacramenta Christi & Sacrificium tanquam superstitiones explodunt, & ceu non ens spernunt ac exsibilant Ecclesiam Christi. Sectarii, quae sunt juris naturae, venerantur, ipsamque jurisprudentiam naturalem praecipuo studio a se excultam esse, gloriantur; inter Theistas Anglus ille dictitat, ipsa Decalogi praecepta abrogari posse per Comitia Regni; quin & MORGANUS, CHUBBIUS & ILIVIUS per illud Dei imperium de immolando Isaaco totum jus naturae eversum esse, contendunt. Pudet, quoad omnia recoquere deterrimum cacoethes sacrilegi Theismi, ne identidem fidelium mentes foetore pessimo inficiantur.

IV. ***Aevi nostri Increduli Paganis adeo deteriores sunt.***

PROBATIO. Pagani (si Polythei) plures adeo Deos & agnoscebant & colebant cultu, qui videbatur ipsis dignus & acceptus suis Numinibus; nostri Increduli renuunt Deum & Dei Filium colere cultu vere divino; seu interno tam intellectus, quia non credunt revelanti, quam voluntatis,

Digitized by Google

quia non obtemperant praecipienti; seu externo corporis, quia negligunt ac spernunt sacrificia, omnesque ritus, quos vel Christus adornavit, vel Ecclesia Christi. Polytheis ac Idololatris quaedam Religio erat veneranda; nostris Incredulis nulla prorsus, quia sicut legem ita Religionem quoque naturalem, quam verbis tantopere extollunt, reipsa evertunt: quid enim aut legi aut Religioni quamvis naturali magis adversum, quam in omnibus fraena laxare naturae corruptae cupiditatibus; ultimatum naturae rationalis finem solis hujus vitae quam brevis tam miserae bonis circumscribere; innatum humano cordi desiderium aeternorum nonnisi corporea, & cum brutis etiam communi volupta ac libidine exsatiare; Religionem denique Christianam tam omnibus seculis venerandam non solum perfide repudiare, sed & ludibriis, opprobriis ac blasphemiis lacerare?

Pagani (si Athei) equidem paganicam Religionem abjecerunt, sed mille superstitionibus, quas ipsa etiam naturalis Ratio respuebat, obfuscatam; hodierni Increduli contra Christianam decertant castissimam & sanctissimam Religionem, cui sana ratio & a praejudiciis ac vitiis libera non potest non dare assensum. Pagani Athei Deum non glorificaverunt, quem nullum esse credebant, quin haec sua impia sensa orbi obtruderent: nam ubi percontabatur CRATES, an Dii delectarentur adorationibus hominum? sapienter reposuit STILPO: „interroga me hoc, quando erimus soli; " ratus, licitum non esse, suos de Divinitatibus sensus parum pudicos in publicum edicere; Increduli nostri (uti SCHAFTESBURY cum VOLTAIRE) virtutem ac Religionem ludibriis & irrisionibus exagitandam esse statuunt, ut si inter jocos & sannas perstiterit illaesa, pro ejus veritate standum sit; secus, si per satyricum hoc examen autoritatis suae detrimentum passa fuerit, quo quid absurdius excogitari possit, haud scio. Atque ita fit, ut Increduli per absur-

dissima

dissima dicteria, exitiosissima scripta, perditissimos versus, spurcissimos sales veram Religionem adoriantur; quo autem medio, Religionem discernendi vere stygio, extrema intentantur non tantum Christianismo, sed omni Religioni, honestati morum, quin & saluti Reipublicae ac Principum securitati.

§. III. Antitheses.

I. Theista seu Naturalista via incedit media Atheismum inter & Christianismum; quam procul ergo abest a Christianis, tam longe distat ab Atheistis; & quamvis Christum non adoret; Deum tamen colit, & quo modo agnoscit, glorificat.

Resp. Verum dicis, Incredule! te Christianum non esse, quo honore nominis indignus est perfidus in Christum transfuga ad castra impiorum. Quod dicis, nec Atheum te esse; hoc minime verum. Deum, ais, confiteor existentem & providentem? ore scilicet: nam quia sequelae, quas ex hac veritate deducit Christianismus, te perterrefaciunt, jam corde negas Deum esse; & quia fixam non habes normam credendi, omnis te circumfert ventus doctrinae; jam addis, jam detrahis tuae fidei articulis; jam vero siquis cum Baylio callidiores tuae fidei technas struit, haud gravate aut naturalem quoque abnegas Religionem, aut certe in pyrrhonismum prolapsus ita de omnibus dubitas, ut Deus, homo, mundus, virtus, vitium, haec & futura vita merum tibi chaos sint. Ubinam autem hoc in labyrintho vera vitae honestas, ubi amor & timor Numinis, ubi spes futurorum bonorum & metus aeternorum malorum, ubi aestimatio animi immortalis, ubi sensus libertatis humanae? Isthaec omnia vel intrepide negas cum Atheista, vel de iis proterve dubitas cum pyrrhonista; verissimum ergo, quod dixi ego, Theistas reipsa Atheistas esse ac impios, infideli-

Digitized by Google

pus etiam paganis deteriores. Stet namque BAYLE cum suis assectis ex una, & SOCRATES cum suis sequacibus ex altera parte; evidens erit, illorum impietatem longe antecedere.

II. Frivolum est (ait BAYLE in suo Cometa) errores & vitia quorundam Theistarum Theismo imputare. Vitia hominum sunt, non Religionis. Secus idipsum in Christianismum pari, imo potiori jure detorqueam. Sunt etenim Theistae & Atheistae, quorum mores ad honestatem apprime compositi, dum illi plurium Christianorum ad omnem licentiam projecti sunt.

RESP. Infaustus Cometes, sed BAYLIO! quid enim mali praesagit Doctori pestilentiae? de cathedra etiam Rotterodamensi probrosam praecipitationem. Quippe ubi vel scintilla Christianismi emicat, tam pestilens fumus locum habere nequit. Nihil monstrosum magis, quam tueri, quod nec Religio, nec Irreligio in morum aut honestatem, aut inhonestatem quicquam valeat. Si haec de ea Religione edixit BAYLE, quae tum per leges, tum per doctrinam, tum per vindictam vitia & concupiscentias malas refraenat, & delicta quaevis damnat atque castigat; verum dixit: sed de Christiana Religione, quae sola cujusvis flagitii maximum horrorem ingerit, vitium omne vivacissimis coloribus adumbrat, ceu enormem injuriam adversus immensi Numinis majestatem, ceu rebellionem contra divinam legem execratur, ceu summam ingratitudinem erga summam Dei in homines liberalitatem exprobrat, & ceu sacrilegam foederis cum Deo iniri violationem condemnat; quae sola sub pedibus impii fauces averni refert, & ingressum Paradisi aeternum occludit impio. Dum contra Theismus in seipso flagitiosus ad omne flagitium viam pandit, reus est omnium facinorum, scandalorum ac turpitudinum, quarum Theistae se reos faciunt.

Theis-

Digitized by Google

Theismus est, qui seditionem Theistis inspiravit adversus legem, quae ex summa Divini Legislatoris autoritate a vitiis cohibuit: qui abstraxit Theistas a fidei mysteriis, quae fortissima erant ad virtutem hortamenta: qui nauseam creavit & contemptum praemiorum, queis suarum legum factores aeternum beare Altissimus decreverat: qui metum excussit saluberrimum infaustae aeternitatis: qui hominem brutis exaequavit, exterminans a mente humana sensum & boni & mali, & immortalitatis & libertatis. Si vero nihilominus inter Christianos, quorum sanctissima est lex & Religio, reperire est flagitiosos; sed quorum scelera lex Christiana damnat & vindicat; quid mirum, si Theistarum impietas perfringat repagula omnia honestatis, & latissimam omnibus flagitiis portam aperiat; cum ad istam rebellionem Theismus ipse arma subministret?

III. Lex Christiana nihil commendat magis, quam dilectionem proximi; & nihil minus praestant Christiani, qui Theistas passim omnes (quos inter non paucos honestas & virtus commendant) tanquam hominum impiissimos liberrime proscindunt. S. Augustinus adeo dilaudat opera infidelium; & Christiani deteriores faciunt Theistas Paganis, a quorum truculenta in Christianos tyrannide quam longissime absint Theistae, nemo ac omnium minime Christianus ignorat.

Resp. Mirum! non ita pridem Christianorum vitiis, nunc vero Idololatrarum virtutibus suam impietatem exornare adnituntur Increduli. Christianorum vitia nec nego, nec excuso; praeterquam autem quod Christiana Religio ea non inducat, minus probet, media etiam suggerit agnoscendi, deflendi, expiandi delicta contra Legem Christianam perpetrata; quin & vix unquam fit, ut stante adhuc fide Christianus vitiosus naufragium totius honestatis patiatur. Dum contra Incredulo inde a virtutum Christianarum

Digitized by Google

naufragio nulla supereſt tabula, vi cujus morales etiam virtutes conſervet, de vitiis & erroribus in errores & vitia pronus ad profundum uſque. Laudes, quas Idololatrarum laudabilia quaedam opera tulerunt ab AUGUSTINO, nec Theiſtis invideo; & quaenam illae? docet S. Doctor, apparere nonnunquam inter Ethnicos quaedam lineamenta honeſtatis, ſed quae ſint extremi veluti ductus Dei imaginis, quam cordis depravati iniquitas delere penitus non potuerit: addit vero, quod vix ullas virtutes veras apud infideles reperias, quas facile omnes ſaltem vanitas inficiat: addo ego ad mentem omnium Patrum, quod ſicut vi Ethniciſmi, ita vi Theiſmi nihil unquam aut honeſti aut virtuoſi quis operatus ſit, aut poſſit operari, ita ut (quae eſt illa Ciceronis in Epicuri & Pyrrhonis doctrinam acerba, ſed juſta criſis) ſi vel Epicurei vel Pyrrhonici, vel idololatrae (vel Theiſtae) ſemper ex praeſcripto ſuae peſtilentis doctrinae operarentur, operarentur ſemper peſſime ſine ulla juſtitia, aequitate, liberalitate, amoenitate, & ſine ulla ſpecie virtutis; quae ſiquando in illis emicat, non tam fructus eſt Theiſmi aut Atheiſmi, ſed ſingularis exceptio ab impietate doctrinae.

Tyrannis Paganorum adeo non obſtitit prodigioſis Chriſtianiſmi progreſſibus, ut hic inter turpiſſimas Ethnicorum illuſiones & acerrimas perſecutiones latius & laetius efflorescceret: Theiſtarum vero, ceu totidem Chriſtiani nominis depraedatorum, calumniis & blasphemiis lacerata ingens ſui detrimentum conqueritur ac deplorat vera Chriſti Religio.

IV. Plenis modiis quaevis facinora in Theiſtas effundunt Chriſticolae, quin ea ſciant nominare, & cum veritate ac aequitate vel Theiſmo vel Theiſtis exprobrare.

RESP. Non Chriſticolae, ſed peſtifera Theiſtarum Scripta haec ſuis autoribus flagitia exprobrant. Quis enim in iis

ſine

Digitized by Google

sine horrore legat, praeter adulterium vix quicquam luxuriae esse vetitum, & quamvis aliam libidinem esse indulgendam? quousque ne gentilium quidem Philosophorum progressa est spurcities; & quod unum satis declarat veram causam theisticae seditionis adversus puritatem Christianae Religionis; & in quo Naturalistae (vel hoc nomine indigni) non solam Christi, sed & naturae legem prostituunt. Lex est naturae, quam aeterna veritas hominum cordibus inscripsit, ut caro subdita sit spiritui, & concupiscentiis corporeis imperet mens immortalis; igitur si concupiscentiae altiorem volupta & libidine finem non habeant, recta ratio adstringit hominem ad eas coercendas, ut tametsi damnum proximi magis aggravet delictum, ipsa tamen libido carnalis (illo etiam secluso) ceu repugnans rectae rationi vitiosa sit & rea criminis; igitur qui libere consentit desideriis carnis, naturae ordinem pervertit, & partem regiam subdit servili, quae est imbelle corpus.

Eadem regula boni & mali Theistica quid non invehat injustitiae? exurgat enim passio vehemens; urat acrius rei alienae cupiditas; suggerat insuper Naturalismus, bona post hanc vitam nulla esse speranda; abjiciatur inter praejudicia metus supremi ac aeterni Vindicis! quid demum de bonis proximi sat tutum erit a Theistarum sic dicta aequitate naturali? gloriantur Increduli, se Christi legem projeciisse, sed gratia legum naturalium; harum vero malignos interpretes ac infidos executores esse Theistas, eorum libri copiose, sed copiosius eorum mores attestantur.

§. IV. Corollaria.

Quam sint Idololatris consimiles Theistae, ex Apologetico Tertulliani Cap. XVII. hisce conficio: quaeris, in quo sit malitia Idololatrarum? in eo, quod Deum non agnoscant, quem nolunt agnoscere; verum sufficit contra illos

Digitized by Google

illos vel sola attestatio animae, quae tametsi alligata corpori, pessimis innutrita principiis, turpissimis enervata affectibus, & detestando Idolorum cultu inescata sit; tamen in repentinis casibus Deum & Deum unum invocat: o Deus! Deus videt: Deo commendo; Deus mihi reddet: en igitur testimonium animae naturaliter Christianae; ita ille. Theistarum impietas in quo? in eo est, quod negent, Deum esse locutum, & Christum esse divinum autorem verae Religionis; sed contra testimonium animae suae: huic enim per baptismum impressus haeret character Christianismi, cujus posthac dogmata didicit, motiva penetravit, & fidem tenuit. Undenam ergo animae Christianae a Christi fide defectio? indomitae passiones eam subjugarunt miserrimae servituti, ingerendo lethale odium illius Legis, quae fraenum est licentiae ac libidinis; illius Religionis, quae terret minis & poenis fontes vindicat sempiternis; illius doctrinae, quae nonnisi puritatem & sanctitatem inspirat. Verum evigilet aliquando Deo excitante anima ex hoc somno mortis; dispareant tenebrae, quae hucusque excaecaverant; detegantur inaniae, argutiae, deliria Theismi, quae interim fascinaverant; & Religio Christiana confestim fine ullo laboreaut nova sui demonstratione reviviscet in anima cum omni sua luce ac splendore: en testimonium animae Christianae, nunquam vere ac reipsa incredulae, eo tempore, quo & sibi & aliis incredula esse videbatur. Dent superi hanc lucem, & aeternis involvatur tenebris Irreligio!

Sectio III.

Nulla Theistarum Autoritas ad suam Irreligionem Christiano homini persuadendam.

§. I. Praecognita.

Duces Impiorum atque Incredulorum, ut numerum augeant sequacium, mendacissima quadam suae doctrinae puri-

Digitized by Google

puritate, suae vitae probitate, suae mortis felicitate incautos irretiunt, quamvis ipsimet in docendo, vivendo & moriendo hominum pessimi atque miserrimi. Doctrinae suae a legum naturalium autoritate arrogant dignitatem: mores suos a naturali honestate commendant, & vitae exitum a tranquillitate, quae in morte, sicut libertas in vita, Theistas reddat vere beatos; utpote qui nihil sperent beatitate naturali honestati naturali debita contenti; & nihil metuant, cum Deus nec velit, nec possit viros honestos a se aeternum avulsos crudelissime excarnificare. Splendida verba, sed verba duntaxat, a quibus res & veritas absunt longissime. Libertas ab officiis Christiani hominis, & immunitas a fatis alterius vitae; haec fere praecipua sunt capita, in quae incumbunt omnes machinae Incredulorum. At cui demum ista aut liberras aut immunitas inserviat; probis? minime: his enim gratum facies, ubi sua ipsis officia, & horum praemia identidem revoces in memoriam; improbis? His porro referabis januam ad omne scelus patentissimam, ut adeo pro felicitate hominis per Christianismi abolitionem procuranda summam improbitatem, & nullis sat lacrymis deplorandam gentis humanae perniciem invehant Incredusi.

His ergo humanae felicitatis aeternaeque salutis devastatoribus omnis omni jure deneganda est autoritas.

§. II. Themata.

I. *Nulla est Autoritas Theistarum spectatis eorum Placitis.*

Probatio. Qui omnes aut fere singulos evolvit libros, Theisticae impietatis infames partus, quorum plures mendacio prelo & autore jamdum in fronte stigma gerunt; is cum horrore deprehendet quot ferme lineas, tot pestilentis doctrinae contagia, conquisito quodam nitore & blandi sermonis aspersa lenocinio, ut quo facilius legentium animos

nios pervaserint, eo altius errorum ac vitiorum veneno inficiant: ut fidem labefactent certius, turpissima & rerum & verborum obscoenitate severos & pudicos mores per summum scelus corrumpunt: ut pietati extrema inferant dispendia, execrabilem vitae licentiam suadent mentibus incautorum. Videlicet prolium hujusmodi infaustissimarum natale solum ibi est, ubi tot jam annis invaluerat libertas Evangelica, quam nunc etiam pertaesi jugum Christi penitus excutiunt, calcato etiam sacrilego pede Evangelio. Deprehendet is in audacissimis versipellium ludionum Scriptis, fallacem philosophiam divinis oraculis, frivolas conjecturas prophetarum vaticiniis, caeca praejudicia miraculorum splendori, fatua paradoxa admirabili Religionis oeconomiae, effraenem morum doctrinam puritati praeceptorum Evangelii, vana criteria tot omnium seculorum integerrimis testibus, dubia & errores pseudosophorum ineluctabili Ecclesiae auctoritati spurcissime anteponi. Imo deprehendet, possibilitatem, utilitatem, necessitatem & existentiam omnis divinae Revelationis exsibilari; sanctissimis fidei nostrae mysteriis infamiae notam inuri; sugillari divinas Scripturas ceu a fabulis, antilogiis & mendaciis putidas, atque cum omnium scientiarum principiis, cum Jure & Theologia naturali, rectaque ratione apertissime pugnantes; divinae Traditionis, quae ab ore Servatoris & ex afflatu divini spiritus per Apostolos & Christi sponsam ad nos pervenit, oracula amandari ad fabulas; atque in id omnium Theistarum furias conspirare, ut Christianismus tot seculorum & omnium Nationum fide, nec non innumerabilium Heroum sanguine stabilitus e mentibus hominum eradatur, discerpatur, proculcetur, annihiletur; cui ex orco revocatus surrogetur Paganismus.

Praeterea Theistarum eruditio (justum est judicium doctissimorum in orbe virorum) tota est in Pyrrhonismo, quo clariora quaeque inficientur: in sesquipedalibus verbis, quae

quae altum sonent, nihil sensus reddant: in caeca sui demiratione, nec minus caeco despectu aliorum: in carpendis moribus quorumvis Superiorum, nec non in sacra siti rei Ecclesiasticae: in pessimis artibus, exterminandi doctrinam fidei divinae, depravandi doctrinam morum, suffodiendi legum etiam naturalium genuina placita, totiusque honestatis & virtutum omnium fundamenta evertendi. Nec mirum: nam Celsos, Porphyrios, Julianos, Lampridios, Libanios, aliosque id genus Christiani nominis ac veritatis revelatae infensissimos hostes suos habuere duces & Magistros.

Demum si nulla est autoritas Carminibus LUCRETII (tametsi Cicero, Vellejus & Ovidius ingenium & facundiam in iis praedicarent) vel ex eo, quod illa junior concinnaverit, & quidem mania exagitatus ingesta per philtrum, quod adornaverat Lucilia, quam vesano amore LUCRETIUS deperierat; nulla itidem nostris Philosophastris aut eorum placitis autoritas esse debet ceu passim adoptatis, dum juvenilis exaestuat sanguis, effraenis passionum libido dominatur, & foedo Deo (amori) cor totum mancipatur.

De his praeclare P. VALSECCHI in celebri opere: Dei Fonti dell' Empieta. Nempe statuta vitiorum omnium impunitate, nemo deinceps erit aut scribax aut dicax in Religionem.

II. *Theistarum nulla est Autoritas spectatis eorum Moribus.*

PROBATIO. Theistarum fere omnium fucati sunt mores, & vita infamis a varia improbitate. Vitia fors aeque grassabantur olim, ac hodie; at non tam subdole ac perniciose. Nostri quippe Increduli veris etiam criminibus & flagitiis norunt illinire fucum honestatis, eutrapeliae, epikiiae, & nescio cujus novae Ethices pigmentum. Equidem coram viris seu dignitate seu virtute conspicuis aut contescunt, aut sermone ad fucum composito facunde differunt de

de probitate, de moderatione, de humanitate, de pretio viri honesti; ut primum autem nemo sit, quem vereri aut revereri simulatores oporteat, audies sanctissima fidei dogmata dicteriis proscindi; ad insanias deprimi altissima mysteria; ceremonias & ritus Ecclesiasticos omnes amaris salibus perfricari; spiritus omnes seu bonos seu malos rideri ceu deliramenta; sanctos Patres ab antiquitate & sapientia venerandos cribrari ceu pie credulos, & nec doctos nec philosophos; antiquae fidei ac priscae pietatis homines damnari superstitionis; Ecclesiasticorum ordines & instituta Religiosorum ceu gentis humanae opprobria despici; animae immortalitatem poenarumque aeternitatem ceu inanes strepitus & terricula explodi; de futura anastasi & judicio omnem sensum fidemque exterminari; ac tandem sacerrimum fidei depositum, Scripturam & Traditionem impudentissime exsibilari. Videlicet a fide praesentium, a spe futurorum & a metu aeternorum se se liberant impii, in Deum blasphemi, in coelites maledici, in Ecclesiam spermologi, ut sicut os eorum in licentiam proterve effunditur, ita sine fraeno cupiditatibus cor subjiciatur.

Ubi vero lingua virulenta in verba blasphemiae libertinae proruit, ubi cor libidinum ardoribus turpissime exaestuat; ibi vitae honestas sit, quis credat? Theistae sub affectata honestatis specie sepulchra sunt dealbata ab omnium scelerum foetore putida: arrogantes Deastri, qui ut cum Babyloniis sibi nomen faciant, novum ac insolens Religionis aedificium moliuntur; unde quot linguae, imo quot fere unius linguae homines sunt, tot Religionis diversa simulacra, morum vero corruptela ubique eadem: monstra perfidiae in Deum & homines, dum Angelorum rebellionem resuscitant, Deo in carne nato obstrepunt, & homines non pluris, quam canem aestimant: stultissimi virorum, cum videri affectant prudentissimi, quia autore naturae, gratiae & gloriae ne-

Digitized by Google

neglecto idolum rationis creatae adorant: φιλαργυροι, qui lucris & pecuniis conscientiam, Deum & coelum divendunt: foeda projectae Veneris mancipia, qui vitia carnis humanae imputant fragilitati, ut sine fronte & suum & alienum pudorem prostituant. Vere corrupti & abominabiles facti sunt; non est Theista, qui faciat bonum, non est usque ad unum. Testor experientiam eorum, qui penitius norunt vivendi licentiam ibi, ubi frequentiores Theistae suos libros, & eorum libri novos indies Theistas parturiunt; testor experientiam omnium nostrum; nonne si, quae extremi belli tempore & vidimus & audivimus, recordari lubeat; nonne quorum fides remissa, eorum vita liberior fuit? nonne, si qua ex illorum hospitum reliquiis in terris antehac fervide Christianis insedit morum depravatio, ea ex scriptis, dictis & factis Incredulorum suam habet originem? testor illorum ab exteris Academiis reditum, quos saepe tanquam aurum optimum Patria dimisit, sed quos ex Theistarum lectione & consortio recepit carbones nigros: nempe destructis fidei ac morum principiis perfringuntur honestatis repagula, virtutumque omnium fundamenta suffodiuntur; testor illos ex nobis, quos forte non latet unus alterve Theistica lue infectus; an non cor depravatum, corrupti mores, lingua maledica & vita nequam characteres hominis sunt, quem quidem pudet, inter impudentes non esse impudentem; at non pudet, cum impudentissimus sit, honestissimum videri?

Igitur quod Christum oderint Increduli, Christi fidem abnegaverint, & avita Sacra repudiaverint ad castra impiorum transfugae; vera causa non fuit, quam praetexunt, Mysteriorum sublimitas aut dogmatum obscuritas; sed rigor legum Christianarum, morumque doctrina severior, cujus jugum ut cum sonitu excuterent, in ipsam fidei doctrinam arma strinxerunt; sed ausu tam infausto, ut suis ipsi telis se

Digitized by Google

se confoderent, ceu philosophos sine principiis, theologos sine studio, criticos sine regulis, prudentes sine ratione, homines sine fide & sine Deo, non tam aut sapientiae oracula, aut fortitudinis prodigia, quam infirmitatis, ignorantiae, vitiatis atque omnigenae impietatis portenta.

III. *Nulla est autoritas Theistarum spectatis eorum Fatis.*

Probatio. Fata Incredulorum probrosa passim, infausta sunt ac pessima. Equidem sicut in vita auream libertatem, ita in morte sua optatissimam pacem, & fere post mortem beatitatem sibi naturalem vendicant Naturalistae; sed uti Theistica vitae libertas nullis seu humanis seu divinis seu naturalibus adstricta legibus libertas est quavis durissima servitute deterior, quia omnium flagitiorum, ni publice, certo clam perpetratorum reddit mancipia; non secus ac de gentilibus Philosophis testatur Apostolus: ita pax illorum in morte pax est impiorum, ut cum in profundum venerint, contemnant, & quam liberrime peccando animam daemoni mancipium, eam obstinate moriendo inferno praedam objiciant. Quid quaeso monstri est naturalis beatitas illorum, quorum exitus manet judicium & damnatio? nonne enim jam judicatus est, qui non credit in nomine Unigeniti Filii Dei; qui autem non crediderit, condemnabitur? At rident Theistae in mortis adeo discrimine minarum & poenarum revelationem: rideant! ridebit quoque judex ac vindex scelerum supremus ad interitum eorum, quibus ut Deo revelanti crederent, gravis ratio suasit, nulla ratio dissuasit, summa autoritas persuasit. Itane vero cum viris honestis agat immensa bonitas? viris honestis ejusmodi redundat avernus: quis enim neget ex Turcis, Judaeis, Ethnicis vixisse ac vivere plures satis & magis honestos, quam aevi nostri Incredulos? & Judaeorum, Turcarum, Ethnicorum plures aeternum beatos quis affirmare ausit,

Digitized by Google

fit, nisi illa sic dicta prudentiae, honestatis ac fortitudinis prodigia, hodierni Theistae, verius nostrorum temporum maculae, arbores bis mortuae & eradicatae, fluctus feri maris despumantes suas confusiones, sidera errantia, quibus sicut Judaeis, Turcis, Ethnicis procella tenebrarum servata est in aeternum, in quam semetipsos praecipitare accelerant desperabundi. Juvat, nonnullorum fata sigillatim perstringere.

De ROUSSEAUVIO accepimus, quod sapientia & fortitudine spiritus ita demum creverit, ut jam indutus vestibus peregrinis, veluti delirus senex & a pueris adeo exsibilatus incedat per plateas, & inquirendis diu noctuque herbis intentus videatur pro se helleborum inquirere, qui venenatam hactenus cicutam allis propinaverat.

VOLTAIRIUS ille generosissimus omnium semper Sacrorum contemptor, ubi gravissime decumberet Berolini, Sacerdotem Catholicum & ab hoc extrema morientium sacramenta quanta in speciem pietate expetiit, tanta postmodum impietate hanc totius vitae suae insaniam maximam fortissime, aut potius impudentissime compellavit.

CL. D. RAMSAI vir de re literaria praeclare meritus percelebrem Theistam maritimi quondam itineris socium se habuisse narrat, qui cum toto fere itinere cum insigni aliorum offensione Religionem divinasque res omnes criminatus fuisset, coorta subito tempestate tantam exeruerit spiritus fortitudinem, ut prostratus illico in preces, desperato similis, mortuo pallidior, & quasi jam tradendus barathro invocare Christum & Sanctos omnes, ipsum adeo S. Dionysium Halicarnassaeum (qui in coelis nullus est) timore, aut si mavis, robore animi vix non exanimatus ardentissime instaret, ac reliquum iter ore clauso, demissisque oculis quam modestissime conficeret.

Digitized by Google

PETRUS ANETUS anno 1762. Londini, & BARONIUS quidam anno 1760. Hagae Comitum pro Theisticis & Atheisticis, quos in vulgus sparserant, libris eximiam fortitudinis suae laudem tulerunt, infami primum loco publice expositi, tum vero compacti in domum castigandis reis destinatam.

TINDALIUS, magnum illud inter Incredulos nomen, inter haec verba: si Deus est, misereatur mei! fortem spiritum evomuit, cui procul dubio furiae Mausolaeum struent.

BUDGELLIUS Tindalii amicissimus se se Tamesi immersit, lethalibus undis, quem alia ratione non potuit, ferventem spiritum refrigeraturus.

CAROLUS BLOUNT Theista celeberrimus altius eluctatus est, qui ipsomet teste Baylio eo progressus est fortitudine spiritus, ut laqueo vitam sibi ipse finiret fortissimus suicida. Hisce non absre adnumeres

CAESAREM VANINI Tolosae exustum, cui solus parentavit Bayle, ceu inclyto martyri Atheismi; ac demum appositе in Socrate Christiano narrat

BALSACUS, quod invisens Principem jam ad extrema deductum audierit Theologum Acatholicum coram illo praedicare, ac obtestari morientem, ut quoddam specimen ederet Christianae confessionis; cui subridens dixerit Princeps: „Domine & amice! doleo, quod tuis hucusque votis facere satis non potuerim; jam nunc vero longiorem texere discursum a moriente haud requires; paucis ergo, quid credam, accipe: credo, quod duo & duo faciant quatuor, quatuor & quatuor faciant octo: ceteros fidei meae articulos ille (indigitabat adstantem Mathematicum) pluribus exponet.“ His verbis immortuus quid putas praemii tulerit post mortem? procul dubio aeternitatis, sed infelicis annos sine fine adnumerandos. En specimen multiplex pacis Theisticae! His adde

Digitized by Google

LA SERRIUM, qui postquam cum Rousseauvio Christianam Religionem rebus publicis noxiam infami scripto traduxisset, deprehensus ceu explorator in patibulo vitam finiit; qua vero de cathedra publice recantans theisticam impietatem alios omnes Doctores pestilentiae sapientia & fortitudine superavit.

Ceterum tragicos Incredulorum exitus collegit ZACH. GRAPIUS in Theol. Recent. P. I. quos cum fundamento opponas Catalogo Mr. DES LANDES, qui dicitur autor, des Reflexions sur les grands hommes, qui sont morts en plaisantant; quamquam & istum paucis ante obitum diebus palinodiam cecinisse perhibeant.

§. III. COROLLARIA.

I. Insurgerem hoc loco in perversissima Theistarum dogmata, mores & criminationes contra avitam Religionem, nisi primis jam Ecclesiae seculis Christianae Religionis vindices, & quod mirere, doctiores non modo Catholici, sed Acatholici etiam Scriptores solidissimis pridem responsionibus ea omnia confutassent; ac prope sufficerent dicta a nobis hactenus & posthac dicenda. Quamquam vix opus sit operosa confutatione, cum aut ipsi se se canum instar quotidie insectentur Theistae; aut eorum doctrina quam falsa & impia, tam ad risum & indignationem in dies & horas variabilis sit. Exprobrat id inter ceteros in poemate (cui titulus, Resignation) JOUNGIUS Voltairio, ejusque scripta miseris ac putidis scatere contradictionibus, demonstravit autor libri, Les Erreurs de Voltaire, cujus translatio libri in nostram vernaculam an. 1768. emanavit, ut Germaniae etiam caveretur a pestilentia Scriptoris fallacissimi aeque ac exitiosissimi. Plures hujus generis Scriptores Incredulos ceu fere lunaticos expingit SCHERLOKIUS. Quin ausim dicere, affirmari de omnibus ex vero posse, quod GIBSONIUS in litera pastorali narrat de quodam novitatum ac errorum simili architecto, qui suis amicis ingenue declara-

Digitized by Google

verat, se, si videret sententias suas ubique receptas, inter primos fore, qui illis iterum de novo contradicat.

II. Idem spiritus vertiginis dudum exagitavit ROUSSEAUVIUM, qui quidem in suo Emilio pag. 125. majestatem S. Scripturae, sanctitatem Evangelii, Christi divinitatem tantopere commendat, ut stupore attonitus exclamet: quam ineffabilis Dei-Hominis inter homines degentis integritas, mansuetudo & demissio? quae docentis amoenitas ac sublimitas? quae loquentis ac respondentis sapientia, & profunditas? quae patientis tolerantia, & fortitudo morientis? profecto si mors & vita SOCRATIS sibi venenum porrigenti benedicentis, mors & vita sapientis erat; mors & vita Christi inter atrocissima tormenta pro suis crucifixoribus Patrem exorantis, mors & vita Dei est. Jam vero quid aliud a ROUSSEAUVIO exspectes, quam Christianae Legis tam ipsi sacrosanctae ac divinae professionem, atque ad eandem ab aliis emittendam adhortationem; quam Christi & Evangelii summam venerationem, scriptorum vero suorum reprobationem, & scandalorum, quis Christi Religionem opplevit, deprecationem? sed ludio est vaferrimus ac miserrimus, siquidem continuo subdat: nihilominus Evangelium plurima continet incredibilia, quae rationi adversantur, & quae, ut prudens quis aut intelligat, aut credat, impossibile est.

III. VOLTAIRII genium & ingenium vivis coloribus adumbravit Autor Helvetus in Libro (les oracles des nouveaux Philosophes) his verbis: petis a me, ut tibi D. VOLTAIRIUM tanquam in imagine ostendam: nam eum tibi scriptis tantummodo notum esse dicis? Equidem autorem nosse, non parvi momenti est. Faciam & hominem te nosse, & qualis mihi videtur, autorem. Mediocrem staturam excedit corpore: dedit ei natura bilem torridam, ma-

ciem

Digitized by Google

ciem & ossa, & igniculos, vultum asperum, exesum, fervidum, vibrantes & malignos oculos. Qui ex ejus scriptis emicant, igniculos gestu & habitu prodit. Lubrico & acri obtutu, sermonis praecipiti torrente ingenii concitati aestum, ac ferme furorem reciprocat. Tantus ingenii fervor valetudinem hominis, uti acies vaginam rodit. Festivus, jocularis indole, per artem ac specietenus gravis, sine animo bonus, sine justa mora sapiens, sine amicitia blandus suos, quibus cum agit, facile mulcet ac negligit. Mane Aristarchum praefert, futurus sub noctem Diogenes. Virorum Principum magnitudinem miratur, viros contemnit. Suaviter ac blande cum sui aequalibus, composito ad normam supercilio, agit. Cum te aggreditur, initio urbanos sales, mox remissum ac frigentem animum adhibet, cum tui contemptu & ludibrio sub finem abiturus. Procerum aulas fastidit & amat. Tenero, sed nulli rei devoto sensu molles voluptates captat & respuit, cupide prensat obvias, quaesitas nauseat. Scientiis & ratione pollet, ignarus principiorum scientiae, & ratiocinii vicissitudines non habet, sed patitur, uti amentes intervalla lucida. Agilis & irrequietus mente, sed animo improbus per universum circumagitur universi contemptore animo. Novit doctrinam Morum, & admirabili solertia describit & negligit. Celebritati ardenter inhiat, sed magis nummos captat: nativo studio urgetur ad indulgendum genio: pro nummis sedet, vigilat, scribit, nummorum siti ac fame aestuat. Talem hominem vidi. Jam Autorem inspice:

Poeta natus est: versiculos non elaborat, sed ubertim ac temere lusu profundit. Sunt tamen ejus versus ingeniosi, faciles, festivi, nitidi; & historiam bene scriberet, si veritatem amare posset. Baylium vituperat & exscribit; hujus Scriptoris sectator, discipulus, lector, scriptor est. Dixit aliquis, Scriptorem, si velit omni affectu & praejudicatis

Digitized by Google

opinionibus vacuum opus edere, nullius Religionis, nullius regionis & patriae esse debere. Homo noster his dotibus apprime valet. Nemo eum ex suis scriptis natione gallum esse judicet. Uti senex laudator temporis acti, ita Voltaire nonnisi absentia, peregrina laudat, quidquid patrium, aspernatur. De cultu Religionis notum est, quod nullam habeat. Literarum, quae sunt nostri temporis, sat dives est: Politicus, Physicus, Geometra est, si velit; sed haeret in cortice, non tangit nucleum. Delicatum habet sine dubio ac fertile ingenium, quo flores tantum & elegantias carpit. Satyram non bene invenit, male adhibet, bene scribit. In unaquaque re singularis videri vult & est; nullius studii, nullius rei medium tenet.

Hanc vero laudum VOLTAIRII exactissimam epitomen qui legit, num mirari sat possit, esse his temporibus complures, probos ceteroquin, literatos, criticos, qualesque & videri & esse re ipsa volunt, peracutos homines, qui infami huic idolo genua flectant, non sine magno dignitatis suae probro, & cum non minore aliorum offensa, unum unum Voltairium in ore & in manibus tum habeant ipsi, tum alios etiam habere velint?

SECTIO IV.

Argumenta Theistarum totidem Sophismata VV. Haereticorum & gentilium Philosophorum ab Antiquis Patribus & Apologetis dudum explosa.

§. I. PRAECOGNITA.

Putida esse Theistarum scripta, atque multiplici ex capite omni autoritate destitui, claret ex proxime dictis. Magis etiam probrosa, quin & pestilentissima inde dignoscuntur,

Digitized by Google

tur, quod extritas dudum ex illustrato terrarum orbe insanias & futiles querelas iterato obtrudant, cum praeter antiquissimam cramben VV. Haereticorum & Gentilium Sophistarum vix quidquam novi contineant. Enimvero recoquunt ad nauseam pestes fere omnes, quas in veram Religionem dudum evomuere CELSUS Epicureus, PORPHYRIUS Platonicus, JULIANUS Apostata, Materialistae, Fatalistae, Marcionitae, Manichaei, Priscillianistae, & qui sunt hujus furfuris quisquiliae ac portenta. Horum impietatem primis jam seculis repressérunt Sancti Patres & Christiani Apologetae, ac quidem ipsimet ex Idololatriae tenebris ad Evangelii lucem conversi, Justinus, Irenaeus, Pantaenus, Clemens Alexandrinus, Athenagoras, Tertullianus, Origenes, Minutius Felix, Arnobius, Lactantius . . . Lubet hic duntaxat exhibere summatim Veterum ac Recentiorum Incredulorum pestiferam conspirationem, ut probrum sit majus Theistarum, quod ceu philosophi sapientes insipientissimorum hominum sint plagiarii.

§. II. THEMATA.

I. *Quae contra Deum & Dei Verbum oggannunt hodierni Increduli, ex Antiquitatis qua Ethnicae, qua Haereticae lacunis hauserunt.*

PROBATIO. 1. Miserrimum EPICURI de Deo ratocinium quis sanae mentis homo non detestatur; Deus vel non vult Mundum a malis liberare, & sic non est sanctus; vel non potest, & sic non est omnipotens; vel non scit; & sic non est omniscius? Hoc vero recoxit VOLTAIRE in suo Dictionario Philosophico pag. 52. En quam glorioſus Epicuri discipulus celebris ille Magister Theistarum!

2. Faex omnis seu Epicuri seu Marcionis aegre ferebat Deum providum, VELLEJO Epicureo apud Tullium

Digitized by Google

L. de Nat. Deor. sic expostulante: „impositis in cervicibus nostris sempiternum Dominum, quem dies & noctes timeremus: quis enim non timeat omnia providentem & cogitantem & animadvertentem, & omnia ad se pertinere putantem, curiosum & plenum negotii Deum?“ Theistae numquid melius de Deo sentiunt? de naturali Providentia ambigue plerique edisserunt, supernaturalem abnegant omnes. Epicuri Lactantius, Marcionis Tertullianus; & sic uterque Theistarum inanias explosit.

3. Siquando Sancti Patres & Christiani Apologetae Dei attributa ad humanae intelligentiae captum ex perfectionibus creatis arguebant; ad convitia conversi sunt veteres Haeretici iisdem exprobrantes: numquid eodem ratiocinii genere Manichaei e malis hujus Mundi Deum malum ceu principium omnis mali inferebant? Idem inter Incredulos praestitit MENDELSOHNIUS in libro de Evidentia in Metaphysicis scientiis. Stupor! nonne enim in his praemittitur unitas veri Dei ceu indubitata; & nonnisi depuratae ab omni imperfectione creata perfectiones Deo attribuuntur?

4. Negant Veteres ac Recentiores Haeretici, posse Deum concedere, aut saltem ullibi concessisse Praesulibus Ecclesiae potestatem in conscientias hominum. ROUSSEAU Emile Tom. III. pag. 149. ipsius etiam Dei (quamvis supremus quarumvis nostrarum actionum etiam intimarum Dominus sit) autoritatem in conscientias non obscure denegat.

5. Usque ad SPINOZAM (si excipias ejus in plerisque Magistrum HOBBESIUM) nemo sanus dubitavit de antiquitate Pentateuchi; hanc vero calumniam adoptavit ex quibusdam vanissimis olim Haereticis, praesertim Ptolomaeo & Nazaraeis apud S. Epiphanium. Imo pernegant hodiedum Theistae omnium Ss. Scripturarum divinitatem, itidem imitati Cerinthianos & Ebionitas, qui Evangelia Marci, Lucae

Digitized by Google

Lucae & Joannis, Acta Apostolorum, & Epistolas Pauli; Severianos, qui Paulum & Actus Apostolicos; Marcionitas, qui Matthaei, Marci & Lucae Evangelia, Epistolas ad Timotheum, Titum & Hebraeos; Manichaeos, qui Actus Apostolorum & Vetus Testamentum, ceu libros a malo spiritu conscriptos; Nicolaitas ac Gnosticos, qui Davidis Psalmos ceu humanas cantilenas aspernabantur. Eccur hi? nempe Christiani Judaizantes Paulum, quem adeo Legis Apostatam compellabant, ferre haud poterant ob negatam vim Legalium; minus etiam Acta Apostolorum, in quibus & ipsi & Patres ipsorum tot tantorumque criminum rei accusabantur. Severianos eo deduxit necessitas, abstinendi a nonnullis rebus adiaphoris. Manichaeos praeter alia textus quidam egerunt praecipites, quod cum serie historica non satis congruerent. Eccur autem illi, scilicet Theistae? nimirum damnat Scriptura sacra effraenem Theistarum sentiendi vivendique licentiam.

6. Theistae cum EDELMANNO jam Scripturae stilum arrodunt; sed cum incredulis grammaticis, quos solide confutarunt viri in sacra aeque ac profana literatura summi, Gregorius Naz. & Augustinus, quin & gentilis LONGINUS quidam in libro, de sublimi genere dicendi. Jam fabulas, mendacia & contradictiones eidem affingunt; sed cum Marcionitis & Manichaeis, quibus, praecipue ADIMANTO integrum librum opposuit S. AUGUSTINUS, & geminum deinde adversario Legis & Prophetarum. Jam gratiae defectum, fatum & personarum acceptionem eidem exprobrant; sed cum Ethnicis & Pelagianis, quos S. ATHANASIUS L. de Incarn., S. AUGUSTINUS L. II. ad Bonif. & Epist. 49. S. CHRYSOSTOMUS L. ad scandalo affectos validissime repressérunt. Jam vero turpes etiam amores carpunt, praesertim in Cantico Canticorum; sed cum iis Haereticis, quos THEODORETUS Praef. in Cant. & PHILASTRIUS haer.

Digitized by Google

haer. 131. referunt, & a quorum blasphemiis Origenes, Cyprianus, Basilius, Eusebius, uterque Gregorius, Diodorus, Chrysostomus & alii Salomonis Canticum egregie vindicarunt.

II. *Suam adversus Christum & Ecclesiam Christi rebellionem hodierni Increduli resuscitarunt ex protrita dudum Antiquorum Incredulitate.*

PROBATIO. I. EDELMANNUS uti Mosen, ita Christum ceu impostorem blasphemat; verum hoc CELSI pervetustum erat convitium ab Origene exsibilatum; mitius tamen in homine ethnico, quam in Theista Christiani nominis depraedatore; verum a PETRO ARETINO hanc didicit blasphemiam, qui Seculi XVII. Scriptor ab obscoena & mordaci Poesi famosus, autor creditur detestandi Libri, de Tribus Impostoribus, apud Marin. Marsennum, & Theoph. Spizelium.

2. Theistae omnes Christum ceu Legislatorem, vitae & fidei Magistrum aspernantur, videlicet cum impiis illis hominibus, qui aevo S. AUGUSTINI (Enarr. II. in Ps. 31.) dicebant: „ quid mihi praecepturus est Christus? ut bene vivam? jam bene vivo; quid mihi necessarius est Christus?" quos vero S. Doctor ceu omnium vitiorum mancipia exagitat. Apostolos fere pro seductoribus habent Theistae; sed quam est antiqua crambe ista, de qua jamdum Apostolus meminit 2. Corinth. XII. 16. . . „ sed esto; ego vos non gravavi; sed cum essem astutus, dolo vos cepi? numquid per aliquem eorum, quos misi ad vos, circumveni vos? numquid Titus vos circumvenit? nonne eodem spiritu ambulavimus, nonne iisdem vestigiis. . . ? "

3. Genealogiam Christi descriptam a Matthaeo & Luca contradictionis arguunt Theistae, & cum indignatione rejiciunt,

Digitized by Google

ciunt. Id ipsum & fors tolerabilius fecere Manichaei; sed quorum argutiae pridem a sanctis Patribus & doctissimis Interpretibus dissipatae sunt.

4. ROUSSEAU adeo conspirat cum Pharisaeis praetendens, Miracula Christi ex doctrina esse probanda, non contra. Nam & illos excaecaverat invidia, ut cum caecum natum Christus sanasset in die Sabbati, doctrinam suae Legis obtenderent contrariam, ex qua tamen de Miraculis sit dijudicandum.

5. Improperant Theistae, quod Secta Christianorum sua initia debeat hominibus duntaxat plebejis, ignobilibus & indoctis. Sed JULIANI Apostatae haec sunt dicteria; quam putida, docet S. AUGUSTINUS, cui pro invictissimo Religionis Christianae argumento est, Religionem tam arduam a duodecim piscatoribus universo Orbi persuasam esse; quam falsa, tradit EUSEBIUS, qui viros nobilissimos & illustrissimas faeminas recenset plurimas Christi sequaces aevo jamdum Apostolico; de quibus vide Diss. VII. Sect. V.

6. Theistae, ut suos hinc inde errores emolliant, ad fucum faciendum imperitis, nonnulla de Christiana Morali iisdem illinere solent. Et quos duces hac in perfidia sectantur Theistae? praesertim STOICOS.

7. Ut Christianam Religionem proscindant liberius, Christianorum vitia & plurima & maxima oggerunt Increduli. Idipsum Paganis solemne fuit, prout exhibet TERTULLIANI Apologeticus C. I. Ejusdemque Liber de uxore.

8. Increduli Christianis exprobrant suam in fide, in moribus, in ritibus, & in officiis quibusvis simplicitatem, abjectionem, superstitionem, & nescio quae probra homine indignissima; ac ipsam Religionem Christianam cum suo VOLTAIRIO criminantur ceu causam bellorum & seditionum. Et quaenam illa Ethnicorum adversus primos Christi asse-

Digitized by Google

assectas maledicentia? Theisticae simillima: apud vos (inquiebant infideles ad Christi fideles) nec est honos Caesarae Majestatis, nec est sacrificium pro Imperatore, sed nonnisi despectus ac derisio tanti nominis tantaeque dignitatis: conventus vestri periculosi, seditiosi, flagitiosi sunt: mores & vita vestra adeo non proficua statui ac Reipublicae, ut sit potius maxime praejudiciosa. Audiant igitur ac sibi capiant dicta & responsa primorum fidelium tum veteres Ethnici, tum hodierni Increduli: verum dicitis (ajebant illi) quod Imperatorem non appellemus Deum, tum ne mentiamur, tum ne illudamus, quod ipsum vestra ad triumphantem Caesarem solita acclamatio (memento, quod homo sis,) ratum habet; sed eum ceu summum inter mortales Principem, & in eo concessam a Deo supremam potestatem veneramur. Equidem nec vitulos aut hircos, nec vestris Diis immolamus pro salute Imperatoris; sed unius & veri Dei gratiam elevatis ad coelum manibus atque inter lacrymas & ex corde imploramus pro Caesare. Coetus nostri hoc sui habent initium, medium & finem, precationem pro Imperatore, perceptionem Verbi divini, participationem mysteriorum Dei, fraternam charitatem & correctionem, collectionem & dispensationem eleemosynarum. Sane si nobis, uti vobis, lubitum foret aut licitum, convenire ad vanitatem, ad insanias, ad impudicitias, ad crudelitates; numquid aperta nobis prostarent vestra stadia, spectacula & amphitheatra, quibus ne unus vel semel visus interesse Christianus?

Plura de his suppeditant primi Apologetae, quos vide. Illam vero naeniam VOLTAIRII, qua veram Religionem seditionum & bellorum ream facit (quantumvis per annos mille & ultra intemerata steterit Christi fides & Religio, quin tabulae Historiarum hanc ei labem aspergerent) Cl. NONNOTTE in libro cit., uti ceteras Voltairii aberrationes, festive explosit.

9. De-

Digitized by Google

9. Denique inter cetera Fidei dogmata Deum crucifixum & Resurrectionem mortuorum exsibilant Increduli. Atque haec ipsa erant Paganorum elisa dudum argumenta contra Ss. Martyrum constantiam, queis exprobrarunt vitae profusionem propter Deum, qui sit in cruce atque inter latrones mortuus; & ex spe Resurrectionis, quae par sit stultitia, uti refert TERTULLIANUS in Libro de Resurrectione carnis. Eadem VV. Haeretici, Basilidiani, Gnostici & Valentiniani contra Martyrium pro Christo objecerunt; de quo vide TERTULLIANI Scorpiacum, & utrinque solidissima Ss. Martyrum responsa ad haec gentilium ac haereticorum improperia.

III. *Arma, queis Naturalistae pro humana Ratione contra fidem divinam decertant, ex Castris Veterum Impiorum surripuerunt.*

PROBATIO. 1. Haeretici VV. & RR. sacram Scripturam depraedicant velut certissimam in omnibus apertissimamque vel per se, vel per spiritum privatum. Naturalistae praetendunt, Scripturam sacram, siqua detur, omnibus & in omnibus clarissimam esse debere; veluti lex naturalis sit omnibus evidentissima per solum lumen Rationis. Atque huic se certamini immiscuit cumprimis BAYLE; non autem alio fine, quam ut ortho- & heterodoxorum litigantium parte utraque condemnata damnatum suum ipse pyrrhonismum pro Religione inveheret. Verum nonne Scriptura sacra spiritu privato intellecta (fatente Luthero) liber est omnium Haereticorum? & nonne Ratio sibi relicta errorum omnium magistra extitit, maxime in negotio Religionis?

2. Consepultus cum haeresi MANETIS jacuit error Manichaeorum (credendum esse nihil, nisi quod Ratio demonstrat) quippe confossus a S. AUGUSTINO in Libro, de utilitate credendi; sed resuscitatus a Naturalistis reviviscit

in

in eo, quod sola Ratio sit regula & credendorum & agendorum. Suppetias, quas submisit JOANN. CLERICUS injuriosus in S. Augustinum, ac si is in errorem contrarium prolapsus omnem in Religione usum Rationis eliminasset, nervose concisas invenient Theistae apud Cl. MURATORIUM de ingen. moderat. L. I. c. 5.

3. Contendit autor Libri, LES MOEURS, uti omnes Revelationis hostes, posse & Legis naturalis omnia praecepta, & Religionis officia omnia exacte cognosci sola ratione naturali, ac proinde inutilem esse Revelationem. Respondet S. AUGUSTINUS (Enarr. in Psal. XXXI.) sic disputasse ethnicos adversus Christianos: „ invenio multos, air, propterea nolle fieri Christianos, quia quasi sufficiunt sibi de bona vita sua dicentes, nullum homicidium, nullum furtum, nullam rapinam facio, res alienas non concupisco, nullo adulterio contaminor: nam inveniatur in vita mea aliquid, quod reprehendatur; & qui reprehenderit, faciat Christianum. "

4. Ut ab omni Revelatione divina se exonerent Increduli, dubiis dubia superimponunt, ac innumeris quaestionibus sanctae fidei athletas intricare studeant. Idipsum Paganis familiare, atque VV. Haereticorum effugium erat; sed (cum nihil roboris & nihil laudis habeat) quam pueris solemne est, tam inficetum viris esse debet, quorum inertiam, pervicaciam, arrogantiam, insipientiam, simulque diffidentiam causae & malignitatem animi id genus argumenti manifestat.

5. ROUSSEAU Emile pag. 97. & 195. his utitur armis contra divinam Revelationem: Deus pater est universorum; ergo etiam universalis esse debet ejus Revelatio, quae vero paucissimis innotuit, quamvis ad salutem necessaria: Deus justissimus judex est; ergo condemnare non potest, suam

Digitized by Google

suam Revelationem abs propria culpa ignorarunt. Haec ROUSSEAU cum suis commilitionibus surripuit ex JULIANO Apostata, apud S. Cyrillum.

6. VOLTAIRE (Histoire generale C. V.) summopere extollit Chinenses, Indos & Quackeros; item Socratis, Platonis, Aristidis, Titi, Trajani, M. Aurelii & Juliani virtutes tanquam coelorum regno dignas, & sanctissimorum hominum meritis pares; sed de Christo, de primis Christianis, ac de summis etiam Imperatoribus Christi cultoribus Constantino M. & Carolo M. nonnisi fanatica & barbara memorat. Sic quippe factionis Pelagianae dux Julianus dudum desaeviit, gentilium virtutes praedicando ceu veras, nec exiguas, nec infrequentes, quin, Augustino teste, meritorias vitae aeternae; Catholicos omnes Manichaeismi, & gravissimorum criminum Sacerdotium aeque ac Imperium orthodoxum insimulando.

7. Inconditus perstrepit clamor omnium Theistarum contra Revelationem de poenarum aeternitate, ut quae a recta ratione penitus abhorreat. Verum personuit hic strepitus a tuba stentorea gentilium Sophistarum & VV. Origenistarum, quorum rebellioni contra vocem & sententiam aeterni Numinis pridem oppilavit os vindex veritatis antiquitas, nempe Justinus, Athenagoras, Cyrillus Hieros., Augustinus, Origenes super Cantica, Tertullianus, Theophilus Antioch., Lactantius. . .

§. III. COROLLARIA.

Vere ergo impii sunt & abominatione digni, quicunque Religionem Jesu Christi vel dictis vel scriptis lacessunt, atque ex animis fidelium fidem tam evidenter divinam evellere conantur, nullo alio nixi fundamento, quam meris sophismatis vanisque subtilitatibus ex Paganorum ac Haereticorum

Digitized by Google

VV. armamentario depromptis: fidem, cujus principia sunt insuperabilia, & omni ex parte certissima, ut ne unam quidem christianam veritatem simul omnes Increduli (etsi saepe provocati) in hunc diem potuerint demonstrare falsam: fidem, cui nullum omnino argumentum aut difficultatem hactenus oppoſuerint omnes Increduli, quod non millies ſolutum fuerit ac refutatum a VV. & RR. Apologetis: fidem, cujus profeſſores ex ipſa Incredulorum confeſſione nullum unquam periculum ſubeant, ſive de praeſenti, ſive de futuro: fidem, cujus principia & praeſcripta ſecutum neminem unquam poeniteat; cum ab hominum memoria non ſit exauditum, Chriſtianum in extremo vitae articulo ſuam Religionem abjuraſſe; certa vero experientia edocuerit, Incredulos, alias ſpiritus fortes, hoc in agone non ſemel impietatis arma projeciſſe, victasque veritati Chriſtianae manus dediſſe. Haec qui rite ponderat, mente captus ſit, neceſſum eſt, ni vel ſecurum ſe praeſtet a contagione hujus temporis, vel peſtem jam hauſtam non illico evomat.

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO XI.

IRRELIGIONIS THEISTICAE VERAE CAUSAE, ET PRAESIDIA CONTRA ILLAM.

SECTIO I.

Quae non ſint verae cauſae Irreligionis Theiſticae hodiedum graſſantis.

§. I. PRAECOGNITA.

EXurgunt novi indies CELSI & JULIANI, qui Jeſu Chriſti divinitati palam obſtrepunt, oraculorum de ipſo editorum majeſtatem arrodunt, miraculorum de ipſo teſtantium veritatem explodunt, doctrinae ejus veritatem ac ſanctitatem ſugillant, totique tam venerandae Religioni excidium minitantur. Undenam hujus incendii tot myriadum Ss. Martyrum cruore dudum extincti feralis flamma? Sunt, qui in ſuam matrem minus pii Eccleſiae abuſus: ſunt, qui erga Theologos orthodoxos parum aequi lites ſcholaſticas: ſunt, qui tam imperite, quam maligne Philoſophiam adeo Eclecticam faces huic incendio ſubminiſtrare volunt. Inutiles Scholarum rixas, ajunt, excepit animorum exacerbatio, deſperatio pacis, & frigidiſſimus indifferentiſmus. Abuſus, qui Eccleſiam indies deturpant magis, petra ſcandali ſunt & offenſio Theiſtarum ineluctabilis, niſi per Synodum generalem mox fiat omnium tum controverſiarum ſuprema deciſio, tum abuſuum

Digitized by Google

extrema inter Catholicos abolitio. Tandem ingemiscunt boni omnes, quod novae & Eclecticae Philosophiae genuinus sit partus infelix Naturalismus. Has vero querelas cordati omnes orthodoxi commiseratione ac indignatione dignas esse censent in viris, qui Theistarum patroni potius, quam Ecclesiae, quae verae causae non sunt, Theistarum rebellionem adscribant; velut in hoc ingeniosi, ut S. Romanae Ecclesiae Magistrae ac Matri nostrae labem aliam ex alia affricent, indeque ceu rugis & maculis plenam spernant Ecclesiam, uti Herodes Christum.

§. II. Themata.

I. *Abusus, siqui sunt inter Catholicos, non sunt vera causa Theisticae Irreligionis.*

Probatio. Esto, quod ipsi etiam Theistae nihil minus se velle simulent, quam Religionem evertere; sed eam duntaxat ab anilibus fabulis, superstitiosis ritibus & vitiis Ecclesiasticorum (hos enim ceu doctores salutis & rectores animarum cumprimis spectant calumniae Incredulorum) liberare praesumant. At simulant, mentiuntur, cavillantur perfidi transfugae, non ignari, quod abusus hominum sint, non Ecclesiae aut Religionis, quae illos nusquam probet, quin potius extirpare conetur; quod a quolibet sanae ac probae mentis distinguendum sit inter quosdam excessus aut defectus Ecclesiasticorum, & inter vera dogmata ac saluberrima Ecclesiae sancita ab universis fidelibus adimplenda. Simplicitatem, ignaviam, vesaniam, fraudes, avaritiam, luxum & tyrannidem proterve imponunt pastoribus & rectoribus fidelium? nempe paleas cribrant, ut triticum proculcent, ac reipsa non intendunt aliud, quam ut per latus pastorum in gregis viscera grassentur, illisque percussis dispergantur oves & pereant. Enumerent impii, si possint,

fere

Digitized by Google

fere innumerabiles Pontifices, Episcopos ac praesides Ecclesiarum, inde ab ortu Christianae Religionis doctissimos, sanctissimos, integerrimos, zelosissimos, quorum vel unus praevalet universo gregi pseudosophorum! Enumerent, si possint, tot myriades Sanctorum, Martyrum, Confessorum, Virginum in Ecclesia Christiano-Catholica, ad quorum eximiam sanctitatem etiam miraculis praefulgentem fucatae ac steriles infidelium atque Incredulorum virtutes umbra, fumus, nihil sunt.

Non igitur castissimae fidei, quae summam puritatem sanctitatemque inspirat, imputandi sunt abusus aut vitia quorumdam fidelium, quos omnes uti sanctos esse voluit Autor fidei, ita & liberos, ut esset tam merito locus, quam demerito. Quamquam eos, qui sanctae fidei pravis moribus contradicunt, vix dignos censeat nomine Christiano ex effatis Apostolicis ad Rom. II. 23. „qui in Lege gloriaris, per praevaricationem legis Deum inhonoras; nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes: Joann. II. 4. " qui dicit, se nosse eum (Jesum Christum justum) & mandata ejus non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est. Item I. Petri II. 11.

II. *Discordiae Catholicorum nequicquam juvant Theistarum perfidiam.*

Probatio. Lites sunt inter Catholicos; & ubi non? at scholarum duntaxat discordiae sunt, non circa dogmata aut fidei morumve principia; sed circa profundiores difficiliorēsque quaestiones, in quibus nec sacer textus claret, silent aut discrepant Patres, nec docet Ecclesia; quas proin nec audent contemnere, nec necesse habent adstruere Scholae Catholicorum. Mirum, quod cum major non sit dissensio, quam inter Incredulos (a quibus sicut veritas, ita pax omnis & concordia distant longissime) haec aut ipsi aut eorum advocati objicere ausint orthodoxis; non ignari, quod nec Sedi Apostolicae, nec Ecclesiae Conciliis visum sit hactenus, omnes Scholarum lites ultimato dirimi aut posse, aut debere; non ignari, quod ubi Doctorum & Scholarum di-

Digitized by Google

cta & scripta (sciente nec reclamante Ecclesia) inter se discrepant, omnium animi in id concordent, ut solerti hac discussione decisionis dogmaticae materies praeparetur, & veritas eluceseat magis, tandem universis fidelibus proponenda; non ignari, quod appellatio sive a judicio dogmatico Sedis Apostolicae, sive a sensu Ecclesiae dispersae, ad congregatam in Concilio frivola sit, perniciosa, & omni jure nulla; imo quod Concilium generale adversus mala quotidie emergentia non sit medium aut decens divinam providentiam, aut infirmitati humanae congruum, aut satis accomodum afflictis Ecclesiae rebus; hodie vero omnium minime necessarium, eoquod contra Appellantes facta dudum sit decisio universae Ecclesiae assensu comprobata; non ignari, quod sicut haereses fere omnes non tam ex ignorantia aut scholarum discordia, sed ex pravis affectibus, qua superbia & animi tumentis elatione, qua odio & contemptu legitimi Magistratus, ita ex iisdem putidis fontibus Irreligionis impietas promanaverint; optime demum gnari, quod pessime aut Doctorum dissensiones, aut bella quaedam intestina ipsi doctrinae adscribantur, quam si Christiani omnes exacte servarent; quemadmodum primos inter fideles, „ omnium cor unum foret, & anima una. "

Siqua aliunde subintrat dissensio inter fideles; eam quidem praedixit Apostolus Act. XX. 29. & 1. Corinth. XI. 9. Attamen pacem ac unitatem iterato inculcat ad Philipp. II. 2. & ad Ephes. IV. 13.; id quod Theistarum Coryphaeus in Libro, Traite sur la tolerance, ipsus asseverat. Imo si persecutio exoritur inter fideles a fidelibus; inimicus homo hoc fecit, non Christi Religio unitatis, pacis & charitatis studiosissima; quae adeo illam non probat, ut patientiam interim commendet, & persecutoribus arma justitiae exhibeat, queis divinus Auctor verae Religionis Ecclesiam adversus immorigeros filios obarmavit.

III. *Philosophia Eclectica impietatis Theisticae minime rea est.*

Probatio. Recentior Philosophia portam aperuit Naturalismo: quae injuria pro summis ingeniis; quae ingra-

Digitized by Google

gratitudo pro immensis sumptibus ac studiis; quae inscitia & vesania malevolorum? nonne discernere oportuit inter illos Philosophastros, qui sine ratione solam rationem adorant, ut quae dictat Revelatio supra rationem, contra rationem contemnant; qui sine principiis arcana & dictamina naturae curiosius explorant, ut quae naturam superant, principia superna projiciant? Atque inter Philosophos vere Eclecticos, qui de omnibus ex foecundissima aeque ac cultissima hodierna Mentis, Sensuum & Morum philosophia optima seligunt; & dum per Mathematicam & Physicam summa atque ima rimantur altius profundiusque; in Ethica uti & in Psychologia & Physio-Theologia de Deo, de Religione, de Jure naturae, de virtute, de anima, de officiis, fine & felicitate hominis veriora & saniora suggerunt principia, contra Atheistarum, Theistarum & Machiavellistarum molimina tyrones philosophos praemuniunt, nec non Theologiae ac Jurisprudentiae elementis praevie imbuunt, omne ferunt punctum; illius probe memores: qui non capis mysteria gratiae, an intelligis mysteria naturae?

§. III. Corollaria.

Sane hoc Theistarum perfugium aut patrocinium ex abusibus & discordiis Catholicorum non absimile videtur illorum consilio, qui, nescio, quae schismatica, summae Sedi totique Hierarchiae Ecclesiasticae injuriosa ac pernicioſa principia spargunt in publicum, ut hac ratione sentire unum omnes faciant. Nam sicut infaustis hisce pacificatoribus ipsi Heterodoxi reclamant, hanc neutiquam unionis tam arduae viam esse, nisi prius in substantialibus, ut vocant, articulis consensio utrinque stabiliatur; ita suis Theistae patronis has dicent gratias: quid juvat immensis sumptibus cogere conventum orbis ad tollendos abusus, & ad finiendas

Digitized by Google

lites per decretorium Ecclesiae judicium; cum quod sit aliqua Christi Ecclesia, aliqua Christi Religio, aliquis Christi in terris Vicarius, aliquis aut Magistratus Ecclesiasticus, aut coetus fidelium divina ordinatione constitutus; nobis nonnisi hominum superstitiosorum somnia sint, atque deliria? Doceant ergo potius illi Ecclesiae Reformatores sua morum integritate, virtutum exemplis, vitaeque sanctitate Incredulos; & discant Increduli, praejudicia depellere, superbiae modum ponere, domare affectiones, vitia extirpare; ceteri demum fideles debitis muniantur praesidiis; & verae Religionis non alii erunt, ac universi orbis termini.

SECTIO II.

Quae sint verae causae Irreligionis Theisticae hodiedum debacchantis?

§. I. PRAECOGNITA.

Theismus Socinianismi & Jansenismi aeque, ac uterque Lutheranae & Calvinianae defectionis esse partus, multis videtur. Erat FAUSTUS SOCINUS natus Sienae anno 1539. ibidem humanioribus & philosophicis disciplinis leviter tinctus, Basileae per triennium ad Theologiam animum applicuit; inde suos errores per Germaniam, Transylvaniam & Helvetiam circumtulit, imo per Italiam, sed caute ac subtimide. Non tam a judicii & doctrinae vi, quam a genii & ingenii vafritie celebris Tolerantismo viam aperuit. Inde factum, ut Grotium adeo (cujus scripta Socciano toxico undique infecta deprehendit Illustr. Bossuetus) in suas partes traheret, simulque illos omnes, qui ex Heterodoxis, cum Scripturam sacram nec suimet interpretem clarissimam, nec judicem omnium controversiarum fidei certissimam facile agnoscerent, Ecclesiam vero audire Magi-

stram

Digitized by Google

stram nollent, ad Socinianam omnium Sectarum tolerantiam deflexerunt.

Quis fuerit JANSENIUS, quinam dicantur Jansseniani, quae horum sint ac fuerint consilia, satis decantatum ex tot Bullis Pontificum, Regum decretis, Episcoporum mandatis, Conciliorum sancitis, & doctrina Scholarum. An & qua ratione eorum systema & factio faveat Theismo adversus Christianismum, hic disquirendum est. PSEUDOPHILOSOPHOS nemo non novit, nisi qui putidos fontes impietatis ignorat; libros intelligo falsissimis & spurcissimis contra honestatem veramque Religionem principiis refertos, quos sine fine & sine fronte profundunt Naturales Philosophastri; & in quibus intemperans affectuum licentia, indomita concupiscentiarum ferocia, & impunis vitiorum omnium ingurgitatio ceu verae Theismi ac Theisticae tum impietatis tum irreligionis causae, ejusdemque illicia & fomenta & incrementa sat clare dignoscuntur.

§. II. THEMATA.

I. *Socinianismus inter Heterodoxos indies magis invalescens Theismi verior causa est.*

PROBATIO. Sociniani verius Increduli quam Heterodoxi ipsa Religionis Christianae fundamenta evertunt; sed ne christiano nomine prorsus indigni censeantur, doctrinam Christi moralem suam esse doctrinam profitentur. Docet nempe FAUSTUS SOCINUS, solum Patrem vere ac proprie Deum esse, non item Christum, non item Spiritum sanctum; quorum ille duntaxat homo fuerit peculiaribus donis ornatus, hic vero quaedam virtus & efficacia sit. Negat uti peccatum originis, ita necessitatem baptismi, sine quo per solam divini Nominis professionem publicam obtineri contendit peccatorum remissionem. Sacramentis adimit vim omnem & efficaciam. Inferni poenas negat esse aeter-

Digitized by Google

nas, & impios una cum diabolis annihilatum iri, asseverat. Demum ut omnem Revelationem reipsa pessumdet, Scripturas divinas subdit criterio Rationis humanae, quae sola sit illarum interpres & judex. Qui vero doctrina morum Christiana consistat suffossis ejusdem praecipuis fundamentis, quae sunt dogmata fidei Christianae? Inde est, quod Sociniani moralem quoque doctrinam Christi addendo ac detrahendo, quod libet, eousque mutilent, deturpent ac corrumpant, dum naturae corruptae ex voto sit accommoda, & gentilem philosophum deceat magis, quam divinum Legislatorem.

Igitur SOCINUS & ejus assectae sunt, qui denegata Christi divinitate, exterminata utriusque foederis analogia, abnegatis fidei Christianae placitis, morali doctrina Christi detorta ad Naturalismum, imo ad Paganismum & Mahumetismum, sicut Theistarum prodromi & antesignani; ita bacchantis in Christum rebellionis incentores sunt, quorum infausta propago quam sit metuenda Europae Christianae, ipsi Protestantes inter lamenta exponunt, ac praeprimis Scriptor nuperrimus Reliquiarum.

Vide Libros SOCINI de Religionis Christ. institutione, de Praelectionibus Theolog. c. 4., de usu & fine Coenae Domini, Synopsin Justificationis & Disputationem de baptismo, atque explicationem Locorum S. Scripturae. Item Reliquien, zweyte Auflag, Franckfurt 1766. pag. 287.

II. *Jansenismus, uti Socinianismo, ita Theismo maxime affinis jure dicitur.*

PROBATIO. SANCYRANUS & ejus gregales sunt illae Socinianorum auxiliares copiae, ad Theismum & fors Atheismum, si minus aperte, magis tamen callide ac perfide Christianismo furrogandum; nimirum juxta primaevum factionis suae institutum, quod tum ex authenticis monumentis, tum ex sequelis indies luculentioribus comprobatur.

Age

Digitized by Google

Age enim, quid est vera Christi Ecclesia? respondet SANCYRAN Theolog. famil. lect. VI. „Ecclesia est societas eorum, qui serviunt Deo in lumine & professione verae fidei, atque unione charitatis.“ Digna sane pessimis artibus notio, cui nec Theistae, minus vero alii Novatores aut Sectarii refragentur: nam quod sit serviendum Deo; hoc Theistae non negant: quod serviendum in unione charitatis, hoc est, quod Deus sit diligendus; neque hoc abnuunt Theistae: quod serviendum in lumine & professione verae fidei; & hoc Theistis favet ad sensum SANCYRANI, cui nonnisi unus Deus est objectum verae fidei.

Quid porro consilii apud SANCYRANUM, ut fidem Mysteriorum nostrorum redderet fallacem ac inutilem, ipsumque Evangelium abrogaret, quin res adverteretur? Scribendos curavit libros; unum, qui doctos depravaret; alium, qui nobiles foeminas inescaret; alium, qui plebem corrumperet; denique alium ad pervertendos homines vitae perfectioris. Primum JANSENIO demandatum, ut magna calliditate ac vafritie sapientes & doctos erroneis de gratia placitis imbueret; alterum scripta ARNALDI; tertium FAYDOVII catechismus; postremum liber GERBERONII, & QUESNELLI Reflexiones seu observationes Morales in Novum Testamentum exequebantur. Horum omnium testes sunt geminae epistolae Jansenii ad Sancyranum, quae in illarum collectione continenti se ordine consequuntur; testes sunt prope omnes literae, quas ab exeunte anno 1621. usque ad suum obitum scripsit Jansenius ad Sancyranum de suo Pilmot, de Lite sua, de Sacro Negotio, queis nominibus suum Librum designabat; testes literae & scripta omnia, quae LUDOVICUS XIV. submisit Patribus Collegii Ludovicaei, postquam jussu Regis Sanctimonialium de Portu Regio aedes subito interceptae, earumque conventus fuit dissipatus. Numquid autem Janseniani rigorem praesefe-

runt,

Digitized by Google

runt, ut nequidem secundum opinionem probabilissimam operari licitum velint? at mordicus tuentur damnatam illam Jansenii primam propositionem: „aliqua praecepta Dei hominibus justis etiam volentibus & conantibus secundum praesentes, quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant? „quae si vera sit, quis non intelligit, nihil tam foedum committi impune & sine reatu posse ob defectum gratiae & potentiae?

His adde errores ex libris Jansenii & Jansenianorum plenis modiis colligendos; ubi videlicet universo generi humano laudum omnium fundamentum, libertatem abjudicant; ceu novi de schola tyranni, qui homines vere liberos miserae servituti subdant, & in vincula conjiciant: ubi Deum asserunt, legem antiqui foederis ea mente tulisse, ut Judaei peccata peccatis aggererent, salutisque aditu ceu muro interposito prohiberentur; imo Vetus Testamentum magnae Comoediae ausint comparare: ubi non raro & summopere quidem commendant mores, virtutes, actusque heroicos gentilium: ubi Deum exhibent crudelem, ceu imponentem homini praecepta, quae exequi haud possit, utpote auxilio gratiae necessario destitutus; non exequentem autem aeternis cruciatibus plectat; quique homines priusquam praescist male acturos, sponte sua aeternum reprobet, crimen antevertente supplicio; perinde acsi non reorum poena judex, sed tortor hominum cruciatu gauderet: ubi pernegando, Deum carni & cruci pro universorum salute adhaesisse, nituntur eripere Deo constantem omnibus seculis miricordiae famam, Christo absolutam numeris omnibus victoriam, & hominibus spem vitae aeternae, vitalemque gratiam. Si Jansenio credimus, maxima pars hominum Christo liberatori nihil debet, cum pro ea liberanda non venerit; & lumine fidei tota vita carentibus, quorum ingens in toto orbe est & fuit numerus, nullam gratiam pro-

Digitized by Google

promeruerit; neque magis pro salute reproborum sanguinem fuderit aut oraverit, quam pro salute ipsius diaboli. Et quis ambigat, haec fuisse ova, a quibus suos Theistae pullos excluderent?

III. *Pseudophilosophia est certissima causa Theisticae Irreligionis.*

PROBATIO. Pseudophilosophia est, quae Hobbesii, Schaftesburii, Mandevillii, Lametrii, Rousseauvii, Voltairii, Labeaumellii, Tindalii, & horum similium de Criteriis veri, de Principiis Juris naturae, de Regula Moralitatis, de Educatione Juventutis, de Systemate Religionis ac Felicitatis inaudita, absona, spuria ingerit principia; quae praeter pestilentem opinionum novitatem infrunitam sentiendi vivendique licentiam orbi propinat; quae audacia incredibili, ad fucum rebus etiam pessimis illinendum, suum commodare nomen cogit Philosophiam; & de qua demum JOANNES WILLMOT Anglus & Comes Roffensis ab impiorum castris nuper transgressus ad Christum palam confitetur: " stulta ista & absurda philosophia, qua hodie tam vehementer incantatus est Mundus; haec est, quae me perdidit, magnumque numerum meliorum Nationis ingeniorum. "

Nec mirum, si vel delibare lubeat dogmata Pseudosophorum: LAMETRIUS ad machinae sortem dejicit hominem: ROUSSEAU infra bestias homines deprimit: HELVETIO unice vera delectatio est orta ex sensibus, cui consonat Bolingbrockius; itidem ROUSSEAUVIO ipse sibi homo ultimus finis est, & sua suprema felicitas; SCHAFFTESBURIO jocis & satyris veritas exploranda est; HUTCHESONIO & HUMIO moralis, nescio, quae perceptio pro regula Moralitatis est, fere sicut Schmausio Jus naturae nihil est aliud, quam jus vivendi secundum instinctus naturales

les (haud monstrosum minus, quam illud Caligulae: omnia mihi licent:) DOVEUS conscientiam adeo negat & legem & lumen naturae; MANDEVILLIUS vitia ad felicitatem reipublicae conducere somniat: LABEAUMELLIUS judicio pueri subjugat veritatem Religionis: MONTESQUIEU climati attemperat quamcunque Religionem. Demum (ne infinitus sit numerus insulsitatum atque absurditatum) SENESIUS pro recta Juventutis institutione vult juvenes a parentibus ac praeceptoribus objici periculis etiam manifestis, ut ad intuitum turpitudinis in vitio ad pulchritudinem in virtute magis alliciantur.

Quid vero Juventae pestilentius, injuriosius Deo, & ordinato amori praejudicioſum magis? hic nempe dictat, ut omnia a nobis scandala & pericula praesertim graviora propulsemus. Quae temeritas, Dei auxilium (quod unicum in vehementiori tentatione perfugium esse, Plato, Seleucus, Arrianus, aliique VV. ex ipsa naturali ratione perspexerant) deposcere prorsus insolitum, ut velut miraculo a casu immunem praestet, in quem lubens temeripsum praecipitas? Numquid exempla trahunt, & juvenes eo fortius, quo sunt affectu in malum proniores, minus experti, rationis necdum elimatae, ex aetatis vigore vehementiores, & fraeni saepius impatientes? Hinc nitide SENECA: „serpunt enim vitia & in proximum quemque transiliunt, & contactu nocent; itaque ut in pestilentia curandum est, ne corruptis jam corporibus & morbo flagrantibus affideamus, quia pericula trahemus, afflatuque ipso laborabimus.“

De his copiose ac erudite differentem vide P. ANTON. SCHMITT S. J. in suis Meditationibus Philosophicis Heidelbergae editis anno 1768. Quo in opere demonstrat, quod passim eo colliment studia Pseudosophorum, ut fucatis placitis suis aevi nostri genio inserviant, quo honestatis virtutisque reliquias paulatim omnes exterminent. Habemus adeo ROUSSEAUVIUM fatentem reum, quod scientiarum redintegratio, & praeprimis Typographorum copia plus hodiedum obsint bonis moribus

&

Digitized by Google

& Religioni Christianae, quam prosint; id quod comprobat exemplis Antiquitatis, quo scientiis & artibus florentioris, eo a moribus & improbitate deterioris. Vide Recueil des pieces, qui ont paru.

§. III. Corollaria.

Itaque si ad praedictos tres fontes Irreligionis aliae itidem causae addantur; sive quae sunt intra nos, videlicet ex parte intellectus infirmitas, anteoccupatio, praefidentia & pertinacia; ex parte voluntatis vitae licentia, impunitas delictorum, legum contemptus, odium cujusvis Magistratus, cordis pervicacia atque obstinatio. Sive quae sunt extra nos, nimirum educatio, assuetudo, fors bona & mala, abusus rerum etiam sacerrimarum, pruritus legendi libros utut omni jure prohibitos, & tum Socinianismi, tum Jansenismi, tum Pseudosophiae veneno turgentes ... quid mirum, si cordis depravatio, morum corruptio, fidei naufragium, ac demum Impietas & Irreligio invalescant? Atque idcirco ipsi aequiores Protestantici Socinianismo, Galli Catholici omnes Jansenismo, & saniores etiam Angli Pseudophilosophiae suis in terris fere dominanti fortissime resistunt.

Sectio III.

De Mediis & Praesidiis contra Irreligionem Theisticam.

§. I. Praecognita.

Nullis sat lacrymis deploranda temeritas est ac obstinatio, quod hodie tam multi fidem & salutem, res summi momenti, tam male prodigant; ubi vel utramque discrimini Irreligionis Theisticae ex Theistarum & liberrimo usu inconsideratissime objiciunt; vel toto jam pectore haustam impietatem ac irreligionem tenacissime tenendo ac tuendo, & se & alios aeternum praecipitent. Nonne enim complures praesertim juvenes (apud quos deficit vel institutio vere Chri-

Digitized by Google

Christiana, vel cura parentum & Moderatorum vigilantia) aestu juvenili quaquaversum abrepti legunt primum curiosi, & lingunt & lambunt omnia, quae ab exteris emporiis advehuntur, ut ex audacissimis versipellium ludionum scriptis addiscant dicacitatem & ferociam adversus Ecclesiam & Ecclesiasticos; tum superbi cariosas ex Anglia, Gallia, Hollandia & Saxonia merces exponunt cum supercilio contra pedanticam, ut ajunt, Christianorum simplicitatem; demum scelesti haustam ex Incredulorum faecibus pestem in alios eructant? Nonne horum dictertis & exemplis illecti alii eodem se toxico inebriant; eodem modo sacra omnia spernunt, quia ab aliis sperni vident; eodem modo se tutos reputant, quamvis omnia jura divina & humana violent, quia ab aliis haec fieri impune sciunt; eodem modo desaeviunt in sanctissimam fidem; eodem modo in propriam & alienam salutem debacchantur, quia ab aliis non sine fama fortis spiritus audacissime ac perniciosissime ea perpetrantur?

Paterne monet supremum Caput Ecclesiae, tum Clemens XIII, tum Clemens XIV; hortat. r & comm natur supremum Caput Imperii Josephus II, & ad religiosissimi Caesaris exemplum summi quique Principes obnituntur; Praesules Ecclesiastici suas geminant vigilias, & curas intendunt omnes. Nec tamen desistit incredulus orbis, indies ruere in deterius. Addam nihilominus & ego ad illa Sedis Apostolicae, Caesareae Majestatis & vigilantissimorum Praesulum sancita, ceu totidem antidota saluberrima aeque ac efficacissima, media pro ejuranda Irreligione, & ad praecavendam praesidia, quo sit magis inexcusabilis omnis Incredulus.

§. II. Media.

I. Ad ejurandam Irreligionem Theisticam, inquirat Incredulus in veram Religionem, ex qua pendet salus; & quam lex & amor naturalis dictant esse inquirendam. Sed inter-

Digitized by Google

interroget seipsum, utrum per hanc disquisitionem unice intendat cognitionem veritatis ac voluntatis divinae; simul autem cor suum custodiat ab omni tum neutralitate, tum libertate circa Religionem, in quam summa cum reverentia inquirendum est; sic vero inquirentem Deus optimus ceu pater luminum nunquam destituit. Certus sum, si characteres, proprietates & praerogativas Ecclesiae Catholicae (per quas Mysteria & dogmata credibilia facta sunt nimis) accurate perpendat, de convictione veritatis & detestatione falsitatis. Do exemplum: referunt de Magno illo CONDAEO summi ingenii, virtutis ac scientiae Principe, quod cum initio aegre ferret Catholicam tam arduam Religionem, ejusque jugum excutere jamdum pararet; sola dein Judaeorum dispersione & abjectione rite perpensa confirmatus fuerit in veritate catholica, quam ad mortem usque tenuit exacteque adimplevit.

II. Proponat sua dubia probatis Doctoribus cum fervidis ad Deum precibus, ut se & illos collustret aeterna veritas. Narrat in hanc rem Cl. COLLETUS de quodam sibi olim noto Theista: erat vir candidi alias pectoris; sed qui hausto ab Anglicanis Sectis spiritu Incredulitatis eo in luto diu haerebat. Agente Angelo bono, quem nesciebat, Bataviam appulit, inde Cammeracum devenit, ac ibi illum toto orbe celebrem FENELONIUM audiit. Dubia, quaecunque in Theismi fundo germinant, toto mentis, cordis ac linguae pruritu proposuit. Oppressus tandem a veritate nuntium remisit errori, & catholicam fidem amplexus multo plus tenera & constanti pietate enituit, quam copia & facilitate scribendi. Hunc aemulare, quisquis es Theista; & te haud multo post nostrum fore confidimus.

III. Contendat omni studio, cor emendare suum, ac sincerum fovere propositum, agnitae veritati non obstrependi, & submittendi se totum divinae voluntati. Sicut

Digitized by Google

enim VV. Philosophos cordis depravatio in foediſſimos errores praecipitavit; ita noſtri etiam temporis Sceptici non tam ex vitio mentis, quam cordis delirant ac caecutiunt, eo magis deteſtando, quod lucem, qua illi caruerunt, *hi* aſpernentur. A Deo gratiam efflictim petat, ut convertatur ad cor, & cum illo nupero Scriptore libri (Moeurs du Siecle) nolit amplius eſſe incredulus, ſed fidelis; ac ut ille reſipiſcens teſtatum faciat in publico, ſi publico antehac ſcandalo Religionem denigraverant.

Hujus Autoris convictionem de veritate, & ingenuam ſui erroris confeſſionem exhibet P. HERMANN. GOLDHAGEN S. J. in dem nöthigen Unterricht in den Religions-Gründen, pag. 314.

IV. Ante oculos ponat Theiſta ſummorum exempla & ſcripta virorum, quos omnis ſemper aetas ceu ſummos coluit ac praedicavit, Juſtini, Irenaei, Tertulliani, Origenis, Cypriani, Athanaſii, utriusque Gregorii, Baſilii, Chryſoſtomi, Hieronymi, & qui vel unus omnes heroas incredulorum ſapientia ac fortitudine ſpiritus exſuperat, Auguſtini. Si namque DIOCLES ad ingreſſum EPICURI in templum attonitus exclamavit: „quanta feſtivitas! quale ſpectaculum! Epicurus (ille ſcilicet VV. Incredulorum anteſignanus) Deos agnoſcit & veneratur!“ Potiori jure, ſed in oppoſitam partem, quivis Theiſta in has voces erumpet: ſi tot & tanti (ad quorum ſummas naturae & gratiae, virtutis & ſcientiae praerogativas nihil ſum, & nihil valeo) ore, calamo, moribus, laboribus, vigiliis, perpeſſionibus, ſanguine adeo & profuſione vitae Evangelium & fidem Chriſti tutati ſunt, viri ſanctiſſimi, ſcriptores clariſſimi, Magiſtri ſapientiſſimi, Apologetae fortiſſimi & invictiſſimi pugiles; quidni & ego hucusque filius tenebrarum tantam veritatis Chriſtianae lucem ſequar, & toto corde complectar?

V. Recogitet ſerio, quod nihil in hac vita, nihil in morte ſit, quod beatum reddat incredulum: ſi enim in ſen-

ſuum

suum duntaxat oblectamentis & imbelli volupta conquiescat; certissime nausea & fastidium, sensuum hebetudo, spirituum defectio, corporis languor, jactura famae, & omnis verae dispendium amicitiae tandem consequentur. Undenam vero, si adversa vel valetudo vel fortuna premat, solatii quidquam hauriat? a virtute? sed quam effraenis passionum licentia omnem suffocavit in semine? a suavi Dei providentia? sed hujus contemptor & derisor erat: a quiete animi? sed arrodet diu noctuque vermis conscientiae: quid si aetas ingravescat; nonne hinc inveterata cupido voluptatum exuret, illinc effoetum divexabit impotentia, eam exsatiandi? Quid si mortis subeat memoria, quam fractae corporis vires, & iterata circa ipsum funera etiam invito ingerunt? nonne subibit quoque animum amara cogitatio, quod suum hucusque corpus in victimam morti libandam saginaverit? quidsi aeternitatis inde secuturae horror invadat, quem sane omnem nulla unquam incredulitas ut ut spiritu fortis excutiet? quid si dubia consuetae hactenus impietatis importunissime simul omnia mentem obruant? si vindex conscientia acerrimos jam aculeos exerat? si demum terrifica mortis instet hora? quin si infaustae aeternitatis cruciatus jamdum praesentiat?

Refert P. VALSECCHI celebris Scriptor O. P., a viro illustri se accepisse, quod is Londini moratus ad suum amicum D. Santer emondum inviserit, sed quem cum morte luctantem deprehenderit. Pro veteri ergo amicitia morienti inclamat: amice! procul dubio cum Deo optimo te rite reconciliaveris? cui moriens Incredulus: amice! quomodo possim reconciliari cum Deo, quem dudum perdidi? quibus verbis immortuus est infelix.

Vide Illust. LIGUORI L. I. Verita della Fede c. 5. P. II. § 259. Porro quod hi sint exitus Incredulorum non infrequentes, exhibet §. II. Sect. III. Dissert. X.

Digitized by Google

VI. His ergo consiliis instructus, atque his fatis exterritus humiliet se (dum gratiae tempus ac veniae locus est) incredulus sub potenti manu Dei, de qua venit omne donum, quod desursum est, cumprimis illud fidei. Agnoscat & fateatur mentis caecitatem & spiritus infirmitatem; nec erubescat, aeternam sapientiam, in qua reconditi sunt omnes thesauri scientiarum, cum sapientissimo Regum sic exorare: „ da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, quoniam homo infirmus sum, & exigui temporis, & minor ad intellectum judicii & legum. Nam & siquis erit consummatus inter filios hominum; si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabitur. . . Cogitationes enim mortalium timidae, & incertae providentiae nostrae... & difficile aestimamus, quae in terra sunt . . quae autem in coelis unt, quis investigabit? sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis; & sic correctae sint semitae eorum, qui sunt in terris, & quae tibi placent, didicerint homines. Nam per sapientiam sanati sunt, quicunque placuerunt tibi Domine a principio.“ Sap. IX. Demum cum sincera ac pia deprecatione suae erga Christum & Ecclesiam Christi rebellionis corde ac ore consonet cum Doctore gentium, quod jam nihil scire cupiat, quam Jesum crucifixum, & in nullo gloriari velit, quam in Cruce Domini Nostri Jesu Christi.

§. III. Praesidia.

I. Ad praecavendam Irreligionis Theisticae impietatem, fuge Theistarum libros & consortia juxta illud: „ beatus, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiae non sedit:“ pestilentiae, hoc est juxta fontem hebraeum, derisorum, videlicet Christi, Religionis & Ecclesiae Christi; qua certe nulla pejor

Digitized by Google

jor est pestilentia. Nam libri eorum & haustae ex illis pestes mentem excaecant, cor depravant, honestatem evertunt, fidem extinguunt, mores corrumpunt, & tuam animae & suam Reipublicae salutem deperdunt. Dicendum hic ac sentiendum omnino est (siquando obveniant Theistarum scripta) quod de libro quodam Ciceronis, Hortensius, dixit S. AUGUSTINUS: „nitidus quidem liber est; non tamen placet vel ex eo, quod nihil de Christo habeat.“ Sicui autem vel Ecclesia, vel justa coram Deo causa illorum permittat lectionem; is vero etiam noverit suae integritati contra tot scandala prospicere.

II. Ama & inquire viros atque libros a pietate & doctrina conspicuos, qui nunquam desunt: Viros, qui sunt avitae fidei & verae virtutis studiosi atque tenaces, optimarumque artium apparatu instructi, qui verba salutis habent, & vitae castigatae exemplis quodvis institutum ornant: Libros, qui fidem stabiliunt, pietatem fovent, mores emendant, vitia exterminant, virtutes commendant, spem augent Christianam, & charitatem inflammant; cujusmodi plures & probatos suggerent viri, quos propriae pariter ac alienae salutis cura sive ex officio, sive ex charitate solicitos tenet. Praeprimis autem pro fidei ac morum integritate conservanda facit Ascetarum, Sanctorum Patrum, Catechismi Romani & sacrarum Scripturarum lectio, interpretatio, meditatio juxta illud: „beatus cujus in lege Domini voluntas, & qui in Lege ejus meditabitur die ac nocte.“

Dignissima aureo calculo monita sanctissimi Patris CLEMENTIS XIV. accipe ex Ejusdem prima ad Hierarchas orbis Catholici Encyclica: „in gemino hoc luculentissimo veritatis ac virtutis omnis Instrumento (Veteri ac Novo Testamento) continentur quaecunque ad Religionis cultum, ad morum disciplinam rectaque vivendi institutionem pertinent. Hinc Mysteriorum altitudinem, hinc pietatis, honestatis, justitiae, humanitatis officia edisscimus. Quid Deo, quid Ecclesiae, quid

Digitized by Google

Patriae, quid civibus, quid caeteris hominibus debeamus, intelligimus. Unde nullis praeclarius, quam his verae Religionis legibus, civitatum etiam ac societatum jura stabilita esse, agnoscimus. "

III. Ora Deum, audi Ecclesiam Dei, honora Sacerdotium ac Ministros Ecclesiae: nam humilis & supplex oratio emeretur gratiam, standi in fide, cujus tot hodie arrogantes Increduli naufragium patiuntur: Ecclesiam qui audit, Deum audit, cujus illa interpres falli nescia, & custos & Magistra est omnis veritatis, quae ducit ad vitam & salutem: Sacerdotes Deus posuit in Ecclesia ceu Doctores salutis, de quorum labiis exquirenda sit lex & veritas; ceu pastores animarum, qui verbo vitae & pabulo salutis reficiant fideles & pietatem nutriant; ceu rectores conscientiarum, qui oborta circa fidem & pietatem dubia dispellant, abstergant maculas, a peccatis solvant, & pervigilent in omnibus tanquam rationem reddituri pro animabus fidelium. Quanta fuerit inter Judaeos reverentia Sacerdotii, edocent divinae paginae; quanta adeo inter Gentes, eaedem memorant divinae Literae, tum in Geneſis c. XLVII., tum in L. I. Esdrae c. VII.; profecto non alia de causa, quam ut pudore suffundant Christianos, si minus honoris deferant veris Sacerdotibus, quam gentes Popis & Sacrificulis, quos quidem haereditas & generatio profana finxit Sacerdotes; cum illi ex institutione divina in sortem Domini vocati sint.

IV. Aestima & frequenta, sed pie, Mysteria *fidei*, exercitia cultus divini, & pietatis Christianae officia: pius namque & frequens usus Sacrorum Catholicorum fomentum & augmentum est Verae Religionis, sicut illorum neglectus aut contemptus fatale irreligionis initium est. Nec mirum, si qui toto tempore cultum Dei internum per fidem, spem & charitatem neglexit, externum vero etiam contempsit; qui tamdiu oblitus est comedere panem suum, ac reliquos divinarum gratiarum fontes deseruit; si, inquam,

ejus

Digitized by Google

ejus exaresçat anima, deficiat oleum bonorum operum, extinguatur spiritus fidei, & pro germine veritatis ac pietatis Christianae tandem exoriantur spinae incredulitatis atque impietatis. Vera & viva fides est, quae per dilectionem operatur; quippe juxta S. AUGUSTINUM, „non faciunt bonos & malos mores, nisi boni & mali amores . . . purga amorem tuum, & aquam fluentem in cloacam converte ad hortum . . . quam suave mihi subito factum est, carere suavitatibus nugarum, & quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat: ejiciebas enim eas a me vera tu & summa suavitas, ejiciebas & intrabas pro eis omni voluptate dulcior!" PSALMISTA: „delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui . . . gustate & videte, quam suavis est Dominus!"

V. Vince te edomando passiones; ad terrena noli cor apponere; sursum ad coelestia & aeterna mentem eleva! Passionibus indomitis nihil insolentius ac periculosius; vel una sufficit (praesertim ubi exulant sincerus amor veritatis, memoria novissimorum, & desiderium aeternorum) ut humana ratio revelationi ac fidei divinae praehabeatur, rationi & fidei anteponantur volupta, vindicta, ira, superbia. Exemplo sunt plerique Increduli, ac testimonium praebent minime suspectum nonnulli illorum ad nos reversi; ex quorum confessione effraenis cupiditas praecipua causa fuit, ob quam desiperent Crux Christi & Evangelium, & Mysteria fidei omniaque dogmata verae Religionis de Trinitate Personarum, de Incarnatione Verbi, de Redemptione generis humani, de Eucharistia, de Inferno figmenta & deliria ipsis viderentur. Videlicet tam individuae comites sunt ex effato Apostolico fides & conscientia, ut qui hanc repellunt, atque ejus stimulos gravissimos identidem criminibus retundunt, circa fidem facile naufragentur. 1. Tim. I. 19.

Digitized by Google

VI. Perfice te virtutum Christianarum eximio cultu; siquidem perfectum vitae Christianae exemplar efficacissimum est medium & in nobis conservandae, & reparandae in Incredulis verae fidei. Consecrent fideles suos dies operibus pietatis & dilectionis; corpora sua moderentur ad leges continentiae ac temperantiae; impleant animas suas charitate & gratitudine erga Deum; omnemque in Deo spem & fiduciam reponant; sint demum virtutes Christianae omnes totus eorum thesaurus & divitiae & deliciae & omnia: & certus sum, quod ne unus fidelis sua excidat fide per quascunque machinas Incredulorum: imo certus sum, quod sicut sanctissima vitae Christianae exempla in primis quondam fidelibus detriumpharunt Tyrannorum rabiem, Carnificum furias, totamque superstitionem Idololatricam ad pedem Crucis prostratam in nihilum redegerunt; ita praefulgens in credentibus morum sanctitas contra Theistas tam potens sit futura, ut sua sponte corruant aevi nostri Irreligio & Impietas.

§. IV. Corollaria.

I. Non igitur supereſt quidquam, quod suae porro Incredulitati praetexant Theistae. Si dicant: non possum credere, tum quia mihi deficit debita ad credendum animi praeparatio, tum quia viam & media, veram profitendi fidem, haud scio? Cito respondeo: fac ut possis. Res alva erit, si tandem sincere agnoscas, quod tua ad credendum sufficientia ex Deo sit; si Deum Patrem luminum ardenter exores; si teipsum vincas passionum refraenatione magis, quam probationum congestione; si viam & media ad veram fidem addiscas vel ab illis, qui fuerunt nuper tui similes, nunc autem ejurata impietate tui ad fidem & pietatem duces sunt; si interim actiones illorum exteriores in te exprimas, dum interiores necdum valuisti comparare;

parare; si, ut internas quoque obtineas, missa facias illa oblectamenta, quae fidei sementem suffocant, & nonnisi spinas ac tribulos irreligionis proferunt.

Ais: valedicerem illis ocyus, si fidem haberem? Ajo: ocyus fidem habebis, si illis valedicas. Fidem cum ego dare non possim; neque possum experiri, utrum sit verum, quod tu dicis. Tu vero cum removere possis fidei obstacula; experire, utrum ego verum dixerim. Nam qui a vitiis se abstinet, facile credit; sed non potest credere bene, qui vult male vivere; & qui male vivit, facile abjicit fidem, ut sine remorsu peccet. Sed haec est sapientia carnis, non rationis.

II. Neque justa excusatio est credentibus, si posthac Theistica contagione inficiantur. Dicunt: nec satis internosco Theistas aut Theistarum libros; nec facile in tanta colluvie Incredulorum aut hos aut illos evitare valeo. Mirum! homo Incredulus vix unquam auditur loqui, nisi dejerans Christum & Christi fidem; nisi deridens pietatem Christianam & omnia sancta, quae sunt in Ecclesia Christi; nisi quaecunque ratio naturalis non capit, blasphemans, Mysteria, dogmata & praecepta Christi; & hunc tu corvum ex deterrima sentiendi, loquendi & vivendi licentia non internoscas?

Recole dicta de Placitis, de Moribus de Fatis & Morte Theistarum ex Dissert. X. Sect. III.

Idem de mali corvi malo ovo (Libros Theistarum intelligo) esto judicium.

Sed omnem cum Incredulis congressum evitare, res tuae non patiuntur: quaero, an major te est aut superior, qui coram te Religionem pessime ludificatur? si: quaerenda occasio est, evadendi, alterius negotii causa, quod nunquam deerit; vel exhibendum vultu gravi & serio, haec

Digitized by Google

tibi dicteria fastidio & horrori esse; quin, si non admodum indecorum fuerit, citra asperitatem verborum denuntiandum, te Christianum esse, & vivere & mori velle in fide Sanctorum. Aequalis est? aut dicacitatem contra Religionem interturba, sermonem transferendo ad alia, injecta vel amoeniore narratiuncula, vel curiosa quaestione, vel joco festivo ac decente; aut ingenua & candida confessione fidei catholicae ceu unice verae ac salvificae (cui ex asse & ad cineres usque sis addictus) retunde licentiam protervi derisoris. Inferior est? indutus loricam fidei causam Jesu Christi tuere; oris effraenati petulantiam comprime, indignum honestiori consuetudine pronuntia hominem Incredulum, quin & corruptum atque abominabilem, qui impudicos de sanctissima Christi fide sermones frequentet.

Demum ne Incredulos passim avidos victoriae & ut plurimum spermologos amplius confirmes, devita longam cum iis altercationem, & paucis absolvens omnia dic: Deus locutus est, audi homo, & tace!

VOTA
PRO VERA RELIGIONE.

Quid ergo diutius vos detinet, Increduli? optima parens Ecclesia vos dudum exspectat, manus vobis tendit, brachia explicat, viscera & sinum aperit; non poenas parat nec fulmina cudit, sed gratulabunda occurret, ac rebelles suos, imo rebellionis immemor filios suos charissimos amplexabitur; errantem ovem hilaris ad ovile reducet; perditam drachmam laeta inveniet, & prodigum filium, qui perierat, exul-

Digitized by Google

exultabunda recipiet. Votis optimae Parentis morem gerite; reddite vos Matri & Deo, imo & vobismet ipsis, ut saluti vestrae consulatis, quae non est nisi in vera Religione, haec autem in sola Christi Ecclesia est, & vera Christi Ecclesia sola est Catholica. Ignoscite, quaeso, si dum vestra praecluderem effugia, aliquid forte paulo acrius dictum excidit; malus certe animus non fuit, neque mens siniſtra. Testis est enim mihi Deus, quomodo in viscеribus Christi vos amem, quantoque vestrae salutis desiderio teneri me sentiam. Haec mea sunt vota & desideria, ut tandem ex omnibus, saltem qui in Europa sunt fideles, fiat unum ovile & unus pastor.

Quibus votis ut coelum respondeat, vos quaeso fideles, & fidelium pastores omnium maxime obtestor, praedicare, hortari, instruere, & pro virili decertare contra invalescentem hujus seculi Irreligionem; sed & precari ac illacrymari cum Ecclesia ad exorandam immensi Numinis clementiam, ut velit deinceps tot animarum stragem avertere, quae sine numero hac via latissima Irreligionis ad sempiternum properant interitum.

Accedamus itaque ad thronum misericordiae, & dicamus cum fiducia: „Deus virtutum ostende faciem tuam, & salvi erimus; vineam de Aegypto transtulisti, rejecisti gentes & plantasti eam; plantasti radices ejus & implevit terram. Verum exterminavit eam aper de sylva, & singularis ferus depastus est eam. Deus virtutum convertere, respice de coelo & vide & visita vineam istam & perfice eam, quam plantavit dextera tua!“ Respice de coelo & vide fidem Patriae nostrae, quae tenerrimo ardentissimoque affectu immortales reddit grates tuae immensae bonitati pro margarita illa, qua omnium pretiosissima Franconiam nobilitasti; vera, inquam, Religione, integerrime hactenus

Digitized by Google

nus conſervata glorioſiſſimeque amplificata! Reſpice ad pretioſum ſanguinem Ss. Martyrum, quos Franconia Apoſtolos & Patronos ſuos religioſiſſime colit; ut ſicut ſanguis eorum quondam in terris noſtris ſemen fuit Chriſtianorum; ita hodiedum det fructum uberem quot Franconum, tot ſpirituum vere fortium; qui uti haeredes fidei, ſic tantorum Martyrum veri filii ſtent in fide, pugnent pro fide, patiantur propter fidem, vivant ex fide, moriantur in Fide.

Errata.

Pag. 159. lin. 17.	Revelatio	lege	Revelatione.
Pag. 166. lin. 9.	oculos	lege	oculus.
Pag. 302. lin. 8.	famam	lege	famem.
Pag. 310. lin. 25.	laceſita	lege	laceſſita.
Pag. 468. lin. 6.	Eccleſiae	ſupple	cauſis.
Pag. 479. lin. 27.	Theiſtarum &	ſupple	librorum Theiſticorum.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google